0 woodcuts
1 portrait
dup
1133
O
XXIII
25
Ex ... ca
CAR. I. ... ORIS
Studio et Vigilantia.

DUKE
UNIVERSITY
LIBRARY

Treasure Room

By de Erve HENDRIK VAN DER PUTTE *op 't Water in de Lootsman.*

'S WERELTS

Begin, Midden, Eynde,

BESLOOTEN IN DEN

TROU-RING,

MET DEN

PROEF-STEEN.

Van den zelven

DOOR

J. CATS.

't AMSTERDAM,

By de Erve H: VAN DER PUTTE, Papier en Boekverkoopster op 't Water, in de Lootsman.

Tr.R.
C 3617W

HORATIUS

Epistolar. Libro II Epist. II.

AD

JULIUM FLORUM.

Singula de nobis anni praedantur euntes:
Eripuere jocos, Venerem, convivia, ludum,
Tendunt extorquere poemata; quid faciam vis
Praeter caetera, Romae mene poemata censes
Scribere posse, inter tot curas tot que labores,
Scriptorum chorus omnis amat nemus, & fugit urbes

500036

INLEYDINGE

TOT HET VOLGENDE

WERK.

INdien men met aandacht de zinnen wil laten gaan over de zaken der wereld, zoo en zal men onder alle dezelve gene konnen uitvinden, in dewelke men Gods voorzienigheid en kracht werkende Mogentheid klaarder zal konnen bemerken, als in de genegentheid van de voort telinge, den levenden Schepzelen van den eersten af krachtelyk ingeſcherpt. Want gelyk Zonne, Mane, ende andere lichten des Hemels, den loop, haar eenmaal van den Schepper voorgeſchreven, noit en verlaten; maar van den aanbeginne der wereld aan, tot heden toe dien hebben gehouden, en zullen blyven houden tot de volheid aller dingen: Even op de zelve wyze blyft dat wonderbare woord, *Waſt ende vermenigvuldigt*, de Menſchen door God van den beginne ingeſproken, vaſt als met een diamant geſchreven in de herten van al dat adem blaaſt.

Al wat op der Aarden leeft,
Al wat om den Hemel zweeft,
Al wat in het woeſte diep,
God in oude tyden ſchiep,
Al tot aan de naakte Pier,
Al tot aan de kleinſte Mier,
Al tot aan de minſten Vis,
Die 'er in het water is.
Al de Kruiden in het wout,
Al tot aan het quaſtig hout,
Al tot aan den harden Steen,
Heeft dit uit 'er aard gemeen,
Dat 't voelt een innig vier,
Dat 't trouwt op zyn manier,
Dat 't al te zamen paart,
Ieder een na zynen aart,
Dat 't vryt en dat 't ſpeelt,
Dat 't zoete vrugten teelt.
Dit was eens der werels grond,
Schier eer dat de wereld ſtond,
Dit zal vaſt en zeker ſtaan,
En noch altyd verder gaan,
Tot men na des werelds val,
Eeuwig Bruiloft houden zal.

En hierom zoo heeft *Syrach Eccl* 36. 24 ten aanzien van de redelyke Dieren, wel aangemerkt, dat 's Mans begeerte tot de Vrouwe alle Menschelyke toegenegentheden verre te boven gaat. Van de zyde der Vrouwen is het even het zelve: en 't is gewisselyk geen wonder aan te zien, in hoe veel bysondere Gelegentheden sulks allenthalven zich openbaart Een Kind eer het recht weet wat een Kind zy, en zoo haast het maar een doekjen ployen kan, maakt zich terstont een popien, en betoont alrede zyn genegentheid tot een gezellig leven, het selve wat vorder in jaren komende, en de naam van een Maagd krygende, word beweginge gewaar, die het Vryster geworden zynde, begint in 't werk te stellen, ende de Bruyd wesende, treed in den ingang; Vrou en Moeder in den doorgang, Weduwe, schoon alreeds in den uitgang, helt veeltyds tot den weder-gang; want (gelyk *Paulus*: 1 *Timoth.* 5. 11. van de Weduwen getuygd) *weeldig geworden zynde, willense trouwen.* En schoon alle zaken daar toe dienende in haar opkomen te houden, zoo ryst in de zelve de genegentheid om iemant te helpen aan het werk, daar toe zy lieden zelfs onmachtig zyn geworden Boven allen dezen, is, ten eynde als vooren aan te merken, dat al is 't schoon zoo, dat eenig jong Vrouw-mensch een Moeder of Suster heeft, die in haar Dracht, of Kinder-baren gantsch zware ongelegentheden heeft uitgestaan, of dat 'er iemant van de Gebuur-vrouwen rouwelyk of grouwelyk van haren Man werd mishandelt, dien egter niet tegen staande, zoo en baart al het zelve geen afkeerigheid van het Trouwen, in de gene die daar toe jaren hebben: Ja zelfs die Mans die haar Vrouwen zoo gantsch qualyk hebben bejegent, indien de zelve Weduwenaars komen te worden,

en

en hebben evenwel geen gebrek van Vrouwen: Maar vinden 'er meer als genoeg, die te vreden zyn met hen wederom den kans te wagen. Waar uit dan blykt, dat het geheele Vrouwelyke Geslachte haar Moeder Eva ook in dezen gelyk zyn: Zy en geven geen geloove aan het gene dat 'er gedaan of gezeid werd, zy willen 't zelfs proeven, en even uit de daad leeren wat het werk in heeft. En of men schoon Menschen heeft gevonden, die deze aandringende genegentheden van de Mans tot de Vrouwen, en van de Vrouwen tot de Mans hebben willen uitblusschen, en doen sterven, door eenzaamheid, en het lyden van een leven buiten alle menschelyk gezelschap, dat al en heeft zulks niet konnen uitwerken, 't is een in-gebooren eigenschap, een boek zonder letters, dat zonder schoole, zonder meester, zonder moeite, zonder eenig behulp, van zelfs geleert werd: 't is een indrukzel van den Hemel, een in-gebooren eigenschap, een wet als met Gods Vinger in de gebeenten en merg der Menschen geschreven. En by die gelegentheid valt my in den zin een oud, gemeen, en (zoo het schynen mag) belachelyk verhaal; het welk ik nochtans, vermits het ontrent deze stoffe van bedenken is, hebbe goet gevonden in een *Veers* te besluiten, ende den *Lezer* mede te deelen.

EEn Man des werelds zat, ging in de Bosschen wonen,
En droeg de Vrienden op, zyn twee volwassen Zonen,
De derde was een Kind, dat noch geen oordeel had,
Dit was hy niet gezint te laten in de Stad.
Hy nam het in het Wout, en meinden 't op te brengen,
Zoo, dat het niet geen Vleesch zich ooit en zou vermengen;
Want (dacht de goede Man, en was 'er in geruft)
Die noit geen Vrouw en ziet en krygt geen Vrouwe lust.

Wie in de Steden woont die ziet verscheide zaken,
Die hem schier even staag de zinnen gaande maken;
De jeugd word daar besmet, ook dikmaal ongemerkt,
Vermits een dertel oog op al de leden werkt.
Maar in het eenzaam woud daar leeft men als de Schapen;
Die niet als heizaam Kruid of noodig voedzel rapen,
Onnozel, buiten pracht, eenvoudig, zonder gal,
De wereld onbekent, den Hemel lief-getal.
De Man, op dezen grond, begaf hem uit de Menschen,
Verliet al wat het Vleesch of Aerdsche zinnen wenschen;
Vast driemaal in de week, en als hy maaltyd houd,
Zoo nut hy enkel Moes en Wortels uit het woud,
Het Kind bleef in het Bosch tot aan zyn achtien jaren,
En daar en kwam geen Mensch gereden of gevaren:
Zyn oog speelt maar alleen ontrent het jeugdig gras,
En 't is hem onbekent wat Maagd of Vryster was.
't Geviel om dezen tyd, dat in de naaste Dorpen,
Op zeker Boeren feest de Gans was af te worpen:
Een Priester daar ontrent die noot den Heremyt,
Om voor een korten stond met hem te zyn verblyd.
De goede Kluizenaar die ging het overleggen,
En naar een lang verzoek, zoo liet hy zich gezeggen:
Hy leid zyn jongen met, en hielt 't voor gewis,
Dat Hansje niet en kent als Kruid en jeugdig lis.
Hy gaf hem op de reys en kwam het vlek genaken,
En wat de jonge zag dat zyn hem vreemde zaken;
Dies vraagt hy schier gestaag wat dit en gint beduit,
En wat hy niet en weet dat lei de Vader uit.
Maar juist ontrent het Dorp ontmoet hy Steedsche Vrysters,
Die queelden onder een gelyk als Meersche Lysters,
Haar kleeren waren net, en zy van blyden Geest,
Gelyk de jeugd haar vind ontrent een vrolyk Feest:
Dog nits de jonge wulp hier op begon te merken,
Zoo voelt hy vreemt gewoel op zyn gewrichten werken;
Hy staat gelyk verbaast, hy ziet den handel aan,
En (naar het schynen mogt) hy wou niet verder gaan.
De Vader stoud' hem voort, en ging al verder treden,
Maar Hansje ging hem na, en vry met trage schreden.
Hy keek geduurig om: en barst ten leesten uit:
Wat is het dat ik zie? wat hoor ik voor geluid?

Wat

Wat Dieren mogen 't zyn, die met haar zoete kelen,
My dringen door het Oor, en al de zinnen ſtrelen?
Ey lieve, zeg een reis wat hier van wezen mag!
My dunkt ik in het woud nooit zoeter Schepzel zag.
De Vader rook terſtond waar heen dit wilde ſtrekken,
En wat 't voor een ſpel in Hansje zou verwekken.
't Zyn Ganſen, zy de Man, een ſlim en olyk goet,
Daar gy en uw's gelyk u van onthouden moet;
Laat dat gezelſchap daar. Neen zy 't onnozel Hansje,
Maar, Vaartje, mag het zyn, zo koopt my doch een Gansje
Voor my; ik ben getrooſt, 'k en vreze geen verdriet,
't Gedierte, na my dunkt, en is zo grouzaam niet,
Het zal my tyd verdryf, het zal my vrolyk leven,
Het zal my zoet vermaak, en blyde dagen geven,
Het zal my dienſtig zyn wanneer ik eenzaam ben;
Voorwaar ik heb het lief, ſchoon ik het niet en ken,
De Vader ſtont en keek, onzeker wat te zeggen;
Wat Vrouw Nature ſpreekt is niet te wederlegger.
Wat is 't of men ſchoon de jeugd in banden ſluit?
Haar geeſt kent zynen tyd, haar geeſt die wil 'er uit.
Wat baat het eenzaam wout? en wat de nare Kluizen?
Wat ooit van Katten kwam dat is geneigt te Muizen.
Dit zy de goede Man, doch met een ſtillen mond,
Hy zag zyn eerſte jeugd als in haar eigen grond.
Maar Hansje, ſchoon de Feeſt ten einde was gekomen;
En dat meeſt al het volk zyn affcheid had genomen,
Was na dit zoet gezigt onluſtig van het wout,
En eer een jaar verliep, het Kwantje was getrout.

Maar dit werk ſtrekt hem vry al verder uit als tot Menſchen en Beeſten; want iemand die ook de vordere Schepzelen recht bemerkt, ontdekt ſchier over al een volle gedaante van Houwelyk. De Boomen, Planten, Kruiden. Metalen en Steenen, konnen zulks klaarlyk aanwyzen: gelyk de Onderzoekers van de Nature eenſtemmelyk nu lange vaſt hebben geſtelt, in Laurieren, Cypreſſen, Linden, en menigte van andere Boomen en Boſchgewaſſen, is zulks zoo gantſch blykelyk, dat ook

een slecht Hovenier of Huisman het zelve lichtelyk uit heeft te vinden: gelyk zulks niet alleenlyk *Plinius* ende *Theophrastus*, maar verscheide Oud vaders met reden van wetenschap ten vollen zyn betuigende. *En wat de zelve over de byzondere eigenschappen van den Dadelboom in deze gelegentheid hebben aangemerkt, dient, (myns oordeels) hier niet in stilheid voorby gegaan. † Ik zal in een kort Gedicht begrypen het gene daar zylieden een lang verhaal van zyn makende.

DAar is een geestig volk, dat Godes hooge werken:
Gewoon is aan te zien en vlytig aan te merken:
Zoo dat 'er niet een Loof in Bosch of Velden wast,
Dat niet en word doorzocht en naarstig ondertast,
Wat Kruid of Planten doen, en hoe de Boomen leven,
En waar de wortel gaat, en hoe de takken zweven,
En wat het jeugdig zap, en wat de schors vermag,
Dat word by hen gesien als in den klaren dag:
Maar nooit en wist 'er Mensch van Boschgewas te spreken,
Dat met den Dadelboom is waard te zyn geleken.
Zyn aard dient hier gedacht en aan de jeugd vertelt,
Vermits hy liefde pleegt ook in het woeste veld.
Waar ooit dit jeugdig Hout komt spruiten aan de Heiden,
Daar is 't in Man en Wyf ten vollen onderscheiden:
Een geestig Hovenier die kent haar regten aard,
En ziet wanneer de Boom is nut te zyn gepaart.
Het Wyfje staat en treurt, en laat zyn takken hangen,
Wanneer het in de Mei met liefde werd bevangen:
Men ziet het aan het loof, hoewel het niet en spreekt,
Of dat de wortelt queelt, of dat 'er iet ontbreekt.
Indien het is geplant ontrent de Manne-boomen,
Maar daar een helle Beek met koele water-stroomen.
Komt schieten tusschen by, zoo dat het niet en kan,
Voldoen zyn gulle jeugd, en wryven aan den Man;

Zoo

* *Theophrast.* Histor. Plantarum lib. 3. cap. 3. *Dioscorid.* lib. 4. c. 5. & seq. *Tiraquell* de legib. Connub. l. 1. num. 65.

† *Basil.* Hexamet. homil. 5. *Ambros.* &c. *Theophrast.* lib. 2. Histor. Plantar. cap. 8. & lib. 3. de causis Plant. cap. 23. *Plin.* lib. 13. cap. 4.

Zoo komt den Hovenier den Manneboom genaken,
En gaat van zyn gewaai een aardig kransjen maken,
En hangt het aan de Stam van die uit liefde queelt,
Zoo dat het aardig groen haar om de leden speelt:
En als het Vrou-gewas dit voelt aan haar geburen,
Zoo laat het vaardig af van zyn elendig treuren,
En krygt een ander verf, en schiet een blyder groen;
Zoo dat het innig merg zich open schynt te doen.
Zoo haast de Bogaard-man dit wesen komt te merken,
Zoo poogt hy zyn bedryf al verder uit te werken:
Hy plukt de schoonste bloem, hy neemt den groensten bast.
Die aan de Manne-stam en zyne takken wast.
Hier weet hy na de kunst een poeijer af te maken,
Dat geeft het Wyfje moed, en vordert hare zaken;
Het is gelyk een dauw daar naar het kruid verlangt;
Ja als een vruchtbaar zaad dat zy in haar ontfangt;
De boom aldus bestrooit begint terstont te zwellen,
En schiet veel bloemen uit die niet en zyn te tellen,
En naderhand de vrucht; dies lacht de Bogaard-man,
En pryst het vruchtbaar hout, en eet 'er Dadels van.

En noch en is het niet genoeg; want zo der iemant een wakker oog slaat opdingen van ongelyken aard, ook daar zal zoo eenige gedaante van een onderling Houwelyk niet zelden aangewezen konnen werden. Ziet men niet hoe de Zeilsteen en het Yzer, door een zonderlinge toegenegentheid, als Man en Wyf verzamelt werden? word niet het Amber en het Stroo, door een heimelyke over een-komste van aard, tot malkanderen getogen, als tot een onderlinge omhelzing? Hebben niet Hemel en Aarde, Zonne ende Mane, zoodanigen gemeenschap onder den anderen, dat de zelve 't Houwelyk en de eigenschappen van het zelve zoo naby komen, dat zulks naar de waarheid uit te drukken, my schien niet dienstig en zoude bevonden werden? En wa zal ik meer zeggen? God, de vriendelyke Menschen-hoeder, die de Liefde

de zelfs is, en uit de diepte zyner Liefde alles heeft voortgebracht, niet bequamer vindende als het Houwelyk, om zyn hoogste Liefde den Menschen Kinderen bekent te maken heeft in zyn Woord veeltyds onder de gedaante van het zelve den boezem zyner genaden gantsch en vriendelyk geopent, en onder die gelykenisse zyn Opperste toegenegentheid over het Menschelyke Geslachte gunstelyk afgebeeld; invoegen, dat Hy, de Almachtige, zich dikmaal zoo vertoont (met eerbiedigheid moet het gesprooken zyn) als of Hy den vryer quame maken aan den Menschen, *Hosea* 3: 1. En daar na volgende den draad van dat geheele werk, gaat vorder, en stelt zich eerst als Bruidegom, en daar na als Echte Man van zyn eigen Schepzel, en dit in zoodaniger voegen, dat 'er schier niet voor en valt ontrent het Menschelyk Houwelyk, dat de Heilige Geest niet in volle leden op het Geestelyke en heeft gepast, en dat van den beginne af tot den einde toe.

Zeggen de jonge Lieden, dat het oog van den eersten aan is leidsman van de Liefde? Godes Geest spreekt in het Geestelyke even op de zelfde wyze tot zyn Vriendinne de Kerke. *Wend uwe oogen (zeid hy) van my af; want zy doen my geweld aan. Gy hebt my het herte genomen myne Suster, lieve Bruid, met eene uwer oogen.* Hoogelied Salom. 6. 5. en 4, 9

Doet een Jongeling uit het gezichte verkiezinge van een jonge Deerne, hem tot een toekomende partuur, Gods Woord gebruikt in het Geestelyke even de zelve maniere van spreeken; *Gy zyt gegroeit en groot geworden, ende zyt gekomen tot groote cierlykheid: Uwe borsten zyn vast geworden, ende u hair is gewassen. Als ik nu voor-*

voorby u ging, zag ik u, ende ziet uwe tyd was de tyd der minnen, zoo breyde ik myn vleugels over u uit, &c. *Ezech.* 16, 7, 8.

Gebruikt een Vryer ontrent die gelegentheid teere, zoete ende lief kozende woorden, zoo doet ook de H. Geest aan zyn Beminde: *Ziet, gy zyt schoon, myn Vriendienne, ziet gy zyt schoon: Uwe oogen zyn Duyven oogen, uwe lippen zyn als een scharlaken snoer, uwe spraake is lieflyk: Geheel zyt gy schoone, myn Vriendinne, en daar en is geen gebrek aan u Hoogl. cap* 4. 1, 7. *Doet myn open myn Suster, myn Vriendinne, myn Duyve, myn Volmaakte. cap.* 5. *vers* 2.

Komt men onder de Menschen, naar het verzoek, tot een Trouw belofte en Houwelykssche Voorwaarde, ook dat word in Godes Woord uit gebracht tot een Geestelyken zin: *Als ik u zag, en uwe tyd was de tyd der minne, zoo zwoer ik u, en quam met u in een verbond, en gy wierd myne, spreekt de Heere, Heere, Ezech.* 16. 8.

Word de blydschap van een Bruidegom onder de menschе groot geacht, vermits hy ve krygt haar die hy lange tyd verzocht heeft, even oo dat is by Godes Geest na gevolgt: *Gelyk een Bruydegom vrolyk is over de Bruyd, zoo zal God over u vrolyk zyn. Esai.* 62, 5.

Wat meer? de Speel genooten by ons in dezen gevalle gebruikelyk, en werden by Godes Sone in 't Geestelyke niet vergeten: *Konnen ook* (zeid hy) *de Bruylofts-Kinderen treuren, zoo lang de Bruydegom by haar is? Matth* 9. 15. Ende wederom: *Die de Bruyd heeft, is de Bruydegom, en de Vriend des Bruydegoms die staat ende hoort hem, ende verblydt zich, etc. Joh.* 3. 29.

Ook

Ook de Juweelen zelfs, waar mede een Bruydegom by ons zyn Bruyd plach te vereeren, zyn ook hier by God in gedachteniſſe; *Ik vercierde u met cieraad en dede arm-ringen aan uwe handen, ende dede ketenen aan uwen halſe, ende gaf u een voorhooft cierſel aan u aangeſichte, ende oor ringen aan uwe ooren, ende een heerlyke Kroone op uwen Hooft.* *Ezech.* 16, 11, 12.

Het Bruyloffs-kleed, en de inleidinge van de Bruyd tot hare Bruydegom werd niet vergeten: *Des Konings Dochter is ganſch verheerlykt inwendig: haar Kleeding is van gouden borduurzel: in geſtikte Kleederen zal zy tot den Koning geleid worden: De jonge Dochteren en haar Mede-gezellinnen zullen tot u gebragt worden.* *Pſalm* 45. 14, 15.

Wilt gy vorder een nieuw gehoude haar affcheid zien nemen van haar ouders en vrienden, om over te gaan in de huishoudinge van haren Man, gy zult de zelve even in het Geeſtelyke levendig afgebeeld vinden: *Hoort Dochter; neygt uwe ooren, vergeet uwes volks ende uwes Vaders huys, zoo zal de Koning luſt aan uwe ſchoonheid hebben. Dewyl hy uwe Heere is, zoo buygt u voor hem neder.* *Pſalm* 45. 11, 12.

Eindelyk, wil iemant het beſluyt van al dit heugelyk werk, hoort den Apoſtel: *Ik hebbe u toebereid*, zeid hy, *als een reine Maagd, Chriſto, als een Man voor te ſtellen.* 2 *Cor.* 11. 2. Wilt gy tot beſluit de vervullinge van alles, en een volmaakt Houwelyk, hoort den Propheet: *Uwe Maker is uw Man*, zeid hy: *Heere der Heyrſcharen is zynen naam, en de Heylige Iſraëls is u Verloſſer, hy zal de God des ganſchen Aardbodems genaamt worden.* *Eſai.* 54. 5.

Ten

Ten allerleſten, wil iemant Geeſtelyke Echtbreuke afgebeeld zien, door gelykeniſſe van het vleeſchelyke, menigte van plaatzen zyn daar toe dienende; afgoderye na de tale des H. Geeſt is hoererye genaamt. *Jerem.* 3. *vers* 1 *Gy hebt met vreemde boeleerders gehoereert, doch keert weder tot my, ſpreekt de Heere.* Ziet voorder *Ezech* 16. 15, 16, 17, 23. en door 't geheele Capittel. *Hoſ* 2. 4. *Mal.* 2. 11. *Pſalm* 73. 27.

Ziet daar een Vryagie; een Bruyloft, en vervolgens een volkomen Houwelyk, en daar-en-boven het gene een wettig Houwelyk regel recht tegen is, te weten, echtbreuke en overſpel, alle by 't Goddelyk ontleend van het menſchelyke, alles ons ten goede; dewyle het de Geeſt des Heeren gelieft heeft, uit zyn zonderlinge genade, in diervoegen met ons te ſtameren. Zoo is dan dit algemeen Wezen, dat Wonder-Al, ik zegge Hemel en Aarde, onderling verknocht, en als te zamen gebonden onder de gedaante van een Houwelyk; invoegen dat ſchier alle het byzonderſte, dat boven en beneden te zien is, heeft iet wat dat een Houwelyk gelyk is. En daarom heeft de Keyzer *Juſtinianus* (a) wel gezeid, dat meeſt alle de geſchreven Wetten een ieder menſche in 't byzonder, en als voor hem zelven alleen zyn aangaande: maar dat de rechten en regels op het ſtuk van den Houwelyken Staat ſlaande, genoegzaam het geheel Menſchelyk Wezen zyn betreffende, (b) En om deze redenen zoo is 't dat de voortreffelykſte Perſonagien van alle

(a) Novell. 22. Nam reliquæ Juris partes, neque omnibus omnino hominibus, neque rebus neque temporibus conveniunt; quid quid vero circa nuptias ſtudii impenditur ad univerſum genus humanum pertinet.

(b) Interpretes Juris cauſus quæ ad nuptias ſpectant graves, & arduas une ore pronunciant. *Cyprius in Præfat. Tractat. de Connubiis*

alle eeuwen met de Houwelykſche zaken altyd veel op hebben gehad, ontrent de zelve met haar verſtanden als ſtaag bezig zyn geweeſt. (c) *Moſes* de Goddelyke Wetgever heeft eerſt en voor alle andere van deze gelegentheid beginnen te ſchryven. De Hebreen, Joden, en de Heere Chriſtus zelfs heeft het zelve werk naarder en klaarder voorgeſtelt, ende meerder licht daar toegebracht. De Grieken, ende inzonderheid *Xenophon* en *Plutarchus*, hebben geen ſtoffe heiliger verhandelt als zaken van Houwelyk. De Romeinen hebben ook van het hare vry wat veel daar by gedaan. De Biſſchoppen en Pauſen van Romen (hoewel dikwils van den anderen verſchillende) hebben al het zelve noch verder uitgebreid. En eindelyk, en hebben hier in niet ſtil geſtaan de geleerdſte en zuiverſte Schryvers van de naaſte eeuwen: evenwel mede niet over al met rechte eenparigheid. Soo dat wy mogen zeggen, dat 'er wel veel van houwelykſche zaken voor dezen is geſchreven, maar dat 'er noch al veel overig is om geſchreven te worden, te meer, dewyle de werelt geduuriglyk verder gaande, elk eeuwe hier en in andere zaken ſtaag wat nieus voort plach te brengen, en mitsdien geduuriglyk nieuwe ſtoffe van ſchryven is gevende.

Ik dan myn gedachten hier over latende gaan, hebbe ook noch deze maal goet gevonden op de zaken van't Houwelyk dit tegenwoordig Werk uit te brengen, Indien 'er middeler tyd iemand voorder nauwkeurig is, by wat gelegentheid ik wederom bewogen ben geweeſt dusdanige ſtoffe ter hand te nemen, die kan van myne weeg-

(a) *Xenophon* & *Plutarchus* de nulla re ſanctius, quam de Matrimonio, ſcripſerunt, *Erajm. de Chriſtian. Matrim, fol.* 101.

beweeg-redenen, die ik derhalven gehad hebbe, om ſtandelyk gedient werden uit het volgende Gedicht; daar toe ik my gedrage.

PAPIERE-KIND.

WAt God tot Menſchen ſchiep dat moet na reden leven,
Dat moet van zyn bedryf beſcheid en reden geven;
Dat leert de reden zelfs. Wel hoort hoe dat het quam,
Dat ik noch deze maal de pen in handen nam;
Dat ik in myn vertrek niet ſtil en konde blyven,
Maar op een nieu beſtond voor Holland iet te ſchryven;
Miſſchien of myn beleid, gelyk het is geweeſt,
Mocht iemant dienſtig zyn die myn Gedichten leeſt.

NA dat myn Weder-helft was uit der tyd geſcheiden,
Zag ik my, na het ſcheen, een nieuwen tyd bereiden;
Veel die men wysheid gaf die rieden my de trou,
En dat ik wederom een by-ſlaap nemen zou.
Haar voorſtel was gegrond op veel lerhande zaken,
Die my ook in der nacht den ſlaap by wylen braken.
Daar boeft een diep gepeis, en vry een lang beraat.
Als iemant wederom naar echte banden ſtaat.
Ik was eerſt van den rou in myn gemoed beſtreden:
Maar hebbe naderhand geen minder ſtryd geleden.
Ik lag in ſtaag gewoel, ook als een ander ſliep,
Zoo dat ik tot my zelfs aldus by wylen riep:
Wat is 't dat my beroert tot in de diepſte zinnen?
Hoe! zal ik wederom myn leven gaan beginnen?
Zal ik van nieus beſtaan dat my het vleeſch gebiet?
ô Neen, bouvallig menſch, 't en is u zake niet.
Daar zal geen Vrouwen voet myn leger oit betreden,
Daar zal geen Vrouwen arm omvangen deze leden;
Daar zal van nu voortaan geen Vrouwen rechter hand,
My dienen tot vermaak, of tot een echte pand.
Myn waard' ELISABETH, ik wil u eigen blyven,
Tot my de bleeke dood de leden zal verſtyven.

En als my dat geheurt zal ik in korten tyd,
Ook werden in het graf dat gy op heden zyt
Ik heb u daar besocht, ik heb de plaats betreden
Daar u gebeente rust: Ik zag u dorre leden,
En daar op riep ik uit: ô God, wat is de Mensch!
Dit stof is eens geweest myn lust en herten wensch,
Wat is van alle vleesch? Hier zie ik nu de kamer
Daar ik eens rusten zal; dies acht ik het bequamer
Als eenig ruim vertrek, of ander schoon gebou,
Daar iemand vreugde pleegt omtrent een jonge Vrou:
Al dat is voor de jeugd en voor de groene jaren,
Ik wil in dit verwulf met u geraamte paren,
En mengen onze stof, tot na des werelds val,
De Schepper op een nieuw een wereld schseppen zal'
Dan zulje konnen zien (God zal het openbaren)
Dat my naar u vertrek, geen lust is wedervaren,
Dat noit wat vrou gelykt in mynen arrem Sliep,
Na dat u God ontbond, en uyt de wereld riep:
Dat ik terwyl ik was met Trouw aan u verbonden,
Noit Wyf en heb onteert, noit Maagd en heb geschonden,
Dat ik, al was ik jong en vrolyk uit 'er aard,
Voor u myn guile jeugd en blydschap heb gespaard.
Dit sprak ik tot het rif, en vry niet zonder weenen,
Dies viel het zilting nat tot op haar dorre beenen;
En schoon ik henen ging, en uit den grave schiet,
't Gepeis van haar verlies verloor ik echter niet.
Het was dan zonder grond dat my werd na gegeven,
Dat ik door weelig bloed tot trouw-zucht werd gedreven.
Hy wil geen levend' Wyf; hy zoekt geen nieuwen trouw,
Die in het duister graf bezoekt een doode Vrouw.
Ik bleef in dezen staat tot vyf geheele jaren,
Maar die zyn evenwel al mede wech gevaren.
Of iemant druk ontmoet, of blydschap op den dag,
De zon doet haren loop gelykze voortyds plag.
Doch my quam zeker vriend om dezen tyd bezoeken,
Terwyl ik eenzaam zat te midden in de boeken;
Die vond 't ongerymt dat ik gedurig las,
En hield dat my een Vrouw al vry bequamer was.
Hy dreef dat ik eerlang ten hoogsten zou beklagen,
Alleen te moeten zyn ontrent myn oude dagen,

Dat

Dat my (na dien ik was met zaken overlaft)
Geen leger zonder Vrouw, of eenzaam huis en paft,
Dat my een bed genood nu beter zou bevallen,
Dan als in volle jeugd de losse zinnen mallen;
Dat ik gezellig was, en noch van jeugdig bloed,
En daarom in het bed gezelschap hebben moet.
Ik die my noit en vond afkeerig van de Vrouwen,
Werd ik en weet niet hoe, genegen om te trouwen;
Maar als ik overwoog waar ik behoor te gaan,
Voeld' ik my wederom geheel in twyffel ftaan,
Wat jongs dat loeg my toe, ('k en wil 'er niet om liegen)
Maar ik en wou voor al geen jonge Maagd bedriegen.
En mits ik menigmaal verviel in diep gepeis,
Bekeef ik even ftaag aldus myn grillig vleis;
Wilt gy om weinig graans, dat u noch reft te malen,
Een vlot van eiken bout uit vreemde boffen halen?
En rechten hier een mool, een wonder groot beflag;
Ey let wat u betaamt, en wat dit lyf vermag.
Hebt gy een nieuwen mool, en feilt u noodig koren,
Soo heb je by gelyk u moeit' en koft verlooren;
Een tuig van dezen aard en kan niet ledig ftaan,
En 't is een zot bedryf te malen zonder graan:
Indien ik bidden mag, vermyd u van de Vrouwen.
Vermyd u van de jeugd, en van ontydig trouwen:
Blyft liever dat je zyt, en weeft voortaan geruft,
Wie oud van jaren is en hoeft geen nieuwe luft.
Dit fpel zal ons den geeft aan vleefch en wereld binden,
Daar nu geen levens zucht in my en is te vinden;
't Is beter dat j'alleen u leften tyd verwacht,
En laat de zoete jeugd' de vreugde van de nacht.
Wat goed kont gy u Ziel van dit gewoel belooven;
Een dwazen Ouderdom gaat alle mal te hoven.
Geen dor hout lyd het vier. maar is terftond verbrand,
En uit een gryzen baard en wies noit minne pand.
Gy daarom weeft bezet, en fchouw my deze klippen,
Een roos gelyke mond en wil geen bleeke klippen:
Wat jong is neemt vermaak, en baat de oude tyd;
Gy trouwt dan uws gelyk; of blyft gelyk je zyt.
Wat oud was prees ik noit, dat kon my niet bewegen,
Ik was in dit geval tot Jeugd alleen genegen;

En schoon de middelmaat my zomtyds wel beviel,
Daar was staag eenig ding dat my in twijffel hiel.
T n leſten vond ik beſt noit trouring weg te ſchenken,
Maar om dat wel te doen daar vond ik groot bedenken;
En dat, mits noch het vleeſch, of ik en weet niet wat,
My door de zinnen joeg, of in de leden zat.
Dit bracht my quellig aan: maar op bequame gronden
Heb ik een nut behulp ten leſten uitgevonden;
God, naar een diep gebed, die gaf my dezen raad,
Dat kunſt en ſlage zorg de luſten wederſtaat.
Hier op wrocht my de geeſt als met de gantſche zinnen,
En 't ſcheen na weinig tyds dat ik begon te winnen;
Mijn ampt dat gaf my werk zoo lang de zonne ſcheen,
De Dichtkonſt voor den dag, of als het licht verdween.
Wanneer een ander dronk, of met den teerling ſpeelde,
Of peilde met gemak de gronden van de weelde,
Zoo was ik in gepeis, en beſig met den geeſt;
En als ik ledig was bedreef ik allermeeſt
Zoo haaſt in myn gemoed de luſt ſcheen op te waken,
Ging ik de Jeugd een lied, of God een lof-ſang maken:
En mits ik ſtaag het brein niet ſtil, maar bezig hiel,
Zoo kreeg ik eenmaal ruſt in myn beroerde ziel.
God zy voor eeuwig lof, die my dus heeft beraden,
En op myn zwakken hals geen jok en heeft geladen:
God zy voor eeuwig dank dat nu geen vlugge Maagt,
Dat van myn ouden dag geen jonge vrou en klaagt.
Ik heb een wyf geſpaart, vermits ik konde dichten;
Want dat kan menigmaal een ſwaren geeſt verlichten.
Had ik noit vers gemaakt, of met de kunſt geſpeelt,
Daar is geen twijffel aan de tijd had my verveelt.
Had ik niet voor de Jeugd by wylen iet geſchreven,
'k En hadde (na my dunkt) niet eenzaam konnen leven:
Maar doen ik op het bed maar inkt en penne bracht,
Is al wat my bevocht verdweenen in der nacht.
Ik ſtreed met Pallas ſchild, daar lag ik in gedooken,
Zoo dat geen minne pijl mijn hert en kon beſtooken;
En ſchoon het grillig vleeſch op my by wijlen ſchoot,
Ik ſtont op mijn verzet, tot luſt en weelde vlood.
Dit kon eerſt zwaar gepeis en veel bedroefde dagen,
Dit kon ontijdig vuur uit mijn gewrichten jagen.

Wie

Wie noit het dertel lyf tot luibeid uit en ſtrekt,
Houd, daar een ander valt, zyn leden onbevlekt,
Daar is geen beter raad om rechten uit te dryven,
Als dat men noit en laat de zinnen ledig blyven.
Gedurig bezig zyn met eenig diep gepeis.
Dat is de rechte toom voor luſt en weelig vleis.
De Menſch heeft altyd wit daar op de geeſten ſpelen,
Of by zal dertel zyn, of gantſche dagen quelen.
Gelukkig is de Ziel die hier het beſte kieſt,
En noit zyn herte queit of zynen trooſt verlieſt.
Een Meul heeft dezen aard, zy wroet of kooren breken,
Of zal tot haar verderf een baaſtig vier ontſteken.
Daar ryſt een vuile ſtank indien het water ſtaat,
En als het yzer ruſt dan roeſt 't met 'er daat.
't is met ons broozen aart ook even dus gelegen:
Wie ledig benen gaat die word tot kwaad genegen.
Men zegge wat men wil, ons dient geen ſtage ruſt,
Een geeſt die niet en werkt is open voor de luſt.

Maar ſchoon daar noit een Wyf myn Leger quam genaken,
Noch heeft het eenzaam bed my vruchtbaar konnen maken,
Al was ik ongetrout, ik kreeg een echte Kind,
Niet by een witte Vrou, maar uit den zwarten Int.
Ziet wat een zeldzaam werk! Het is my wedervaren,
Schier wat 'er onme gaat ontrent het Kinderbaren,
Als my den geeſt ontfing, dan was ik in het lyf,
Schier even zoo geſtelt gelyk een zwanger wyf.
Ik at niet als ik plag, ik hadde vreemde luſten,
Zoo dat ik meenigmaal ook niet en konde ruſten:
Ik kreeg wel barens-nood te midden in der nacht,
En werd in my gewaar als prangen van de dracht.
Dan moeſt ik uit 't bed, en ging het vier ontſteken,
Ik voelde na my docht, gelyk het water breken:
En als de vrucht verſcheen dan was ik wel gezint,
Gelyk een jonge Vrou die baart een echte Kind.
Hier was ik dan beluſt gelyk de jonge Vrouwen,
Ik zocht de nieuwe vrucht in haaſten aan te ſchouwen,
Ik zocht te mogen zien het geen ik had gebaard,
En of het naar een Wyf of naar zyn Vader aard.
Noch moeſt ik wederom op nieuwe dienſten paſſen,
Het Kind was niet te rein, ik moeſt het ſchepzel waſſen.

Waar iet ter wereld komt daar lyd de Moeder pyn,
En 't is vuil uit 'er aart, en moet gereinigt zyn.
Terſtond na dit gewoel het Wicht moeſt in de luren,
Maar daar ook even zelfs en kon het niet geduren,
Ik gaf het menigmaal ſchoon linnen aan het lyf,
En dit was even ſtaag myn luſt en tydverdryf.
In deze bezigheid heb ik veel tyds verſleten,
Heb ik een jonge Vrouw, en mynen druk vergeten.
Hoe? dunkt het iemand vreemd dat ik my weder hiel?
Ik droeg geduerig kind, of baarde met de Ziel.
Ik was een huys alleen, ik was het allegader,
Ik was Bruid, Bruidegom, Man, Vrouwe, Moeder, Vader,
Bewaarſter, Vroedwyf, Meid, en Voedſter boven dien;
Wie heeft 'er immermeer zo vreemden kraam gezien?
Noch moeſt ik even wel myn hooft al verder breken,
Het kind moeſt goede taal en Hollands leeren ſpreken?
Dies moeſt ik Schoolvrou zyn: ziet, wat een groot beſlag
My op de ſchouder woeg, of in den boezem lag?
Aldus bleef ik alleen ook in de koudſte nachten,
Maar gaf myn zinnen werk door veelderlei gedachten:
En mits ontrent de trouw myn Geeſt doen bezig was,
Geviel het dat ik veel op dezen handel las.
Ik vond aan alle kant verſcheide trouw gevallen,
Ik zag al menigmaal ook wyze Luiden mallen,
Ik zag hier in den Menſch als in zyn eigen grond,
En wat voor ieder een hier uit te leren ſtond.
Dies heb ik deze ſtof tot myn vermaak gekooren,
En daar is met 'er tyd dit ſchepzel uit gebooren;
Dit ſcheen voor myn beroep en oude jaaren beſt,
Een die geen eyers heeft, die broeid den legen neſt.
Wel ziet dan hier een Kind dat zeldzaam is gewonnen,
Dat niet gelyk als melk te zamen is geronnen;
Een Kind van vreemden aard, waar van ik Vader ben,
En daar ik evenwel geen Moeder toe en ken.
Een Kind wiens eerſte grond niet na en is te ſpooren,
Als uit geen Vrouwen beup, maar uit myn hooft geboren,
Een Kind dat zonder bloed en zonder vleeſch beſtaat,
En dat noch evenwel op rasſen voeten gaat.
Een Kind dat niet en ſpreekt gelyk de Menſchen plachten,
Maar dat ook zonder ſtem kan uiten zyn gedachten?

Een

Een Kind dat dooven zelfs zyn reden doet verſtaen,
Vermits het door het oog kan in het herte gaan;
Een Kind dat nooit en at, en niet en plach te drinken,
En als het werd bevlekt, dat eerſt begint te blinken.
En waarom lang verhaal? het is een zeldzaam dier,
Syn geeſt is zwarten inkt, zyn lichaam wit papier.
Dit ſchepzel, zoo het is, dat heb ik moeten baaren;
Dat heb ik opgequeekt tot aan zyn rype jaren,
't En had geen Vrouwen hulp, geen pap of moeders zog
En des al niet te-min zoo leeft het heden noch.
Siet hier komt nu het wicht gekropen uit de doeken:
En wil, gelyk het ſchynt, de Landen gaan bezoeken:
Het meint 't is lang genoeg in duiſter opgevoet,
Het wil de wereld zien, en wat men elders doet.
Maar ſchoon al is 't teer, noch kan het felle ſlagen,
Noch kan het ongemak en harde nepen dragen?
Of ſchoon een nyder grolt, of dat een ſpotter byt,
Noch zal het jeugdig zyn ook in zyn ouden tyt.
Als is het van Papier, noch zal het langer duren,
Als dat ik eertyds zag gewonden in de luren:
De vruchten myner jeugd wel eer by my geplukt,
Zyn meeſt al van de dood in haaſten wech gerukt.
Van negen leeft 'er twee, en die zyn beide Vrouwen,
Nu buiten myn gezin door middel van het trouwen,
Nu zonder mynen naam. Maar dit myn jongſte Kind
Wil melden wie ik ben al waar men jongheid vind,
Alwaar men trouwen kent, alwaar de beſte zinnen
Beſteden haren tyd ontrent een heilig minnen,
Omtrent een reine trouw die van den Hemel daalt,
En door een ſtil gemoed tot in de ziele ſtraalt.
Wel aan, Papiere Kind, ik kan het nu gehengen,
Dat gy zult henen gaan, en in de wereld brengen
Wat gy van my ontfingt? bezoekt de zoete jeugt.
Maar weet dat gy met een ook elders komen meugt.
Gy draagt in uwen ſchoot dat Vryſters kan behagen,
Dat Mannen dienſtig is, dat in de leſte dagen
De ziel haar voedzel geeft: gy draagt in uwen ſchoot
Dat trooſt verwekken kan ook midden in de dood,
En ſchoon gy zomtyds meld van losſe minne-treken,
Of hoe een zwakke Ziel ter zyden is geweken,

Gy prijft geen ſlim bejag, maar kant 'er tegen aan,
En toont wat reden eiſcht, en noodig is gedaan.
Dit heeft van ou'en tijd geen Menſch oit konnen laken,
Het is by wylen nut de feilen aan te raken.
Wie ſlimme gangen meld, en reckt ze na de deugd,
Die pleegt een dienſtig werk ontrent de woeſte jeugd.
Zoo geeft ons Moſes zelfs niet weinig trou-gevallen,
Daar uit men ſpeuren mach hoe jonge zinnen mallen:
Maar voegt 'er ſtrenge tucht van Godes wrake by,
Tot af keer van de luſt en ſnoode linkerny.
Hoe Dina nieuſchier is, en gaat in vreemde Steden, (a)
En wat haar teere jeugt voor aanſtoot heeft geleden,
Verhaalt hy na den eiſch; maar hoe de Vryſter ſchreit,
En hoe dat Sichem ſterft, en blijft niet ongezeit.
Het dartel Minne ſpel dat Cosby quam bedryven, (b)
Dat heeft den groote man ten vollen willen ſchryven;
Maar hoe dat Pinehas haar in de leden ſtiet,
Verzwijgt in dit geval de wyze Schryver niet.
Hoe 't Wijf van Potiphar eens Joſeph wou bekooren, (c)
En gaf hem tot de luſt al vry wat harde ſpooren,
Verhaalt de groote Vorſt: maar des niet al te min,
Men ziet 'er reine tucht, en diepe wonders in.
Men leeſt hoe David viel in ongeregelt minnen, (d)
En zwierden buiten ſpoor door ongetoomde zinnen,
Maar wat hem Nathan zy en wat 'er meer geviel, (e)
Dat gaat hem die het leeſt tot in de diepſte Ziel.
Hoe Ammon door bedrog de Maagdom ging beſtoken, (f)
Van haar die voor zijn luſt hem zuipen meint te koken,
Heeft Samuel verhaalt, maar heeft 'er by geſtelt,
Hoe dat ook door bedrog de linker is gevelt. (g)
De groote Salomon verhaalt ons hoere treken,
En hoe een lichte kooi is ſneeg in liſtig ſpreken: (h)
Maar wat 'er voor een vrucht aan deze boomen waſt,
Dat ſtelt ook boven dien de wyze Koning vaſt.
Hoe dat Suſanna voer, en hoe de ſnoode boeven. (i)
Haar kuiſheid ondergaan, en haren Man bedroeven,
Werd elders klaar gezien; maar ieder leert 'er uit,
Wat voor een harden ſtraf zoo vuilen daad beſluit. En

(a) Gen. 34. 1. (b) Num. 25 8. (c) Gen. 39 12. (d) 2 Sam. 11. 4. (e) 2 Sam. 11. 4. (f) 2 Sam. 13. 14. (g) 2 Sam. 13 28, 29. (h) Prov. 7, (i) Suſanna 1. 26.

En waarom meer gezeid; 't verhaal van booze treken,
Is dikmaal aan het volk een plaaſter voor gebreken;
Te weeten als het werk na rechten eiſch betoont,
Hoe alle ſlim. bejag ten leſten word beloont.
Men liet in ouden tijd een ſlave dronken maken,
En t'wijl hy bezig was met ſpouwen, braken,
Zoo werd dien guit geſtraft ten aanzien van de Jeugd,
Op dat ze van het quaad zou wyken na de deugd.
Ziet daar myn oog gemerk; en wie het poogt te laken,
Het is my nut geweeſt in veelderhande zaken:
Ik acht hem liefde waard die van de liefde ſchrijft,
Indien hy in de tucht en in den regel blijft.
Wel gaat nu teer gewas, door wandelt onze landen.
En reiſt ook even zelfs door verr' gelegen ſtranden.
Ik geef u dan verlof, gy meugt op heden gaan,
Ook naar het heet Braſil, of na den Indiaan.
Men vind in dit geweſt ook veele zoete lieden,
Die eer en ware zucht aan alle kunſten bieden:
Men vind 'er Nederlands, men vind 'er Hollands bloed,
Zoo dat 'er niet en is dat u verſchrikken moet.
En ſchoon gy nu ter tijd maar Hollands weet te ſpreken,
U zal in korten ſtond geen ander taal ontbreken,
Daar is een deftig Man die leert u Roomſche ſpraak
En dat is voor die reiſt al vry een nutte zaak.
Gy zult daar in vol leert al hooger mogen zweven,
En onder dat behulp ook elders konnen leven:
Gy zult dan zijn verſtaan van menig geeſtig Man,
Die met u nu ter tijd geen kennis houden kan.
Maar eer gy buiten lands vertoont u nieuwe boeken,
Zoo gaat voor alle ding ons Holland eerſt bezoeken,
Daar zult gy zijn onthaalt van menig grau verſtand,
En Hollands eerſte ſtad dat is u Vaderland.
Doch ſchoon gy dapper haaſt naar onbekende ſteden;
Den Hage lijke wel wilt die voor eerſt betreden:
Daar is het deftig Hof daar is den Hoogen Raad,
Daar is van ouden tijd de woonplaats van den Staat:
Daar is de groote VORST, door wie geſtage zegen
Word aan het Vaderland en ieder een verkregen;
Zoo dat zijn hoog beleid en wijd beroemde naam,
Heeft onder zijn gebied de vleugels van de faam;

Daar is het luftig bofch en lover-ryke dreven,
Die aan een doffen geeft een nieuwen adem geven;
Daar is het eêl Voorhout, het fchoonfte dat ik ken,
Doch boven al vermaard door HUGENS zoete pen.
Staat hier een weinig ftil, en zoekt de befte Vrienden,
Die u wel eer tot hulp en zoetgezelfchap dienden;
Spreekt myn Nicht SCHILDER aan, die, eer ze was getrouw,
U dikmaal heeft vermaakt door gunftig onderhoud,
Haar ftem en zoeten aard die heeft u leeren zingen,
En door een vafte wet u losfe woorden dwingen;
Want nooit en was 'er Lied dat uit de penne kwam,
Dat niet uit haaren mond zyn klank en wezen nam;
Waar hier een nieuw Gezang te Lande was gekomen,
Dat had haar wakker oor van ftonden aan vernomen.
Sy kreeg door milde gunft de Geeften aan de hand,
En leerde met der daad al watze geeftig vand,
Hier weet u Sufter van, die met haar droeve klachten.
Verwekt de losfe Jeugd tot wyze na gedachten.
Vind iemand daar misfchien of hier een aardig Lied,
Het Soetfte van den galm en is myn eigen niet;
Sy heeft de maat gezet, zy deed een deunjen leven;
Sy heeft den rechten klank, zy heeft de ziel gegeven;
Want geen zo netten ftem in al het naafte Land,
De Sang woont in haar keel, de Geeft in haar verftand.
Als gy dan affcheid neemt, zo buigt u gantfche leden,
Begroet de goede Ziel, en zegt haar deze reden:
Seg dat 'er menig Vers in u gevonden werd.
Dat haar betuigen kan myn trouw en zuiver hert,
Dat is voor haar genoeg: gy wilt niet langer fpreken;
Want als men affcheid neemt zoo blyft de reden ftecken.
Gy daarom maakt 't kort doch voor haar zoete gunft,
Soo laat haar eenig Pand gehooren uit de Kunft,
Een Kind gelyk als gy. Maar wenfcht haar menig werven,
Drie Kinders die voor eerft haar deugden mogen erven;
Of isze niet vernoegt met zo een klein getal,
Soo veel de lieve God haar Zalig achten zal.
Wilt gy nu mynen raad, (om niet te zyn verftooten)
Soo neemt eerft uwen wech door onze Bond-genooten,
Daar word u ronde taal van ieder een verftaan,
En gy mooght onbevreeft in alle Steden gaen.

Doch

Doch Brabantlyke wel en hebje niet te ſchromen,
Daar heeft al overlang u Maagtchap mogen komen,
En lieve, waarom niet? de Kunſt is zonder gal,
En heeft van ouden tyd haar Vrienden over al.
Maar als gy door het Sticht tot Utrecht zyt gekomen,
Na SCHUURMAN edel pand dient fluks te zyn vernomen;
Die heeft het zoet Gedicht en alle Konſten lief;
Gy, daarom groet de Maagd, en geeft haar deze Brief.

Aan 't Wonder-ſtuk van onzen tyt.
Dat gy, o Jonkvrou SCHUURMANS *zyt.*

PRinceſſe, wiens gemoed verlieft op oude Boeken,
Noit dwaasheid heeft gepleegt die jonge Lieden zoeken
Maar die uit hooger drift verſcheiden van de jeugd,
Geen ander Liefde draagt als tot de ware Deugd,
Tot Kunſt en Wetenſchap, tot veelderhande Spraken,
En wat in eenig Menſch kan wyze zinnen maken,
En wat in eenig hert de beſte zinnen prent,
Soo dat een ieder ſchrikt die uwe gaven kent.
Ontfangt myn jongſte Kind dat aan u werd gezonden,
En mits het in het land geen Moeder heeft gevonden,
Weeſt gy 'er Moeder van; gy zyt van mijnen aart,
Vermits gy door de Kunſt u bed alleen bewaart.
Een Kind gelyk als dit dat kan ook u betamen.
't En zal geen teere Maagd, geen Vryſter ooit beſchamen.
Ik zegge noch eenmaal, gy zyt van mynen aard,
Vermits je nevens my Papiere Kinders baard.
Dit mach een Vryſter doen, dit kan een Maagd bedryven,
En des al niet te Min en Maagd en Vryſter blyven:
Gy daarom weeſt geruſt, ook als u dit geſchiet,
Een Kind aldus geteelt en queſt den maagdom niet.
Doch zooje niet en wilt de naam van Moeder dragen,
Of dat een Voedſter-kind u niet en zou behagen,
Soo laat ten minſten toe, dat myn Papiere Kind
Mach zeggen wie je zyt, alwaar men Menſchen vind:
Mach toonen aan het Volk u zoet en eerbaar wezen,
En dat u lieven naam ook daar mag zyn gelezen;

En

En lieve waarom niet; want dit u eigen beeld
En is geen ander werk, het is van u geteelt.
Ik weet als zy den Brief zal hebben overlezen,
Gy zult in haar vertrek en by haar mogen wezen:
Daar zal ze gaan bezien of gy ook waarlig zijt,
Dat zy met u onthaal zal quisten haren tijd.
Maar gy noch evenwel en hoeft u niet te schromen,
Het is u toegestaan ook by een Maagd te komen,
Een Maagd die niet en trouwt, maar in haar Kamer zit;
Daar zy niet om een Man, maar voor de wereld bid.
Ook eene dus gezint die kan hier zaken vinden,
Die haar niet aan het vleesch, maar aan den Hemel binde;
Gy weest daarom gerust, maar draagt u na den eis.
En houd u buiten smaad en zedig op de reis.
U Vader heeft geen Maagd zijn leven oit bedrogen,
Ook op haar goeden naam geen zwadder uitgespogen,
Al bracht hy daar hy quam een vrolijk wezen in,
Noch was hy zonder gal en eerbaar niet te min.
Gy doet gelijk als hy. En wilder iemand mallen,
Of zoo 'er eenig mensch uit swakheid komt te vallen.
Zoo leid hem met 'er hand tot in u stil vertrek,
Daar ieder Balzem vind ook voor een staag gebrek.
Ik mein u leste deel: daar leid 't in verhoolen,
Dat ons te rechten brengt wanneer de zinnen doolen,
Ontsluit dat aan het volk als gy het dienstig vind;
Maar houd u by de Jeugd die eer en tucht bemind.
Neemt u geen quelling op, schoon u de spotters laken;
Maat weest in u gemoed getroost in alle zaken.
Wie vreemde landen ziet, en lange reizen doet,
Die stelle voor gewis dat hy verdragen moet.
Wie veel by menschen komt, of timmert aan de wegen,
Die vind meest al het volk tot nyd en spot genegen,
Gy alsje dit vergif ontrent u voeten zult,
Zoo neemt tot u behulp een plaaster van gedult.
Daar is geen ander raad; het zijn gemeene plagen,
Hoe kan 'er eenig werk aan alle man behagen?

Waar

* Op dat ik geen raadzel en schyne te spreken, zo zal de gunstige Lezer gelieven te verstaan; dat het Beeld van Juffrouw SCHUURMANS hier achter gestelt, by haar zelfs, en na haar zelfs, uit een Spiegel is geteikent en na de gedane teikeninge by my gedaan te snyden. Ieder oordeele den Leeuw na de Klaauwe.

Waar is zoo gaauwen kok, die ooit een ſouce maakt
Die alle menſchen dient, en alle monden ſmaakt?
Wel aan nu, waarde Kind, ontfangt uws Vaders zegen,
Die zal u dienſtig zijn op alle vreemde wegen:
God geeft dat nimmer menſch met u verkeeren moet,
Die niet en ga te werk gelyk het Byetjen doet.
Nu Vrienden die bewoont ons Vaderlandſche palen,
Of waar uw misgewas misſchien zal komen dwalen,
Ik bíd ontfangt het Wicht, en doet 't goed onthaal,
't En hoeft geen rijke Koets, en min een gulde Zaal,
't En is niet opgevoed ten dienſte van de luſten,
Ook op een vuuren plank daar zal het konnen ruſten:
Hy dwaalt, na dat my dunkt, die van zijn wezen klaagt,
't En ſingt niet onverzocht, 't en ſpreekt niet ongevraagt:
't En hoeft geen cierlyk kleed als eertijds Prinçen droegen,
Een rok van enkel leer dat kan hem vergenoegen;
Indien hem iemand ſchenkt een band van zyde lint,
Dat neem ik voor een peil dat hy de kunſt bemint.
Maar 't Wicht en hoeft 't niet: het kan met ſlechte banden,
Wel varen over Zee, ook in de verſte Landen;
Het is voor hem genoeg indien het gunſt geniet,
En dat een billijk oog zijn feilen overziet:
Indien het zijnen waard mach zegen achter laten,
Of door een ſtil beleid een Maagt of Vrijſter baten,
Of dat een jong Gezel mach leeren uit de daad,
Den grond van goed beleid ontrent den echten Staat.
Maar eer ik hier beſta mijn reden af te breken,
Zoo moet ik noch een woord tot onzen Lezer ſpreken;
Hem dient een kort begrip, om fluks te mogen zien,
Wat ik hier nu beſta de werelt aan te bien.
Hoort vriend ſpeelt u de geeſt ontrent de jonge Vrouwen,
Of zijt gy niet bequaam om meer te mogen trouwen,
Of ſnelje naar het graf, ontfangt my dezen gaſt,
Die zal u doen verſtaan wat op u wezen paſt,
Een ieder in het zijn. Wilt gy wat vrolijks lezen,
Of in het tegendeel by wijlen treurig wezen,
Of ſtygen uit het vleeſch ontrent den ouden dag,
Hier is van alle ſtof die u vernoegen mag.
Gy leeft, en weeft gegroet. Dit had ik u te zeggen;
Doorziet vry mijn beleid en wilt 't overleggen:

En zooje noch mispryſt myn voorgenomen wit;
Soo kom ik tot belluyt, en zeg u, Lezer, dit:
Acht gy met dit geſchrift myn tyd verquiſt te wezen,
Soo quiſt noit uwen tyd met dit geſchrift te lezen,
Of bouje myn verſtand niet wel te zyn beſteet,
Soo geeft u zinnen werk daar gy iet beters weet.

Dezen allen onvermindert, zo moet ik by het voorgaande noch dit voegen, goed-gunſtige LESER: te weten, dat by my gemerkt zynde, hoe dat veel ervaren Lieden voor een gewoonte hebben, eerſt te ſtellen de regels tot eenige wetenſchap dienende, ende daar na de exempelen op dezelve paſſende, ik het zelve hebbe goed gevonden na te volgen. Ende alzoo ik door een voorig Boek geleid hebbe de gronden van een goed Houwelyk, en een afkeer gepoogt te maken van quade gangen, die in zoodanigen gelegentheyd zich openbaren; zoo hebbe ik dienſtig geacht, by deze tegenwoordige myne oeffeninge de zaken door exempelen meerder klaarheid te geven.

Onder anderen is myne betrachtinge mede geweeſt, t'elkens nieuwe gevallen, en van een byzondere uitkomſte, voor te ſtellen, ten einde om door de verſcheidentheid van ſtoffe, geduriglyk verſche bedenkingen in den Lezer te verwekken; op dat alzoo ieder een iet wat hier zoude vinden, dat op zyne byzondere gelegentheid zoude mogen ſlaan. Waar in ik meine zoo veel gedaan te hebben, dat 'er by na niemand en zal gevonden werden, of hy en zal aan het een of het andere trou geval zyn eigen konnen toetzen en ter preuve ſtellen. Ook heb ik de gevallen, in dit werk gebruikt niet verdicht, ofte in myn eigen brein geſmeed, gelyk het gebruik

van

van de Poëten veel plag te wezen: maar ik hebbe beter gevonden, de Geschiedenissen van goede Schryvers te ontlenen, om redenen by eenige Geleerden wel aangewezen. * Ondertusschen wil ik den Lezer gebeden hebben zich daar aan niet te willen stooten, dat ik de ontleende Geschiedenissen breder hebbe uit-gemeten, als die by de oude Schryvers gevonden worden; want de gene die van het ambacht zyn, weten hoe verre een beschеiden penne in zoodanigen gelegentheid vermag te gaan weyen, en wat de Kunst ontrent de omstandigheden der zake is geoorloft. † En zulks dient zonderling tot beter glimp van de stoffe, ende tot meerder vermakelykheid van den Lezer: op dewelke al mede plag gezien te worden. En ten dien einde hebbe ik niet alleenlyk door kopere platen, maar ook door de hoofdletters zelfs, het byzonderste van de Geschiedenissen aan den Lezer willen vertoonen.

Noch heb ik geoordeelt dienstig te wezen, by maniere van t'samensprake door twee perzonen van byzondere gelegentheid, de Vraag-stukken uit ieder Geschiedenisse ryzende, wat nader te doen ondertasten; dan het zelve en is by my niet over-al in volle leden gedaan kon-

* *M. de Montaigne, liv. des Essais chap 35. de trois bonnes Femmes.* Jem'etonne que ceux quis'addonnent a escrire pour donner plaisir &profit au Lecteur, ne s'avisent plûtost de choisir dix mille tres belles Histoires, qui se rencontrent dans les Livres: ou ils auroyent moins de peine, & ap porteroyent plus de plaisir & profit. Et qui en voudroit bastir nu corps entier en s'entrenant, il pourroit en tasler par cemoyen force veritables envenementdetoutes sortes; lesdisposant, & diversifiant, selon que la beaute de l'ouvrage le requerroit.

† Ceux qui sont du metier entendent jusques ou s'etend la discrete licence d'un Poëte, qui sur le pilotisde l'Histoire assiedbeaucoup de circonstances vray-semblables. *Bartas en la Preface de sa 1. Semaine,*

konnen werden, vermits myn Ampt (geduerende den tyd dat ik met het voorſz. Werk bezig was) my veel bezwaarlyker quam te worden, als wel te vooren, invoegen dat ik myn begonnen ontwerp naar eiſch van zaken niet en hebbe konnen voltrekken: maar hebbe de vervullinge van verſcheide bedenkelyke Vraag-ſtukken gelaten aan het oordeel van den ervaren en geoefenden Lezer.

Tot beſluit. Vrienden, myn oogmerk in dezen allen is geweeſt myn zinnen bezig te houden, ende alzoo beide te zware ende te lichte gedachten van de hand te wyzen; de Nederlandſche Tale te vercieren, de Hollandſche Gedichten zacht-vloeyenden en zonder ſtoot en ſtop woorden te maken; ten einde dezelve eenpaarlyk en zonder ſtuiten gelezen mochten werden. En boven dien onze Lands-genooten met vermaakelykheid wat goeds te doen lezen, en daar door bequamer te maken tot het huiſſelyk en borgerlyk leven, en gelukzalig ſterven. Waar toe ons helpe de Bruidegom van de altyd-durende Feeſt, en even Godes Soone, geprezen in der eeuwigheid.

Vaart wel, goed gunſtige Lezer, en geniet, zoo het u goed dunkt, myn gedichten en gedachten, en houd my voor den genen die ik ben, te weten,

U. E. gantſch genegen en dienſtwilligen

J. CATS

HIER

Wie oyt dit aerdig beelt zult komen aen te ſchouwen
Hout vast dat gy hier ziet een roem voor alle vrouwen
Van dat de werelt ſtont, tot heden op den dag
Niet een die haer geleek of nu beryken mag.

HIER ZIET GY GOEDGUNSTIGE

L E Z E R,

EEN

AFBEELDING

VAN

JONKVROUW

ANNA MARIA SCHUURMANS,

Naar het Leven gedaan.

Onder het welke wy gesteld hebben het Veers dat gy daar lezen meugt.

MAar niemand denke dat wy hier gelyk wel zomwylen in Lof-digten plag te geschieden) te ruim ende wydmondig gesproken hebben; neen niet alzoo, maar gy zelfs word hier Rechter gemaakt, om te oordeelen, of dit myn Eerdigt verdicht is, dan niet. Ik vrage dan, of iemand van u lieden oitgekent heeft een *Jongvrouwe*,

Die in de Nederlandsche, Hoogduitsche, Fransche, Latynsche Talen zo wel ervaren is geweest, dat zy daar in loffelyk spreeken, Brieven schryven, en Dichten konde?

Die in de Griekse en Hebreeusche By-bels-Talen zo wel geoeffent was, datze daar in de Autheuren lezen, verstaan, daar van oordeelen, ook in schryven konde?

Die in de Italiaansche en Engelsche Talen zo verre is gevordert geweest, dat zy Boeken op zaken van Staat of diergelyke, by den Italianen geschreven, en daar benevens de uitnemende Theologische Boeken by den Engelschen uit gegeven, lezen ende gebruiken konde?

Die in de Rabbynsche Hebreeusche, Chaldeeusche, Syrische, Arabische Talen zoo veel geleert hadde, datze die konde lezen, verstaan, en met de heilige Hebreeusche Tale confereren, tot reinder ende geleerder openinge van de H. Schrifture? Die vordervan sinen voornemen is geweest, in't toekomende, met Go-

des hulpe daar in voort te gaan, en daar noch by te voegen 't Samaritaans, Æthiopisch, ende Persisch, verwagtende alleen maar nooijge Boeken, tot uitwerkinge van haar loffelyk voorneemen?

Die in de Historien, Poëten, Oriteuren en and're goede Schrijvers, mitsgaders de liberale Konsten neffens de Philosophische, en andere wetenschappen, zoo wel belezen ende ervarenis geweest, datze daar van discoureren, ende over de swaarste stukken ende questien der zelver dicteren, ende in 't schrift stellen konde?

Die voortreffelyke kennisse hadde, ende een diep-sinnig oordeel, in Theologia Textuali; Dogmatica, Practica; Eleuctica; zelfs tot de swaarste ende subtylste Scholastique questien toe?

Die haar dagelyks noch neerstelyk oeffende in alle deelen ende methoden der Theologie?

Die in de Schryf-Kunste geen Meesters en hadde te wyken? ja te boven ging de netste ende aardigste Drukken, en dat in 't Hebreeusch, Syrisch, Arabisch, Griex, Samaritaans, Æthiopisch, Latyns, Italiaans, &c. ende de meeste handen van dien op verscheide manieren, als Kapitale Letters, Staande, Loopende, &c. kunstelyk konde schryven?

Die in 't Teikenen en Schilderkunst wel was ervaren?

Die zyde Bloemen of dier gelyke naar het leven konde Borduren?

Die Teikenen konde met Potloot, de Penne, Crayon, &c.

Die wist te Schilderen in Miniature, ofte Water-verwe,

Die de wetenschap hadde met een Diamant op het Glas geestig te schryven?

Die konde Gout-snyden, of met een penne-mes op Palmen Hout Conterfeitsels maken?

Die de wetenschap hadde van Plaat snyden tot haar eigen Conterfeitsel toe?

Die wist te boetseren in Wasch?

Die in de Muzyke loffelyk was ervaren?

En van gelyke mede in het slaan van de Luit?

Nu zoo is het alzoo, dat niet alleen de hooge Schoole van het Sticht van Utrecht, maar ook meenig geleert Man in Holland met volle reden van wetenschap kan betuigen, dat al her geene vooren is verhaalt, gelykelykiste vinden in den persoon van *Jongvrou* ANNA MARIA SCHUURMANS: wiens Beeld na 't leven by haar zelfs uit een Spiegel kunstelyk geteikent, wy den Lezer hier in 't Koper gesneden, guustelyk mede deelen, als een wonderniet alleen van onze, maar ook van voorige Eenwen. En daar op besluitende, zegge ik;

't Licht van uwen tyd, en peerel van de doek!
Gy die ons Eenwen ciert, verciert ook dezen Boek.

KORT

KORT BEGRYP EN ORDRE VAN HET JEGENWOORDIGE

W E R K,

ZOO ALS HET OORSPRONKELYK IS UITGEGEVEN.

Het zelve beſtaat voor eerſt in Drie Deelen: *Waar van het* Eerſte *in 't geheel is genomen uit de Heilige Schriftuure* Het Tweede *uit de oudſte Schrijvers. Daar na* het Derde *uit volgende Eeuwen, en ten deelen uit onzen Tyd. Tuſſchen beide zoo worden by maniere van t'zamen-ſpraake onderzocht veel bedenkelyke Vraag ſtukken, uit de voorgeſtelde Trou-gevallen vloejende.* En eindelyk *word beſlooten met den* Lof-zang *van het* Geeſtelyk Houwelyk *van* God *den* Zoone.

HEt eerſte Trou geval van 't eerſte Deel, *is de beſchrijvinge van 'e Houwelyk der eerſte Voor ouderen Adam en Eva, als een voorſchrift van alle Houwelyken.*

By deze gelegentheid werd by de voorſz. t'Samenſprekers in onderzoek gebragt, en eindelyk beſlooten en vaſt geſtelt:

1. Dat het in 't gemeen dienſtig is te trouwen.

2. Dat het beter is getrout als ongetrout te leven.

3. Dat hier mede alle ſoorten van Menſchen gemeint werden, uitgezondert alleen die met de gave der onthoudinge geſterkt zyn.

4. Dat niemant als met opmerkinge en goede omzigtigheid behoorde te trouwen: En dat men, ook God gebeden hebbende om een goed partuur, echter niemand plotzelyk moet aanſlaan.

5. Dat het onvoorzigtig en belommerlyk is, zich ten Houwelyk te begeven, al eer men middel in de hand heeft tot voorſtand van de Huishoudinge.

6. Dat het beter is dat iemand zyn Huisgezin onderhoude door zelfs gewonnen goed, als door middelen van Ouders of Vrienden geërft.

7. Dat een Vrou die meer tot de Huishoudinge inbrenge ofte wint als de Man, daar om de heerſchappye niet toe en komt.

8. Dat het beter met den aard en eigenſchap van 't Houwelyk over een komt zonder, als met

Houwelyksche Voorwaarden te verzellen.

9. Dat de woorden, *Wast en vermenigvuldigt*, by God tot de eerste Gehouwde gesproken, kracht hebben van gebod.

10. Dat tusschen Adam ende Eva in den Lust-hove houwelyksche by een komste is geweest.

11. Dat eerbare weigeringe met heusheid gedaan, in 't gebruik des Houwelyks de Vrouwen betamelyk is.

12. Dat de morgestond tot de Voort-teelinge best is (naar het oordeel van de Natuur onderzoekers en Medicynen) en de redenen waarom.

HEt tweede trou geval *is het Houwelyk van den Aarts Vader Jacob met Lea en Rachel.*

En werd by de t'samenspreker hierover in bedenking genomen:

1. Of Jacob wel dede Rachel een jongste Zuster voor hem tot een Vrouwe te verkiesen, ende dat om haar schoonheidswille, waar uit dan ryst de vrage, of men eigentlyk om schoonheid wille een Wyf vermag te verkiezen.

2. Of Jacob aan Lea in 't stuk van trouwen kon de verstaan werden verbonden te zyn, ter zake van de gemeenschap van't bedde met haar gepleegt. Waar uit dan onderzocht werd van wat werkinge gemeenschap van bedde is onder de jonge en onge houde lieden.

3 Of Lea weldede, haar by Jacob haar Zusters Bruidegom in gemeenschap van bedde te begeven. Waar op dat in bedenken komt, of Vrienden malkanderen een voordeel vermogen af te zien in 't stuk van vryagie, en hoe verre.

4. Wat van Laban te gevoelen is, dat hy Jacob zyn oudste Dochter Lea voor Rachel de jongste quam toe te steken. En daar uit word aangemerkt, wat dwalinge, vallende omtrent de perzoonen in dezegelegentheid, is uitbrengende.

5. Of Jacob wel dede Lea te behouden, ende Rachel noch benevens haar ten wyve te nemen. En word hier van de Polygamie, ofte het veel wyvig Houwelyk gehandelt.

HEt derde trou geval is *het Houwelyk van Otbniel en Achsa.* En word by die gelegentheid aangeweezen.

1. Dat men geen Houwelyken dient te gronden op gaven des lichaams, als snelheid, zingen, springen, ende diergelyke.

2. Vorder werd gesprooken van Houwelyken die men Houwelyken van State noemt, en hoe die dienen aan gegaan.

3. Wat van Kalebs maniere van doen te gevoelen staat in 't besteden van zyn Dochter: En of men een Dochter als een prys

mag

mag voorstellen om by lichamelyke kracht, rappigheid, of diergelyke, gewonnen te werden. En werden hier als in 't voorby gaan ingevoert, de *Geschiedenisse van Atalanta en Hipomenes*, by de oude Poëten verhandelt.

4. Hoe groot de macht is van de Ouders, ontrent het uithouwelyken van haar Kinderen.

5. Of Vader en Moeder bei de hier in moeten bewilligen, en wiederhalven meerder macht moet verstaan worden te hebben, in gevallen van onseenigheid.

HEt vierde is *d'ontschakingvan de Dochteren van Scilo voorde Benjamyten.* En werd daar over aan gewezen, dat

1. Houwelyken door middel van het ontschaken, te wege gebracht, mispryselyk zyn.

2. Wat tot 't onschuld van het ontschaken van de Dochteren van Scilo, voor de Benjamyten gezeid kan werden.

3. Swarigheden ontstaande uit gedwongene Houwelyken. en droevige exempelen op die gelegentheid.

4. Of iemand die een jonge Deerne metharenwillevervoert. moet verstaan worden een ontschaker te wezen, en daar voor mag gestraft werden.

5. Onderzoekinge of 't zoo is dat een jongeDeerne uit 'er aard iemand lief krygt die haar eerst van haren maagdom ontzet, gelyk zommige voor geven.

6. Of een Vrou menschwillende rrouwen met haren Ontschaker, zulks by de Overigheid behoort te werden toegestaan.

HEt vyfde trou geval is *het Houwelyk van David met Abigail.*

En werd by de t'zamensprecker verhaalt een groote menigte van bedenkelyke vraagstukken alle slaande op de Houwelykesche zaken: En word vorder by de zelve onderzoek gedaan:

1. Of een man wel doet een Wyf te trouwen wyzer als hy is, en of een Vrouw wel doet een Man te nemen minder in verstand als zy is.

2. Of een Vrouwe de schuldige goedwilligheid aan een tronken man gehouden is te betalen.

3. Of een Vrouwe iet mag verschenken van het gemeen goed, zonder weten van den Man.

4. Of een Vrou qualyk van haren Man mag spreken, en wanneer.

5. Wat van Weduwen te trouwen te gevoelen is.

6. Wat 'er beter is, een quaad of een goed Mans Weduwe ten Wyve te nemen.

7. Of 't goed is door tusschen-

getelde Perſoonen een Houwelyk te wege te brengen.

8. Wanneer een Bruid in 't Harnas beſlapen plag te werden.

9. Of een Gehoude Vrouwe iemand mag belooven te trouwen, zoo wanneer haar Man zal geſtorven zyn: En of zulks geſchied zynde ende de Manoverleden wezende, zy uit kragt van zodanige belofte gehouden is de beloofde trouwe te voltrekken.

10. Of een Man zyn Wyf by Teſtament aan een ander mag maken.

HET

TWEEDE DEEL.

HEt eerſte trou-geval is *het Houwelyk van Crates en Hipparchia*, en hier komt in bedenken:

1. Dat het in 't gemeen waar is, dat ieder zyns gelyk moet trouwen.

2. Of men een Houwelyk mag aangaan, zonder oogmerk te hebben op gemeenſchap van bedde.

3. Of 't goed is een mismaakten, doch een Wyzen Man te trouwen.

4. Of iemand hebbende een uitmuntendt lichaamlyk gebrek dient getrout.

5. Of het beter is iemand te trouwen met een uitwendig of met een inwendig gebrek.

6. Of de geene die te zamen ſtaan om te trouwen; malkanderen haar heimelyke gebreken gehouden zyn kennelyk te maken.

7. Of nieu-getroude niet onderlinge een voet dienen te nemen, hoe malkanderen in hare ſwakheden beſt te verdragen.

8. Of een jonge Deerne een kind buiten echte gewonnen hebbende, ende ten Houwelyk verzocht werdende, zulks behoort te openbaren aan hem die haar verzoekt.

9. Of een Man zulks eerſtnaar het voltrekken van het Houwelyk gewaar werdende, het Houwelyk daarom kan geſcheiden werden.

10. Of een geleert Man behoort te trouwen.

11. Of een jonge Deerne mag vryen, of iemand aanzoeken om haar te trouwen.

12. Of lief hebben en begeeren

ten een en de zelve zaake zy.

13. Of een Mans-persoon een Vrou menſch kan lief hebben, zonder inzicht te hebben op gemeenſchap van bedde.

14. Verſcheide zeldzame ende gedenkwaardige invallen van jonge Deernen, omtrent het verkiezen van iemandt ten Houwelyk.

Hier vallen tuſſchen in zes bedenkelyke Geſchiedeniſſen,

EN EERST:

Hoe twee jonge Lieden haar innerlyke gebreken in 't begin van haar Houwelyk onderlinge ontdekken.

2. *Een Houwelyk veroorzaakt uit medelyden.*

3. *Een Houwelyk gekocht met gevaar des levens.*

4. *Een gebrek genezen om een Houwelyk te vorderen.*

5. *Onluſt ontſtaan midden in de Luſt.*

6. *Schoonheid bedorven om een Man te behagen.*

HEt tweede trou geval meld *van twee verkrachte Jongvrouwen.*

En hier over werd onderzocht:

1. Of 't voor een verkrachte Dochter beter is, dat zy haren Ontſchaker trout, of wel dat ze den zelven, volgens de Wetten, met de dood laat ſtraffen.

2. Of een jongman wel doet, een Vrou menſch by een ander verkracht, hem ten Wyve te nemen.

3. Of iemand wel doet, te trouwen een beſlapen Vryſter, die door linkerny door iemand misbruikt is.

4. Of een Courtiſane, of die met haar lichaam gewin heeft gedaan, goed en betamelyk is te trouwen.

5. Of het aan de zyde van de Vrous-persoonen een wettige maniere van Houwelyken is een misnadigen te verbieden: En of de Overheid gehouden is zoodanige verbiedingen plaatze te geven, om alzoo een Houwelyk daar uit voort gebracht te werden.

HEt derde trou geval is *een Houwelyk veroorzaakt door droomen, tuſſchen twee Vorſtelyke Perzoonen.*

Hier uit komt in bedenken:

1 Of droomen ontrent de Houwelyken iet vermogen: En verder wat tydele of onbedenkelyke droomen zyn.

HEt vierde trou-geval is *het Houwelyk van Cyrus met Aſpaſia: Daar in begrepen is de beſchryvinge van een ſpookſter.*

By welke gelegentheid werd onderzocht:

1. Wat minne-dranken, en diergelyke zaken, in 't ſtuk van Liefde vermogen.

HET
DERDE DEEL.

HEt eerſte trou-geval *is het Houwelyk van Emma dochter van den Keizer Charle Magne, met Eginard deszelfs Secretarius.*

Waar over in bedenkinge komt:

1. Of het een goeden raad is om tot een gewenſcht Houwelijk te komen, zich meeſter te maken van de eerbaarheid van de geene die men ten Houwelyk verzoekt.

2 Dat veel geſtrenge Vaders de onteeringe van haare Dochters hard geſtraft hebben.

3. Verſcheide exempelen daar toe by gebragt.

4. Of een Vader zyn Dochter vermag te onterven, vermits dezelven buiten zijn weten, of tegens zynen dank, haar met trou-belofte of by-ſlapen verpligt heeft.

5. Of een Vader zijn Dochter kan beletten te trouwen met iemand aan dewelke zy haar verlooft heeft, zonderlinge als de belofte met by-ſlapen beveſtigt is.

6 Aanmerkinge op 't bedryf van *Eginard*, en wat gevaar hem ligtelijk hadde mogen overkomen uit deze gelegendheid.

HEt tweede is *het Houwelyk van Koning Uldrik met Phryne Rocena.*

Alwaar onderzogt word:

1. Of groote Prinçen wel doen zich met geringe Perſoonen te verzellen.

2. Of gelijkheid van gebreeken goed is tot eendragt van de Gehoude.

3. Of het beter is dat een gierig, een quiſtig, een haaſtig Man, neme een milde, eenzuinige, een langmoedige Vrouwe, dan of dezelve in gelykheid van de gebreken met den anderen behooren te ſtaan.

4. Of een gezet en vaſt gelaat een jonge Vryſter beter paſt als ſchaamte: En of zulks ookplaatſe heeft in Hooffſche Jongvrouwen.

5. Of men op het oog, of wel op het oor, behoort een natuure kiezen, en van de vordere preuven, die voor een Houwelyk dienen te gaan.

6. Wat van het Queeſten (dat in ſommige quartieren van Holland werd gelooft gebruikelyk zijn) te oordeelen is.

7. Of hy min zondigt, die met een ſchoon, als die met een misbaakt Vrouw-menſch zich ontgaat.

8. Bedenking en redenkaveling op de schoonheid der Vrouwen.

HEt derde is *het Houwelyk van een Spaans Edelman . met een gemynde Heidinne.*

En hier uit word onderzocht:

1. Den oorsprong van de Landloopers, die wy Heidenen noemen.

2. Of men uit po's of ader slag weten kan, of iemand verlieft is, dan niet: En of'er een zeekere beweging in de slag ader te vinden is, die eigentlyk op de liefde past.

3. Wat van in de hand te kyken, en daar iemand geluk of ongeluk uit voor te zeggen, te gevoelen zy.

4. Van de Physiognomie: en of uit iemants wezen ofte gelaat zyn innerlyken aard af te nemen zy. *En by die gelegenheid een zonderling trou geval tusschen beide ingevoert.*

5 Of het geoorloft is op aanstaande Houwelyken, of andere toekomende zaken, onderzoek te doen.

6. Of't een Christengeoorloft is, met een Heiden in Houwelyk te treden.

HEt vierde *is een geschiedenisse in Vrankryk omtrent Toulouje voorgevallen, gebeel vreemt zonder exempel wezende.*

Hier komt in bedenken:

1. Dat 'er groote ongelegentheid veeltyds ontstaat uit te jong te trouwen. Van de rechte trouwtyd en in wat jaren men best dient te trouwen, zoo ten aanzien van Mans als Vrous Persoonen.

2. Of het goed zy kinders in de wieg, of anderzints noch jongzynde, onderlinge te verlooven.

3. Bed geheimen niet te melden dienstig en eerbaar: en veel ongemak uit het tegendeel.

4. Verre reizen voor onlangs gehouwde Mans zorgelyk te wezen.

5. Wanneer een Vrou mag hertrouwen in haar afwezen van den Man: en hoe langezy deszelfs wederkomste moet verwachten.

6. Of een Vrouwe om onnacht van den Man den zelven mag verlaten: en bedenkingeopden nestel knoop in Vrankryk bekent, en van wat kracht dezelve zy.

7. Of een Kind in Overspel gewonnen, by enige maniere wettig kan gezeid werden te zyn.

8. Iemands partuur gaande te maken, en tot oneere te verlokken, onbetamelyk, en by God doorgaans hard gestraft.

Hier word tusschen beide ingevoert,

1. *De pracbtige en dertele Liefkoserye van Marcus Antbonius en Cleopatra.*

2. *Het*

2. *Het Houwelyk van Masaniſſe en Sophonisba.*

3. *Een Hollands Trou bedrog*

4. *De Roozen kryg, de Grieken na gebootſt.*

5, *Een verbaal vol jammers en Bedrog: dienende tot een ſpiegelom acht te nemen op de jonge Deernen.*

HEt vyfde geval is *de opkomſte van Rhodope, een Burgerlyke Dochter, tot de Koninglyke Waardigheid.*

En by die gelegentheid komt in bedenken.

1. Uit hoe kleine beginzels dikmaal een Houwelyk word veroorzaakt.

2. Dat een Vrouwe dient gekoozen, niet alleen om iemand te dienen, voor zoo veel hy een Man is, maar ook voor zoo veel hy een Man is van dusdanige ofte zoodanige beroep ofte gelegentheid.

3. Houwelyken by lot werpinge; of diergelyke middelen, of wel en behoorlyk toegaan.

4. Van trou gevallen van een oud Man, en een jonge Vrou, of wel van een oude Vrouwe met een jong Man, en diergelyken.

Hier volgt dan de *Beſchryvinge van de Vryſler Markt, in ſommige Landen gebruikelyk,*

En eindelyk *een Houwelyk ontſtaande by een begraven Lichaam.*

WAARDE LEZER.

WY hebben goed gevonden in 't korte UE. aan te wyzen de Vraagſtukken van de voorgeſtelde Trou-gevallen verhandelt, UE. eeniger maten derhalven kennisſe te doen hebben in dit klein Formaat. Neemt 't ten goede, en vaart wel.

GROND

GROND-HOUWELYK

DAT IS

Beschryvinge van de eerste BRUILOFT gehouden in den Paradyze,

TUSSCHEN

ADAM ende EVA,

EERSTE VOOR-OUDERS ALLER MENSCHEN.

O P, droeve zinnen, op. Waarom aldus gezwegen?
Waarom zoo langen tyd in uwen rou gelegen?
Ey! dryft het zwaar gepeis ten leſten op de vlucht,
Het graf en gaat niet op hoe zeer dat iemand zucht.
Wien eens de bleecke dood heeft uit het vleeſchgenomen,
Die kan niet wederom hier op der aarden komen;
Of iemant treurig is, of byſter ongezind,
Het is een ſtale wet die alle menſchen bind.
Gy, ſchoon u weder helft is van u af geſneden,
Trooſt echter u gemoed, en ſteld u doch te vreden;
Gy zult haar weder zien, naar uwen leſten dag,
Daar noit de wrede dood haar pylen ſchieten mag.
Myn geest is nu belust aan Holland iet te ſchenken,
Waar door men over lang noch onzer zal gedenken;
Kom laat ons op een nieuw iet brengen aan het licht,
Dat leed verzoeten kan, en zwakke zinnen ſticht;
Iet dat een jong gezel voor eerst behoort te lezen,
Iet dat een echte Man zal dienſtig mogen wezen,

Iet

Iet dat een teere Maagd zal leiden in de jeugd,
Iet dat een deftig Wyf zal ftyven in de deugd.
Ik heb by een gebracht verfcheien trou gevallen,
Om daar te mogen zien hoe jonge lieden mallen,
En hoe een ryper aart bequamer wegen vint,
En hoe een reine ziel haar tochten overwint.
Maar dat is niet genoeg. Wy moeten onderzoeken,
Uit al wat reden hiet, uit allerhande boeken,
Wie in dit noeft gewoel de rechte baan verliest,
En wie in tegendeel de befte wegen kiest
Al hooger, myn vernuft. Wy moeten onder gronden,
Het wonderbaarfte ftuk van alle trou-verbonden,
Des Heeren diepfte gunst, d-s Hemels grootfte werk,
Hoe God de Zone paart met zyn beminde Kerk.
Almachtig, Eeuwig God, Oneindig, Heilig, Wezen,
Naar eifch en rechte maat, by niemand oit geprezen,
Wiens onbegrepen Woord de wereld heeft gebout,
En noch door hooge macht gedurig onderhoud:
Die Adam hebt vergunt door u te zyn gefchapen,
En in zyn evenbeeld zyn lust te mogen rapen,
Die noch voor ieder menfch tot heden op den dag,
Befchikt een eigen deel dat hem vernoegen mag:
Die even uwe Kerk den zegen hebt gegeven,
Te kennen voor een Hoofd den Prince van het leven,
En uit u diepfte gunst, de menfchen bebt gejont,
Een noit begrepen heil, een eeuwig Trou-Verbond.
ô Geeft van onzen Geeft! ô Ziel van alle Zielen!
Die zonder u behulp als ftof ter aarde vielen,
Tot u is myn gebed Beftiert myn zwakke pen,
En geeft dat ik de grond van uwe wonders ken.
Geef dat ik toonen mag hoe vreemt ons zinnen woelen,
Als wy in onzen geeft u krachtig Woord gevoelen,
Ten eind' ons blyken mag het noodig onderfcheid,
Wie door een loffe waan, of reden word geleid.
Maar geeft doch boven al hun die ons Schriften lezen;
Geeft aan den Schryver zelfs een nieuw en ander wezen,
Geeft dat hy niet een woord mag brengen aan den dag,
Als dat aan al het volk ten goede dienen mag.

GOD

GOD, door zyn eeuwig woord en uit zyn hoog vermo-
Had om dit wonder Al een hellen glans getogen, (gen
Had nu den zwarten nacht geſcheiden van den dag.
Zoo dat men door het licht zyn groote w nder zag.
Het aardryk ſtond gezet, en konſtig onderſcheiden,
Met diepten overhand, en hoogten tuſſchen beiden;
Den Hemel uitgebreid gelyk een ſchoon tapyt,
Droeg in zyn hoog verwulf de pylen van den tyd.
De lucht tot haar çieraad had duizend helle ſtralen,
Die aan den Hemel ſtaan en om de wereld dwalen,
Men zag de bleeke Maan, men zag de gulde Zon,
Men zag hoe datze rees, en haren loop begon.
De winden vloogen uit, en zweefde op de ſtroomen
En maakten zacht geruis ontrent de jonge boomen:
Een dauw, vol zoeten geur, gezegent uit de lucht,
Gaf voedzel aan het loof, en aan de jonge vrucht.
Het water lag gebocht in zyn verſcheide palen,
En mocht van nu voortaan niet elders henen dwalen:
Het land was overkleed met gras en edel kruid,
En ſchoot, ook zonder zaad, zyn gulle botten uit.

De

De ſchepzels zyn geplaaſt op veelderlei manieren;
Ontrent het dichte boſch daar zyn de wilde dieren,
De ſteenbok vind vermaak daar hooge rotzen zyn,
En in een diepen kuil daar woont het ſchou konyn:
De vogels in de Lucht tot haar verblyf gegeven:
Om met een vryen loop aldaar te mogen zweven:
De viſſchen is belaſt te zwemmen in de zee,
En al waar groente wies daar ſprong het weelig vee.
Maar God heeft boven al een tuin met ſchoone dreven.
Een Hof, na rechten eiſch by niemand oit beſchreven,
In Eden toe bereid, en als met eige hand,
Daar hagen in gepoot, en boomen in geplant.
Een wind van goeden aard, gerezen uit het zuiden,
Quam zweven op het veld, en ſpelen in de kruiden,
Quam zygen in het loof, en wat 'er vorder wies.
En noit en rees 'er ſtorm die uit den noorden blies,
Daar is geen teere bloem gegeeſelt van de winden,
Daar is geen vuilen miſt ontrent den Hof te vinden,
Daar is geen ſtrenge vorſt die in de wangen byt;
Daar is geen felle koud' die in de leden ſnyt,
Daar is geen vuilen damp, geen harde reden vlagen,
Geen blixem, zeldzaam, vier, en felle donder ſlagen,
Daar is geen vinnig ryp, als ons de winter zend,
Geen hagel die het kruid en jonge boomen ſchend,
Daar is geen zonne-brand. die met verhitte ſtralen,
Komt op het onge vee- of op de menſchen dalen;
Alleen een reine lucht, getempert op de maat,
Trekt bloemen uit het loof, en uit de bloem het zaat,
Daar waſt geen vinnig kruid, geen netel op den velde,
Geen diſtel in het Boſch die vee of menſchen kwelde,
Daar is geen aconyt, geen ander giftig blad,
Sno dat men zonder ſchroom van alle vruchten at,
Daar kwam geen witte raag ontrent de boomen zweven,
Daar kwam geen vuile ſpin haar netten over weven,
Daar kwam geen trage ſlek gekroopen op het kruid,
Geen dik gebuikte pad en ſpoog 'er kwadder uit.
Daar kwam geen vale mol ontrent de bloemen wroeten,
Daar kwam geen boos gerud met houdert ſlimme voeten.

Daar

Daar quam geen zwarte vlieg, die in het bloeizel zat,
Daar quam geen booze rups die jonge Vruchten at.
Al wat 'er leven had dat quam de Menschen streelen;
Dat quam hem even staag zyn gaven mede deelen,
En wat 'er uit een berg, of uit de dalen sproot;
Daar in was 't dat het oog een volle luft genoot.
Men zag 'er edel Nat, en klare Beeken zwieren,
Een drank voor alle Vee, voor alle wilde Dieren.
Men zag 'er wonder veel, en meer als eenig Man
Met zinnen ondergaan of recht begrypen kan.
Al zeid ik dat het Wout daar staag en eeuwig bloeide;
En dat 'er Honig raad uit allen klippen vloeide;
En dat men uit een Berg kon tappen zoeten Wyn,
Noch leed ik geenen nood om achterhaalt te zyn.
Al zeid' ik dat 'er Melk, als met geheele Beken,
Quam midden uit een Rotz of uit de keyen leken,
En dat men in den dauw vernam het edel Mann',
Noch sprak ik niet een woord dat iemand laken kan.
Al steld' ik over al een rein en heilig wezen,
En dat de Vogels zelfs den grooten Schepper prezen,
Ja dat de Rave zong gelyk een Nachtegaal,
Noch sprak ik evenwel geen ongerymde Taal.
Maar dit is onder dies op myn Gedicht te zeggen,
Dit is myn zwakke Pen met reden op te leggen:
Dat ik hier niet een woord kan brengen aan den dag
Dat in het minste deel het stuk bereiken mag.
Voor my ik kenne schuld. Eylaas! myn aardsche leden,
Myn deuzig onverstand, myn domheid in de reden,
Myn dik-bewazemt brein is hier als buiten raad;
Maar God neemt menigmaal den wille voor de daad.
Gy, die het schoon Priëel naar eisch begeert te kennen,
Gaat leert het van den Geest, en niet uit zwakke pennen.
't En is geen menschen werk, het is van hooger prys;
Gy, wacht het recht bescheid in 't eeuwig Paradys.
Omtrent den vetten Strand en aan de zoete stroomen,
Daar stond een schoon gewas van allerhande Boomen,
Van Kruiden in den Blom, van Hagen in de vrucht
En spreiden haren reuk door al de naaste lucht.

Hier liet des Hemels Vorst twee schoone Stammen wassen
Die aan een rein gemoed alleen zyn toe te passen:
Al wat 'er elders groeit is voor het lyf geplant,
Maar deze voor de Ziel en tot een heilig Pand.
Te midden in het perk daar stond 'er een gerezen,
Groen, geestig, wonder gaaf en lustig in het Wezen,
Men zag aan zyn gewaai niet een verdorret blad,
Het scheen dat 's Werelds jeugd hem in de takken zat.
Een glants uit Godes Throon, met wonder helle stralen,
Quam op het edel Hout gedurig neder-dalen,
Dies is zyn loof verguld en uit der maten schoon,
En gantsch zyn ommeloop geleek een stage Kroon.
Siet daar een frissche Stam de met zyn reine Vruchten,
De pyn met haar gevolg, de ziekten dede vluchten;
Die met een aardig Groen op haren Planter loeg,
En al wat giftig was door haren reuk, verjoeg.
Het tweede Boom-gewas, van ongewoone krachten,
Is van een diep begryp, en boven ons gedachten:
Syn Vrucht heeft schoonder verwals oit het oogevond,
Maar efter niet gemaakt ten dienste van de mond,
De gronden van het goed en van het quaad te weten,
Zyn in het diep geheim van dezen Stam gezeten:
Maar veel geloofter noch wel eer te zyn geschied,
Dat zich een naar gespook hier dikmaal vinden liet.
Daar stond de Wereld klood en haar bescheide Kusten,
Daar stond het schoon Priëel, vol alderhande lusten,
Daar stond het altemaal dat Godt had uit-gewracht:
Maar tot zyn vollen eisch noch efter niet gebracht.
Een dier van hooger aard, begaaft met wyze reden,
Dat na den Hemel ziet met op gerekte Leden,
Een dier, een wonder dier, dat Godes aard genaakt,
Ontbreekt noch aan het werk en dient te zyn gemaakt.
Hy, die het al door ziet tot aan de diepste gronden,
Heeft even dit gezien, en middel uit-gevonden,
Om wat 'er noch ontbrak te brengen aan den dag.
Soo dat geen nieuws-gier oog iet meer vereischen mag.
De Schepper tyd te werk, en gaat hier op aanvaarden:
Een stuk van rooden klei genomen uit 'er Aarden,

Daar

Daar uit zo brengt hy voort een Man een deftig Beeld;
Daar in hy op een nieuw een kleine Wereld teeld.
Het Lyf was eerſt gemaakt, maar kon hem niet bewegen,
En blyft juiſt in den ſtaat gelyk het was gelegen.
Het is van ſchoone Verw, en toont een zoet gelaat,
Maar daar en is geen drift die op en neder gaat.
God blies, en Adam leeft. Ziet daar het dier gevonden,
Waarom dit wonder Al te zamen is gebonden:
En of ſchoon Adam ſchynt des Heeren laaſte werk,
Het is noch evenwel zyn eenig oog gemerk.
Ziet als een deftig Man zyn Vrienden wil onthalen,
Hy leid de Gaſten nooit in onbereide zalen;
Maar tyt voor eerſt te werk, en, met genegen vlyt,
Zo ciert hy daar het dient, de muren met tapyt,
Hy doet een ſchoon buffet, een reine Tafel dekken,
Hy laatze met damaſt of linnen overtrekken,
Hy zet 'er vaten op, en ſteekt de lichten aan,
En maakt dat over al bequame zetels ſtaan.
Hy laat door handig volk en door ervare knechten,
De ſpyze na de kunſt, en op haar order rechten;
En als dan alle ding ten vollen is bereit:
Zo worden op het leſt de Gaſten in-geleid:
Dus gaat hier God te werk, hy vordert alle zaken,
Hy gaat het ſchoon Prieël hy gaat de wereld maken,
Hy ſtort in alle ding een volle herten wenſch,
En op den leſten dag doen bouwd hy eerſt den Menſch.
Noch is 'er niet genoeg de Schepper gaat bemerken,
Wat al de Wereld heeft voor ſchoone wonder-werken:
Hy ziet ook op den Menſch en al wat Adam doet,
En vind dat hy voor al niet eenzaam wezen moet.
Hy laat een diepe ſlaap hem in de leden komen,
En heeft hem uit het lyf een ribbe weg genomen,
En uit dit eigen been heeft Godes hand gewracht,
En Adam, eer hy 't weet, een Vrouwe toe gebracht.
De Man lag in den Hof beſchaduwt van de boomen,
Verwonnen van de ſlaap, bedwelmt van de droomen,
Zoo dat zyn deuzig oog niet eer en is ontwaakt,
Voor dat het aardig werk ten vollen is gemaakt.

Doen kreeg hy op een nieuw gevoelen in de Leden,
Hy zag onzeker wat, hy komt 'er na getreden,
Hy zag een zeldzaam ding, een zoet en aardig Beeld,
Dat ſtraks hem door het oog tot in herte ſpeeld;
Hy voeld een nieuwe jeugd, hy voeld een ander wezen,
Hy voeld een zoet gewoel, dat in hem komt gerezen,
Dat al zyn Bloed doorrend: hy word een ander Man,
Hy word in hem gewaar dat niemand zeggen kan.
Hy word in hem gewaar de gronden van het leven,
By niemand recht gevat, by niemand oit beſchreven.
Iet dat oit Adam zelfs in zyn gewrichte vand,
Een koortze zonder pyn, een bitte zonder brand.
De Man aldus geroert, is na de Maagd geweken,
En, mits hy by haar komt, begint hy dus te ſpreken;
Ik hiet u wellekom, myns herten eerſte vreugd,
ô Trooſt van myn gemoed, en haven myner jeugd!
Ik hiet u wellekom; ô wenſch van myn gedachten!
Myn Ziel, myn ander ik, daar op myn zinnen wachten.
Ik hiet u wellekom, ô luſt van myn gepeis! Vleis;
Myn Beeld, myn even Menſch, myn Been, myr eigen
Ik hiet u wellekom, myn Hoop, myn Uitverkooren;
Myn Trooſt; myn Lief behulp, tot myn vermaak geboren,
Myn Kroon; myn hoogſte Schat, myn uitgelezen blom,
ô Zegen van den Heer! Ik hiet u wellekom.
Hoe vreemt zag Eva toe in deze nieuwe zaken,
Sy wiſt niet wat ze zag, maar zag het met vermaken,
Sy wiſt niet wat een Man, of Vryer was gezeid,
Noch werd ze tot het werk, uit eiger aard, geleid.
Sy voelt haar teer gemoed tot in den Geeſt' bewegen,
En dat ze niet en kent, daar is ze toe genegen:
Sy weet niet wat ze voelt, en 't is haar jeugdig bloed,
Dat in haar gaande werd, en blyde ſprongen doet:
Sy voelt dat haar de Geeſt word krachtig aangedreven,
Hoewel zy dit gewoel geen naam en weet te geven,
Sy ſtaat gelyk het ſcheen, verſtelt in dit geval,
Onzeker wat ze doen of wat ze laten zal.
Sy zag den Jongeling, en zyn bequame Leden,
Syn borſt, en kloek geſtel, zyn gaven in de reden;

Sy

Sy hoort een zoet geſprek, dat zy bevallig vond,
En bied hem wederom de gunſt van haren mond:
Hoe dat gy dient genoemt, die my hier komt gemoeten,
En hoe ik ſpreken zal, en u behoort te groeten,
Des ben ik onbewuſt. Wat is 'er dat ik ken?
Die maar een oogenblik hier op der Aarden ben.
Ik mag u wel te recht myn lieve broeder noemen,
Dewyl dat gy en ik van eenen Vader koemen:
God heeft ons by gevormt, en dat met eigen hand,
Siet daar van eerſten af een wonder vaſten band.
Ik mag u boven dat myn eigen Vader hieten,
Om dat myn aders zelfs uit uwe leden vlieten;
Myn been dat is het uw', uw vleis dat noem ik myn';
Soo mag ik wel te recht uw eigen dochter zyn.
En mits dat over u, door Godes eigen Zegen,
My recht van echte Trouw ten vollen is verkregen,
So wyſt de reden aan dat ik u noemen kan,
Myn hoeder, myn behulp, myn vriend en echte Man.
Maar wat behaagt u beſt van deze zoete namen,
Die ons in dit beroep na rechten eiſch betamen?
My dunkt, hoe dat 't ga, dat ik geen misſlag doe,
Al ſchryf ik al gelyk u deze namen toe.
Dies zeg ik wel te recht, ik dank u lieve broeder,
De Schepper is het Al, wy zyn niet zonder Moeder.
Ik dank u boven dat, ô Vader myner jeugd,
Dat is de rechte naam die gy ook voeren meugt.
Ik dank u waarde Man, van Gode my gegeven,
Een ſteunzel myner jeugd, en van het gantſche leven:
Hy, die ons nu ter tyd te zamen heeft gepaard,
Beſtierd ons gantſch bedryf in zynen reinen aard.
De Man op dit geſprek, gevoelt zyn herte ſpringen,
Hy ſtaat gelyk bedwelmt in al de zoete dingen: (ſchat,
Hy ſpreekt haar weder aan: myn bruid en hoogſte
Gy hebt ons eerſten grond na rechten eiſch gevat.
Gy kond my (zoo gy zegt) verſcheide namen geven;
Van broeder wel te recht, van vader daar beneven;
Maar, zoo ik eenig ding op u verkrygen kan,
Soo neemt my in den arm, en noemt my lieve Man.

In dat zoet deftig Woort daar in zoo licht verholen
Wat u en my gelyk de Schepper heeft bevolen, (Staat.
Jont my dien weerden Naam, den grond van onzen
En brengt dan, na den eisch, u reden tot de daat.
De Vryster was ontzet (vermits de leste woorden,
Door ik en weet niet wat, haar teere Ziel bekoorden)
Heeft met een heus gelaat, een weinig haar bedacht,
En naar een korte wyl naar antwoord in gebracht,
Laat ons (met uw verlof) een weinig overwegen,
Hoe dat in ons beroep de zaken zyn gelegen;
Ik heb van u geleert, hoe dat gy dient genaamt,
Laat ons nu voorder zien wat u en my betaamt,
Daar zyn (na dat ik merk) in all's bezette palen,
Geen zaak en dient gedaan naar ons de zinnen dwalen,
Maar door een diep beleid. Daar is een rechte maat,
Waar op een deftig werk van Aard' en Hemel staat,
Hoewel Gods wonder hand had macht, om alle zaken,
Op eenen dag alleen ten vollen op te maken,
Noch heeft hy niet-te min hier anders in gewracht,
En dit geweldig Al by trappen uit gebracht.
Hy ging eerst van het licht het duister onderscheiden,
Hy ging een rouwe klomp na zynen wil bereiden,
En, schoon hy meerder glans ook doen verwekken kon,
Zo gaf hy lyke wel geen stralen van de Zon.
De lucht moest noch een tyd dat groote licht verwach-
Want God doet alle ding als op bezette drachten, (ten:
Beziet des Hemels loop, en al zyn groot beslag,
Eerst komt het schemer licht en dan den klaren dag.
Komt zeg my doch een reis van waar zyt gy gekomen?
En waarom ben ik doch uit uwe borst genomen,
't Is reden dat de Mensch eer hy zich elders wend,
Zyn gronden, zyn geslacht, zyn eigen Wezen kend.
Vriendinne, zeid de Man, 'k en wil u niet verbergen,
Dat gy tot u bericht van my bestaat te vergen:
Komt voegt u nevens my, ik wil u doen verstaan,
Hoe dat het ons begin van eersten is gegaan.
Zoo haast d'Alwyze God, de Vader aller Geesten,
My had voor eerst gejont de macht van alle Beesten,

Doen

Doen trad ik in den Hof, en zag het ſchoon Priëel,
Vol enkel herten luſt tot aan het minſte deel.
Ik ging of op het veld, of in de boſſchen dwalen,
Ik ging ontrent een berg, of in de lage dalen,
Ik ging of op het zand, of door het weelig gras,
Ik liet myn oogen gaan alwaar het luſtig was:
Ik zag het vruchtbaar hout, ik zag de wilde boomen,
De dieren op het veld, de viſſen in de ſtro men,
Ik zag het vette klei, ik zag een witte ſtrand,
Ik zag het edel Goud gemengelt onder 't zand.
Genaakt' ik oit een Vliet, om daar te mogen drinken,
Ik zag tot in den grond den ſchoonen Onyx blinken,
Die greep ik met 'er hand te midden uit de Beek,
En ſtond op zynen glans een ruime wyl en keek.
Dan ſloeg ik eens het oog ontrent de raſſe dieren,
Die ſpeelden in de Lucht en om den Hemel zwieren.
Dan leend' ik eens het oor aan haren blyden zang,
En dit was myn bedryf by wylen uuren lang.
Dan ging ik door het Wout, en zag de groene dreven,
Geſproten uit het ſtof, en door de lucht verheven,
Getogen op een tyd, en wonder net geplant,
Men vond 'er in het werk van Godes eigen hand.
Wat dient 'er veel gezeid? daar waren duizent zaken
Ten ſchoonſten uitgewrocht, alleen tot myn vermaken;
Maar of ik alle ding met oogen overliep,
Noch vond ik dat myn hert geen rechte luſt en ſchiep,
Wat is doch eenen Boom met vruchten overladen,
Wat is een klare Beek, en daar te mogen baden?
Wat is de rykſte Steen die ik op Aarden ken?
Dewyl ik maar alleen in dezen luſt en ben.
Wie zal benevens my de groote Schepper zingen,
En zien tot in den grond den Geeſt van alle dingen?
Den Geeſt van al het werk, dat ons voor oogen ſtaat,
Daar in myn nieuwsgier hert gedurig hooger gaat?
Wien zal ik Godes macht als met den vinger wyzen?
Wie zal benevens my zyn grote daden pryzen?
Men zegge wat men wil, het leven is de dood,
Indien men niet en vind een lieven Bed-genoot.

't Is waar, de groote God die liet voor my verſchynen
Een ongetelde Schaar, van Oſſen, Peerden, Zwynen,
Van Leeuwen uit het Boſch, van Beeren uit het Woud,
En wat zich in het dal, of op de Rotzen houd.
Ik zag de Schepzels aan die my voor oogen ſtonden,
Ik kend' haar gantſchen aard' tot aan de diepſte gronden,
Ik gaf na rechten eiſch, en naar het was bequaam,
Ik gaf, na vaſten grond, een ieder zynen naam.
Maar ſchoon God over al veel dieren had geſchapen,
Niet een en 'er was nut, om nevens my te ſlapen;
Al konden ik haren aard als voelen met 'er hand,
Noch was 't dat ik daar in geen vollen luſt en vand.
't Is al te groven ſtof, en in haar domme leden
En is voor my geen hulp, geen woonplaats voor de reden,
Het beeld, het edel beeld van Godes hoogen Geeſt,
En woont niet in den Leeuw, of eenig ander beeſt,
Dat is uit enkel gunſt den Menſch alleen gegeven,
Om na den rechten eiſch voor God te mogen leven,
Om ſtaag en over al den Heer te mogen zien,
En hem in alle ding zyn eer te mogen bien.
Ik zag noch evenwel dat al de rouwe bende,
Dat ieder onder haar een zoet gezelſchap kende;
Ik zag 'er niet een beeſt van zo verwoeden aard,
Dat niet zyn deel en zocht, of niet en was gepaart.
Waar zich een jonge Wolf of Tyger ging vermaken,
Een beeſt dat haar geleek dat quam tot hem genaken:
Waar oit een Arend vloog, of op der Aarde viel,
Daar was een Vogel by die hem gezelſchap hiel.
Ik zag het moedig Paard ontrent zyn Veulen ſpelen,
Ik zag den Geiten bok op harde Rotzen telen,
Ik zag den Walviſch, en al het Water-vee,
Zich paren onder een te midden in de Zee.
En waarom meer gezeit: de Vogels op de Boomen,
Het Wild ontrent het Boſch, de Viſſen in de Stroomen,
Zyn al naar eiſch gepaart, en niet een eenig Dier
Of 't bluſt den zoeten brand van zyn inwendig vier.
Dit heeft myn oog gezien, dit heeft myn hert geprezen,
Dit heeft myn Ziel gevoelt alzoo te moeten wezen,

Soo

Soo dat op dit gezicht myn Geeſt van binnen ſprak;
Dat my ook even-zelfs een weder-paar ontbrak.
Hoe! zal het woeſte Vee met zyn gezelſchap ſpelen?
En zal ik zonder hulp hier eenzaam moeten quelen?
Sal ik onvruchtbaar zyn in zoo een vruchtbaar Woud,
Daar ook het minſte dier naar zyn gewoonte trouwt?
Sal ik den zoeten naam van Vader noit genieten?
En noit een friſſche Maagd myn byſlaap mogen hieten?
Sal ik noit aardig kind hier leiden met 'er hand,
Terwyl myn jeugdig hert in nieuwe liefd' ontbrand?
Voorwaar, na dat ik voel, my dient een ander leven,
My dient een zoet behulp tot mynen trooſt gegeven,
My dient een Bed-genoot, my dient een jonge Vrou,
Als my dit aardſch Priëel ten vollen ſmaken zou.
Juiſt in dit ſtil gepeis, de Schepper aller dieren,
Die onze gronden kent tot in de diepſte nieren,
Vernam wat my ontbrak: de groote Menſche vriend,
Verſtaat wat alle vleeſch en ieder Schepzel dient.
Gy zyt dan, ſchoone bloem tot myne vreugd geſchapen,
Om in myn trouwen arm geruſt te mogen ſlapen:
De gever alles goeds die heeft aan my gejont,
Het wit van uwe borſt, het rood van uwen mond,
Het was dan uwe Jeugd, en al de zoete dingen,
Die ik in u bemerk, die my tot uwaarts dringen:
Laat ons te zamen doen dat al de Wereld raakt:
Gy zyt 'er, edel Pand, gy zyt 'er toe gemaakt:
Hier op trad Adam toe, en met een diep verlangen.
Soo ging hy met den arm haar teere hals omvangen.
Sy keek hem jonſtig aan, maar des al niet te min,
Soo bracht ze wederom haar tegenreden in:
Soo ras hier in te gaan; alleen na weinig reden,
Is vry, na myn verſtand, wat veerdig aan getreden.
Wy leggen nu ter tyd de grond van onze ſpraak,
Hoe konnen wy zoo ras ons geven tot de zaak?
Ik ben een jonge ſpruit, eerſt heden opgerezen,
Eerſt heden, zoo je weet gekomen in het wezen,
Ik ben een nieuw gewas hier in dit Aardſche dal,
Ik ben een teere bloem, een duive zonder gal:

Wie zal ontydig Fruit gaan trekken van de Boomen,
En niet tot beter uur zyn grage luſten toomen?
Wie maeit 'er voor den Oogſt of ſnyd het Koren-aar,
Eer dat men aan het ſtroo zyn rypte word gewaar?
Wie zal een teere Roo met rouwe vingers drukken,
Om haar geſlooten blom in haaſten af te plukken;
't Is beter na my dunkt. te ſtremmen alle ſpoet,
Tot dat een hellen Son haar bloempjen open doet.
Indien het u bevalt, zoo gunt my weinig dagen,
O n eerſt myn teere jeugd den Schepper op te dragen,
Op dat ik met beſcheid hem eere bieden mag,
En hy dan gunſtig zy aan onzen Bruilofts-dag.
Zoo haaſt de zoete Maagd haar reden heeft geſproken
Is Adam wederom in vreugde uitgebroken,
Hy vind dat haar den Geeſt met kennis is vereert,
Schoon dat ze noch ter tyd by niemand is geleert.
Vrindinne, zeid de Man, gy weet bequame dingen
Te denken in den Geeſt, en aan den dag te bringen,
Gy weet dat u geen Menſch beken en heeft gemaakt,
Zoo dat uw reden zelfs als na den Hemel ſmaakt.
God is, gelyk gy zegt, voor alle ding te pryzen,
Tot hem moet ons gemoed en al de zinnen ryzen,
Ik dank hem even nu dat gy te deer tyd,
Myn trooſt, myn zoet behulp, myn lief gezelſchap zyt.
Ik l of hem wat ik mag voor uwe ſchoone leden,
Voor uw verheven Geeſt en gaven in de reden:
Ik dank hem, waarde Pand, dat gy te boven gaat,
Al wat 'er in den Hof door hem geſchapen ſtaat,
Maar gy die Godes wil hebt binnen u geſchreven;
Weet ook, wat aan de Man het Wyf behoort te geven,
Weet, dat haar gantſche wil is onder hem gezet,
En dat zyn woord haar ſtrekt als t 't een zoete wet,
Gy dient door dit gebod op uw bedryf te paſſen,
Gy moet in vruchtbaar zaad hier op der Aarde waſſen.
Dat is van Gode zelfs tot u en my gezeid;
En dus zoo dient het werk hier toe te zyn beleid.
En, lieve, waarom niet? dat God van eeuwigheden,
Die kracht en adem blies in deze gave leden,

Heeft

Heeft ons van eerſten af ten vollen toegeſtaan;
Al wat 'er iemand ziet beſchynen van de Maan.
Myn goed is vierderlei, ik hebbe vaſte gronden,
Ik hebbe machtig volk aan myn bevel gebonden;
Ik hebbe ryke cyns en renten over al,
Ik hebbe tot vermaak een overluſtig dal:
En, wil je dit ontworp wat nader overwegen,
En weten met beſcheid hoe dat dit is gelegen,
Ik wil u laten zien waar in het al beſtaat,
Gy zult 't even hier begrypen uit 'er daad.
Ik noem onroerend goed, de Wey en Kooren landen;
Die God ons heeft vergunt, tot zegenryke Panden;
Al wat de voet betreed, en wat het ooge ziet,
Dat is van mynen bouw en onder myn gebied.
De knechten, my ten dienſt, dat zyn de rappe dieren,
Die in het dichte Boſch en om den Hemel zwieren,
Dat groot en machtig heir, dat ongetelde rot,
Komt, als ik maar en ſpreek, en gaat op myn gebod,
De Renten my te nut; dat zyn de Boomgewaſſen,
Die met een ſtaag gevolg op onze Tafel paſſen:
Want al wat op het land of in het water groeit,
Dat komt in volle maat op onzen diſch gevloeit,
Het ſtuk my tot vermaak voor dezen opgedragen
In Edens ſchoon Prieël, daar vind' ik myn behagen
Dat is uit volle gunſt door Godes eigen hand,
Tot onzen vreugd gemaakt, tot onzen luſt geplant.
Gy ziet dan met 'er daad den wonderbaren zegen,
En wat my van den Heer als eigen is verkregen,
Komt gunt my het gebruik van uwe zoete min,
En gy zyt heden zelf des werelds Koningin.
Voorwaar dit groot beſlag en is ons niet gegeven,
Om ſleehts voor ons alleen daar in te mogen leven?
Neen, neen, in dit Prieël, en in het Aardſche dal,
Behoort een wakker volk en vry in groot getal.
't En zou niet dienſtig zyn dat al de ſchoone vruchten,
Daar onder menigmaal de gulde Takken zuchten,
Verdwenen zonder nut, en dat het ryp gewas,
Zou druipen van den boom, en rotten in het gras.

Zou

Sou 't niet een jammer zyn dat al de rappe dieren,
Van niemand aangeroert, in 't wilde zouden zwieren?
Of dat een machtig vee zou liggen in het groen,
En niemand oit vermaak, en niemand voordeel doen?
Sou 't niet een jammer zyn, dat al de vette Landen?
En dat de groene Zee, en dat de witte ſtranden,
En menig aardig Boſch en meenig luſtig Woud,
Sou liggen onbewoont en blyven ongebout.
Voowaar de wyze God die wil dat zyne gaven,
De Wereld dienſtig zyn, de Menſchen zullen laven;
Hy wil dat niet een ding, by hem wel eer gemaakt,
Sal wezen zonder nut en blyven ongeraakt.
En 't is noch boven al een zake buiten reden,
Dat gy zoud ſparig zyn van uwe jonge leden,
Dat gy zoud karig zyn van uwe zoete leugd,
Ey lieve, geeft het my, dat gy niet houden meugt.
Terwyl dat Adam ſprak van zoo verſcheide zaken,
Stont Eva vol gepeis, onzeker wat te maken;
Doch niet een eenig woord en ging hem uit den mond,
Dat zy niet aangenaam en wel geſproken vond.
Sy ging hem weder aan: Ik voel een ander leven,
Nadien gy my de gunſt des Heeren hebt beſchreven.
Wat is 't een ryke Bron die op ons nederdaelt!
Het ſchynt dat my de Geeſt in al den zegen dwaalt.
Ey, laat ons henen gaan, en vlytig overmerken,
Den grond en recht beſcheid van al des Heeren werken,
Van al het groot beſlag dat ons den Schepper geeft,
Van al dat in de Lucht en op der Aerden leeft,
Van al het luſtig Woud, van al de groote Boomen:
Van al het machtig Heir gerezen uit de Stromen,
Van al het edel kruid, dat uit 'er Aarden groeit,
Van al het bloem gewas, dat hier en elders bloeit.
Voor al laat onzen Geeſt tot in den Hemel ryzen,
En met een dankbaar hert den grooten Schepper pryzen:
't Is nodig dat men God van gantſcher herten eert,
Voor dat men zyn gemoed tot Aardſche dingen keert.
Laat ons ook boven dit gaan zien de ſchoone lichten,
Die om den Hemel gaan op haar beſcheide plichten,

Hel,

Hel, zuiver, onbesmet, in wonder groot getal,
Vercierzels van de Lucht en van het Aardsche dal;
Laat ons de Mane zien, en haar gezwinde Paarden,
En hoe haar koetze rend gantsch dichte by der Aarden,
En hoe zy hare kracht door al de Wereld strekt,
En met haar snellen loop de groote waters trekt.
Laat ons ook in de Zon gaan zoeken ons behagen,
Als hy daar henen rend met zyn vergulde wagen,
Als hy met hellen glans, ontrent den dageraad,
Gelyk een Bruidegom uit zyne kamer gaat.
Hoe! die een ryk geschenk van iemand heeft ontfangen,
Sal hy niet even staag, en met een groot verlangen,
Gaan zien het schoon Juweel, daar op zyn handen slaan,
En op dat zoet gezicht een wyle blyven staan?
Sal hy niet ieder deel, en wat 'er is te pryzen,
Verheffen, eere doen, en met den vinger wyzen?
En t'wyl hy bezig is om alle ding te zien,
Sal hy geen dankbaar hert aan zynen gever bien?
Of zoo hy dat verzuimt, zal niet de schenker zeggen;
Dat hier zyn milde gunst niet aan en was te leggen,
En dat hem by gevolg al vry een beter vriend,
Tot zoo een hoog geschenk voor hem gekooren dient?
Wel, zoo gy niet en wilt ons gantsch ondankbaar maken.
Gaat stelt u in 't bezit van duizend schoone zaken,
Neemt aan en dankt den Heer, voor dat u is gejont,
Want op zoo grooten gunst en past geen stille mond.
Al wat van Eva quam, ging Adam overwegen,
Hy vond in ieder woord by naast een nieuwe zegen.
En t'wyl hy met 'er hand haar gints en weder leid,
Soo heeft hy dit van nieuws haar weder aangezeid:
Het is een wyzen raad, die gifte van der Aarden,
Die God ons onverdraagt, ook heden aan te vaarden,
Doch, 't is een groot geschenk, dat niet op eenen dag
Het wakker ooge zien, of hert begrypen mag.
Ik wil in Godes werk, in Godes hooge daden
Verquikken myn gemoed, en mynen Geest verzaden
Want al wat zyne gunst van boven neder zend,
Daar is op ieder deel een wonder ingeprent.

Maar

Maar hier noch evenwel en dient niet in getreden,
Als met een ryp beleid en op bezette reden.
Het gaat met order toe al wat de Schepper doet;
En dit is even zelf dat ik betrachten moet.
Hoe! die een ryk geschenk van iemand heeft bekomen,
En met een heus gelaat en blydschap aangenomen,
Indien hy eenig stuk daar in begrepen vind,
Waar toe zyn bly gemoet ten hoogsten is gezint,
Een stuk dat even-zelfs den Schenker heeft geprezen.
En als het beste deel met vingers aangewezen,
Valt niet van stonden aan zyn oog en rechterhand,
Omtrent het schoon uweel en op het weerdste Pand?
Zal niet zyn innig hert als met geheele krachten,
Zich geven na de gunst en tot den zegen trachten?
Zal hy niet met 'er daad gaan nemen het bezit
Van dat hem is gejont, als tot zyn eenig wit?
't Is vry een deftig werk dat God heeft uitgevonden,
En met een woord geleid des Werelds vaste gronden,
Dat God heeft uitgewrocht de wydgestrekte Zee
En al het ruige wild en al het tamme vee;
Maar dat hy heeft gemaakt wanneer ik was ontslapen,
En uit myn jeugdig vleis met eiger hand geschapen
Is vry het schoonste stuk, dat immer was ge eelt,
Daar schuilt een wereld zelfs in dit verheven Beeld.
Wel, eer ik elders ga myn plicht dient hier gequeten,
En dit gewenschte Pand is weerd te zyn bezeten.
Van al dat is gemaakt door Godes hoogen Geest,
Bevalt gy schoon Juweel myn jonge zinnen meest.
Indien ik anders ging, wat zou de Schepper zeggen?
Hy zou my voor gewis te laste konnen leggen,
Dat ik geen rechte zucht en hadde to gebracht,
Tot u myn weerdste deel dat hy zo weerdig acht.
Vriendinne, 't is genoeg, hier dient geen tegenstreven,
Gy zyt my tot behulp tot zoete vreugd gegeven,
Gy zyt myn wederhelft, myn ander Ik genaamt,
Laat ons te zamen zyn, gelyk het ons betaamt.
Daar was een lustig dal, omringt met schoone dreven,
Bequaam om aan het oog zyn vollen eisch te geven:

Het

Het aardig bloem-gewas, vol geur en reine glans,
Vertoonde, naar het scheen, een stage Rose-krans.
Te midden op het veld daar quam een heuvel schieten,
En onder aan den Berg een edel water vlieten,
Een water zonder slik, en hel gelyk kristal:
Dat met een klaren stroom omving het gantsche dal.
De kant die lag bezaait met alderhande schelpen,
Die geen vernuft en kan tot beter luister helpen,
Het rein en edel nat, dat van den Hemel vloeit,
Maakt dat haar schorsse blinkt en wonder aardig gloeit,
Men zag geen vuilen Mos omtrent de reine kanten,
Maar takken van Coraal, en ryke Diamanten,
Het kruid, dat uit de strand, of uit het water schiet,
En is geen taye slyk, maar enkel zuiker-riet
De Visschen al gelyk die in het water zweven,
In glans, als enkel goud, tot haar cieraad gegeven,
Men ziet haar in den stroom, al slaan haar vinnen ras,
Men ziet haar over al gelyk in zuiver glas.
De Rotzen, in haar verw als helle Regenbogen,
Daar hingen Oesters aan, die niet als Perels spogen,
Men zag het schoon gewas tot in den hellen grond,
Zoo dat men oogen-lust ook in de diepten vond.
Te midden op het veld daar stond een boom gerezen,
Die scheen tot oogen lust alleen gemaakt te wezen,
Zoo lustig bloeit het hout, hy boog zyn gulle stam,
Met dat de jonge Bruid aldaar gewandelt quam.
En was 'er nog een bloem, die niet en is ontloken,
Die is met zoeten reuk in haasten opgebroken,
Het schynt dat al de lucht met versche bloemen goit,
Gelyk een jonge bruid noch heden werd bestroit,
De Rozen even zelfs, gesprongen van de stelen,
Die vlochten haar een krans, in plaatze van gespelen,
Zoo dat haar geestig haair, dat in het wilde zwiert,
Ook zonder Maagden hulp, is geestig opgeciert.
Het zoet en aardig Paar, vervoerd in hare reden,
Quam tot op deze plaats allengs kens aangetreden,
En mits de Jongeling de schoone velden zag,
En dat men in den Hof geen zoeter vinden mag:

Zoo

Soo bleef hy daar gezet. Hy geeft haar zoete namen,
Die uit het innig merg van zyn gewrichten quamen,
Hy neemt haar in den arm, hy zet haar in het groen,
Hy drukt haar aan den mond den allereerſten zoen.
Daar ging de bruiloft aan, de jonge lieden paren,
En werden weder een, die een te vooren waren;
En ſtraks zoo rees 'er vreugd door al het naaſte wout,
Vermits het eerſte Paar een derde menſche bout.
Wanneer een machtig Vorst hem geeft in echte banden,
Dan ryst 'er herte-lust door al de groote Landen,
Niet een zoo kleinen vlek dat niet en is verblyd;
Want ieder pleegt vermaak op zoo gewensten tyd.) ten
Geen mensch is zonder vreugd. Men laat Toneelen rech-
Men laat de rappe Jeugd met brooze lansſen vechten,
Men ſpeelt, men jokt, men eet, men drinkt in 't open-
Als of het gantſche Ryk maar een gezin en waar, (baar,
Dus gaat het hier te werk. Al wat 'er is geſchapen,
Komt Adam hulde doen, als Eva was beſlapen.
Het Aardryk maakt een tuil van allerhande kruid,
En word een ſtage bloem ter eeren van de Bruid.
Het water huppelt op, en toont een vrolyk wezen,
En komt aan alle kant met ſtralen opgerezen,
De Lucht vol zoeten reuk, omvangt het edel Paar,
En ſpreid gelyk een kleed van Roozen over haar.
En onder deze vreugd zoo komen alle Dieren,
Het edel Trouw verbond van haren Koning vieren;
Is eenig ſchepzel zoet, of in de leden ſterk,
De Lieven eere doen, dat is haar eersten werk:
De zoete Nachtegaal, en hondert kleine çyzen,
Die komen met gezang de Bruiloft eer bewyzen:
Een Uil, die geenen glans of Zonne lyden mag,
Begeeft hem in het lcht en viert den blyden dag;
De Vogel (zoo men houd uit Eden hergekomen)
Is boven zyn gelyk met blydſchap ingenomen.
En mits hy noit en zit op boom of eenig kruid,
Soo zweeft hy even ſtaag ontrent de jonge bruid.
De Kraan en haar gevolg komt veerdig aan gevlogen,
En heeft als met de Pen een Letter uitgetogen;

Het

Het Inkt dat is hy zelfs, zyn hand de snelle vlucht;
En 't Boek dat hy beschryft dat is de blauwe lucht.
De Phœenix boven al met zyn vergulde veeren;
Schoon dat hy niet een Gal zyn leven wil begeeren,
Komt echter in het feest, hy wil geen bedgenoot,
Maar als hy teelen zal zoo trouwt hy met de dood,
Die maakt hem weder nieuw, en doet hem weder zweven
En doet in zyne plaats een ander vogel leven.
Soo dat hy niet en paart, of eenig zaad verwerft,
Dan als hy in den brand van zoete kruiden sterft,
De Bye, hoewel in schyn de minste van de dieren,
Komt mede in den hoop en in de Bruiloft zwieren,
Vereert de Koningin in haren nieuwen Staat,
En schenkt haar heilzaam Wasch, en zoete Honig-raat
Maar op dien eigen tyd zoo weten ook de Vissen,
Te komen uit 'er Zee, en haar gety te gissen,
Dat blaau geschildert heir, dat tongelooze volk,
Verlaat om dezen feest haar grondelooze kolk.
De lange Nahuwal uit vreeze voor de zanden,
Schoon dat hy niet te dicht en nadert tot de stranden,
Blies water uit het diep tot boven in de locht,
Soo dat men aan het spel zyn vreugde kennen mоch,
Dozene gantsch verheugt en leid geen slimme lagen,
Om uit een holle schelp een Oester weg te dragen,
Hy is op geen bedrog of slimme streken uit,
Hy buitelt in de Zee ter eeren van de Bruid.
De Dolphyn vergezelt met zyns gelyken benden,
Gaat met een rassen loop zich tot den Oever wenden,
Daar reid hy overhand met al het gladde vee,
En brengt tot aan het land de blydschap van de zee.
En schoon al ziet de Sarg geen Geiten aan de stranden
Waar op hy wordt gelooft in heete min te branden,
Noch komt hy lyfewel gezwommen aan het land,
En maakt een krommen sprong te midden op het zand.
Maar boven al, het vee dat In de groene dalen,
Of op een hoogen berg genegen is te dwalen,
Of in de bosschen woont, en leeft van enkel kruid,
Dat komt in aller haast zich toonen aan de Bruid,

Het Paard, een moedig dier, vermaard in schoone leden,
De Kemel wyd beroemd, vermits zyn rasse schreden,
Den grooten Oliphant, een gantsch vernuftig beest,
Die komen al gelyk getreden in den Feest.
Maar dit geweldig rot begon terstond te stryden,
Op wiens verheven rug Mevrouw behoort te ryden,
Een ieder van de drie vermeint te zyn gegrond,
Dat hem na vollen eisch het voor-recht open stond.
En 't wyl men bezig is op haar verschil te letten,
Soo komt den Crocodil zich voor den Rechter zetten,
Die zeid in grooten ernst en met een vollen mond,
Dat hem de schoone kans behoort te zyn gegont,
Hy zeid', als dat het Peerd en by zyn med' gezellen,
Alleen maar op het droog de voeten konnen stellen,
Maar als men aan den stroom of holle beeken koomt
Dat ieder dan verschrikt, en voor het water schroomt
Dat niemand van den hoop daar in begeert te ryden,
Als die geen killig nat en zyn gewoon te lyden,
Maar dat hy zwemmen kan, en diepe waters meet,
En des al niet te min op vaste gronden treet;
Dat Eva, Koningin van alderhande dieren,
Die op het drooge land en in het water zwieren,
Behoort te zyn gedient van hem, een moedig beest,
Dat voor geen hoogen berg of holle beken vreest.
Terwyl en deze vier aldus te zamen streden.
Soo komt'er uit het Woud een Schilpad aangetreden,
En als ze voor de Bruid, en by de dieren stond,
Ontsloot het lastbaar dier zyn tandelooze mond:
Nadien de jonge Vrouw haar niet en dient te wagen,
Soo moet ik onze Bruid op deze rugge dragen;
Wat dat zich hier vertoont is maar een rauwen hoop,
Genegen tot gewoel en tot een woesten loop,
Maar wien is niet bewuft die myn gestalte kennen,
Dat ik gantsch zedig ben, en noit gewoon te rennen,
En dat myn kloeken rug een vlakken zetel draagt,
Of voor een jonge Bruid, of voor een teere Maagt?
Ook dat men zonder hulp kan op myn lyf geraken,
En dat men zonder zorg myn rugge mag genaken?

En ſchoon daar iemand viel, dat hem tot ongeval
Geen hinder doen en kan, of nadeel geven zal;
Wat meer, het dier beſluit uit veelderhande reden,
Dat ja zoo weerden Pand behoort tot zyne leden.

Maar 't wyl het voor de Bruid zich ſcharp en veerdig,
Soo komt 'er onvoorziens een Egel uit het veld, ſtelt
Een Egel vol gelaſt met alderhande vruchten,
Soo dat het tanger beeſt, daar onder ſcheen te zuchten,
Het dier had (naar het ſcheen) gewentelt in het gras,
Ter plaatze daar het vond het ſchoonſte boom-gewas.
Men zag op ieder pen een peer of Appel ſteken,
En Kerſſen tuſſchen by, en al op nette treken;
Daar quam het aangetorſt, als met een vollen kraam,
Aan ieder die het ziet ten hoogſten aangenaam.
En t'wyl Mevrouwe let, wat dat 'er zal geſchieden,
Soo komt het aardig dier aan haar de fruiten bieden,
Het zeid' in zyne taal, die Eva wel verſtond,
Hoe dat het vruchten draagt ten goede van de mond,
Het zeide dat het kan een dorſtig herte laven,
Wanneer ze met het Heir zal op den velde draven,

Of ruſten in het Woud, en tot een vast beſluit;
Het ſteit hem als een Rotz ter eere van de Bruid.
Als Adam had bemerkt de gunſte van de dieren,
En hoe die zyn geneigt om zyn Gemaal te vieren,
Soo toont hy met de ſtem, en door een zoet gelaat,
Dat al haar noeſt bedryf hem wel ter zinne ſtaat.
Al wie zich hier vertoont, en komt ons eer bewyzen,
Die moet ik [zeid de Man] met vollen monde pryzen.
Volhart in uwen dienst, gelyk gy nu begint,
Gy zult van myne Bruid ten hoogſten zyn bemint,
Maar twiſt niet onder een wie haar behoort te dragen,
Ik wil dat ons beleid geen dier en zal beklagen;
Men zal hier gaan te werk gelyk de reden eiſt,
Na dat men haaſtig is, of na men verre reiſt.
Een Kemel is bequam door dorr' en lange wegen,
Een grooten Oliphant om eer te mogen plegen,
Een Peerd om ras te gaan, een groote Crocodyl,
Om met en Jonge vrouw te ſpelen in de Nyl;
Een trage Schildpads tred zal Eva dan behagen,
Als zy een teere vrucht zal in de leden dragen;
Een Egel dient met Fruit dan uit te zyn gerust,
Wanneer een zwanger wyf tot ſnoepen is belust.
Ik zal na rechten eiſch de zaken onderſcheiden,
En naar het dienſtig is, tot onzen dienſt bereiden;
En ſchoon dat iemand blyft, of dat hy mede gaat,
Weet dat het ons behaagt, en wel te zinne ſtaat.
Daar is de twiſt geſtilt, een ieder wel te vreden,
Een ieder is verblyd, en dat in volle leden:
Een ieder maakt zich op, en wentelt in het kruid,
Of doet een hupſe ſprong ter eeren van de Bruid.
Siet wat een gulden tyd, en wat een vrolyk leven,
Is aan het echte Volk, en al het Vee gegeven!
De Menſch is zonder arg, de beeſten zonder gal,
't Is vrede, zoete ruſt, en vriendſchap over al.
Men zag een gragen Wolf te midden in de Schapen;
Men zag het teere Lam ontrent een Tyger ſlapen,
Een Bonſink by de Haan, de Ganſen by den Vos,
Een Beir ontrent het Kalf, de Leeuwen by den Os.

Daar

Daar quam geen raſſe Valk den Tyger achterhalen,
En op een teere Duif en quam geen Havik dalen,
Geen Slang of Schorpioen, die gif of zwadder ſchoot,
Soo dat het gantſche Woud een vaſte ruſt genoot.
De vrede ſtrekt haar uit tot in de woeſte baren?
Soo dat ook zonder twiſt de ſnelle Viſſchen varen.
De Snoek en zyns gelyk en at zyn minder niet,
Soo dat men over al geluk en liefde ziet.
Daar word niet op het Land of in de Zee gevonden;
Of 't is met zoete min te zamen ingebonden,
Te Zamen eens gezint. Als God is met den Menſch
Dan vind men over al een vollen herten wenſch:
Maar boven alle ding het Een Drievuldig Wezen,
Heeft aan het echte Volk de meeſte gunſt bewezen.
Een onbegrepen licht omving het edel Paar,
En quam met enkel heil gezegen over haar.
De Geeſten, Godes Heir, aan wien het is gegeven,
Voor eeuwig by den Heer en zynen Throon te zweven,
Die zongen overluit een vrolyk Bruilofts lied,
Waar uit een rein gemoed zyn meeſte rust geniet.
Lof zy den hoogſten God, den Schepper aller dingen,
Laat ons een heilig Lied tot zyner eere zingen,
Laat al wat tot gezang of dichten is bequaam,
Tot aan des Hemels Throon verheffen zynen naam.
Laat al wat adem blaast zyn groote daden pryzen,
Laat al wat wezen heeft hem eere gaan bewyzen,
Laat al wat heden is, of namaals wezen zal,
Zyn onbegrepen macht gaan roemen over al.
Lof zy den hoogſten God, en heil de nieuwe Menſchen,
Die wy voor alle tyd geluk en zegen wenſchen:
Lof zy den hoogſten God, die aan de Wereld jont
Een wonderbaar geſchenk, het edel Trouw verbond,
Een haven voor de Jeugd, een geeſt van alle zaken,
Bequaam om al het Land wel haast bewoont te maken:
Lof zy den hoogſten God, ja lof en eeuwig lof,
En ziet! dit bly gezang verheugt den gantſchen Hof,
Verheugt het edel Paar tot in de diepſte gronden,
Vermits zy Godes heil in al den handel vonden.

Sie daar het blydſte Feest, dat in het Aardſche Dal,
Voor dezen is geweest, of immer wezen zal.
ô God! ô hoogſte goed! ô Vader aller volken,
Hoe groot is uwen naam! hoe boven alle wolken!
Hoe vreemt is u bedryf! hoe wonder u beleid!
Hoe wyd aan alle kant op Aarden uitgebreid!
Gy zyt de ware bron van alle goede zaken,
Gy kont alleen den Menſch in all's gelukkig maken,
Gy zyt in wien de Ziel met al de leden ruſt,
Want t'uwer rechterhand daar is de ware luſt,
Wat is doch van den Menſch, dat gy zyn's wi t gedenken
En door een milde gunſt zo wonder hoog beſchenken?
Wat is doch in der daad, wat is een Menſchen kind;
Dat gy zoo grooten heil aan hem alleen verbind?
Gy hebt zyn hooft gekroond en heerlyk willen maken,
Soo dat hy ſchier in eer de Geeſten komt genaken,
De Geeſten hoog begaaft en uitermaten ſchoon,
Die met een eeuwig heir omringen uwen throon.
Gy zet hem tot een Vorſt van uwer handen werken,
Om met een ſtil gemoed uw wond'ren aan te merken:
Gy hebt het vee geſtelt in zyn geduchte macht,
Soo dat 't al te maal op zyn bevelen wacht:
Gy hebt hem toegeſtaan 't gezag van alle dieren,
Die zwemmen in de Zee, of om den Hemel zwieren,
In 't korte wat'er blaaſt, of eenen Adem heeft,
En wat'er op het land of in het water leeft,
Gy ſchenkt hem boven dat (ten eind'hy mochte telen,
En niet in dr eve zucht zyn Jeugd alleen verquelen)
Een zoet, een aardig beeld, een welgemaakte Vrou;
Aan hem, door uwe gunſt, verzegeld in de Trou.
ô Goed en zoet verzoend! tot onze troost gevonden,
Eer God was van den Menſch geweken door de zonden,
Eer dat 'er iemand wiſt van druk en ongeval,
U grond die is geleid in Edens luſtig dal,
In Edens ſchoon Priëel. Gy doet de tochten ruſten,
Gy breidelt aan het vleis zyn ongetoomde luſten,
Gy ſpot als met de dood, en geeft ons wettig Zaad,
Daar door dit wonder Al op vaſte gronden ſtaat.

Gy

Gy doet met u behulp het zoete zoeter ſchynen:
Gy doet in onzen Geeſt het bitter haaſt verdwynen:
En, dat vry hooger gaat, gy beeld ons krachtig uit,
Des Heeren rein Verbond met zyn beminde Bruid.
ô God! ô hoogſte goed ô Vader aller volken!
Hoe groot is uwen Naam! hoe boven alle wolken!
Hoe vreemt is u bedryf! hoe wonder u beleid!
U lof zy hoog geroemt tot in der eeuwigheid.

HOUWELYK VAN DRIEN,

DAT IS,

De Verzamelinge in Echten Staat,

VAN

J A C O B,

met LEA en RACHEL.

Siet *Gen. cap.* 29. *Joſeph Antiq. Jud. lib.* 1. *cap.* 17 & 18.

DE Vryſters zyn verbreid, de Vryers aangewaſſen,
t'Sa langt het ſnarenſpel uit uwe gulde kaſſen,
En rept u Sang godin, hier is nu meerder ſtof,
Ten dienſte van de menſch, en Godes hoogen lof.
Gy ziet aan alle kant de Wereld haar verſterken;
Dat heeft het vruchtbaar zaad van Adam konnen werken,
Brengt hier nu voor den dag een edel Trou geval,
Waar van men eertyds ſprak en eeuwig ſpreken zal.
Wilt heden naar de kunſt, een bruiloft openbaren,
Alwaar de Bruidegom is ſlaaf voor zeven jaren,
Alwaar de rechte Bruid door onbekenden liſt,
Word uit de feeſt gerukt en in het bed gemiſt;

Alwaar een vryster treurt, daar alle vrysters spelen,
Om dat een Zuster komt haar Zusters voordeel stelen:
Alwaar een vryer twist, als byster ongezint,
Om dat hy nevens hem de zyne niet en vint,
Aan wien noch evenwel de gramschap is benomen,
Mits hy 'er twee voor een ten lesten heeft bekomen.
Een wonder zeldzaam werk. Bied ooren zoete jeugd,
Hier is het vreemste stuk dat gy oit lezen meugt.

ALs Jacob werd gedreigt, (vermits zyn Vaders zegen,
Hem door zyns Moeders raad, niet Esau was verkregen)
En dat Rebecca zorgt voor eenig ongeval,
Zoo word 'er vast gestelt, dat hy vertrekken zal.
Doen word 'er vast gestelt, dat hy in korte stonden,
Na 't huis van Bethuël dient af te zyn gezonden;
Dat hy na Haran toe heeft veerdig af te gaan,
Om door zyn broeders hand niet in gevaar te staan:
En mits geen vreemde Maagd in Canaan gebooren,
Hem tot een echte Wyf en dient te zyn gekoren,
Zoo word hem ingescherpt dat hem zyns Moeders bloed,
Hier in zal nutter zyn, en liever wezen moet.
Daar maakt zich Jacob op, en met bedroefde zinnen,
Scheid uit zyns Vaders huis, en gaat de reis beginnen.
Hy geeft hem naar het land, van daar de Zonne ryst,
Hy geeft hem naar het ryk, dat hem zyn Vader wyst,
Hy gaat met diep gepeis door onbekende wegen;
Doch waar hy komen mag, hy vind 'er Godes zegen,
Ook doen hy van een steen zyn hoofdpeul had gemaakt,
Heeft hy in eenen droom des Heeren gunst gesmaakt.
Hy zag een ladder staan, die reikte tot de Wolken,
Geen heil voor hem alleen, maar ook voor alle Volken,
Hy hoord' een helle stem, die uit den Hemel quam,
En vry een dieper plaats als in zyn ooren nam,
Ik ben des Heeren Vorst, en aller dingen Ader,
De God van Abraham en Isaak uwen Vader:
Ik schenk aan u het recht van deze wyde kust:
Daar op gy dezen nacht in stilheid hebt gerust.

Ik

(a) Genes. 28.

Ik wil u vruchtbaar zaad in deze landen veſten,
Van Zuiden tot het Noord, van Ooſten aan het Weſten,
En even als het ſtof, dat niemand tellen kan,
Zal u tot aanwas zyn veel hondert duizend man.
Noch zal 'er boven dien, uit u en uwen zade,
Ontſtaan voor al het volk een wortel van genade,
Een zegen vol geluk, dat in het aardſche dal,
De menſchen in 't gemeen tot vreugde dienen zal,
'k En wil daar myne gunſt niet van u laten ſcheiden,
Maar u als met 'er hand op uwen weg geleiden.
Het zy gy voorder ryſt, of daar gy weder koomt,
Weeſt van geruſten geeſt, en wandelt onbeſchroomt.
De nacht deed haren loop, de Mane gaat verdwynen,
En naar een korte wyl de Zon begon te ſchynen:
Dies ſprak de Jongeling [mits hem de ſlaap verliet]
God is in dezen plaats, en ik en wiſt het niet.
Daar ryd een killig bloed van boven tot beneden,
Daar ryd een koude ſchrik door al myn zwakke leden,
God, God heeft my genaakt, my, zeg ik, enkel ſtof.
Van my word dank vereiſt, en voor hem eeuwig lof.
De ſteen, waar op de man zyn nacht ruſt had genooten,
Word van hem met 'er daad met oly overgooten,
Die word van hem gericht, en in het groene veld,
Een peil van ware dank den Heere voorgeſtelt.
Hy voegt 'er woorden by: Wilt gy op myne wegen,
En in myn Ouders huis verleenen uwen zegen,
Gy zult myn eenig God, myn trooſt en hoogſte goed
Gy zult voor eeuwig zyn de luſt van myn gemoed.
Ik zal van nu voortaan tot uwer eere leven,
Ik zal van myn gewas u volle tienden geven,
Die zullen alle jaar u worden toegezeit,
En ware teikens zyn van myne dankbaarheid.
De kruin van deze berg die zal een Tempel wezen,
Daar ſtaag U hoogen Naam zal werden in geprezen,
En ik zal in der daad, en niet in loſſe ſchyn,
Myn leven dagen lang U trouwen dienaar zyn.
Hier op beſluit de Man, en eindigt zyn gebeden,
En vordert zynen weg met onvermoeide ſchreden,

Hy geeft hem van den berg, en maakt een ſeltzaam ſpoet
En voelt alwaar hy gaat den Heer in zyn gemoed.
Daar lag een aardig dal te midden in den velde,
Daar hy een ſchoonen hoop van witte Kudden telde,
Een dal rondzom geçiert met luſtig boom gewas,
En met een aardig groen, en met een weelig gras.
Hier op trad Jacob voort tot Harans vette weiden,
Daar ook de Maagden zelfs het weelig vee geleiden;
Hier zag hy Herders ſtaan, en maakt hem daar ontrent,
En vraagt daar in het dorp, of iemand Laban kent,
En of daar Lieden zyn die van zyn handel weten,
En hoe hy varen mag, en waar hy is gezeten.
Men doet hem goed bericht, en hem werd aangezeid,
Waar Labans wooning is, en wie zyn Kudde weid.
En ziet, dien eigen ſtond is daar een Maagd gekomen,
Die heeft hem door het oog de zinnen ingenomen,
Juiſt als het zwavel werk, dat aan het vier genaakt,
En, eer het iemand denkt; in haaſt een vlamme maakt.
Hy zag haar zoet gelaat, haar overſchoone leden;
Hy vraagt wie datze was, en pryſt haar zoete reden,
Hy voelt, uit dit gezicht, hem ſteekt een zoete pyn,
Hy ſpreekt in zyn gemoed, ô mocht ik uwe zyn?
Hy komt haar nader by, hy zeid haar zyn belangen,
Hy zeit vanwaar hy komt, (a) en kuſt haar friſſche wangen
Het zoentje dat hy gaf, geeft ik en weet niet wat,
Dat hem de geeſt beroert en aan het herte vat.
Hy weet niet wat 'er ſchort, hy voelt zyn oogen vlieten
Hy voelt (eer hy het weet) zyn tranen nederſchieten.

Het

(a) Alhoewel Moſes geen verhaal en ſchynt te doen, dat Jacob met Rachel eenige redenheeft gevoert, eer hy haar omhelsde, maar dat uit den Text ſchynt, dat hy haar eerſt kuſte, en daar na verhaelde wie hy was, zo word nochtans beſloten uit den oorſpronkelyken Text, dat Jacob voor het omhelzen aan Rachel heeft geopenbaert hare onderlinge Maegſchap. Welkers uitleggingе by ons is gevolgt, op dat Jacob niet en ſchyne plotzelykeen onbekende Jongvrouwom den hals gevallen, en Rachel van een en vreemden jongeling, zonder tegenſpreken, zodanigen vryheid geleden te hebben. Ziet RIVET *op het* 29. *cap. Geneſ Exercit.* 126. Alwaar van verſcheide zoorten en manieren van kuſſen, by de Ouden gebruikelyk word gehandelt,

Het is van ouden tyd en heden noch gemeent,
Dat groote vreugde schreid en reine liefde weent.
Soo haast als Laban weet dat Jacob is gekomen,
Gevoelt hy zynen geest met blydschap ingenomen,
Hy vraagt hem wonder veel, en hoe zyn Moeder vaart,
En of God heden nog zyn Vader heeft gespaart,
En wat zyn Broeder maakt, en wat hem heeft bewogen,
Dat hy uit Canaan dus eenzaam is getoogen,
En of hy verder wil. De goede Jongeling
Vertelt hem wat 'er schort, en zeid hem alle ding.
De tyd doet haren loop, en Jacob met de Knapen
Is bezig onder dies ontrent de jonge Schapen,
En al het ander vee: en wat hy neemt ter hand
Dat doet hy met geluk en even met verstand.
Als Laban zyn beleid, en zyn bezette gronden,
Nu dikmaal had gezien, en in der daad bevonden,
Soo tracht hy met den Vriend te komen in verdrag,
Op dat hy zynen dienst te langer hebben mag.
En daarom, na een proef van zes of zeven weken,
Vangt hy ten lesten aan tot hem aldus te spreken:
'tIs onrecht lieve Neef. al ben ik uwen vrient,
Dat gy my zonder loon en zonder voordeel dient. (a)
Ik weet hoe dat een Man een zake kan verdrieten,
Indien hy voor zyn werk geen loon en zou genieten:
'k En wil in dit geval niet zyn in uwe schult,
Dus maakt het my bekent, wat dat gy winnen zult [b]
Als

(a) Moses, *Genes.* 29: 14. Verhaalt wel dat Laban in 't bewelle komen van Jacob zeide: *Wel aan, gy zyt myn been en myn vleesch*; maar en sprak niet van hem in zyn dienst te nemen, en min van hem een Dochter te willen geven, voor hy een maand lang zyn maniere van doen wel grondelyk hadde doorzien, gelyk de Text klarelyk uit wyst, en by de schryver hier werd aangemerkt. En daar in is Labans exempel na te volgen, schoon niet in andere zaken.

(b) Laban schynt hier in gantsch vroom en zedelyk te zyn, niet willende dat Jacob hem dienen zoude zonder loon, als een vryman, geen slave wezende, oordeelende dat een die werkt loon behoortte genieten, na de leere Christi; maar hy laat zulks terstond daar aan gantsch leelyk leggen, vermits hy zyn Dochter, die hy met behoorlyk Houwelyk goed hadde behooren uit te geven, voor de huure een arbeids loon van Jacob, hem toeeigent; treckende winst en voordeel, daar hy zelfs hadde behooren uit te geven.

Als Jacob dit verſtond, zyn herte ging hem open,
Hy vond zyn gantſche ziel van zoete vreugd bekropen;
En na hy zonder ſpraak een weinig heeft geſtaan,
Zoo ſpreekt hy zynen Oom met deze reden aan:
Ik wil beloften doen, ook gantſche zeven jaren,
Myn leden; myn vernuft in geenen deel te ſparen.
Ik wil met alle vlyt, ook in de midder nacht,
Ten goede van het vee my geeven op de wacht:
'k En wil noch evenwel geen voordeel uit de Schapen,
'k En wil my geen gewin uit uwen Akker rapen, (veld.
'k En wil voor mynen dienſt geen land of vruchtbaar
Geen huis van groot beſlag; en min noch eenig geld.
Wild gy my tot een loon u dochter Rachel gonnen;
Al dien ik zeven jaar: het is genoeg gewonnen.
Laat dit myn huure zyn, en ſtelt dat heden vast,
En ik zal met 'er daad gaan treden in den laſt.
Ik zal met alle vlyt ontrent de kudde werken,
En gy zult over al myn trouwe dienſten merken;
Doch ik en zal niet eer als na de zeven jaar,
Ontfangen tot myn loon myn lieve weder-paar,
Dit ſpraak de Jongeling; en Laban is te vreden.
En Jacob is daar op in zynen dienſt getreden.
Hy gaat 'er willig toe, en niet als uit bedwang
En diende met vermaak de zeven jaren lang.
Hy gaat in grooten ernſt een machtig vee bezorgen,
By wylen zonder ruſt tot aan den lichten morgen.
Alwaar dat iet ontbreek daar is hy fluks ontrent;
Soo dat zyn wys beleid is over al bekent. Hy

(a) Labanevenwel en zeide Jacob op zyn verzoek niet anders, als, *het is beter dat ik zeu geve als iemant anders; blyft by my.* Welke antwoorde enige meinen nier ter goeder trouwe by Laban alzo gegeven geweeſt te zyn, als of hy van dien tyd aan al voor hadde gehad Jacob van het ſtuk te lyden; en daarom geen klare, maar een twyffelachtige antwoorde gegeven te hebben. PETER. Dan, hoe het zy, Jacob heeft ter goeder menigte het ſtuk opgenomen, en is daar op in zynen dienſt getreden. RIVET, *in Geneſ. Exercit.* 26. Daar zyn Schryvers die (niet zonder gewichtige redenen) gevoelen, dat Jacob Rachel heeft genooten ſtraks naar het verdrag met Laban gemaakt. Ziet JUNIUS en TERMELLIUS op deze plaatze. Evenwel wy volgen hier het gemeen gevoelen.

Hy maakt hem niet gewoon een gantſche nacht te ſlapen,
Soo dat geen felle Wolf kan loeren op de Schapen,
Soo dat noit wrede Beir een Bok of Geite nam,
Hoewel hy menigmaal ontrent de Kudde quam.
Was oit het Vee verhit door ongewone qualen,
Hy geeft hem in het Boſch, hy gaat de Wortels halen,
Hy zoekt een heilzaam Blad, hy plukt een edel Kruit,
En jaagt in aller yl de quade dampen uit.
Indien 'er eenig zeer komt aan de Bokken groeyen,
Hy is 'er veerdig by, en laat een yzer gloeyen,
Hy brand de lempten uit, of, als het wezen moet,
Hy ſnyd haar in het vleis, en demt haar vierig bloed.
En waarom meer gezeid? hy weet hem zoo te kwyten,
Dat hem geen ſlap beleid ooit menſch en kan verwyten.
Dies nam de Kudde toe, meer als men wenſchen kan,
De zegen is in huis, als God is in den man.
Hy voelt geen ongemak noch in de ſtrenge dagen,
Noch in de vuilen miſt, noch in de felle vlagen;
En ſchoon hy groot verdriet door hit of koude leed,
En acht des niet te min zyn moeite wel beſteed.

Hy

Hy voelt zyn ongemak van ſtonden aan verzachten,
Als hy maar eens en denkt, wat loon hem ſtaat te wachten.
En ſchoon hy menigmaal zich niet te wel en vind,
Een zoet gepeis alleen dat maakt hem wel gezint.
Als nu de tyd verliep, en dat de zeven jaren,
Na zoo een lang gedult, nu op een einde waren,
Soo maakt hem Jacob op en gaat tot Laban in;
Hy groet hem na d'n eiſch, en taalt na zyn gewin:
Gy weet het [zeid de Man] hoe ik ben aangenomen
En dat tot dezer uur myn tyd is aangekomen;
Wel aan dan, doet my recht, beſcheid den Bruilofs-dag
En maakt dat ik ter eer myn Bruid genieten mag,
't Verzoek word toegeſtaan, men laat de Gaſten nooden,
Men laat 'er menig Kalf en vette Schaapen dooden;
Men brengt 'er in het huis, men haalt 'er aan den dag,
Al wat 'er op de Feest tot vreugde dienen mag.
Een ieder is verblyd, dat twee Gelieven paren,
Met hoop alleen gevoed tot aan de zeven Jaren,
Een ieder is belust om hem te mogen zien,
En op zoo blyden dag geluk te komen biên.
Hier over werd de Wyn in overvloed geſchonken,
En by het Bruilofts-volk in volle maat gedronken,
En om niet lang te zyn, het is een groote Feest,
En niemand gaat 'er weg als met een blyden geest.
De maaltyd is gedaan, de vreemde Gaſten ſcheiden,
Men gaat de jonge Bruid tot in de Kamer leiden,
Men ſteekt na d'oude wys den Bruilofts fakkel aan,
Men hiet de woeſten hoop te wycken uit de baan:
Men hoort meest al het Volk door zang en vrolyk juigen,
Door ſpringen, door geroep, een blyden geest betuigen.
Men zag aan alle kant een toeloop van de Jeugd,
Men hoorde groot geraas te midden in de vreugd,
Men leide vaſt de Maagd door veelderhande Zalen:
Geen oog dan die haar volgt en kan haar achterhalen,
En ziet in dit gewoel, en in het woest geloop,
Soo werd de rechte Bruid ontfutzelt uit den hoop,
Getogen uit het Volk, en met gezwinde ſprongen,
Werd Lea daar gebragt, en in het ſpel gedrongen,

Ge

Gekleed in zuyver Wit, geçiert met edel Kruid,
En even zoo geſtelt gelyk de ware bruid.
Dit wiſt de looze Vos zoo liſtig uit te werken,
Dat niemand van den hoop de grepen konde merken,
En ziet in dit geraas, ter gunſte van de nacht,
Word Rachel weg geleid, en Lea daar gebracht.
Haar aanzicht is bedeckt (zoo plag in oude tyden)
He flecht en eerbaar volk een jonge bruid te myden,
Een Sluyer die verborg de ſchaamte van de Maagd,
Die by een vremde man haar teere leden waagt.
De Bruid die werd gebed, de keerzen wech genomen,
Men roept de Bruidegom, en laat hem binnen komen,
Hy die hier niet en gaat als met de beſte trou,
Begeeft hem tot de Maagd als tot zyn egte Vrou.
De vreugd, de wyn, de nacht, die hier te zamen werken, (a)
Zyn oorzaak dat de Man geen liſt en kan bemerken,
Zoo lang het duiſter is, en weet hy anders niet,
Als dat hy met 'er daad zyn eigen Bruid geniet.
Maar als de gulde Zon is hooger op gerezen,
Zoo komt hem daar ontdoen een wonder zeldzaam wezen,
Hy ſlaat zyn oogen op, hy ſchuift de bed-gordyn;
Maar hy en vind haar niet die hy daar meint te zyn.
Hy geeft hem noch een reis de Vryſter aan te ſchouwen,
Hy kan in dit gezicht zyn oogen niet betrouwen;
't Is weder als het was, hy werd te meer verbaaſt,
Hy twyffelt, of zyn oog, dan of zyn herte raaſt.
Hy ziet ten derden maal. Wel, dit zyn vreemde zaken,
Hy vind niet dat hy zocht, hy weet niet wat te maken!
Hy mymert binnens mont, hy valt in diep gepeis;
Wel, dit is (naar het ſchynt) een murruw kieken-vleis.
Hoe!

(a) Dit is het gevoelen van Joſephus, hoewel by anderedaarover beriſpt: Ziet hier van D. D. RIVETI *Exercit. in't 28. cap. Geneſ. Exercit.* 127. Wy volgen niet verder den JoodſchenHiſtorie ſchryver, als dat wy meinen dat Jacob vrolyk zynde, overmits hy nu hadde te genieten zyn lang verwachte Rachel, ende onder de Bruilofs-gaſten door den wyn eenigermaten verheugt wezende, des te lichter in een duiſteren nacht heeft bedrogen konnen werden. Ziet de vordere bedenkinge hier op vallende, in de volgende proeve.

Hoe! kan op eenen nacht de schoonheid zoo verlopen;
Soo heb ik deze Maagd te diere moeten koopen?
Maar ziet de grauwe lucht die word ten lesten klaar,
En Jacob vond eilaas. zyn nichte Lea daar.
Ach wat een koude schrik door rend hem al de zinnen,
Hy weet niet wat te doen of wat hy zal beginnen,
Zyn hooft dat zuizebolt, zyn innig herte slaat,
Zyn brein is op de loop en hy is buiten raad.
Wat zal hy nu beslaan? zal hy met Lea kyven?
Of haar doen henen gaan, en uit den bedde dryven?
Of zal hy zonder spraak gaan tyën op de loop!
Of zal hy al het huis gaan roepen over-hoop,
Of zal hy op een Berg of elders loopen malen?
Of zal hy in het Woud of in de Bosschen dwalen?
Of zal hy verder gaan en kiezen eenig Dal,
Daar hem geen menschen kind zyn leven vinden zal?
Wat uitkomst? wat behulp? wie zal het konnen zeggen?
Wie kan zoo vreemden stuk met reden overleggen?
Ten lesten, hy verdwelmt, en ik en weet niet hoe,
Loopt veerdig uit het bed, en zoo na Laban toe.
Daar gaat hy dapper af: Wel dit zyn vreemde streken,
Wel Oom, leert gy my zelfs myn Echt en Trouwe breken
Maakt gy my tot een boef, ook op den eersten nacht?
'k En had van u voorwaar dit onheil niet verwacht.
Ik had zoo lange tyd, ja gantsche zeven jaren
Myn leden afgeslonst, om eens te mogen paren;
Ik hebbe menigmaal den gantschen dag geswoet,
En even staag geweest als in gedurig leet.
Ik heb den koude nacht, en hare sture vlagen;
Ik heb de Zonne-brand en hitte moeten dragen:
Ik hebbe myne Jeugd, en niet u goed, verquist,
Geen mensch heeft aan het vee een eenig lam gemist,
En nu ik eens myn loon na zoo een diep verlangen,
Voor al myn bitter zweet ten lesten moest ontfangen,
Nu ik met groot gedult den tyd heb uit gebeid,
Soo word' ik hier bespot en om den tuin geleid.
Hoe! heb ik wel gedient, waarom word ik bedrogen!
Waarom tot myner spyt u Dochter weg getogen?

Waarom door ſlim beleid my Lea toe gebracht.
Die ik noit heb begeert, noit om en heb gedacht?
Hebt gy dan zoo ter ſmuik u dochter leeren ſluipen,
En by een ander man in 't duiſter onderkruipen?
Dat is van kwaad gevolg en al te vreemden ſlag,
Die noit een eerlyk Man voor eerlyk houden mag.
Siet! dat ik ſchuldig was aan Rachel myn beminde,
Aan wien ik my alleen met trouw verbonden vinde,
Dat heb je dezen nacht met liſt van haar gewent,
En die haar deel geniet die is 'er door geſchent.
U Dochter is een hoer en ik een boef gewerden,
En op zoo kwaden voet en wil ik niet volherden;
Geef hier myn echte deel, myn recht en wettig goet,
En neemt gy wederom dat ik niet hebben moet.
Wien is 't niet bekent, dat trouwen is verkiezen,
En wat men zoo bekomt dat wil men niet verliezen,
Niet laten aan een vriend niet ruilen overhand:
Neen, neen, een echte bruid is al te weerden pand.
Wel zonder lang vertrek, herſtelt my deze zaken,
Op dat ik na den eiſch myn Rachel mag genaken.

Zy is myn wettig loon, myn luſt en hoogſte vreugt,
Die ik niet miſſen kan, en gy niet houden meugt.
Dit ſprak de Jongeling al vry met harde reden,
Als met de nieuwe bruid in geenen deel te vreden;
Maar Laban ſtond en keek als iemant die verſint,
En met dat Jacob zweeg zoo is 't dat hy begint:
Wel Neef, hoe dus ontſtelt? Waar toe u hevig ſpreken?
Wat mag, u lieve Man, wat kan u dog gebreken;
Gy buldert zoo ik hoor, en ſpreekt geweldig breet,
Van uwen zwaren dienſt, en u verdrietig zweet.
Gy hebt (gelyk het ſchynt) te wonder veel bedreven,
En ik en weet niet hoe, bekommert moeten leven:
Maar zeg my doch een reis hebt gy ooit meer gedaen,
Als die hier nevens ons haar kudde gade ſlaan?
Gy hebt myn Vee geweid zyn dit zoo zware zaken?
Kan u dit Licht bedryf vermoeide leden maken!
Voor my 'k en meen het niet: want een die ſchapen hoe
Die weet men dat voor al geen groote moeite doet
Daar werd in dat beroep gegraven nog gedolven,
Myn Doggen, niet u volk, die vochten met de Wolven
Is 't zomtyds koud geweeſt, en dan eens weder heet
't En queſt u leden niet gy zy zyt 'er na gekleed.
Dog hoe het wezen mag, wat noot hebt gy te klagen
Want gy en had voor al geen zwaren laſt te dragen,
Ik heb u ſtaag verſchoont, geviert, onthaalt gevoed
Niet als een vreemdeling, maar als myn eigen bloed
Gy hoeft niet alle ding met eiger hand te rechten,
Daar is tot u behulp een hoop van rappe knechten,
Die komen op u woord en gaan op u gebied,
En 't is u meeſte werk dat gy maar toe en ziet.
Voorwaar u grootſte laſt geeft u maar weinig hinders
Al wat ik u beval doen ook myn eigen kinders:
Al wat gy oit bedreeft en was geen zware laſt,
Ik weet het voor gewis gy waard 'er mee gepaſt.
Gingt gy u niet geſtaag vertreden aan der heiden,
En zaagt op uw gemak de jonge ſchapen weiden?
Hâd gy niet over al u Rachel met 'er hand,
Waar gy in eenig dal u by de Kudde vand?

Wa

Was dit niet u bedryf by wylen gantſche dagen,
Soo haast als in het groen de Geiten neder lagen?
Liet gy niet aan de Maagd dan weten u beklag,
Gelyk de zoete Jeugd van alle tyden plag?
't Is zeker, lieve Neef, al waar je zyt gekomen,
Daar hebje nevens haar u zoet vermaak genomen.
De Jeugd van al het Land, en menig eerlyk Man,
Ja 't boſch ook even zelfs dat heeft 'er kennis van.
My komt hier in den zin, hoe niet te lang geleden,
Ik van den naaſten berg kwam in het dal getreden.
En hoe ik daar een Olm ontrent een beeke vond
In wiens bemoſte ſchors aldus geſchreven ſtond.
Wast aardig Boompje, wast; als gy zu't weder ſchieten,
Dan zal ik myn'n wenſch ten leſten eens genieten.
't Is nu een jaar geleên dat gy de letters ſneet,
Maar niemand buiten ons, die recht de gronden weet,
Dies lacht gy menigmaal wanneer de jongſte gaſten,
Met onbewuſte geest den handel ondertaſten.
Sy ſlaan maar na den zin, onkundig van de zaak,
En dat is (zoo ik weet) u beide groot vermaak.
Nu zeg eens, lieve zeg, kont gy met reden klagen
Van al te zwaren werk, of van de ſtrenge dagen?
Ja vind men in het Land ook wel een ruſtig Man,
Die zoeter tyd verdryf of leven wenſchen kan!
Naar ik het ſtuk begryp, gy klaagt van enkel weelde,
'k En weet geen Herders kind, dat oit zo luſtig ſpeelde,
Dat oit zoo vrolyk was en buiten alle dwang,
Als gy in myn bedryf in zeven jaren lang.
Maar zeg my dog een reis, wat heb ik dog bedreven,
Dat gy my zoo berispt, zoo vinnig hebt bekeven?
Heeft u die groote Man, u Vader noit geleert,
Dat gy een witten baard of gryze koppen eert?
Neen vriend, die wyze vorst van ieder een geprezen,
Die heeft u van der Jeugd al beter onderwezen:
Maar gy loopt buiten ſpoor door jong en hevig bloed,
Dat ik niet lyden kan, en gy niet doen en moet.
Wel, kwant, ik zeg u dat; verbetert u manieren,
En leert met recht gedult bedaagde lieden vieren;

Want ik, hoe dat 't ga, en wil het niet verſtaan;
En 't zal u voor gewis ten beſten niet vergaan.
Maar komt nu tot de zaak, en opent uwe gronden;
Wat is in myn beleid door iemand kwaads gevonden?
Ik heb u (zoo je zegt) in 't duiſter van de nacht
Niet Rachel uwe bruid, maar Lea toe gebracht.
Dit noemje ſlim bedrog, en kanter hevig tegen;
Maar gy hebt al den nacht in haren ſchoot gelegen,
En zy in uwen arm, en niemand heeft geklaagt,
Een teiken dat het werk u niet en heeft mishaagt:
Want mits gy haar terſtond niet weer en hebt gezonden,
Zoo hebt gy voor gewis den handel goed gevonden.
De daad die heeft betoont, dat zy u wel beviel,
En dat zy wederom u weerd en lieftal hiel.
Gy hebt haar zoete Jeugd, haar teere blom genooten,
En dat, ô dertel quant! en heeft u niet verdrooten.
Wenſcht gy nu wederom een nieu en verſche bruid,
Zoo weet dat uwe trouw uit kwade luſten ſpruit.
Hoe! zou een jonge laf een teere vryſter ſchenden;
En, als 't hem wel geviel dan weder mogen zenden,
De Vader tot een ſmaad, de Moeder tot verdriet?
Neen, Jonker, dat bejag en lyd ons land-recht niet.
Wie hier een maagt beſlaapt, al kwam het hem te rouwen,
Daar is geen zeggen aan, hy moet de vryſter trouwen.
De lust tot echte min, verzegelt in het bed,
En is niet van den aard om los te zyn gezet.
Het maakt een vaſte knoop, die met verkeerde ſtreken
Niet op en is te doen, niet af en is te breken.
Dit is van oude tyd een recht hier in het land,
Het bedde maakt ons hier een onverbroken band:
Maar noch al boven dit is dienſtig hier te weten,
Een noodig trou-gebruik, dat noit en dient vergeten;
Men geeft hier in het land geen jonge dochter uit,
Voor dat met vrienden raad een ouder is de bruid.
En waar dat iemand komt daar vind men vaſte wetten,
Die naar dat iemand wil, niet af en zyn te zetten;
Gy ſteekt dar even hier den vinger in het zand,
En eert gelyk het dient, de wyze van het land.

Gy

Gy ziet, dat, hoe het gaat, gy kont het niet ontleggen,
Gy kont u eigen zelfs aan Lea niet ontzeggen.
Gy zyt aan alle kant met reden zoo bezet,
Dat u in volle maat het wyken is belet.
Ik, die haar Vader ben, heb u de Maagd gegeven,
Om als een echte Wyf met u te mogen leven,
Dat is hier in geweest myn wit en oogemerk,
En 't is in dit geval een grondstuk van het werk.
En gy het haar aanveert, en zyt tot haar gekomen,
En gy hebt haar in 't bed vrywillig aan genomen,
Gy hebt den avond stond en al den gantschen nacht,
Gelyk een echte man in vreugden om gebracht.
Myn dochter insgelyk die heeft aan hare wangen,
Een zoen als echte vrouw, van uwe mond ontfangen,
En is u wederom een zoete kus gejont,
Dat viel u noit te beurt als op gelyken grond.
Zyn wy dan eens geweest al die haar iet vermogen,
En in ons aller hert op eenen voet bewogen;
Zoo hoort gy Lea toe en dat in ware trouw,
En daar en is voortaan geen plaatze van berouw.
Maar gy die my bestraft met zoo gestrenge reden,
En roept, dat gy door list hier ontrecht hebt geleden,
Vermits, gelyk gy zegt, het niet en kan bestaan
Wat iemand door bedrog of dwaling heeft gedaan:
Bedenkt in uw gemoed, hoe gy uw's Vaders zegen,
Hebt door een loozen trek voor u alleen gekregen,
En hoe u Broeders kleed bedroog den ouden Man,
En door u slim beleid zyn hert en gunste wan;
En of schoon naderhand de list werd uit gevonden;
U Vader lykewel die hiel zich als verbonden;
En schoon hy met 'er daad den loozen handel zag,
Hy zei, dat hy de gift niet weder roepen mag.
Hoe zeer dat Esau weent, en woud 't anders dryven,
Gy die gezegent waart, die moest gezegent blyven.
Dat heb je menigmaal voor dezen ons vertelt,
En met een volle mond u voor-recht vast gestelt:
Waarom en dient de voet, door u wel eer genomten,
Niet hier by ons gevolgt, en na te zyn gekomen?

't En voegt niet dat een man, die na de reden gaat,
Doet tegen zyn bedryf, en buiten eige daad.
En dit geld des te meer in Houwelykſche zaken,
Die naar een quaden ſlag niet recht en zyn te maken.
Hier is een Maagd onteert, en dat door u bedryf:
Wel, handelt die voortaan gelyk een echte Wyf.
Daar is geen ander raad, gy kond 't niet ontvlieden:
Wat gy een ander deed dat moet ook u geſchieden:
Is 't niet gelyk je wilt, zoo doet gelyk je meugt,
Maakt trouwe van de lust, en van de nood een deugt.
Als Jacob overwoeg de grond van deze reden,
Zoo werd de Man gezint hier dieper in te treden.
Doch eer hy grammer word, en op een nieuw verhit,
Zoo voer hem Laban in, en zeid' hem weder dit:
't En wil niet dat u hert in nieuwe gramſchap ſtygert;
De loon by u verdient, en is u niet gewygert,
Houd Lea nu ter tyd voor uwe bed-genoot, (a)
En laatze by u zyn tot aan de bleeke dood.
Ik wil u nevens haar myn jongſte dochter geven,
Om als een echte Wyf met u te mogen leven;
En dat ter naaſte week: maar voegt u lieve vrient,
Dat gy noch op het veld my zeven jaren dient.
Wat zal doch Jacob doen? het zyn hem vreemde, zaken,
Maar Lea was ontreet; en hoe van haar te raken?
En Rachel is voor al zyn lieffte weder-paar;
Dies nam hy weder aan een dienst van zeven jaar
Daar is de twist gedaan, daar is het ſtuk gevonden;
Daar word de Jongeling aan twee gelyk verbonden,
Maar niet op eene wech, of op gelyken voet;
Aan d'een uit rechte Min, aan die vermits hy moet.

(a) Laban zeid, volgens onzen Text: *Houd met deze deze wekeuit, ik wil u deze* (dat is Rachel) *mede geven &c.* In den Hebreeuſchen. en ook in den Griekſchen Text ſtaan deze woorden twyffelachtig, invoegen dat eenige daar uit hebben willen beſluiten, nemende de weken voor jaren (JOSEPHUS & CHRYSOST, maar zulks werd tegengeſproken by HIERON. en andere Godsgeleerde. Ziet RIVET. *in cap.* 28. *Geneſ. Exercit.* 127.

HOU-

HOUWELYK VAN STATE

Door Wapenen te wege gebragt,

TUSSCHEN

OTHNIEL

en ACSHA;

DOGTER VAN

CALEB.

Ende Caleb zeide: Wie Kirat-Sepher *zal slaan, ende nemense in, die zal ik ook myn dochter* ACHSA *tot een vrouwe geven* OTHNIEL *nu, de Sone van* Kenaz, Calebs *Broeder, namze in, ende hy gaf hem* ACHSA *zyn Dochter tot een Vrouwe.* Josua 15: vs. 16, 17.

TEn tyde 't machtig Heir, van Jacob her-gekomen,
Nu had een groot getal van Steden ingenomen,
Ook Vlekken uitgeroeit, en Slooten afgebrand,
Soo dat het nu besat het lang beloofde land;
Doen liet de Soone Nun, nu leider van de scharen,
Met uitroep door het Heir, aan ieder openbaren,
Hoe dat men hier een berg, en daar een lustig dal,
Of elders door het lot, de Slooten deelen zal.
Hier op trad Caleb toe, en op bezette reden,
Van dat hy had gedaan en voor den Staat geleden,
Kreeg Hebron tot zyn erf vermits den vroomen ziel
Op God gedurig stond en nooit in twyffel viel.

Doch wat oit Iſraël voor dezen had begonnen,
Wat naam van Hebron droeg en was doen niet gewonnen:
Maar Calebs edel ſtam, en zyn vermaard gezin,
Bekrygde deze ſtreek, en nam het landſchap in
Arbas gelyke-wel, een Stad met vaſte muuren,
Die ſteunt op haar gewelt, en ſpot met haar gebuuren:
En mits haar deftig Slot, en menig krygbaar man,
Stelt zich in vollen kryg zoo vinnig als ze kan.
Maar Caleb nu bedaagt en moede van te ſtryden,
En moede van het veld geduurig om te ryden,
Hoort ſtaag van zyn gezin: Ruſt, oude Vader, ruſt,
En laat van nu voortaen hen vechten dien het luſt.
Laat jong en wakker volk haar rappe leden roeren:
't En paſt geen gryzen baard zoo ſtagen kryg te voeren.
Men prees in oude tyd een vryers ſpitze lans:
Maar wysheid, goed beleid, en raad, van oude mans.
Hier op ſtond Caleb ſtil, en woeg met rype zinnen,
Hoe, buiten zyn gevaar, het landſchap is te winnen.
Hy voed' in zyn gezin een uitgelezen Maagd,
Van wien, tot haren lof, het gantſche leger waagt.
Zy was een friſſche bloem, en in haar zoetſte jaren,
Van leden recht bequaem om wel te mogen paren,
Zy werd al ſtaag verzocht by menig ruſtig kwant,
De beſte van het volk, de rykſte van het lant.
Zy wert voor al gewilt, en om haar friſſche leden,
En om haar zoet gelaat, en om haar reine zeden,
En om haar vader zelfs, en om haar machtig goet.
Dat hier en over al een Vryſter achten doet.
Maar echter werd de Vorſt geduurig wederhouwen,
En menigmaal belet zyn dochter uit te trouwen,
Is 't niet een zeldzaam ding! der Vryers groot getal,
Maakt dat een Vader ducht wien hy verkieſen zal.
Wanneer een machtig volk, of veelderhande menſchen,
Den ingang van de plaats met grooter yver wenſchen,
De wil, de grooten ernſt, de luſt om in te gaan,
Maakt dat meeſt al het rot moet buiten blyven ſtaan.
Dit eigen ongeval dat ziet men hier geſcheiden,
Ten aanzien van de Maagd en van de jonge lieden;

Want

Want t'wyl dat al de jeugd het ſtuk geweldig dryft,
Zoo is 't dat ieder een geheelyk buiten blyft.
Die keur heeft is beducht, en moet de zinnen ſcherpen,
Wie dat verkooren dient, en wie men zal verwerpen.
De man is ongeruſt, en dut in zyn gemoet,
En wiggelt even ſtaag gelyk een weeg-ſchaal doet.
Wanneer een Maagd ontzeid de beſte van den lande,
Zoo word 't menigmaal gerekent groote ſchande;
Dies ryſt 'er veel gebelgs, en ſpyt en onluſt uit,
En eindigt menigmaal tot ondienſt van de Bruid.
Dit woeg de goede Man: hy liet de jonge lieden,
Om ieder wel te doen in zyn paleis ontbieden,
En als hy daar de jeugd ziet voor zyn oogen ſtaan,
Zoo ſpreekt hy in 't gemeen aldus de Vryers aan:
Gy hebt wel eer gemeent (doch zonder vaſte reden)
Dat ik te gener tyd myn dochter wou beſteden,
Maar hoort manhaftig volk: ik ben nu vaſt gezint,
Te ſcheiden in der daad van dit myn waarde kint.
Gy ziet hier deze Maagd, die wil ik overgeven,
Om met een ruſtig Man haar dagen af te leven;
En ik en wil voor haar geen ſtaat of machtig geld,
Ik wil een ſtrydbaar Man, een onvertzaagden Held.
Wie Sepher met geweld zal konnen overvallen,
En planten even daar zyn vaandels op de wallen,
Wie Arbas deftig Slot zal leggen op de grond,
En ſtaan in volle macht daar eertyds Enak ſtond,
Die zal door myn behulp tot ſtaat en eere ſtygen,
En zal tot zynen loon myn dochter Achſa krygen;
Die zal niet met de naam, of in een loozen ſchyn,
Maar in de ware daad, myn lieve Swager zyn.
Wie luſt die ga te werk: Dit was terſtond geweten
En door de ſnelle Faam door al het land gekreten,
Straks pryſt 'er een de daad, zoo deftig als hy kan;
Een ander wederom die ſpreekt 'er leppig van.
Dus gaat 't in 't gemeen met alle menſchen zaken;
Wie kan het ieder een in all's te paſſe maken?
Wat hier gantſch enge ſchynt, word elders wyd gerekt,
Een ieder vogel zingt na dat hy is gebekt.

De lieden die het ſtuk met reden overleggen,
En weten niet als goed van dit beleid te zeggen.
Sy noemen dit een aas, dat jonge zinnen trekt:
En even gaande maakt en tot de deugt verwekt.
Wie zal 'er niet terſtond een kloeke daad beginnen,
Daar prys en machtig goed, ja Vryſters zyn te winnen?
Gewis, die nu ter tyd geen wapens aan en doet,
En heeft geen Ridders hert, en is geen edel bloed.
Een ander tot den kryg niet al te zeer genegen,
Die brengt 'er wederom verſcheide reden tegen.
Hy maakt een lang verhaal van ik en weet niet wat,
Daar hy uit enkel nyd, de zaken meê beklad:
Wel! Caleb onze Vorſt die heeft 't wel te maken;
Hy waagt alleen de ſchaar en wy het gantſche laken:
Want zoo het wel gelukt, zyn dochter krygt een man,
En zoo het qualyk gaat, wie leid 'er ſchade van?
Wie, gy onwyze jeugd. die uwe rappe leden
Gaat uit een loſſe drift in dezen kryg beſteden:
Gy ſtelt u in Gevaer en waagt u jeugdig Lyf,
En zeg eens waarom doch op hoope van een wyf.
Maar denkt wat zal het zyn indien gy word geſlagen?
Geen menſch zal immermeer u malle daad beklagen?
En ſchoon gy won de Stad. noch is 't niet gezeid,
Dat even dan voor u de Vryſter is bereid.
Ik kan een ſtompen arm, een houw in't aanzicht deeren,
Zoo dat de ſchoone Bruid u niet en zal begeeren,
Of, zoo in u bedryf de Vader iet mishaagt,
Hy zal zyn onſchuld doen en leggen 't op de Maagt.
En denkt niet dat het Slot is zonder harde ſlagen,
Of dat de vaſte Stad in haaſt is weg te dragen.
Neen Vrienden, meenje dat, voorwaer gy zyt verdwaalt
't Is hier juiſt daar men vecht en diepe wonden haalt.
Al is Ahimai dood, en Talmai overwonnen,
En Scheſmai neergevelt, noch is 't maar begonnen;
Daar ryſt vry menig Slot en menig hoog Kaſteel,
En Sepher is voorwaar al vry het hardſte deel.
Hier toe en zend de Vos geen van zyn eige knechten,
Maar laat ſlegts buiten hem zyn dogters ſchoonheid vegten

Hy pryst de ryke ſtad, haar ſtaat en vruchtbaar erf:
Maar zend een ander heen, daar hy niet gaan en derf.
De Ridder Othniël, een van de jonge lieden,
Die aan de ſchoone Maagd haar trouwe quamen bieden,
Ging anders hier te werk, wanneer hy dit verſtond,
En ſprak in zyn gemoed, of met een open mond:
Men zegge wat men wil, de tyd is nu gekomen,
Die my voor alle ding is noodig waar genomen.
t'Za breng hier; wie gy zyt, myn wapen aan den dag,
Op dat ik heden zelfs het ſtuk beginnen mag.
Een ander vecht om geld, of ſpant de gantſche zinnen,
Om Staat, om Eer of Faam voor hem te mogen winnen.
Ik zal den Kryg beſtaan om u, ô weerde Maagt!
Of nu, of nimmermeer, zoo dient het ſtuk gewaagt.
Wat zal my tegen ſtaan? hier moeten hooge wallen,
Of wyken als ik kom, of plat ter aarde vallen.
Ik heb tot heden toe gevochten voor 't gemeen,
Maar dit manhaftig werk dat is voor my alleen:
Laat moppen zonder hert, of bloode pimpelmeezen,
Den Vyand zyn geweld en harde ſlagen vreezen,
'k En pas op geenen Reus, al is hy byſter groot;
Ik ben bereid te gaan te midden in de dood.
Met bloed word eer gekocht. Ik zal de kanze wagen,
Ik zal verwinnaar zyn, of neder zyn geſlagen.
En, lieve, waarom niet? win ik maar eenen ſlag,
Ik hebbe by gevolg al wat ik wenſchen mag.
Dit zeid de Jongeling, en laat de ſpotters razen,
En doet van ſtonden aan den fellen hooren blaazen.
Hy maant zyn Vaders huis en alle vrienden aan,
Om in dit deftig werk hem by te willen ſtaan.
Hy vind een gragenhoop van ruiters, ſchutters, knechten,
Hy vind zyn eigen hert genegen om te vechten.
En zonder lang verblyf zoo trekt de Ridder op,
Den ſluijer om het lyf, en pluimen op de kop.
Maar eer hy wil van huis, en uit den leger ſcheiden,
Gaat hy zyn wakker heir voor Calebs deur geleiden.
Daar ſpringt hy van het peerd, en t'wyl het leger ſtond,
Ontſluit hy voor de Maagd alduszyn heuſche mond.

ô Blom van alle Jeugd! en peerel van de Maagden;
Die aan een edel hert voor dezen oit behaagden,
Ziet hier een moedig heir voor uwe deure ſtaan,
Ten kryge toegerust, en vaardig om te ſlaan.
Ik zal haar Leider zyn, en geenzints achter blyven:
Maar met dit eige lyf de dichte rotzen klyven.
En is 'er noch een Reus te vinden in het land,
Dien zal ik oorlog doen, en dat met eiger hand.
Nu bidd' ik maar alleen, myns hertens zoet verlangen,
Laat my eens deze ſpies van uwer hand ontfangen,
Zet my eens op den helm die hier myn Schildknecht draagt,
So word ik heden zelfs uRidder waarde Maagt;(draagt,
En zoo het u belieft een kusje my te jonnen,
My dunkt van nu af aan het Slot dat is gewonnen.
Maar zoo dat u mishaagt, of acht het al te vroeg,
Ziet my eens gunſtig aan, en 't is my noch genoeg.
De Maagd die kreeg een bloos, en liet haar oogen dalen,
Die hem noch des te meer tot in het herte ſtralen,
En roeren hem de ziel; maar Caleb daar ontrent,
Die heeft den jongen held met woorden afgewent.
Hoe! zeid hy(lieve vriend)wie geeft 'er loon te vooren?
Gy haast u wat te zeer, u recht is niet gebooren.
Ey laat voor deze maal de Maagd in haar geheel,
Tot God de daad beſluit, en wyst haar echte deel.
Vermyd u (zyt gy wys) u vrienden op te houwen;
En laat haar moedig hert met dralen niet verkouwen,
De tyd die maant u zelfs dat gy te velde gaat,
Dit is een dag van doen, en niet van loſſe praat.
Het edel hert getergt, door zoo een ſchamper ſpreken,
Gevoelt 'k en weet niet wat in zyn gemoed ontſteken,
Gevoelt een heten brand, gevoelt een hevig bloed,
Dat hem met ſtillen mond een veldſlag wenſchen doet.
Hy nam de Juffers hand, hy kust haar teere vingers,
Hy noemt ze zyn vermaak, zyn ſpoor, en herte-dwingers.
En 't vier dat hem ontſteekt, en naar een derde kus,
Zoo borst hy vorder uit, en ſprak ten leſten dus:
Of heden op den dag zal ik met eere ſterven,
Of heden zal ik trooſt en uwe gunſt verwerven.

Ik

Ik zeg het andermaal, of heden zyt gy myn:
Of heden ben ik dood en buiten alle pyn;
En daar op trekt hy voort Maar Achſa ſtond verſlagen,
Sy kent haar Vaders zin, zy mag geen liefde dragen;
Noch zeid ze binnens monds: ô Peerel van de Jeugd!
Ik wenſche nevens u dat gy verwinnen meugt.
't En leed als genen tyd Elbaſmag had vernomen,
Hoe dat een moedig held te velde was gekomen,
En dat zyn vaſte Stad zou werden aangetast;
En dat een ſchoone Maagd is aan den handel vast.
Maar dat verſchrikt hem niet. Hy roept zyn naaſte Raden,
Hy roept met volle mond: Geen menſch en zy beladen,
Ey, zet geen malle vrees, maar houd een goeden moet,
't Is maar een jonge wulp die ons den oorlog doet.
't Is maar een jonge laf een popje voor de vrouwen,
Die niet en heeft geleert als Juffers t'onderhouwen,
Die niet met al en weet, als hoe men vryſters mint,
Niet hoe men eenig Slot of vaſte Steden wint.
Ik weet een goede greep, om hem en zyne gaſten,
Te treffen daar het dient, en op haar zeer te taſten;

Gy die met zweerden hout, offchiet een harden ſchicht,
Beſteet u ſlag alleen ontrent haar aangezicht,
Ontrent haar weke neus, en ongebaarde monden,
Dat zyn voor dezen hoop voor al de beſte wonden.
Want zoo dit maar een reis de nieuwe Veld-heer ziet
'k En wil geen Koning zyn, indien hy niet en vliet
Wie is die niet en weet, dat zoo gewiſſe ſlagen
Hem zullen met der daad de Vryſters doen mishagen?
Wel houddan dan dezen voet ontrent dienjongenhoop,
Sy zullen voor gewis gaan tyën op de loop.
Al die op dezen tyd ontrent den Koning ſtonden,
Verhieven zyn verſtant en prezen deze vonden.
De Vorst die word bedankt voor zyn bedachte raad
En dit word even doen verkondigt over ſtraat:
Wie aan den Othniël zal houden in de wangen,
Soo dat men hem de tong ziet in de wonden hangen,
Die zal tot zynen loon ontfangen voor de daad,
Een krans van enkel Goud hem tot een hals cieraad.
Maar wie met zynen kop zal konnen wederkeeren,
Dien zal de grootſte Vorst een ſtreke Lants vereeren,
En noch een deftig Slot, omzingelt met een Wal,
Soo dat hy licht een Wyf voor hem bekomen zal.
Noch vorder word belast aan al de rauwe Knechten,
Hoe dat men met beſcheid den Vyand zal bevechten,
En dat geen ander lid aan iemand dient gewond,
Als ſlechts een weke neus, of wel een teere mond.
Dit houd des Konings raad voor w nder nutte zaken,
En ſtraks gaat al het volk haar Wapens veerdig maken.
Men roept 'er over al en houd 'er voor gewis,
Dat Jacobs gantſche Jeugd al ree geſlagen is.
Als nu de Ridder komt te midden op den Velde,
Eer hy zich verder geeft, of om te vechten ſtelde,
Soo doet hy voor een tyd den gantſchen Leger ſtaan,
En roept op deze wys den God des Hemels aan.
Beſtierder van den Kryg, en Heerſcher aller Volken,
Die legers henen dryft gelyk als losſe wolken,
Die met een klein getal, en door een zwakken hoop,
Doet menig duizend Man verdryven op de loop,

Gy

Gy hebt dit vruchtbaar Land aan onzen Staat gegeven,
Gy hebt 'er menig Volk met krachten uit gedreven,
En dat u gunſtig woord niet al en is vervult,
En is niet u ô Heer! maar onze zonden ſchult.
Wy komen nu ter tyd met ootmoed aan getreden,
O! neigt tot dezer uur het oor aan ons gebeden.
Ons ſteunſel in den ſtryd en is geen moedig peert;
Geen lans, geen ſnelle pyl, geen ſpies, of vinnig zweert.
Gy zyt ons heil alleen, leer onze vuiſten krygen,
En doet dit moedig volk voor ons ter aarden zygen
Verſtrooitze door het veld gely'k als nietig kaf,
En ſtort haar poorten om, en rukt haar grendels af.
Dan zal gantſch Iſraël in uwe gunſt verblyden,
En met een dankbaar hert u g'ooten Naam belyden,
En melden uwen lof, en zingen t'uwer Eer;
Want als men Steden wind, 't is uwen zegen, Heer.
't Gebed is nau gedaan, men ziet den vyand komen.
Die hadde voor den dag de wegen in genomen,
Die had een hoogen berg aan alle kant bezet,
Waar door dat aan de Stad den toegang werd belet.
Dit was het dat den Held ten eerſte wat verſtelde;
Dies hield hy achter-raad te midden op den velde.
Maar eene van het volk die al het landſchap kent,
Die heeft de bleke vrees met reden af gewent.
Hy zeid, een enge pad, bezet met dooren hagen,
By hem te zyn ontdekt, wanneer hy plag te jagen,
Een pad die niemand kend, een rechten hazen pad;
En die een uitgang heeft tot onder aan de Stad.
De Ridder let 'er op, en zend bequame lieden,
Ten einde zy den berg, tot aan de Stad beſpieden.
De rappe Mannen gaan en vinden haren wenſch,
Dat is een open weg, en niet een eenig menſch.
De poorten ſlecht bewaert, geen ruiters aan de ſtraten,
Het blykt dat al het volk zich op het heir verlaten.
Het Heir dat op den berg de wegen had bezet,
Soo dat 'er niet een Menſch op dezen ſtreek en let.
De Vorſt doet onder dies de ſteile rots genaken
En laat een groot gewoel ontrent den vyand maken.

Hy

Hy gaat hier wonder fel, en uitermaten rou,
Als of hy met geweld een doorgang maken wou:
Maar ſtraks zoo kieſt hy uit vier hondert rappe gaſten,
Die op een ryken buit, niet op haar leven paſten,
Tot deze zeid hy zelfs: Ik wil u leidsman zyn,
Of midden in de vreugt, of midden in de pyn.
Hy geeft noch vorder laſt, tot onder aan de bergen,
Den vyand even ſtaag met alle vlyt te tergen.
Hy ſtelt tot dit beſlag Bildad zyn oude vrient,
Hy zeid hem vorder aan wat onderwonden dient.
Hier mede treed hy voort, en laat hem van der heiden
Tot op een hoogen berg, tot aan de Stad geleiden.
Daar houd hy zich bedekt, en hiet de mannen ſtaan,
Tot dat hy nader weet wat dienſtig is gedaan.
Hy zend 'er twintig uit, bekleed als ſlechte boeren,
Die geeft hy vorder laſt den aanſlag uit te voeren.
Zy raken in de poort, en, eer het iemand dacht,
Zyn boven op den burcht en meeſter van de wacht.
Daar op komt Othniël in haaſten aangevallen,
En trekt met al het volk te midden op de wallen:
Hy plant van ſtonden aan zyn vaandels op de poort,
En doet den hooren ſlaan, en trekt gedurig voort.
Zoo haaſt de kwade maar is door de Stad gevloogen,
Zoo komt meeſt al het volk tot op de markt getoogen,
En meint daar met geweld te ſtuiten deze ſlag,
Tot dat het buiten-heir te rugge keeren mag.
Maar hun en werd geen tyd van Othniël gelaten,
Vermits hy zich verſpreid door al de groote ſtraten.
Doch als zyn kleine hoop zoo grooten ſchare vond,
Die midden op de plaats in volle wapens ſtond,
Zoo was het rot verbaaſt; maar hy te meer verbolgen,
Trekt op den vyand aan, onzeker wie hem volgen.
Als hem de ſchoone Maagd maar eens in 't herte koomt,
Geen pylen die hy vreeſt, geen wapens die hy ſchroomt.
Spits-broeders, zeid de Man, hier is 't tyd te vechten,
Hier is de rechte ſtond ons zaken uit te rechten.
t'Za treed nu luſtig aan, maar houd u van den buit,
Of ſlaat 'er met geweld voor eerſt den vyand uit.

Hier

Hier mede geeft hy moed aan zyne rots-gezellen,
Die wat hen tegen is ter aarden neder vellen;
Zo dat nu Midian den moed geheel verliest,
En voor een harden stryd een schendig vluchten kiest.
Waar toe een lang verhaal? de stryd is nau begonnen,
Den vyand is gevlucht, het markt-veld ingewonnen.
De God van Israël, die voor de zyne stryd,
Geeft heil door weinig volks, en al in korten tyd.
t'Za wilt u (roept de Vorst) noch dezen maal verkloeken.
Wy moeten buiten zelfs den vyand gaan bezoeken.
t'Za makkers noch een keer; God zal den vijand slaan,
t'Za noch een kleine stoot, en d'oorlog is gedaan.
De tyding onder dies was in het Heir gekomen,
Dat Jacobs dapper volk de Stad had in genomen,
Dat Othniël alreê de wallen had bezet,
En dat zyn vorder tocht in haasten dient belet.
Elbasmag, die het hoort, zeid dat de boden liegen,
En dat des vyands heir niet machtig is te vliegen:
Maar t'wyl hy staat en zwetst, en al het stuk ontkent,
Zo spoed hem Othniël, en vind hem daer ontrent.
Zyn mannen vallen aan gelyk als jonge leeuwen,
Met w nder vreemd gebaer, en met een moedig schreeu-
Een ieder vordert weg, en roept al even fel; (wen:
Wyk, onbesnede, wyk den Heer en Othniël.
Straks heeft de bleke schrik gantsch Midian bevangen,
De stoutste van den hoop die krygen bleke wangen,
Niet een en heeft 'er lust of is 'er om begaan,
Om zo een flukze Jeugd in 't aangezicht te slaan.
Aldumai onder dies met uitgeleze gasten,
Die poogt in grooten ernst den Ridder aan te tasten;
Hy toont hem wonder stout, schoon hy van binnen zugt,
Op dat hy noch het volk mocht houden van de vlugt,
Maar Kenas rappe Zoon die komt op hem gereden;
En veld een styve lans en stoot hem door de leden.
Ziet daar een Ridder steek, ter eeren van de Bruit:
De Koning gaf een schreeu, en blies het leven uit.
Daar mede valt den moed aan al de Philistynen,
Die als een lichten rook van stonden aan verdwynen.

Zy zweven al te maal als ſchapen op het velt,
En niet een eenig menſch die zich ter weere ſtelt.
Dat over moedig volk, zoo hoog gewoon te trotſen,
Verhaaſt zyn eigen dood in 't ſpringen van de rotſen;
Zo dat 'er in het veld geen tegenſtand en blyft.
Hoe licht verſtrooit het heyr als God den vyand dryft!
Zo haaſt als Caleb hoort de boodſchap van den zegen,
Hy maakt hem veerdig op, en komt den Ridder tegen
Te midden op het velt. De nieu-gewonne Bruit,
Die quam benevens hem getreden vooren uit.
Daar voegt zich by den ſleep een rey van jonge maagden.
Die met een geeſtig lied van al den tocht gewaagden,
Die preſen Kenas Soon met zang en ſnaren ſpel,
Maar loofden boven al den God van Iſraël.
Zo ras als deze ſtand is by den Held geweten,
Is hy met eenig volk in haaſten opgezeten,
Het gantſche leger volgt met al het krygscieraat,
Een ieder in 't gelit. en op de rechte maat.
Hier ziet men op een rey in lange drachten komen,
Het ſchoonſte van den buit, den vyand af genomen,
Goud, peerels, diamant, juwelen, oude ſchat,
En menig kunſtig werk, en menig aardig vat:
Vooral des konings helm, zyn ſchilden, ſpieſſen, zweerden,
Zyn kroon en gulden ſtaf, zyn uitgelezen peerden:
Zyn Princelyk' karos, zyn Dochters boven dien,
In dezen tocht alleen voor ſlaven aangezien;
Een gifte voor de Bruid, om haar tot kamer-maagden
Te dienen na den eiſch, zo die haar ſlechts behaagden.
Ziet, dus trekt Othniël, tot Caleb hem ontmoet,
Die eerſt met bly gelaat den Overwinner groet;
Zyt wellekom edel Held, die met u vroome leden,
Hebt voor den gantſchen Staat en uwen God geſtreden,
Hebt door u kloeken arm gewonnen deze Maagt,
Die u van heden af de Vader overdraagt,
Komt hier ontfangt u loon, die God u heeft gegeven.
Mits gy door ſlim beleid de vyand hebt verdreven.
Zy is u eigen goed, uit kracht van ons verbond,
Ontfangtze, waarde vriend, zy is u wel gejont.

Dit

Dit zeid hy, en met een zoo komt hy toe getreden,
En voegt hem na den Held, en tot zyn vroome leden.
Hy lyd zyn Dochter met, en neemt haar rechter hand,
En zyt noch andermaal: Ziet daar myn eenig pand.
Ziet daar myn dierſte ſchat, voor u alleen gebooren,
Die zy van heden af u lief en uitverkooren.
Ziet daar benevens haar myn toegenegen hert,
Dat even met de Maagt aan u geſchonken wert.
De Ridder in den geeſt van blydſchap overgoten,
Een blydſchap dien hy noit voor dezen had genoten,
Ontfangt de jonge Maagd, en naar een heuſchen ſoen,
Beſtaat hy voor het volk zyn woord aldus te doen:
Ik dank u, machtig God, die Jacobs groote ſcharen
U gunſt zo menigmaal hebt willen openbaren,
Die met een hoog belyd en wonderbare macht,
In dit zo ryken Land ons Vaders hebt gebracht.
Ik dank n groote God, met al myn gantſche krachten,
Met lyf, gemoed, en ziel, met woorden, met gedachten,
Ik dank u, groote God, dat gy in dit gevecht,
Hebt met een goeden gunſt gezegent uwen knecht.

Ik dank u boven al van uwen milde zegen,
Dat my dit weerde pand ten leſten is verkregen,
Dat my nu deze Maagd, dit wonder ſchoon juweel,
Is voor myn eigen lot, en voor myn echte deel.
Geeft dat wy nu ter tyd, met onderling vernoegen,
Ons handen over een, ons herten mogen voegen.
Vergunt ons t'uwen lof, vergunt ons vruchtbaar zaat,
Ter eeren uwes volks, en voordeel van den ſtaat.
Ik dank u, moedig Vorst, die Godt hebt voorgeſproken,
Doen aan het gantſche volk de moed was afgebroken,
Aan wien op dezen grond is Hebron toegezeid,
Aan wien tot zynen loon, is Sepher toe-geleid.
Ik dank u deftig Man, en weerde Vriend des Heeren,
Van u geſtrekte gunst, en van zo grooter eeren:
Ik dank u noch eenmaal, ik dank u menig fout,
Dat gy u beſte pand op heden my betrout.
Ik dank u ſchoone Maagd, ô blom van onze tyden!
Dat gy ook heden zelfs myn herte komt verblyden.
Dat gy ook hier verſchynt, en wel te vreden zyt.
Tot myn vermaak alleen te leven uwen tyt,
Te geven uwe jeugd, en uwe teere jaren,
Voor myn gebruik alleen voortaan te willen ſparen.
Ik dank u ſchoone Maagd, ô lang gewenſte Bruit!
Die al myn herſſens lust in u alleen beſluit.
Ik zal wat my belangt, ik zal myn leven dagen,
Ik zal van nu voortaan u reine liefde dragen,
Ik zal u eigen zyn in vreugd en tegenſpoed,
En noit zal ander Min verrukken myn gemoed.
Noit zal 'er eenig wyf myn vaſte zinnen buigen,
Des neem ik al het volk ons heden tot getuigen,
En uwen Vader zelfs, en onzen grooten God;
Gy zyt van heden aan myn deel, myn echte lot.
En om met eenig pand myn woorde vast te maken,
Gelyk men veeltyds doet in diergelyke zaken,
Ziet hier tot groot gebruik, ziet hier een grooten ſchat,
Ziet hier tot uwen dienst de ſluitels van de Stad,
Die hoort u eigen toe met al haar groote palen,
Daar in een wakker oog ten vollen zou verdwalen,

Dat

Dat zal de trou ring zyn, die ik u heden geef,
Dat zal u trou-ring zyn, ook als ik niet en leef.
De Maagd in dit gewoel en kan niet overleggen,
Wat dat 'er is te doen, of wat ze dient te zeggen.
Zy voelt in haar gemoed de schaamte van de Jeugd,
En echter zeid ze wat verwonnen van de vreugd.
Ons huis is overstort, door velerhande wegen,
Met Godes ryke gunst en alderhande zegen,
Maar dat ik meest verhef, en voor het hoogste weeg,
Is dat ik tot myn deel, u edel Ridder, kreeg,
U puikje van de jeugd. 'k En wil u niet gelyken,
By goud, of grooten schat, ja gantsche Koningryken,
Gy zyt al dat alleen, gy zyt in myn gemoed,
Naast God myn eenig heil, myn aller hoogste goed.
Wel, kom dan, edel Held, gy kloekste van de mannen,
Die met een styven arm de stale boge spannen,
Bezit myn innig hert, bezit myn jeugdig lyf;
Ik ben van dezer uur u lief en echte wyf.
Met dat de Juffer zwygt, zo komen duizend menschen,
Die aan de jonge Maagd geluk en zegen wenschen,
En brengen uit het heir, en leggen voor de bruit,
Het beste van den roof, het puikje van den buit.
Tapyten, naalde-werk, hair-banden, arrem-ringen,
Hals-spangen, goud, koraal, en duizend moye dingen,
En koppen voor den dranc, en schotels voor de spys,
Al konstig uitgewrocht, en op een vreemde wys.
En t'wyl de gantsche stad van dezen zegen melde,
Zo word 'er twee gekroont te midden op den velde;
De Maagd van 't Vrouw geslacht, de Ridder van de Mans
Zy kreeg een roozen-hoed, en hy een lauwer-krans

HOUWELYK TUSSCHEN HIPPOMENES EN ATALANTA.

KOmt hier, nieusgierig volk, een zeldzaam loopspel kyken,
Daar een behaald den prys, en honderd in bezwyken:
Men vind hier schoone verw, of wel een duitter graf.
De Vryster is de loon, de dood een wisse straf.
Hier is een rappe Maagd, die kan geweldig loopen;
Maar die verwonnen is, die moet 't dier bekoopen.
Het is een vast besluit, al wie 'er blyft te kort,
Die word zyn jeugdig bloed, als water uit gestort.
Daar is geen zeggen aan, wie achter is gebleven,
Die mist den hoogsten prys, die mist zyn eigen leven;
En schoon het dunkt u wreed, men doet hem geen gewelt,
Het spel dat heeft 't in, de wet is zo gestelt.
Noch zyn 'er evenwel, die met haar snelle leden,
Die met een moedig hert, in dezen handel treden;
Zy spotten met 't gevaar, en trachten na gewin,
Zo veel heeft onder hen een schoone vryster in.
Maar niemand van den hoop en kan 'er troost verwerven,
Dies is 'er menig Held gedwongen om te sterven.
Ach! voor een blyde feest men diepe lust verwacht,
Zo word de Jeugd betreurt, en in den kuil gebracht.
De gantsche wereld zucht, vermits de Jonge lieden
Den hals van stonden aan ten zweerde moeten bieden;
Te meer, om dat de wet, niet eens gedoogen wou;
Dat iemand aan de Maagd een kusjen geven zou;
Een kusjen voor het lest. Dat snyd hen in de zielen;
Maar des al niet te min zy moeten neder knielen.

Al

Al dunkt het iemand hard, en uittermaten ſtraf,
Zy reizen uit het vleeſch, en vallen in het graf.
Juiſt onder dit gewoel zoo is 'er een gekomen,
Die heeft de ſtrenge wet noch eenmaal aangenomen,
Hy ſprak met bly gelaat, en uit een vollen mond,
Dat hy daar om de dood, of om de vryſter ſtond.
Het was een ruſtig Quant van boven tot beneden,
Een ieder had het oog ontrent zyn rappe leden;
Het bleek aan zyn geſtel, en uit zyn ryke dracht,
Dat hy was afgedaalt van eenig hoog geſlacht
Veel menſchen zyn bedroeft, veel jonge lieden klagen,
Dat hy zo fluxen lyf aldaar beſtaat te wagen,
Veel zeggen dat de Man wel licht een ſchoone Vrou,
Ook zonder dat gevaar, voor hem bekomen zou.
Doch hy ſtond niet alleen op zyn gezwinde gangen,
Maar heeft een beter raad van zeker vriend ontfangen:
Gy (zo het lyf bezwykt) brengt my den geeſt ter baan,
Het beſte meeſterſtuk word door verſtand gedaan.
De moeder van de min, van dezen Held gebeden,
Was in der Goden Hof, op zyn verzoek getreden;
Daar heeft ze, t'zynen dienſt, drie appels uit gebracht,
Van wonder ſchoone verw, en wonder groote kracht.
Zy zag de vruchten aan, en waar iets mocht ontbreken,
Daar heeft ze met 'er hand een weinig aan geſtreken;
En t'wyl zy op het ooft met zachte vingers dout,
Zo blonk het over al gelyk als enkel gout
Zy heeft dat aardig fruit den Jongeling geſchonken,
En heeft 'er in geſtort den geeſt van hare vonken,
Iet ik en weet niet wat, iet dat men niet en kent.
Iet dat een zoet vergif tot in het herte zent.
Zy leert hem boven al, door onbekende reden,
Hoe dat hy dat geſchenk met voordeel zal beſteden.
Hier op zo trad hy voort, en gaf hem in het velt,
En heeft hem tot den prys, of tot de dood geſtelt.
Daar floeg het ſnar trompet. De friſſche jonge lieden,
Beginnen tot den loop haar leden aan te bieden.
Men blaaft noch ander werf, en met den derden ſlag,
Zo ſchiet een ieder uit zo veerdig als hy mag,

En schoon de Vryster liep gelyk de snelle winden,
Noch weet Hippomenes haar gangen in te binden;
Want't geen dat aan de Maagd de schreden weder houd,
Dat is de schoone vrucht, geçiert met edel goud.
Hy gooit het aardig fruit te midden op den velde,
Als hem de rappe Maagd den prys in twyffel stelde.
En t'wyl zy neder buigt en na den appel taft,
Zo is 't dat hy te meer op zyne gangen paft.
Hy liep gelyk een hart, en kwam zo weder vooren,
En won het wederom al wat 'er is verlooren;
Maar schoon hy dapper snelt, de Vryster niet te min,
Die haalt van stonden aan den moeden looper in.
Zy zweefde door het veld, gelyk de paarden hollen;
Dies liet den Jongeling den tweden appel rollen,
Die had noch schoonder glans, als d'eerste gulde vrucht,
Des stremtle wederom de Maagd in hare vlucht.
Want als zy zag het ooft, het scheen zy werd gedwongen,
Te staken haren loop, en ongetoomde sprongen;
Zy greep het veerdig op, en weder even snel,
Loopt in der haast voorby haar droeven loop-gezel.
De Jonk heer werd bevreest, onzeker wat te maken,
Hy ziet den lesten peil, hy ziet het einde naken,
Hy zyt in zyn gemoed: ik zie de bleke dood,
Of win ik dezen loop zo ben ik uit den nood.
Wel aan nu, Venus help, en styft myn zwakke leden;
Want ik heb over lang om dezen kans gebeden.
't Is nu de rechte tyd: Want blyf ik nu verstelt,
Zo word ik nu onthalst te midden op het velt.
Hier gaat den Jongeling den lesten appel werpen;
Maar ging noch boven al zyn gantsche zinnen scherpen,
Op dat hy voor het lest den voortocht houden mag,
En gooit daarom de vrucht ook verder als hy plag.
De Nimphe ziet het goud en zyn vergulde stralen,
En schoon het verre rolt, zy gaat den appel halen:
Zy steekt het aardig ooft in haren teeren schoot,
En ziet (door Venus list) het woeg gelyk een loot.
Dit gaf den Vryer tyd om voor den Maagd te komen,
Zo dat hy wederom heeft nieuwen moed genomen:

Want

Want hoe hy verder quam, en raſſer henen liep,
Hoe dat de blyde Jeugd met luider ſtemme riep:
Nu loopt, ô Vryer loopt! en dat met alle krachten,
Nu loopt, ey lieve! loopt, de prys ſtaat u te wachten;
Nu loopt, ô Ridder! loopt ten einde van de baan;
Wy zien de ſchoone Maagd voor u als eigen ſtaan.
Dit was den Jongeling een dapper ſpoor gegeven;
Dies liep hy over weg, als van een wind gedreven:
En ſchoon zyn harte ſlaat, en dat hy dapper hygt,
Hy maakt dat hy de Maagd voor hem te loone krygt.
Daar juigt al wie het zag met ongelaten kelen;
Daar komt de zoete Jeugd het bruilofts deuntjen quelen:
Daar hoort men ſnaren-ſpel, en ander zoet geluit,
En al wat ſpreken kan dat groet de jonge bruit.

MAAGDEN-ROOF
VAN DE
BENJAMYTEN,
TE SCILO.

Richteren cap. 21. vſ. 15, 16. &c.

HEt wyf uit Ephraïm in Benjamyn geſchonden,
Was door het gantſche land by ſtukken omgezonden.
En, mits het vreemt geval, en ſchandelyk geweld,
Was Gibea verbrand, en tot den grond geveld.
De bloem van hare jeugd, haar uitgelezen mannen,
Die lagen door het vyer of door het zweerd verbannen;
Zes hondert, zonder meer, gevlooden in het wout,
Die ſtonden in gevaar om noit te zyn getrout.
Haar Vrouwen, ſchoon bevrucht, en in haar beſte dagen,
Haar Maagden even zelfs die waren dood geſlagen.

Z[illegible] om dit verderf de ſtam van Benjamyn,
Was op den naaſten trap om uitgeroeit te zyn.
Te meer, vermits het volk ten dierſte had gezwooren,
Dat voor hen niet een wyf en mogte zyn gekooren
Uit al des Heeren erf, of Jacobs edel zaat.
Zo diep was Isfraël verbittert in den haat.
Maar na dat al het land was over hoop geſmeten,
Zo is het hevig bloed ten leſten eens gezeten,
De gramſchap en het doen van zo geſtrengen Eet,
Is meeſt aan al het volk tot in haar zielen leet.
Men zocht dan Benjamyn als weder op te bouwen,
En aan het treurig volk te geven nieuwe vrouwen.
Ziet! na een harden ſtorm zo word hy weder ſtil,
En even vriendſchap waſt by wylen door geſchil.
De gantſchen omme loop van alle werelds zaken,
Beſtaat in nederſlaan, en weder op te maken.
De nacht verdryft den dag, en naar een korten ſtond
Zo ryſt den dageraad, en toont haar roode mond.
Men ſiet het menigmaal, dat ook de vaſte wallen,
Door ik en weet niet wat, in haaſt ter neder vallen:
Men ziet 't wederom, dat ook een eenzaam wout,
Word uit het ſtof gelicht, en tot een ſtad gebout.
Waar eertyds koeren wies daar vind men dorre zanden.
En uit een barre ſtrand ontſpringen vette landen.
En waarom meer gezeid? men ziet in alle ding
Een ronte zonder eind', en als een ſtage ring
God ſlaat by wylen hard, maar naar het is gelegen,
Zo geeft hy wederom een onverwachten zegen:
Hy is niet altyd gram, niet ſtaag als even ſtraf,
Hy waſt na langen rou de droeve tranen af.
De ſtam van Benjamyn die was geheel verdreven,
En in een ſtand gebracht om niet te konnen leven:
Nu poogt de gantſche Staat, en wat 'er onlangs vocht.
Dat Jacobs jongſte Zoon in wezen blyven mocht.
In Jabes kreeg het volk vier hondert friſſche Maagden.
Die noch den ondergang van hare ſtad beklaagden,
Die zyn van ſtonden aan in wettig trou-verbond,
Die zyn van hooger hand aan Benjamyn gejont.

Nocl

Noch is het niet genoeg, De reste zonder vrouwen;
Dient stoffe toe gebracht om ook te mogen trouwen.
En als dit by den Raad is naader overlyt:
Zo werd hun al gelyk een uitkomst aangezyt.
Te Silo was een feest: om dezen feest te vieren,
Met reuk- en offer-werk van alle reine dieren:
Daar quamen, na den dienst, de vrysters aan den dans,
En ryden om den mey, of om een roose krans.
Hier op werd doen gelet. En 't is de jonge gasten
Geoorlooft door den Raad, om toe te mogen tasten,
Te kiesen uit den hoop en uit een groot getal,
Een die hen tot een wyf voor eeuwig dienen zal.
Noch werd hun toegezeyd, dat (of misschien de Magen,
Een Oom of Vader zelfs hier over quamen klagen)
Men ieder, die het raakt, voor eeuwig houden zal,
Bevryd van alle straf, en buiten ongeval.
De Jeugd hier op geruft, die gaat haar veerdig maken
Tot zo een blyden roof, en zo gewenste zaken.
Een ieder komt geciert ten besten dat hy mag,
En geeft zich tot het werk en tot een bruilofts dag.
Daar was een lustig dal geciert met schoone boomen,
Omringt aan alle kant met klare water-stroomen,
Met heuvels, aardig groen en wyngaard tusschen by
En dit was doen de plaats beschyden tot den ry.
Hier zet hem Benjamyn, en in de groene struyken,
Daar gaat de rappe Jeugd in stilheid neder duyken,
En loert op haar bejag, en op een gunstig lot,
Gelyk een looze vos ontrent een hoender kot.
Maar iemand uit den hoop die gaat zyn metgezellen
Een voorslag open doen, en in bedenken stellen:
Hoort zyt hy, vrinden hoort: Hier dient een goet verdrag,
Daar op in dit bedryf een ieder letten mag.
Want zo wy zonder grond, en buiten alle wetten,
Ons geven in het velt, en tot den grabbel zetten,
Na ik het stuk begryp, daar is geen twyffel aan,
Of daar zal om de keur een harde twist ontstaan.
Licht zal 'er twee gelyk op eene Vryster wachten,
Tot eene Vryster gaan, naar eene Vryster trachten.

En

En dan zal ſtraks het volk daar liggen over hoop,
De vrienden tegen een, de Vryſter op de loop.
Hier tegen dient voor al een voet te zyn genomen,
Op dat wy tot het wit van onze aanſlag komen.
Indien het u behaagt, dat hier op zy gelet,
Laat ons dit heden zyn een onverbroken wet.
Als iemand op het velt een vryſter heeft genomen,
Schoon dat een ander poogt ontrent den roof te komen.
Laat hem de naaſte zyn die eerſt de juffer nam,
Niet hy die naderhand ontrent den handel kwam:
Maar als 'er twee gelyk tot eene Maagd genaken,
Noch dient men evenwel in geen verſchil te raken;
Hy wie de Vryſter heeft aan hare rechterhand,
Die leide na zyn huis het uitgekooren pand.
Maar kan men op het ſtuk noch echter niet verdragen,
Noch dient 'er evenwel gevochten noch geſlagen:
Kieſt liever zachter weg, ô Jeugd van Benjamyn!
En dien de Maagd verkieſt, laat hem de naaſte zyn.
De voorſlag dus beraamt die word terſtond geprezen,
En even vaſt geſtelt een wet te zullen wezen.
En dit noch komt 'er by dat niemant grypen moet,
Tot dat haar over man voor eerſt een tyken doet.
De Maagden onder dies, die op den velde kwamen,
Beginnen vaſt het werk, en voegen haar te zamen,
Zy ſpelen zonder erg en reyen in 't gemeen,
Doch zonder Manne volk, en Vryers onder een.
Daar zag men Benjamyn in ſtille zitten loeren;
Wien ieder tot een roof met hem zal mede voeren.
d'Een laat zyn oogen gaan ontrent een fieren gang,
Een ander pryſt de ſtem, en houd hem aan den zang.
De geene kieſt 'er een met wel gevoede wangen,
En deze laat het hooft na teere leden hangen.
Een derde zoekt 'er een die trots en deftig gaat,
Een ander wenſt een mond die wat na 't lachen ſtaat.
Van dezen word alleen een blonde Maagd geprezen,
Een ander houd voor al een bruintje ſchoon te wezen.
En waarom meer geſeid? Het oog dat word gevat,
Door iet, 'k en weet niet hoe, en ik en weet niet wat.

Het

Het trekken van de Mond, het ſtellen van de ſchreden,
Het zwieren van den arm het reppen van de leden,
Iet, waar op niet een menſch voor dezen heeft gelet,
Heeft daar in menig hert de liefde vaſt gezet.
Op tafels aan-gediſt met dranк en ryke ſpyze,
En na de kunſt bereid op allerhande wyze,
Daar eiſcht d'een oude wyn, een ander nieuwe moſt,
Een dat de tonge byt, een ander zoete koſt.
Een wilder heet gebak, een ander eiſcht gebraden!
Na dat de Mond hem leid, of naar hem dunkt geraden.
En nooit en is 'er iet zo zeldzaam toegemaakt,
Of daar is eenig menſch, aan wie de ſpyze ſmaakt.
Daar zyn in alle ding, byzonder in het minnen,
Daar zyn in alle ding verſcheide tuimel zinnen.
Ziet hoe in dit geval des menſchen herte malt,
Een vryſter werd gewilt na dat het ooge valt.
Maar als ter rechter tyd het tyken werd gegeven,
Daar liep de rappe Jeugd, als van de wind gedreven,
Daar viel aan alle kant, daar viel de Jonkheid uit,
Als Arens op het aas, en Byën op het kruid.
Hy die eerſt zyn gerief heeft uit den rei genomen,
Was Haſor, van den berg in ſnelheid of gekomen.
Niet een van al den hoop die hem zo reppen kon;
Zo dat hy op den togt de voorſte plaats gewon,
En ſchoon hy met gemak, een vryſter mocht verkiezen,
Hy wou noch even wel geen tyd hier in verliezen,
Hy greep 'er een ter loops, die hy de naaſte vand;
Maar zy geheel verbaaſt begaf haar in het zand,
En toont aan haar gebaar, geheel te zyn verbolgen,
En niet te willen gaan, en niet te zullen volgen
Hy ziende dat de Maagd de ſchoonſte niet en was.
Nam elders zynen gang en liet haar in het gras.
En mits hy veerdig liep, en past op alle wegen,
Zo had hy met 'er haalt een nieuwen roof gekregen,
Die ſtond hem beter aan, en was zo vinnig niet,
Het ſcheen aan haar gelaat, dat zy haar vangen liet.
Maar t'wyl hy bezig is om deze weg te krygen,
Zo hoort hy daar ontrent een aardig meisjen hygen,

De

Dat quam daar aan gevlucht. Hy zag haar roode mond:.
Hy zag hoe net haar kleed, hoe zoet haar wezen ſtond,
Hy zag haar fiere tred, hy zag haar rappe leden,
Hy prees al wat hy zag, en vry niet zonder reden,
Dies liet hy met 'er haast de tweede Vryſter daar,
En koos al wederom een ander weder paar.
Straks liet hy wederom de derde vryſter glippen,
En die hy ſchoonder dacht die greep hy by de ſlippen:
En dit niet in der haaſt, en voor een rys alleen,
Maar al na ryp beraad, en dikmaal achter een.
Ziet, als een graage duif is om haar aas gevlogen,
En met een ſnel gezwier ten velde omgetogen,
Zy eet al watze krygt, of gerſt, of ander graan,
Dat zy vind op het land, of aan de wegen ſtaan;
Maar komtſe naderhand een beter vrucht te ſmaken,
Zo weetz' haar voorig aas ter keele uit te braken;
En als haar dikke krop zyn ballaſt heeft geloſt,
Zo werd het gulzig dier geſpeiſt met nieuwe koſt.
Dus gaat de quant te werk. Daar leggen al de wetten,
Niet eene van den hoop en meint 'er op te letten.
Een ieder grabbelt toe, alwaar hy maar en kan,
En wat 'er iemand krygt daar ſcheid hy nimmer van,
En of ſchoon Amos roept: Ik ben hier eerſt gekomen,
En hebbe deeze Maagd tot mynen buit genomen,
Ik bid u vrienden wykt, en houd u aan 't verdrag,
Naa huſtan dragtſe met en paſt op geen geklag.
Het is van outs gezyd: Het leen is voor den outſten,
Het neſt voor dien het rooft, de vryſter voor den ſtoutſten
Geen wet of keur en geld, in zo een rauw gevecht,
Wie meeſt hier in vermag die heeft het beſte recht.
Daar is het danſſen uit, daar ſcheuren alle ryen,
Daar legt de rooſekrans getreden in de weyen,
Daar ryſt een vremd getier, daar valt men over hoop,
Daar tyt in aller haaſt de ſpeelman op de loop.
Daar vlucht het Maagden-rot, gelyk verjaagde duiven,
Daar vliegen in de lucht de fynſte doeken huiven,
Daar valt een arrem-ring, een dop, of hals-cieraat,
Daar word de netſte kap geſlingert over ſtraat.

Wie

Wie dat een open ziet, die ſtelt haar om te vluchten;
En wie gevangen is begeeft haar om te zuchten.
d'Een valt en d'ander ryſt, d'een kryt, en d'ander hygt:
d'Een ſchelt, en d'ander vleit d'een ſpreekt, en d'ander
Veel die gegrepen zyn die poogen iet te zeggen, (ſwygt,
Om met een zoet verzet den gryper af te zeggen
Ruth ſprak: Ey laat myn gaan, ik ben een eenig kint;
Maar ik ben, zeide Jor, te meer tot u gezint,
En wil, ô friſſche blom! myn aanſlag niet beletten,
Ik zal uw's Vaders huis op vaſter-gronden zetten,
En weeſt niet onbezint, of buiten reden gram,
Een is te kleiner hoop, u dient een grooter ſtam.
Als Ela dit verſtond, zy liet haar niet genaken,
Zy dacht in haar gemoed zy wou 't beter maken.
Dies is 't dat zy in ernſt ontſluit haar teere mond
En beet den ſchaker toe als op een vaſter grond:
Wy zyn veel kinders, vriend, op my is niet te viſſen,
U moeder, zeide Knas, kan u te beter miſſen.
't Was noit de quaadſte wolf, indien je my gelooft,
Die uit een groten hoop maar ſlechts een ſchaapje rooft.
Seraphnis veinſt haar mank, en klaagt van trage gangen;
Geen, nood, werd haar gezeid, gy mo t geen hazen vangen.
Kir riep, ik ben te jong, en noch te lydig groen,
Vriendinne, zeid haar Sem, wie kan het beter doen?
De waarheid, ſchoone Maagd, die kan het u betuigen,
Dat teer en jeugdig rys is beter om te buigen
Maar Thimna riep geſtaag: Eylaas! myn jeugd verout;
Wel aan, word haar gezeid, 't is tyd dan datje trout.
Dinhaſpa zeid haar zwak, en dikmaal ziek te wezen;
Men antwoord, dat een man een vryſter kan genezen.
En t'wyl Amana klaagd' van al te zwaren lyf,
Riep Abner, vet te zyn dat maakt een handig wyf,
'k En wil te gener tyd voor u een ander kiezen,
Men zal u in een vou van 't laken niet verliezen,
Van achter wel gevleeſcht, van vooren wel geborſt,
Dat is de rechte ſtand daar na myn herte dorſt.
Riep Aſnach: Wie je zyt, wilt elders henen treden,
Ik ben te byſter ſchraal, en mager aan de leden,

Haar

Haar word daar op gezeid: Gy zult vry dikker zyn,
Eer dat de tiende maan zal geven haren schyn.
Hem zag een frissche Maagd, die, mits haar snelle gangen,
Niet aan en was te doen, niet op en was te vangen:
Maar t'wyl haar bouwen zweeft, zo vatst' een spitsen braam,
En dat was aan den vriend ten hoogsten aangenaam:
Want t'wyl zy bezig is om los te mogen raken,
Liep Zepho wonder snel, en quam tot haar genaken.

Hy zy: Myn's hertzen wensch, ik bid ontvlugt my niet,
Gy voelt dat ook het veld aan my zyn gunste bied;
De braam al is hy scherp, die laat hem noch bewegen.
Tot troost van myn verdriet, tot my te zyn genegen:
Wel! zyt dan dat ik wensch. Maar zy riep overluit:
Uw bede komt te laat, dewyl ik ben de Bruit.
De Vryer op het woord begon alreê te wyken,
Zyn herte gaf een zucht, zyn handen die bezwyken:
Maar als hy recht bezag haar oog vol zoeten brand,
Doen greep hy weder toe, en vry met vaster hand;
En weder: Frissche blom, gy zyt aan my verbonden,
Ik heb u aan den ry, en niet in huis gevonden,

Geen

Geen wet heeft oit gezeid dat iemand zich verloopt,
Die op een vrye markt bequame waren koopt.
En waarom meer verhaal? Hoe dat de vryſters waren,
Kort, lang, gezond, en ziek, van veel of weinig jaren,
Van witte' of bruine verw, het word 'er al gewilt,
Tot dat den grogen hoop ten leſten is geſtilt.
Hier geld geen deerlyk zien. Wat onſchuld datſe maken,
Voor haar en is geen kans om los te konnen raken.
Geen lym, of Frans vernis, geen pek en houd zo vaſt,
Gelyk een vryers hand, die na een vryſter taſt
Hier word 'er een gewilt, om datze weet te zuchten,
Daar word 'er een begeert, om datze ſchynt te vluchten,
Hier word 'er een ontſchaakt. vermits zy is beſchaamt
En mits dat even zulks een vryſter wel betaamt.
Hier word 'er een gevat, om datze konde vleyen,
Daar word 'er een ontvoert, vermits zy weet te ſchryen.
En waarom lang verhaal? Wat maagd of vryſter doet,
Een vryer uit den hoop die vind haar wezen zoet.
Men hoort in dit gewoel te midden op den velden,
Men hoort een gramme maagd op haren rover ſchelden:
ô Guit! ô Fiel! ô ſchelm! ô boef! en menſchen dief!
Wat antwoord? Hoeje ſcheld gy blyft myn weerde lief
't Sal t'avond beter zyn. Schoon iemand word geſlagen,
Hy kan het met geduld en zonder morren dragen.
Maar hoe de zaken gaan, of wat 'er oit geſchied;
Wie vangt laat zynen roof, zyn weerde proye niet.
Indien men hoort een Maagd om hare moeder kryten,
Men hoort in tegen roep van onze Benjamyten:
Vriendinne weeſt geruſt: Ik ben u lieve man,
Die zal u beter zyn als iemand wezen kan.
Of is haar wrange ſpyd met woorden niet te blu'ſen,
Soo word haar mond geſtopt met duizend zoete kuſſen.
Den vryer breekt den ſchreeuw met zo een ſtage zoen,
Dat zy door haar gekryt geen hinder weet te doen.
Siet als men honing rooft, ſchoon iemand word geſteken.
Noch dient 'er van den korf in 't minſte niet geweken,
Het is een oud gebruik, dat hoope van het zoet,
Het bitter of verdryft, of minder ſchynen doet.

Maar Thirſa, rad te voet, als zy de rauwe gaſten,
Zag vallen uit den berg, en na de vryſters taſten,
Begaf haar op de vlugt, zo veerdig als ze kan,
Zo datze met 'er haaſt een ruime ſtrate wan,
En ſnelde na de ſtad. Geen duif kan harder zweven,
Wanneer de Vogel ziet, het gelt haar aan het leven,
Vermits een ſnelle Valk hem in de lucht genaakt,
En nu met zynen bek haar langſte veeren raakt.
Niet verre van de ſtad zo komt haar Ophel tegen,
Die tot de jonge Maagd ten hoogſte is genegen.
En zy ook even zelfs aan hem alleen verpand,
Gevoeld in haar gemoed gelyken minne-brand.
Hy ziet de vryſter aan, hy ziet haar neerſtig vluchten,
Hy ziet haar bleke verw, en hoort ze dikmaals zuchten:
Hy ziet haar gantſch alleen, en zonder kamer-maagt,
Hy ziet hoe datze ſnikt en met den adem jaagt.
Hy ziet haar geeſtig hair, en ongebonde vlechten,
Gedreven in de lucht, en met de winden vechten.
Hy ziet haar zonder krans en zonder hals çieraat,
En hy is onbewuſt van dat 'er omme gaat.
Hy komt tot grooten ernſt, en met gezwinde ſchreden,
Hy komt met haar gegaan, als met de gantſche leden,
Hy vraagt, mits hy de Maagd aldus verbyſtert zag,
Wat dat 'er is gebeurt, en wat 'er ſchuilen mag?
Waar dat haar kamer-maagd, en haar geſpelen bleven?
En wie haar uit het woud zo vinn g heeft gedreven?
En waarom dat ze vlucht? De moede Juffer zwygt,
Vermids haar moede ziel noch zo gedurig hygt.
Hy grypt haar in den arm en kuſt haar roode wangen,
En vraagt noch andermaal, met even groot verlangen.
Hy leid haar van den weg en wat bezyden af,
Daar zy hem op het leſt het ſtuk te kennen gaf;
Hoe dat 'er in het woud zyn roovers aan gekomen,
En hoe dat met gewelt de vryſters zyn genomen;
Hoe dat het gantſche rot verſtroit daar hene liep,
En met een droef geſchrei om hare Moeders riep.
Myn Nichte, zy de Maagd, die was alreë gegrepen;
Ik zag haar door het ſtof, en na de peerden ſlepen.

Ik

Ik zag aan d'ander zy een onbeschoften gast,
Die had een teere Maagd wel zeldzaam aangetast.
Een ander daar ontrent die had 'er een geladen,
En kond' hem, zo het scheen met kussen niet verzaden
Wat dat hy meer bedreef en zag ik vorder niet,
Zy, denk ik, weet het best al wat 'er is geschied,
Ik onder dit gewoel, en in het zeldzaam stroopen,
Begaf my na de stad, en stelden 't op een loopen,
Ik rende wat ik mocht, en liet ook nimmer af,
Het scheen dat my de vrees gezwinde vleugels gaf.
Als dit den vryer hoort, men ziet den man besterven,
Hy greep haar in den arm, hy kust haar menig werven:
Hy dankt den grooten God, dat hy de vreugd geniet,
Dat hy zyn weerdste pand alleen behouden ziet,
Maar ieder die een maagd heeft van den rei genomen,
Maakt zich in haasten weg, eer vriend of ouders komen;
Want ieder weet genoeg wat hem gebeuren zal,
Indien hy langen tyd bleef dralen in het dal.
Doch wie zal Benjamyn op zynen roof beknippen?
Hy doet gelyk een wolf, hy gaat in haasten glippen,
Eer dat de Herder komt; hy geeft hem in het bos,
En ziet, dan is het dorp en al de boeren los.
Een ieder van de jeugd die heeft een snellen wagen,
Of muil, of veerdig peerd, om zynen roof te dragen,
Een ieder maakt hem op, en niemand is gerust,
Tot dat hy komt gerent ontrent zyn eigen kust.
Terwyl nu al het volk hen om te reizen stelde,
Bleef Egla daar alleen te midden op den velde.
Zy had haar niet geroert, niet uit den weg gemaakt,
En niemand evenwel en had haar aangeraakt.
Zy sloeg haar oogen om, en zag de vryer reizen,
Zy ging in haar gemoed den handel overpeizen.
En 'twyl zy daar alleen ontrent de beke zit,
Zo berst de Vryster uit, en zeid ten lesten dit:
Hoe vreemd gaat hier het werk, hoe zeldzaam alle zaken!
Wie kan in dit geheim de rechte gronden raken?
Het is een duister wolk, alwaar men henen ziet,
En wat de wereld is en weet de wereld niet.

Hoe rolt het los geluk! Daar zyn verſcheide menſchen;
Die krygen haren wil en hebben datze wenſchen,
Zy leven buiten zorg, en hebben genen nood,
Want ziet het hoogſte lot dat valt hun in den ſchoot,
Hoewel zy met gemak in hare kamers ruſten,
Zy krygen 't innig wit van hare gantſche luſten;
En waar dat hare fuik ter neder is gezet,
De vang, by haar begeert, die valt haar in het net.
Een ander wederom, hoe zeer hy plag te woelen,
En kan in zyn bedryf geen voorſpoed immer voelen,
Hy weet van geen geluk, ook niet door enkel droom,
En waar hy iet begint, daar roeit hy tegen ſtroom
Dit heb ik menigmaal en op verſcheiden ſtonden,
Dit heb ik met 'er daad noch heden ondervonden:
'k En weet in wat planeet dat ik gebooren ben;
Ik weet dat ik geſtaag niet als verdriet en ken.
De Stam van Benjamyn is heden af gekomen,
En heeft tot haar gerief ons Maagden weg genomen,
Dit heeft, gelyk ik weet, veel Juffers wel gelukt.
Die zyn, als tegen dank, met eeren weg gerukt.
Ik ken 'er meer als een, ſchoon zy haar vreemd gelieten,
En met een droef gebaar de lieden roovers hieten,
Die blyde zyn geweeſt, ontſchaakt te mogen zyn,
En in haar bed te zien de Jeugd van Benjamyn:
Maar 't is ook zoo gebeurt dat even ſchoone Maagden,
Die onze ſteedſche Jeugd ten vollen wel behaagden,
Zyn mede weggevoert, en vry een groot getal,
Daarom de gantſche ſtad in rouwe wezen zal.
Ik had een zoete Nicht, aan wien de jonge lieden,
Om ſtryd meeſt alle daag haar trouwe quamen bieden;
En, ziet, dat aardig dier is van een rouwe quant
Gegrepen op het veld, getogen uit het land.
Myn buur-myd, nu gereed om alle dag te trouwen,
En heeft de grage Jeugd niet konnen wederhouwen,
Zy word van hier gerukt, niet zonder groot verdriet;
En zy noch evenwel en was de ſchoonſte niet.
Daar zyn 'er boven dien wel honderd weg genomen;
Die hebben tegen dank een ryken man bekomen;

Maar

Maar ik ben hier alleen gelaten op het veld,
Dat my door enkel ſpyt tot in het herte queld.
Wat is dat my ontbreekt? Wat ſchort my aan de leden,
Dat my geen menſchenvraagt geen vryer heeft gebeden?
Heb ik dan niet met al aan lyf of in de ziel,
Dat iemand geeſtig docht, dat iemand wel beviel?
Ben ik zoo vreemden ſpook, onwaardig om te paren?
Of is myn Jeugd voor by, vermits de lange jaren?
Of ben ik maar een romp, een onbelopen ſtuk?
Neen, neen, ô droeve ziel! het is maar ongeluk.
'k En ben zoo lelyk niet; ik hebbe my bekeken,
Ik hebbe myn gelaat geſpiegelt in de beken,
Ik hebbe daar gezien, dat ja een eerlyk man,
In my, gelyk ik ben, vernoegen vinden kan.
Daar zyn 'er vry geno g op dezen dag gegrepen,
Die ik zag henen gaan of uit den velden ſlepen,
Niet friſſcher in gelaat, als ik op heden ben,
Gelyk ik vry genoeg van deze Juffers ken.
Maar ziet, de rauwe Jeugd die quam met loſſe ſprongen
Gevallen aan den dans, en in den rei gedrongen,
En greep gelyk het viel en ryp en byſter groen,
Gelyk noch over al de meeſte vryers doen.
Als iemand in een tuin de roozen komt te naken,
En wil tot zyn gerief een aardig tuiltjen maken,
Zy plukt niet juiſt de bloem die zy met oordeel koos,
Maar trekt dat haar ontmoet, of wel de beſte roos.
Zoo is 't hier gegaan. Waarom zal ik my quellen?
Ik wil myn droeven geeſt in ruſte neder ſtellen.
Ben ik niet met den hoop hier op het veld gevat,
Myn kans is nu ter tyd verbetert in de ſtad.
Daar miſt nu al het volk twee hondert witte doeken;
Dies moet 'er menig man een ander vryſter zoeken.
Ik ſtelle voor gewis dat my dit ongeval,
Tot trooſt van myn verdriet, een vryer geven zal.
Ik moet noch evenwel het ſtuk alzo beleiden,
Dat ik niet ſchynen mag gelaten aan der heiden,
Verlaten van de Jeugd, als die niet eenen man,
Ook by zo gragen hoop, tot haar bewegen kan.

Het zou my nadeel zyn, indien men komt te weten,
Dat ik hier op het veld alleene ben vergeten.
Het dient dan opgekropt, en niet te zyn verbreid,
Noit tyd en is zo goed, dat alles dient gezeid.
Maar als dit zeldzaam werk tot Scilo werd geweten,
Zo is de vreemde daad gantsch hatig uit-gekreten.
Men wil het liftig rot, vermits het ftout bedryf,
Men wil de rauwe Jeugd al weder op het lyf.
Maar ftraks den breden Raad, en d'Oudfte van de Stam-
Die dit aanftaande vier alrede zagen vlammen, (men,
Die waren daar ontrent, en kwamen in de ftad,
En vinden al het volk in gramfchap op gevat.
Daar ging het klagen aan, daar roepen al de menfchen,
Dat zy al weder kryg, en nieuwe oorlog wenfchen;
En mits nu Benjamyn zyn oude wegen gaat.
Dat zyn vernieude lift verdient een nieuwen haat.
Den Raad des niet te min die wil hen neder zetten,
En bid hen, op het ftuk met vlyt te willen letten.
Men zeid hoe Benjamyn te voren is geplaagt;
En dat haar friffche Jeugd is in het graf gejaagt,
Haar mannen uit-geroit, zeer weinig uit genomen,
En dat de gantfche Stam niet om en dient te komen,
Dat Jacobs edel zaad niet al en dient verdrukt
En tot den wortel toe ten vollen uit gerukt.
Dat aan het Heidens volk, dat aan de philiftynen,
De nieu verwekte kryg zou wonder zeldzaam fchynen,
Als of des Heeren erf zyn eigen broeder at,
En met inlandfchen haat gedurig bezig zat.
Dat even dit gewoel hun oorzaak mochte geven,
Om tegen Iſraël te werden aan gedreven,
En tegen Godes volk, als op een vaften grond,
Te maken onder hen, een hatig krygs-verbond.
Hier dringt men wonder op, en geeft haar in bedenken,
Of nut en dienftig is zyn eigen bloed te krenken.
Men zeid, hoe deze Stam is uitermaten ryk,
En dat in al het land is niemand haars gelyk.
Men zeid, dat maar ontrent zes hondert jonge menfchen,
Zyn Heeren van het land, en hebben dat ze wenfchen:

En

En of 't niet beter is, (dewyl het is geſchiet)
Door onderling verdrag te ſtillen dit verdriet.
Men zeid dat in de ſtad veel honderd Maagden waren,
Genegen tot de trou, en veerdig om te paren,
Maar dat het manne-volk door kryg en ongeval,
Of dood, of buitens lands is minder in getal.
Men zeid, dat even nu verſcheide jonge maagden,
Die (zo het ſchynen mocht) geen Vryer ooit behaagden
Straks zullen zyn gewilt, vermits een ſchaarſſen tyd,
En zo van hare ſmaad ten leſten zyn bevryd.
Naar dit en meer geſpreks, de vrienden, ouders, magen,
Die ſchynen met geduld het leed te zullen dragen.
De Rykdom van het volk verzoet het ongeval,
Men hoopt dat zich het ſtuk tot vrede wenden zal.
Maar onder dit geſprek zyn Vryers aan gekomen,
Aan wien een lieve Bruid of Vryſter is genomen.
Daar ging het over kant, daar roept men over-hoop,
Daar raken wederom de zinnen op de loop.
Daar riep men over-luid, ook zonder iet te myden:
Hoe zal men dit geweld noch vorder konnen lyden?
Veel liever Benjamyn met voeten dood getrapt,
Of met een felle byl de leden af gekapt.
Och had men dit geſpuis doch leſtmaal dood geſmeten,
Zy waren al te maal, op heden al vergeten:
Zy hadden even ons die ſpyt niet aan gedaan,
Noch hier tot Scilo zelf zo ſnooden daad begaan.
Hoe zal een eerlyk hert dat vuil bejag verdragen,
En zien de vryſters zelfs als ſchapen henen jagen,
En zien een aardig bruid, een uit gelezen pand,
Geſlingert door het ſtof, en ſleuren door het zand?
Zyn niet, om minder quaad, ons Helden op getogen,
En hebben tot den kryg, het gantſche land bewogen?
Is niet heel Iſraël van Berſeba tot Dan
Verzamelt tot den kryg gelyk een eenig man?
Heeft niet het wettig zweerd veel duizend man verſlon-
Vermits in Benjamyn een hoere was geſchonden, (den,
Een ſloir die by hen quam, en die tot hun gemak
Haar man ten beſten gaf, en uit den huize ſtak?

En hier komt dit gebroet, en nadert onze kuſten,
Om met ons beſte Jeugd te boeten hare luſten.
Ons maagden zyn gerooft, en uit het land gevoert,
Hoe zit dan nu het volk hier dus en koekeloert?
Waarom het ſtuk verſchoont door enkel faly-vouwen?
Ey, laat ons dezen hoop doch eens ter neder houwen,
Laat ons gaan roeyen uit het ſchuim van Benjamyn,
Het land en al het volk zal maar te beter zyn.
Dus gaat de Jonkheid aan, men ſlaat 'er op de zweerden,
Men ſpreekt 'er even ſtaag als boomen uit 'er eerden,
Het ſchynt dat hy het hert aan deze menſchen breekt,
Die met een enkel woord haar heden tegen ſpreekt.
De Raad is zonder raad, en weet ze niet te ſtillen;
Zy ſchreuwen over-hoop, en zeggen dat ze willen.
Den Vader word gepaait, hoe zeer hy is ontſteld;
Maar niemand weet 'er raad, als 't iemands vryſter geld.
Wat is dan beſt gedaan? De zaken uit te zetten,
En door een ſtil beleid den eerſten tocht beletten.
De Raad die neemt vertrek; en ſcheid 'er heden van,
De tyd geeft menigmaal dat reden niet en kan.
Terwylen nu het volk en al de vryers wachten,
Wat dat hier op de Straat zal nut en dienſtig achten,
Een ieder die het raakt die luiſtert wat hy mag,
Maar, ziet! uit Benjamyn en hoort men geen geklag.
Als eerſtmaal in het woud een vogel is gevangen,
En dat hy in de koy moet op-geſlooten hangen,
Zoo ſpringt hy zonder ruſt, en maakt een groot geſchal,
Het ſchynt dat hy den kop aan ſtukken lopen zal:
Maar als hy koy-vaſt word, en zich nu gaat bedaren,
Dan laat hy zyn getier en harde ſprongen varen;
En naar een kleinen tyd, hy zingt een vrolyk lied,
En van zyn eerſte leed en weet hy vorder niet.
Dus even gaan te werk de weg gevoerde vryſters,
Zy doen in dit geval gelyk gevangen lyſters;
Zy varen met de mans, zy ryden door het land,
Eerſt droef en ongezint, maar vrolyk naderhand.
Hier toe doet ieder man al wat hy kan bedenken,
Hy ſpreekt ſchier alle tyd van kopen, geven, ſchenken;

Van

Van alle vrouwen tuig, van kleeren van çieraad,
En wat de longheid pryſt, en wat ter zinnen ſtaat.
Veel gaan 'er op het land, en ſpreken met de vrouwen,
Hoe enig cierlyk huis of ander ſlot te bouwen;
En of het open dient, of om en om bewalt,
Of immers hoe het werk haar allerbeſt bevalt.
Hoe wyt zy is gezint de kamers uit te ſtrekken,
Hoe verre zy den hof wil in den velden trekken,
Waar zy een boomgaart wenſcht, en waar een groene laan,
En watze maar en zeid dat is terſtond gedaan.
Een ander leid zyn lief, en toont haar ſchoone dreven,
En groote ſtreken lands, hem by het lot gegeven.
Hy wyſt al wat het oog van daar bereiken kan;
En zeid: Hier ben ik Vorſt en gy Vorſtinne van.
Een ander wederom die laat zyn trouwſte ſlaven,
Goud, kooper, diamant, uit ſtof en aſſchen graven,
Verduiſtert in den brand, of anders daar vervuilt,
Of even in den nood van iemand daar gekuilt.
En als 'er dan een klomp word in den puin gevonden,
Dat word van ſtonden aan de vrouwe toe-gezonden,
En haar word af gevraagt, wat kop, of ander vat,
Zy liefſt, tot haar vermaak, hier uit geſmeden had.
Maar onder dit belag, en naar een weinig dagen,
Zoo vond men menig wyf die kind begon te dragen,
Zie daar is nu de man gedurig ongeruſt,
Hy vraagt, wat dat ze wenſcht, of wat haar herte luſt.
En als haar iet bevalt, dat laat hy veerdig koopen,
Al zou men door het land en alle ſteden loopen.
Geen moeite word ontzien geen geld en word geſpaart,
Tot eens de jonge vrouw ten leſten heeft gebaart.
Dan gaat 't weder aan, men denkt op nieuwe vonden,
Waar door de jonge vrouw werd aan de man verbonden.
Hy voegt hem tot haar bed, hy dankt haar van de vrugt,
Hy toont haar nieuwe gunſt, en vry al meerder zugt.
Hy zeid met blyden mond: Dit zyn de rechte banden,
Van ons gewenſte trouw, dit zyn de zoete panden.
Hy toont haar dat het kind, waar mee hy is verrykt,
Zyn Vader wel bevalt, zyn Moeder wel gelykt.

In 't korte wat hy weet haar vreugd te zullen geven;
Of nut te mogen zyn om wel te mogen leven?
Dat haalt hy met beleid, en brengt 't aan den dag,
Waar hy het vinden kan, of immer halen mag.
De Vrouwen, tot besluit, die hebben dat ze willen,
En dit kan boven al verstoorde zinnen stillen.
Een wyf aan wie de man gestage gunste bied,
Denkt aan haar Vaders huis of om haar moeder niet.
Zo is 't hier gegaan. Na dat men vind beschreven,
Het stuk hoe vreemd het was, dat is 'er by gebleven.
Niet eene die ik weet, al scheenze byster gram,
Die van haar man ontvloot, en tot haar moeder quam.
Maar zo daar iemand vraagt wat al de vryers deden,
Die 't hoogste ziel verdriet uit dezen handel leden;
De tyd verzoet het leed, Wat zal een deftig man,
Wat zal een vryer doen, als hy niet meer en kan?
De nood is zonder wet. Wat baat hier innig belgen?
Het is een hoog gemoed dat onlust kan verzwelgen.
Het is een billyk hert, dat zich na reden voegt,
En als het wezen moet, hem in den tyd vernoegt.

HOUWELYK
VAN DEN
KONING
DAVID,
MET
ABIGAIL;

Wedu-Vrouw van den sturen Nabal.

ALs David in het woud, gelyk een veldhoen zweefde,
En schier te gener tyd in vaste steden leefde,
Had Nabal groot beslag te Maon op het veld,
Zo dat men nauw den hoop van zyne schapen teld.

Zyn

Zyn lammers uitgebreid door al de naaſte palen,
Gaan op een vlakken berg of aen der heide dwalen;
En t'wyl het dertel vee ontrent de boſſchen ſpeelt,
Zo is 't dat Coridon een herders deuntjen queelt.
Hy liet om dezen tyd een maaltyd toe-bereiden,
En nooden tot het feeſt zyn herders uit der heiden,
En mids het wakker volk zyn ruige kudden ſchoer,
Zo treed' hy als een heer, al was hy maar een boer.
Zyn eigen huis gewas en dat de ſchapen gaven
Was machtig zyn gezin na vollen eiſch te laven.
Hy kond' een maaltyd doen met ongekookte ſpys,
Maar hy was byſter norts, en uitermaten wys.
En ſchoon de man genood des Heeren vollen zegen,
Noch was hy lyke wel tot ruſten niet genegen.
Hy had een zoete vrouw; doch mids zyn onderſtand,
En ſmaakt hy ooit den geur van zo een weerdig pand
Maar David, doen ter tyd van Saul weg-gedreven,
En wiſt nau wat te doen, of hoe te zullen leven,
Zyn leger ſchen een berg geſmeed van enkel ſtaal,
Wel veerdig tot den kryg, maar uitermaten kaal;
En daarom vond hy goed tot Nabal af te zenden
Tien gaſten uit den hoop van zyn gezwinde benden;
En als het happig volk ontrent den herder ſtond,
Ontſloot een over-man aldus zyn heuſchen mond:
De God van Iſraël wil u een vrolyk leven,
Wil over u bedryf een ryken zegen geven,
ô Vorſt van dit gezin! Wy zyn van Davids rod,
En komen uit het Heir, en dat op zyn gebod.
De Faam heeft ons gezeid, dat gy voor uwe knechten
Op heden hebt beſtaan een maaltyd aan te rechten:
En David weet ook zelfs, dat gy te dezer tyd,
Met al het dienſtbaar volk in luſt en vreugde zyt.
U Herders, weerde Man, die hebben lange dagen
Haar hutten in het woud benevens ons geſlagen,
Haar kudden even ſtaag ontrent het Heir geweid,
En even met gemak in uwen ſtal geleid.
Geen menſch en heeft u volk oit qualyk toe geſproken,
En niet een eenig ſchaap en heeft 'er ooit ontbroken.

Be-

Bevraagt u daar het dient. 'k En weet niet eenen man,
Die zich met eenig recht van ons beklagen kan.
Wel dan, mits al 't gezin met u zal komen eten,
En wilt in deze feeſt u knechten niet vergeten,
Zend aan den gragen hoop, zend David uwen vriend
Dat ons voor hongers nood, en hem ter eeren diend.
Wy zullen wederom op uwe kudden letten,
En ook ons leven zelfs voor u te pande zetten.
d'Een gunſt lokt d'ander uit, en zet de vriendſchap vaſt,
Het is een zoet bedryf, als d'een hand d'ander waſt.
Na dat op deze wyz' de Lanzer had geſproken,
Is Nabal in der haaſt in gramſchap uit gebroken:
Wat David (zeid de man) brengt gy hier in het ſpel?
Men kent doch over-al zyn loozen handel wel
Daar zyn maar al te veel van deze ſnoode lieden,
Die rechte muiters zyn, en van den Koning vlieden,
En wie oit oproer maakt verdient in 't minſte niet,
Dat iemand hun behulp of trouwe gunſte bied.
U Rot is, naar ik hoor, een ſchuim van alle boeven,
Die niet als hinder doen, en alle man bedroeven,
Die om haar ſlim bedryf, of om haar groote ſchuld,
Geen Rechter in de ſtad of op het land en duld.
Zal ik u ſpyze doen, en laten 't hen ontbeeren,
Die met gevoegde macht myn ſchapen heden ſcheeren?
Neen, linkers, denkt 't niet. Wie met ons niet en werkt,
En hoeft met onze koſt ook niet te zyn verſterkt.
En waarom eisje dit? ontdekt ons eens de reden,
'k En heb door u bedryf geen hinder oit geleden.
Geen ſchapen oit gemiſt. Dit word van u gezeid;
Maar 't is na myn verſtand, een loſſen grond geleid.
Geen quaad doennoem je deugd, zyn dat niet moye zaken?
Komt gy hier op een eiſch, tot uwen voordeel, maken?
Het ſchynt 't is groote gunſt, gelyk als gy gelooft,
Indien je niet en ſtroopt, of eenig huis berooft.
Fluks, ſchuimers, pakje wech. en gaat den vyand tergen;
Hier woont maar vreedzaam volk aan dezegroene bergen,
't Is beſt dat gy het lyf voor uwen Koning waagt,
't Heeft lang genoeg geduurt, dat gy de boeren plaagt.

Men

Men acht hier in het land geen ongenoode gaſten:
Want die zyn anders niet als ſlechts gewiſſe laſten.
Van hier, onguren hoop, die van den Koning vliet.
Gaat voor een ander deur, want hier en deelt men niet.
Daar ſtond de Jeugd bekait en kreeg beſchaamde wangen,
En voelt een diepen ſpyt haar op de zinnen prangen.
Dies keert het rot te rug en zeid den Koning aan
Wat hun voor ongelyk by Nabel is gedaan,
De Vorſt door dit verhaal die word geheel verbolgen,
Hy gord zyn wakker zweerd, en hiet den leger volgen;
Hy ſteld hem op de reis, en zeid in zyn gemoed;
Nu zie ik Nabals huis een bad van enkel bloed.
D vrek heeft onverzeert zyn landen mogen bouwen:
Want ik heb door bedwang myn gaſten weder-houwen
Al ben ik ſchraal geweeſt, ja ſchier in hongers nood,
'k En hebbe niet een bok van zynen hoop gedood.
Zal hy met vollen luſt zyn vette ſchapen eten,
En even genen dank voor onze dienſten weten?
Zal myn onſchuldig volk met ſchulden zyn geloont,
Voor al te trouwen gunſt aau dezen hoop getoont?
Neen zeker, deze trots en ſtaat my niet te lyden,
Hy moet een Konings Heir al beter leeren myden.
Wie aan die wapens draagt dat billyk is ontzeid
Die heeft als voor het zweerd een bloten hals geleid.
Ik wil den nortzen kop, ik wil zyn huis bederven,
En wat een man gelykt dat moet op heden ſterven.
t'Za, makkers, gord het zweerd, en paſt op u gewin;
Hier ſteekt ons grooten roof en enkel voordeel in.
Het woord is nau gezeid, men ziet de rappe gaſten,
Of naar een zwakke lans, of naar een degen taſten.
Haar brein is op den loop, haar tanden zyn gewet,
Haar oog is naar het dorp, en op den roof gezet
Maar een van Nabals volk, die al de zaken wiſte
En niet als enkel leed uit dezen handel giſte,
Ging na Abigail toe, en zeide: Weerde vrou,
Ik zie voor deze vreugd wel haaſt een grooten rou.
Hoort wat 'er is geſchied. 't En is als niet geleden,
Dat hier ontrent het ſlot tien mannen quamen treden,

Van

Van David af geschikt: zy spraken met bescheid,
Maar Nabal heeft het volk ten hardsten af gezeid.
De lieden evenwel en al haar med'-gezellen,
Zyn wonder nut geweest aan al de naaste stellen,
Haar rot heeft onze kost of voeder niet verquist,
En daar is nooit een schaap van al den hoop gemist.
Zy waren aen het vee gelyk als vaste muren,
En daar en mocht geen wolf ontrent de kudde duren.
Zy waren nevens ons ook in de middernacht,
Met vlyt en stage zorg gedurig op de wacht.
Ik houde voor gewis, het zal den Nabal gelden.
Dat hy 't gewapend volk zo vnnig dorste schelden
Ik wou hem dit gevaar wel hebben aan gedient:
Maar hy is my te fors, men hiet hem niemants vrient.
Wil iemand daar het past een woord ten besten spreken,
Hy zal hem (zo het schynt) den kop aan stukken breken,
Hy is (gelyk gy weet) een wonder haastig man,
Die veel geen tegenspraak of reden lyden kan.
Dit schaad hem menigmaal, vermits zyn trouwe knegten,
(Wat onheil dat men vreest) hem noit en onderregten.
Men zeid hem niet een woord al wierd 't al gerooft.
En ziet dat is den loon voor zyn onstuimig hooft,
Maar gy dient in der haast op dit geval te letten,
Om U en al het Huis niet in gevaar te zetten.
Ey! denkt hoe zoud 'er gaan, als hier een leger kwam?
Wel schut dan, t'wyl gy meugt, de schapen voor den dam,
Ik bidde, laat het dorp geen onheil overkomen,
Een die gewapend bid die is voor al te schromen:
En wie een Vorst ontzeid dat hem de reden geeft,
Die stelt hem in gevaar, ook dat hy zekers heeft.
Abigail greep 't woord, en sprak in haar gedachten:
Den raad ook van een knecht en wil ik niet verachten,
Al is zyn wezen slecht, des efter niet te min,
De reden dien hy spreekt die hebben kruimen in.
Zy trad bezyden af, en ging haar wat bedenken,
Hoe zy, ter bester eer, den Koning zal beschenken,
En hoe zy na den eisch haar woord beleggen zal,
Om vry te mogen zyn van druk en ongeval.

Hier

Hier dient geen lang beraad, zy moet de kanze wagen,
Dies (zonder haren man hier over iet te vragen)
Zo neemtze brood en wyn, en fruit en ſchapen vleis,
En pakt het al te maal, en geeft haar op de reis.
Zy laat voor eerſt de knecht haar ezels henen dryven:
Maar wat dat haar belaet, zy wil wat achter blyven.
't Geſchenk ging voren uit en zy kwam aller leſt:
Het licht dat voren gaat dat licht zyn meeſter beſt.
Het dacht Abigail goed haar gaven eerſt te zenden,
Om onder dat beleid het onheil af te wenden,
Zy had (gelyk het ſchynt) van Jacob dit geleert,
Die heeft een Eſaus haat op dezen voet gekeert.
Daar reed de jonge vrou, verzeld met zeven knechten
Om wat 'er qualyk ſtond door goed beleid te rechten.

En t'wyl zy van den berg en na de laagte ſpoed,
Zo is 't dat haar de Vorſt met zynen hoop gemoet:
Daar zygt ze van haar beeſt, en valt hem aan de voeten,
En vangt met ootmoed aan den Vorſt aldus te groeten:
Ik bid, u machtig Prins, geeft u dienſtmaagd gehoor:
En jont tot dezer uur aan my een gunſtig oor.

J knech

U knechten (ik beken 't) is smaadheid over-komen.
Och! dat zo loozen daad niet qualyk zy genomen.
Gelooft het edel Vorst al dat 'er is geschiet,
En komt van myn beleid, van myn bevelen niet.
Ik heb een vyzen man, een los hooft zonder reden,
Die niets beleefts en heeft in al de gantsche leden;
Hy graut een ieder toe, hoewel het niet en sluit,
Het is een rechten nar, zyn naam die wyst 't uit.
En wilt om zynent wil u herte niet ontzetten,
't Is niet de pyne weerd op zyn bedryf te letten.
Geen leeuw besteedzyn macht ontrent een kleine muis
Geen arend jaagd een vlieg of ander wild gespuis.
't Is wyze lieden werk een dwaas te konnen vieren,
En wat hy qualyk doet tot nut te konnen stieren,
Weest niet op al het dorp om eenen dwaas gestoort,
En doet, geduchte Vorst, geen onverdienden moord.
Gy zyt alreeds gezalft, en zult in korte dagen,
De Kroone van het Ryk op uwen Hoofde dragen.
Besmet dat Heilig Ampt met geen onschuldig bloed,
Dewyl u wettig zweerd de moorders straffen moet.
Bewaart u handen rein, dat zal een vreedzaam leven,
Dat zal u aan de ziel een staag vernoegen geven,
Dat zal u dienstig zyn en stellen buiten schult,
Als gy des Heeren Volk als Koning rechten zult.
't Is vry een groote zaak, en over al geprezen,
Met onschuld voor den Heer een Vorst te mogen wezen
En noit door onverstand of fellen overmoed,
Te hebben uit gestort het edel menschen bloed.
't Is ja des Heeren werk dat ik hier ben gekomen,
Op dat het ongeval weg mochte zyn genomen,
En dat gy niet en zoud (al is de misslag groot)
Ons storten over hoop, en geven aan de dood.
Gy die wel eer den Reus hebt konnen overwinnen,
Verwint ter dezer uur u om gevoerde zinnen,
Een die den vyand slaat, dat hy te rugge vliet,
En wykt. ô machtig Prins! voor uwe tochten niet
Ik heb een klein geschenk u knechten aan te bieden,
Laat dat tot voedzel zyn van deze jonge lieden.

Ik

Ik weet het is gering; maar efter groote Vorſt,
Het koomt uit ware gunſt, en uit een reine borſt.
Ontfangt', ns te gunſt, z o wil God uwe zaken,
U Ryk, uws Vaders Huis in all's beſtendig maken.
Ik weet 't en is geen roof, waar op gy Koning loert
Het is des Heeren kryg dien gy van herten voert.
Laat ſtroopers uit het woud, laat onbeſchofte boeven,
Met rooven, met geweld het gantſche land bedroeven,
Gy hooger van bedryf, en beter van gemoed,
En ſtrekt geen handen uit tot ander lieden goed;
En ſchoon daar eenig Menſch is tegen u verbolgen,
Die met een vinnig hert u Koning zal vervolgen,
U ziele niet te min, die zal in Godes hand
Gantſch vaſt verzegelt ſtaan, ten goede van het land.
Maar die u tegen zyn en ſnoode ranken dryven.
En zullen voor den Heer niet ſtaande konnen blyven.
Hy die haar ſlim bedrog en lagen ondervind,
Sal wat u deeren kan verſtrooien in den wind.
Maar (als des vyands macht zal eenmaal zyn gebrooken)
Sal God ten vollen doen wat door hem is geſprooken;
En als dan uwen throon zal vaſt en zeker ſtaan,
En dat u hoogen naam zal tot den Hemel gaan,
Dan zal u ſtil gemoed niet angſtig liggen wroegen,
Vermits te dezer tyd u knechten iemand ſloegen,
Of dat hier eenig menſch is in het land verkort,
Of dat 'er eenig bloed uit moet-wil is geſtort.
Ik weet gy zult den Heer hier over namaals pryzen,
En met een vrolyk hert hem dank en eer bewyzen:
Ik weet dat gy met ernſt, door luſt en heil vervult,
My u geringer Maagd ook dan gedenken zult,
Met dat Abigail zweeg ging David overleggen,
Wat op haar zoet geſprek tot antwoord is te zeggen.
Lof Gode (zeid de Vorſt) die in der hoogten zweeft,
En u te dezer ſtond tot my gezonden heeft.
Gezegent zy het woord door uwe mond geſprooken,
Dat juist te rechter uur myn opzet heeft gebrooken,
Gezegent zyt gy zelfs, die heden hebt belet.
Dat ik door menſchen bloed my niet en heb befmet.

Daar is geen twyffel aen, waer gy niet aan gekomen,
Zoo had ik uwen Man het leven af genomen,
Ik hadde door het zweerd gedood op eenen dag,
Al wat in u gezin een man gelyken mag:
Maar ziet om uwent wil, om uwe wyze reden
Zoo wil ik dezen hoop te rugge laten treden:
Ik wil noch boven dien ontfangen u geſchenk,
Vermits ik over u geen onheil meer en denk.
Gy keert dan wederom, en hebt geruſte zinnen;
Gy kond ook zonder zweerd een leger overwinnen
Zet wat een zoete tong, en haar beleeft geklag,
Ziet wat een wyze vrou ook op een heir vermag!
Als David dus beſloot, een deel van zyne gaſten,
Die nu als met 'er hand in Nabals haven taſten,
En zyn in haren geeſt ten beſten niet gezind,
Vermits de jonge vrou by hem genade vind.
Gewis zoo haren raad maar hadde mogen gelden,
Daar hadde bloed gevloeid op al de naaſte velden,
Daar was maar ſtofs te veel (zoo werd het ſtuk gevat)
Te geven tot een buit dat Nabal oit bezat.
En hadden zy geweeſt beleiders dezer zaken,
Zy wouden onder een aldus haar deeling maken,
Dat voor hen Nabals goed, en dat de jonge vrou
Tot luſt en tyd verdryf aan David wezen zou.
De Vorſt noch evenwel gebood de rappe benden
Te keeren van den tocht, en naar het heir te wenden.
Hier deilt hy aan het volk al wat Abigail gaf,
Doch nam 'er (haar ter eer) voor hem een weinig af.
Daar ſchikt zich al het heir ontrent de dichte boomen,
En in het groen gewas, en aan de koele ſtroomen;
De tafel is het veld, en ſtoelen 't jeugdig gras,
En niet een menſch en ſcheid, voor dat het avond was.
Abigail, onder dies in haar bedryf gekomen,
Die vind het gantſch gezin met blydſchap in genomen,
Bevind door al het huis gelyk een Konings feeſt,
Een ieder is verheugt! maar Nabal allermeeſt,
Die hadde zonder maat en boven meug gedronken,
Zoo dat zyn grillig brein ten vollen is beſchonken.

En ziet wat dezen man en menig menſch gebeurt!
Hy zwom in enkel vreugd, wanneer hem dient getreurt
Abigail zag het aan al wat de gaſten deden,
En hoe ze gaan te werk, en in de boute ſneden,
En hoe het maagden rot een herders deuntjen zong,
En in het groene zat, of aan der heiden ſprong,
En hoe dat Nabal woelt, en ieder dede drinken,
En ſtraks al wederom een vollen beker ſchinken.
Maar zy terwyl hy braſt, en zeid hem niet een woort,
Wat David had beſtaan, en hoe hy was verſtoort.
Doch als hem naderhand en aan zyn ruwe knapen,
De brokken zyn verteert de dampen uitgeſlapen,
Soo tyd het wyf te werk, en zeid met heuſen mond,
Dat hem geweten dient, en haar te zeggen ſtond:
Het is genoeg bekend hoe Davids rappe benden
Ons vee geen hinder doen, ons kudde niet en ſchenden.
Maar datze vreedzaam zyn, en dat 'er niet een beeſt
Voor diefte, voor geweld, of ander hinder vreeſt.
Noch weet gy weerde vriend, hoe David al te vooren,
Is uit des Heeren Naam als hoogſte macht gekooren,
En dat hy met 'er tyd, na menig ongeval,
Eens Rechter in het land, ja Koning wezen zal.
En gy noch evenwel, wanneer zyn boden kwamen,
En met een heus gelaat tot ons haar toevlucht namen,
Hebt zyn manhaftig volk gantſch kwalyk afgerecht,
En David uit gemaakt gelyk een boozen knegt.
Hoe! was 't niet beſt geweeſt nadien u dienaers zaten,
En met een vollen mond van onze kudde aten,
Te zenden eenen deel aan zoo een trouwen vriend,
Die al het gantſche land voor ons ten goeden dient!
't Is ja een nutte kunſt voor die by menſchen leven,
Te ſchenken als het dient, en weg te konnen geven.
Want die ter rechter tyd zyn hand ontſluiten kan.
Dat is een wel gewilt, een wys en geeſtig man.
Gy weet het even zelfs, dat uwe rauwe zeden,
By niemand van het volk en konnen zyn geleden,
En dat u grillig hooft in vollen brand ontſteekt,
Soo haaſt als eenig menſch u niet te pas en ſpreekt.

Ik hebbe menigmael, ook met geſtorte tranen,
U tot een zoeter aerd bevlytigt aen te manen.
Maer wat ik oit begon, gy houd u wrangen aerd,
En blyft juist even zoo, als gy te vooren waerd.
Is 't niet een oude les, dat heus en wel te ſpreken
Kan twiſt, en ongemak, en kwade ſlagen breken,
En dat in tegendeel een fel en vinnig woort,
Ook zachte lieden zelfs en ſtille zinnen ſtoort?
Ik hebbet met 'er daad, en op gewiſſe gronden
Ik heb het even zelfs ten vollen onder-vonden,
Ik heb het by gelyk gezien op eenen dag,
En wat een vinnig woord en zoete tael vermag.
Myn hert dat ſchrikt 'er af, wanneer ik ga bedenken,
Hoe dat het leger kwam, om al het Huis te krenken,
Om ons, en gantſch het Dorp, te brengen in den nood;
En u voor alle ding te geven aan de dood.
't En ware Godes hand, tot ons behoud genegen,
Het kwaed had afgekeerd, door onverdienden zegen,
Gewis het gantſch gezin dat lage nu vermoort,
En gy in 't ſtof gedrukt, en in u bloed geſmoort,
Wat als gy vinnig ſpraakt tot Davids trouwe knechten,
En dat zy haren Heer des gingen onderrechten,
Doen werd zyn geeſt verrukt, zoo dat de goede Vorſt
Na wraak, en ons bederf met al de zinnen dorſt.
Hy liet van ſtonden aan den fellen hooren blazen,
En deed' het gantſche rot van ſpyt en wrevel razen.
En daar kwam fluks het heir met raſſe ſchreden aan,
Met opzet ons gezin, en u voor al te ſlaan.
Ik, hier van onderrecht, ben, na myn krank vermogen,
Tot David af gereiſt, en tegen hem getogen,
En God heeft myn geſmeek gegeven deze kracht,
Dat hy is van den ſpyt tot beter zin gebracht.
Wel, geeft den Heere dank, en vry met volle leden,
Dat u des levens draad niet af en is geſneden,
En wat ik bidden mag, betracht een beter aard,
En word een wyzer man, als gy te vooren waerd.
Men leert uit ongeval, uit druk, en harde ſlagen,
Hoe dat men leven moet en zich behoort te dragen,

Doet

Doet hier dan voordeel met. Want die uit droefheid
Die vind zyn ongeluk in blydschap omgekeert. Cleert,
Als Nabal 't stuk door zag gelyk het was gelegen,
Zoo is een koude schrik hem op het hert gezegen;
't Schynt dat het levens vocht hem in de borst vervriest
Soo dat hy neder zygt en alle kracht verliest.
Siet daar een mensch vervreemt van alle goede zeden?
Hy dankt de vrouwe niet voor haar bezette reden,
Noch voor haar wysbeleid, noch voor haar kloeke daad
Zoo dat haar zoet bedryf als rook daar henen gaat,
En dat het slimste was, geen stem en werd verheven,
Om voor des Heeren gunst een dankbaar hert te geven.
Noch min stelt Nabal vast, dat hy na dezen tyd
Zal toomen zyn gemoed en hoeden voor den spyd.
Dat hy zal wyzer zyn, en zachter leeren spreken,
Dat hy zal beter doen, en weeren zyn gebreken.
Dit had hem wel betaamt: maar neen, ô leider! neen.
Zyn hert is als een blok, zyn geest een harde steen.
En eer de tiende zon kwam aan den Hemel schynen,
Zoo zag men als een rook zyn bange ziel verdwynen.
God sloeg hem dat hy sterf. Ziet hier, ô vrienden, ziet!
Dit heeft de wereld in, de vreugde baart verdriet.
Straks ging 'er door het land dat Nabal was gestorven,
En dat de jonge vrou haar vryheid had verworven,
Dit riep de snelle Faam, als met een vollen mond,
En Kenas hoorden 't eerst, daar hy op schildwagt stond.
Hy was een hups gezel, en hadde lange dagen
Met David ongemak en enkel leed gedragen.
Hy stond doen op den weg, een weinig uit het heir,
Hy lett' op zyn beroep, en past op zyn geweir.
Hy wandelt aan den berg en ging een deuntjen zingen,
Ten einde dat de slaap hem niet en zou bespringen.
Al is het land in roer, hy voed' een stillen geest,
Het blykt uit zyn gezang, dat hy den Heere vreest.

GEZANG.

Voor een Krygsman op de Schildwacht ſtaande,

Op de wyze: *Jamais une ſi belle Dame, &c.*

OGy! die noit gewoon te ſlapen,
Noch egter ſtage ruſt geniet,
Weeſt, Heer, een Herder uwer ſchapen,
En op u knechten neder ziet.
Eilaas! ons waken
En kan niet maken,
Ten zy gy u ons gunſte biet.
Wilt u tot onzen leger wenden,
Waar dat hy zich ter neder ſtelt,
En hout de Wacht voor onze benden,
Wanneer wy trekken in het velt
En laat ons wallen
Niet overvallen,
Noch door verraad, noch door gewelt.
Gy kent des werelds groote werken,
Als ſchepzels van u eigen hand,
Gy kont ook in der haaſt bemerken,
De gronden in het gantſche land.
Laat uwe ſtralen,
Maar neder dalen,
En, Heer, wy zyn in goeden ſtand
Ons zweerd en kan ons niet beſchermen,
Daar in beſtont noit onze kracht,
Gy wilt maar onzer, Heer, erbarmen
En houd voor ons geſtaage wacht,
Zo kan noit quellen
Noch noit ontſtellen,
Al wat'er hindert in de nacht.
Laat noit den ſlaap myn oog bekruipen,
Terwyl ik hier dus eenzaam ſta;
En laat noit vyand komen ſluipen,

Dat

Dat hy my in het duiſter ſla.
Laat my de zinnen.
Niet overwinnen,
Dat ik verkeerde wegen ga.
Maar t'wyl ik hier ben om te wachten,
En dat ik vlyt noch moeite ſpaar,
Leſſiert, ô Heere, myn gedachten,
Dat ik myn eigen ziel bewaar.
Zend uwen zegen
Op myne wegen,
En hoed myn geeſt voor hels gevaar.

Terwyl de krygsman zong begon de zon te ryzen,
Om al wat duiſter is de menſchen aen te wyzen,
En ziet, een herders knecht, die na zyn kudde ging,
Die ſprak de lanſſer aan, en zeid' hem alle ding,
En zeid' hem boven al, hoe Nabal is getreden
Den weg van alle vleeſch, en van de dood beſtreden,
Den laatſten adem gaf, en dat zyn jonge vrou,
Is zonder eenig kind gelaten in den rou.
Juiſt op dien eigen Dag was David opgerezen,
Om vroeg op zyn bejag, en in het veld te wezen.
Hy ſtont alreê begord met zyn manhaftig zweerd,
En zag voor hem getoomt een fris en moedig peerd.
Maer ziet in dezen ſtand is Kenas aan gekomen,
En ſcheen aan zyn gelaet met blydſchap in genomen.
Hy buigt hem voor den Held, en bied hem goeden dag,
En ſtort hem in de borſt dat op zyn herte lag;
Geluk, ô machtig Vorſt! uw leed is nu gewroken,
U ſchaemte weg gedaen, ons ſmaedheid afgebroken;
Ziet! Nabal is gereiſt na 't onder aardſche dal,
Zoo dat hy nimmermeer ons weder hoonen zal.
Het was hem aangedient, wat gy had voorgenomen,
En daar uit is een ſchrik hem veerdig overkomen,
Een ſchrik vol diepen angſt, zo dat hy neder viel,
En is te dezer ſtond een lichaam zonder ziel.
Zoo haaſt de Vorſt het woord kwam in zyn ooren zygen,
Zoo voelt hy zynen geeſt tot in den Hemel ſtygen.

Lof, zeid hy, zy den Heer, die mynen weg bewaart.
En even wrake doet aan Nabals harden aard.
Dien eigen oogenblik hy voeld zyn jonge zinnen,
Door zeker ſtil gepeis in ſtilheid overwinnen.
Hy zag Abigail, en haren rooden mond,
Als of de jonge vrou hem voor het ooge ſtond.
Hy dacht aan haar gelaat, aan haar bevallig ſpreken,
En hoe haar zoete mond zyn gramſchap wiſt te breken
En hoe zy rechten kon, door heus en wys beleid,
Al wat door onverſtand by Nabal is gezeid.
Hy voeld in dit gepeis zyn gantſche ziel bewegen,
En al zyn innig merg dat word tot haar genegen.
En waarom lang verhaal? Hy maakt een kort beſluit,
En ſtiert dien eigen dag een deel gezanten uit.
Die gaan tot Maon op, die gaan Abigail groeten,
En met een blyde taal haar droeven ſtaat verzoeten.
En Sem, aan wien de Vorſt den laſt had op geleid,
Die by hem voor de vrou, en heeft 'er dit gezeid:
U wysheid, ſchoone boem, heeft onze Prins bewoogen,
Dat hy zyn hoogen geeſt tot uwaarts heeft geboogen,
Zoo dat zyn innig hert u ware liefde draagt,
Dus naakt u groot geluk, indien het u behaagt.
Wy hebben vollen laſt u dit te komen zeggen,
Gy wilt het deftig ſtuk na reden overleggen.
Een Prins die bied u aan zyn onverbroken trou,
Indien het u bevalt gy word zyn echte vrou.
Hy die u gunſt verzoekt is tot de kroon gebooren.
Is tot een Vorſt gezalft, en tot het Ryk gekooren.
Zoo gy hem gunnen wilt u trou en rechter hand.
Gy zyt van heden aan Princeſſe van het land
Denkt waar gy voortyds waard, en waar gy ſtaat te komen,
Indien maar deze kan van u werd aangenomen.
Weet dat u dit geval tot hooger ſtaat verheft,
Zoo ver Jeruſalem uw' Maon overtreft
Gy die te vooren zat te midden in de ſchapen.
Zult woonen in het Hof, en by een Koning ſlapen,
Zult Harderinne zyn van Jacobs hooge Stam,
En van des Heeren volk, het zaad van Abraham.

U zal

U zal geen nortze kon, geen wind-gek meer ontſtellen,
U zal geen grillig hoft de teere zinnen quellen;
Een wys en deftig Vorſt, een ſpiegel van de deugd,
Die zal een troofter zyn, een lyder uwer Jeugd,
Bedenkt hoe veel'er zyn, ook van de grootſte vrouwen,
Die wenſchen van den Heer, aldus te mogen trouwen.
Maar zoo een hoog geluk en is voor ieder niet,
Gy daarom neemt het aan, dat u de Koning bied.
Abigail op het woord die liet haar neder zygen,
En ſcheen een diep gepeis op dit verzoek te krygen.
Zy weet wie David is, al lyd hy tegenſpoet,
En ſtelt het voor gewis, wat hem geworden moet.
Zy weet dat alle daag geen goede ſtonden komen,
En dat een ſchoone kans dient waar te zyn genomen.
Zy weet noch boven al, dat God is met den man,
En dat ze met den Vorſt niet kwalyk wezen kan.
Zy ſpreekt dan in haar zelfs: God geve zynen zegen,
Ik vinde myn gemoed tot dezen Held genegen,
Ik zie hoe dit geluk my van den Hemel daalt.
En dat op dezen kans niet lang en dient gedraalt.
Het is des Heeren werk, dat zoo een machtig Koning,
Syn oog heeft laten gaan op myn geringe woning,
Dat David over my zyn edel herte ſtrekt,
Wel aan ik neem den gang daar my den Hemel trekt.
Zy keert haar tot het rot van David uit gezonden,
Zy ſpreekt de mannen aan, daar zy te zamen ſtonden;
Ik ben manhaftig volk, voor uwen Vorſt bereid,
Waar dat hy trekken zal, of waar hy my geleid.
Ik wil op zyn bevel, en op zyn dienſten paſſen,
En aan zyn knechten zelfs haar moede voeten waſſen,
Ik wil hem eigen zyn in vreugd, en ware rou,
En, met een woord gezeid, ik ben zyn echte vrou.
Terſtond na dit geſprek, de Bruid gaat haar bereiden,
En kieſt vyf maagden uit en doet haar zoo geleiden.
Zy ryd tot David in, zoo veer als ze maar kan,
En hy onthaalt de vrou gelyk een echte man.

PROEF-STEEN,

VAN DEN

TROURING.

HET

TWEEDE DEEL.

EERSTE GESCHIEDENISSE,

Beſtaande in het Verhaal van het

ONGELYK HOUWELYK

VAN

CRATES

EN

HIPPARCHIA.

VErnuftig Griekenland, wilt heden laten varen,
Wat in u is gebeurt in meenig hondert jaren,
Al wat het eerſte volk eens zeldzaam heeft gedagt,
En wat een jonger tyd te voorſchyn hecft gebragt.
Wilt door een lang verhaal, hier niet te zamen rapen,
Noch hoe, door ſlim bedrog, Alcmeene werd beſlapen,
Noch hoe dat Ceres kind by Pluto was ontſchaakt,
En van den zwarten poel Princeſſe werd gemaakt.
Noch wat Paſiphaë voor dezen heeft bedreven,
Dat van den ouden tyd niet recht en is beſchreven,
Noch hoe dat overlang een gantſch verſcheiden aard,
Te zamen is gebracht, en door de trou gepaart.
Laat ons een ander ſtuk op heden gaan bemerken,
En laat op dit verhaal, de jonge zinnen werken
't En is geen wonder meer, al troude Galathé
Een dooden uit het woud, of monſter uit de zee.
Ziet hier een jonge maagd, tot hooger drift genegen,
Die ſteld haar teeren voet op ongebaande wegen,
Zy doet een zeldzaam werk, en met een vreemt beleid,
Zy ſchout die haar begeert, zy wil die haar ontzeid,

Zy

Zy vleit een bultig man, zy vlied de ſchoone menſchen.
Zy haat 't al te maal dat jonge lieden wenſchen
Op, op, gezwinde pen, beſchryft ons dit geval,
Dat aan ons Hollands Volk een wonder ſchynen zal.
Hipparchia geſtreelt van al de jonge lieden,
Meer als 'er eenig menſch te vooren zag geſchieden;
Is quellig in den geeſt en byſter ongezint
Als haar een jong gezel met zoete woorden mint.
Het is haar meerder luſt, gelyk de maagden plegen,
En in een ſtil vertrek alleen te mogen wegen,
Om door een ryp gepeis te toomen haar gemoed,
Wanneer het buiten ſpoor verkeerde gangen doet.
Zy vind in haar geen luſt, gelyk de maagden plegen,
Zy vind tot naalde-werk haer zinnen niet genegen
Zy wil geen tyd verdryf, gelyk de loſſe Jeugd,
Zy wil geen mal geraas, of ongezouten vreugd.
Haar geeſt ſtygt hooger op, zy geeft haar om te zoeken,
Al wat 'er ſchuilen mag in ongemeene boeken,
Zy ſpot met ſpeelde-werk, en al het aardig doek,
En laat haar vrouwen tuig verſchoven in den hoek.
Een ſchrift dat hooge zweeft- en boven alle vrouwen;
Dat ruſt op hare ſchoot, en leid in hare bouwen.
En ſchoon het duiſter word, zy draagt de boeken met,
En leidze nevens haer ook in het zachte bed;
Al wat de jonkheid acht, dat is in haar verdwenen,
De beſte van het land die loopen blauwe ſchenen.
Een Jonker uit het Hof, en zyn uitwendig kleed,
Dat is haar als een walg, en enkel herten leed.
Maar des al niet te min de grage jonge lieden,
En later elter niet haar gunſt te mogen bieden;
En hoe de Juffer meer de vryers wederhout,
Hoe meer zy word gevergt, om haaſt te zyn getrout.
Meeſt al haar naaſte bloed is bezig haar te raden,
Zich met geen droeve zorg te willen overladen;
Maer bly te zyn gelyk de Jongheid veeltyds plag,
Terwyl het haar betaemt, en ook gebeuren mag.
De moeder is gezint haar ſpoedig uit te geven,
Om in den echten ſtaat haer dagen af te leven.

Zy

Zy roept schier even staag: Het is my groote spyt
Dat gy zoo byster stil, en ongezellig zyt.
Gy spaart u Jeugd te lang, dies word ik onverduldig;
Gy zyt aen onze stam een nieuwe jonkheid schuldig:
Gy moet voor al het Ryk gaen brengen aen den dag.
Waer door het even staeg in wezen blyven mag.
Ontsluit den weerden schat in uwen schoot verholen;
U Vader even zelfs die heeft 't u bevolen.
Kiest uit de gantsche stad een rustig Edelman,
Die tot zoo nutten werk u dienstig wezen kan.
Om land-koop wel te doen, en wel te mogen paren,
En komt nau eens 't geluk in zeven gantsche jaren,
En mids die schoone kans zoo wonder zeldzaem valt,
Zoo dient hier vast gegaen en niet te zyn gemalt.
Maar wat haer iemand raad, zy gaat haar oude wegen,
Tot vryers niet gezint, tot vryen ongenegen.
En zy en kent voor al geen aangenamer dag,
Dan als ze boeken leest, en eenzaem wezen mag.
Het viel op dezen tyd, haer vader hadde gasten;
Maer hy en liet met drank geen vrienden over lasten.
Een ieder eischte wyn zoo veel het hem geviel.
Zoo dat meest al het volk de zinnen nuchter hiel.
De vreugde lyke-wel en is niet weg genomen:
Want na het derde glas begonder praet te komen,
De wyn heeft ieders brein tot spreken op gewekt,
Een ieder vogel zong, na dat hy was gebekt.
Hier gaet Archidamas met wonder hooge streken,
Van zyn doorluchtig Huis en grooten Adel spreken,
Hy roemt hem afgedaelt van Cadmus oude stam, (nam
Die (schoon het Bacchus speet) den drank het leven
Maer Hylas poogt het geld, het land, en oude renten,
Als vry van meerder nut, de gasten in te prenten.
Hier weid hy wonder breed. Aristo prees de Jacht
Die hy van grooter vreugd voor rechte mannen acht
Maer Hedon valt 'er in, en looft de schoone vrouwen
En wil, tot zyn vermaek, maer dezen akker bouwen.
Candaules loog hem uit, verhief den koelen Wyn,
En noemt zyn hoogste goed te leven zonder pyn.

Phyx

Phryx zweeg een langen tyd, terwyl de gaſten aten,
Maar berſt ten leſten uit, en pryſt de groote ſtaten,
Hy meint dat ſtaag te zyn in 's Konings vaſte gunſt,
Is ver het hoogſte luk, en vry de meeſte kunſt.
Doch Calchas, om den twiſt in dit geval te myden
Ging halen aan den dag den loop van oude tyden.
Hoe dat eens over lang Leander had gevryt.
En door de baren drong met onvermoeide vlyt;
Wat Thaïs heeft gedaan in haar ontugtig leven,
En wat oit Canace voor dezen heeft bedreven,
En meer van dezen aard, waar van hem ieder prees,
Tot dat 'er op het leſt een groote ſtilte rees,
Wat lager aan den diſch daar jonge lieden zaten;
En niet als van een bruid, of van haar vryen praten,
Daar ging een yder aan na dat hy is gezint,
Of na de reden leid, of naar hy ſtoffe vint.
Acœtes, uit 'er aard, een hater van de Vrouwen;
Beſpot al wat 'er ſcheen genegen om te trouwen,
Hy noemd het echte bed, een jok, een laſtig pak,
Een ſtage ſlaverny, een willig ongemak;
Hy zwoer noit tot een wyf zyn hart te zullen geven,
Al wou de Wysheid zelfs met hem in echte leven,
Dit hield meeſt al de jeugd al wat te rau gezeid,
En meind dat hy te breed in dezen handel wei.
Maar Arcas wederom, genegen om te paaren,
Hielt trouwen wonder nut voor zyn gelyke jaren.
Hy noemd het echte bed des werels hoogſte vreugd,
Een ſteunzel voor den Staat, een Haven voor de Jeugd?
Hy riep: Ik wil een wyf, ik zal 'er een belezen,
Al zou de Sotheid zelfs myn byſlaap moeten wezen.
Siet daar een groot verſchil, voor ongelyken aard,
d'Een wenſt te zyn getrout. en d'ander ongepaart.
Maar onder dit gewoel quam Celon tuſſen beiden,
Ee hield 't zonder grond al wat de vryers zeiden.
Hy ſprak: Indien ik oit zal komen tot de trouw,
Ik wil een ſlechte duif, 'k en wil geen wyze vrouw.
Siet dus zweſt al het volk, en weet bequame reden.
En wat hem dienen mag tot zyn gebruik te ſmeden;

d'Een

d'Een doet het in der daad, en d'ander in den ſchyn,
Dus ziet men overal de krachten van de wyn.
Hier na ging Crates aan, onaardig in de leden,
Maar geeſtig in 't verſtand, en deftig in de reden.
Eerſt ſprak hy van het ooft, dat op de tafel ſtond;
Maar uit een diepen geeſt, en op een vaſten grond.
Doen trad hy voorder uit, en kwam tot hooger zaken,
Zoo dat hy menigmaal den Hemel ſcheen te raken;
Hy ſprak van waar de vorſt, van waar de donderſlag,
Van waar dat ebb' en vloed met beurten komen mag,
Hoe dat het met de lucht en aardryk is gelegen,
En wat het wonder Al geduurig doet bewegen,
En hoe een hooger geeſt bewoont dit machtig lyf,
Die al dit groot beſlag heeft onder zyn bedryf.
En of geheel de menſch, wanneer hy komt te ſterven,
Zal in het graf vergaan, en in het ſtof bederven,
Of dat zyn innig deel zal zweven in de lucht,
En komen even zelfs daar noit en werd gezucht.
Hy komt ten leſten af en ſtraft de vreemde ſtreken,
Waar toe van langer hand de menſchen zyn geweken,
Hy ſtrykt de ranken deur, hy ſcheld de loſſe waan,
Waar med' in zynen tyd de lieden zwanger gaan.
Hy leert dat geen bejag mag nut en voordeel hieten,
Indien 'er goede trou geen deel en mag genieten.
Hy ſchaft den rykdom af, vermits de middelmaat,
Al wat ter wereld is in prys te boven gaat.
Hy leert hoe dat de geeſt ons tochten moet betoomen,
En dat al 's menſchen doen beſtaat in loſſe droomen.
Hy ſpreekt van 't lompe vleeſch, en van de rappe ziel,
En meer van deze ſtof, na dat de reden viel.
Hier in ſchiep onze maagd een wonder groot behagen,
En ſcheen in dit geſprek als buiten haar gedragen,
Haar dacht, dat zy niet meer by zwakke menſchen zat,
Maar in des Hemels troon en by de Goden at.
De maaltyd is gedaan, de gaſten gaan vertrekken;
Maar zy gaat des te meer haar gantſche zinnen trekken
Tot Crates hoogen geeſt, zy wikt en overleid,
Wat Crates heeft gedaan, wat Crates heeft gezeid.

Zyn

Zyn ſtand, zyn wys geſprek, en zyn manhaftig wezen,
Dat is in haar gemoed als in een boek te lezen,
Dat is in haar gemaalt, en wonder diep geprent,
En waar de Juffer gaat daar ſcheen de man ontrent,
Hy zweeft haar voor het oog, en leid haar in de zinnen;
En zy en kan geen ruſt op haren geeſt gewinnen,
Zy noemt hem menigmael, ook tegen haren dank,
En dus maelt haer de ziel geheele nachten lank
Doch ſchoon een zoete ſlaep komt over haer gevallen,
Noch wordze nimmermeer genegen om te mallen;
Haer brein is even dan met reden ingenoomt,
't Is tucht al watze preist, en wysheid datze droomt,
Zy, geenzints doôr het oog, maar door het oor gevangen;
Gevoelt in haar gemoed een wonder zoet verlangen.
Zy pryst den Jongeling, en zynen hoogen geeſt,
Zy pryst zyn diep vernuft, en ſchoone reden meest.
Wel wat is dit gezeid! (dus gaat de Vryſter ſpreken)
Wat voel ik voor een brand in dit gemoed ontſteken?
Werd ik nu minne-ziek van zoo een vyzen man,
Die 't my niet vragen zal, en ik niet vragen kan?
Siet, wat een zeldzaam werk! de beſte van den lande
Die ſtellen hare trou aan myne Jeugd te pande,
Die bieden my geſtaag haar trou en rechterhand,
En ik en bood hun nooit een eenig minne-pand.
Ik worde t'aller tyd gevleit, geſtreelt, gebeden,
En deftig aan-gezocht, en wonder hart beſtreden,
En des al niet te min ik blyve die ik ben,
Om dat ik niet een man voor my bequaam en ken.
Hoe! zal dan nu een mensch van wonder ſtrenge zeden,
Die geen cieraad en lyd ontrent zyn ruuwe leden,
Ontſtellen myn gemoed, en roeren mynen geeſt,
Daar voor ik van der Jeugd ten hoogſte heb gevreeſt?
Ach! dat zou voor het volk een vreemde handel wezen
En daar in d'oude tyd noit van en word gelezen,
En om zoo vyzen gril, en ongehoorde bron,
Sal ik een ſtraat maar zyn door al het gantſche land.
Maar neemt, ik vond het goed zoo harden aart te minnen,
Komt zeg eens, myn vernuft; hoe zal ik dit beginnen!

Ach?

Acn! Crates is van ouds een hater van de vreugd,
Hy kent geen zoete min, geen luimen van de Jeugd,
Zyn hert is even ſtaag als buiten hem gevlogen,
En boven aardſchen draf ten Hemel op getogen,
Hy voed een hoogen geeſt van alle tochten vry,
Erkent niet wat de Jeugd of wat het minnen zy.
Wil ik hem voor een man, ik zal 't hem moeten vragen,
En met een groot gevaar myn eere moeten wagen,
Ik zal hier moeten doen al wat een vryer plag,
En dat noit teere Maagd met eere plegen mag.
En zoo ik dit beſta, hoe zal de wereld ſpreken?
Hoe zal het ſchamper volk met felle tongen ſteken?
Hoe zal de Steedſche Jeugd verfoeyen myne daat,
Als die gantſch buiten ſpoor en uit den regel gaat,
Ey! wat ik bidden mag, bedaart u loſſe zinnen,
En wilt zoo vreemden ſtuk u leven noit beginnen.
Kieſt liever, t'wyl gy meugt, eenman, een echten vrient,
Die zoet, die geeſtig is, en tot u vreugde dient.
't Is vry een wyd verſchil te werden aangebeden,
Door iemand van de Jeugd, verciert met friſſche leden,
Als aan te moeten doen een ſchaam rood aangezicht,
En af te moeten gaan van alle maagde-plicht,
Als zoo een vyzen kop, ve-ſlingert op de boeken,
Te ſtreelen met den mond, tot vryen aan te zoeken.
Ach! ziet doch, myn gemoed, dat gy de Klippen myd:
Een menſch die leelyk is, hoe kan hy zyn gevryd?
Zy wou na dit geſprek haar geeſt in ruſte ſtellen,
Maar voelt al wederom haar ziel gedurig quellen:
Dat hoog verheven brein dat zweeft haar in den kop
En waar de Juffer gaat, het draait gelyk een top
Zy gaat al wederom hier over liggen malen,
Zoo dat in dit gewoel haar gantſche zinnen dwalen,
Wel hoe! beſchroomde ziel, is dat zoo vreemden ſtuk,
Dat ook een Juffer vryd, en let op haar geluk?
Of moet een jonge maagd haar zinnen laten binden,
Daar niet als tegen-aard en leed en is te vinden,
Moet ik en myns gelyk voor eeuwig zyn beſchroomt,
En trouwen naar het valt en nemen dat 'er koomt?

Neen, neen, na myn begryp, dit zyn maar vyze grillen;
Die ons, als voor een wet, de menſchen ſtellen willen.
Een Vryſter heeft de macht zoo wel als eenig Man,
Te nemen haar gerief, daar zy het vinden kan.
Medea, weg gerukt door Jaſons ſchoone leden,
Heeft met een zoeten mond den Ridder aan gebeden,
Den Ridder op gedaan haar toegenegen hert,
Tot dat zyn friſſche Jeugd tot haar genegen werd.
Heeft Dido niet gevryt, en met geheele zinnen,
Æneas aan geleid, om haar te konnen minnen?
Heeft Sappho boven dien niet Phaön aan gezocht
En door een zoet gevlei tot hare wil gebrocht?
Hoe! zal ik dan ontzien, dat hondert ſchoone Maagden
Eens ſtelden in het werk, en zonder ſchroomen waagden?
Hoe kan het heden daags alleen my qualyk gaan,
Dat in den ouden tyd zoo dikmaal is gedaan?
Soo ik op luſten zag, daar waren vuile zaken;
Maar nu ik wysheid zoek, wie kan myn voorſtel laken?
Ik, die een man begeer, niet zoo de Jonkheid plag,
Mag doen in dit geval dat ieder niet en mag.
Maar Crates is mismaakt. Dit hoôr ik op hem ſchieten.
Hem die de deugd verciert, wie kan hem lelyk hieten?
Maar hy is byſter arm, en uitermaten kaal.
Die wyze zinnen heeft bezit het al te maal.
Maar hy en heeft geen ſtaat, om van te mogen leven;
Al wat op aarden waſt dat kan hem voedzel geven.
Maar hy is noit gezet en dwaalt aan alle kant.
Alwaar den Hemel ſtrekt daar is ons Vaderland.
Maar wat heeft zoo een menſch als enkel leet te wachten?
Een wys en billyk hert kan alle ding verzachten.
Maar hy word ſtaag beſpot, dat hem tot ſchande ſtrekt,
Wie dat den wyzen ſchimpt, nochword hy nietbegekt.
Maar gy zyt bly van aard, en hy een rechte ſuffer;
Ja hy een deftig Man, en ik een ſlechte Juffer.
Maar hy een vuile ſlons! en gy een nette maagd,
Gy ſpraakt een ander taal, zo gy hem innig zaagt.
Waar woont oit kloek verſtand in zo mismaakte leden?
Ik bidde vraagt my niet, maar hoort zyn wyze reden:

Maar

Maar 't is niet dat alleen, want hy is ook gebult;
Geheel dat groot gezwel is met verſtand gevult.
Maar 't is een vyzen kop, hy kan geen vrouwen ſtreelen;
Hy kan my zyn vernuf en deugden mede deelen.
Maar hy is ſtaag alleen in eenig zelzaam dal;
Wat raaſt het ſchamper volk! is God niet over al?
Maar hy baſt ieder toe, geen menſch kan hem behagen;
Dat is een vaſte peil dat zy hen kwalyk dragen.
Maar hy veracht het geld, een teiken dat hy raaſt,
Wie daar niet op en paſt die komt de Goden naaſt.
Maar hy lyd ſtaag gevaar, met veel in 't woud te zweven;
Al wie geen dood en vreeſt die kan eerſt ruſtig leven.
Maar hy komt in geen huis, ook op een verre reis;
Des Hemels ſchoon verwulf dat noemt hy zyn paleis.
Maar hy en drinkt geen Wyn, wat kan hem oit vermaken;
Wie drinkt wanneer hemdorſt dien kan ook water ſmaken
Maar hy nut ſlechte ſpys, en dikmaal niet en beet;
't Is goed al wat hy nut, die maar uit honger eet.
Maar hy en lyd geen kunſt of çierzel aan de leden;
Een wys en deftig Man vernoegt hem met de reden.
Maar dit is enkel leed voor uwen teeren aard;
't Is my de meeſte vreugd met hem te zyn gepaart.
Maar hy waakt menigmaal, ook dikwils gantſche nachten
Wanneer hy niet en ſlaapt dan voed hy zyn gedachten.
Maar zoo e n zeldzaam hooft en dient geen jonge vrou,
'k En name Crates niet indien ik mallen wou.
Daar ſtaat de Vryſter vaſt; zy roept haar Vaders knechten
Zy laat in haren Tuyn een hoogen ladder rechten,
Zy gaart in haren ſchoot het ſchoonſte boom gewas,
Dat oit een zinnig menſch van ſchoone boomen las.
Dit lietze na de kunſt met aardig kruid beſteken,
En wrocht 'er roozen om met hondert minne-treken.
Een ieder die het werk maar eens met oordeel zag,
Verſtond waar heen het wou, en wat 'er onder lag,
Verſtond in volle daad, en wat de groene kruiden,
En wat het bloem-gewas in dezen wou beduiden.
Men zag 'er ſneeg beleid, men zag 'er vonden in,
Vry teikens van verſtand, en van een diepe min.

De schotel boven al, daar in de fruiten lagen,
Die scheen ook even zelf haar zoeten nood te klagen,
Men zag 'er menig hert bezyden op gemaakt,
Met pylen (zoo het scheen) tot in den grond geraakt.
Zy geeft het rein geschenk een van de Kamenieren,
En hiet het by den Man met heusche woorden cieren;
Doch hoeze spreken moet en wat 'er dient gezeid,
Dat word haar voor gespelt en in den mond geleid.
De dienstmaagd doet haar werk, ten besten datze konde,
Hoewel zy met den geest de zaken niet door-gronde.
't En valt haar geenzins in, dat aan de zoete Maagd,
Soo vyzen hooft bevalt, zoo strengen aart behaagt.
Zy komt dan met het ooft tot Crates in getreden,
Zy groet den jongeling en zeid hem dezen reden:
Myn Juffer weerde Man, (gy kent ze zoo ik denk)
Die bied u goeden dag, en zend u dit geschenk.
't Zyn fruiten, na de kunst geciert met versche roozen,
Die wy tot uwer eer uit meer als duizend koozen,
Vermits gy giften noen zoo wel en bondig spraakt.
Van al dat 's menschen oog, en ook den mond vermaakt.
Hipparchia die wenst, zoo gy het woud gehengen,
Eens meerder herten lust u toe te mogen brengen;
En, om u kond te doen haar toegenegen hert,
Soo is 't dat dit geschenk u toe gezonden werd.
De Man die hoort 't aan, maar hielt zich onbewogen,
Vermits hem even doen de zinnen elders vlogen;
By hem werd, zonder slot, 'k en weet niet wat gezeid,
En hy gaf even zelfs geen drink-geld aan de meid.
Syn zwaar en killig brein dat blyft gelyk vervroozen,
Te midden in de Jeugd van al de frissche roozen,
Hy laat de fruiten daar, en hy en proeftze niet,
Het schynt dat hy geen kruid of schoone vruchten ziet.
Dit speet de Kamermaagd, en mits zy konde merken,
Dat aan de Jongeling de zinnen elders werken,
Soo keertze wederom, en zeid de Juffer aan,
Wat dat 'er is gebeurt, en hoe de zaken staan.
U fruit-begon de Meid, dat zwaar-hooft toe gezonden,
En heeft in zynen geest geen lust met al gevonden.

Want

Want of men deze kluts al moje dingen geeft.
Hy weet van buiten niet of hy van binnen leeft.
Hy is al ſtaag van huis Gy (hebje wat te ſchenken)
Wilt niet om dezen bloed, maar om een ander denken.
Een gifte (na my dunkt; is zonder grond beſteet,
Als hy, dien gy beſchenkt, aan u geen dank en weet.
De Maagd had uit gezeid. De Juffer is verſlagen,
Zy geeft haar na den Hof. om daar te mogen klagen:
Ach zeid ze, 't is een blok en niet een geeſtig man,
Aan wien myn groengeſchenk geen luſt verwekken kan
Ach! 't is een deuzig brein, dat niet en kan bedenken,
Wat dat het zeggen wil, als jonge vryſters ſchenken.
Ach had ik dezen gunſt aan Lycias betoont,
Ik ware met 'er daad door weder gunſt geloont.
Had ik het aardig fruit Eudoxus toe gezonden,
Ik hadde voor gewis zyn hert aan my gebonden;
Ik weet hy had vereert aan myne Kamer maagd,
Vry meer als dit geſchenk en al het fruit bedraagt.
Had ik aan Eutrapel het minſte ding geſchonken,
Hy kreeg in zyn gemoed wel duizend minne vonken;
Sond ik hem maar een blom of maar een verſche roos,
Wat is 'er dat zyn hert voor myne gunſt verkoos?
Een peer hem toe-geſchikt, een appel hem gegeven,
Die zou als van der dood hem brengen in het leven,
Die zou den Edelman verfraeyen zyn gemoet,
Gelyk een zoeten dau de flauwe kruiden doet.
Voor minnaars is het ooft van alle tyd geprezen,
Cydippe kan voor al my des getuige wezen.
Een appel heeft wel eer een ongetemde Maagd,
Tot in den lieven arm van haren vriend gejaagt.
Door ooft en zyn behulp zoo maakte Pluto zyne,
Den roof by hem ontvoert, de ſchoone Prozerpyne;
En komt 'er aardig fruit van eenig Herders Kind,
Het is van ouds een peil, dat hy van herten mind.
Dit al (gelyk ik weet) heeft Crates wel gelezen;
Hoe kan dan zyn gemoed zoo ongevoellyk wezen?
Voorwaar hy is te ſtuur, daar is geen zoetheid in,
Daar is in zyn gemoed geen woon-huis voor de min.

Gy wilt dan uwen geeſt tot zoeter vryers geven,
Verkieſt een Edelman, die beter weet te leven,
Verkieſt een zoeter aard die op u dienſten wacht;
't Is dwaasheid gunſt te doen een die ze niet en acht.
Zy heeft na dit gepeis een langen tyd gezwegen,
Maar heeft al wederom haar oude luim gekregen:
Fy, zeid ze, grillig menſch, hoe g. je dus te werk?
Ik bidde, zeg een reis wat is u oog gemerk?
Wilt gy een jonge laf tot uwe gunſt verwekken?
W t gy een Venus wigt tot uwe liefde trekken!
Neen, dat is niet gemeent, gy zoekt een deftig man,
Die met een hoog gemoed zyn tochten dempen kan.
Wel aan dan, grillig brein, en wilt u niet bedriegen,
Het is van ouds gezeid: Geen Arend jaagt 'er vliegen:
Geen man zoekt kinder ſpel: en wie 'er hooge zweeft;
Weet dat hy geen vermaak in ſlechte dingen heeft.
De Meid die kwam daar aan en ging de Man bezoeken,
Daar hy gantſch bezig zat te midden in de boeken;
Zy ſtelt hem fruiten voor met roozen overdekt,
Voorwaar (bedenkt het wel) het is met hem gegekt.
Hy was met zynen geeſt tot in de lucht gevlogen,
En by de Goden zelfs ten hoogſten op getogen,
Hy wiſt u grillen niet, noch hoe het Meisjen ralt,
Vermits zyn hoog gemoed zoo lage niet en valt.
En ziet, vermits de Man veracht zoo kleine dingen,
En niet en is gewiegt met ſlechte beuzelingen,
Daarom verflaaut u geeſt, en krygt een dwarſſen zin,
En 't is nochtans de grond van u begonnen min.
Om dat geen oogen-luſt zyn hert en kan bekooren,
Om dat de lekkerny by hem is af gezwooren,
Om dat geen ſchoonheid zelfs zyn reine zinnen trekt,
Dit is dat u gemoed tot zyne gunſt verwekt.
Om dat hy niet en doet gelyk geringe menſchen,
Die rykdom, die vermaak, die zachte dagen wenſchen,
Om dat hy over lang zyn tochten overwan,
Ziet daarom wil ik hem, en anders geenen Man.
Maar daar is boven dien een misſlag hier bedreven
Ik hebbe dezen laſt een loſſe Meid gegeven:

En die heeft (naar ik merk) myn gronden niet verſtaan,
En daarom als het dient haar boodſchap niet gedaan.
Wie ziek is van de min, en zoekt te zyn genezen,
Hy die de pyne voelt die moet de bode wezen,
Hem is het droevig leed tot in de ziel geprent,
Dies is hy ſlecht bedacht als hy een ander zent.
Ik wil myn eigen zelfs aan Crates gaan vertoonen.
Zoo zal dit kloek verſtand myn gunſten wel beloonen.
Wat doet ons wakker oog en geeſtig wezen niet,
Wanneer het op een man gezwinde pylen ſchiet?
Maar hoe! zal ik, een Maagd tot Crates nu genaken?
Zal ik in vollen daad den vryer moeten maken?
Zal ik met ſtout gebaar hem vallen in den ſchoot,
En met een vollen mond hem klagen mynen noot?
Kan dit een Vryſter doen? Kan dit myn tonge ſpreken?
Gewis myn eerbaar hert dat ſchynt 'er af te breken,
Myn bange geeſt verdwynt, myn teere ziel verſchiet,
En myn bevreesden aart en heeft de ſtoutheid niet.
Maar ſchoon ik had de kragt myn voorſtel uit te brengen,
Miſſchien en zou de Man myn ſtreelen niet gehengen?
Miſſchien zal hy terſtond, met hard en ſtuurs gelaat,
My ſtellen buiten trooſt, en buiten alle raad?
Maar hoe! bedrukte ziel, wilt gy gedurig hellen,
Om dit onruſtig hert met zwaren angſt te kwellen?
Waarom geen zachter weg en beter aard bedacht?
Waarom niet wat gemaks tot uwen druk gebracht?
'k En hoef in dit geval myn eere niet te wagen,
Noch met een open mond myn herten leet te klagen;
Men kan in dit geval bedekt en zeker gaan,
Myn eer en dit verzoek dat kan te zamen ſtaan.
Wie geeſt heeft in de borſt, die kan ook zonder ſpreken,
Aan iemand doen verſtaan, al wat haar mag ontbreken.
Al zwygt een Vryſter ſtil, een wink, een zoete lag,
Die zeid ook zonder taal, al wat haar ſchorten mag.
Zy gaat na dit gepeis in hare kamer treden,
Zy neemt een zuiver glas, en ſpiegelt hare leden,
Zy doet haar koffer op: en haalt 'er voor den dag,
Al wat tot meerder glans haar leden dienen mag:

Zy troft haar geeftig hair, en çert aan alle kanten,
Haar vlechten met Topaas, en ryke Diamanten,
Met Peerels haren hals, dat net en geeftig ftaat.
Mits zy het aardig tuig in wit te boven gaat.
Een tabberd, na de kunft geſchildert met de naalde,
Daar in een wakker oog met groot vernoegen dwaalde,
Die zweeft haar om het lyf, en mits haar ryke ſtof,
Vertoont, in bloem-gewas, gelyk een vollen hof.
Maar ſchoon zy is geçiert met hondert moije dingen,
Die 't oog van al het volk als tot haar leden dwingen,
Zy heeft noch beter glans. Want al haar ſchoon çieraat,
En is zoo luſtig niet gelyk haar zoet gelaat,
Gelyk haar geeftig hair, en roos gelyke wangen,
Al net, en recht bequaam om herten in te vangen.
En dus zo treed ze voort, en geeft haar in de ſtad,
Doch meeſt ontrent de plaats daar Crates dikmaal zat.
Daar Crates bezig was, zyn zinnen op te ſcherpen,
Daar ziet men onze Maagd het oog gedurig werpen.
Maar of ze zomtyds lacht, en zomtyds deerlyk ziet,
De Man is onbeweegt en hy en groet ze niet.
Hier op ſpreekt haar gemoed: Het ſtuk moet verder ko-
Want hy is met den geeſt te byſter opgenomen, (men,
Ik wil hem nader gaan, en met een heuzen mond,
Hem zeggen dit geheim tot in den diepſten grond.
Dat is de rechte ſtreek die my zal konnen baten,
Waar ſchaamte ſchade doet, daar dientze na gelaten,
Dat is een nutte ſpreuk, beveſtigt van den tyd,
De wysheid is het weerd dat haar een maget vryd.
Zy komt op dit gepeis tot Crates in getreden,
Maar ziet een koude ſchrik die ryſt haar in de leden,
Haar innig herte klopt, haar gantſche lichaam drilt,
Zy weet niet wat ze doen of wat ze laten wilt.
Zy ging tot driemaal toe om aan de klink te roeren,
Maar zy voelt haren geeſt als uit de leden voeren.
Het ſchynt dat zy in zwym ter aarde neder zinkt,
Of dat de ſtrate zelfs haar in het aanzicht ſpringt.
Zy keert dan wederom, en gaat vaſt overleggen,
Of zy dit niet en dient haar moeder aan te zeggen.

Dat

Dat vond zy voor het leſt na haer bedenken goed;
Dies gaetze tot de Vrou en opent haar gemoed.
Vrou moeder (zeid de Maegd) het is een wyl geleden,
Dat gy had in der ernſt gelet op myn beſteden.
Gy hebt my duizendmael tot trouwen aengemaent,
Maar ik en zag den weg daer geenzints toe gebaent
Myn ongevoelig hert en myne tuimel-zinnen,
Die waren even ſtaeg onluſtig om te minnen,
'k En wiſt niet eenen man die my zoo wel beviel,
Dat ik aen zyn beleid wou gunnen deze ziel.
Maer ziet hoe alle ding ter wereld kan verkeeren;
Ik voele door de min myn zinnen overheeren,
Ik voele dat myn hert nu anders is geſtelt,
En dat een zeldzaem vier myn teere zinnen quelt.
Indien het u gelieft my dus verlof te geven,
Ik wil van nu voortaen, ik wenſch een ander leven,
Ik wil ook heden zelfs verkiezen eenen man,
Die myn onſtuimig hert in ruſte ſtellen kan;
Die myn onrype jeugd ten goede zal bereiden,
En tot de ware deugd myn driften zal geleiden:
Gy doet in dit geval gelyk een Moeder plag,
Op dat ik dit begin ten einde brengen mag.
De Moeder is verheugt van zoo gewenſte reden;
Enz oekt van ſtonden aen hier nader in te treden.
Wel Dochter (zeid de Vrou) zyt gy aldus gezint,
Zoo opent even hier, wie van u werd bemint.
Ik zal eer dat de zon is in de zee geweken,
Ik zal noch heden zelfs met uwen Vader ſpreken,
Ik weet geen meerder vreugd en zal hem oit geſchien,
Als u zyn liefſte kind getrout te mogen zien.
De Maegd gaet weder aen. Ik hebbe lange dagen,
Myn zinnen om gevoert, myn oogen om geſlagen,
Op dat ik met beſcheid ten leſten vinden zou,
Aen wien ik myn gemoed zou binden in de trou.
En naer ik menigmael met alle myn vermogen,
Het ſtuk heb overleid en dikmael overwogen,
Zoo oordeelt myn gemoed, dat Crates is de man,
Die my in dit geval alleen vernoegen kan,

Indien het u behaagt ten echten my te geven,
Ik ben met hem gezint myn dagen af te leven.
En dat in vreugd, in pyn, in luft, in ongeval,
En wat my voor een lot den Hemel gunnen zal.
Hoe! Crates (zeid de Vrou) wel dat zyn vyze grillen,
Die ik niet kan verftaan waar henen datze willen;
Hoe! Crates, lieve kind, dat is een zeldzaam menfch,
Hy kent geen lief of leed, geen luft of herten wenfch.
Hy heeft en vleis en bloed te zamen uitgetogen,
De gronden van den menfch, de wereld uit gefpogen,
Hy heeft zyn eigen aart en alle vreugt verzaakt,
Zoo dat gy boven al daar kwalyk zyt geraakt.
Zoo gy zyn lichaam ziet, hy heeft mismaakte leden,
En waar men hem ontmoet daar gaat hy eenzaam treden.
Zyn aanzicht ftaat geftrekt, en als in ftagen rou,
In 't korte, dezen Man en dient geen jonge vrou.
Gy in het tegendeel zyt prachtig opgetogen,
En hebt geftaeg verkeert by luiden van vermogen,
Gy zyt van ons geciert, en van der Jeugd gekleed,
Niet uit een fchaerze beurs, maer uittermaten breed.
Gy zyt een fchoone Maegd, en hondert jonge mannen,
Die hebben, t'uwen dienft, haer zinnen in gefpannen.
Of zoo gy rykdom zoekt, de rykfte van de ftad,
Die zyn door uwen glants ten vollen op gevat.
Zoo gy op Adel ziet, de befte van den lande,
Die bieden hare trou aen uwe gunft te Pande,
Gy daerom, friffche bloem, gaet neemt een luftig man.
't Zy edel, ryk, of fchoon, gy hebt 'er keuze van.
Maer zoo een vyzen aert voor u te willen kiezen,
Dat is met eigen wil zyn lieve jeugd verliezen,
Dat is het malfte ftuk, en wel de vreemfte flag,
Die ik in dit geval van al myn leven zag.
Hy is een leelyk menfch, en gy van fchone leden,
Gy van een zoeten aart, en hy van fture zeden,
Hy wonder rou gekleet, gy net in u gewaat,
Hy droef in zyn gebaar, gy bly in u gelaat.
Hoe zal dit groot verfchil zich oit te zamen voegen?
Hoe kan dit ftrydig werk oit herten vergenoegen?

Ge-

Gelooft 't, weerde Kind, zoo ongelyken aerd,
Kan noit als met verdriet te zamen zyn gepaert
De Moeder had gezeid. De Dochter ging beginnen,
Niet door een schielyk hooft, maer wel bedachte zinnen
Met oorlof, zeid de Maegd, al wat men schoonheid hiet
En heeft zoo goeden naem in myn gedachten niet.
En dat gy leelyk noemt en kan ik niet verfoeien,
Maer voel in tegendeel myn liefde dieper groeien.
De schoonheid, na my dunkt, byzonder in de mans,
En geeft noit ware luft, en heeft geen rechten glans.
Ulysses hadde noit de gaef van schoone leden,
Noch wan hy menig hert door zyn bezette reden;
Noch heeft hy Nimphen zelfs tot zyne min gebracht:
Zoo dat ik kloek verstand voor alle dingen acht.
Al is een lichaem schoon, wat vreugde kan het geven
Om daer aen vast te zyn voor al zyn gantsche leven;
'tEn is maer een gezicht. Wat kan 'er meer geschien?
Al wie het eens bekykt, die heeft 't al gezien.
Of zoo der naderhand iet anders is te vinden.
Zoo blykt 't dat de tyd de schoonheid kan verslinden.
In voegen dat men noit, als met een groot verdriet,
Het afgaen van de Jeugd en van de schoonheid ziet.
'tIs anders met de geest, die kan tot allen tyden,
Verfraaien ons gemoed, en op een nieu verblyden,
Die weet, tot onze vreugd, gestaeg een nieuwen vond,
Of met een deftig schrift, of met een zoeten mond.
En als dat Hemels vier genaekt zyn aller leste,
Dan komt de meeste glans, en ver het aller beste;
Het is in dit geval de witte zwaen gelyk,
Die zingt haer zoetste lied ontrent haer droevig lyk.
Een geest van hoog vernuft die kan op weinig uren,
My storten in de borst, dat my zal eeuwig duren,
Daer my het frissche lyf, ook van den schoonsten man,
Noch wyzer in verstand, noch beter maken kan.
Het lyf, hoe schoon het is, en kan my niet vermaken,
Goed, adel, schoone verw' en zyn maer beuzel-zaken.
Het lyf is maer een blok, een ongezonden romp,
En, met een woord gezeid, niet als een aerden klomp.

Indien

Indien gy my een man oit zyt geneigt te geven,
Ik ben met deze vrierd alleen gezint te leven,
En daerom tot beſluit, Vrou moeder, weeſt geruſt,
In dat gy leelyk noemt, daer is myn herten luſt.
Al wat de goede Vrou hier tegen kwam te zeggen,
Dat kon de jonge Maegd met reden weder leggen.
De Vader even zelfs die is hier in ontſtelt,
Als hem, gelyk het lag, zyn Vrouwe dit vertelt.
Hy, naer het gantſche ſtuk te hebben overwogen,
Meint dat hier Crates zelfs wel meeſt in zou vermogen:
Hy voegt hem by den Man, hy opent zyn verdriet,
En bid met grooten ernſt dat hy 'er in verziet.
Dat hy (die niet en is genegen om te trouwen)
Het opzet van de Maegd wil krachtig weder-houwen;
Dat hy (die met een woord veel menſchen beter maekt)
De Vryſter neder zet, en hare luimen ſtaekt.
Dit werd van ſtonden aen by Crates aen genomen,
Hy zeid dien eigen dag by haer te willen komen,
Hy zeid, dat hy den loop van zoo een vreemd geval,
Ook in een oogenblik in ſtilte brengen zal.
In 't huis waar Clito woont daer was een ſtille kamer,
Hier tyd de Man te werk, en met een fluxen hamer,
Zoo maekt hy daer een gat, zoo dat hy konde zien,
Al wat 'er omme ging, en wat 'er mag geſchien.
Maer eer hy weder komt gaet hy zyn Dochter ſpreken,
En poogt met alle macht haer voorſtel af te breken:
Doch zy blyft onbeweegt, en zet haer even vaſt,
Zoo dat haer vreemde luim gedurig hooger waſt.
De Man, als uit geput, gaet nu zyn beſte reden,
Gaet al zyn gantſche kracht op haer gemoed beſteden
Hy klopt aen haren geeſt met zoo een harde ſlag,
Als o t een felle tong aen iemand geven mag.
ô Wat een ſchendig ſtuk! waer zyn u teere jaeren?
Waer is u zedig hert, u ſchaamte weg gevaren?
Waer is het eerbaer rood der vrouwen hoogſte deugd?
Dat gy u reine plicht aldus vergeten meugt?
Wat rolt u los verſtand? Waer dwalen u gedachten,
Dat gy wilt onderſtaen een Man te gaen verkrachten?

Een

Een Man gantsch tegen aard te dringen op den trouw,
Dat noit en werd gedaan als van een geile vrou?
Quelt u een heeten brand, of worden u de leden,
Van krevel aan geritst, of van het vleis bestreden,
Soo malt gelyk het dient, en kiest een rustig Man,
Die met een zoet onthaal u Jeugd vernoegen kan.
Maar by een vyzen griek u lust te willen zoeken,
Die oit geen lust en vind als in vernufte boeken,
Dat is het zotste stuk dat ik myn leven zag,
En dat noit menschen brein met reden lyden mag.
Hoe! zal een hultig Man een schoone Maagd vervoeren;
En die geen liefde kent u zinnen konnen roeren?
ô Monster van de stad, en van het gantsche ryk!
Wie zag 'er immermeer, wie kent 'er uws gelyk?
Juist op dit eigen woord zoo komt de moeder binnen,
Die zeid: Verdwaalde ziel, wat moogje doch beginnen,
Gy hebt in grooten ernst op my wel eer verzocht,
Dat gy eens met gemak tot Crates spreken mocht.
Komt nu, en neemt de proef van zyn verkleumde zinnen,
En ziet wat u gesprek op hem zal kunnen winnen.
Hy is hier binnens huis in zeker stil vertrek,
Gaat spreekt hem zoo je wilt, en opent u gebrek.
Als dit de Juffer hoort, al is haar geest verslagen,
Zy is noch evenwel het stuk gezint te wagen,
Zy weegt in haar gemoed het onverwacht geval,
En peist een korten wyl hoe zy het maken zal.
Maar als ze Crates ziet, haar gantsche leden beven,
Soo datze geen geluid voor eerst en konde geven;
Zy staat gelyk verbaast van zoo een deftig man,
Maar groet hem lykewel ten besten datze kan,
In wysheid, kloek vernuft, en lust tot hooge zaken,
Daar in, ô weerde Vriend? bestaat myn gantsch vermaken
En schoon ik ben gevleit van al de friffche Jeugd,
'k En vinde geen vermaak in al die malle vreugd.
Want naar ik even hier u lest eens hoorde spreken
Ben ik van zoete min ten vollen af geweken,
Ik ben, na dat gesprek, gedurig ongerust
En ziet, in u alleen besluit ik mynen lust.

Zoo

Zoo gy het, weerde Man, na dezen wilt gehengen
Ik zal al wat ik kan tot uwen dienſte brengen,
Ik zal al wat ik heb u ſtorten in den ſchoot,
En blyven u getrou tot aan de bleeke dood.
Ik heb van u geleert in tucht alleen te ſpreken,
En al het los gevlei ten vollen af te breken,
Ik heb van u geleert, te lyden met verdrag,
Al wat het ſchamper volk op iemand zeggen mag,
Ik heb van u geleert niet meer te willen achten,
Dat ieder een begeert, dat alle menſchen wachten,
Dat oit een prachtig wyf om hare leden droeg,
Ik heb van u geleert, dat weinig is genoeg.
Ik heb van u geleert in voorſpoed niet te zwellen,
En als het qualyk gaat zyn herte niet te quellen.
Ik heb van u geleert, dat ons de bleeke dood,
Stelt boven alle zorg, en buiten alle nood.
Ik heb van u geleert myn los gemoed te dwingen,
Ik heb van u geleert dat God in alle dingen.
Zyn woonplaats heeft gezet dat God is over al,
Dat God te zyner tyd de wereld rechten zal!
Dat waar hy is ontrent geen kwaad en dient bedreven,
Geen boosheid aan gerecht door al het gantſche leven:
Want hy vervult het al. Ik heb van u geleert,
Hoe druk en tegenſpoed ten goede dient gekeert.
Ik heb van u geleert dat ſtil te mogen wezen,
De menſchen voordeel is, en driften kan genezen.
Ik heb van u geleert, dat gullen overvloet,
De leden niet en helpt, maar enkel hinder doet.
Ik heb van u geleert, en wil 'er in volherden,
Ik heb van u geleert een menſch te konnen werden.
Ik mein het met 'er daad, en niet in loozen ſchyn,
En, acht ik uwe leer, zoo moet ik uwe zyn.
Met zy haar reden fluit, haar gantſche wangen bloozen,
En gloeyen even zoo gelyk als verſche roozen.
Daar was een ſtoel omtrent, waar op zy neder zeeg;
En ziet! haar wezen ſprak, ſchoon dat haar tongezweeg.
De Man op dit gezicht, voelt zyn gewrichten trillen,
Zyn geeſten over hoop, onzeker watze willen.

Syn

Syn over ſtrengen aard word zacht in dit geval,
En weet niet wat hy doen, of wat hy laten zal.
Hy ſtaat dan zonder ſpraak, verſtelt in zyn gedachten,
Hy voelt in dit gewoel zyn herte ſchier verkrachten,
Ten leſten, wat bedaard, zoo leid hy zynen ſtaf
Syn afgeſleten maal, en rouwen mantel af.
Daar ſtonthydoen ontbloot. Hy toontzyn gantſcheleden,
Hy toont zyn krank geſtel van boven tot beneden,
Hy toont de jonge Maagd zyn heimelyk gebrek,
En, ziet! in dezen ſtant begon hy dit geſprek:
Het kom my zeldzaam voor, ô Bloempje van de Maagden!
Die oit door zoet gelaat aan eenig Man behaagden,
Het komt my zeldzaam voor, ô Bloem je van het land!
Dat gy, ſchoon onverzocht, my bied u rechter hand,
Dat gy des (noit gevergt) aan my wilt over geven,
U friſſche maagde blom, u zoet en jeugdig leven;
Dat gy my zyt gezint, als uwen bed-genoot,
Te bieden uwen mond, te jonnen uwen ſchoot.
Wat komt u in den zin, my dit te komen zeggen?
Gewis gy moet het ſtuk vry nader over leggen.
Bedaart u, zoete Maagd, en kent, eer datje mint,
En eer gy door de trou u vrye zinnen bint.
Ik wil u nu ter tyd, ik moet het u ontdekken,
Dat ik geen Man en ben om Vrouwen aan te trekken,
Ik ben een ſlecht gezel, en van geen hoogen ſtam,
En 't huis is zonder glans, daaruit ik oorſprong nam.
'k En heb geen kooren land, geen klaverryke dalen,
Geen heuvels in het woud, daar duizend ſchapen dwalen
'k En heb geen boom gewas, geen wyngaardop het veld
'k En heb geen prachtig huis en min nochmachtig geld.
Dees male, die my dient om boeken in te ſteken,
En wat my op den weg noch voorder mag ontbreken,
En dezen ſtaf alle n dat is myn eenig goet;
Myn ſchat myn gantſche kraam, die myvernoegen moet
En wat myn lichaam raakt, 'k en zal u niet bedriegen,
Ook ben ik niet gewo n aan iemand oit te liegen;
Ik heb my bloot geſ elt voor u, bero mde Maagd,
Op datje myn geſtel en zwakke leden zaagt.

Men

Men houd 't voor gewis . dat . als myn Moeder baarde ;
Ik haar en al het volk met dezen romp vervaarde ;
Ik word' als voor een ſpook van ieder aan gezien,
En ik en heb noit Vrou myn leden willen bien.
Daar is een ronde bult my op den rug gewaſſen,
Hoe kan dat immermeer u friſſche leden paſſen ?
Hoe zal u geeſtig lyf, u aangename jeugd,
In my onaardig menſch oit vinden hare vreugd ?
H e zal u hoog gemoed zich neder konnen geven ?
Hoe zal u vrolyk hert zoo ſtreng oit konnen leven ?
Gy zult, voorwaar gy zult, indienje my gelooft,
Vertreuren uwe Jeugd by zo een zeldzaam hooft.
Ik ben meeſt alle tyd genegen om te dwalen,
Nu in het naaſte land, en dan in verre palen:
En dit is myn gebruik, al is myn lichaam zwak,
Noch doe ik evenwel myn leden geen gemak.
In 't holſte van de nacht als vee en menſchen ſlapen,
Of by haar weder paar haar zoete luſten rapen,
Dan leid myn bezig hert, myn deuſig hooft en maalt,
Zoo dat het even dan in verre landen dwaalt

Myn

Myn huis is zonder glants, en zonder gulde vaten,
k hebbe dit beslag al lange na-gelaten.
Een Kamer zonder pracht die acht ik voor geluk
Een peerd al waar het blind, en brakker niet een stuk.
Een kleed is my genoeg, kan 't maar de leden dekken,
En, schoon 'er iemand lacht, ik laat de wereld gekken.
'k En zoek geen lekkerny, geen mond of oogen lust,
Ik noem het goede spys al wat den honger bluft.
Aan tafel, daar het volk zyn hoogmoed plag te toonen,
Daar nut ik enkel moes, of dikmaal rauwe boonen.
Ik slape daar het valt, en ben dan ook alleen,
En voor een zachte peul neem ik een harden steen.
Voor wynen, die het brein met heeten damp ontsteeken,
Soo les ik mynen dorst met water uit de beeken,
En voor een gulden Cop, of ander ryker vat,
Soo Schep ik met 'er hand een schraal en killig nat.
Ik leve zoo ik mag, en na de zaken vallen,
Vol hoog en diep gepeis, terwyl de lieden mallen.
Maar hoe een jonge Vrou dient aan te zyn geraakt,
Daar heb ik noit myn werk voor dezen af gemaakt.
Denkt nu, gy die zoo teer van jongs zyt opgetoogen,
En uit uw's Moeders borst maar weeld'en hebt gezoogen,
Denkt wat gy maken zoud by zoo een vyzen Man,
Die aan het echte bed geen vreugde brengen kan.
Indien gy zyt geneigt ons regels aan te vaarden,
En leeren na de kunst de gronden van der aarden,
En hoe in oude tyd de wereld is geboud,
Soo bleefje, zoete Maagd al beter ongetrout.
Dan zyn de zinnen vry, om hoog te mogen zweven,
En nutter tot de kunst als die gezellig leven.
Want al waar Kinders zyn daar is het nimmer stil,
En wie 'er Moeder is en doet niet datze wil.
Maar wat dat u behaagt, ô Peerel van den lande!
Doet gy met uwe jeugd aan Hymen offerhande,
Want als ik u bemerk en uwen zoeten aard,
Soo dient u geen beroep, als wel te zyn gepaart.
Gy moet met eenig Prins in echte banden leven,
En aan het Vaderland van uwe vruchten geven,

De loten uwer Jeugd, u gul en edel zaat,
Dat moet hier namaals zyn een ſteunzel van den ſtaat.
Het rood van uwen mond het wit van uwe borſten,
Een wenſch van al de Jeugd en honderd jonge Vorſten,
En daar van ieder ſpreekt door al het gantſche Ryk,
En is niet voor een romp, als ik of myns gelyk.
Wy zitten menigmaal veel uuren opgetogen,
Het ſchynt dat ons de ziel is uit het lyf gevlogen;
Maar van het echte bed of vrouwen geen gewag:
En wat is edel fruit voor die het niet en mag?
Wat is u ſchoone blom, aan dit beſlag gelegen?
Gaat kieſt een luſtig man, gelyk de vryſters plegen,
Gaat neemt tot u behulp een zoeten bed-genood,
Soo mag een aardig kind vercieren uwen ſchoot.
Dat zal u beter zyn, als in geleerde boeken,
Den aart van alle ding te willen onderzoeken,
Al dat en is geen werk dat jonge vryſters raakt;
Het ſchepzel dient gebruikt daar toe het is gemaakt.
De Man betaamt de zorg, De Kinders moeten ſpelen,
Een vryſter dient gepaart, om vrucht te mogen telen.
Gy daarom, friſſche roos, gaat neemt een edelman,
Die u tot echte luſt en vreugde dienen kan.
Dit loom en bultig lyf voor u te willen kieſen,
Dat is u zoete Jeugd, u zoete vreugd verliezen,
Dat is u jeugdig lyf te brengen in den nood,
Dat is by een geleid het leven en de dood.
Daar zyn der in de ſtad die zich gelukkig achten,
Dat zy tot in der nacht op uwe dienſten wachten,
Al geeſtig, edel, ryk, en rappe jonge lien,
Voorwaer het is u beſt op haar der een te zien.
Kieſt daar wat u bevalt, dat zal u beter voegen,
Want met een edel paard en mag geen ezel plegen.
Niet dat met vaſter knoop twee harten t'zamen bind,
Dan als men haren aard in een geſtalte vind.
De Vader hoort 't al wat Crates heeft geſproken,
(Vermits hy door een ſpleet, te vooren op gebroken,
Aanzag het zeldzaam ſpel) hy dan met zyn gemaal,
Komt onder dit geſprek getreden op de zaal.

Het

Het dacht hem tyd te zyn, zyn Dochter aan te ſpreken,
Om al dit vreemd gepeis haar uit 't hooft te ſteken;
Hy zeide: Weerde Kind, hoort nu den leſten raad,
Gy ziet aan alle kant hoe dat u zake ſtaat:
U Moeder raad 't af, u Vaders is 'er tegen,
En Crates even zelfs tot trouwen ongenegen,
En dan noch boven al zoo meind de wyze vriend,
Dat gy hem niet en voegt, en hy u niet en dient.
Gy wilt dan even doch u loſſe zinnen ſtilien,
En doet dat u betaamt, en dat de vrienden willen.
Wie na geen Vader hoort, en na geen raad en doet,
Die haalt zich op den hals gewiſſen tegenſpoet.
De Maagd in dit gewoel, bedroeft tot in de zielen,
Gaat met een bangen geeſt voor haren Vader knielen,
Zy geeft een diepen zucht, als in den leſten nood,
En toont in haar gelaat gelyk een volle dood:
Ach Vader! 't geen ik eiſch dat moet ik hier verwerven;
Of laat my nu terſtond en hier ter plaatze ſterven.
Of, zoo ook dit verzoek my niet gebeuren mag,
Houd dezen evenwel voor mynen leſten dag.
Ik zal veel eer een zweerd in dezen boezem drukken,
En myn bedroefde ziel uit hare woon-plaats rukken,
Als dat myn treurig hart zal ſcheiden van den man,
Die ik niet miſſen wil, en niet verlaten kan.
Zy keert haar met een woord, en laat haar Vader kyven
En laat haar Broeder ſtaan; en laat haar Moeder blyven,
ô Peerel van het Ryk! ik zweere by de zon,
Ik wou u dienſtmaagd zyn, indien ik maar en kon.
Ik ben met al myn hart tot u alleen genegen,
Maar niet om myn vermaak met u te mögen plegen.
Neen, neen, gelooft 't vry, ik heb een ander wit,
't En is geen geilen brand, die myn gemoet verhit.
Zyt gy, naar u gebruik, genegen om te waken,
En egter niet geſtelt om vrouwen aan te raken,
Ey lieve weeſt geruſt; ik zie maar op den geeſt,
En met u wys te zyn dat is myn bruilofts feeſt.
Dat is myn hoogſte luſt; ik zal niet anders wenſchen;
Gemeenſchap in het bed is voor geringe menſchen

'k En acht 't niet een zier al wat men daar geniet,
Het is maar een water verw voor een die hooger ziet.
Schoon gy my niet en raakt, noch zal ik uwe blyven,
Laat slechts maar op myn graft den naam van *Crates* schryven,
Dat is voor my genoeg. De grond van myne vreugd,
En heeft zich nooit gezet op ranken van de jeugd.
Hoog oordeel, diep verstand, en wel bewrochte zinnen,
Die konnen maar alleen my krachtig overwinnen,
Daar ben ik op verlieft, daar ben ik om beluft,
En zonder dit vermaak zoo blyf ik ongeruft,
Hoe! kan ook niet een vrou haar zinnen over-geven,
Om met een deftig Man haar dagen af te leven,
In vriendschap zonder meer? Kan niet een billik mensch
Ontfangen, buiten luft, zyn vollen herten-wensch.
Voor my ik zegge, ja. Gy zult 't haast beproeven,
Dat ik tot myn vermaak geen man en zal behoeven,
Geen man en heb gezocht. Noemt my slechts echte vrou,
En ik en wil van u geen plichten van de trou,
Geen wel-luft in het bed. Ik zal my konnen geven,
Om als een deftig Man naar u gebruik te leven,
Ik zal myn hooft-cieraad geboort met diamant,
Ik zal myn ryk gespan gaan leggen uit 'er hand;
Ik zal dit edel kleed niet laten af te keuren,
Ik acht het Juffer-tuig alleen voor slechte leuren,
Ik achte niet een ding als dat de wysheid raakt,
En dat in ons gemoed de zinnen beter maakt:
Goud, peerels, diamant, en al de ryke steenen,
En zyn niet in der daad gelyk de lieden meenen;
't Is maar, 'k en weet niet wat, dat om het ooge speelt:
En dat een ydel hert zich in de zinnen beeld:
't En is maar rau gewas, gekomen uit de rotzen;
En geenzints van den aard om dus te mogen trotzen;
't En is maar oester-quyl, bevroozen in de zee,
En met een harden storm geslingert aan de ree.
't En raakt niet aan het hert, 't en kan geen mensch verblyden;
't En baat geen stille ziel in druk en bitter lyden;
Het maakt in tegendeel een ongeruften geest,
Want een die veel bezit is alle tyd bevreest.

't Is

't Is vry een meerder luſt, de ſterren aan te ſchouwen,
Als ydel poppe-goed en leuren van de vrouwen.
Voorwaar, het minſte licht dat aan den hemel ſtaat,
Is zoeter in vermaak, en hooger in cieraat.
Dat mag een Menſchen oog ook zonder koſt genieten,
En zoo een rein gezicht en zal hem noit verdrieten.
Noit boven zyns gelyk doen zwellen door de pracht,
Gelyk haar flikker-glans van alle tyden placht.
Wel vriend, wilt gy den aard van myne luſten weten,
Ik kan ook enkel moes en rauwe boonen eten;
Ik kan ook doolen gaan, ik kan ook zober zyn,
En ſlapen in het woud en leven zonder wyn.
Ik zal benevens u een rouwen mantel dragen,
En wat gy verder doet en zal my niet mishagen.
Gy zult te gener tyd vernemen myn geklag,
Indien ik maar alleen ontrent u wezen mag.
Maar wat ik heb gezeid, gy laat u niet bewegen,
Ik zie aan u gelaat het is u byſter tegen.
Wel Crates, wilt gy dan myn liefde tegen-ſtaan,
Soo moet dit treurig hert van droefheid onder gaan,
Soo moet myn woonplaetszyn ontrentde droeve Maagden.
Die haar benaude ziel uit haren boezem jaagden,
Uit zake van verdriet en heeten minne-brand,
Daar niemand zoet behulp of hope toe en vand.
Als Dido niet en mocht haar weerden vriend genieten,
Soo ging zy met 'er daad haar edel bloed vergieten.
Want eer hy met de vloot verliet het Koningryk,
Soo was de jonge vrou terſtond een droevig lyk.
En als de Griekſche Maagd Leander moeſte derven,
Zy wou geen vreugde meer, maar gaf haar om te ſterven.
En Thisbe, by geval van haren vriend ontbloot,
Begaf haar door het zweerd gewillig in de dood.
En waarom zou de menſch op aarden langer leven;
Als aan zyn droevig hert geen trooſt en werd gegeven?
Voor my ô waarde Man! ik ga den eigen gang,
Mag ik niet uwe zyn myn leven dagen,
Ik ga den eigen weg, ik zyge na beneden,
Ik ga tot Carons boot, en dat met raſſe ſchreden.

'k En vreze nu voortaan geen droevig ongeval,
Ik heb hier by der hand dat my verloſſen zal.
Juiſt op dien eigen tyd zy greep een bloten degen,
Die onder zeker kleed verhoolen had gelegen,
Zy voegt haar op den punt. Maar Pytha gantſch ontſtelt
Die valt haar om den hals, eer zy het waren veld.
Wat zal de Vader doen: wat zal de Moeder ſpreken?
Hy zi t haar tranen aan, die ſchynen ſtage beken,
Hy ziet haar droef gelaat, en haren bleken mond,
Soo dat hy zyn gemoed in duizend prangen vond.
Hy geeft hem uit de zaal, met droefheid in genomen,
En zyn bedroefde Vrou is tot hem af gekomen;
Die toont haar gantſch ontſtelt, en boven al bevreeſt,
Het ſchynt dat zy de Maagd ziet geven haren geeſt.
Zy valt hem om den hals, en met een droevig kermen,
Soo bidze dat de man zyns dochters wil ontfermen.
Hy van een zachten aard, en even zeer ontzet,
Vergunt na groot beklag, de moeder haar gebed.
Daar gaat 't zeldzaam toe, daar laat men Crates halen,
Die komt met ſtil gebaar getreden op de zalen.
De Vader zeide niet, hoe na de jongman quam,
Soo dat de droeve vrou het woord ten leſten nam.
Zy ſprak dan Crates aan, met tranen op de wangen:
Ach hoe is deze Maagd met uwe min bevangen!
Daar is geen uitkomſt aan, ik zie 't met 'er daad,
Dat al de gantſche lust in u alleen beſtaat.
Voor dezen waarde Man, zoo was het ons begeeren,
Dat gy de jonge Maagd zoud van de liefde weeren,
En hier is toegedaan al wat ik oit bedacht,
En daar is niet met al by haar te weeg gebracht;
Des koom ik wederom met uitgeſtorte tranen,
Om tot het tegendeel u zinnen aan te manen.
Wel aan dan lieve vriend, ontfangt de jonge Maagd,
En doet met hare jeugd gelyk het u behaagt.
De Man die ſtelt hem vreemd. en wil het ſtuk ontleggen,
Maar echter op het leſt hy liet ook hem gezeggen.
Cupido quam 'er by en ſchoot hem in de bult,
Tot dat zyn koude borſt, met vlammen is vervult.

Het

Het wicht dat had een pyl in Ætna laten ſmeden,
Die nut en dienſtig was tot zoo verkleumde leden,
De ſchicht was byſter lang, en wonder fyn geſtaalt,
Soo datze door de borst tot in de lever daalt.
Daar gaat den Bruiloft aan, maar zonder Bruilofts-gaſten,
Geen Maagden by de Bruid die op haar dienſten paſten,
Geen ſpel, of bly gezang, geen kruid, of rooze krans,
Geen vryers op de zaal, geen vryſters aan den dans.
De Maagd die word een Vrou, door wonder vreemde we-
Haar luſt is even zelfs in luſten niet gelegen; gen,
En des al niet te min zoo is de Vryſter bly,
En niemand (zoo het ſchynt) en houd 'er feeſt, als zy.
Maar zy verlaat terſtont al wat haar plag te çieren,
En word tot in de ziel verandert van manieren:
Zy draagt een rou gewaat, al is ze wonder teer,
Zy wil geen diamant of ryke peerel meer.
Dat ſchoon, dat geeſtig hair, zoo net weleer gevlochten:
Dat zonder heten brand geen vryers zien en mochten,
Is nu in een gerolt, gedwongen over hoop,
En 't is nu maar alleen een onbelompen knoop.
Zy gaat door al het land, en dat met naakte voeten,
Gelyk die haren kost met ſpitten winnen moeten:
Haar bed is menigmaal het gras en jeugdig velt,
Daar zy by wylen rust, of om te ſlapen ſtelt.
Zy eet maar voór de nood, en drinkt uit klare beken
Zy kan in grooten ernſt de feilen tegenſpreken,
Zy ſtraft het noeſt gewoel, en ik en weet niet wat,
De ranken van het Hof, de grillen van de Stad:
Zy tast ook Prinçen aan, en die zich Heeren noemen,
Ook die met vollen mond op haar geleerdheid roemen,
Maar boven al het volk dat alle dingen leert,
En tot zyn eigen hert geen zinnen oit en keert.
Siet daar de lieve twee, bewondert van de menſchen,
Gaan dolen zonder huis, maar hebben dat ze wenſchen.
Zy leven buiten zorg, en met een bly gemoed,
Gelukkig zonder ſtaat, en machtig zonder goed.

OPENINGE VAN INNERLYKE GEBREKEN,

TUSSCHEN NIEU-GEHOUWDE;

Tot welstand van de aanstaande

HUYSHOUDINGE.

Een jong en aardig paar, een weinig tyds geleden,
Was naar een lang gevry in echten Staat getreden.
De tyd doet haren gang, de bruiloft is gedaan,
De vrienden zyn verreist en hares weegs gegaan,
De nieu geplukte bloem, niet lange na die dagen,
Dat zy den maagde-krans niet en vermocht te dragen,
Die nam haar nieuwen vriend zoo wat ter zyden af,
Daar zy hem onderging, en deze lesse gaf:
Phileta (zoo je weet) wy zyn nu echte lieden,
En moeten by gevolg verschil en onlust vlieden:
De vreed' is voor de Vrou en even voor de man,
Het beste dat men oit ten echte brengen kan.
Ik wil in dit beleid myn kracht en jonge leden
Ik wil tot ons gemak myn gantsch vernuft besteden;
Gy tracht gelyk als ik tot ons gemeene ruit,
Soo werd ons 't huisgezin tot enkel herten-lust.
Wel aan nu tot een grond van dit gelukkig leven,
Wil ik tot u bericht een nutten regel geven,
Ik bidde let 'er op; Want zoo je dat betracht,
Soo word ons gantsch bedryf in goeden stand gebracht.
Ik heb een zeldzaam hoofd en dikmaal losse vlagen,
Die zomtyds verre gaan en niet en zyn te dragen?

Maar

Maar wie flechts voor een wyl myn luimen vieren kan,
En krygt 'er nimmermeer verdriet of hinder van.
Siet als myn fchorte-kleed is uit zyn plaats geweken,
Of dat het met 'er hand ter zyden is geftreken,
Soo weet dat my de fchroef dan niet te vaft en ftaat.
En let dat gy voor al myn luimen gade flaat.
Weet gy dan myn gebrek een weinig toe te geven,
Wy zullen met vermaak en in geruftheid leven,
Wy zullen buiten twift verflyten onze Jeugd,
En leven onder een als in geftage vreugd.
Philetas hoord het aan al wat hem Pfyche zeide,
Het fchynt dat hy haar woord als aan zyn here leide;
En, naar hy zich hier op een weinig had bedacht,
Soo heeft hy met befcheid zyn antwoord in gebracht;
Het is my, weerde lief, een wonder groot behagen,
Dat gy de gronden legt voor onze goede dagen;
Ik wil u weder zyn een zoet en ruftig man,
En brengen tot het werk al wat ik immer kan.
Ik heb van u verftaan, en wil het overwegen,
Hoe dat in u gemoed de zaken zyn gelegen,

Ik wil u van gelyk ontdekken mynen aard,
En 't is de rechte weg om wel te zyn gepaart.
Ik heb een vyzen kop, en wonder vremde kuren,
Soo dat 'er niet een menſch by my en kan geduren;
Maar wie myn grillen viert, of handelt met beſcheid,
Die ziet den wrok verzoent en haaſtig af geleid.
Maar op dat gy verſtaat wanneer ik ben te myden,
En hoe dat met geduld myn ranken zyn te lyden,
Sóo let op dezen peil; De roos van mynen hoed,
Sal u een teiken zyn wanneer gy zwichten moet.
Als die niet recht en ſtaat dan heb ik vreemde grillen;
Siet dan myn hevig brein met alle macht te ſtillen.
En zoo gy dat bezorgt, en hier op vlytig acht,
Soo word' ik met 'er daad in beter ſtand gebracht.
Hier op werd onder hen een zoet verbond geſlooten,
Beveſtigt door een kus; en met den wyn begooten;
Een ieder die belooft te paſſen op het ſtuk,
Op dat haar ſtil gezin mocht wezen buiten druk.
Maar let hoe dat het volk den weg hier toe bereiden,
En hoe zy naderhand haar zaken overleiden.
Soo haaſt het vrouwen-kleed is ſcheefen buiten ſtant,
Soo haaſt was ook de roos verdraait en over-kant.
Want als Philetas zag, dat Pſyche zou beginnen,
Te ſtellen in het werk haar ongetoomde zinnen,
Syn geeſt was in de weer, zyn hand die werd verzet,
En zoo werd alle twiſt van ſtonden aan belet.
De Vrou in tegendeel had ſtaag het oog geſlagen,
Op zyn verdraaiden hoed, en zyn verkeerde vlagen;
Zy viert hem wat ze mag, en hy verſchoont het wyf,
En zoo blyft ieder een geruſt in zyn bedryf.
Wel aan dan wie 'er is in echten ſtaat getreden,
Die prent in zyn gemoed den grond van deze reden:
Gy Vrouwen eert den hoed, gy Mans het Vrouwen-kleet,
Soo blyft het huis geruſt en buiten alle leed.

HOUWELYK

Veroorzaakt uit MEDELYDEN,

Door een schielyken inval, van een Italiaansche

JONK-VROUWE,

Hoe dat de liefde speelt ontrent de jonge zinnen,
En maakt een killig hert genegen om te minnen,
Is waart te zyn bemerkt. Weelt gunstig zoete jeugd;
Eens anders hertten leet is dikmaal iemants vreugd.

ACtæon uit der aard tot vliegen zeer genegen,
En met een snellen valk zyn lust te mogen plegen,
Was van een edel huis en van een hoog gemoed,
Was uit een volle beurs en welig op-gevoed,
Was vrolyk in gelaat. Syn geest voor weinig dagen,
Was aan een jonge Maagd ten vollen op gedragen.
Jolinde was zyn wensch, zyn troost, zyn herten-lust,
En buiten haar gezicht en was hy noit gerust.
Hy pongde wat hy mocht, en met de gantsche zinnen,
Den moedt van haar gemoed voor hem te mogen winnen;
Hy dede jaren lang al wat een Edelman,
Met geest en groote kost te wege brengen kan:
Hy liet meest alle nacht voor hare Kamer speelen,
Of schonk haar staag den galm van al de zoetste keelen,
En als de lente tyd haar jeugdig loof ontsloot,
Soo was 't dat hare stoep het eerste groen genoot.
Hy rechte speelen aan, en maakte groote feesten,
Hy trok in zynen dienst meest al de fraaye geesten,
Hy gafze t'huis de kost, en buiten vry gelag,
En gaat in alle ding zoo quistig als hy mag.
Hy nam veel dienaars aan, veel pagies, veel lakeyen,
Die vry een vetten grond haast weten af te weyen.

Die

Die kleed hy byſter weits en verre buiten maat,
En even in die verw' gelyk Jolinde gaat.
Syn lyf is op-gepronkt met alle moye dingen,
Syn vingers als een kraam van al de ſchoonſte ringen,
Daar komt geen nieuwe ſnuf van eenig zeldzaam kleed,
Of 't word tot zyn gebruik in haaſten uit-gereed.
Hy maakt een ſchoonen hof, daar ſtaag is in te werken,
Met beelden in het kruid, met duizend ſchoone perken,
Getoogen op een draad, en ſchier in ieder deel,
Een ſpeel-huis na de kunſt, of eenig ſchoon Prieel.
Maar dat is niet genoeg, geen tuin en kan 'er helpen,
Hy maakt 'er grotten in van alderhande ſchelpen,
Van aardig hooren-werk, en takken van koraal,
En wat de zee oit zend uit haar verglaasde zaal.
Hy maakte boven dat ook ſchoone water ſprongen,
Die worden door het werk behendig uit gedrongen,
En gaven beelden uit wonder vreemden aard,
Soo dat ook even daar geen koſt en is geſpaart.
Hy maakt een ruim gebou voor doggen, brakke, winden,
En wat van dezen aard by menſchen is te vinden.
Hy bracht 'er voogels by de ſnelſte die men vond,
En wat van dezen aard oit Noordze Klippen zond.
Hy maakte voor de ſtad waranden voor de dieren,
En koyen boven dien waar in de vogels zwieren,
Daar zet hy herten in, en menig ander wild,
En dus werd over al het beſte geld geſpild.
Hy kocht de ſchilder-kunſt van al de beſte geeſten,
Een landſchap, boeren hoef, een woud vol felle beeſten,
Een zee van wind beroert en uitermaten ſtraf,
En wat de rykſte kunſt aan ieder meeſter gaf.
Het oudſte beelde-werk beroemd voor duizend jaren,
Dat weegt hy op met geld, al zonder iets te ſparen,
Hy maakt een boek-vertrek, dat wonder deftig was,
Schoon dat hy jaren lang niet eenen boek en las.
Noch houd hy boven dien een ſtal vol ſchoone peerden,
En koetzen op 's en hoofs, en al van grooter weerden,
Ook jachten op het meir, en gondels in de ſtad,
En dus verquiſt de man een overgrooten ſchat.

Jolin.

Jolinde, schoon verweend en tot de pracht genegen,
Misprees dit evenwel en sprak 'er deftig tegen:
Actæon, (was haar woord) u dient of minder moets,
Of na dat ik het merk, al vry wat meerder goets.
Gedenkt aan zeker Prins, die van zyn eigen honden,
Vermits haar groot getal, ten leften is verslonden,
En let op u bedryf u schip dat gaat te diep:
En 't was om niet gezeid al wat de juffer riep.
Hy ging zyn oude gang, hy liet Jolinde praten,
Hy wil zyn hoogen zwier in geenen deel verlaten,
Hy quift gelyk hy plag, en slaat 'er dapper in,
Hy past op geen verlies, en let op geen gewin.
Jolinde blyft gezet en laat haar niet bewegen.
Maar wat hy neemt ter hand, of wat hy weet te plegen,
Men zeid 'er over straat, in 't hof, en over al,
Dat hy wel jagen mag, maar nimmer vangen zal.
Noch houd de Jonker aan door alderhande vonden,
Die hem tot grooten last en zware koften stonden:
Soo dat zyn huis, zyn hof, zyn vee, zyn beste land,
Aan ik en weet niet wien ten leften is verpand,
Ten leften is verkogt, en al ten kleinen pryze,
Gelyk het veeltyds is beroide lieden wyze.
Maar doen hy had gespilt zyn vaders leste Slot,
Werd hy door al het land een algemene spot,
Een geks-maar by het volk Siet hoe de zaken loopen,
Wie alle dingen koopt, die moet het al verkoopen.
Eet zoo, wie datje zyt, op 't eerste van den dag
Dat voor het avondmaal iet over blyven mag.
Daar werd de Jongeling van al zyn speel-genooten,
En van Jolinde zelfs versmaad, en gantsch verstooten.
Het is van ouds gezien, dat waar een autaar breekt,
Geen menschе naderhand voor haar een keers ontsteekt.
Als nu de jonker vond zyn hoope gantsch vervallen
Liet hy ten leften af van dit uitzinnig mallen,
En om door al de stad niet meer te zyn begekt,
Soo is 't dat hy verhuift en naar het land vertrekt.
Daar heeft hy lange tyd niet als benaude dagen,
Hy raapt den schralen kost met vliegen, vinken, jagen.

Met

Met iken weet niet wat. Maar dat is klein beſlag,
En dat geen Edelman of Ridder voeden mag.
Hy teerd allenxken uit, en wat hem is gebleven,
Dat word voor mond behoeft en vollen uit gegeven.
Hem bleef geen nooddruft zelfs van al zyn Vaders erf,
Geen knechten in het huis, geen honden op de werf.
Hem reſt ſlechts maar een Valk van al zyn ſchoone panden;
Maar die is wyd beroemt in al de naaſte landen,
Vermits hy met den bek of door zyn ſnelle vlucht,
Is heerſcher in het woud, en meeſter van de lucht.
Dit was zyn eenig al, het ſteunzel zyner zaken,
En placht hem in den druk een vrolyk hert te maken.
Hy kreeg geen wild-braad meer, al is hy des beluſt,
Wanneer de rappe klau van dezen vogel ruſt.
De Juffer had een Neef ter jacht alleen genegen,
Die had om dezen tyd een vreemde luim gekregen:
Geen meeſter is bekend wat ziekte dat het was,
Men vond geen heilzaam kruid dat zyne quaal genas.
Men zag des niet te min dat zich de Jonker quelde,
En dat hem eenig ding het grillig hoft ontſtelde.
De Moeder is bedroeft, het was haar eenig Kind,
Om dat men geen behulp voor haren Soon en vind.
Zy doet hem menigmaal, en ſchier gedurig vragen,
Waar toe hy is beluſt, en wat hem mag behagen;
Zy riep uit ſtage zorg, En doet u niet te kort,
Segt maar wat gy begeert, en wat u zinnen ſchort.
Hy, dikmaal aangemaant waar toe zyn luſten ſtrekken,
Gaat zyn genegen hart aan zeker vriend ontdekken,
Hy zeid hem, krygt den Valk van zoo een Edelman,
Dat is de rechte zalf die my genezen kan.
De Moeder was een vrou van wonder groot vermogen,
En hy een jonge wulp gantſch dertel op-getogen:
Hy had Actæons Valk by wylen eens gezien,
En wiſt hoe weerd de was by al jonge lien,
Priſcilla was verblyd, vermits zy mochte weten,
Wat aan haar krarken Soon de zinnen heeft bezeten;
Maar hoe men krygen zal waar toe hy is beluſt,
Dat maakt haar killig hart al weder ongeruſt.

Haar

Haar komt na diep gepeis gevallen in de zinnen,
Hoe dat Actæon plag haar Nicht wel eer te minnen,
En dat haar oude gunst misschien in dit gevrl,
(Zoo hy des werd verzocht) noch iet vermogen zal.
Zy gaat het ganſche ſtuk wat nader overleggen,
Zy gaat de jonge Maagd den gantſchen handel zeggen:
Ik bidde, lieſſte Nicht, doet hier in watje meugt,
Gy weet dit eenig Kind dat is myn gantſche vreugt.
De Jonker is beroid, en by de ſchrale lieden
Daar heeft de penning kracht, het geld kan daar gebieden
Wat nood is zonder wet; gy looft hem wat je kont,
Op dat het edel dier myn Zoon mag zyn gejont.
Jolinde nam het aan hier op te zullen letten,
En gaat op dit geval haar ſnege zinnen wetten.
De ziekte is haar lief, zyn Moeder boven dien,
En zy wenſcht haren Neef gezond te mogen zien.
't Geviel om dezen tyd dat uit de naaſte ſteden,
Veel friſſche jonge lien, veel zoete vryſters reden,
Na zeker luſtig Slot, om op een Bruilofts feest.
Al wat men droefheid noemt te jagen uit den geest.
Jolinde was een deel van al dees lieve bende,
En koos 'er zes of acht die zy voor luſtig kende.
't Is heden, zeid de Maagd, de derde zonne-ſchyn
Dat wy in dit Kaſteel als opgeſloten zyn.
De feeſt die heeft haar recht, de Bruid die is beſlapen
Wy moeten elders gaan, om nieuwe vreugd te rapen
Wy moeten uit den dwang, en in het jeugdig groen:
Ik heb een aanſlag voor die moet ik heden doen.
't Is lang genoeg gebrast, ik zoeke nieuwe dingen,
Wy moeten hier ontrent een Ridder gaan beſpringen,
Een vrient ons wel bekent, en om hier rond te gaan,
Actæon is de man, die moet 'er heden aan.
Gy weet het al gelyk hoe dat hy plag te leven,
En hoe hy nu ter tyd te gronde leid gedreven;
Wy moeten gaan bezien wat nu de Jonker doed,
Terwyl hy niet en heeft als enkel tegenſpoed.
Wy moeten gaan bezien zyn huis en alle zaken,
En wat hem nu ter tyd de zinnen kan vermaken,

Wy

Wy moeten gaan bezien wat hy voor landen b...
En letten boven al wat huisde Ridder houd,
En hoe zyn keuken rookt, en wat de velden geven,
En of hy beter vaart in dit zyn eenzaam leven,
En of hy blyder is als hy te vooren plag,
En wat hy 't onzer eer zal brengen aan den dag.
(Jolinde was gegaan tot aan de rype jaren,
En ineger in vernuft als haar gespeelen waren,
Maar weelig boven al, en van een vryen mond,
En kluchtig uit der aard, en in het spreken rond.
Haar Moeder was gerust, haar Vader overleden,
Haar Susters al gelyk den eigen Pad getreden:
Een die haar Jeugd bestiert dat is haar Moeders Oom:
Maar die gaf aan de Maagd al wat te ruimen toom.)
De voorslag dus gedaan werd veerdig aangenomen,
Men boodschapt aan de vriend, wat gasten dat 'er komen,
Men zeid hem boven dien, hoe dat men op de noen,
Heeft voor aan zynen disch het maal te komen doen.
De bode was gegaan, en, zonder lange peizen,
De Jeugd die is gereed en veerdig om te reizen.
Jolinde leid het rot tot enkel tyd verdryf,
En straks is al het volk Actæon op het lyf.
Zyn tafel is gedekt, maar geensins overladen,
Men zag 'er niet als groen, en veelerlei saladen.
Niet dat de vleis-hal zend, of dat de keuken geeft,
Maar dezen onverlet de Jonker is beleeft.
Hy toont hem wonder heus, en byster wel te vreden,
Hy toeft het gantsche rot met spys van zoete reden,
Hy gaat in woorden breed, al is zyn tafel kort.
Hy vult 't met den mord wat aan de keuken schort.
Te midden op zyn disch daar stont een stuk gebraden,
Maar wat het wezen mocht dat konde niemand raden.
Hy, voor wien dat het stond, en die het beest ontleed,
Verklaart ook even zelfs dat hy het niet en weet.
De vogel word gep oeft, De vogel wierd gebeten,
De vogel word gekaut, maar niemand kan 'er eten.
De vogel word gekeert en om en om gewent,
Maar wat 'er iemand doet het dier is onbekent.

Dit

Dit gaat het ſchamper volk aan haren Waard verwyten;
Wel! dit is zeldzaam vleeſch, geen tand en kan het byten.
Ei, zeg ons dog een reis, wie heeft 't u gekocht,
Of voor een moi geſchenk hier in het huis gebrocht?
Een ander valt 'er toe, en gaat wat anders zeggen,
En weet dit vreemd geval noch breder uit te leggen.
Dat is ganſch nutte koſt, en dienſtig in den noot,
Een ieder eet 'er van en 't blyft al even groot.
Een ieder zeid het zyn! maar niemand kan daar we en,
Hoe dat de Vogel hiet, of wat 'er is gegeten.
De praat op dit geval veroorzaakt grooten ſtryd,
En dient hun tot vermaak, en duurd' een langen tyd
Jolinde lykewel, ook midden in het eten,
En had haar zieken neef niet altemaal vergeten;
Maar zocht bequame tyd by naaſt den ganſchen dag,
Dat zy eens van den valk Actæon ſpreken mag.
En luiſt op dit geval waarom de gaſten loegen,
Soo gaatze met beleid haar by den Ridder voegen,
Zy leid hem van den diſch, en wat ter zyden af,
Daar zy hem in 't gemeen voor eerſt een praatjen gaf.
Doch zeid hem niet te min, dat zy eens wenſcht te weten,
Wat dat men voor gebraad aan tafel heeft gegeten.
Zy bid hem menigmaal, dat hy van dit geſchil,
(De gaſten tot vermaak) een einde maken wil.
Hy ſtond een wyl en keek onzeker wat te maken,
Hy word geheel ontſtelt en krygt beſchaamde kaken.
Hy weet niet wat hy zal. Ten leſten tot beſluit,
Soo berſt hy met verdriet in deze woordenuit
Gydwingt my, ſchoone Maagd my ndroeven ſtaat te melden.
Ellaas! myn zot bedryf dat moet ik nu ontgelden.
Ach! dat op tafel ſtaat dat is myn leſte goet,
Dat hier tot uwer eer, alleen het beſte doet.
Juiſt als gy voor den noen my liet in haaſten weten,
Dat gy met u gevolg hier woud te middag eten,
Doen was ik wonder bly en niet te min begaen.
Wat dat tot uwen dienſt op tafel zoude ſtaan.
Ik ſprak in myn gemoed: ô Mocht ik heden wenſchen,
Dat ik eer heb geſpilt ontrent onnutte menſchen!

Ô Had ik nu ter tyd! dat in myn overvloed,
De linkers heeft vermaakt, en vlyers heeft gevoed!
Ach had ik nu het wild, dat ik zoo menig werven,
Ook buiten alle nood, voor iemand dede sterven!
Ach had ik maar een deel van dat ik heb verquist,
En dat tot myner smaad myn schrale Keuken mist!
Maar 't was om niet gewenst, dies stond ik gantsch verslagen,
En zag den handel in gelyk verdiende plagen.
Maar hoort noch evenwel hoe dit myn ongeval,
My trooft in dit verdriet, en eeuwig trooften zal.
Myn goed is niet verquist met zuipen, vreeten, brassen
Maar om, tot u vermaak op uwen dienst te passen.
Heb ik een prachtig huis gebout tot in de locht,
Het was op dat myn staat aanzienlyk wezen mocht.
Heb ik om mommery, of diergelyke zaken,
Myn beste geld gespilt, het was tot u vermaken.
In 't korte, wat ik oit voor dezen ondernam,
Gy weet dat al myn doen uit enkel liefde kwam.
Hier door zyn met der tyd myn zaken zoo verlopen,
Dat my niet over bleef om iet te mogen kopen;

Dies

Dies ben ik met verdriet getoogen uit de ſtad,
En leef hier op het land met ik en weet niet wat.
Ik woon hier op een hof gehuurt van ſlechte luiden,
Het tuinrje, datje ziet, dat geeft my groene Kruiden;
De boomgaart ooſt eh houd, en dat is my genoeg,
Vermits ik my voortaen na nood en reden voeg.
De nood kan malle drift en gulle weelde ſtaken,
De nood kan ons bezet en vry al beter maken,
De nood kan open doen, en brengen aan den dag,
Al wat een dertel oog te vooren niet en zag.
Dit heb ik nu geproeft. Dog mogt ik wederkeeren,
Geen drift en zou voortaen myn zinnen over-heeren,
Geen pragt of zotte waan verrukken myn gemoet,
In droefheid vind ik vreugd, en in het bitter zoet.
De boeken, die ik kocht, maar noit en plag te lezen,
Die moeten my voortaen een trooſt en toevlucht wezen;
Zy geven my vermaak, en vry al zoeter vreugd,
Als ik wel eer genood ontrent de domme jeugd.
In plaatſe van te gaan in alle blyde feeſten,
Soo ſpreek ik even ſtaag met al de beſte Geeſten,
Die oit de wereld zag ook over duizend jaar
En wat geleerdheid is dat word' ik nu gewaar.
Ik leere myn gemoed, en alle zinne-droomen,
Ik leere ſlim bejag en alle driften toomen.
Siet wat een deftig boek, gelezen na den eiſch.
Kan geven aan den geeſt, en nemen aan het vleiſch.
Ik leeze boven al dat Mozes heeft geſchreven,
Wat Godes eigen Soon de wereld heeft gegeven,
Dat geeft my dieper trooſt, en zet myn zinnen vaſt.
Schoon wanhoop, ziel-verdriet, ja hel en duivel baſt,
Ik heb den grond geleert van bouwen, maken, breken,
En heb met Salomon nu deftig leeren ſpreken,
Dies zeg ik menigmaal: Al wat het ooge ziet
Is ydel, zonder grond en enkel ziels-verdriet.
Een zake niet te min die moet ik nu beklagen;
Dat ik geen meerder eer u toe en weet te dragen,
Dat ik geen macht en heb te toonen met der daad,
Hoe diep gy heden noch in my gewortelt ſtaat.

'k En heb van nu voortaen geen schapen aan der heiden,
Geen peerden op den stal, geen ossen in de weiden,
Ik heb maar eenen valk, die haalt my uit 't rys,
Een kor-hoen, als het lukt, of eenig jong patrys.
Maar ziet op dezen dag en had hy niet gevangen,
En dit bragt my by naast de traanen op de wangen,
Vermits ik even nu, als gy juist tot my quaamt,
Dus qualyk was gestelt, en stond geheel beschaamt.
Ik gaf my in den hof, en met een angstig zuchten,
Soo plukt' ik moes gewas, en niet als boogaart vruchten,
Ik plukte met 'er haast al wat ik plukken kond.
Doch fruit dat is al een maar voor een gragen mond.
My docht ik moest voor al wat anders veerdig maken,
Op dat myn schrale Wyn de vrienden mogte smaken,
Dies sloeg ik in der haast myn oog aan alle kant,
Op dat ik eenig ding tot uwen dienste vant.
Maar waar ik henen keek, 'k en wist ons niet te vinden
'k En had geen haas geen rhee, geen harten, bokken, hinden,
Geen pauwen op de werf, geen duiven op het kot,
Geen ganzen in de gragt; geen zwaan ontrent het Sloot,
Geen eijers in de nest. Wat eijers zou ik weten?
Myn hennen even zelfs die waren op gegeten,
Myn hanen boven dien. Siet daar een hoogen nood,
En my is niet een end gebleven in de Sloot:
In huis geen rauwe kost tot voorraad van de boden,
Geen os-ofzwynen-vleesch bequaam te zyn gezoden,
Geen hammen in deschou, die ons Westphalen zend;
Ach! 'k heb in langen tyd dat voedzel niet gekent.
Siet daar myn droeve ziel met groote angst beladen,
Ik had, indien ik kon, myn herte willen braden,
Maar dat was zonder grond. 't En dient de vriendenniet,
Schoon ik myn leden zood, of aan den viere bried.
Ik zag dan over al myn zaken gantsch verloopen,
Ook had ik geen geloof om iet te mogen koopen,
En, dat het slimste was, geen panden in de kist,
Soo naau is alle ding tot uwen dienst verquist.
Als nu myn treurig hert geen raad en scheen te weten,
Sag ik myn lieven valk gelyk hy was gezeten,

Tot

Tot mynen dienſt bereid, ik zag den Vogel aan,
En zeide binnes monds: U leven heeft gedaan.
Trou beeſt, al is 't my leed, ik moet u heden dooden,
Ik moet tot uwen koſt myn beſte vrienden nooden,
Ik moet u hinder doen, hoe weerdig datje zyt,
Dat eiſcht de ſtrenge nood en even deze tyd.
De vogel ſtond verbaaſt en ſcheen te willen klagen,
Of van myn wreed bedryf de grond te willen vragen,
Maar dezen onverlet, ik greep dit edel beeſt,
Ik dood' het met verdriet, en met een bangen geeſt.
Maar a's ik weder zag, waarom het zoo gebeurde,
Gevoeld' ik dat myn hert in geenen deel en treurde;
Maar die in dit geval myn bloed niet ſparen zou,
Hoe kan ik om een valk my vinden in berou,
Siet daar, eerwaarde maagd hier uit zoo konje weten!
Wat datje voor gebraad aan tafel hebt gegeten.
Ik weet 't is taay geweeſt, en geenzins na den eiſch;
Maar 't is myn leſte goedj, en 't is myn beſte vleiſch,
Wat kan een edelman van iemand zyn geweten,
Die zich met alle macht aan vrienden heeft gequeten,
Die met een open hert het al ten beſten geeft,
Wat hy voor hem bewaard of in de Wereld heeft?
Indien gy meer begeert, zoo neemt ten allerleſten,
Myn hert, myn lyf, myn ziel. ik geve al ten beſten,
Gaat zend my na de dood, of na een meerder pyn;
Soo gy maar eens en winkt, ik zal gehoorſaem zyn.
Dit drukt de Jonker uit als met de ganſche leden,
En tot een vaſt bewys van zyn gezeide reden,
Soo toont hy daar het hooft en pooten van de valk,
Juiſt op de verſche daad genagelt aan den balk.
Jolinde ſtaat verzet, en wonder zeer verſlagen,
Zy vond dat na het beeſt onnoodig is te vragen,
Tot dienſt van haren Neef. Want dat is nu gedaan,
Men ziet den ruigen kop hier vaſt gepykert ſtaan;
Maar zy is boven dat tot in de geeſt bewogen,
En door een vreemd gepeis ten vollen opgetogen.
Zy ziet en Jonker aan, en met een diepen zin
Ontleed zy dit geval, en weegt zyn trouwe min.

Daar is een vreemde luim die alle Vryſters krygen,
En komt, men weet niet hoe, haar in den boezem zygen,
Wie na den rechten eiſch het uurtjen treffen kan,
Men houd het voor gewis, die word 'er meeſter van.
Het ſchynt dat deze ſtuip was op de Maagd gevallen,
Terwyl Actæon ſprak. Haar gantſche zinnen mallen,
Haar brein dat zuizebolt, meer als het is gewend,
Gelyk een wagen doet die zonder voerman rend.
Zy berſt ten leſten uit, zy voelt haar geeſt ontfermen,
Zy valt de Jonker toe, en perſt hem in haar ermen,
Zy geeft hem boven dat een onverwachten kus,
Zy recht haar weder op, en zeid ten leſten dus:
Zwygt, trouwe Ridder, zwygt, 'tis langgenoeg geſproken,
Gy hebt door lang geduld myn ſteenig hert gebroken.
Siet daar, tot uwen trooſt, myn trouw en rechterhand,
Siet daar noch boven dat een ſchoonen diamand,
Den beſten dien ik weet. Siet wat u word gegeven,
Van eene die verklaart met u te willen leven.
Met u te willen zyn als met haar echte man,
In al wat bitter is of vreugde geven kan.
Is al u goed verteert, gy hebt u niet te ſchamen;
Ik hebbe des genoeg voor u en my te zamen;
Ik hebbe land en zand, en vee, en machtig geld,
En dat word al te maal in uwe magt geſtelt;
En ik nog boven dien. Actæon is verſlagen,
Bekoort in zyn gemoed door vreemde zinne vlagen,
Hy weet niet of hy droomt, of wat hem is geſchiet,
Hy weet niet of hy waen, of rechte vreugd geniet,
Hy ſtaat geheel verdwelmt. De gaſten ondertuſſen,
Die zagen haren Weert onthaalt met zoete kuſſen,
Dat ſchynt hun wonder vreemd; maar op dien eigen ſtond,
Ontſluit Jolinde zelfs aldus haar rooden mond:
Geſpeelen all' gelyk, ik neem u tot getuigen,
Dat met den loop van tyd verharde zinnen buigen.
Dees is myn ſpot geweeſt, meer als ik zeggen kan,
En hy word nu ter tyd myn vriend en echte man:
Niet als de bleeke dood en zal ons konnen ſcheiden,
Ik zal in korten ſtond de feeſte doen bereiden.

Ook

Ook wil ik geen geſprek ontrent ons trou verbond,
Al wat ik oit bezat dat is aan hem gejont.
Gemeenſchap in het goed, gemeenſchap in de zinnen,
Gemeenſchap in het bed, dat is een zuiver minnen,
Dat is het oudſte recht dat ik voor heilig ken,
En ziet op dezen voet is 't dat ik zyne ben.
Actæon, weerde vriend, wie dat het mag verdrieten,
Gy zult myns Vaders erf en my voor al genieten,
Stelt dat op heden vaſt. En gy, ö zoete Jeugd!
(Ik nood, u tot de feeſt) hebt deel in onze vreugd,
En draagt hier kennis van. Daar is de koop geſlooten.
En met een friſſchen dronk van ſtonden aan begooten.
Daar na zat ieder op, en tot een vaſt beſluit,
Soo dronk men nog een reis ten huize van de Bruid,

L I E F D E,

Gekocht met

Gevaar des L E V E N S.

DAar ligt een ryke kuſt te midden in de baren,
Soo dat rontzom het land de ſchepen konnen varen,
De ring is niet te groot, en des al niet te min,
Men vind 'er menig dorp en ſchoone ſteden in.
Ter plaatze daar de zon komt uit der zee gerezen.
Daar plag in oude tyd een ſchoone ree te wezen,
Het was een vierkant diep, en menig ſchippers gaſt,
Schoof hier met groot vermaak de ſtengen van de maſt,
De ſtraten van de ſtad die krielen van de menſchen,
De zee gaf aan het volk al wat de zinnen wenſchen,
Al wat het oog begeert. En wat en vond m'er niet?
Het ſchynt een ſtage markt, alwaar men henen ziet.
Maar wat de zon beſchynt met haar vergulde ſtraalen,
Al ſchynt het wonder hoog, het zal voorzeker dalen.
De tyd verkeert haar loop, de tyd verkeert het al.
En niet en ſtaat 'er vaſt hier op het aardſche dal.

Wat hoeft men eenig boek op dit geval te lezen?
Armuide flechts alleen kan myn getuige wezen;
Waar is 'er nu een menfch die hier zyn handel dryft?
't Is maar een hoopje puins al wat 'er over blyft.
Daar is geen haven meer, alleen de fchorre meeuwen,
Die vallen op het ftrand, om daar te komen fchreeuwen.
Daar eertyds neering was, en vollen herten wenfch,
Daar ziet men niet een fchip, ja niet een eenig menfch.
Daar komt geen vreemd gezel, om iet te mogen kopen,
De baken zyn verzet, het diep geheel verloopen:
En waarom lang verhaal? men ziet hier in der daad,
Dat al wat Wereld hiet gelyk een rook vergaat.
Ter tyd als deze ftad ten hoogften was gereezen,
En fcheen een gulden zon in haar volkomen wezen,
Doen werd in haar begrip een vryfter op gevoed,
Fris, geeftig, eerbaar, heus, en uitermaten zoet.
Haar vader in het land en even daar gebooren,
Werd dikmaal in de Wet als eerfte Raad gekooren,
Soo dat hy menigmaal in zaken van de ftad,
Als hoog en opper-voogd in vollen luifter zat.
Lycoris werd gevryd, Lycoris aan gebeden,
Lycoris was vermaard in al de Zeeufche fteden.
Haar geeft en eerbaer rood met gene fmaad bevlekt,
Die was gelyk een aas dat alle vryers trekt,
Men vond daar in het land veel friffche jonge lieden,
Die aan het aardig dier haar gunfte komen bieden.
Een ieder brocht verftand en rykdom aan den dag,
Na dat de geeft hun geeft, of na de beurs vermag.
Hier laat een volyk quand voor hare kamer fpelen,
En wil door zoet geluit haar teere leden ftreelen
Daar recht een weelig hert een reifofdans fpel aan,
En brengt aan alle kant de vryfters op de baan.
Hier is een ryke beurs, die wil haar meeft behagen,
Door menig luftig veld te ryden met den wagen.
Daar is een loffer hoofd, die kan geen Vryer zyn,
Of moet zyn minne drank gaan halen uit den wyn.
Een die Elpenor hiet die wilze meeft believen,
Met rymen, met gezang, met zoete minne-brieven:

Hy

Hy maakt een aardig veers, of dicht een geestig lied,
Dat hy voor zyn geschenk de jonge vryster bied.
Hy is een hups gezel en in de stad gebooren,
Maar echter wat hy doet zyn diensten zyn verlooren,
Hy vordert niet een ding, hoewel hy deftig spreekt,
De kunst heeft weinig krachts wanneer 'er geld ontbreekt
Lycoris luistert wat, maar dezen onvermindert,
Wat hy op haar gewint dat werd hem straks verhindert.
Al is hy wel ter taal al heeft hy goed beleid,
Hem werd nog evenwel het droevig Neen gezeid.
Hy denkt: 't en heeft geen nood, de zake dient hernomen;
Dat eerst niet vallen wil dat kan ten lesten komen.
Hy is van weinig moeds, en zonder goeden raad,
Die op het eerste Neen een lieve Vryster laat.
Hy valt dan aan het werk, en gaat 't weder wagen,
Hy gaat het op een nieu met grooter yver vragen,
Hy doed al wat hy mag, en houd gedurig aan;
Maar 't is al zonder vrucht; men hiet hem weder gaan.
Men hiet hem uit het huis en van Lycoris blyven,
Ach! zeid de Jongeling dit doen de ronde schyven.
Hy meint dat van het quaad de grond en oorspronk zy,
Vermits daar Vryers zyn van meerder geld als hy,
Eens na een langen tyd 'ontrent de korste dagen,
Soo quam 'er harde vorst, en byster sture vlagen,
Dies vroos het Water toe, zoo dat een klare beek,
Een schoone diamand of zuiver glas geleek.
Daar ging het weelig volk op alle sloten ryden,
Daar gaat de losse jeugd op gladde banen glyden,
Hier gaat een jonge vrou, en daar een frissche maagd,
Die op het brakkig ys haar teere leden waagd.
De grachten van de stad aan alle kant bevroozen,
Die worden tot een baan op dezen tyd gekoozen,
Dit acht het dertel rot het beste dat men vind,
Mids daer een hogen Vest belet den Noorden Wind
Het is wel eer geweest een wys van onze landen,
Dat midden in de kou de jonge lieden branden,
Het ys was als een perk daar in de liefde joeg,
En menig aardig Wilt na zynen Tempel droeg.

Lycoris (na den noen tot deze feeſt gebeden)
Quam met haar Neef verzelt op ſchaatzen aan gereden,
Elpenor paſt 'er op, hy vind hem daar ontrent,
En heeft van ſtonden aan zyn loop tot haar gewend.
Hy geeft de Neef een praat met zoo beleefde reden,
Dat hy de vryſter kreeg. De Neef die is te vreden,
De Neef die heeft uit gunſt Elpenor toegeſtaan,
Dat hy zyn lieve Nicht mag leiden op de baan.
Maar hy die met de Maagd in vryheid zoekt te ſpreken,
Is uit het dichte volk allenxkens afgeweken,
Hy reed ter zyden uit, daar klaagt hy zyn verdriet,
En wat om harent wil hem dikmaal is geſchiet,
En wat hy heeft gedaan, en wat hy heeft geleden,
En hoe hy werd gequelt ook tegen alle reden,
En hoe dat menigmaal de vader hem ontmoet,
En dat (gelyk hy zeid) alleen maar om het goed.
Hy heeft zoo veel te doen, zoo veel te wederleggen,
Van dat tot zyner ſmaad de quade tonge zeggen,
Dat hy niet eens en let waar henen dat hy ryd,
En geenzints, als het dient, de quade ſlagen myd.
Lycoris (zoo het ſcheen) begon het oor te leenen,
En toont aan haar gelaat de zake wel te meenen:
Dit maakt den Jongeling zoo wonder blyden hert,
Dat hy geheel vervoert en opgetogen werd.
Daar was een zeker rak daar in de winden bliezen,
Dies konde mids, de ſtroom het water niet bevriezen.
Doch mids een ſtilder lucht ontſtaan op dezen tyd,
Soo was een dunne ſchors gewaſſen op de byd.
Elpenor weg gerukt door haar begonnen reden,
Komt met een vrolyk hert en zonder angſt gereden,
Maar als hy nader quam, en raakt den loozen wrak,
Doen was het dat het ys in duizend ſtukken brak.
Daar is de Jongeling daar is de Maagd gevallen,
Daar ſtort het lieve paar in 't diepſte van de wallen;
Men zag 'er niet een ding dat op het water bleef,
Als dat zyn hoed alleen en dat haar toffel dreef.
Hy rap op zyn geſtel, al is hy diep gezonken
Eer dat zyn vochtig kleed vol water is gedronken,

Be-

Begaf hem uit den grond, en door een snelle vlyd,
Soo ligt hy met der haast de leden uit de byt.
Daar komt strax al het volk aan alle kant geloopen.
En ziet wie zyne vreugd met droefheid zal bekoopen;
Daar krielt men over hoop, daar ryst een groot gewoel,
Maar laas! de teere Maagd die dompelt in een poel.
Al wat Elpenor doet hy kanze niet genaken,
Vermits aan alle kant de naeste schorssen braken.
En schoon hy haar een kleed, een hand, een mantel biedt,
Eylaas! hy reikt te kort of zy en vat het niet.
Ten leesten als de Maagd nu schynt te willen zinken,
En met een bleeke mond het water in te drinken,
Soo roept hy: Weerde lief, ey weert u watje kond,
En, wat ik bidden mag, onthoud u van de grond.
Ik kome t'uwer hulp, ik kome 't uwer baten,
'k En wil u nimmermeer, 'k en zal u niet verlaten,
In leven of in dood, En tot een vast bewys,
Soo springt de Jongeling te midden in het ys.
Hy grypt haar in den arm en stelt hem om te zwemmen;
Maar voelt hem in den wrak aan alle zyden klemmen,
Hy word van 't ys gewond, zyn hand en aanzichtbloed,
En daar en is geen baat, wat d'een of d'ander doet.
't Gewigt is al te zwaar om uit te zyn getogen.
Vermits haar beider kleed vol water is gezogen.
Geen kant en blyft er vast, en ieder schorsse breekt,
Waar dat Elpenor raakt of eens zyn handen steekt.
Daar is hy gantsch verstelt, zyn krachten zyn bezweken,
Syn moed ook even zelfs die schynt te zyn geweken
Eylaas! de strenge vorst die slaat hem om het hert,
Soo dat zyn jeugdig bloed nu koud en grillig werd.
Maar schoon de bleeke dood hem zit als op de lippen,
Hy laat hem evenwel de Vryster niet ontglippen,
Maar houd ze staag om hoog, zoo datze niet en zinkt,
En in zoo diepen kolk maar luttel waters drinkt.
Siet, onder dit gewoel zoo is ten langen leesten,
Haar beider naasten bloed gekomen op de vesten;
Daar is een Herder by, een hoeder van de Kerk,
Die stelt ook even daar zyn wapens in het werk:

Hy

Hy knielt daar in het ſtof. en met een groot bewegen,
Soo roept Hy om behulp, en om des Heeren zegen.
De Vrienden en het volk die bidden nevens hem,
Dies ryſter in de lucht een algemeene Stem.
Een toe-roep van de ſtad, Het ſchynt dat alle menſchen,
Om byſtand in den nood van deze lieden wenſchen.
Maar, ſiet om dezen tyd zoo word Lycoris flaau,
En in haar aangezicht daar ryſt een duiſter blaau,
Het ſchynt haar bloed vervrieſt, haar mond en teere wangen,
Zyn jammerlyk geſtelt, als van de dood bevangen
Zy ſnikt als een die ſterft, en zeid. 'k En mag niet meer,
Myn ziele die verhuiſt. Weeſt my gnadig Heer.

Vaart wel gemindevriend. Het woort is naau geſprooken,
Zy heeft van ſtonden aan haar oogen toegeloken,
Haar hooft zygt op de borſt. Dit zien de lieden aan,
En daar op roept het volk. De Vryſter is gegaan.
Elpenor op het woord die is geheel verſlegen;
Noch gaat hy door het ys zich op een nieu bewegen,
Het ſchynt dat hy het lyf als voor het leſte roert,
Dies werd hem van het volk een ladder toegevoert;

Die

Die heeft hy by een ſport ten leſten aangegrapen,
En met een groote kracht zyn vingers toe-genepen,
Juiſt zoo als iemand placht die harde ſtuipen krygt,
Of van een zwym verraſt, ter aarden neder zygt.
Daar quam een Boots-gezel een van Neptunis bende,
Die onzen Jongeling en ook Lycoris kende,
Hy voegt hem by den hoop, en trekt met alle kracht,
Soo dat het jonge paar is op het ys gebracht.
Maar ſchoon zy op het droog ten leſten zyn getoogen,
Het ſchynt dat by gelyk haar zielen zyn vervloogen,
Haar leven uit-gebluſcht, Lycoris ſtrekt haar uit,
En van Elpenor zelfs en hoort men geen geluit.
Hier baat geen deerlyk zien, noch geen ontydig klagen,
Roept iemand van het volk, zy dienen weg gedragen;
Want zoo men langer beid, daar is geen twyffel aan,
De koude zal gewis haar om het herte ſlaan.
Daar poogt men na de ſtad, daar komt een ieder kyken,
En ziet de lieven aan als twee bedroefde lyken.
Zy werden op den weg en over ſtraat beſchreit,
Om datze door de Faam zyn beide dood gezeid.
Als ieder op het leſt is in het huis gekomen,
Soo word 'er overluid wat nut is ingenomen;
Wat voor een krachtig nat, wat kruid hun dienen zal,
Voor zoo een ſtrengen kou en zoo een hard geval.
Elpenor hoe het gaat en wil geen medicynen,
Geen dranken van de kunſt, geen Kruid of heete Wynen,
Hy wil dat hem het volk voor eerſt te kennen geeft,
Hoe dat Lycoris vaart, en of de vryſter leeft:
Want, zeid hy, zoo de Maagd is uit der tyd geſcheiden,
Soo laat my dien ik ben en doet het graf bereiden:
Daar is geen zeggen aan, wy moe en by gelyk,
Of hier op aarden zyn, of in het Hemelryk,
Hy bleef in dezen ſtand wel zes of zeven dagen,
En hy doet anders niet als na Lycoris vragen.
Maar wat zig iemand pynt men krygt geen vaſtbeſcheet,
En dit is aan de vriend een innig herten-leed.
Hy leid hier op en maald by wylen gantſche nachten,
Gedurig omgevoert in veelderley gedachten.

Dan is hy zonder hoop, dan krygt hy weder moed;
Siet dit is veel de spys die alle minnaars voed,
Lycoris onder dies had al voor dood gelegen,
Maar heeft door goed behulp haar adem weer gekregen,
Zy was des niet te min gantsch jammerlyk gestelt,
En ziet de Doctoor zeid dat haar de Vryster quelt.
Hier op is al het huis met grooten druk bevangen,
En zoekt wat haar ontbreekt met over-groot verlangen,
De Vader komter by, en toont hem wonder zoet,
En zeid haar, lieve Kind, en schept noch goeden moet.
Licht u iet op het hert zoo wilt 't my ontdekken,
'k En zal u geen behulp of genen raad ontrekken.
Zy antwoord niet een woord, als datze dikmaal zucht;
En hierom is de man noch des te meer beducht;
Hy vraagt haar op een nieu, hy vraagt haar ander werven,
En derkt op ieder zucht, zy moet voorzeker sterven;
Dies staat hy gantsch verbaast en weet geen ander raad,
Als dat hy tot zyn Vrou, zy tot haar Dochter gaat.
De Moeder komt 'er by, maar watze mocht e vragen
Het antwoord datze geeft is (zonder woorden) klagen:
Zy doet ter wereld niet als datze deerlyk kermt,
Soo dat de wreedste mensch zich over haar ontfermt.
Juist is op dezen tyd de Doctor ingekomen,
Die heeft haar gantsch gelaat wel naarstig waargenomen,
En naar hy haren pols tot driemaal had gevoelt,
Tot driemaal had gelet hoe dat haar herte woelt,
Tot driemaal haar gezicht ten vollen had bekeken,
En noch had onderzocht verscheide binne-streken,
Al dingen van de kunst; zoo zei de Medi cyn:
De ziekte die haar schort dat is de minne-pyn,
De koude die haar let die kan men wel genezen,
Maar hecte minne-brand en is niet af te lezen,
Daarbaat geen magtiggom, geen drank of heilzaam kruit,
Hy moet de plaaster zyn van wie de ziekte spruit.
De Moeder staat verstelt, zy hiet den Doctor zwygen,
Zy me nt het gantschgeheim weluit haar mond te krygen,
Zy gaat haar zagjes aan, en zeid haar wonder veel,
Maar niet een eenig woord en komt haar uit den keel.

De

De Vrou al wederom en op een nieu verſlagen,
Tygt haar het minnen op, ook zonder meer te vragen,
Lycoris, zeid de Vrou ik weet 't datje mind,
Seg, wat ik bidden mag. tot wien gy zyt gezint,
Ik wil (indien ik kan) om u verdriet te ſtelpen,
Ik wil u over al gelyk een Moeder helpen.
Gy maar (ô weerde Kind !) en doet u niet te kort,
Maar opent u gemoed en zeg ons wat 'er ſchort.
Dit woort bewoog de Maagd, zy ſchynt te willen ſpreken
Maar ziet als zy begint zoo blyft haar rede ſteken,
Doch naar een lang gedraal zoo komt 'er tot beſluit,
Soo komt 'er 't groote woord ten langen leſten uit.
Hy die te vreden is om mynent wil te ſterven,
Die moet, in dien ik leef, die moet eens trooſt verwerven.
Siet moeder met een woord, zoo my dat werd gejont,
Ik zal, met Godes hulp, in korten zyn gezont.
Maar zoo, dien ik bemin, my niet en mag gebeuren,
Soo moet ik myne Jeugd tot in de dood betreuren,
Soo moet ik nu ter tyd, daar is geen twyffel aan,
Ik ben doch op den weg om na het graf te gaan.
Maar zeg doch eens waarom Elpenor word verſteken?
Mag hy met Corydon niet werden vergeleken?
Is hy niet fraayer geeſt, en vry al ſchoonder man
Als Hylas immer was, en Philos werden kan?
't Is waar, dat onder hen zyn ryke jonge lieden,
Die groot en machtig geld u plegen aan te bieden;
Maar zeg my dogeenreis, wat vreng dgeeft doghetgoed,
Indien men tegen dank met iemand trouwen moet?
Hoe kan 'er ſlimmer ding ter Wereld zyn gevonden.
Dan als men tegen aard te zamen is geboren?
Men zegge wat men wil, my dunkt ik heb gelyk,
't Vernoegen is den menſch gelyk een Hemelryk.
Elpenor zoo gy weet die is van kloeke zinnen,
Hy zal te zyner tyd wel geld en rykdom winnen.
En zoo, door Godes hulp de zaak eens wel geviel,
Soo had ik boven 't goed een wel-vernoegde ziel.
Maar zoo eens Corydon zyn rykdom quam te miſſen,
(Gelyk zyn los beleid zich lichte kan vergiſſen,)

Hoe

Hoe waar ik dan och arm? hoe waar ik dan geſtelt!
Ik had een dommen bloed en even zonder geld.
Wil iemand van behulp of van getrouheid ſpreken,
Myn vryers al gelyk zyn in den nood geweken.
Wie heeft met rechten ernſt met handen toe getaſt,
Als deze vriend alleen, en noch een ſchippers gaſt?
Palæmon was bevreeſt, en Celadon beſchonken,
En Hylas met zyn maat ging achter ſtrate pronken,
De moye Coridon die ſtond 'er by en keek,
Niet anders dan gelyk een Poel-ſnip op een Kreek.
En zoo maar eens het ys een weinig quam te kraken,
Strax dorſt hy (naar ik hoor) niet aan de wrak genaken.
Is dat niet ſchoone gunſt en grooten dienſt getoont,
Van iemand die verzoekt met trou te zyn beloont!
't Is nood die vrienden proeft, Ei laat de linkers varen,
Die in myn diepen angſt zoo ongevoelig waren,
En zoo ik bidden mag, zoo geeft my doch een man,
Die voor geen dood en vreeſt, als hy my dienen kan.
Ei geeft my dien ik wenſch! geen druk en zal my letten,
Want met een lieven man zoo kan men leed verzetten,
Hier baat noch magtig goed, noch uit gelezen goud,
Vernoegen is het al wanneer daar iemand troud.
Lycoris had gezeid. De Moeder is bewogen,
Het ſchynt dat haar de ziel is uit de borſt getogen.
Terwyl Lycoris ſpreekt, zy gaat tot haren man,
En raad hem tot de zaak zoo veel zy raden kan.
De Vader hoort de Vrou en alle menſchen ſpreken,
Hy weegt in zyn gemoed de zoete minne-treken,
Hy weet dat ieder zeid hoe dezen trouwen vriend,
De vryſter in den nood heeft over al gedient.
Hy weet hoe tot de zaak zyn dochter is genegen,
Zoo laat hy voor het leſt zyn geeſt hier toe bewegen,
En zeid haar tot beſluit: Nu dochter zyt geruſt,
Ik ben bereid te doen al wat u hert geluſt.
Laat vry u zwaar gepeis en droeve klachten varen,
Het werd u toegeſtaan met hem te mogen paren,
Met hem die u gemoed uit eigen zin verkoos,
Zy op zoo blyden woord ontlook gelyk een roos.

Zy

Zy krygt den eigen ſtond en bly en geeſtig wezen,
En naar een korten tyd Lycoris is genezen.
De vader geeft verlof aan haren medecyn,
En zeid hier moet voortaan een ander Doctor zyn.
Een man, Elpenors vriend, die hadde dit vernomen,
En is met blyden geeſt daar in het huis gekomen.
Daar zeid hy hoe het ſtuk met zyn geminde ſtaat,
En wat 'er in het huis van Thirſis omme gaat.
Hy zeid hem boven dat, Nu viffer ſpreid u netten,
En wilt te dezer ſtond op uwe zaken letten,
Het roosje dient geplukt terwylen dat het bloeit,
Het yzer dient geſmeed terwylen dat het gloeit.
Lycoris meer als oit is tot de zaak genegen,
De moeder (eerſt verſtoort) die laat haar nu bewegen,
De vader ſtaat het toe, dies gaan u zaken vaſt,
't Is maar u eigen ſchult, zoo gy niet toe en taſt.
Elpenor in 't gehoor van zoo gewenſchte zaken,
Begint als uit een droom wel vrolyk op te waken,
Hy dankt den goeden God, dat hy noch heden leeft,
Hy dankt des Heeren gunſt die hem den zegen geeft,
Hy dankt de zoete maagd, die op zyn lyden dachte,
Hy dankt den goeden vriend, die hem de boodſchap bragte,
Hy dankt het gunſtig volk, dat hem de vryſter jont,
Hy dankt den medicyn, die hem ten dienſte ſtont:
Hy wil ook even zelfs de moeder niet vergeten,
Hy wil zyn dankbaar hert den vader laten weten;
Want ſchoon eerſt dit beleid was tegen haren raad,
Die wel doet op het leſt en komt niet al te laat.
Soo haaſt haar dan de koorts wat af begon te breken,
Soo wenſcht hy voor de maagd alleen te mogen ſpreken,
Hy zend een goede vriend, hy zoekt de moeder aan,
En naar een kort beraad het werd hem toegeſtaan.
Hy geeft hem naar het huis, men laat hem binnen komen
En ſtrax ſchynt alle druk hem af te zyn genomen.
Siet, als een zwanger wyf met lief verloſt van kind,
En dat een ſchippers gaſt mag zeilen voor de wind,
En dat des vyands heir is uit het veld geſmeten,
Soo is het voorig leed van ieder een vergeten.

Hoe veel een vryer leed, verkrygt hy dat hy zocht,
Hy is van ſtonden aan in beter ſtand gebrogt.
En mits Elpenor voelt zyn vrolyk hert verkloeken,
Zoo laat hy na den eiſch het lieve pand verzoeken:
En, ziet, het goed begin dat kreeg een zoet beſluit:
Want eer de maand verloopt Lycoris is de bruid.
Wel zyt van my gegroet, ô zoete jonge lieden!
Myn pen is noch gezint om u geluk te bieden.
Vaart wel, ook heden zelfs, vaart wel, gelukkig paar,
En, zoo 't u zalig is, God geeft u hondert jaar.

101

GEBREK GENESEN,

OM EEN

HOUWELYK

TE VORDEREN.

ONtfangt ook dit verhaal, ô zoete jonge lieden,
Dat u myn zwakke pen hier aan beſtaat te bieden:
't En komt niet uit een land dat nau geen menſchen ken,
Het is een nieu geval, dat Holland overzend.
Gy moogt het als geſchied en voor waarachtig lezen,
Het machtig Amſterdam zal des getuige wezen;
Want binnen haar begryp is daar een ſtuk geſchiet,
Dat gy hier in de plaat of in de veerzen ziet.
Jefron een hups gezel die ging met rype zinnen,
En naar een lang beraad de zoete Rachel minnen.
Het ſtuk is wel gevat zy waren beide ryk,
Heus, eerbaar, wel befaamt, en ſchier in als gelyk,
Daar is maar een verſchil, zy komt met vaſte ſchreden,
En recht gelyk een keers en veerdig aan getreden,

Maar

Maar ziet de vryer hinkt, wanneer hy poogt te gaan,
En 't ſtond van eerſten af de vryſter qualyk aan.
Jefron was over lang en in zyn jonge dagen,
In 't hollen, van een dyk, gevallen met den wagen;
Zoo dat hier uit ontſtond een droevig ongemak,
Vermits dat hem het been omtrent den ſchenkel brak.
De meeſter (zoo het bleek) aan wien hy was bevoolen,
Was vry al wat te vroeg gekomen uit ter ſchoolen,
Hy bracht niet zoo het dient de ſtukken over een,
En daarom hielt de vriend een ſlim en kreupel been.
Jefron noch evenwel en gaf het niet verlooren,
Maar houd geduurig aan de vryſter aan te ſpooren.
En ſchoon hy kreupel gaat, des echter niet te min,
Hy krygt haar vaders gunſt, en wind des moeders zin.
De vryſter is voortaan voor hem alleen te winnen,
En daarom houd hy aan als met de gantſche zinnen,
Doch ſchoon hy aan het werk zyn gantſche kragten
Hy blyft gelyk hy was, en vordert niet een ding. (ding,
Hy doet al wat hy kan, en wat de vryers plegen,
Doch zy noch evenwel en liet haar niet bewegen.
Hy bid, hy ſmeekt, hy vleid, hy gaat haar deftig aan,
Maar wat hy neemt ter hand, hy wies den Moriaan.
Ten leſten ſtelt hy vaſt, en wil haar naarder proeven,
Of zy tot ſcheidens toe zyn herte zal bedroeven,
Dan of hy voor het leſt, na menig ongeval,
Op haar vervroozen hert noch iet gewinnen zal.
Hy gaat haar weder aan, en zeid met lange reden
Al wat hy heeft gedaan, en wat hy heeft geleden,
Nu zoo een lange wyl, en zoo geruimen tyd,
Als hy ze met verdriet ter eeren heeft gevryt.
't Is eenmaal lang genoeg van deze zaak geſprooken,
En myn bedroefde ziel, met lang verdriet gebrooken,
Vergunt my nu een reis dat ik eens weten mag.
Myn hoogſte ziel verdriet of myn gewenſchten dag.
Waarom zal ik voortaan in twyffel blyven hangen?
Gy weet myn innig leed en myn bedroeft verlangen;
Gy weet hoe myn gemoed na weder iefde dorſt;
Maakt hier een einde van, en ſpreekt eens uit de borſt.

Gy weet van myn bedryf, van alle myne zaken,
Gy weet (zoo God ons voegt) hoe wy het zullen maken,
Gy weet wie dat ik ben, en kent my van der Jeugd,
Zoo dat gy nu voortaan geen uitstel geven meugt.
U moeder vind het goed, u vader is te vreden,
Gy doet wat u betaamt, en voegt u na de reden.
Want dat een vader pryst, een moeder dienstig vind,
Word zonder eenig recht geweigert by het kind.
Myn ouders (sprak de Maagd) ik moet het u bekennen
Die zouden, zoo het schynt, haar licht aan u gewennen.
Ik zie dat u bedryf, daar gy mee omme gaat,
Ik zie dat u beleid haar wel te zinne staat.
Ik vond' ook in u doen al eenig goed vernoegen,
En zou tot u misschien myn zinnen konnen voegen,
Maar ziet daar hapert wat dat my niet aan en staat,
Dies is het zonder vrucht al wat hier iemand raat.
Ik hoord' een deftig man eens deze reden zeggen,
En zyn bestendig woord is niet te wederleggen:
Wanneer der iemand trout een openbaar gebrek,
Noemt die een gierig mensch, of wel een rechten gek.
Dit heeft nu langen tyd in mynen geest gelegen,
En wat gebrekkig is dat is my byster tegen
Word' ik myn leven oit tot iemands echte wyf,
Ik wil een fris, een gaaf, een rap, een wakker lyf.
Ik wil voor al een man die met gezwinde schreden,
Kan veerdig op den dam, op beurs en straten treden,
En wie die niet en heeft, hy zy dan wie hy mag,
Dien wensch ik nu ter tyd voor eeuwig goeden dag.
Hy zal noit myne zyn, en dat op vaste reden,
Daar zal noit kreupel been op mynen leger treden:
Want zoo dat ooit geviel, ik waar een droeve vrou,
En kreeg gewis een kind dat kreupel wezen zou,
Zoo maalt my dit gebrek tot in de diepste zinnen,
En daarom, vriend, vertrekt, op my is niets te winnen.
Gaat heen. Want u bedryf heeft my nu lang verveelt,
't Is beter korte pyn als lange tyd gequeelt.
De vryer die besterft van zoo een harden donder,
Zyn brein en gantsche kracht, zyn hert bezwykt 'er onder.

Het

Het ſchynt als of de man zyn leſte vonnis kreeg,
Of, door een zwym geraakt ter aarden neder zeeg.
Ten leſten ging hy weg met wankelbare gangen,
Het ſchynt de bleeke dood die zit hem op de wangen,
Hy wiſt in dit geval niet wat te zullen doen,
Hy laat de vryſter daar, en bied haar niet een zoen.
En mits hy nu de moed ten vollen geeft verlooren,
Soo hinkt zyn kreupel been noch ſlimmer als te vooren,
Syn oog is zonder glans, zyn tonge zonder taal,
Het waggelt al gelyk, en 't hapert al te maal.
Hy geeft hem na het bed, daar gaat hy leggen duchten,
Daar gaat hy met verdriet veel uuren leggen zuchten.
Daar peinſt hy al den nacht totaan den dageraat,
Of hem in dit geval geen uitkomſt open ſtaat.
Ten leſten roept hy uit: 'k En geef het niet verlooren
My dunkt ik weet een ding my dienſtig na te ſpooren,
Te Giſp is nu ter tyd een wonder handig man,
Die ook het ſlimſte been te rechte brengen kan.
Ik moet het nu ter tyd. ik moet het heden weten,
Of hy zich over my geen kracht en zou vermeten.
Daar mede ſcheid de man uit zyn bedroeft gepeis,
En zonder lang verblyf zoo tyd hy op de reis.
Hy komt naa in het dorp hy laat den meeſter halen,
Hy zeid: Hier is een man die zal u wel betalen,
Hier is een kreupel been, indien gy dat geneeſt,
Geen meeſter is 'er oit zoo wel betaalt geweeſt.
De meeſter doet de man zyn hoozen ſtraax ontbinden,
Om wat 'er ſchuylen mag te beter uit te vinden,
En naar hy heeft betaſt het voegzel van het been.
Soo vind hy ſtrax de pyp gewaſſen over een
Hy voelt noch andermaal, hy raakt aan alle zyden,
Hy grypt wel happig toe, ook zonder iet te myden.
Ten leſten quam 'er uit: Ik zie het wat 'er ſchort,
Alleen door quaad beleid zoo is het been te kort.
En om dit wederom in goeden ſtand te brengen,
Soo moeſtje vry de ſlag van dezen vuiſt gehengen,
Gy moeſt niet zyn beſchroomt voor ongewoone pyn,
En mogt al beter koop den beul gelevert zyn.

Maar al dat meepſche volk, gebooren in de ſteden,
En is geen praam gewent ontrent haar teere leden,
't En zoekt maar zyn vermaak, al wat het hertje luſt,
Gy daarom keert te rug, en houd u hooft geruſt.
By holla, zei de vriend, ik bid u niet te vragen,
Of ook myn tanger lyf zal pyne konnen dragen,
Stelt dat tot myner laſt, en zeg my ſlechts alleen,
Of gy een uitkomſt weet voor dit myn kreupel been.
Soo gy u dat vermeet, en gaat op vaſte reden,
Daar zal geen mangel zyn aan myn geheele leden;
Begint gy ſlechts het werk, en doet 't na den eiſch,
En acht dit gantſche lyf niet meer als paarde-vleiſch.
De meeſter ſtond verbaaſt van zoo geſtrenge woorden,
Sa, zeid hy, wakker, knecht, loopt haalt onsnieuwe koorden
Loopt haalt ons wat 'er dient, en bind my deze gaſt;
Maar bind hem zoo het hoort aan alle kanten vaſt.
Jefron zeid wederom: 'k en wil niet zyn gebonden,
Ik kan ook zonder ſchrik bezien myn eigen wonden:
Waar toe zoo veel geruchts? doet wat 'er dient gedaan,
En taſt my zoo gy wilt met rauwe duimen aan,
Ik ben des wel getrooſt. De meeſter is verwondert,
Hy kent niet eenen boer zoo hertig onder hondert,
Hy ziet den vryer aan, hy ziet het zwakke lit,
Maar weet niet wat 'er ſchuilt, of wat 'er achter zit.
Hy weet niet wat een Maagd, een Maagd van teere zeden
Een vrijer ſtyven kan met krachten in de leden;
En Schoon hy wonder diep in alle Kruiden ziet,
Soo kent hy lykewel de kracht der minne niet.
Hy tyd dan aan het werk, en zonder iet te binden,
Soo gaat hy eerſt het been in groene kruiden winden,
Hy ſtooft het voor een wyl, en des al niet te min,
Hy breekt 't met der hand, hy zet 't weder in,
Hy doet den Jongeling gelyk de rauwe gaſten,
En als hy voortyds plag de boeren aan te taſten,
Hoe zeer dat iemand kermt, ja ſchoon al riep hy moord
Hy gaat noch evenwel met zynen handel voort.
't En lyd (na myn onthoud) naauw zes of zeven weken,
De Man komt uit het dorp gelyk een Pau geſtreeken,

bly-

Bly-geestig, fris, gezond, het been wel in-gezet,
En regt gelyk een keers, en met een vasten tred.
Straks na de vryster toe, en dat met rappe voeten,
Hy gaat de zoete maagd met vrolyk wezen groeten,
Hy treed vrymoedig toe, en met een zoeten lag,
Zoo geeft hy haar een kus, en biedze goeden dag.
De Vryster ziet hem aan, en is geheel verwondert,
Van waar hy komen mogt zoo schielyk op gedondert,
Daar midden in de zaal. Want zy en wiste niet
Wat dat hy had gedaan, na dat hy van haar schiet.
Zy zeid hem Lieve Vriend, gy zyt hier al vergeten,
Geen menschen is bekent waar dat gy hebt gezeten.
Wat jaagd u weder hier? dat wil ik eens verstaan,
Het is u wel bekent, u zaken zyn gedaan.
Ik kome, zeid de vriend, om nog een maal te vragen,
Of gy nu eens de kans met my zoud wilien wagen?
Ik hebbe dit geluk my heden toe-geleid,
Dat gy zult beter doen als eertyds was gezeid.
Zy antwoord met een lag: Ja 't zal eens beter wezen.
Wanneer u kreupel been van hinken is genezen.
Dan wil ik eens met troost verzetten u verdriet,
Maar dat is, na ik acht, u leve dage niet.
De Vryer nam het aan, en zeid ik ben te vreden,
Te doen in dit geval na u gestrenge reden,
Ik zal versteken zyn, indien ik kreupel blyf,
Maar word ik eens gezond, zoo word myn echte wyf;
De Vryster stond het toe, en winkte met den hoofde.
Dan 't was maar enkel spot, gelykze doen geloofde;
Maar Jefron op het woord die maakt een capriool,
En toont zyn rappe voet tot onder aan de zool.
Hy sprong noch andermaal, en ging met rappe leden,
En om en wederom voorby de Vryster treden;
En naar een korte wyl zoo springt hy noch een maal,
En laat zyn blyde stem dus hooren op de zaal:
Wat schort nu, zoete Maagd, wat schort nu aan de beenen.
Ik ben zo kreupel niet gelyk de lieden meenen,
De Vry ster stond en keek, zy wist niet watze zag,
En of' haar eigen oog geloove geven mag.

Zy vraagt den Jongeling, hoe dit zoo konde wezen?
En waar hy was gereiſt, en wie hem had genezen?
En wat hy had gedaan? Hy zeid; door groote pyn,
Soo zyt gy, weerde Maagd, ten langen leſten myn.
Daar gaat hy met beſcheid de vryſter openbaren.
En waar hy is geweeſt, en hoe hy is gevaren.
En wat hy voor verdriet te Giſp had uit geſtaan,
En wat de rauwe gaſt hem pyn had aangedaan,
En hoe hy menigmaal in flaaute had gelegen,
En hoe hy wederom den adem had gekregen.
Niet door een vreemde Salf of dingen van de Kunſt,
Maar door een zoet gepeis van haar gewenſte gunſt.
En t' wyl hy dit verhaalt. zoo geeft hy ondertuſſen,
Zoo geeft hy aan de Maagd niet weinig zoete kuſſen;
En ſchoon zy dit verbied en weert hem dikmaal af,
Haar woord is niet te fel, haar wezen niet te ſtraf:
En hier uit heeft de vriend ten vollen ondervonden,
Dat even by de Maagd zyn dingen beter ſtonden.
Hy paſt dan op het ſtuk, en dringt de zake voort,
En kreeg dien eigen dag van haar een gunſtig woort

ON-

ONLUST

MIDDEN IN DE

LUST,

PLOTSELYK

VERWEKT.

Is 't niet een zeldzaam werk? dat niet en is te krygen
Daar ziet men alder eerst de luften henen stygen
Geen vrucht is aangenaam, geen oost en is 'er zoet,
Dat iemant plukken mag, al eer hy klimmen moet.
Wat iemant moeite kost dat zal hem wel bevallen,
En waar het lyven geld, daar wil de jonkheid mallen,
En schoon men over al van deze ranken melt,
Een acht ik heden nut, om hier te zyn gestelt.

EEn zeker Edelman, begaaft met goede zeden,
Maar door zyn gulle jeugd geweken uit de reden
Ontmoet een jonge vrou dien eigen maand getrout,
Dien hem zyn hert ontstal en staag gevangen hout.
Haar schoonheid, wakker oog, en zoet bevallig wezen,
Word vast in hem gezet en wonder hoog geprezen.
Waar dat de Jonker ging, haar beeld was daar ontrent,
Het schynt hem in het brein of in den geest geprent.
Hy doet al wat hy kan, en als de linkers plegen,
Die, met een anders smaad, tot mallen zyn genegen,
Hy treed haar gangen na, hy lonkt, hyzend, hy schryft,
Maar vind dat haar gemoed in eer verzegelt blyft
Al steld hy schoon te werk verscheide minne treken,
Zy staat op haar gezet, en weigert hem te spreken.

Hy troetelt haar het oog, en vleit haar door een brief,
Maar zy heeft evenwel haar echte plichten lief.
't Geviel op dezen tyd en onder deze zaken,
Dat zy met haar gezin ging buiten haar vermaken,
En Hylas haren Man, een brein van hoog verſtand,
Van Maagſchap wederzyds de beſte van het land.
Een luſtig buiten hof omringt met ſchoone dreven,
Dat aan een Koning zelfs vernoegen konde geven,
Was doenmaals haar verblyf, om daar een ruimen tyd,
Te leven met vermaak en buiten alle nyd.
Als Probus dit vernam, zyn hert dat ſcheen te ſluiten,
Hy maakt hem uit de ſtad, zyn brand die dryft hem buiten,
Hy ſteld hem in gebaar als of hy jagen wou;
Maar 't wild, dat hy vervolgt, dat is een jonge vrou.
Hy geeft hem naar het Slot met wonder groot verlangen,
Daar in zyn gantſche luſt, zyn herte leid gevangen,
Hy dwaalt 'er ſtaag ontrent, tot dat hem Hylas zag,
Die hiet hem wellekom zoo gunſtig als hy mag:
Hy nood hem boven dien, om daar te blyven eten,
(Want 't geen de Jonker zogt en kond hy niet geweten)
Maar Probus ſloeg het af, ſchoon tegen zyn gemoed;
Het ſchynt dat hy vertrekt, en elders henen ſpoed.
Hy dorſt, gelyk het ſcheen, haar wezen niet genaken,
Die hem ſlechts met een oogkan droefen vrolyk maken,
Hy vreeſt dat zyn gelaat hem licht ontdekken zou,
Indien hy werd geplaatſt ontrent de jonge vrou.
Hy gaat dan zynes weegs en mits hy was vertogen,
Zoo komt 'er uit het woud een veld hoen opgevlogen,
Daar op loſt hy een valk, die gaf haar in de lucht;
En joeg door al het veld den vogel op de vlucht.
Dog mits hy naar het woud geen open wiſt te krygen
Zoo ging hy langs den Hof van Hylas neder zygen.
Maar daar kwam ook de valk zoo veerdig als hy kon,
Zoo dat 'er in den tuin een harden ſtryd begon.
Dit was van ſtonden aan door iemand waar genomen,
En Hylas werd verzocht, om daar te willen komen,
Om dit gevecht te zien. Hy kykt de venſter uit,
En zag de vogel jacht te midden in het kruit.

Hy

Hy ziet het vluchtig hoen van alle kant beſprongen,
En dan eens op een boom of in het gras gedrongen.
Doch waar hy zich verbergt, 't en is 'er niet bevryd:
Want ſtaag en over al zoo vind 't nieuwen ſtryd.
Maar t'wyl de jonge lien op dezen handel zagen,
Beſtond de jonge vrou aan Hylas af te vragen,
Van waar de ſnelle valk, die zoo behendig vocht,
Quam vallen in den hof, en wiens hy wezen mocht!
Hier op beſtond de man haar Probus aan te wyzen,
Als meeſter van de valk haar Probus aan te pryzen,
Van adel, diep verſtand, en wonder zoeten aart,
Een lof die in de vrou een ander wezen baart.
Want zy, die noit tot luſt haar jeugd en konde ſtrekken,
Gevoelt in haar gemoed een vreemd gewoel verwekken.
Gevoelt een zeldzaam vier, een heeten minne-brant,
Die zy in haren geeſt voor dezen niet en vant.
En, t'wyl zy bezig is op dit geval te peizen,
Soo werd haar Man gelaſt van huis te moeten reizen:
Want hem was op geleit, te trekken als gezant,
By zeker machtig vorſt, en in een verre land;
En ſchoon hy poogt het werk een ander op te leggen,
De Staat eiſcht zynen dienſt, hy kan het niet ontzeggen,
Het is een noodig, ampt, dat hy volrekken moet,
Soo dat hy zich bereid, en tot de reize ſpoet,
Cyprine zonder man, en buiten alle banden,
Gevoelt haar gulle jeugd in heete luſten branden.
Het beeld, van die haar man, zoo ſchoon en luſtig hiel,
Dat maalt haar in het brein, enſpeelt haar om de ziel.
Zy geeft haar driften loop tot ongeregelt minnen,
Het hek is van den dam, en baart de ſtoute zinnen.
Een die zyn luſten ſtreelt, en geile driften voet,
Leert in een korten tyd dat hy noit weten moet.
Daar blaakt haar gantſche ziel in onbekende luſten,
Daar woelt haar deuzig brein in plaatze van te rusten,
Daar gaat 't over-kant, te midden in de droom,
Soo rent haar grillig hert ten vollen uit zyn toom.
Zy voelt in haren ſlaap den jongen Ridder komen,
Met lieſde, geilen brand, en tochten in genomen.

Zy

Zy voelt hem in het bed, zy voelt hem nevens haar,
Zy word zyn aardig beeld en geestig oog gewaar.
En of al schoon de slaap is van haar afgeweken,
Noch voeltze lykewel geen kleine minne-steken,
Juist zoo gelyk de zee haar noch onrustig vind,
Al is de blaauwe stroom verlaten van de wind.
Zy, naar een diep gepeis, en zonder hevig stryden,
Laat daar het vleisch gebied haar willig henen glyden
Verkracht haar eerbaar rood, en zet ten leesten vast
Te toeven in het bed een ongenooden gast.
Zy roept een Kamer-maagd, die zy voor al betroude,
En hiet dat zy haar groet aan Probus dragen zouden,
Met last, dat als de nacht zou dalen uit de locht,
Hy dan tot haar vertrek in stilte komen mocht.
Florinde doet de reis, zy gaat de Ridder spreken,
Zy blies hem in het oor verscheide minne trekken,
Meer als haar w s gezeid. Zy liet hem wel gezint,
Vermits hy buiten hoop zich zoo bejegent vind.
Daar was geen mangel aan, hy quam ter rechter uren
Hy vond een ryken disch, en schoone confituren,
Hy vond een jonge vrou gekleed in edel wit,
Gelyk de Jacht godin in haren Tempel zit.
Hy ziet haar rein gewaad, hy ziet haar jeugdig wezen,
Hem docht daar was een vreugd in haar gezicht te lezen.
Zy hiet hem wellekom, hy kust haar rooder mond,
Daar zy gelyk het scheen geen hinder aan en vond.
Heer Ridder, zei de vrou, het is een wyl geleden;
Dat gy om deze gunst my dikmaal hebt gebeden;
Maar schoon gy hebt geklaagt, en menigmaal gezucht
U klachten evenwel die waren zonder vrucht.
Ik had een killig hert, en wonder harde zinnen,
Ik had een vyzen geest, die niet en was te winnen.
Maar dat is nu gegaan, de kans die is gekeert;
Ik voele myn gemoed ten vollen overheert.
Ik vinde my verrukt door u volmaakte leden,
Ik vinde my verplicht aan u beleefde zeden,
En naar ik op het stuk my dikmaal heb bedocht,
Soo kan het nu geschien dat gy voor deze zocht

Zy

Zy nam een gulde ſchaal, en heeft hem toe-gedronken,
Niet ſlechts alleen den wyn, maar duizend minne vonken
Geſchooten door het oog De Ridder is verblyd
Van zoo een gunſtig woord, en lang verwachte tyd.
Hy drank het edel vogt, en at van haar ſuccaden:
Maar al het zoet onthaal en kon hem niet verzaden.
Hy wacht een ander gunſt. En waarom meer gezeid?
De maaltyd is gedaan, het bedde toe bereid.
Zy geeft haar na de koets, en is 'er in gezegen,
En hy met blyden geeft benevens haar gelegen.
Maar onder dit beſlag zoo is 'er zoet gevlei,
En menig dertel woord gevallen tuſſchen bei:
Van dat 'er is geſchied en eertyds voorgevallen,
Als hy tot haar verviel, en eerſt begon te mallen;
En hoe zy killig was, en hy te meer verhit,
En onder deze praat zoo vraagt de Ridder dit:
Ei zeg my doch, Mevrou, hoe is het by gekomen,
Dat gy zyt door de min ten leſten in-genomen?
Dat gy, die zo bezet, zoo wonder deftig waart,
Ten leſten zyt verzacht van uwen harden aard?

Wat

Wat is 't dat u tot my ten leſten heeft bewogen.
De geeſten zacht gemaakt de zinnen om getoogen?
Wat is dat voor een werk? Zy met een blyden mond
Verteld hem 't vreemd geval, en hoe den handel ſtond.
Heer Ridder, zeid de Vrou, ik moet het u verhaalen,
Hoe dat ook menigmaal bezette lieden dwalen,
En dat tot haarder ſmaad. Voorwaar myn eigen Man
Die was het even zelfs die my de zinnen wan.
Want leſt doen uwe valk, door jacht zucht opgetoogen,
Was, ik en weet niet hoe, in onzen tuin gevloogen,
En viel daar op een proi te midden in het gras,
Zo vraagd' ik aan het volk, van wien de vogel was?
Daar ging de goede Man van u zoo gunſtig ſpreken,
Als of 'er niet een menſch met u mocht zyn geleken.
Gy waart een wakker Held, en beter Edelman,
Als iemand in het Hof, of elders wezen kan.
Gy waart in zyn gemoed een ſchat van goede zeden,
Een peerel van de Jeugd, een woonplaats van de reden,
Een ſpiegel van het Hof, ja niemand uw's gelyk.
Gy waart gelyk de glans van al het Koningryk.
k voeld' in dit verhaal myn gantſche ziel beroeren,
Ik voelde myn gemoed geweldig omme voeren,
Ik voeld' een ſtillen brand, tot nadeel van de trou?
Zoo dat myn gantſche ziel naar u verhuizen wou.
Ik dacht: Dit edel hert dat mag ik eigen hieten,
Dat mag ik al ik wil tot myne vreugd genieten,
Dat mag ik even zelfs gebruiken in het bed,
Want zyn verheven geeſt die is op my gezet.
Dit kroop ſtaag dieper in, en ging myn hert bekooren,
En ſtraks was ik verrukt en anders als te vooren.
Ziet hier van komt het, vriend, dat gy ter dezer tyd,
Hier in dit ſtil vertrek en op myn leger zyt.
Daar mede zweeg de vrou, en gat hem duizend kuſſen,
Dat was genoeg gezeid; Gy moogt u liefde bluſſen.
Doch zy wórd gantſchverbaaſt, vermits de Ridder zweeg,
En datze niet een zoen van zynen mond en kreeg.
Zy weet niet wat hem ſchort, of wat hem mag bewegen,
Of wat hy door het brein voor ſtuipen heeft gekregen.

Haar

Haar dunkt dat hy vertelt, en gantsch verslagen zit,
Maar hy komt tot hem zelfs, en zeid ten lesten dit:
Vriendin, het kort verhaal en uitkomst dezer zaken,
Komt vry geen kleinen stryd in dezen boezem maken,
Myn ziele ligt en slaat, myn angstig herte woelt,
Om dat het grooten stryd in al de zinnen voelt.
My dunkt ik zie het vleesch met zyn gezwinde knechten,
My dunkt ik voel den geest met reine wapens vechten.
Dies was ik eerst ontrust en wonder vreemd gestelt,
Maar God zy eeuwig dank, de deugd behoud het veld:
Wel! is dit zoo geschied, gelyk ik moet gelooven,
Zal ik dan zoo een vriend zyn beste panden rooven?
Zal ik een vyand zyn, van die my liefde toont,
En zal hem zyne deugd met schande zyn geloont?
Zal ik een eerlyk man zyn bedde gaan bevlekken,
En by zyn echte wyf myn geile leden strekken.
Tot hoon van zynen naam en van zyn edel huis?
Neen, neen, gelooft het vry, myn hert is al te knis,
'k En zal het nimmermeer, al moest ik heden sterven,
'k En zal het nimmermeer van mynen geest verwerven.
Zyn gunst en uw verhaal heeft my de vuile lust,
Heeft my het dertel vier ten vollen uitgeblust.
Het was u eigen man die heeft op u gewonnen,
Dat gy tot myn vermaak u schoot hebt willen jonnen;
En gy hebt wederom myn zinnen afgewent,
Dat myn ongure lust u bedde niet en schent,
Het eerste was gebeurt gantsch buiten zyn gedachten,
Het tweede wederom gantsch buiten uw verwachten.
Gewis God heeft het woord u in den mond geleid;
En 't gaat my tot de ziel al wat 'er is gezeid:
Nu wil ik een verbond met oog en handen maken,
Van niet te willen zien, en niet te willen raken,
Dat my de zinnen tergt en tot de lust verwekt.
Vermits het aan de ziel tot enkel hinder strekt.
Het vleesch had my verrukt, het oog had my verraden,
En ik stond nu bereid om in de lust te baden,
Om met een vollen loop te rennen op de baan,
Daar linkers, werelds volk, en boeven henen gaan.

Maar

Maar God heeft my bewaart, die gaf my beter zinnen,
Hy leerde myn gemoed zyn tochten overwinnen.
't Is niet myn deugd geweeſt dat ik de zonde liet.
Het was Gods reine Geeſt die my tot beter riet;
Hem wil ik alle tyd van gantſcher herten danken,
En laten dit bedrog en al myn oude ranken.
Gy doet gelyk als ik, en, wat ik bidden mag,
Verandert u gemoed ook heden op den dag.
Heb ik den grond geleid door myn ongure lonken,
Dat in u teere borſt de luſt heeft konnen vonken,
Laat nu eens wederom de kracht van myn berou,
U brengen tot de tucht, en veſten in de trou.
Gy zyt een friſſche bloem, en van een eerbaar wezen,
In adel, in verſtand, in ſchoonheid uitgelezen
En hebt ook boven dat een jong en ruſtig man,
Die, na den rechten eiſch, u jeugd vernoegen kan.
Wilt daarom nimmermeer u reine trou beſmetten,
Maar blyft in u beroep, en binnen echte wetten,
Dat zal u beter zyn als al de werelds vreugt,
En wat gy tot vermaak op aarden kiezen meugt.
Ik heb, 't is waar, getracht u eere t'onder graven,
Om myn luſt-gierig hert tot uwen ſmaad te laven;
Maar ik ben nu verloſt van brand en geile pyn,
En wil van nu voortaan u vriend en broeder zyn.
Het vleeſch en zyn gevolg heeft zyn geweld verlooren
Soo dat u zoete mond my niet en kan bekooren;
En of ſchoon in de luſt beſtond myn herten wenſch,
Vriendin, het is gedaan, ik ben een ander menſch.
'k En zal van heden af u nimmer komen tergen,
'k En zal u geen bedrog of luſten komen vergen.
Ik wil u eere doen, al waar ik immer kan;
Gy, blyft een eerbaar Wyf, en trou aan uwen Man.
Cypryn op dit geſprek begon geheel te beven,
Juiſt als een tanger blad van harden wind gedreven:
Het onverwacht geval is haar een Donderſlag
Soo datze voor een wyl als zonder adem lag.
Doch ving ſtrax weder aan tot hem aldus te ſpreken:
O Ridder! weerde Vriend, dit zyn ongure ſtreeken?

Waar

Waar hoord 'er ooit een mens van zoo een vreemd be-
Gy ſpot, na dat ik zie, met my ellendig wyf. (dryf,
Gy hebt na my gepoogt als met de gantſche leden,
Gy hebt my duizendmaal en duizendmaal gebeden,
Gy hebt my ſtaag gevolgt als met de gantſche kracht,
En word' ik nu ter tyd met ſpot by u veracht?
Ik hebbe noit gemaalt of dertelheid bedreven,
Ik hebbe ſtaag geleid een rein en eerbaar leven,
Maar u fenynig oog dat heeft op my geloert,
En myn gedweege ziel ten leſten weg gevoert.
Maar in den heetſten brand, door u bedryf ontſteken,
Beſtaat gy, t'myner ſchand', u luſten af te breken,
En ſchiet my ſchendig op ô Spyt! ô wrange ſmaad!
Die al wat bitter hiet in leed te boven gaat!
ô Mogt ik nu ter tyd! ô mogt ik heden ſterven!
Ik leed het met geduld, al waar het duizend werven!
Ik leed ook helſche pyn. ô Waar ik uit der tyd!
Zoo waar ik van de ſpot en van de ſmaad bevryd.
Wel! is uit uwen geeſt myn liefde dan geweken,
Of is het u vermaak myn vrindſchap af te breken,
En zyt gy dus gezint my ſmaadheid aan te doen,
Zoo gunt my niet te min een droeve af-ſcheid-zoen.
Laat my den leſten kus aan myn bedroefde wangen,
Laat my een troofstig woord van uwen mond ontfangen,
En gaat dan uwes weegs; maar laat een jonge vrou,
Noit midden in den brand of midden in den rou.
Wat my dan vorder raakt, ik zal myn dwaze zinnen,
Ik zal ook even zelfs myn driften overwinnen,
Ik zal ook vorder doen, gelyk het my betaamt,
En nooit in dit geval van iemand zyn beſchaamt.
Dn Ridder wederom: Begon ik hier te mallen,
Ik weet, myn deftig hert zou licht ter neder vallen.
Het kuſſen leid de grond, en baant gelyk een pad
Tot vorder ongemak, en ik en weet niet wat.
Een keers eerſt uit-geluſt, al is haar vlam geweken,
Die zal van ſtonden aan in vollen brand ontſteken.
Genaaktze maar het vier of komtze by de vlam,
Van waarze voor een tyd haar kracht en voedzel nam.

Dit heb ik in der daad al dikmaal ondervonden,
Het minſte ſtootje let aan nieuw genezen wonden;
Ik ken myn broos gemoed, en wat ik dragen kan,
Ik ken myn boozen aard: Maar ziet, ik ſcheid 'er van.
Gy vaart voor eeuwig wel, 'k en zal u niet genaken,
'k En zal noch uwen mond, noch uwe leden raken.
Dat lok-aas is te ſterk. Wie roode wangen kuſt
Verwekt een nieuwe vlam, al waſſe ſchier gebluſt.
Zoo haaſt de Jongeling zyn reden ging beſuiten,
Sloeg hy zyn mantel om, en maakt hem veerdig buiten.
Hy weet wat overlang aan Joſeph is geſchiet,
En daarom ſnelt hy weg, en wacht haar antwoord niet.
Wat indruk dit haar gaf, die met de gantſche krachten
De luſten van het vleis nu kookt in haar gedachten,
Is lichter hier bedacht, als naar den eiſch verhaalt,
Haar brein is op de loop, haar geeſt die is verdwaalt,
Haar rild een killig bloed van boven tot beneden,
Haar ryd een koude ſchrik door haar verhitte leden,
Zy zwelt van enkel ſpyt; maar des al niet te min,
Zy kropt haar gramme ſtem, haar droeve tochten in.
Zy wenſcht dat eenig menſch haar leven wou verkorten,
Zy wenſcht dat al het Huis quam op haar neder ſtorten,
Zy wenſcht niet als den dood en haren leſten dag,
Op dat het duiſter graf haar ſchanden dekken mag.
Maar watze vorder meint in dit geval te plegen,
En ofze naderhand tot luſten was genegen,
En dient te dezer tyd niet bloot te zyn geleit:
Het is een loſſe tong die alle dingen zeit.

SCHOONHEID BEDORVEN,

Om een MAN te behagen.

ORlande (wiens gelyk in deugd en ſchoone leden,
Niet uit te vinden was in al de naaſte ſteden)
Is, naar zy twintig jaar haar maagdom heeft bewaart,
Tot vreugd van al het land met Agaton gepaart,

Niet

Niet met het lyf alleen, maar met geheele zinnen;
Want zy was uit der aard gebooren om te minnen:
En hy in tegendeel een ruſtig Edelman,
Brengt al tot haar vermaak wat hy bedenken kan.
Hy lieft, en word gelieft, en dat met gantſche krachten
Zy woont in zyn gemoed, en hy in haar gedachten,
Men zoeke wat men wil: Twee herten eens gezint
Dat is de meeſte luſt die men op aarden vint.
Maar ziet, een hoog geluk en kan niet lange duren;
Wie hier wat vreugds geniet die moet het haaſt bezuren.
Het is een grillig rat d ar in de wereld zweeft,
Ach! waar is oit een hert dat lang in vreugde leeft?
De Prinçe van het land genegen om te mallen,
Liet op de jonge Vrou een los gezichte vallen.
En ſchoon hem word gezeid: he is eens anders Wyf,
Noch zoekt hy lykewel oneerlyk tyd ve dryf,
Hy weet in grooten ernſt zyn voorſtel aan te binden,
En waar zy wezen mag daar weet hy haar te vinden.
Is zy in eenig feeſt, hy is 'er flux ontrent,
En toont hem even ſtaag waar zy de gangen wend.
Hy laat haar boven al met ſtage brieven weten,
Wat voor een zeldzaam vier zyn zinnen heeft bezeten;
Maar zy een reine ziel, zet vaſt in dit geval,
Dat zy noit echte gunſt aan vreemde geven zal.
Zy gaat na dezen tyd haar eigen vrienden myden,
En ſteld haar zaken aan om zelden uit te ryden,
Zy ſcheid h ar van het volk, en bant haar van de ſtraat,
En toont dat zy 't gewoel en alle feeſten haat.
Hier door zoo werd de Vorſt in heter luſt ontſteken,
Zyn tochten, eerſt bedekt, beginnen uit te breken,
Hy dwaalt ontrent haar Slot, met zoo een droef gelaat,
Dat Agaton ondekt al wat 'er omme gaat
Orlande lykewel verzweeg de vreemde ſtreken,
En dacht haar geenzits nut haar Man hier af te ſpreken,
Zy is zoo vaſt gezet op haren reinen geeſt,
Dat zy geen ſlim gevlei of hoofſche laagen vreeſt.
Daar was een klein vertrek, daar zy haar moye dingen,
Haar hooft en hals-çieraad, haar oor- en arrem ringen.

Haar doozen vol civet, haar poeyer in bewaart,
En wat zy vorder heeft van diergelyke aart.
Hier, mits het open ſtond, quam Agaton getreden
En werd in zyn gemoed van ſtonden aan beſtreden,
Vermits hy daar een brief in zeker kasje vand
Vol treken na de kunſt en enkel minne-brand
Daar was geen onderſchrift in dezen brief te lezen.
Maar 't was genoeg te zien wie dat hy mochte wezen,
Die zoo van liefde klaagt. Het ſtout en hoog beſluit,
Dat drukt een machtig Vorſt, een Prins of Koning uit.
De man hier in ontzet en nam het niet ten beſten,
Maar krygt van ſtonden aan een hooft vol muize-neſten.
De nare jalouzy die was 'er fluks ontrent,
En heeft een zwarte gif hem in de borſt geprent.
Daar leid hy ſtaag en maalt in duizend na-gedachten,
En berſt by wylen uit in byſter hooge klachten.
Hy ducht veel ongemaks en eenig ongeval,
Dat nooit en is geweeſt en nimmer wezen zal.
Straks word zyn wezen bleek, en al zyn gantſche leden
Zyn door een ſtage zorg gedurig af gereden,
Zyn blydſchap is gedaan, zyn ruſt die is geſtoort;
Maar des al niet te min hy zeid haar niet een woord
Hy kropt zyn droefheid in; maar zy verſtaat de gronden
En heeft van zyn verdriet de reden uit gevonden,
Zy voelt het met der daad wat hem de ziele knaagt
En wat zyn innig hert in droeve tochten jaagt.
Dit heeftze lange tyd met reden overwogen,
Hem ziende langs hoe meer in droefheid opgetogen;
Zeid hem ten leſten dit: ô Trooſt van myn gemoed
Ik zie dat gy verteert u innig herten-bloed:
Ik zie dat gy verſmelt, en dat u droeve zinnen,
U Jeugd, u goed beleid, u krachten overwinnen:
Ik bid ontfangt een woord tot onſchuld myner eer
En voed in uwen geeſt geen nare tochten meer.
Ik heb een rein gemoed, dat moogje vaſt gelooven,
Daar zal nooit machtig Vorſt van eere my beroover
Neen, liever in het graf, een proye voor de dood
Als ik onteeren zal myn weerden bed-genoot.

't I

't Is waar ik heb een brief van onzen Vorſt ontfangen,
En dat heeft my gebracht in duizend herte-prangen.
Niet dat ik my beried of in myn herte docht,
Of ik hem gunnen zou dat hy van verre zocht.
Neen, dat en heb ik nooit in myn beraad genomen,
Daar zal geen vuil bejag in myn gedachten komen.
Ik hebbe dit alleen gedurig overleid,
Of u dit vreemd geval is nut te zyn gezeid.
Dit heb ik menigmaal, ook dikmaal gantſche nachten,
Dit heb ik even ſtaag gekeert in myn gedachten,
Dit vraagd' ik heden zelfs aan myn benaude ziel,
Tot my een zwaren ſlaap ten leſten overviel.
Maar hoe dat ik het ſtuk met reden overleide,
Het dacht my beter zyn dat ik het niet en zeide;
Maar dat ik onder dies den Prinçe toonen zou,
Dat ik ben door de tucht verzegelt aan de trou;
Dat ik veel eer het graf ook heden zal verkiezen,
Als dat myn reine jeugd haar eere zal verliezen.
God weet het, weerde Vriend, die hert en nieren kent,
Dat in myn reine ziel de ſchaamte ſtaat geprent.
Heb ik hier in misd an, wilt my de feil vergeven,
Ik ben naar uwen raad voortaan gezint te leven,
Ik ben geneigt te doen en heden uit te ſtaan
Al wat na uwen raad is nut te zyn gedaan.
Zal ik den jongen Prins met harde woorden tergen,
Als hy my wederom zal liefde komen vergen?
Of zal ik voor een tyd gaan woonen in het woud,
Daar ſlechts het dienſtbaar volk de rauwe landen boud?
Of zal ik in het huis myn teere leden bannen,
En blyven uit het oog van alle jonge mannen?
Of zal ik henen gaan na eenig verder land,
Ook daar een ſtage zon met heete ſtralen brand?
Of zal myn woning zyn ontrent de koude rotzen,
Die met haar ſteilen kruin de noordſche winden trotzen?
Of zal ik henen gaan daar Ætna zwavel braakt,
En met een blauwe vlam tot aan den Hemel raakt?
Of zal ik heden zelfs een Klooſter gaan verkiezen,
En daar myn zoeten tyd, myn friſſche jeugd verliezen?

Of zal ik my een kluis doen maken in het velt,
Om van een krielen Vorst niet meer te zyn gequelt.
Segt maar wat u gevalt. Ik zal myn gantsche leden,
Ik zal myn droeve ziel naar uwen wil besteden.
Legt slechts te dezer tyd u droeve zinnen af,
En wat u, t'myner smaad, een vreemd bedenken gaf
De Man na dit gesprek heeft langen tyd gezwegen,
Maar toont tot haren raad hem niet te zyn genegen.
Ten leften zeid hy wat, maar zeid: dat haar beslag,
Geen uitkomst, geen behulp, geen bate geven mag.
Hy stelt het al bekaait, vermits der Princen handen
Zyn lang en strekken uit tot in de verste landen,
Hy zeid, dat hy een raad voor hem besluiten zal.
Om vry te mogen zyn van druk en ongeval.
Daar op vertrekt de Man, en laat Orlande klagen,
En laat een stagen worm in haar gedachten knagen.
Maar 't is zyn vast besluit te reizen uit de stad,
Te laten zyn Gemaal en wat hy daar bezat.
Te trekken uit het land na verr' gelegen stranden,
Te zweven buitens Ryks in onbekende landen,
Te doolen even staag in eenig zeldzaam dal.
Daar niemand oit een zucht van hem vernemen zal.
En schoon hy dit bestond in stilheid uit te werken,
Orlande lykewel die kan het voorstel merken,
Sy let op zyn bedryf, en vond ten leften nit,
Wat hem de zinnen dryft, en wat de geest besluit.
Sy gaat in haar vertrek, zy gaat daar over peizen,
Hoe zy hem trekken mag van dit wanhoopig reizen,
Sy roept daar menigmaal, als buiten haar gerukt:
Och! was ik nie te schoon, zoo waar ik niet bedrukt.
De schoonheid heeft myn hert in dit verdriet gedreven,
De schoonheid leid den grond van dit elendig leven,
De schoonheid heeft den Vorst tot vuile luft verwekt.
De t Agiton tot druk en my tot schande strekt;
De schoonheid moet 'er aan, en dat ik menig werven.
Soo teerlyk heb gevierd, dat ik wil ik nu bederven,
En dat is licht te doen. Het is een zwak gewas,
Het is een enkel vlies, het is een teer gelas.

Het

Het is men weet niet wat, dat even met de jaren
Moet haast daar henen gaan en in het duister varen.
't Is beter dat ik heb een aanzicht zonder glans,
Als dat ik ben een brand voor alle jonge mans,
Een aanstoot voor de Jeugd, een spiegel voor de boeven,
Waar door ik mynen Heer ten hoogsten zie bedroeven.
Wel, schoonheid, 't is gedaan, u vonnis is gevelt,
Gy zult in korten tyd wel anders zyn gestelt,
Gy zult in korten tyd geen stille zinnen stooren,
Gy zult in korten tyd geen Princen meer bekooren,
Geen Jonkheid hinder doen. Zy maakt een kort beraad,
En komt van stonden aan van woorden tot de daad.
Zy laat een slim vergif uit veelderhande zaken,
Zy laat een zeldzaam moes uit heete kruiden maken,
Een tuig dat vinnig is en als een kanker eet,
Dat waas en blos verteert, schier eer dat iemand weet,
Dit heeft de jonge Vrou in doeken opgewonden,
En om haar aangezicht aan alle kant gebonden.
Zy geeft haar op het bed, en ziet! in eenen nacht
Zoo is haar jeugdig rood gelyk als enkel dracht.
Zoo haast den dag genaakt zy spiegelt hare wangen,
En ziet een dik gezwel haar om de leden hangen,
Haar neus gelyk een ey; en uittermaten groot,
Haar oogen vuil begaat, en even byster rood,
Haar mond aan alle kant met bobbels opgezwollen,
Het vel geweldig rau gelyk gedroogde schollen;
En waarom meer gezeid? een monster van een mensch.
En, ziet! hier vind de vrou haar vollen herten wensch.
Zy liet van stonden aan haar ketens, schoone ringen,
En Peerels om den hals, haar beste cierzel bringen;
Maar dekt haar aangezicht, zoo dat men niet en zag
Hoe dat het wezen stond, of wat 'er onder lag,
De Vorst plag in de Kerk op zeker feest te komen,
En dit had onze Vrou voor dezen waar genomen,
Zy stelt haar daar te gaan, en treed ten huize uit,
In uiterlyk cieraad gelyk een jonge Bruid,
Maar binnen schuilt de wrak. Zy quam met frilsche leden
Zy quam met schoon gevolg en geestig aan getreden,

Zy gaf haar na den Prins ook naarder alsze plaj;
Zoo dat hy met gemak haar ſchoone leden zag.
Dit heeft zyn ydel oog ten hoogſten wel bevallen,
Zoo dat zyn los gepeis op haar begon te mallen.
Hy denkt dat zy tot hem nu beter is gezint,
En in zyn ſtaag vervolg een zoeter ſmake vint.
Maar zy heeft even doen haar ſluyer op geſlagen,
Zoo dat haar ſtraks de Vorſt en al de lieden zagen.
Haar neus is zonder vorm, haar oogen zonder glans,
Haar mond niet als een ſchrik voor alle jonge mans.
Ontrent haar teeren hals daar ſtonden vreemde puiſten,
Daar hingen quabben aen gelyk als groote vuiſten,
Geſtreept met etter verw; zoo dat in haar gelaat,
Al dat men leelyk hiet by een verzamelt ſtaat.
De jonge Prins verſloeg tot in zyn diepſte zinnen
Hy wiſt niet wat hy zag, of wat hy zal beginnen,
Hy twyffelt aan de zaak, hy berſt van ongeduld,
Hy meint een ſpook te zien, hy geeft zyn oogen ſchuld.
Hy ziet haar weder aan, hy vind gelyke vlekken,
Die hem in diepen ſchrik van hare liefde trekken.
En waarom lang verhaal, op dezen vond gedaan?
Zyn luſt word deernis, zyn brand die is vergaan.
Hy geeft hem uit de Kerk, zyn quaaldie is genezen,
En ziet! dit is de vrucht van haar onaardig wezen.
Hy kent geen liefde meer, geen dwaze minne-pyn,
Ziet, hoe het meenigmaal is dienſtig leelyk zyn!
Maar of ſchoon Agaton zag haar ontſtelde leden,
Hoe vreemd haar wezen ſcheen, noch is hy wel te vreden:
Want door het leelyk vel, dat haer het lyf bedekt,
Zag hy een ſchoone ziel die na den Hemel ſtrekt,
Hy zag een zuiver hert in haren boezem zweven,
Hy zag de reine trou in haar gewrichten leven,
Hy zag een hoog gemoed, dat op geen ſchoonheid paſt
Hy zag dat haar de ziel is aan den Hemel vaſt.
Zy was hem eerſtmael lief om haer gebloosde wangen;
Maer nu is hem de geeſt met beter min bevangen.
Zy was hem eerſtmael lief, vermits haer friſſche jeugd;
Maer nu beſtaet zyn luſt in haer verheven deugd.

Zy

Zy was hem eerſtmaal lief, vermits de klare ſtralen,
Die uit haar geeſtig oog gedurig quamen dalen;
Maar 't is haar eerbaar hert dat nu zyn liefde trekt,
En dat in zyn gemoed een meerder gunſt verwekt.
Aſtolphus even zelfs verandert in gedachten,
Verlaat zyn eerſte luſt, maar doet haar hooger achten,
Vereert ook haren Man, en zet hem in den Raad,
En toont geſtage gunſt aan al haar echte Zaad.
Maar ſtraks na dit geval hy zend ervare luiden,
Die met geſtage zorg en wel-bereide kruiden,
Doen wat de kunſt vermag. Zoo dat de Vrou genas;
Maar werd te geener tyd als zy te vooren was.

TWEE
VERKRACHT,
En beide GETROUT.

NA dat de gulde tyd ten einde was gekomen,
En dat een ſlimmer een haar aanvang had genomen,
Doen is de ware deugd getoogen op de vlucht,
En uit het aardſche dal verheven in de lucht.
Straks heeft de zwarte poel veel grouwels uitgeſpogen,
Die met een ſnelle tocht door al de landen vlogen,
Twiſt, leugens, vuil gewin, bedrog en quade luſt,
En zucht tot felle wraak, die noit en is geruſt.
Daar gaan de menſchen aan, na dat haar tochten raden,
En poogen haren geeſt als in de vreugd te baden;
Men vind geen ware trou, geen reinen handel meer,
De leugd is buiten tucht, de vrouwen zonder eer.
De Machten van het land, verpligt hier op te letten,
Die gaan 'er tegen aan, en maken nieuwe Wetten.
Uit quaad ontſtaat het goed Zoo haaſt het onkruit waſt,
Zoo dient 'er na gezien, en op te zyn gepaſt.

Ontrent de Griekſche ſtrand, te midden in de ſtroomen
Daar leid een groene Kuſt belommert van de boomen,
Verçiert met groen gewas, met vet en machtig vee,
Met ſchepen aan de kaai, en neering uit de zee.
Het land was wonder ryk, en rykdom baarde weelde,
En ſtraks verliep de tucht als zy het monſter teelde,
Daar is geen regel meer. Want Maagd en Jong Gezel,
Is bezig even ſtaag met alle dertel ſpel.
Wat is uit dit gewoel als enkel leet te wachten?
Zy razen onder een by wylen gantſche nachten;
Geen toezicht, geen ontzag. Een ongetoomde vreugd
Vervoert het dertel volk en maakt een geile jeugd.
By-naaſt het gantſche Ryk is buiten alle banden,
Men ziet in geile luſt de jonge lieden branden;
En mits daar menigmaal een Vryſter werd onſchaakt,
Is op de Maagden-roof een ſtrenge Wet gemaakt.
Men heeft 'er vaſt geſtelt, dat wie een Dochter ſchende,
En tegen haren dank de jonge Maagd bekende,
Zou vallen door het zweerd, of (zoo de Vryſter wou)
Moeſt haar voor eeuwig zyn verbonden in de trou.
Zy die geſchonden was had recht te mogen kiezen,
Of aan den jongen wulp den kop te doen verliezen,
Of hem, uit zoeter aard, te gunnen 't echte bed;
En wat zy dus verkoos dat bleef een vaſte wet.
Niet lang na dezen tyd een Ridder van Mileten,
Heeft aan een ſchoone Maagd zich even dus vergeten:
De vos had menigmaal op dezen roof geloert,
En met een ſlimme greep Tryphoſe weg gevoert,
Tryphoſe kracht gedaan, en even zonder vragen,
Haar maagdelyke blom ten roove weg gedragen.
Doch mits hy werd vervolgt door menig Edelman,
Zoo vlucht hy door het woud ten beſten dat hy kan;
En naar hem door het volk de Juffer is ontnomen,
En hy ter nauwer nood met vluchten weg gekomen,
Zoo raakt hy by een Maagd, wel eer van hem bemind,
Die hy doen juiſt alleen en zonder hoeder vind.
Hy weetze van haar Slot met woorden af te leiden,
Te lokken op het veld, te brengen aan der heiden,
En

En t'wyl hy daar al'een met haar in 't groene ruſt,
Soo ſtelt hy in het werk zyn ongetoomde luſt.
Jokaſte weert hem af voor eerſt met goede reden,
En, als dat niet en hielp, met haar geheele leden.
Doch mits de rappe gaſt de Juffer is te ſterk,
Soo gaat de linker voort in zyn oneerlyk werk.
Dit werd van ſtonden aan door al het land geweten,
En door de ſnelle Faam ten luidſten uitgekreten.
De ſchender werd gezocht, en in het woud gevat,
En als gevangen man gezonden in de ſtad.
De Wet die ſtelt een tyd, en laat de Juffer klagen,
Om zich op 't gantſche ſtuk te mogen onder vragen
Dies quam een ieder zien, hoe zoo een vreemd geval
Daar in het hooge recht een einde nemen zal.
Soo haaſt te zyner plaats de Rechter is gezeten,
Om van het ſlim bedryf den grond te mogen weten,
Soo word van ſtonden aan Menander in gebracht,
Daar hem het nieusgier volk met groot verlangen wacht
Syn wezen is bedroeft, zyn oogen neer geſlagen,
Het ſchynt dat hy het lyf onmachtig is te dragen;
Syn handen zyn geboeit, zyn hooft is zonder hoet,
En hem word aangezeid, hoe dat hy knielen moet.
Daar zygt hy in het zand met wonder bleeke wangen,
Syn mond is zonder ſpraak, als van de dood bevangen,
Syn innig herte klopt, zyn gantſche lichaam drilt,
Het ſchynt dat hem de ziel alree verlaten wilt.
Syn aanzicht ſtaat geſtrekt, zyn hairen op-gerezen,
Daar is een diepe ſchrik in zyn gebaar te lezen.
Men ziet een vreemd gewoel ontrent zyn droeveborſt,
Soo dat zyn tonge kleeft, verwonnen van de dorſt.
Syn geeſt verdwynt in angſt, zyn herte gaat verſmachten,
En ſchept een vollen dood uit zoo een droef verwachten,
Of hy het weelig volk of ſtrengen Rechter ziet,
Hy vind in dat gezicht de dood en anders niet.
Strax na den jongeling zoo komt Tryphoſe treden,
Een Maagd van ſtreng gelaat en deftig in de reden:
Sy en haar gantſch gevolg is in het zwart gekleet,
Men ziet aan haar gelaat een innig herten-leet.

Zy

Zy draagt geen diamand, geen goud of ſchoone ringen,
Geen peerels in het oor, geen koſtelyke dingen,
Zy draagt geen hals-çieraad veelduizend ponden weerd,
Maar in haar rechterhand daar is een vinnig zweerd.
Jokaſte komt daar na zich op de zale toonen,
En zy en haar gevolg geçiert met goude kroonen.

De ſleep die by haar is die gaat als tot een dans,
En in haar rechterhand daar is een rooze-krans:
Haar kleed is wonder net geſchildert met de naalde,
Haar borſt vol diamand, daar in het oog verdwaalde,
Waar dat de Juffer trad daar ſtrooit men enkel kruid,
Zoo datze quam ter zaal gelyk een volle Bruid.
De Meyer van de ſtad begon voor eerſt te ſpreken,
En heeft met ſtreng gebaar den Jonker door-geſtreken:
Gy dient (zeid hy) geſtraft naar eiſch van uwe daad;
Maar zeg noch evenwel wat u te zeggen ſtaat.
Zoo haaſt de koude ſchrik een weinig is geweken,
Zoo keek Menander op, en gaf hem om te ſpreken:
Myn Heeren (is zyn woord) ziet hiereen ſchuldig man,
Die niet ontkennen wil, die niet verzaken kan,

Het droevig ongeval van myn onwyze jaren,
Eylaas! ik was te vroeg genegen om te paren.
Ik heb, en ik bekent, ik hebbe groote ſchuld,
Maar efter myn misdaad en is maar ongeduld.
Ik ben hier in het land een Edelman gebooren,
En van myn ouders glans en heb ik niet verlooren,
Had ik maar ingetoomt myn grillig onverſtand,
Ik hadde nu getrout de beſte van het land.
De Nymphen bei gelyk, die zich alhier vertoonen,
Die zullen even zelfs zoo verre my verſchoonen,
Dat ik een Ridder ben, en dat myn ſtoute daed,
Niet aen en heeft geroert een Maegd van hooger ſtaet.
Wy zyn in een geweſt te zamen op getoogen,
En van gelyken ſtam, en even van vermogen:
Had ik in dit geval niet al te ras gegaan,
'k En hadde (na my dunkt) niets quaeds hier in gedaan.
Heb ik haar tegen dank een kus of twee gegeven, (ven,
Daar is geen moord geſchied, geen menſche dood gebleGeen Tempel, geen Autaer en is er door ontwyd,
Ik heb maer wat te vroeg en wat te rau gevryd.
De weelde van het land, de Jeugd en hare vlagen,
Die hebben met geweld myn zinnen weg gedragen,
Myn herte weg gerukt, en even deze Maegd,
Die heeft myn ydel oog maar al te veel behaegt,
Die heeft tot dit bejag niet weinig voets gegeven,
Myn zinnen weg gerukt, myn luſten aan gedreven,
Niet door een dertel oog, dat geile lonken ſchiet;
Neen, dat en is voor al in deze Juffer niet.
Zy heeft een ſtil gelaet, een rein en deftig wezen,
En daar is ſtrenge tucht in haar gezicht te lezen;
En efter haer gelaet, dat nooit tot luſt en ſtrekt,
Dat heeft in myn gemoed de luſten op gewekt.
Is 't niet een zeldzaam ding met ons aelwarig leven!
De deugd heeft even zelfs tot ondeugd my gedreven,
De ſtilheid tot geweld, de vreugd tot vuile luſt,
En, ziet, dus is de menſch gedurig ongeruſt.
Jokaſte wederom heeft door een vrolyk wezen,
Heeft door haer zoeten aerd, van ieder hoog geprezen,

Heeft

Heeft door een geeſtig oog myn geeſt alzoo verrukt,
Dat ik, geheel vervoert, haer bloemtjen heb geplukt.
Is dit zoo grooten quaad? beziet ons eigen Goden,
Zy doen het al te mael dat ſchynt te zyn verboden;
Niet eene van den hoop die niet zyn geile luſt;
Door liſt of door geweld ten leſten heeft gebluſt.
Is niet de groote Mars in overſpel gevonden;
En ſchoon hy in het bed ſcheen vaſt te zyn gebonden,
Des efter niet te min, de ſtraffe van dien God
En was hem geen verdriet, maar niet als enkel ſpot.
Hy die den blixem voert, wat heeft hy niet bedreven?
Wat voor een ruimen loop aen zynen luſt gegeven?
Dan was hy eens een ſtier, en dan een witte zwaan,
En heeft zoo maegde kracht of overſpel gedaen.
Het amber trekt het ſtroo door onbekende krachten,
Men ziet het harde ſtaal als op den zeilſteen wachten,
En als het hem genaekt, zoo ſchiet het veerdig toe,
En hecht zich aan de ſteen, en niemand weet 'er hoe.
Het amber dat ons trekt dat zyn de ſchoone ſtralen,
Die uit een geeſtig oog in ons gezichte dalen.
De zeil-ſteen onzer ziel dat is een heus gelaat,
Dat ons, men weet niet hoe, tot aen het herte gaet.
Hier door werd ons gemoed met krachte wech getogen,
Zoo dat wy menigmael hier tegen niet en mogen.
Eilaes! ik was vervoert en wiſt niet hoe het quam,
Zy had my eerſt verkracht, eer ik haar maegdom nam
Maar iemand zal miſſchien zich hier aen mogen ſtooten,
En door een harde peis myn zotte daed vergrooten,
Om dat ik t'eener tyd twee maagden heb ontſchaekt,
En door zoo vreemden ſlag myn zaken vuil gemaakt,
Waer ziet men (roept het volk) dat iemands loſſe zinnen
Oit aen gedreven zyn, om twee gelyk te minnen?
Of zoo dat oit gebeurt, het is uit geile luſt,
Die niet als met het weerd en dient te zyn gebluſt.
Dit had ik ook gelooft, maar ziet ik ben bedrogen,
My hebben twee gelyk tot hare min getoogen,
Als ik Jokaſte zie, myn gantſche ziele mint,
Als ik Tryphoſe zie, ik ben tot haer gezint:

Ik

Ik heb Tryphoſe lief, vermits haer wyze reden,
Ik heb Jokaſte lief, vermits haer friſſche leden:
Ik heb Jokaſte lief, om hare zoete praat,
Ik heb Tryphoſe lief, vermits haer fier gelaet:
Ik heb Tryphoſe lief, vermits haer deftig ſpreken,
Ik heb Jokaſte lief, vermits haer zoete treken:
Ik heb Tryphoſe lief, haer dient een deftig man,
Ik heb Jokaſte lief, vermits zy jokken kan:
En ſchoon of deze twee in wezen zyn verſcheiden,
Noch zweeft de niet te min myn liefde tuſſchen beiden,
En als myn innig hert hier van een proeve doet,
'k En weet niet wie 'er ſtaen of wie 'er wyken moet
Wat zal ik nu, eilaes! wat zal ik vorder zeggen?
Ik wil my voor de Wet in ootmoet neder leggen,
En wachten met geduld wat over dit geval
De wyze Nimphen doen, de Rechter wyzen zal:
Zoo haer Jokaſte toont genegen om te paren,
Ik wil tot haren dienſt myn jonge leden ſparen,
Zy is my liefgetal, zy weerdig dat ik leef,
Zoo dat ik wat ik ben haer willig overgeef.
Maer zoo Tryphoſe wil dat ik zal moeten ſterven,
Zy kan ook even dat van mynen geeſt verwerven;
Ik ſta op haer gebod hier tot de dood bereid,
Kom, dood my dien het luſt, als zy het maer en zeid.
Princeſſen alle by, wat zal ik my verſchoonen?
Gy kondt. wanneerje wilt, my ſtraffen of beloonen.
Brengt hier een rooze krans, of wel een vinnig zweerd
Want, 't zy ik leef of ſterf, gy zyt het beide weerd
Zoo haeſt Menander zweeg, men hiet Tryphoſe ſpreken
En die heeft even ſtraks haer degen op geſteken,
En, naer een droeven zucht, als uit haers herten grond,
Ontdoetze voor den Raed aldus haer bleeke mond:
Waer ik een lichte koy, of van de geile vrouwen,
Die uit een krielen aerd de vryers onderhouwen,
Of waer ik van den hoop, die, als het haer gevalt,
Ryd ſpeelen in het land, en gantſche nachten malt.
Zoo woud' ik myn verdriet met ſtille zinnen dragen,
En hier aen dezen Raed myn droefheid nimmer klagen,

Ik

Ik kropte 't onheil in, ik droeg het met geduld,
Ik leed het ongemak, gelyk als eigen schuid.
Maer nu ik van der Jeugd ben eerlyk op getogen,
En heb uit 's moeders borst maer enkel tucht gezogen,
Zoo kom ik aen het Hof, en uitte myn beklag,
Om dat myn bange ziel niet langer zwygen mag.
Doch wat heb ik den Raed veel dingen aen te zeggen?
'k En hebbe maer de Wet den Rechter voor te leggen,
En by de Wet het zweerd. Het feit dat is bekent,
En hy is 't leven quyt al die een vryster schent:
Slampamper, weelde kind, wyn-suiper, erref-banker,
Nacht linker; boeve schuim, opsnapper, Venus janker
Leeg ganger, ture-luur, lust zoeker, lekker tant,
Eer roover, opper fun, trou-hater, lanter-fant,
Bordeel-brok, hoere-voogd gebuur stier, maegde-schen-
Ik zweere by de zon, by God den herten kender, (der
By Styx den zwarten poel, tot uwer straf gemaekt,
Dat my geen dertel wicht voor dezen heeft geraekt,
Dat my noit krielen boef de leden quam bestoken,
En noit het maegden vlies in my en is gebroken,
Tot gy u dertel vleesch tot mywaerts hebt gewent,
En hebt, tot myn verdriet, myn teere Jeugd geschent,
Kom, beul, en doet u werk. kom laet de deugd niet knielen,
En wilt hem door het zweerd van stonden aen vernielen.
Ziet, daer is 't al gezeid. Men doet het recht te kort,
Indien men niet terstond het schendig bloed en stort.
Wat gaet de slimme gast alhier te voorschyn halen,
Of fabels zonder slot, en oude leugentalen!
ô Rechters! acht het niet al wat de boeve zeid,
't En heeft geen ander slot, als slechts een loos beleid.
Een zake vind ik vreemd, dat ik hier rooze kranssen,
Dat ik hier lieden zie, die schynen als te danssen,
Dat hier een jonge Maagd werd in het spel gebracht,
Die met een vollen mond hier zeid te zyn verkracht.
Maar gaat des niet te min in rechten openbaren,
Dat zy met dezen boef genegen is te paren,
En dat de Rechter zelfs haar niet beletten kan,
Den vuilen onverlaat te noemen haren man.

ô Zon! keert uwen loop, en komt by nachte ſchynen,
ô Nacht verkeert in dag! en doet de maan verdwynen,
De zomer ſtorte ſnee, de winter jeugdig kruit,
Het aardryk geve vier en ſtorte donder uit.
Laat al wat immer was zyn eerſte leven breken.
Hier komt een jonge Maagd voor haren ſchender ſpreken,
En eiſcht hem tot haar Man Hier komt een teere Maagd
Aan wien een Maagden dief in volle daad behaagd.
Hier komt een teere Maagd, die wil haar ſchender loonen,
Die wil een geilen boef met reine bloemen kroonen.
Hier komt een jonge Maagd, die bied een rooze krans,
Aan dezen onverlaat, een ſchuim van alle mans.
Maar dit is niet genoeg, zy wil het recht beletten,
De ſchande my gedaan te ſtraffen na de Wetten,
En dat op dezen grond, vermits de roffiaan,
Heeft haar benevens my ook on eer aangedaan,
Wel hoe! zal dan een boef het leven hier verwerven,
Om dat hy tweemaal doet daarom hy dient te ſterven?
Wie eene Maagd verkracht, die is voorzeker dood,
En deze ſchent 'er twee, is hy nu buiten nood?
Ziet! wat een vreemd beſluit: de ſun die word het leven,
En even boven dien een jonge Maagd gegeven,
Om dat hy tweemaal doet, dat (waar het eens gedaan)
Hem door een fellen beul ter aarden zoude ſlaan.
Wel neemt dat onze ſchroef een man-ſlag had bedreven,
En ſchend daar na een maagd, zal hy noch efter leven,
Zal 't Recht ontwapent zyn, de Rechter zyn geſtilt?
Om dat een dwaze Maagd haar ſchender trouwen wilt?
Voor my, ik zegge neen, hy moet als moorder ſterven
Schoon dat hy al verlof als ſchender mogt verwerven!
De ſtraffe van het quaad voor eerſt met hem begaan,
Kan door geen tweede feil te niete zyn gedaan.
Indien het anders gink, wie zou het vrouwe ſchenden,
Of van het platte land, of van de ſteden wenden?
Zal niet de ſlimſte boef wien dat hy ook verkracht,
Straks wezen boven Recht en buiten onze macht?
Wat heeft hy meer te doen die Vryſters wil ſchoffieren,
En plegen vuil bejag ontrent de jonge dieren,

Als dat hy (waar hy kan) maar vrou en maagden ſchend,
En dan eens om een ſloir van minder adel vend?
Die zal hem met 'er daad in alle ding gerieven,
En even boven al met trouwen hem believen,
Zoo haaſt hy maar en ſpreekt; Ziet, wat een zeldzaam (ſtuk!
Ja 't is de rechte weg tot ſchand en ongeluk.
Waar ſlechts 'k en weet niet hoe, een boef zal willen trou- (wen,
Daar leid ons moye Wet, de linker is behouwen.
Ziet wat een groote deur men hier ontſluiten zal,
Tot oneer, tot verdriet, tot enkel ongeval,
Wel aan, vermeinde bruid, een woord heb ik te zeggen,
Vind gy bequame ſtof, gy moogt 't wederleggen:
De boef heeft my verkracht, op dat zyn vuile luſt,
Door myn verlooren eer zou werden uit-gebluſt,
Maar gy hebt maar alleen dit vuil bejag geleden,
Op dat door u de ſtraf zou werden af gebeden,
De boef heeft nooit gezocht met u te zyn getrout;
Het was hem maar te doen, dat gy hem loſſen zout,
Dat gy hem met gevlei de Rechter zoud ontrekken,
En hy dan naderhand u domheid zou begekken.
Maar ſchoon gy waart zyn Wyf, en dat het mogt beſtaan
Gaat denkt eens, ſlechte duif, hoe zal het u vergaan?
Hy voelt een geilen brand in zyn onkuiſche leden,
Hy is (gelyk het blykt) met eene niet te vreden,
Hy heeft in korten ſtond, en zonder tuſſchen nacht,
Twee vryſters aan gerant, en om haar eer gebracht.
Wat zal 't hier namaals zyn, als gy hem zult verveelen?
Hoe zal den ſlimmen guit als dan den boeve ſpeelen?
Myns oordeels, dwaze Maagd, u naakt een groot ver- (driet.
Dan hoe het u vergaat, dat ſtuk en raakt my niet.
Ik zou ook tot een man myn leden konnen voegen,
En in het echte bed wel zoeken myn vermoegen;
Maar trouwen door gewelt, en paren door bedwang,
Daar toe verſta ik nooit myn leven dagen lang.
Maar dit is myn beſluit, ik wil myn zinnen geven,
Veel liever zonder man als met een boef te leven.
Men doe gelyk het dient, het is om niet gezeid,
Geweld en is geen weg die my tot vriendſchap leid.

Maar

Maar hoort my noch eenmaal, dit heb ik u te vragen,
Wat maagd is ooit geſchend die niet en plag te klagen?
Voorwaar, die Vrouwe-krachtm t ſtillen monde draagt,
Men zegge wat men wil, 't en is geen rechte Maagd.
Maar gy, ô weelde Kind! hebt noch al vreemde treken,
Gy klaagt niet van den boef, maar poogt hem voor te ſpre-
Dit fluit doch niet een zier, en daarom zeg ik nog, (ken.
Dat al u gantſch beleid is niet als ſlim bedrog.
Maar al u loos bedryf, en kan u geenzins baten,
Gy moet doch aan den beul den vrouwen ſchender laten,
't En is u beurte niet met hem te zyn de bruid,
En hoort daar op een woord, alleen maar tot beſluit.
't Is zeker deze gaſt heeft eerſt by my gelegen,
En 't recht tot zyne ſtraf is my alleen verkregen,
Dies zeg ik vat hem aan, en handelt na de Wet.
Hoe kan doch myn verzoek door iemand zyn belet?
Ik mag hem met der daad den kop af laten houwen,
Gy doet dan watje kond om hem te mogen trouwen!
Straft eerſt het voorig quaad. Want dat is my geſchiet,
Het tweede laat ik u. Want dat en raakt my niet.
Wel laat dan uwen boef door 't zweerd zyn leven enden,
Of laat de beſte Jeugd van alle boeven ſchenden:
Want als men vuil bejag laat zonder ſtraffe gaan,
Zoo heeft het zacht geduld den goeden quaad gedaan.
Wat baat het of de maagd haar eere wil bewaren,
En tot het echte bed haar teere leden ſparen,
Wat baat het of de maagd haar in den huize ſluit,
En dryft met alle macht haar loſſe zinnen uit,
Indien een ſchuifel bout, de ſlimſte van de boeven,
Mag footen hare Jeugd, haar teere ziel bedroeven,
En ſchoon hy wort betrapt, en voor den Rechter ſtaat,
Dan geenen loon ontfangt voor zyn vervloekte daad?
Dat is, na myn begrip de poorten open zetten,
Om al de geile Jeugd in haren luſt te wetten.
Dat is de gantſche ſtad en al het vaderland,
Te ſtellen tot een roof, en al in vollen brand.
Wel laat vry dezen boef, en zyns gelyke benden
U dochters al te maal, u jonge vrouwen ſchenden;

Het kan niet anders zyn: Al wie rabouwen loont,
Die heeft de vuile luft een open deur getoont
Neen, Vorften weeft geftreng, en laat den boeve lyden,
Zoo mag al wie het ziet zyn quade gangen myden;
Al ben ik maar een Maagd, dit heb ik eens geleert,
Dat een alduis geftraft heeft duizend af gekeert.
Jokafte ftond verzet van zoo geftrenge reden,
En had in dit geſprek een ftaag verdriet geleden,
Haar ziele lag en joeg, haar wezen is geftoort,
Dus met Tryphofe zwygt, zoo neemtze ftraks het woort
Hoe lange (felle Maagd) wilt gy zoo vinnig ſpreken,
En met u wreede tong ons in den boezem ſteken,
Ons drukken in de ziel? Voorwaar ik ben beſchaamt,
Dat gy hier onderneemt dat geenzints u betaamt.
Gy komt hier in den Raad, en toont een blooten degen:
En toont met uw gelaat waar toe gy zyt genegen:
Men hoort dat u de tong gelyk een adder ſteekt;
't Is bleed al watje roept, en wrake datje ſpreekt.
Voorwaar het vinnig ſtaal en is geen Maagde wapen,
Wy zyn tot zachten aard en zoete min geſchapen.
Woont in een Vryſters hert maar ſpyt en enkel gal,
Zeg waar dat zoet verdrag en lieſde woonen zal?
Ik werd' van u berifpt, dat ik my kom vercoonen
Met bloemen, aardig kruid, en verſche krooze kroonen:
Maar zeg kan ooit een Maagd voor haar iets beter doen,
Als datz' haar leden cierd met kruid en jeugdig groen?
Ik wil een Edelman uit harde banden ſlaken,
En wou van deze plaats een bruilofts kamer maken,
En veſten even hier een wettig trou-verbont,
Indien my van den Raad dit mochte zyn gejont.
Hier na ben ik gekleed, en in myn gantſche wezen,
En is geen grammen zucht, geen over moed te lezen;
Myn kleed is na de zaak die my hier komen doet,
En na myn cierzel is, zoo is myn ſtil gemoet.
Maar gy, ô vinnig menſch en wilt geen roozen vlechten,
Gy wild een wreed ſchavot hier onder laten rechten,
Gy wilt een fellen beul hier brengen aan den dag,
Op dat hy menſchen bloed als water ſtorten mag.

Wie

Wie ons maar beide ziet die kan terſtond ontdekken,
Waar heen myn oog gemerk en uwe zinnen ſtrekken.
En wat u beter voegt, en wat my beter ſtaat,
Dat ſtel ik aan het Volk en aan den gantſchen Raad.
Maar ik zie wat'er ſchort. Gy zyt van hem geſchonden,
Maar hy heeft meerder luſt in myne jeugd gevonden.
Ziet daar leid u de knoop: het is u groote ſpyt,
Dat ik hem liever was, en gy verlaten zyt.
Gy eiſcht hem nu den hals, en ſtaat hem naar het leven;
Niet om dat hy aan u zyn luſten heeft bedreven;
Maar om dat zynen brand in u niet ſtil en ſtond,
En ſtraks een nieu vermaak in myne leden vond.
Zal dan uit ſpyt alleen een Ridder moeten ſterven,
En om u ſtillen nyd zyn leven moeten derven?
Dat waar een zeldzaam Recht: voor my, ik zegge neen,
De Rechter die ons hoort en is geen harde ſteen:
De gunſt die moet den haat in reden overwegen,
En daar zyn even zelfs de Rechters toe genegen.
Ik lieve ſtrenge Maagd, dat gy ten vollen haat;
't Is beter datje my den jongen Ridder laat.
Gy roemt u op de Wet: wel laat haar woorden lezen,
Ik weet zy moet in all's tot mynen voordeel wezen.
Let op haar rechten grond, en onderzoektze vry,
Haar wit en oog-gemerk dat is alleen voor my. (wen
Een maagd (dus leid het recht) die mag haar ſchaker trou-
Of mag hem door een beul in ſtukken laten houwen.
Wel aan nu, felle Maagd, gy zegt te zyn verkracht,
Gy zegt dat deze menſch dient om den hals gebracht
Gewis waart gy alleen, ik liet u felle zinnen,
Ook op de ſtaande voet, het vinnig ſtuk beginnen?
Maar ik ben even zelfs gelyk als gy ontſchaakt,
Zoo dat het eigen werk ook my ten hoogſten raakt,
Ik dan die nevens u, heb recht te mogen kiezen,
En wil niet dat de man het leven zal verliezen,
Ik zoeke trooſt en hulp voor myn bedroefde val,
En wil dat echte trou my weder eeren zal.
Wat raad in dit verſchil? komt laat het overleggen,
Laat die het recht verſtaan hier op haar reden zeggen.

Hier is, gelyk gy ziet, alleen een Edelman,
In wien dit by gelyk geen plaatze grypen kan.
Hy mag niet zyn gedood, en efter blyven leven,
Aan wien zal nu het Recht den jongen Ridder geven
Haar die zyn dood begeert, of die hem trouwen wil?
Myn Heeren, zoo gy ziet, het is een wyd verſchil:
Ik wil myns Vaders huis en deze ſtad vermeeren,
En myn vervallen naam door echte banden eeren.
Maar deze Juffer haat de naam van echte wyf,
En wil een Edelman doen brengen om het lyf.
Ik ben een eenig kind, den Ridder van gelyke,
En zy nog boven dat. Is 't reden dat ik wyke?
Zal haar kop zyn gevolgt die zoo wydmondig kyft,
En voor de gantſche Wet zoo vreemde ranken dryft?
Ach! zoo men in de Raad haar voorſtel wil gelooven,
Men zal dan onze ſtad van menig huis berooven,
Men zal 'er drie in een gaan ſtellen buiten raad,
Men zal 'er drie gelyk gaan ſtellen buiten ſtaat.
't Is zeker dat het Recht (als twee verſcheide zaken
Niet t'zamen konnen ſtaan, noch effen zyn te maken)
't Is zeker dat het Recht den zachtſten middel kieſt,
En dat het hardſte deel zyn fellen wil verlieſt.
Zoo ik nu deze ſchuld den Ridder wil vergeven,
En dat ik met den Man genegen ben te leven,
In blydſchap, in verdriet, in vreugd in zware pyn,
Wie kan 'er van het volk, wie kan 'er tegen zyn.
Men heeft hier in het land by wylen goed gevonden
Dat ſchoon daar eenig man in ketens was gebonden.
En van de gantſche Wet geëigent aan de dood,
Dat hem de jonge maagd mocht trekken uit den nood
Dat zich een jonge maagd mocht aan den Rechter toonen
En met een roozen-krans den droever vryer kroonen,
Ja kiezen tot haar lief, en als het was gedaan,
Zoo liet de gantſche Wet de twee gelieven gaan,
Men liet de koorden los, men hiet de banden ſlaken,
En, ziet, geen vinnig zweerd en mocht den man genaken,
Geen beul de ſtraffe doen, ter eeren van de maagd.
Die voor een ſchuldig hooft den Rechter had gevraagt.

Zoo

Zoo gunſtig is van ouds een man te willen trouwen,
Het kan een fellen beul van ſtraffen weder houwen;
En dit is menigmaal voor dezen hier geſchiet;
Waarom doch gunt men my het eigen voordeel niet?
Indien een ſchuldig man een vryſter werd gegeven,
Schoon dat hy aan de maagd geen moetwil heeft bedre-
't Is reden dat een man om mynen wille leeft, (ven
Wanneer hy door geweld myn weerde maagdom heeft.
Ik ben met ongeval geraakt in deze ſchande,
En al myn vrienden zyn de beſte van de lande:
Gy doet het Recht geweld, gy doet de waarheid kracht,
Dat gy myn teere Jeugd hier voor de Wet veracht.
Ik ben van goeden lof, en even quade tongen,
En hebben mynen naam voor dezen nooit beſprongen,
'k En ben geen lichte koi, of van den ſlechten hoop:
En zeker ik en droeg myn eere nooit te koop.
Laat al het naaſte land, laat al de buuren ſpreken,
Hoe menig Edelman door heete min ontſteken.
My ſtaag ten dienſte ſtond, my hing als aan het lyf,
En dat om echte trou, en niet om tyd verdryf.
Ja deze Jonker zelfs (ik moet het heden zeggen;
Om u met beter grond te mogen wederleggen)
Die heeft my lang gevryd, eer dat hy ooit beſtond
Te zoeken uwe gunſt, te kuſſen uwen mond,
Wat heeft hy menig naal om ons Kaſteel gereden?
Wat heeft hy al gedaan? wat heeft hy niet geleden?
Men hielt dat hem de geeſt uit liefde ſchier verdween:
En dezen onverlet hy liep een blauwe ſcheen.
Ik heb hem af-gezeid, gelyk zyn vrienden weten,
Die heden aan den dag op my noch zyn gebeten.
't Is dan de waarheid niet, dat gy maar zyt verkracht,
En dat ik als een ſloir word in het ſpel gebracht.
Ik ben een eenig Kind: Laat vry het oordeel ſtryken;
In adel, eer, of goed, en wil ik niemand wyken.
En wat de ſchoonheid raakt, voorwaar de zake ſpreekt,
Dat u in dit geval maar al te veel ontbreekt.
Wel houd dan eenmaal op hier voor het Recht te zeggen,
Dat ik met ſlim beleid het ſtuk ging wederleggen;

Ik mis in ware daad myn eer en hoogſte goet,
En 't is myn diepſte leed dat ik het zeggen moet:
Maar nu dit zwaar verdriet is over my gekomen,
Zoo dient het evenwel ten beſten op genomen.
Eylaas wat zal ik doen? ik ben myn eere quyt,
En ben tot aan de dood gequollen van de ſpyt.
Maar, ziet, des Ridders bloed en kan my niet genezen;
Ik zal hoewel hy ſterſt een droeve Vryſter wezen,
Een Vryſter zonder eer, een Vryſter, niet een Maagd,
En dat is, na my dunkt, al beter niet gewaagt.
Ik wil dan, zoo ik kan, ik wil my gaan begeven,
Om liever met een boef als zonder eer te leven.
En of hy qualyk gaat, en my geen woord en hout,
Noch zal ik eerlyk zyn, dewyl ik ben getrout.
Wat kan ik beter doen in zoo verboſte zaken?
't Is wysheid van de nood een deugd te konnen maken.
Dit word alzoo betracht ook by den wyſten man;
Mag hy niet zoo hy wil, hy doet gelyk hy kan.
Doch ik heb van dien Held zoo qualyk geen vermoeden;
Ik hoop dat zyne gunſt myn ſchade zal vergoeden,
Te meer nu zyn behoud my zoo veel moeiten koſt
En dat myn zacht gemoed hem van de dood verloſt.
't Is beter, na my dunkt, de dochters der Sabynen,
In dit geheel beleid, gelyk te mogen ſchynen,
Als hier te willen doen gelyk het moedig wyf,
Dat zich tot enkel ſpyt ging brengen om het lyf.
Maar deze was getrout, wanneer zy was geſchonden,
En heeft daarom miſſchien geen beter raad gevonden
Maar ik die Vryſter ben, en buiten echten ſtaat,
Mag doen gelyk de nood misbruikte Vryſters raat.
Doch, naar ik aan u merk, gy wilt 't niet gedoogen,
Gy wilt u fellen aard voor al de wereld toogen;
Maar des al niet te min, dat gy my niet en jont,
Komt my ten vollen toe alleen op dezen gront.
Ziet als men bezig is een vonnis uit te ſpreken,
En dat na lang beraad de ſtemmen efter ſteken,
Zoo word de bange ziel, die voor den Rechter ſtaat,
Gantſch vry en ongeſtraft getoogen uit den Raad:

Dat

Dat is een oude Wet, gebout op goede reden,
En menigmaal gebruikt in al de naaſte ſteden.
Het Recht is over al van goedertieren aard,
Alwaar dat twyffel is daar word een menſch geſpaart.
Wel aan, ons oud gebruik heeft u en my gegeven,
Dat aan dit ſchuldig hooft mag werden voor-geſchreven,
Het leven of de dood, na dat het ons behaagt,
En wat 'er zal geſchien dat word hier nu gevraagt.
Gy zegt met vollen mond: De ſchender dient te ſterven;
En ik in tegendeel: hy moet het leven erven.
Zoo is dan tuſſchen ons een wonder harden ſtryd,
Dies is Menander los en van de dood bevryd.
Wat is 'er meer te doen? wat is 'er meer te zegggen?
Wat hoef ik wederom u grond te wederleggen?
Ik wil het echte bed dat Ryken doet beſtaan;
En gy het bloedig zweerd dat landen doet vergaan.
Wel aan dan tot beſluit, ik zal een einde maken,
Hier is na myn begryp, hier is wel uit te raken.
Gy, wat ik bidden mag, doet hier, ô wyzen Raad!
Het beſte voor de Stad, en 't nutſte voor de Staat.
Zoo haaſt Jokaſte zweeg, men zag de lieden woelen,
Schier ieder, zo het ſcheen, is anders van gevoelen.
d'Een houd het met de Maagd die met haar tonge ſtak;
En d'ander met de Maagd, die voor den Jonker ſprak.
Te midden uit den hoop daar quam een ſtemme ryzen,
Die wou, gelyk het ſcheen, het ſchuldig hooft verwyzen.
Brengwakker (wasdenroep) brenghiereenbloedigzweert,
Wie jonge Maagden ſchend en is geen leven weerd
Een ander wederom, die anders was genegen,
Die toont wat hy gevoelt, en roept 'er teegen tegen:
Onthoud u, wreede beul, hier dient geen hange-man;
Hier is een ruſtig quant, die vrouwen dienen kan.
Hier op zoo gaat de Wet de hoofden t'zamen ſteken,
En in een ander zaal van dezen handel ſpreken,
Hier word in allen ernſt ten nauiten overleid,
Wat dat 'er is gedaan, en wat 'er is gezeid.
Na lang en veel beraads, Tryphoſe werd geprezen,
Jokaſte niet te min den Vryer toe-gewezen.

Doch onder dit verſtand, dat zy verhuizen zal,
En nemen haar vertrek in zeker ander dal.
Zoo haaſt als dit beſluit is by de Wet genomen,
Zoo ziet men op de zaal terſtond een Prieſter komen,
Die heeft dit jongé paar verzegelt in de trou;
En die geſchonden was die werd een echte vrou.
Een Ridder in den Raad aanhoorde deze zaken,
En wat de Jongeling en wat de Juffers ſpraken;
Hy woeg de ſtrenge Wet, hy woeg den fellen eiſch,
En valt met zyn gemoed hier over in gepeis,
Hy ziet Tryphoſe ſtaan, hy ziet haar deftig wezen,
Hy kan in haar gelaat een moedig herte lezen.
Hy denkt: ziet daar een Maagd, die vry wat hooge
En die een reine ziel in haren boezem heeft. (zweeft,
Zy doet in haar geſprek van haren inborſt blyken,
En zoo een hoog gemoed dat zou my wel gelyken.
Zy is gelyk als ik, en paſt op geenen praat,
Die by het ſlechte volk gemeenlyk omme gaat.
Het lyf is maar een romp, en ſchoon het is geſchonden,
't Is rein indien de geeſt maar zuiver is bevonden.
De maagdom is een deugd, een onbegrepen goed,
Die in geen vleeſch en woont, maar in een rein gemoed.
Hier maalt de Ridder op by wylen gantſche nachten,
Vind twiſt in zyn gemoed, en ſtryd in zyn gedachten.
Dan is hy voor de Maagd, dan van haar af gewend,
En al op dezen grond, vermits zy was geſchend.
Ten leſten als de tyd wat langer is verſtreken,
Zoo komt hy tot de zaak, en laat de Juffer ſpreeken.
Zy weigert, zy bekent, maar op zoo wyzen voet,
Dat zy den Edelman te meer verlangen doet,
Waar hier toe op geſtaan? het ſtuk werd aan-gebonden,
De Juffer werd verhoogt, die eertyds was geſchonden.
Want haar werd toe geſtaan, dat zy haar bruilofts dag,
Met kruid en maagde-palm, met bloemen kroonen mag.
Dat zy de gantſche zaal, geëygent om te danſen,
Mag cieren over al met verſche rooze-kranſſen.
De Wet, na goed beraad, die heeft haar dit gejont,
En vry, gelyk men houd, niet zonder vaſten grond

De

De feeſt die word voleind met wonder groot genoegen;
Men ziet het deftig paar haar geeſt en lichaam voegen.
Niet als een jongen hoop, door grillen van de min,
Maar door een wys beleid en met een rype zin.
Zy eert haar waarde Man, vermits het treurig leven
Alleen uit zyne gunſt, is uit de ſmaad verheven:
Hy viert haar wonder zeer, om dat de jonge Vrou,
Haar droevig ongeval te lichter dragen zou.
Men zag uit dit verbond een van de beſte paren,
Die in de gantſche ſtad of in den lande waren;
Zoo vreedzaam is het volk, zoo wel op een gepaſt,
't Is net en zuiver werk, als d'een hand d'ander waſt.

HOUWELYK.

VEROORZAAKT DOOR

DROOMEN.

OF ooit een nacht gezicht, of weg-gerukte zinnen,
Den droom en zyn gevolg, iet gelden in het minnen.
Iet brengen aan den trou, ſtaat hier te zyn gezeid,
En daar is even nu myn penne toe bereid
Een wonder Trou geval, by niet een menſch verhandelt,
Die ooit Parnaſſus Berg voor dezen heeft bewandelt,
Staat hier verhaalt te zyn; ten goede van de Jeugd:
Wat nieu en zeldzaam is dat geeft de meeſte vreugd.
Dat geeft de meeſte vreugd, byzonder als de reden
Het ſtuk wil ondergaan tot in zyn diepſte leden.
Wel aan dan, geeſtig volk, wy komen tot de daad,
Gy let, na dit verhaal, wat hier te leeren ſtaat.
Terwyl Hyſtaſpes droeg den Scepter van de Meden,
Was heerſcher van het land en al de ryke ſteden,
En dat zyn Broeders Heir (die Zariades hiet)
Tot aan den gullen ſtroom van Tanaïr gebiet,
Doen was Omartes Prins van al de groote ryken;
Die van den ſnellen golf tot in het Ooſten wyken,

Hy,

Hy ſchoon nu wel bedaagt, had maar een eenig Kind,
Een Maagd die geeſtig was en over al bemind,
Een bloemtjen noit geplukt, een roosjen versch ontloken,
Van wiens vermaarde jeugd werd over al gesproken.
Zy was naar Hoofsche wys en geeſtig op gevoed,
Van adel wonder hoog, maar hooger van gemoed.
Daar was een hollen berg in ouden tyd te vinden,
Gelegen in het kalm en buiten alle winden,
Men zag hier geenen dag of ſtralen van de zon,
Vermits het duiſter hol geen licht ontfangen kon.
De deur was zonder har om geen gerucht te maken,
En dat door haar gekir geen oog en zou ontwaken.
Daar was geen ambachtsman die met den hamer wrocht
Geen ongeruſtig hooft dat op zyn handel dochr.
Daar quam geen hagelbui gevallen op de bergen,
Daar quam geen donderſlag de ſtille velden tergen.
Daar was een zoete beek die over keitjens liep,
En door een zacht gefuis het oog tot ſlapen riep.
Op 't voor-hof was een tuin geboogen na het zuiden,
Beplant met mane-kop, en duizend groene kruiden,
Verwekkers van den ſlaap; geen hond baſt op het erf,
Geen gans of ander dier en queekt 'er op de werf.
Daar was geen yver-zucht, geen ongeruſte zorgen;
Maar niet als ſtage ruſt tot aan den lichten morgen;
Daar was geen haar bekent, geen druk, of zwarte nyt,
Geen nare dweepery, die in de zinnen byt.
Daar quam een dikke wolk omrent het Slot gezegen,
En maakten wie 'er quam tot ſluimer zucht genegen.
Ziet daar een vreemd geheim, daar zich de Slaap ont-
Door vrou Natura zelfs met eiger hand gebout. (hout.
Door al het ſtil vertrek van duizent ledikanten;
Daar liggen op een ry zyn weerde lyf trawanten,
En wat men droomen hiet, een wonder vreemd gebroet,
Dat byſter zeldzaam ſpookt en vreemde zaken doet.
Een deel kan aan het volk een blyden geeſt verwekken
Maar dat 'er omme gaat en is maar om te gekken.
Eylaas haar gantſch vermaak en is maar enkel waan;
Want als de ſlaap verſchiet, dan is de vreugd gedaan.

Een

Een deel kan iemants hert in bange droefheid ſtellen,
En met een grooten ſchrik tot in de ziele quellen;
Een deel ſtort iemants hert als midden in de dood,
Maar als de ſlaap verloopt, zoo is hy buiten nood.
Een deel is wonder licht om op te zyn gedreven,
En leert een menſchen kind gelyk een vogel zweven.
Een deel heeft zyn vermaak ontrent de woeſte zee,
Een deel in 't groene woud, en by het jonge vee.
Een deel doet iemants hert gelyk een ſteen verherden,
Een deel leert eenig menſch een peerd of ezel werden.
Een deel, een machtig vorſt En waarom meer verhaalt,
Het is een kluchtig volk dat om de geeſten dwaalt.
Zoo veel de dieren zyn, die op der aarden leven,
Zoo veel de ſterren zyn, die om den hemel zweven,
Zoo veel het blom-gewas is in een luſtig dal,
Zoo groot is haar bedryf, zoo veel is haar getal.
De Slaap op dezen tyd, de Prince van de bende,
Juiſt als hy met gemak zyn leden omme-wende,
Sprak dus zyn gaſten aan: Wie zal op dezen nacht?
Gaan ſpooken door het land, en toonen onze macht?
Wie zal den bulleman, wie zal den nikker maken?
Wie zal het ſlechte Volk en wie een Prins genaken?
Wie zal een jonge Maagd gaan ſtorten in den zin,
Het zoetſte van de Jeugd de krachten van de min;
Wie zal een jong gezel zyn liefſte doen genieten,
En met een gulden ſchicht hem in den boezem ſchieten
Wie zal of dit beſtaan, of grooter wonder doen?
Op, makkers, uit het bed, op, geeft u in het groen
Op, zweeft ontrent de Jeugd, of ombedaagde Menſchen,
Die eer, of machtig goed, of groote ſtaten wenſchen.
Gaat handelt ieder een, na dat het u bevalt,
Terwyl de wyſte man op zynen leger malt.
Hier op quam Zoet bedrog zich toonen op de kamer,
En zeide tot den Slaap: Geen ſpook en is bequamer,
Te doen wat gy beveelt, als ik en myns gelyk;
Laat my te dezer uur gaan zweven door het Ryk.
Ik zal alwaar ik kom gaan dryven vreemde ranken:
De menſchen evenwel die zullen my bedanken.

Want

Want ziet een ſlechten bloed, een klunten aan den dyk,
Die ſtel ik uuren lang een grooten Prins gelyk.
Ik hebbe leſt een bloed gelukkig konnen maken,
Vermits ik maar alleen zyn leden quam genaken.
Hy was Alexis vriend, een klunten uit het land,
Zoo trouwen herders kind als ik voor dezen vand:
Noch ging ik evenwel my deze kracht vermeten,
Dat ik den kalen droes zyn leed zou doen vergeten.
Hy lag ontrent een zeug te midden in den ſtal,
Oud, ſchamel, overſtelpt van enkel ongeval.
Ik quam hem door het oor tot in het brein gezegen,
Ik zag wie dat hy was, en waar hy was gelegen,
Ik blies hem in de kop een zoete dwepery,
En ſtraks was hem de geeſt van alle kommer vry.
Ik ging myn wonder-kunſt noch vorders openbaren,
Ik nam hem uit de kop de zwaarte van de jaren,
Ik gaf hem jeugdig bloed, ten minſten na den ſchyn
Ik maakte dat hy meind' een Edelman te zyn,
Den ſtal een prachtig hof. Het loeyen van de beeſten,
Dat nam hy voor gezang van al de fraaiſte geeſten,
Ik gaf dat hy de lucht als zoet en luſtig prees,
Hoewel 'er van het vee maar enkel ſtank en rees.
Al was hy gantſch begaat, en byſter vuil bekroozen,
Hem dacht hy lag geſtrekt te midden in de roozen.
Ik ging hem boven dat beſtooken door de min,
Een Zog die by hem lag dat ſcheen een Koningin,
Die ſcheen tot hem gezint, en quam tot hem genaken,
En wou door zoet onthaal den Herder vrolyk maken,
Hy nam haar in den arm, zy bied hem haare mond.
Die hy gelyk een roos en noch al zoeter vond.
Hy taſt haar nader aan, om vuile luſt te plegen,
En, naar het ſchynen mocht, zy was 'er toe genegen;
Maar ziet dien eigen ſtond zo kraait 'er juiſt een haan,
En ſtraks zoo was de ſlaap en alle vreugd gedaan.
Ach! Mopſis liet terſtond zyn rauwe vingers glippen;
Want ziet een vuile zog die lag hem aan de lippen.
Daar wenſcht de rauwe quant door ongeſtuimig bloet,
Dat noit in zyn bedryf een hane woonen moet.

Hy

Hy wenscht dat zy terstond den krayer mochten grypen,
Om hem van stonden aan den roeper toe te knypen.
Maar wat de man bedryft, 't en gaf hem anders niet,
Als dat hy des te meer zyn eigen wezen ziet.
Wel, dit is myn bedryf, en door myn zoete grillen,
Zoo doe ik menigmaal al wat de menschen willen,
Ja meer als iemand wenscht. Dus geeft my nu verlof,
Dat ik voor onzen berg mag kiezen eenig Hof,
Mag zweven op een Slot, of op een schoone woning,
Of plegen myn bedryf ontrent een groote Koning.
Waar dat ik immer ga, of waar ik komen zal,
Daar is myn spookery de menschen liefgetal.
Zoo haast als Zoet-bedrog zyn reden had gesprooken,
Zoo hadt hy wederom zyn oogen toe gelooken,
Verwonnen van den slaap, zoo dat hy zuizebolt,
En in het zachte dons als eerstmaal henen rolt.
Doch Waar droom nam het woord: ô zoetste van de go-
Die al wat adem blaast hebt onder u geboden, (den!
Verquikker van de mensch, die bange zielen streelt,
En moede leden stryft, en zieke leden heelt,
't Is eenmaal lang genoeg door mallen aart gedreven,
En met den neus geleid die op der aarde leven.
Ey! laat my gaan te werk gelyk ik ben genaamt,
Draagt u van nu voortaan gelyk het u betaamt,
Ik weet een jonge Maagd in hoogen staat verheven,
Die aan een ruftig Man is weerd te zyn gegeven,
Niet in een looze schyn, maar in een ware daad,
En, zoo het u bevalt, ik weet haar goeden raad.
Ik zal een Vorsten hert tot hare liefde trekken,
Ik zal haar teere ziel tot zyne gunst verwekken,
En beid' op eener nacht, en wat haar vorder schort,
Dat zal haar in den schoot ten vollen zyn gestort.
Laat my slechts heden toe dat ik mag henen vliegen,
'k En zal geen jong gezel, geen teere Maagd bedriegen,
Geen malle grille doen, maar dat de goden voegt,
En na den rechten eisch de menschen vergenoegt.
De Slaap-god gaf een knik omtrent zyn leste reden,
En Waar-droom nam hem aan, als of hy was te vreden.

Die

Dies tyd hy op de reis, en gaf hem in de lucht,
En schoon hy dapper spoed, hy maakte geen gerucht.
In 't holste van de nacht, doen al de dieren zwegen,
En gantsch het Hof-gezin in ruste was gelegen,
Genaakt hy tot de koets, waar in Odatis lag,
Daar hy geen Kamer Maagd, geen licht ontrent en zag.
Hier stelt hy in het werk zyn alderzoetste werken,
Hy dekt de gantsche Maagd met zyn gezwinde vlerken,
Hy sprengt haar om het hooft een wonder krachtig nat,
Dat haar met vreemt gewoel in al de leden zat. (nen,
Het vocht doorkruipt de Maagd tot in haar diepste zin-
En roert haar geesten om, en leert de vryster minnen,
En beeld haar dingen in die zy met oogen ziet,
En, zoo het schynen mocht in volle daad geniet.
Zy vond haar aan een beek die met gezwinde stroomen
Gink zwieren in een dal, en om de groene boomen;
Ter zyden in een bosch daar uit een Ridder quam,
Die met een bly gelaat tot haar de reize nam.
En als de jonge Vorst het water quam te naken,
Zoo hiet hy zyn gevolg haar snelle gangen staken,
En gaf hem by de Maagd, en bood haar goeden dag,
Zoo geestig als hy kan zoo gunstig als hy mag.
Princesse met verlof ik kom tot u getreden,
Bekoort in myn gemoed door uwe frissche leden;
U beeld is my vertoont te midden in der nacht,
Daar ik in stilte was en om geen vryen dacht.
't Is (ik en weet niet wie) 't is iemand van de goden,
Die heeft my in den droom uit hooge macht geboden,
Te komen in het Ryk daar ik op heden ben,
En daar ik niet een mensch als u alleen en ken.
U mond, u geestig oog, en u bevallig wezen,
Is my te geener tyd by menschen aan-geprezen,
Het is een diep geheim dat my de zinnen dryft,
En dat u zoet gelaat in myn gedachten schryft.
Ik zag u doen ik sliep, ik zag u zoete wangen,
En kreeg van dat ik zag een wonder groot verlangen.
Ik zag u zonder zien, en doen ik niet en zag,
En doen ik in het bed en in het duister lag.

Nu

Nu doe ik in der daad dat my de goden rieden,
Ik kome friſſche blom, aan u myn herte bieden.
Ik wenſch ook heden zelfs, indien ik maar en kan,
Te wezen uwen vriend, te werden uwen man.

Maar eer ik vorder ga, zoo dient gy wel te weten,
Wie dat ik wezen mag, en waar ik ben gezeten:
Godin ik ben een Vorſt, ook van een machtig ryk,
Soo dat ik even zelfs u Vader niet en wyk.
Siet daar een ſchoon juweel, geçiert met ryke ſteenen,
Wel duizend jaren oud, gelyk de Vaders meenen.
Het is wel eer geweeſt een pand van zoete min,
Aan Tambos deftig Wyf die groote Koningin.
Indien het u bevalt, gy kont het nu ontfangen,
Gy kont het t'myner eer, om uwe leden hangen;
En ik zal in der daad en op een vaſten grond,
U trouwen dienaar zyn, tot aan myn laſten ſtond.
Met dat de jonge Vorst het pand haar ſcheen te geven,
Soo quam een dikke lucht ontrent het hof gedreven,
Een lucht van enkel vier en feile donder ſchoot,
Soo dat de zoete ſlaap van alle menſchen vloot.

Ziet daar voer Waer-droom weg, en ging den Vorst gena-
Dien hy van deze Maagd een Man verstond te maken. (ken,
Hier doet hy even zoo en met het eigen beeld,
Gelyk hy met de Maagd te vooren had gespeelt.
Odatis gaf haar op, maar 't beeld dat is verdwenen,
En wat haar in der nacht te vooren is verschenen;
Daar was de Juffer gram en bystter ongezint,
Dat zy haar in het bed alleen gelaten vind.
Zy hadde wel gewenscht een slaap van hondert uren,
Op dat het zoet gezicht had langer mogen duren.
Maar ziet het is gedaan, en waar Odatis keek,
Daar is geen lustig veld, daar is geen reine beek,
Daar is geen jongen Vorst. Zy wou haar geesten stellen,
Maar ziet een diep gepeis dat komt haar zinnen quellen;
Het beeld, het aardig beeld, dat haar zoo wel beviel,
Dat maalt haar in het brein, en speelt haar in de ziel,
En zwiert haar om het hert. Den Vorst zyn deftig wezen,
Zyn kloek en schoon gestel dat is in haar te lezen.
Zy beeld haar zeker in, en houd het voor gewis,
Dat dit geen losse waan, maar vry wat anders is.
Zy meint dat in der nacht, als alle dieren zwygen,
De goden in de ziel der menschen komen zygen,
En maken dan bekent, dat hen gebeuren zal,
Het zy dan bly geluk of droevig ongeval.
Zy neemt dat als een droom de menschen komt bestoken,
Wanneer den dageraad alreed' is uit-gebrooken,
(Gelyk hier is gebeurt, dat ja het nacht-gezicht)
Heeft dan een vasten grond, en vry een groot gewicht.
Zy meint dat haar de slaap of een van zyne knechten
Komt, door een stil geheim, de zinnen onder-rechten,
Wie dat haar schoonheid acht, haar edel huis bemint,
En wie tot hare Jeugd ter eeren is gezint.
Of dat een hooger God haar dus komt openbaren,
Met wien het noodig is en hoeze dient te paren,
En dat het eigen beeld, dat zy in 't duister zag,
Zich eens vertoonen zal te midden op den dag.
Maar na een lang gepeis gaat zy hier tegen stellen,
Wat vreemder dwepery dat ons de zinnen quellen,

Wan-

Wanneer men leid en slaapt, en dat op enkel waan,
Nooit grond en dient geleid, of vast en dient gestaan.
Dat ja den hemel zelfs met harde donder-slagen,
De nare spookery heeft wech bestaan te jagen,
En dat een meerder God, gezegent uit de locht,
Den slaap en zyn bedrog hier geenzins lyden mocht.
En mits zy niet en weet het Ryk, en min de woning,
Ja niet den blooten naam van dien gedroomden Koning,
Dat op het naar gespook niet eens en dient gelet,
Maar voor een nacht-gedrocht gelaten in het bed.
Ziet dus maalt haar de geest, tot dat haar maagden quamen,
En door een ander werk haar dit gepeis benamen.
Men zeid haar, dat het Hof zal ryden op de jacht,
En dat de Koning zelfs op hare komste wacht.
Zy, schoon wel eer gewoon de bosschen af te dryven,
Die wenscht in dit geval in huis te mogen blyven.
Wat eertyds haar beviel dat is haar heden pyn;
Zy wou voor dezen tyd vry liever eenzaam zyn.
Zy voegt haar evenwel, en stelt haar om te jagen,
En bleef op deze reis wel zes of zeven dagen.
Daar was een deftig Slot, getimmert in het woud,
Daar zy met haar gevolg by nachte zig onthoud.
't Geviel op dezen tocht, dat zy met rasse schreden,
Een hart, nu lang gejaagt, quam hoppig na gereden.
Haar maagden zyn vermoeit, en quamen achter aan,
En zy bleef even zelfs ontrent een heuvel staan,
En wacht de Jagers in. Doch eer de Ridders quamen,
Die acht op haar gevolg en op den Koning namen,
Ontdekt zich op het veld een geestig Edelman,
Die, naar het schynen mocht, niet langer ryden kan.
Hy gaf hem na de Maagd, en boog de gantsche leden,
Hy groet het Vrouwelyn, en zeid haar deze reden;
Prinçesse, dezen brief die komt u van den Vorst,
Die met zyn gantsche ziel na uwe schoonheid dorst.
Ontvoud het klein papier, het zal u kondig maken,
Den brand van zyn gemoed, den grond van alle zaken,
En wat het vorder raakt. Gy zult in korten zien,
Wat u den Hemel vergt, en wat 'er zal geschien.

Hy gaf, flux naar het woord, zyn paard de volle fpooren,
En heeft zich weg gemaakt, en in het woud verlooren.
Odatis ſtond verbaaſt. Den Brief lag in haar hand,
Daar zy in Griekſe Taal aldus geſchreven vand:
Den brief die gy ontſluit, ô Blom van alle Maagden!
Die door een zoet gelaat aan Prinçen ooit behaagden.
Komt u van zeker Vorſt, die nooit u ſchoonheid zag,
En zich noch evenwel u dienaar roemen mag.
U Dienaar wil ik zyn, en mocht 't u behagen,
Ik wil u zyn verplicht voor al myn levens-dagen;
Zoo dat de dood alleen, en anders geen geval,
Ons banden open doen, ons handen ſcheiden zal.
't En is geen menſchen werk, dat ik u ga beſchryven;
Gy moet in dit geval u zinnen hooger dryven.
't En is geen aardſche tocht, daar uit myn liefde vloeit,
De Goden even-zelfs die zyn 'er in gemoeit.
Het is op dezen dag by-na een jaar geleden,
Dat al het Hof-gezin, dat al de groote Steden,
Dat ſchier geheel het Ryk tot my in ootmoed quam,
En ried my tot behoud van ons vermaarde Stam:
Myn raden al gelyk, die by den [illegible] waren,
Die hielden deftig aan om my te [illegible] paren,
Men ſprak 'er van een feeſt, en van een jonge Vrou,
Op dat het gantſche Ryk de vrucht genieten zou.
Myn eerſte Kamerling, van ieder een geprezen,
Heeft my nu menigmaal Prinçeſſen aan gewezen,
Prinçeſſen op geſpoort, Prinçeſſen toe gedacht,
En even met 'er daad Prinçeſſen toe gebracht:
Ik zag de luiden aan, die my den handel rieden,
Maar dacht in myn gemoed, 't [illegible] konde niet geſchieden;
Ik was van myner jeugd genegen tot de jacht,
Zoo dat ik nimmermeer op echte vrouwen dacht.
Noch zeid' ik evenwel, ik wilde my beraden,
En denken om het ſtuk, daarom de Steden baden;
Dan 't was maar om de fleur al wat ik doen beſtond;
Want ik en had geen luſt tot vrou of trou-verbond.
Ik bleef dan als ik was, ik bleef als noch genegen,
Om in het woeſte boſch myn vreugd te mogen plegen.

En

En schier dien eigen stond, zeid' ik myn Ridders aan'
Dat ik den naasten dag ter jacht verstond te gaan.
Daar steld zich ieder schrap, en gaat hem toe bereiden,
Om met een moedig peerd te rennen op der heiden,
Te zweven door het bosch, en met geheele macht,
Het Hof met zyn gevolg te leiden op de jacht.
De nacht quam onder dies zich om den Hemel strekken,
En met een duister kleed het Aardryk overtrekken.
Ik gaf my naar het bed dat my tot slapen riet;
Maer, schoon het lichaam sliep, de zinnen rusten niet.
Waer toe men is geneigt, wanneer men plag te waken,
Daer in gaet ook de ziel haer in de nacht vermaken.
Het schynt dat ik gestaag in nare bolschen dwael,
En menig vluchtig hert met rennen achterhaal.
Daer was een lustig dal te midden op de velde,
Dat zachtjens neder schoot en naer een water helde;
Een water wonder schoon, en klaar gelyk een glas,
Verlustigt met een woud vol aardig blom-gewas;
De kanten als geboort met hooge myrte-boomen,
En met een hoogen berg, die spiegelt in de stroomen.
In dit bevallyk plein, ontrent de reine beek,
Daer stond een jonge maegd die in het water keek.
Zy had een wakker oog, een bly, maer deftig wezen,
Het scheen Diana zelfs die was 'er in te lezen;
Want zy was lang en fris, en even zoo geciert,
Gelyk de Jacht-godin, als zy haer feesten viert.
Terwyl ik naerder quam zoo rees 'er uit den velde,
Een wonder vreemde galm, die myn gemoed ontstelde,
Een stemme sprak aldus: Ziet hier een schoon juweel,
Ziet hier, geduchte Vorst, dit is u echte deel.
Ik zocht wie dat 'er sprak; maer die is niet te vinden,
De stem was, als het scheen, geboren uit de winden,
Of uit de lucht gedaelt: Ik stond 'er in beschroomt,
Het was een grooter stem als van een menschе koomt.
Doch ik voeld'onder dies myn hert my gantsch beroeren,
En, ik en weet niet hoe, myn zinnen omme voeren.
Ik werd dien eigen tyd gelyk een ander mensch,
En ik verliet terstond myn's herten ouden wensch.

Myn geeſt werd tot de maegd met alle kracht gedreven,
Dies ſcheen ik maer alleen in haer voortaen te leven.
Ik kreeg een groote luſt, om haer te mogen zien,
En om myn eigen hert haer aen te mogen bien.
k En had voortaen geen luſt, met hondert ſnelle brakken
T e rennen door het woud en door de dichte takken;
Daer was geen oorlog meer in al het naaſte velt,
Geen haas, of hart, of vos, geen beir en is gequelt.
Ik voelde myn gemoed tot haer geweldig dryven;
Dies hiet ik myn gevolg een weinig achter blyven.
Ik had een ſchoon juweel dat om myn leden hing,
Daer meed' ik aan de beek en tot dees Nimphe ging.
Maer t'wyl ik bezig ſta en iet begon te zeggen,
En meind' het aerdig tuig haer om den hals te leggen,
Doen hoord' ik in der haaſt een wonder hard geluit,
En ſtraks zoo was myn droom en al de blydſchap uit.
Doch of al ſchoon de ſlaap van my was afgeweken,
Noch bleef het zoet gezicht in myn gedachten ſteken,
Ik zag het aerdig beeld daer ik in 't duiſter lag,
Ik zag het zoo het is ook doen ik niet en zag.
De zon rees onder dies, ik liet het jagen blyven,
En ging van ſtonden aen den gantſchen handel ſchryven,
En hoe de Nymphe ſtond. en hoe zy was geçiert,
En hoe het geeſtig hair haer om de wangen zwiert.
In 't kort haer gantſche ſtand. Ik ging het wonder zeggen,
Aan hun die zyn gewoon myn droomen uit te leggen,
Een diep gezinnet volk, dat vreemde dingen weet.
En (naer het ſchynen mag) als met de Goden eet,
Als in den Hemel woont. Dit ging daer openbaren
Dat my den Hemel vergt om my te willen paren,
En dat ons Hymen zelfs vertoont in dit geval,
Waer dat my dient gegaen, en wien ik kiezen zal.
Maer waer zy woonen mag die my is aengewezen,
En by de Goden zelfs ten hoogſten is geprezen.
Waer (zeg ik) deze Maegd voor my te vinden ſtaet,
Daer toe en wiſt de kunſt voor my geen nutten raed.
Hier op is my de geeſt door gramſchap aengeſteken,
Ik dreigd' hun al gelyk den kop te laten breken,

't En

't En zy men even ſtraks de vrage my ontbind,
En wyze in wat geweſt haar deze Nymphe vind.
Haer ambacht ſtrekt alleen om droomen uit te leggen;
De lieden zyn verbaaſt, en weten niet te zeggen,
Maar waar zy wezen mag, die ik niet noemen kan,
Daar weet, gelyk het bleek geen ſterre-kyker van.
Wat raad in dit geval? Ik liet een Schilder halen,
Die menſchen is gewoon ten beſten af te malen;
Dien geef ik myn geſchrift, en zeg hem boven dat,
Hoe ik haar zoet gelaat voor dezen heb gevat.
Ik zeg hem, zoo hy weet haar wangen na te maken,
En kan naar rechten eiſch haar edel wezen raken,
Dat ik hem loonen zal zoo wel als eenig menſch,
Ook boven zynen eiſch, ja boven zynen wenſch.
De meeſter tyd te werk. Ik zeg hem alle zaken,
Die hare friſſche verw, en die haar wezen raken,
En hoe dat haar de mond, haar oog en zoet gelaat,
En hoe dat haar de borſt, en al het lichaam ſtaat:
Ik zegge dat hy moet doen bloozen hare kaken,
En dat hy als een goud haar vlechten heeft te maken;
Haar aanzicht niet te vet, en even niet te ſchraal,
Haar tanden als yvoor, haar lippen als koraal:
Haer oog van ſchoonen glans gelyk de gulde ſtralen,
Die uit een klare lucht op aarden neder dalen,
Haar leden net gevoegt gelyk een jonge ree,
Haar mond gelyk een roos, haar borſt gelyk een ſnee.
Haer kinne wat geklooft en putjens in de wangen,
Haer vlechten als een net om harten in te vangen:
In 't korte wat de ſlaep myn hart had ingeprent,
Dat maak ik, zoo ik kan, den goeden man bekent.
De goede Schilder wrocht, als met de gantſche zinnen,
Om prys, maer boven al om geld te mogen winnen.
Dan ſtreek hy wakker toe, dan vreef hy weder uit,
Maer wat hy poogt te doen, hy quam tot geen beſluit,
Ten leſten quam de man een zoeten ſtreek te geven,
En ziet na dat my docht het beeld dat ſcheen te leven.
Dies riep ik: Weerde vriend, bedwing u rappençeel,
Ik zie het aardig dier, ik zie het ſchoon juweel,

Ik zie myns herten wenſch, ik zie haar deftig wezen;
Uw kunſte geeſtig man, is weerd te zyn geprezen.
Ik gaf hem lofs genoeg, en al met vollen mond;
Maer, dat hem beter was ik ſchonk hem duizend pond,
En dan noch boven dat een wonder ſchoone keten,
En machr om in het Hof voortaan te mogen eten:
Dit maekt de man verblyd hy gaf my grooten dank,
En wou myn dienaer zyn zyn leven dagen lank,
Ik liet terſtond het beeld, met wonder groot verlangen,
In myn verheven zael voor al de wereld hangen;
Op dat al wie 'er quam mocht brengen aen den dag;
Of hy zyn leven ooit dit wezen elders zag.
Hier ſteld' ik pryzen toe. Voor eerſt een gouden keten
Voor die het ſtuk ontdekt, en my zou laten weten:
Dies zag ik dat het volk hier op gedurig peiſt,
Doch meeſt dat even ſtaeg in verre landen reiſt.
Juiſt als de derde zon quam uit de zee gerezen,
Verſchynt ons zeker man, die kent haer eerbaer wezen,
Die zeide met beſcheid, en met een vollen mond,
En na dat ik het greep, als op een vaſten grond,
Die zeide, dat het beeld geleek in volle leden,
Een Nymph, om hare deugd, van ieder aen gebeden
Een Dochter van een Vorſt, die hy Omartes noemt
Van wiens doorluchtig Huis degantſche wereld roemt.
Straks koos ik een gezant, en ſtierd' hem na de landen
Die Tanaïs omvangt in zyn bemoſte ſtranden.
Ik gaf hem laſt te zien door het geheele Ryk,
Wie met het geeſtig beeld in wezen is gelyk.
De man die loopt te poſt met onvermoeide leden,
Doorrent Omartis land, en hondert groote ſteden,
Tot dat hy in het Hof ten leſten eens belent,
Alwaar hy zich vertoont, maer houd hem onbekent.
En om van alle ding den rechten grond te weten,
Zoo komt hy op den noen, en zag den Koning eten,
Hy zag een jonge Maegd, die aen den tafel quam,
En even hare plaets ontrent den Koning nam.
Dit waert gy ſchoone blom, ô Peerel van de vrouwen!
Dies kon myn afgezant zich geenzins wederhouwen.

Hy

Hy weet niet wat te doen, of wat hy vorder wil,
U wezen en het beeld en hebben geen verschil.
Dit vind hy maar alleen, dat u bevallig spreken,
Niet met het stomme beeld en dient te zyn geleken,
En dat noit schildery en heeft so innig zoet,
Gelyk een ware maegd, en als het leven doet.
Hy rend dan wederom, om my zyn wedervaren,
(Gelyk hem was gelast) te konnen openbaren.
Hier door werd ik verrukt, en uitermaten bly,
En kuste duizendmael u zoete schildery.
Wat staet my nu te doen, ô wensch van myn gedachten!
Als troost in dit geval van u alleen te wachten?
Wat ik nu bidden mag vervult nu met 'er daed,
Dat ons het diep geheim, dat ons den Hemel raed.
De Slaep, gelyk gy weet is eene van de goden,
En heeft in zynen dienst wel hondert snelle boden,
Die staen voor hem bereid, die zend hy over al,
En dwingt met dit gespook geheel het aerdsche dal.
Hy kan, wanneer hy wil, ons zinnen gantsch verblyden,
En ruktze wederom in wonder bitter lyden;
Hy is een opper vorst, een Koning van de nacht,
En heeft op alle vleesch geweld en volle macht.
Indien 'er iemand meint zich tegen hem te stellen,
Hy kan hem even staeg met hondert spooken quellen,
Hy leid hem, dien hy wil, aen Charons zwarten boot,
En drukt in zyn gemoed de prangen van de dood.
Ik bidde, schoone blom, koom doet myn welbehagen,
Gy zult u jonkheid zien in wonder blyde dagen,
Gy zult Prinçesse zyn, en even myns gelyk,
En plegen hooge macht door al myn deftig Ryk:
Ik zal u boven dat, ik zal met al de zinnen,
Ik zal u tot het graf of na de dood beminnen.
Hoe kan het anders zyn! Gy zyt een heilig pand,
Dat op my neder daelt als uit der goden hand.
Maer 't is, beroemde Maagd, al lang genoeg geschreven,
Ik zend' u myn gezant, wilt dien het oore geven,
Hy is myn eerste Raed, myn dienaer in den noot,
Hy zal myn innig hert u storten in den schoot.

Zoo ras het Vrouwelyn den brief had overlezen,
Zoo is in haer gemoed een koude schrik gerezen.
Zy vind dat haer den Prins heeft in den droom gezien,
Maer weet niet hoe het komt, of hoe het kan geschien:
Zy vind dat haer de Vorst juist doen begon te minnen,
Als hem de zoete slaap bezat de gantsche zinnen:
Zy vind dat haer de gunst, die zy den Koning draegt,
Met droomen is verwekt en in de borst gejaegt:
Zy vind als dat de Prins haer gunst heeft ingenomen,
Met dat het nacht-gezicht is over hem gekomen:
Zy vind als dat de slaap gelyk een schilder doet,
Heeft met zyn edel beeld geschildert haer gemoet:
Zy vind dat haer de Vorst bemind uit alle krachten,
En dat zy wederom hem streelt in haer gedachten:
Zy vind dat hy verzoekt haer trou en rechterhand,
En dat haer ziel begeert het eigen minne-pand.
ô Goden! zeid de Maagd, ziet daer twee jonge menschen,
Die beid' het eigen ding van gantscher herten wenschen,
ô Gy die aen het werk zyn grond en wezen gaaft!
Ik bidde wat ik mag, dat gy ons herten laaft.
Ik bidde datje wilt het stuk alzoo beleiden,
Dat ons de bleeke dood alleen zal konnen scheiden.
Eer datze vorder sprak zoo quam het gantsche rot,
En leid' haer uit het bosch en naer haer Vaders Slot.
Hier staet een ieder stil, hier doet de Koning langen,
Al wat 'er met den hond of netten is gevangen;
Hy ziet, hy tast het aen met wonder groot vermaak,
En geeft hem voorts tot rust verwonnen van de vaak.
Met dat de zwarte nacht ten lesten was verdwenen,
Is in het naeste dorp een groote sleep verscheenen,
Een sleep van deftig volk, maer anders in gewaat,
Als iemand daar ontrent of in de steden gaat.
Haar kleed dat wyst 't uit, en doet genoegzaam blyken,
Hen af te zyn gedaalt uit verre Koningryken.
Een die het Opper-hooft van dit gezelschap was,
Die voed een langen baard, en wit gelyk een vlas,
Eer dat hy vorder gaat, beschikt hy trouwe knechten,
Die eerst, van waar hy quam, den Koning onderrechten.

Omar-

Omartes, des verzocht, bereid een gunſtig oor,
En eer de middag komt zoo krygt de Man gehoor.
'k En wil op zyn geſprek niet lange blyven malen,
Ook wat 'er omme ging en zal ik niet verhalen;
Het ſtuk dat dient bekent, een woord is hier genoeg,
Odatis was de grond daar op zyn reden ſloeg.
Die is de fyſſche blom, de kroon van alle doeken.
Die hy voor zynen Heer ten echte komt verzoeken,
Een Heer die machtig is, en al het Ryk beſtiert,
Daarom dat Tanaïs met gulle ſtroomen zwiert.
Omartes kent den Vorſt, en dat in volle leden;
Maer wil zyn eenig Kind zoo verre niet beſteden.
Hy ſpaart de ſchoone Maagd voor zoo een Edelman,
Daar hyze dikmaal zien en veel bezoeken kan.
De Vorſt word dan ontzeid, en hy die was gezonden,
Heeft zich als buiten hoop en zonder trooſt gevonden,
En des al niet te min, nadien hy ſcheiden moet,
Zoo word hem toegeſtaan, dat hy Odatis groet.
Hy dient hem van den tyd, hy zeid haar weinig reden,
Maar die noch evenwel haar rillen door de leden.
Een poel die in haar zelfs noit zonder water ſtond,
Krygt, ſchoon het maar en mot, wel haaſt een weken
Omartis, nu bewuſt dat verr' gezete Vorſten, (grond.
Op zyn Odates zien, en na haar ſchoonheid dorſten,
Stelt vaſt in zyn gemoed, dat zy daar in het land
Is nut te zyn beſteed en haeſt te zyn gemant.
Hy wil haer niet te min in vryheid laten kiezen,
Door wien zy in het Ryk haar maegdom wil verliezen.
Hy zeid haar zyn ontwerp, en ſtelt een vaſten dag,
Zoo kort in haar begryp als immers wezen mag.
Zy, die tot deze keus niet is gezint te komen,
Bid dat de korte tyd mag langer zyn genomen,
Zeid dat haar teere ziel is zwak en gantſch verbaaſt,
En dat zoo grooten ſtuk dog niet en dient verhaaſt.
Omartes evenwel, beducht op alle zaken,
En wil, hoe dat het gaat, den tyd niet langer maken,
Hy geeft dan vorder laſt dat alles zy bereid,
En ſtraks zoo gaat het werk na dat de Koning zeid,

Men

Men liet door al het Ryk een ieder openbaren,
Dat hy een Dochter heeft van driemaal zeven jaren,
En dat hy haar vergunt, dat zy een bruilofts-dag,
Dat zy na eigen zin een man verkiezen mag.
Daer maekt zich ieder op, als met de gantsche leden,
En komt in vollen glants en deftig aengereden.
Wie weet 'er (meint de Jeugd) aen wien het bly geval,
Aan wien de schoone kans ten deele vallen zal.
Odatis onder dies roept een van hare knechten.
En gaet hem van het stuk wel grondig onder-rechten,
Zeid dat hy nachten lang en met een rassen spoet,
Zeid dat hy wonder stil zyn reize stellen moet.
Zy geeft den post een brief met zoeten inkt geschreven,
En hy ryd op de reis, als van een wind gedreven,
Hy rent met alle vlyt, zoo ras hy immer mag,
Daer Zariades heir als doen te velde lag.
Het leger was versterkt, ontrent de gulde stranden,
Daer Tanaïs besproeit de vette kooren landen;
En mits de snelle post ontrent den Koning stond,
Ontsluit hy met bescheid aldus zyn heusche mond;
De schoonste, machtig Vorst, van die op aerde leven,
Heeft my het schoon papier aen u gelast te geven;
Doorleest maer dit geschrift, gy zult terstond verstaen,
Waer toe Omartis tracht, en hoe de zaken gaan.
De Vorst ontwind den brief en vind 'er in te lezen,
Dat hem ontsteken doet in zyn manhaftig wezen.
Hy weegt het vreemd geval, hy ziet in korten tyd,
Hy vind als dat het werk geen uitstel meer en lyd.
Hy telt de dagen af die hem noch over bleven;
Maer 't schynt te laet te zyn hem op de weg te geven,
Hem dunkt dat hy geen raed om daer te zyn en weet,
Al had hy schoon het peerd dat Perseus eens bereet.
Hy zeid des niet-te min i-Wat zal ik langer peizen?
Ik wil van stonden aen my stellen om te reizen.
Op, op, zwaermoedig hert de kansse dient gewaegt,
Ik zal doen wat ik kan, en Godt wat hem behaegt.
Twee dienaers zonder meer, die van den handel weten,
Zyn met den jongen Vorst in haesten opgezeten,

En

En ſpoeyen haren weg. en rennen door het woud,
Van 't leger blyft de zorg aen die het is betrout.
Den adel onder dies met al haer gantſch vermogen,
Quam na des Koning- Slot In alle macht getogen,
Al is het ſchoon paleis van wonder groot beſlag,
Noch vond men dat het volk niet in het Hof en mag.
Omartes maakt een Wet, die min als twintig waren,
Of die nu zyn gegaan tot twee en-dertig jaren,
En werd geen plaats vergunt: en ziet, op dit geval,
Vermindert van den hoop al vry een groot getal.
Als nu de friſſche Jeugd te zamen is gekomen,
Soo heeft de groote Vorſt een kop terhand genomen,
Een kop van enkel goud: Hy ſprak zyn Dochter aen,
En hierze voor het volk en om de kamer gaan;
Odatis (zeid de Prins) ziet, duizend Edel lieden,
Syn even nu gezint haer trou aan u te bieden-
En gy zyt heden zelfs door my een vrye Maagd,
Verkieſt de friſte Vorſt, of dien het u behaagt.
En als gy zult een Prins, een Graaf, of Ridder vinden,
Aan wien gy zyt geneigt u teere Jeugd te binden,
Soo geeft hem dezen kop, en dien gy bied den Wyn,
Die zal voor-eerſt u Man, en daer na Koning zyn.
Odatis op het woord die ſtont geheel verſlagen;
Sy moet pes niet te min, zy gaat de kanſſe wagen,
Sy geeft haer tot het werk, zy wandelt door de zael,
Niet ſlechts voor eene reis. maer zes of zeven mael.
Al waerze maer een reis haer lieffelyke ſtralen,
Laet op een jongen Vorſt of op een Ridder dalen,
Die is terſtond in hoop dat hem een ſchoone Vrou,
Dat hem de Kroone zelfs ten deele vallen zou.
Maer als de jonge Maegd de ſchaer heeft over-keken,
Soo is ſy wederom tot hare plaets geweken,
En ſprak ten leſten dus: Myn oog is gantſch verblind,
Om dat het over al zoo grooten keuze vind.
Schier ieder die ik zie is weerd te zyn gekooren,
En, zoo het ſchynen mag, als tot een Kroon gebooren',
Voor my ik ben bedwelmt in zoo een ryken glans,
In zoo een ſchoonen hoop van uit-geleze Mans.

Daer

Daer is nu voor het Ryk geen Koning op te rapen
Ik moet noch dezen nacht hier over my beſlapen,
Het is een wichtig ſtuk voor al den gantſchen Staat,
Hier dient niet in gedaan als naer een ryp beraat.
De Vorſten al gelyk die by den Koning zaten,
Die hebben nevens hem haer voorſtel toegelaten.
Een ieder prees de Maegd, dat zy met oordeel ging,
En niet in haaſt en koos een rauwen jongeling.
Odatis was verblyd, zy had een dag gewonnen,
Maer ziet het tweede licht dat had alree begonnen,
En zy vernam geen poſt, en min den jongen Vorſt,
Wiens beeld gedurig ſpeelt ontrent haer jonge borſt.
Daer gaet het weder aen. De Koning is gezeten,
Die laet aen al het Volk en al de Ridders weten,
Dat nu de zoete tyd, de blyde ſtond genaakt,
Dat hem een edel Vorſt tot zwager zy gemaakt.
Daer komt het Vrouwelyn ter zalen in getreden,
Van ieder een geſtreelt, van ieder aengebeden,
Daer word haer wederom de kop ter hand gedaen,
En zy is op een nieuw de kamer om gegaen,
Maer hoor een zeldzaam ding, haer teere voeten glippen,
En dreigen haer een val, zoo dat haer roode lippen,
Verbleiken van den ſchrik, en dat de gulde ſchaal
Verloor haer edel nat te midden op de zaal.
Een Prieſter daer ontrent, die gaet den Koning ſpreken,
Die gaat van ſtonden aen den gantſchen handel breken.
Hy zeid, hoe dat de ſchrik, en 't ſtorten van de wyn,
Ontrent een deftig werk ongure teikens zyn.
Hier op zoo heeft de Vorſt van ſtonden aen geboden,
Een noodig offer-werk te brengen aen de goden,
En 't werd terſtond gedaen, en alle ding geſtaekt,
Dat aen het Vrouwelyn een vrolyk herte maekt.
Men hiet van ſtonden aan een witten Os te brengen,
Men liet het weelig beeſt met rooden wyn beſprengen,
Men çierden 't met een krans van edel blom gewas;
Dat uit des Konings Huis een jonge Vryſter las;
En, naar een vreemd gelol hier over uitgeſproken,
Zoo word ſtraks aan het dier het moedig hooft gebrooken.

En

En Hymen toe gewyt, en met der daed verbrand,
Ten goeden van de maagd en van het gantſche land,
De Prieſters die met ernſt het ingewand bezagen,
Voorzeggen groot verdriet en wonder harde plagen:
En zeggen dat het werk niet langer ſtaen en mag,
Als tot het eerſte licht, en aen den naaſten dag.
Hier word een Maagd verzocht en niet te min geboden,
Te doen als dat behoort den wille van de goden
Op dat geheel het Ryk, en zy nog boven dat,
Met peſt en haaſtig v.er niet weg en zy gevat.
De tyd doet haren loop, zy moet op heden kiezen,
Of moet haar Vaders gunſt en eigen heil verliezen;
Hier gaat 't aen de man, Odatis herte drilt,
Onzeker watze doen of watze laten wilt.
Zy word hier op verzocht, zich op de zaal te vinden,
En door een zoeten knoop haar vaſt te laten binden.
De Koning zeid haer aen: Dit is de laaſte keer,
Kieſt Dochter, kieſt een Man, of nu of nimmermeer.
De Juffer op het woord begon eilaas te weenen;
Maer geenzins op de' grond gelyk de lieden meenen.
't Is maer een eenig point, dat maekt haer dit verdriet,
Dat zy geen vreemden Prins daer in den hoop en ziet.
Zy gaat ten leſten voort, met grooten angſt bevangen,
Met droefheid in de ziel, met tranen op de wangen.
Men let wien zy den kop zal hebben aen te bien;
Maer die haer geeſt bezit en is 'er niet te zien.
ô Goden! zeid de maagd, hebt gy myn hert bewoogen,
En uit myn eigen land de krachten weg-getoogen,
Voltrekt het diep geheim, dat ik in 't duiſter zag,
En geeft dat ik myn ziel eens weder vinden mag.
Terwylen datze ſprak, de rond' is omgekomen,
En zy en heeft geen Vorſt of Ridder aen genomen,
Haer Vader is verbaaſt, en weet niet wat 'er ſchort,
Dat zy niet anders doet als datze tranen ſtort.
Daar ziet een ieder toe, wat dat 'er zal geſchieden,
Of wat in dit geval de Koning zal gebieden
Maar juiſt dien eigen ſtond een jong en wakker Helt,
Heeft zich ontrent de Vorſt en voor de Maagd geſtelt.

Syn kleed is niet gemaakt gelyk in onze dagen
De Ridders van het Ryk, of als de Prinçen dragen,
Maar op een vreemde wys; en des al niet te min,
Daar ſtak een groote koſt en ryke ſteenen in.
't Geveſt van zyn geweer dat is aan alle kanten,
Gantſch heerlyk op-geciert met groote diamanten,
En al zyn ander tuig dat blonk gelyk de zon,
Soo lat 'er niet een menſch den glans verdragen kon.
Hy ſprak Odatis aan: Aanziet nu met 'er oogen,
Hem die u in den droom de goden quamen toogen,
Gy weet, ô ſchoone Maagd! al wat 'er is geſchied;
Voltrekt dan nu het werk dat u den Hemel ried.

Zy ſloeg haar oogen op, en zag het edel wezen,
Dat zy, ook zonder zien, te vooren had geprezen.
Zy kent zyn henſche taal, zyn oog en hupzen mond,
Gelyk zy aan de beek te vooren ondervond.
Zy kent zyn gantſch geſtel van boven tot de voeten,
Juiſt als hy in de nacht haar eertyds ſcheen te groeten.
Zy treed dan naarder toe en zeid hem: Edel Vorſt,
Ontfangt dit ſchoon Juweel, en leſt hier uwen dorſt

Ontfangt ook boven dat een hert tot u genegen,
Ontfangt myn reine trou, want die is u verkregen;
Ontfangt myn die gy ziet, en zoo ik heden ben,
En weet dat ik geen man als u, ô Prins en ken!,
Hy nam het edel Vat, en heeft terſtond gedronken
En ſtraks is aan de Jeugd de moed geheel ontzonken,
Een ieder ſtond verbaaſt van dit beleeft onthaal.
En ziet, daar rees gewoel door al de groote zaal.
Een Prince daar ontrent, die al voor zeker ſtelde,
Dat hy dit aardig wild zou lichten uit den velde,
Riep: 't Is een vreemdeling die hier zyn trouwe bied,
En dat en is voor al des Konings wille niet.
't Sa rept u, friſſche Jeugd, en wilt het ſtuk beletten,
En ſtuurt het deftig werk na luid van onze Wetten,
En weert den vreemdeling. Op dit onruſtig woord
Zoo rees een ieder op, een ieder is geſtoort;
Een ieder maakt gewoel, gelyk de byën plegen,
Wanneer 'er in den korf een hommel komt gezegen.
Daar ryſt de Koning op, daar gaan de degens uit,
Daar zwiert het groote rot ontrent de jonge Bruid.
Als Zarïades zag hoe dat de zaken ſtonden,
En hoort het ſnar geroep van al de grage monden,
Hy nam de zoete Maagd, en leidze met 'er hand,
Tot hy die van de zaal en in de ruimte vand.
Daar ſtond zyn trouw gevolg met zeven verſche peerden,
Al ſnel gelyk de wind, en al van grooter weerden,
Het beſte van den hoop dat werd hem toe gepaſt;
Hy veerdig in de zaal, en houd Odatis vaſt,
Hy veerdig op den loop, al wat de peerden mogen,
Het ſchynt niet datze gaan, maar ſnellyk henen vlogen.
Hy roept by wylen uit: Piroïs, edel dier,
Gy voert myn beſte pand, myn ziel, myn eerſte vier,
Myn trooſt, myn herten-luſt; wilt nu geen leden ſparen,
Ik zal u naderhand myn vriendſchap openbaren,
Myn gunſte laten zien. Het ſcheen als of het woord
Werd by het peerd verſtaan, zoo veerdig ging het voort
Wat doet de Ridder vlyts om niet te zyn gekregen!
De peerels van de Maagd die ſtroyen op de wegen.

Haar fluyer, haar g ſpang, en menig aardig pand
Die rol'en in het ſtof, en in het mulle zand.
Odatis roept: Eylaas! myn beſte dingen vallen,
De Ridder wederom: 't is hier geen tyd te mallen,
Myn Ryk is ryk genoeg, Vriendinne, weeſt geruſt
Gy zu t haaſt weder zien u vollen herten luſt.
Soo haaſt als deze vlucht is in het Hof geweten,
Syn fluks in grooten haaſt de Ridders op-gezeten,
Die rennen uit de Stad, die zwerven over al,
En op den hoogſten berg, en in het laagſte dal.
Men vond 'er in het land en al de groene velden,
Die zich tot ſtreng gevolg en na te jagen ſtelden
Dat had de grimme Vorſt aan al de Jeugd belaſt,
En daar op werd terſtond met alle vlyt gepaſt.
Odatis onder dies door ſtaag en haaſtig ryden,
Heeft leet en ongemak, heeft pyn genoeg te lyden,
Tot dat de jonge Vorſt in zeker woud belent,
Daar hy geen uitkomſt ziet, en geenen weg en kent.
Hoe dat hy verder ryd, hoe dat de dichte takken,
Hun dreigden meerder nacht, en grooter ongemakken.
De velden zyn bedekt door ruigte van de braam,
En ſtraks is al het pad tot ryden onbequaam.
En 't wyl hy bezig is in dit elendig dwalen;
Soo komt 'er van den berg een bende ruiters dalen.
Die krygen hem in 't oog, en door een enge baan,
Soo quam het vinnig rot op zyn gezelſchap aan.
Daar ſtaat de Prins verſtelt, hy ziet de gaſten naken
Hy kan niet uit het woud, niet op den weg geraken.
Syn peerden zyn vermoeit, Odatis gantſch verzaagt,
En ſpreekt geen ander taal als datze byſter klaagt.
Hy doet al zyn gevolg haar geven van de peerden:
Hy krygt de jonge Maagd en zet haar op der eerden,
Hy zet haar op den weg, en in het groene kruid;
En hy ſtraks na den weg, en fluks de zabel uit.
Hy geeft zyn knechten moed, en met den blooten degen
Soo treed hy vóo en uit, en gaat de Ridders tegen.
t'Sa mannen (zeid de Vorſt) wat is 't dat gy begeert?
En doet geen overluſt een die u niet en deert:

Voor

Voor my ik kan een Prins, ik kan een vriend beloonen,
En die my gunſtig is die kan ik gunſte toonen;
Ik bidde weeſt geruſt, en houd u wapens ſtil,
Heb ik het vrouwelyn, 't is maar haar eigen wil.
Komt ſtelt vry in het werk dat zy u zal gebieden,
Gy zult in korten zien wat dat 'er zal geſchieden;
Gy zult in korten zien wat haar uit dit geval,
Wat u ook even zelfs ten deele worden zal.
Kom doet myn bruid gelei, ik zal u dienſt vereeren
Ik wil u voordeel doen, en uwen ſtaat vermeeren.
Ik wil u laten zien, hoe dat een edel hert,
Door wel onthaalt te zyn tot gunſt gedreven werd.
En tot een vaſte peil dat ik vermag te geven,
En dat ik ben geleert, hoe dat men dient te leven,
Zoo neemt my dit geſchenk als tot een klein begin
Van myn onfeilbaar hert en toegenegen zin.
Te midden in het woord zoo nam hy van den hoofde,
Zyn ryken Tuliband, die hy met een beroofde,
Van menig ſchoon juweel; hy trok 'er baggen af,
Die hy met volle gunſt de grage quanten gaf.
Odatis quam 'er by en met een goude keten,
Die zy den Hopman ſchonk, liet zy de gaſten weten,
Dat zy den Vorſt bemind. Ziet daar het gantſche rot.
Ten dienſte van de Vorſt, en dat op haar gebod.
Juiſt op het naaſte dorp een van de rauwe bende,
Die even daar ontrent een hupſe Jonker kende,
Ontleend' hem zyn karos; en al het gantſch geſpan,
Een gifte zoo bequaam als iemand brengen kan.
Ten dienſte van de Bruid; vermits zy met de wagen
Vry beter was gepaſt, en zachter word gedragen. (trent,
Als met een vluchtig peerd. Noch vind hem daar on-
Een Vorſt die aan de Bruid zes kamer-maagden zend,
Ook ander vrouwen tuig, gemaalt, genaait, geſteken,
En wat haar op de reis noch vorder mocht ontbreken.
Daar is de Vorſt geruſt, daar reiſt hy met gemak,
En daar is niet een menſch die hem den vrede brak.
Daar komt hy met 'er tyd tot zynen leger naken,
Daar biet hy door een poſt, zich ieder veerdig maken,

Daar komt het machtig heir, de ruiters vooren uit,
Ter eeren van de Vorſt, en van de jonge Bruid.
Daar ziet men over al veel duizend veld-banieren,
Veel wimpels door het woud en om de tenten zwieren,
Daar hoort men trommels gaan, en alle vreemd geluit.
Ter eeren van den Vorſt, en van de jonge Bruid.
Daar ziet men in der haaſt veel tenten op geſlagen,
Die van de nieuwe vreugd de blyde teikens dragen.
Daar ziet men al het veld beſtrooit met enkel kruid.
Ter eeren van den Vorſt, en van de jonge Bruid.
Daar riep men wellekom door al de groene velden,
Daar hoort men 't zoet gevry en al den handel melden
Zoo dat het aardryk loeyt, en Echo weder ſtuit,
Ter eeren van de Vorſt, en van de jonge Bruid.
Daar loopt de raſſe Faam door al de naaſte landen,
En roept met vollen mond van deze nieuwe banden.
Daar is het ſtuk gezet; en tot een kort beſluit,
Wie dat het ſpyten mag, Odatis is de Bruid.
Odatis is gegaan. Wat zal de Vader maken;
Zy is een Koningin, hoe kanze beter raken?
Met oorlog iet te doen is vry een harde kans,
En noit rees uit het zweerd een nieuwe Maagde krans.
Al wat het bedde rooft door luſt en vierig minnen,
Is in het vlakke veld met oorlog niet te winnen;
Want als een jonge Maagd verliest haar teere blom,
Zy krygtze nimmermeer door wapens wederom.
De pais word dan gemaakt. Omartes is te vreden,
Te laten zoo het was al wat 'er is geleden:
Odatis is geruſt, zy krygt, en houd gelyk,
Een Man, die haar bemind, een machtig Koningryk.

SPOOK-LIEFDE.

BESLOOTEN MET HET

HOUWELYK.

VAN

CYRUS EN ASPASIA.

Die meind dat God, terwyl hy boven is gezeten,
Niet kan den rechten grond van 's werelds zaken weten;
Maar houd dat ons bedryf en gantsch het aardsche dal,
Maar slechts daar henen zweeft als op het los geval,
Koom hier een weinig by, ik wil u heden toonen,
Een krans van groen gewas verkeert in goude kroonen,
Een Herders Boeren tuig verandert in een Staf,
Die aan een slechte Maagd geheele Ryken gaf.
Hoe kan een Herders Kind, geboren aan der Heiden,
Die niet en heeft geleert als hare Schapen weiden?
Uit klimmen op den top van eenig prachtig Hof,
Ten zy door hoog beleid getoogen uit het stof.
Daar is hier boven ons, daar is een Hooger Wezen,
Wiens onbegrepen aard nooit mensch en heeft gelezen.
Nooit brein en heeft gevat daar is een wonder Geest
Oneindig, machtig, rein, en weerd te zyn gevreest;
Die stuurt dit wonder Al, na dat hy wil gebieden,
En schryft die menschen voor al wat 'er zal geschieden.
Die trekt een rys om hoog, en velt een ceder boom
Die maakt vanzand een beek, endempt eenhollen stroom
Die zet de Prinçen af, en doet de wereld drillen,
En gaat dan wederom de groote winden stillen,
Die recht dan weder op dat plat ter aarden lag,
Zoo dat men aan het werk zyn krachten kennen mag

't Is God, 't is God alleen die geeft de groote ryken,
Die breekt wat machtig is, en doet den hoogmoed wyken
Daar is geen vaster peil daar in men God bekent
Als dat een lage ziel tot hoogen staat belent.
Een Maagd een Herders Kind, in Grieken-land gebooren
Is hier tot ons bewys op heden uitgekooren.
Ontrent een schralen berg daar weinig menschen gaan,
Vind iemand al te mets een aardig blomtjen staan.
Veel Herders uit het woud, veel uit de naaste vlekken
Die poogen hare gunst tot hen te mogen trekken;
Maar wat 'er iemand doet 't en moeit de Vryster niet.
Vermits zy zoete min en echte banden vliet.
En schoon of Hylas komt ontrent haar deure spelen,
Of Thirsis in der nacht een deuntjen plag te quelen.
Zy wil geen Boeren praat, geen zoet en aardig lied,
Zy wil geen Herders zang of nieu gesneden ried.
Maar Damon niet-te-min die wou haar gunst verwerven,
En zou, gelyk het scheen, in druk en liefde sterven,
Hy doet dan op een nieu al wat een Herder kan,
Op dat hy met 'er tyd eens rechten troost gewan.
Hy wekt de zinnen op, en stelt hem om te denken,
Waar meê hy, na den eisch de vryster kan beschenken.
Al wat de Lente-tyd al wat de Zomer draagt,
Al wat de Winter brengt dat geeft hy aan de Maagd.
Hy gaat tot haar vermaak ontrent de Mey verkiezen,
Een koitjen voor een musch gebreit met groene biezen,
Hy let waar dat een vink of waar een putter broed?
En noemt een vogel nest een pand van zyn gemoed.
Zoo haast de gulde Zon is hooger op gerezen,
En dat 'er jeugdig fruit van bo men is te lezen.
Of dat 'er ooit een roos is vroeger als hy plag.
De Vryer is 'er by zoo veerdig als hy mag.
En als ontrent den Herfst de vroege druiven rypen,
Hy weet van stonden aan een trosjen uit te grypen.
Te brengen aan het hof, eer dat 'er menig man,
Een vrucht van dezen aard om geld verkrygen kan.
En schoon de Winter raast, hy laat hem niet verdrieten:
Een vogel op het ys of in de sneeuw te schieten,

In

In 't kort is 't koud of heet, de velden dor of groen,
Hy vind gedurig iet om haar vermaak te doen.
Noch baat het niet een zier, het slot van hare zinnen,
En is niet door gevlei of gaven in te winnen,
Wat haar de Vryer zeid, of wat 'er oit geschiet,
Zy blyft gelyk ze was, en Damon vordert niet.
Hy vraagt haar wat 'er schort, en wat haar mag beletten,
Dat zy geen gunstig hert op hem begeert te zetten?
Hy vraagt het menigmaal, hy vraagt het alle daag,
Maar wat hy poogen mag, geen antwoord op de vraag
De reden (zeid de Maagd) en kan ik niet verzinnen,
Ik kan u lykewel, ô Herder niet beminnen,
Ik weet gy hebt verstand zoo wel als iemand doet,
En vind u heus in taal, en in gezelschap zoet.
Gy hebt beleefder aard als onze rouwe gasten,
En weet gelyk het dient een Vryster aan te tasten;
Maar echter, lieve maat, en des al niet-te-min,
Voor u en is geen plaats in myn verdraaiden zin.
Wat zal de minnaar doen? hy gaat gedurig klagen,
Hy gaat, ik weet niet wat, by malle menschen vragen,
Hy luistert, hy verneem, wat hy in dit geval,
Ten lesten rechten troost of uitkomst geven zal,
Hy zeid in zyn gemoed: ik hebbe lange dagen,
By-naast den Hemel zelfs, de vryster op-gedragen:
Want al dat uit de lucht, of zon, of mane quam,
Was dat ik my tot hulp en haar ten dienste nam.
Wat heeft het my gebaat? zy heeft het al geweigert,
En is tot felder aard gedurig op geteigert,
En schoon zy, hard geperst, by wylen iet ontfing,
Het was haar enkel spel en als een nietig ding,
Wel, om eens uit de klem van dit verdriet te komen,
Soo dient 'er ander raad ter hand te zyn genomen
Kan ik door heus gelaat niet winnen hare gunst,
Ik ga tot helsch gepook, of tot de zwarte kunst.
Ik laat den Hemel daar, en wil gaan neder klimmen,
Tot aan den zwarten kolk en onder-aardsche schimmen,
Tot aan de nikkers zelfs. Ziet wat het grillig bloed,
En wat, uit heete drift, een Vryer niet en doet!

Daar is een Dunjer-wyf in dit geweſt te vinden,
Die gaf, gelyk het ſcheen, geboden aan de winden,
En regels aan de lucht, en aan de klare maan.
En dede met een woord de ſterren ondergaan.
Zy joeg, wanneerze wou, de viſſchen uit de ſtroomen,
Het kooren van het veld, de fruiten van de boomen;
Zy maakte groote ſtorm en onweer in de zee,
Soo dat 'er niet een ſchip mocht duren op de ree.
Zy deed' het gantſche woud en al de rotzen drillen,
Zy kon de raſſen loop van ſnelle beken ſtillen;
Zy toomd' ook aan den leeuw zyn ongetoomde muil,
En riep de koude ſlang uit haren diepen kuil;
Zy dede door het land de geeſten henen draven,
En dwong, wanneerze won, de dooden uit de graven:
Zy joeg den donder uit, en dreef een machtig ſchip.
Of in een grouzaam diep, of op een hooge klip.
Zy wiſt ook boven dat verſcheide minne-ſtreken,
En konde, daarze wou, een killig hert ontſteken,
Ja wiſt al wederom te koelen dezen brand,
En 't werd alzoo gelooft door al het naaſte land.
De malle Jongeling, bekoort met deze grillen,
Laat zyn gedachten gaan na dat de lieden willen.
Het dal hiet Gog Magog daar in het zeldzaam Wyf;
Had overlangen tyd genomen haar verblyf.
Maar Damon, onbewuſt waar dat het is gelegen,
Ging doolen in het woud met wonder vreemde wegen,
Tot hem een kool man bracht ontrent het duiſter hol,
Daar in Lodippe zat gedoken als een mol.
Hy zag het landſchap aan, het ſcheen gelyk te treuren:
Want daar is niet een menſch ontrent haar zwarte deuren
Daer is, gelyk het ſchynt, een wooning voor de dood,
Geen hoenders op de werf, geen enden in de ſloot,
Daar kan geen jonge Maagd een aardig kransjen weven,
Om tot een minne pand haar vriend te mogen geven,
Daar is geen blom-gewas, geen groen of aardig kruid,
Daar is geen friſſche roos, die aan der heiden ſpruit.
Daar kan geen dorſtig menſch een peer of appel krygen,
Schoon hem de moede borſt en al de leden hygen;

Daar

Daar is geen boom omtrent, daar is geen edel fruit,
Daar is geen nachtegaal die in de boomen fluit,
Men hoort 'er niet een mees of ander vogel zingen,
Men ziet er niet een Rhee omtrent de klippen ſpringen.
De raaf, een leelyk dier, zit daar alleen en kraſt,
Ter plaatzen daar het moſch op dorre rotzen waſt.
Men ziet den vleder muis, en wonder vreemde dieren
Omtrent haar dorren berg en om haar gevel zwieren,
Tot in haar kamer toe; en uit een dieper kuil
Daar hoort men even-ſtaag de ſtemme van den uil.
Haar ingang is gerond niet met gehouwe ſteenen, (nen;
Maar door een vreemd verwelf van dorre menſche bee-
Geſchakelt over een Ziet daar een vreemd gebou,
Waar van ook Roeland zelfs een ſchrik ontvangen zou.

Hier zag men vuil gebroed van allerhande ſlangen,
Of zwieren door het huis of aan de muren hangen.
Een dik gebuikte pad, en aller padden moer,
Die kroop ontrent het Wyf te midden op de vloer
Hier zyn geraamten by van hondert doode beesten,
Van kinders noit gebaart, en lyven zonder geeſten;

En wat Lodippe raakt, zy ſtreelt een zwarte kat,
Die met een vierig oog ontrent haar tafel zat.
Haar zetel is een rif met vuilen ſlym bedroopen,
Daar op van alle kant vernynde ſlekken kroopen.
In 't korte, waar men komt men ziet 'er vuil gebroed,
Dat zy met groot vermaak aan hare tafel voed.
Hier zat de nare Kol te midden in gedoken,
Gantſch bezig aan het vier om haren kop te ſtoken,
Een kop waar uit een damp quam ryzen in de locht,
Die niemand als met ſchrik, of zien, of rieken mocht.
Haar lyf is enkel vel, haar oogen diep gezonken,
De lucht uit haren neus en haren adem ſtonken;
Een hair gelyk een pek dat zweeft haar om den kop,
En waar een krinkel is daar zat een adder op.
De Vryer, op de zaal van dit paleis gekomen;
Is van een diepen ſchrik geweldig in genomen:
Daar rees een killig zweet hem uit het gantſche lyf,
Met dat zyn ooge viel ontrent het zeldzaam Wyf.
Hy vond 'er over al meer dingen aan te merken,
Maar zyn benauwde ziel die ſchroomt 'er op te werken
En mits hy ſtond en keek, en niet een woord en ſprak,
Soo was 't dat hem de Kol voor eerſt de ſtilte brak.
Zy gaf een hees geluid, dat van geen menſche tongen,
Oit uit en is gebragt geen vogel heeft gezongen,
Geen hond en heeft gebaft, geen leeu en heeft gebrult,
En dat noch evenwel geheele rotzen vult.
Een ſtem in haren galm gelyk de grove baren,
Wanneerze met den ſtorm geweldig uit gevaren,
Een harden oever ſlaan, of als een donder raaſt;
Wanneer hy uit een wolk en vier en water blaaſt;
Een ſtem by een gebracht uit veelderhande ſtukken,
By niemand oit verſtaan, by niemand uit te drukken.
Het landſchap ſtaat en drilt byna een uure lank,
En Echo, gantſch verbaaſt, en maakt geen weder klank
Maar gat haar in het woud, om daar te mogen ſchuilen,
Terwyl en van 't gedreun de ſteile klippen huilen.
Ten leſten ſprak het Wyf wel met een heeſchen mond
Maar daar men evenwel den zin van grypen kond:

Wat

Wat is u, jong Gezel, wat is van uwe zaken?
Wat mag een Herders Kind hier onder komen maken;
Hebt gy u beurs gemist door dieft' of ongeval,
En wilje zyn bewust, wie dat u dingen stal.
Of wilje schoon gewas in korten tyd bederven;
Of wilje dat de vrucht zal op den akker sterven?
Of wilje dat geen melk zal komen uit den stal?
Of wilje dat geen room oit zuivel worden zal,
Of wilje vorder gaan en groote wonders brouwen?
En spellen, naalden, hair, ja bloed en messen spouwen?
Of wil je dat 'er bloed zal ryzen uit den grond,
Daar heden edel nat en zuiver water stond?
Of wil je voor een wolf gaan huilen achter lande,
En brengen alle wild en alle vee te schande?
Of wilj' u vader zelfs met al u naaste bloed;
Gaan zenden naar het ryk daar ieder blyven moet?
Of wil je byster haast en met gezwinde pennen,
Tot op den uitterkant van lucht en aarde rennen!
Of wil je nieuwe most doen halen uit het land,
Alwaar een heete Son gelyk een oven brand?
Of wil je grooten storm doen ryzen op de baren,
Soo dat 'er niet een schip is machtig uit te varen?
Of wil je dat 'er vier zal zygen uit de lucht,
En dat een machtig heir zal tyën op de vlucht?
Of wil je tot u reis bequame winden koopen,
Gebonden na de Kunst in zes of zeven knoopen?
Of wil je een snelle bark, of ander machtig schip,
Doen zinken in de zee of jagen op een klip?
Of wil je nu terstond en hier ter plaatze weten,
Wat man of vrouwe doet die elders is gezeten?
Of wil je met bescheid hier in de spiegel zien,
Wie u ter rechter tyd zal trouwe komen bien?
Of wilj' onzichtbaar gaan, om luft te mogen plegen,
Daar Maagd of jonge Vrou in duister is gelegen?
Of wil je door de kunst onwinbaar zyn gemaakt,
Soo datje noit en bloed, schoon u een kogel raakt?
Of wil je door de kunst een stege Vryster trekken,
En in een koel gemoed een heete brand verwekken?

Kom

Kom zeg eens watje zoekt, en hoort dan mynen raad.
Gy zult in korten zien hoe verr' de kunste gaat.
De Vryer ſtaat en trilt, met grooten angſt bevangen,
Hy zag haar zwarten kop, hy zag de groene ſlangen
Haar woelen om den hals, hy zag het vreemd gebroet,
Dat om de rotzen zweeft of in de aarde wroet.
Hy hoord het grillig Wyf verſcheide dingen ralle
Maar ſlechts het leſte deel dat had hem wel bevallen
En't ging hem in de borſt. Dies als Lodippe zweeg,
En dat hy met 'er tyd zyn adem weder kreeg,
Zoo komt hy door het hol wat nader ingetreden,
Hy neigt hem laag genoeg, hy buigt de gantſche leden
Hy voegt zich by de Kol te midden in de zaal,
En met een heuze mond begon hy dit verhaal;
Princeſſe van der nachten van de rappe ſchimmen,
Die uit denzwarten poel hier op der aarden klimmen
Door wein het aardryk loeyt, den afgrond open breekt
Als gy met holle mond u nare rymen ſpreekt;
Die met een moſſel ſchelp kont zeilen op de baren,
Daar noit een deftig ſchip is machtig om te varen;
Die met een bezem ſtok komt reizen door de lucht
Daar noit een vogel quam met zyn gezwinde vlucht
Ik ben niet van het volk dat zich met quade zaken
Vermeint of hoog geducht of wonder ryk te maken;
'k En wil niet zonder ſchip gaan zeilen over zee,
'k En wil geen ſpooker zyn ontrent het jonge vee
'k En wil niet ſchoot-vry zyn, om wonder uit te rechten
Ik ben van zachten aard en zoeke niet te vechten,
'k En wil de naaſte ſtad, en min het gantſche land,
Niet trekken in verſchil of vinnig onverſtand.
'k En wil niet door vergif, en min door nare woorden
Myn Vader hinder doen, of naaſte vrienden moorden.
'k En wil geen machtig Vorſt gaan brengen om het ly
Maar al myn herten wenſch dat is een echte Wyf.
Een Vryſter myns gelyk gebooren aan der heiden,
Die even zoo als ik de ſchapen weet te leiden,
Buigt die maar door de kunſt tot myn genegen zin
Dat zalmy dienſtig zyn, en u een groot gewin.

Tot u kom ik om hulp, vermits u zwarte fleſſen,
Gaan dieper in geſpook als alle Tooveresſen.
Wat ik u bidden mag, laat my door uwe gunſt,
Eens zien, tot myn gerief, de krachten van u kunſt.
Ik ben een Herders Kind, en hebbe lange dagen,
Aan eene, my bekent, getrouwe min gedragen;
Maar, wat ik oit begon, 't en heeft my nooit gebaat,
Het ſchynt dat haar gemoed myn trouwe dienſten haat.
Nu zonder hare gunſt en wil ik geenzints leven,
Maar liever aan de dood my veerdig over geven,
Ook nu te dezer ſtond. Gy, zoo je wat vermengt,
Verzacht den harden aard van hare ſtege Jeugd
Indien uw diep vernuft eens kan te wege brengen,
Dat wy uit echte min ons vee te zamen mengen,
Zoo wacht uit myner hand voor u het beſte lam,
Dat ooit in al het Ryk op Princen tafel quam:
Zoo wacht van myner hand een kleed van wolle laken,
Zoo ſchoon als ooit Princes haar leven dede maken:
Zoo wacht noch tot beſluit een penning boven dat,
Dien ik van Coridon en zy van Thirſis had;
Een ſtuk een deftig ſtuk, dat al van oude dagen
By zeker machtig Vorſt in Perzen is geſlagen,
Niet van geringe ſtof, maar van gezuivert goud:
Men ſchat het, naar ik hoor, wel duizend jaren oud.
Lodippe dus genaamt, begint haar vreemde ranken,
En zeid: Doet mynen raad, gy zullet u bedanken.
Maar eer op u verzoek iet vruchtbaar kan geſchien,
Zoo moet ik hier voor al den ouden pennink zien.
Die zal een goed begin, die zal gelyk het leven,
Die zal het innig merg aan al den handel geven.
Het goud van duizend jaar dat heeft een groote kracht.
Niet een van onze kunſt die hier op niet en acht.
De vryer ſtond en keek, en hoorde met verlangen,
Hy dacht in zyn gemoed; de Vryſter is gevangen;
En daarom gantſch vervult met hoope van de bruid,
Schut ſtraks daar voor het Wyf zyn herders heurſjen
Zy ſtrykt terſtond het geld, en ſtelt haar om te zeggen, (uit
Hoe dat het vorder werk is noodig aan te leggen:

Een

(Eenwonder flecht verhaal) de flechte Jongelíng,
Ziet flerlings op het Wyf, en let op alle ding.
In 't holfte van de nacht, wanneer de lieden droome
Zoo geeft u (zeid het Wyf) ontrent de zoute ſtroome
En keert u leden om tot drie-maal achter een,
En, eerje vorder gaat, ontbloot u linker been.
Komt dan in dezen ſtand tot in de zee getreden,
En waſt daar in de vloed tot drie-maal uwe leden,
En gaat dan weder op; maar eer gy neder zit,
Goit honing in de zee, en zegt ten leſten dit:
Dat ik my driemaal waſch, dat is om u Vriendinne,
Word zoeter als gy plagt, en gunt my weder minne.
Terſtond na dit gefprek zoo neemt my deze zalf,
Daar in verzooden is een ongehooren kalf.
Drie ſlangen uit den Nyl, en zeven vale padden:
Die onder dezen berg haar wooning eertyds hadden.
Dan noch een mane-kind, dat noit het licht en zag,
Maar in de moeder ſturf; en in het duiſter lag.
Hier boven noch het brein van negen grauwe meeuwen,
Die op den midder-nacht hier aan den oever ſchreeuwen.
Een once ſlekken bloed, en van een zwarte ſlang,
In eenen pot gekookt wel zeven uuren lang.
Hier by zoo dient het zog van zeven vleder muizen,
Eer datze na de maand met haren neſt verhuizen.
Doopt hier in zwarte wol, beſtrykt u linker voet,
En zegt dan wederom, als gy het driemaal doet;
Dat ik my drie-maal zalf, dat is om u vriendinne,
Word zachter als gy waard, en jont my zoete minne.
Als dit is uit-gewrocht, zoo keert u na de ſtrant,
En geeft u op een berg, daar boomen zyn geplant.
Gaat plukt daar myrte loof, en vlecht drie groene kroo-
Die aan een Herders Kind met eere zyn te toonen. (nen
Geeft dan tot driemaal toe aan ieder eenen kus,
En goitze van den berg, en zegt dan weder dus.
Dat ik my drie-maal kroon, dat is om u vriendinne,
Word groender als gy plag, en waſt in zoete minne.
De nacht-dienſt is gedaan. Verlaat het eenzaam woud,
En geeft u na de plaats daar gy u woning houd

Prengt

Brengt daar in haaſt by een een hoop verdroogde takken
En doetze aan den Heert en op den viere ſmakken;
Neemt dan dit ravens-hert, en na den derden zwier
Soo ſteekt het in den pot, en zet het op het vier.
En als gy dezen uil, den kop hebt af-gewrongen,
Soo doopt dan in het bloed drie verſche ſlangen tongen
Drie ſchubben van een pad, met dit verzwooren been.
En mengt dan aan den heert de huſpot onder een.
Steekt voort drie toortzen aan van maagde was gegooten,
Maar trekt voor u een perk, en houd u daar beſlooten,
Set voor u keertzen uit tot aan de uiter kant;
En als het grillig licht in volle ſtralen brand,
Gaat loeit dan overluid met deze nare woorden;
Gaat ſpout dan driemaal ooſt en driemaal in het noorden,
En drie maal in de lucht; ontſluit dan uwen mond;
En brult ten leſten dus, zoo luid gy roepen kond:
Lugt heerſcher, Duiſtervorſt, Wint-maker-Sinne-ſpoker
Hoog-vlieger, Tuimel geeſt, Vierſpouwer, Minne ſtoker
Jeugt-lokker-dondervrient, nagtkoning, werelts ſchrik
Kol ryder, Toover god, Gif menger, Al beſchrik.
Tien-duyzend Konſtenaar, die met de lichte winden,
Die in den blixem zelfs u weet te laten vinden,
Wiens onbepaalde macht meer trouwe knechten heeft,
Als hy die boven woont, en in der hoogten zweeft.
Komt neemt dit offer aan, een offer myner handen,
Daar in, tot uwer eer, gewyde dingen branden,
Al zaken vol geheim, die niet een menſch en kent,
Als die tot uwen dienſt voor dezen is gewent:
Verzacht een hard gemoed, dat niemand wil beleven,
Dat niemand gunſte doet, en niemand wil gerieven:
Geeft dat een ſtege maagd, die alle man veracht;
Mag onder myn gebied ten leſten zyn gebracht;
Ten minſten dat haar geeſt myn liefde mag gehengen,
Zoo wil ik even ſtaag u nieuwen offer brengen,
Een offer, t'uwer eer, een offer van gedank,
En dat by jaren om myn leven dagen lank.
Zoo haast gy dit gedicht zult hebben uit-geſprooken,
Zult gy de kamer zien vervult met zwarte ſpooken

Van

Van hare borgery uit 't onder aardsche ryk,
Die visch, nog vee, nog worm, nog vogel is gelyk,
Gy zult gelyk een os het aardryk hooren loeyen,
En zien, gelyk als haft, de lichte schimmen groeyen;
Gy zult van alle kant vernemen groot getier,
En menig vreemd gespook, en menig zeldzaam dier.
Eerst zel daar op de baan, Pyragmon komen treden,
Met draken om den kop en slangen om de leden,
Hen zal een stage vlam ontspringen uit den mond,
Als of het eeuwig vier in hem verzegelt stond.
Gy zult dan Scylla zien, die zal beslaan te bassen,
Met honden driemaal vyf hem uit het lyf gewassen,
Een wonder zeldzaam spook, en wel de felste geest,
Die Mios weinig acht, en Pluto niet en vreest;
Albador wakker-kaak zal naar hem komen trappen
En als een water-hond zyn ooren t'zamen klappen
Zal razen om het perk, en maken vreemd gebaar,
Als of 'er duizend man ontrent de kamer waar.
Fluks zulje Brontes zien, die met zyn felle klaauwen
Zal dreunen als een beir, en als een katte maauwen,
Sal vullen al het woud met wonder vreemd geschreeuw
Gelyk een felle wolf of als een wreede leeuw;
Waar toe het al gezeid? daar zulle vreemde dingen,
U komen voor het oog en om de leden springen,
Maar gy, hoe dat 't ga, staat vast gelyk een man,
Daar is geen leelyk spook dat u genaken kan.
Doch als den zwarten hoop ten lesten zal verdwynen.
Dan zal 'er op de zaal een schoone vrou verschynen.
En nevens haar een kind. Het Wyf zal Venus zyn,
De Jongen haren zoon, de grond van uwe pyn,
Terstond zal achter haar een Harderinne komen,
Die binnen u gemoed haar woonig heeft genomen.
Maar zy en is het niet, 't is maar een ydel beeld,
Dat in de schrale lucht en om u zinnen speelt.
Dus schoon het u bevalt, en wilt het haar niet genaken,
En boven alle ding en wilt het nimmer raken:
Want bied gy eens de mond, of wel u rechter hand,
Gy zult u leden zien als in een volle brand,

U brein

Ubrein zal grillig zyn, u zinnen zullen doolen,
Uwangen afgerecht gelyk als zwarte koolen,
U lippen zoo geſtelt gelyk als enkel pik,
U geeſten uit het lyf getoogen van de ſchrik.
De ſchim die u genaakt die komt u maar betoonen,
Dat zy die gy bemind u liefde wil beloonen.
Dat zy nu zachter is, en voor u toe-bereid,
Daarom gy haar in ernſt zoo dikmaal hebt gevleid.
De Vryſter zal voortaan van u niet willen vlieden,
Maar zal u menigmaal haar zoete lippen bieden.
Zal by u willen zyn ook in het dichte woud,
En wenſchen even ſtaag met u te zyn getrout.
Gy daarom wat 'er komt, en wat 'er mag gebeuren,
Al ſchynt 't dat het huis en al de muren ſcheuren.
En wykt nooit uit het perk, daar in gy zyt bewaart,
Hoe zeer Pyragmon loeit, hoe fel ook Scylla baart.
Doch of geen ſpook miſſchien zich u en quam vertoonen
De Goden, lieve Vriend, die willen u verſchoonen:
Weeſt des niet ongeruſt, maar houd u wel geſint,
Gy zult haaſt d'uwe zien, die gy van herten mind.
Als nu de zwarte pot heeft lang genoeg gezooden,
En dat het vreemd geſpuis is uit het huis gevlooden;
Zoo maakt u tot den heert, en neemd het zeldzaam
En perſt 'er met geweld den leſten droppel uit. (kruid,
Bewaart het dierbaar nat, de geeſt van alle zaken,
Dat kan een killig hert tot u genegen maken;
En zoo men dat gebruikt, gelyk ik zeggen zal,
Het maakt een jong gezel de vryſter lief getal.
Hier zweeg de zwarte Kol. De Vryer als genezen,
Werd vrolyk in den geeſt, en kreeg een ander wezen
Hy vraagt haar ander werf al wat 'er is gezeid,
En heeft het als een ſchat zich aan de borſt geleid.
Hy neemt de kruiden met in eenen tros gebonden,
En wat het zeldzaam Wyf noch dienſtig had gevonden
Hy ſtelt hem tot de reis, en zeid haar goeden dag,
En ſpoeit hem naar het dorp, zoo veerdig als hy mag
Komt hier nu zoete Jeugd, en wilt 't over-merken,
Wat Damon onderneemt, om uit te moeten werken.

Alleen uit dwaze min. 't Is enkel helsch bejag,
Dat niemand zonder schrik of zien of hooren mag.
Hy stelt noch efter vast, ook met een groot verlangen
Het stuk, gelyk het lag, ten eersten aan te vangen.
Hy vreest geen duivels list, geen onder-aardsch gevaar
Ziet hier een oude spreuk: *Die lieft is niet te swaar*
Och of ons hoogste drift, ons liefde mochte strekken,
Om goed te mogen doen, om deugden op te wekken
ô God! vergunt ons dat, en weest gy 't eenig wit,
Dat onze ziel begeert en onzen geest bezit.
Als hy nu met vermaak door-wandelt harde wegen,
Zyns Vaders ouden vriend die komt den Herder tegen.
Palæmon hiet de man, die als hy Damon ziet,
En wist niet wat 'er wat schort, of wat 'er is geschied.
Hy wist niet wat den uil, of wat de vreemde kruiden,
Noch wat het ander tuig wil zeggen of beduiden.
Ei zeg eens sprak de man, ô Damon lieve vriend!
Waar toe u dit gewas en dezen vogel dient.
Ik vind' het wonder vreemd dat gy zoo vyze dingen,
Gaat zoeken in het woud en t'huis bestaat te bringen,
Wat aanslag heb je voor? De blyde Jongeling,
Betrout den ouden man, en zeid hem alle ding.
Hy gaat hem met gemak ten vollen openbaren,
Al wat hem van het Wyf is heden weder-varen,
Hy opent wat 'er schuilt, en al met blyden geest,
Hy stelt hem voor het oog een vollen bruilofts-feest
Als dit Palæmon hoort hy staat geheel verslagen,
Hy kan het slim bedrog, de ranken niet verdragen;
Wel, zeid hy, Herders Kind, wie gaf u dezen raed,
Dat gy door quaad beleid tot goede dingen gaat?
Gy zyt, na myn begrip, te byster onbedreven,
Voor zoo een vuilen bras u penning uit te geven:
Indien gy my gelooft, het is een quade slag,
Die u te geener tyd ten goede dienen mag.
Geen nare spookery, of list van snoode vrouwen,
En leggen ooit een grond om wel te mogen trouwen:
Gy doet in dit geval een wonder quaden gang,
En 't zal u hinder doen u leven dagen lang.

Wat

Wat meinje, zal een uil u aan een Vryster helpen?
Of zal een vuile pier u tochten kennen stelpen?
Gy zyt, zoo gy het denkt, van u verstand beroofd
Het is voorwaer een uil die dit bedrog gelooft.
Laet vry u zeldzaem moes en zwarte kruiden kooken,
Geen liefde word verwekt door onder aerdsche spooken
Door geesten uit de lucht, of ander vuil gebroet,
Een Maegd blyft datze was, wat ook een spooker doet
Kont gy door goed beleid niet tot een Vryster komen,
Zegt vry, een hooger macht die heeft ze my genomen.
Al wat door nacht-gelol, of vuil bejag geschied,
Dat wil de goede God, dat wil den Hemel niet.
Als dit de Jongman hoort, hy weet niet wat te maken,
Hy zucht, hy zwygt, hy dut, hy krygt beschaemde kaken
Hy opent dit en gint, maar des al niet-te-min,
Hy blyft gelyk hy was, en trekt hem weder in.
Na groot en lang verhaal en veelderhande woorden,
Die onzen Jongeling tot aen de ziel bekoorden.
Zoo neemt hy met verdriet ten lesten in beraet,
Wat in dit vreemd geval voor hem te plegen staet.
Maer t'wyl hy staet en dut, zo komt een Herders jongen
Daer uit het naeste dorp in haasten aengesprongen.
En als hy Damon zag, zoo bleef hy veerdig staen,
En heeft een kort gesprek op deze wys gedaen:
Dat jong, da aerdig dier, zoo lang van u geprezen,
En zal voor dezen tyd niet meer u Vryster wezen.
ô Harder myn genant, ik weet een vreemd geval,
Dat u tot in het merg de ziele quetzen zal.
Daer is een Hoofs Gezant hier uit het Hof gekomen,
Die heeft de jonge Maegd in haesten wech-genomen.
En schoon haer Vader zelf dit wonder zeldzaem vand,
Hem is alleen gezeid: Het komt van hooger hand.
Menalcas heb geduld. Wat zal de man beginnen?
Hy is geheel bedrukt tot in de diepste zinnen.
Hy bad in grooten ernst, hy smelt in groot verdriet,
Maer wat hy plegen mocht 't en baet den Herder niet.
Als 't op een scheiden ging, de man die scheen te sterven
Hy viel haer om den hals en kust haer menig werven,

Zyn tranen rollen af tot in zyn gryzen baerd,
Maer hy werd niet verſchoont, en zy wert niet geſpaert
Te midden in het dorp daer ſtond een gulden Wagen,
Daer in zy werd gebracht, en veerdig weg gedragen:
Mana'cas zag haer na, tot dat de koets verdween,
En gaf daer op den geeſt, gelyk het ieder ſcheen.
Daer bleef hy zonder ſpraek, en die den Herder zagen,
Zyn met den man bedroeft en aen het hert geſlagen
Dies werd hy op gebeurt, en in zyn huis gebracht,
Alwaer hy, na men zeid, den dood alleen verwacht
Als 'Tamon dit verſtond, helaes! zyn roode wangen,
Zyn met een bleeke verw van ſtonden aen bevangen;
Het kruid en wat hy droeg ontviel hem uit der hand,
En ook zyn tranen zelfs die rollen in het zand.
Daer leid de Toverkunſt en al haer vreemde ranken,
Daer leid het zwart geheim en al de minne-dranken
Daer leid het al te mael, ik trap het met de voed,
Ik voel na dat my dunkt, den dood in myn gemoed
ô Sterren, Sonne, en Maen! ô lucht en koele winden!
En wat in eenig deel des hemels is te vinden.
Ten goeden van den menſch, ach! ſtyft my dit gemoed
Dat niet en kan beſtaen in dezen tegenſpoed;
Myn hert ſmelt in den druk, myn geeſt die is bezweken,
De kracht van myne Jeugd die is alree geweken.
ô Dat myn bange ziel den leſten adem gaf!
En dat ik nu ter tyd mocht dalen in het graf:
Aſpaſia de luſt van myn verdrietig leven;
Aſpaſia myn trooſt in dezen borſt geſchreven,
Aſpaſia de glants, Aſpaſia de vreugd,
Aſpaſia de kroon van al de friſſche Jeugd.
Aſpaſia de blom van duizend Herderinnen,
Aſpaſia den dau van myn verdorde zinnen,
Aſpaſia myn wenſch, en aller vrouwen eer,
Aſpaſia, myn ziel, en is voortaen niet meer.
Is buiten ons bevang, is voor de groote jonkers,
Is voor het dertel Hof en voor de Steedſche Pronkers
Is daerze blyven moet: Wat zal ik nu beſtaen?
Ik wou, indien ik mocht, tot in der hellen gaen;

Ik

Ik wou, indien ik mocht, tot in den afgrond dalen,
Mocht ik tot mynen trooſt de Vryſter weder halen:
Maar dat is zonder hoop, ik ben voor alle tyd (quyt.
Myn trooſt, myn hertenwenſch, myn luſt en vreugde
Hy is dan gantſch ontzet en wonder zeer verbolgen,
Hy wil (hoe dat 't ga) hy zal de Vryſter volgen.
Hy krygt terſtond een peerd uit Alcons ryken ſtal,
En geeft hem om te zien wat hier na worden zal.

EEn Vorſt van grooten naam en over al geprezen,
Die was in dezen tyd in Perzen op gerezen,
Fris, wakker, onvertzaagt, van hoog en edel bloed,
Maar des al niet te min noch hooger van gemoed.
Hy nam veel Ryken in, en wan verſcheide ſlagen,
En werd ſchier van 't geluk als op den hals gedragen,
Daar voerd hy machtig Heir, en menig dapper Held
Die voor hem buiten ſchrik het lyf te pande ſtelt.
In 't Hof was doen 't gebruik, dat na verrichte zaken
De Prinçen onder een hen gingen vrolyk maken,
Met konſtig ſnaren-ſpel, met edel druive nat,
Met jok en bly gezang, en vrouwen boven dat.
Hier toe was doen ter tyd een hoop geſleepe gaſten,
Die met een ſtage vlyd op dezen handel paſten;
Die zochten door de ſtad en door het gantſche land,
Waar dat men voor de Prins de ſchoonſte Maagden
Eens op den blyden dag, een weinig na den eten, (vand.
Als noch in hare vreugd', de Vorſten zyn gezeten,
En wyl het Hooffſche Volk met open keele lacht,
Zyn daar op eene maal vier Maagden in gebracht:
Vier maagden wonder ſchoon en van een geeſtig wezen,
En daerom in het Hof van ieder een geprezen.
Hy die het ſtuk beleid die ſteldze voor den Vorſt,
Met ſchoongewaedbekleed, maer naektontrent de borſt
Dit heeft den jonhen Prins ten vollen wel bevallen,
Hy voegt hem tot het ſpel, en geeft om hem te mallen
Hy ſcherſt hy takketeilt, hy ſlaet een kluchtjen uit,
Hy doet, 'k en weet niet wat, dat niet te veel en ſluit
Hy zag hoe dat 'er drie om dezen handel loegen,
En nam het voor een peil dat zy haer wilden voegen

De vierde zoo het bleek, en was zoo niet gezint,
Vermits zy geenen luſt in Hoofze grepen vind.
Daar is zoo ſchoonen roos in geenen hof te lezen,
Gelyk een jonge Maagd, die met een eerbaar wezen.
Haar oogen neder ſlaet, en met de lippen zwygt,
Maer om haer zoeten mond een aerdig bloosjen krygt.
De Prins quam hand-geſpel aen haren boezem maken,
Maer zy toont ſtreng gezicht, en liet haer niet genaken:
Zy keert zyn handen af, met zoo een fier gebaer;
Of zy een Princen Kind, en Hy een lekker waer.
Ook dat beviel den Vorſt en liet terſtoud bevragen,
Wie dat de Vryſter is, en wie haer naeſte magen?
Hem werd daer op gezeid: Het is een Herders Kind
Gering in haer bedryf maer over al bemind;
Zy is van hoog gemoed, en wil geen Vryers-lyden.
En zy is over al gelyk een ey te myden:
Wie dat haer heeft geviert, en wie haer heeft verzocht
Die heeft gantſch zonder vrucht zyn dagen omgebrocht
De Prins na dit verhael gaet op een nieu beginnen;
Zy wygert even hard, en krygt geſtoorde zinnen.

En

En als de jonge Maegd haer dus mishandelt vond,
Ontfluitze voor het left aldus haer rooder mond:
Ik moet uit alle kracht de Goden eeuwig loven,
Dat ik ben verr' geweeft van alle Konings hoven.
Hoe is dit! Wereld Vorft, is dit een Keizer zyn,
Geheele dagen lang te zitten in den wyn?
Te nemen zyn vermaek ontrent de lichte vrouwen,
En alle mal gelaat met vreugden aen te fchouwen?
O! dat en is geen werk dat uwen ftaet betaemt;
En zeker; machtig Prins, ik ben 'er in befchaemt.
De plichten van het Ryk dat zyn geftage zorgen,
Van dat de zonne daelt tot aen den rooden morgen.
De Kroon behoeft den geeft, behoeft het gantfche lyf,
Gewis al wieze draagt en hoeft geen tyd-verdryf.
Een Prins heeft ander werk; hy moet geftrenge Wetten
Hy moet voor al het Ryk de nutfte regels zetten.
Hy moet het weelig volk, ook door zyn eigen daed
En leiden tot de deugd, en houden in de maet:
Nadien de rauwe Jeugd door hem dient ingebonden,
Op dat 'er niet een maegd of vrou en zy gefchonden.
En dat het flim bejag en drift tot vuile luft,
Door hem dient afgekeert en uit te zyn gebluft.
Gy die ons Koning hiet, en wilt geen Vryfter fchenden,
Die nooit een dertel wicht of hoofifche linkers kenden
Doet eer dat u betaemt, beftiert het Vaderland,
En houd u gulle Jeugd door reden in den band.
Dit zal u, machtig Vorft, een ftil en vreedzaem leven,
Dit zal u door het Ryk ontzag en eere geven.
Een die maer flechts het volk en niet zyn luft gebied,
Verdient na rechten aerd den naem van Koning niet.
Die zeid de jonge Maegd met zoo een deftig wezen,
Dat in des Konings hert een af keer is gerezen.
Van alle vuil bejag: Hy laet het mallen ftaen,
En doet dien eigen ftond zyn Raden henen gaen.
Hy gaet in zyn vertrek in ftilheid overleggen,
Al wat de jonge Maegd hem aen beftond te zeggen.
En als haer gantfch gefprek by hem ontfchakelt werd
Het docht hem dat de grond quam uit een edel hert.

Quam uit een reine ziel, en dat zoo vrye zinnen,
Zyn machtig om een Prins te konnen overwinnen.
Hier komt haer zoet gelaet, en aerdig wezen by,
En ziet daer is de Vorst in zoete razerny.
Hem kan geen stille rust ontrent de leden komen,
Vermits zyn diepste merg alreed' is in genomen.
Wat dient 'er meer gezeid? Hy stelt ten hoogsten vast
Dat geen als deze Maegd hem toe en dient gepast.
Maer Damon onderwyl is in de stad gekomen,
En heeft na zyn belang aen alle kant vernomen;
Maer wat de jongman doet, of waer hy vragen kan,
Geen mensch doet hem bescheit, geen mens en weet 'er
Een Boer, een Herder-Kind, gekomen van de stellen (van
In kleeding wonder rou, en zonder met-gezellen,
Eenvoudig uit 'er aard, en rond gelyk een kloen,
En weet niet hoe te gaen, of wat te zullen doen.
Hy zukkelt in het Hof, en waar de menschen gingen,
En, na zyn slecht begryp, doorsnuffelt alle dingen;
Maer 't is van klein beleid al wat de Jongman doet,
Wie sneeg is in het land is hier een slechten bloed.
Hy ziet een machtig Slot, hy ziet vergulde zalen,
Hy ziet den ryken glants, daer in zyn oogen dwalen,
Hy ziet een schoon verwulf, en wit gelyk een kryt,
En al het groot gebouw behangen met tapyt.
Hy ziet 'er ander volk, als die de schapen wyden,
Hy ziet de frissche Jeugd van jonge Princen lyden;
Hy ziet dat al het werk hier vry wat anders gaet,
Als dat Alexis speelt ontrent zyn mede maet.
Ten leften raekt de kwand daer al de Vorsten zaten,
En met het Hof gezin en by den Keizer aten.
Daar zag hy edel nat in gulde vaten staan,
En dwalen over dis en dikwils omme gaan
Ten leften is de Vorst van tafel op gerezen,
En met een blyden geest, en met een vrolyk wezen.
Ter kamer uit gegaan. En onder dit geloop,
Quam even met den drang ook Damon in den hoop.
Hy vond een nieuw vertrek, daer zag hy schoone vrou-
By menig Edelman by Prinçen onderhouwen; (wen,

Daar

Daar zag hy dat de Vorst een jonge Maagd verkoos
Zoo fris in haar gelaat gelyk een frissche roos.
Daar zag hy hoe de Prins haar door de kamer leide,
Haar streelde met 'er hand, en met den monde vleide
Daar zag hy hoe het volk hier op te zamen liep,
En heil en veel geluks ontrent de Keizer riep.
Hy; wien al dit gewoel zyn wonder vreemde zaken,
En efter niet en derft den grooten Vorst genaken.
Vervoegt hem by een Prins die wat ter zyden stond,
En stort hem in de borst zyns hertens vollen grond:
Ei! makker wie gy zyt, laat my een weinig vragen;
'k En zag nooit Prinçen Hof van al myn leven dagen,
Ei zeg my doch een reis den grond van dit beslag!
Op dat ik in het dorp iet nieuws verhalen mag.
Wat is het voor een man die alle menschen groeten,
En voor wien, als hy komt, ook Heeren buigen moeten?
En wie is doch de Maagd, van alle man bezien,
Aan wien men ieder hoort geluk en hulde bien?
Ik ben een rond gezel, en byster onbedreven,
Die niet als op het land en ben gewent te leven.
Die nooit en heb gewoont als op een Boeren werf;
Neemt my ten besten af, dat ik u vragen derf.
De Prins zag Damon aan, en schoon hy kan bemerken,
Dat hem de leden staen om in het veld te werken,
Zoo vond hy niet te-min in zyn gedaante wat,
Daar in hy groot vermaak en goed genoegen had.
Hy zeid dan: Goede Vriend, de Man by u gewezen,
Dat is de grootste Vorst die oit de menschen prezen.
Een Herder van het volk, een Keizer in het Ryk,
En daar en is geen mensch op aarden zyns gelyk.
De juffer dien gy ziet hem met der hand geleiden,
Dat is een Herderin gekomen uit der Heiden.
't En is naar myn onthoud, nu maar den vyfden dag,
Dat ik haar zonder glans hier in de kamer zag.
Nu strekt hy tot de Maagd zoo verre zyn behagen,
Dat hy ontrent haar is by na geheele dagen,
Dat hy, gelyk het schynt, van haar niet duren kan,
En is haar even zelfs gelyk een echte man.

Als Damon dit verſtond, zoo gaat hy vorder merken,
En liet op dit gezicht de gantſche zinnen werken.
Eer hem dit was gezeid zoo was hy ſteke blind,
Hy zag niet dat hy kend, hy kend niet dat hy mind
Ziet wat een zeldzaam ding! wie zoud 't konnen meenen,
Dat iemand zoo ontlykt door glans van ryke ſteenen?
Dit zeid de rouwe gaſt, en mits hy naarder trat,
Zoo word zyn bange ziel van droefheid opgevat.
Het ſchynt dat hy verſteent, als hy in deze bende,
Zyn trooſt, zyn herten luſt, zyn Herderinne kende.
Het ſchynt dat hy bezwykt, als hy zyn beſte pand
Zag in zoo grooten Hof, en in zoo vuilen hand.
Hy berſt ten leſten uit, hy kan niet langer zwygen:
Die voor een Keizer is en mag geen Herder krygen.
Vaart wel, myn tweede ziel. De Vorſt vernam de ſtem
En zyn beminde Maagd aanhoortze nevens hem.
Daar ſtond de Jongeling met grooten druk bevangen,
Daar ſtond hy ſlegt en zag met tranen op de wangen.
De Prins die in het Hof dit niet en is gewent,
Vraagt aan de lieve Maagd, of zy den Herder kent:
Zy, rond en zonder gal, verhaalt in korte reden,
Wie dat de Jongman is, en wat hy heeft geleden.
En hier uit weet den Vorſt al wat den Herder ſchort,
En waarom dat hy zucht en droeve tranen ſtort.
Hy leid zyn Herderin een weinig uit de lieden,
En laat den rouwen gaſt in zyn vertrek ontbieden.
Daar zeid hy: Vriend, ik hoor gy zyt van goeden aard
Ik wou, zoo 't u beviel, dat gy myn dienaar waart.
Ik zal geſtage gunſt en groote zucht betoonen,
En uwen trouwen dienſt met ryke gaven loonen.
In plaats van dezen py en boeren hongerlyn,
Zal u geheele kleed van gulde ſtoffe zyn.
De Maagd u wel bekend die heeft u zoo geprezen,
Dat gy, na dat my dunkt, hier moet gevordert wezen
Wel aan, verlaat den bou, den vlegel en de wan,
En word ontrent een Prins een luſtig Edelman.
Gy zult hier in het Hof ook zonder iet te zaayen,
Gy zult al ryker oogſt en beter vruchten maayen.

Dan

Dan als gy ſtaat en ſpit, of op den velde ploegt,
Zoo gy naar ons gebruik alleen de zinnen voegt,
Gy ſlaapt of in het ſtroo, of op gedroogde biezen;
Hier zulje zwanen-dons tot uwen leger kiezen.
Gy hebt een ſlecht vertrek van klei en ſtroo gebout;
Hier zal u woning zyn geçiert met edel gout.
U muren zyn bedekt met raag en ſpinne webben;
Hier zulje ſchoon tapyt in zaal en kamer hebben.
Gy drinkt maar ſchralen wy, en eet geringe koſt;
Maar hier is vet gebraad, en niet als zoete moſt.
Gy kont in u beroep alleen maar ſchapen weiden;
Hier kunj' een machtig heir en groote bende leiden.
Gy draagt een herders ſtaf, die uwe bokken dwingt,
Maar dit is ander tuig dat in de ſteden dringt.
Gy voert u kleine byën ontrent de groene linden,
En zoekt in haren korf een Koning uit te vinden.
Maar lieve zegt een reis, wat u de Koning geeft,
Die in zoo engen korf en van de groente leeft?
Hier kunje grooten ſtaat, hier goed en eer bekomen,
By ons werd menig land door wapens in-genomen.
Daar is geen heerſchappy te rapen in het groen;
Maar ik of myns gelyk die kan u voordeel doen.
Hier leert men geeſtig zyn hier leert men deftig ſpreken,
Hier leert men wys beleid en hondert gauwe ſtreken.
Maar die ſtaag met het vee gaat weiden in het gras,
Die blyft voor immermeer een klunten als hy was.
Gy daarom, geeſtig quant, laat eg en kouter varen,
En kieſt een beter ſtand voor uwe friſſche jaren:
Hebt gy de Vryſter niet tot wie gy zyt gezint,
Gy zult van heden aan van Prinçen zyn bemint.
Als Damon van de Vorſt aldus was aan geſproken,
De luſt tot zyn beroep en is hem niet gebroken.
Want als hy voor een wyl het ſtuk had overleid,
Zoo heeft hy voor den Prins ten leſten dit gezeid.
Indien ik bidden mag, ô Prinçen hooge machten!
En wilt ons laagen ſtant niet al te zeer verachten.
En pryſt ook niet te veel de macht van u gebied;
Want na myn klein begrip, 't en is zoo luſtig niet.

Ik

Ik heb een ouden Vriend die in zyn oude dagen;
Plag fruiten in de ſtad en ander groen te dragen,
Die heeft ook in het Hof een langen wyl verkeert,
En wat daar omme gaat, dat heeft hy my geleert.
Hy was in zynen tyd een wonder ſnegen jongen,
En liet het ooge gaan ontrent de vreemde ſprongen,
Ontrent het los gewoel, dat om de Princen zweeft,
En leerde wat het Hof voor quade nukken heeft.
Dit ging de goede man my menigmaal verhalen,
Als ik beneven hem ging weiden in de dalen.
En ſtaag was zyn verſluit, wanneer ik van hem ſchiet,
En woont niet in het Hof, de deugd en woont 'er niet.
En dient geen machtig Vorſt, al mocht 't u gebeuren,
Al ſchynt het eerſt vermaak, gy zult 't u betreuren.
Nu weet ik dat de man my ried gelyk een vriend,
En houde dat het Hof geen vry gemoed en dient.
'k En wil om overvloed geen ſmaad of banden lyden,
Een hert dat zich vernoegt dat kan hem licht verblyden:
Heb ik tot myn behoef een kleine water-put;
Waar toe is my de vloed van gulle ſtroomen nut?
Al is het water groot, en dat de holle ſtroomen,
Geen dam kan wederſtaan, geen dyk en kan betoomen.
Wat voordeel doet het my? Al lyd ik grooten dorſt,
Een weinig is genoeg aan myn verhitte borſt.
Ik acht 't meerder vreugd te leven by de ſchapen,
En op een groene wei geruſt te mogen ſlapen,
Ik acht 't meerder luſt te ſpeelen op een ried,
Als wat een Hoveling ontrent een Vorſt geniet.
Te woonen in het woud, het jonge vee te wyden,
De geiten aan den berg, de ſchapen aan der hyden.
De bokken aan den klip, de koeyen in het gras,
Van daar komt meerder vreugd, als ooit in hooven was.
Ik ben een ruſtig kwand, in vryheid opgetoogen,
Ik heb een ronden aard uit 's Moeders borſt gezoogen
My dunkt dat al het volk hier leeft in ſlaverny;
Want daar een grooter woont en is geen minder vry
Wat in het Hof verkeert, dat acht ik al gevangen,
Men ziet de ketens zelfs hun om de leden hangen.

't Is

't is waar de stof is schoon, zoo datze werd benyt;
Maar eester is het volk haar zoete vryheid quyt.
Een slaaf is aan het lyf, zy in den geest gebonden,
En dat word over al het meeste leed bevonden.
Het lyf is maar een schors: maar wat men binnenraakt,
Dat is 't dat den mensch geweldig bitter smaakt.
Hier woont geen echte trou, maar wel een lustig streelen,
Een Hoere met het Wyf die moeten t'zamen deelen.
Hier is het al bedrog, 't is niet als eigen baat,
't Is al vol linkerny al wat 'er omme gaat'
Hier toe word' ik genood, om dit te komen leeren,
En 't is, gelyk men meind een lagen staat vereeren;
Maar ik en acht 't niet wat vreugd' geeft doch het goud
Ik vinde meerder lust ontrent een jeugdig woud:
Hier zal ik blyder zyn, en vry al beter varen,
Als daar een stage wacht de kamer moet bewaren,
Als daar men proeven moet, of niet een boos fenyn,
Is in het schoon gebak of in den zoeten wyn.
Ei zeg myn doch een reis! wat heb ik doch te passen,
Op al het Hoofs beslag en overtollig brassen?
Wie heeft 'er ooit veracht een ham of schapen boud,
Gehangen in den rook, gewreven in het zout?
Wie siechts met honger eet, gelyk wy Boeren plegen,
Al nut hy slechte kost, hy vind een vollen zegen
Hy vind dat hem bevalt, hy vind een zoete smaak,
In spyt van hoofsche pracht; wy leven in vermaak.
Wie met den lyve werkt en hoeft geen grage zouzen,
Wie staag in hoozen gaat behoeft geen zyde kouzen,
Die met een grauwe py ten vollen is vernoegt,
En ken geen zachter kleed of dat hem beter voegt.
Wat kan het ryk gewaad aan my of iemand geven,
Al waar het al te maal van enkel goud geweven?
Een Herders ruime dracht die staat my beter aan,
Als in een Hoofsche praam geperst te moeten gaan.
Een kleed van eigen wol of eigen vlas gesponnen,
En vrucht op eigen land met eigen hand gewonnen.
En moes uit eigen hof, en vleesch uit eigen stal,
Dat is de zoetste vrucht van gantsch het aardsche dal:

We

Wel laat dan dien het luſt by groote Prinçen leven,
En aan het dertel Hof de leden over geven,
Ik pryze boven al het vry en luſtig Veld,
Daat ons geen zwarte nyd of zucht of eere queld.
't Is zeker hooge ſtaat of diergelyke zaken,
En konnen nimmermeer ons recht gelukkig maken:
Een ſtil, en billyk hert, dat hem na reden voegt,
Dat is het dat de menſch op aarden vergenoegt.
Ik weet het is een kunſt een Prins te moogen vleyen,
En als het dienſtig is zyn netten uit te ſpreyen,
Ik weet het is geluk met Vorſten wel te ſtaan?
Maar eer het iemand denkt zoo is de gunſt gedaan.
't Is ys van eener nacht, hoewel het ſchynt te blinken,
Hoe vaſt dat iemand gaat hy kan noch efter zinken:
Een Prins heeft groote macht maar vry geen mindergal
Wie hem eens tegen krygt hem treft een wiſſen val.
Wel aan! weeſt gy een Vorſt, en 't moet u wel bekomen,
Maar ik en heb nooit luſt in Hooffche pracht genomen.
En zoo en doe ik noch. Ik wil een Herder zyn,
Want al wat eere geeft en is niet zonder pyn.
Daar gaat den ronden gaſt, daar gaat den Herder ſtryken,
En ſtelt een vryen hals voor groote Koningryken,
Hy paſt niet op het Hof of op het Hoofs beſlag,
En werd eerſt wel gezint als hy zyn hutte zag,
Nu, Vorſt, ik zeg u dan en wil u God beveelen
Die laat u vruchtbaar zaad en zoete Kinders teelen.
Ten dienſte van het Ryk. En gy ô fiiere Maagd!
Die mits een moedig hert een Keiſer hebt behaagt,
Dewyl gy niet en zyt voor myne Koi geſchapen,
Maar om hier in het Hof ontrent den Vorſt te ſlapen,
Ik wenſch u veel geluks: en als het wezen moet,
Blyft eigen aan den prins, en zyt van my gegroet.
Gy zult noch menigmaal en op verſcheide reizen,
Gy zult noch voor gewis op uwen Herder peizen,
De tyd zal alle ding eens maken openbaar,
Al blinkt de gulde Kroon, zy weegt gewichtig zwaar.
Wel moet my grauwe Py, myn kleine wooning varen,
Heb ik geen hoogen ſtaat. ik hebbe zoete jaren,

Ik heb een vrolyk hart, en ben myn eigen man,
Dat noit het prachtig Hof zyn Jonkers geven kan.
De Prins die stond verbaast van dit vrymoedig spreken,
Hy prees zyn ronden aard al scheen hy wat gesteken,
Hy zeide tot besluit, De man die heeft gelyk;
De mensch die zich vernoegt bezit een Koningryk.
Hy laat den Jongeling een schoone wooning geven,
En Landen na den eisch, en kudden daar beneven,
En peerden tot den Bou, en schapen boven dat,
Meer als in dit geweest een Herder oit bezat.
De Vader van de Maagd en word ook niet vergeten,
Soo haast de jonge Prins heeft zynen staat geweten;
In voegen dat de man en al zyn naaste bloed,
Bekomt uit dit geval en eer en machtig goed.
Syn Dochter niet te-min door haar bequame zeden,
Door oordeel goed verstand, en ongeveinsde reden,
Wast in des Keisers gunst, en dat zoo wonder diep,
Dat zy als echte wyf op zynen leger sliep.
Dit werd van stonden aan door al het land geweten:
En straks word menig hart door zwarten nyd bezeten:
De juffers van het Hof die zyn 'er om gestoort,
Vermits een slechte Maagd den Keiser heeft bekoort;
Vermits een slechte Maagd den Keiser heeft bewogen,
En zonder minne kunst tot hare min getogen:
Het is te grooten spyt dat zoo een Herders Kind,
Ontrent den grooten Vorst de meeste gunste vind,
Hier op gaat Achter klap een vreemde vond bedenken,
Om aan de jonge Maagd haar goeden naam te krenken.
Zy spreekt eerst binnes monds, maar luider naderhand,
Hoe dat het Herders Kind aan Damon is verpand,
Met Damon is verzeilt, na Damon is geweken,
Door is en weet niet wat, door vreemde minne-treken,
Door slimme tooverkunst, en dat de looze gast,
Ten lesten door bedrog, de Vryster heeft verrast.
Dat hy een langen tyd ging doolen aan der heiden,
Zoo dat om zyn verdriet de teere Nimphen schreiden,
Maar dat hy op een bot en wonder haast genas:
In 't kort, het was gezeid, dat zy geen Maagd en was.

Dit

Dit quam ook, door beleid, ontrent des Keizers ooren,
Men liet hier allezints de ſnoode ranken hooren.
Dies werd de jonge Vorſt bedroeft en ongezint,
Mits hy de jonge Maagd van gantſcher herten mind.
Hy weet noch evenwel in zyn gemoed te merken,
Wat dat de zwarte nyd in Hoven placht te werken,
Hy weet wat voor een volk ontrent de Prinçeen leeft,
En wat het grillig Hof voor ſlimme grepen heeft.
Hy dan, met dit geval tot aan de ziel beladen,
Ontbied het beſte deel van zyn vertrouſte Raden.
Hy doet haar al het ſtuk ten vollen overſlaan,
En ſtelt ten leſten vaſt wat dat 'er dient gedaan.
Ontrent een hooge berg, niet verre van Ephezen.
Daar plag in ouden tyd een ſtil geheim te wezen.
Geen byl, geen menſchen hand en had 'er aan geraakt.
Maaar Vrou natura zelfs die heeft 't daar gemaakt.
In 't midden hing een Ried van veelderhande leden,
Dat hadde Pan wel eer met eigen hand geſneden.
Een Ried dat zomtyds gaf een wonder zoeten zank,
Een Ried dat zomtyds gaf een wonder zoeten Klank;
Want als daar in het land een vryſter werd gevonden,
Door eenig ſlim beleid verdacht te zyn geſchonden.
Zoo wordze van het volk in deze rotz gebracht,
Van waar men dan de proef van hare maagdom wacht.
Want zoo miſſchien de ſloir haar maagdelyke deeleu;
Had door ongure luſt aan iemand laten ſtreelen,
Zoo gaf terſtond de fluit een wonder droeft geluit,
En wat men poogen mocht, daar quam uiet anders uit,
En dan moeſt haren naam op alle tongen ryden,
En van de gantſche Jeugd onzoete nepen lyden.
Zy mag van nu voortaan niet komen aan den dans,
Daar Maagd of jong Gezel omringt een rooze-krans.
Zy moet een ander kleed, een ander hulzel dragen;
Wat zal de Vryſter doen? het zyn verdiende plagen
Want die haar eere miſt, en dat met eigen ſchuld.
Moet lyden wat 'er volgt, en even met geduld.
Maar zoo de jonge Maagd haar niet en had vergeten,
En dat haar edel waas niet af en was geſleten,

Zoo

Zoo gaf het vrolyk Ried zoo wonder blyden zank,
Dat zyn verheven galm door al de velden klank.
Daar op werd ſtraks de Maagd van ieder vry gewezen,
En met een vollen mond van alle man geprezen;
En die haar reine naam met ſnappen heeft beklad,
Die werd van ſtonden aan gebannen uit de ſtad,
Gedreven uit het veld: hy mocht niet meer verſchynen,
Alwaar men bange zorg door vreugde doet verdwynen;
Want die met achter-klap een jonge vryſter ſchent,
Is waard om by het volk nooit meer te zyn gekent.
De Raden van den Prins die hebben goed gevonden,
Dat na het vreemd geheim de Vryſter zy gezonden,
Op dat dit zeldzaam Ried mocht brengen aan den dag,
Wat ieder van haar eer voortaan gelooven mag.
Maar die de jonge Maagd in haar geluk benyden,
Die lieten voor en af een Hoffchen linker ryden,
Die heeft het gantſche Ried met aarde toe gepropt,
Zoo dat aan alle kant de Fluiten was geſtopt.
En ſchoon daar iemand blies ook zelfs met volle kaken,
Hy konde geen geluid, geen helle ſtemmen maken.
Dat werd met ſlim beleid op dezen voet bedacht,
Op dat de jonge ſpruit in ſchande zy gebracht.
Maar als het geeſtig dier een kleinen tyd geleden,
Quam met een groot gevolg tot aan den hol getreden,
Ontſloot terſtond de deur met onverwachten ſpoet,
Ook eerder eenig menſch de grendels open doet.
Het Ried noch boven dat begon terſtond te ſpeelen,
En dikmaal op een nieuw een ander lied te queelen.
De klei die ſtoof 'er uit, doch eerze neder quam
Zag ieder dat het ſtof een ander wezen nam.
Al wat 'er uit de lucht ter neder kwam gezegen,
Dat werd van ſtonden aan gelyk een zoeten regen,
Van aardig boom gewas, van loof en ander kruid,
Gelyk men veeltyds ſtrooit ontrent een jonge bruid.
Noch is 't niet genoeg, het loof begint te groeyen,
Te ſpruiten op de zaal en even daar te bloeyen,
Dies heeft ſtraks al het volk een groote vreugd getoont,
En met het nieuw gewas de blyde Maagd gekroont.

Daar gaan de poſten af en rennen door de velden,
En gaan het vreemd geval den jongen Keizer melden.
De Vorſt die is verblyd, en 't Hof dat werd ontzeid,
Aan al die vinders zyn van zoo een ſlim beleid.
Daar wierd de jonge maagd met wonder groot verlangen,
Ontmoet, bewellekomt. en in het hof ontfangen;
Daar werd de jonge Maagd den Keizer toe gebracht
Die haar met groote vlyt in zyne Kamer wacht.
Men houd dat hy voortaan, den lust van alle vrouwen,
Heeft deftig in getoomt, en krachtig weder houwen,
Soo dat geen Hoofſche Maagd, geen Vryſter in de Stad
Maar zy in volle daad zyn hert alleen bezat.
Noch is het niet genoeg, de Vorſt die is bevangen,
Niet ſlechts met hare Jeugd en onbevlekte wangen;
Niet met haar geeſtig oog, of met haar zoet gelaat,
Sy dient hem boven dien gelyk een achter-raad:
En dat ook niet alleen in alle kleine zaken,
Maar die het hoog beleid van groote Vorſten raken.
Sy die geen land en had (vermits haar ſneeg verſtand)
Beſtiert het gantſche Ryk, bezit het gantſche Land.

HET DERDE DEEL.

DE

WYSHEID

SPREEKT;

TOT UITLEGGINGE VAN DE

TYTELP-LAAT

VAN HET TEGENWOORDIGE

DERDE DEEL.

DE. Wysheid op een tyd in haren throon gezeten,
Geneigt om aan het volk iets goeds te laten weten.
Sag met een wakker oog, uit haar verheven ſtoel,
Sag door het gantſche land, een byſter groot gewoel:
Sag Maagden overhoop, zag oud' en jonge Lieden,
Onzeker wat te doen, en wat 'er zal geſchieden:
Sag wat een vryſterwacht, en wat een vryer jaagd,
En wat een jonge weeuw in haren boezem draagd.
Sag hoe meest al de Jeugd zich veerdig poogt te maken,
Om met een ſnellen greep een ſchoon juweel te raken,
Gewis een ſchoon juweel, en (naar men heden raamt)
Dat, eer oit Holland was, een Trou Ring is genaamt.
Maar in dit deftig Werk vernamſe loſſe ſtreken,
Zoo datze tot de ſchaar aldus begint te ſpreken.
Wat grypt dit jachtig volk zoo graag na dezen ring.
Gewis het ware best dat hy wat langer hing.
Want voor een die hem zelfs niet haaſt en wil bedroeven,
s 't noodig dit kleinood na rechten eiſch te proeven,

En dat op dezen ſteen die gy voor handen ziet,
En die myn trouwe zorg aan alle menſchen bied.
Dit goud (al is 't ſchoon en luſtig aan te ſchouwen)
En paſt niet alle Mans, en paſt niet alle Vrouwen;
Ook wien het paſſen mag, 't en paſt hem efter niet,
Die maar om geile vreugd en nooit eens hooger ziet.
Hoe weinig is het volk dat tot my komt genaken,
Al eer het aan den Ring zich vaſt beſtaat te maken!
Wie doet hier dat hy zou? wie pleegt 'er goeden raad?
Ach naauw van duizend een die na den regel gaat.
Een ieder ſneld om ſtryd, en loopt met raſſe ſchreden,
Begeerte ſtiert het werk en niet de wyze reden.
De dwaal geeſt van de Jeugd verrukt haar ydel hert,
Zoo dat het van de waan alleen bezeten werd.
Wat is de Jonkheid dwaas, die tot zoo groote zaken,
Geen beter onderwerp en is gewoon te maken!
Ey wat ik bidden mag! en gaat hier niet te ras;
Dit ſtuk is heden noch gelyk het eertyds was.
Het goud dat van Peru of elders word gezonden,
Of in den gulden ſtroom van Tagus werd gevonden.
Is al geweldig zwaar; maar 't goud van dezen ring;
Dat is een wonder ſtuk, een vreemd en zeldzaam ding;
Dat weegt noch allermeeſt. Al wie het meind te dragen,
En moet 't nimmermeer met loſſe zinnen wagen.
En weegt het ſchoon metaal, en proef 't niet te min;
Voorwaar u gantſch verderf of welvaart ſteekt 'er in,
Al naar het word gevat. Ik bidde, jonge lieden,
Laat u in dit geval niet van de luſt gebieden;
Maar houd u gulle Jeugd gedurig in den toom:
Want die en is maar ſchyn, en niet als enkel droom,
En niet als maar een vlam uit lichte ſtof gerezen,
Die naar een korten tyd vertoont een ander wezen.
Ey! ziet eens hoe 't 'er gaat. Wat iemand haaſt beviel,
Quelt hem wel naderhand tot in zyn diepſte ziel.
Maar 't is (myns oordeels) beſt hier breder af te ſpreken,
En zeggen overluid aan iemand zyn gebreken;
Want die een lieven vriend wil geven nutten raad,
Moet toonen wat 'er ſchort, en hoe de zake ſtaat.

Voor

Voor eerſt gy jonge ſpruid, die met geſtrekte leden,
Komt uit het Franſche School na dezen ring getreden,
En ſnelt niet tot het werk met zoo een loſſen gang;
y dunkt, u moeders huik die is u noch te lang.
En gy, ô zoete Wulp! wat loopje na de banden?
U baard (na dat ik zie) is korter als u tanden,
Gy haaſt al wat te zeer, en komt al wat te vroeg;
Eet noch een wyle pap, en dan is 't tyds genoeg.
Maar gy, bedaagde Vriend, die nu behoort te weten,
Dat van u beſte ſtaal al veel is af geſleten,
Ey lieve blyft geruſt, en voegt u na den tyd,
Daar heeft nooit gryzen baard na rechten eiſch gevryd
Voor al gy Beſtemoer, die hier ook tracht te komen,
Gy lieft een Jongeling, na dat ik heb vernomen:
Kè, Besje, ſtaakt het werk, u paſt geen dertel ſpel,
Of paſt u noch een man, u paſt geen jong gezel,
Maar ginder komt een hoop die met verminkte leden,
Schynt na den ring te gaan; en al met raſſe ſchreden;
ô Trout niet, onguur volk! 't is ſchade voor 't gemeen;
En, zoo het wezen mag, houd u gebrek alleen.
Gy vorder vlugge Maagd, die hoog beſtaat te rekken,
Om dit vermaard Juweel met krachten af te trekken,
En gaat zoo niet te werk, 't en voegt de maagden niet;
Wacht tot een geeſtig quant aan u zyn gunſte bied.
En ſchoon ook dat gebeurd en wilt niet happig grypen,
't Is quaad hier al te licht de vingers toe te nypen:
Want die na dezen ring met open handen taſt,
Word veel met leed gewaar dat hem dit niet en paſt.
Maar hier verſchynt 'er een die wenſcht den ring te kry-
Om dat 'er helle glants van hem komt neder zygen: (gen,
My dunkt hy zoekt een wyf niet om de ware deugd,
Maar om haar ſchoone verw, of om haar friſſche Jeugd,
Ook dat is ſlecht bedryf. Eylaas de ſchoonſte roozen!
Die leggen menigmaal op eene nacht bevroozen,
Ofworden zoo verſlenſt door eenen zonne-ſchyn,
Dat zy ſtraks zonder glants en geenzints toonbaar zyn,
Het roosje van de Jeugd, het bloemtje van de jaren;
En is het ſteunzel niet om wel te mogen paren;

Dus zooje niet en wilt u quellen met berou,
Kieſt vaſter onder werk tot zoo een zwaar gebou.
Noch zie ik hier een menſch zich in den ring verblyden,
Om dat hy effen is, en rond aan alle zyden;
Het is een Jan treed-zacht; hy zoekt niet als gemak,
Als of 'er niet als vreugd in deze ronte ſtak.
O Vriend gy zyt verdoolt. Ey laat u niet bedriegen!
Sy miſſen veel gemaks die jonge kinders wiegen;
Men zingt hier menigmaal, al is men niet te bly,
En daar en was noit trou van alle kommer vry.
Gy moet om vreugd alleen voor u noit Wyf begeeren;
Want in het echte bed daar zyn ook harde veeren,
Die tyk is niet alleen met zachten dons gevuld,
Sy dient al menigmaal beſlapen met geduld.
Wel aan dan, groene Jeugd, en gy ook rype Lieden,
Die aan het trou juweel den vinger meind te bieden.
Wilt gy niet zyn bezocht van druk en ongeval,
Onthoud dit eenig woord dat ik hier ſtellen zal:
Komt met een rein gemoed voor-eerſt tot my genaken;
Eer gy aan dezen ring u vaſt beſtaat te maken;
Want die het goud ontfangt, en niet te vooren proeft,
Schoon dat hy vreugde zocht, hy vind dat hem bedroeft.

MAN-DRAGENDE

MAAGD;

Ofte beſchryvinge van het

HOUWELYK

VAN

EMMA,

Dochter van de Keizer Charle Magne,

OFTE

KAREL de GROOTE,

MET

EGINART,

Des zelfs SECRETARIS.

ALs Karel met geweld de Gotten had verdreven,
En nu als Wereld-Vorſt in pais vermocht te leven,
Stond gantſch het leger ſtil, en al de Franſche Jeugd,
En zocht maar tyd verdryf, en niet als loſſe vreugd,
Men ziet geen zweerden meer, men ziet geen ſchilden blinken,
Men hoort geen hel trompet omtrent de grenzen klinken,
Men vind geen aldelborst die lans of ſpieſſe drilt,
En al wat wapen hiet en is niet meer gewilt

Maar Venus Kind alleen behiel zyn gulde pylen,
Die ging het dertel Wicht wel happig zitten vylen,
Begaf zich in het Hof, en quettte menig held,
Die nooit in alle kryg ter aarden was geveld.
Wat mag hem, zeid het Wicht, de Keizer laten denken,
Dat ik geen magt en heb om hem te mogen krenken?
En dat hy maar alleen geheele Ryken wind?
En dat men zyns gelyk ook elders niet en vind?
Gewis hy is verdoolt. Ik kan ook wapens voeren,
En Vorsten neder slaan, en landen omme roeren,
Ik wil ook aan het volk gaan toonen wat ik kan,
En dat ik beter schiet als eenig wakker man.
Wel Vorst, die uwen naam doet in de wereld klinken;
Weet dat u los gezwel in haast zal moeten slinken,
Weet dat ik boven my geen hooger macht en ken,
Maar dat ik nevens u een werelds dwinger ben.
Gy wierd my veel te los, en van te grooten weelde,
Indien ik in het Hof myn rolle niet en speelde:
Nu leert ook werelds kind hoe 's wereld zaken gaan,
Geluk en groote vreug' en kan niet lange staan.
Dit zeid' het dertel Wicht, en stelt hem om te vliegen,
En zoekt door al het Hof wie dat het zal bedriegen,
En wat het voor een greep zal brengen aan den dag,
Waar van de groote Vorst de smerte voelen mag.

EEn wakker Edelman die geestig wist te schryven.
En na de rechte maat de penne konde dryven,
Kreeg in het Fransch gebied, by middel van de kunst
Een naam by al het volk, en by den Koning gunst.
Zyn penne word gebruikt in alle groote zaken,
En waar een defig schrift by Vorsten is te maken;
Al wat hy neder stelt heeft pit en groot kracht,
Zoo dat om zyn geschrift hem al de wereld acht:
Het Ryk was doen ter tyd in lusten uit gelaten,
Geneigt tot alle spel en dertel boven maten.
Zoo dat 'er nacht geloop en vreemde mommerien,
Zyn in het weelig Hof en over-al te zien.

De

De Vorst schiep even zelfs een wonder groot vermaken,
In vrouwen, in gedans, en diergelyke zaken:
Ziet daar een geile tyd! Al wat de Koning doet,
Dat vind het Hof-gezin en al de wereld goed.
Dit wyst de stage daad, dit leert de wyze reden;
Als 't hooft niet wel en is, zoo quynen al de leden.
Het was een oud gebruik het is een nieuwe vond,
Gelyk de Juffer is zoo is ook haren hond.
't Geviel om dezen tyd dat twintig Edel-lieden,
Bestaan een nieuw gedans den Koning aan te bieden,
Zy komen in het Hof, als Herders uit gereed,
Maar geestig evenwel en wonder net gekleed.
Men zag het geestig volk met twintig Herderinnen,
In 's Konings ruime zaal een nieuwen rei beginnen.
De leider van den dans dat is de boks-voet Pan,
Die alderhande spel en Herders deuntjens kan; (gen,
Daar ziet men vreemd gezwier en duizend nieuwe sprong-
Dan los (gelyk het scheen) dan weder in gedrongen:
Dan is het gantsche rot gemengelt onder een,
Dan toont de Maagden rei haar wederom alleen.
De Ridder Eginart is eene van de gasten,
Die op dit Herders spel en op de maten pasten,
Men zag aan zyn gelaat te midden in den dans,
Dat hy een cierzel is van alle jonge mans.
Hier quam doen Venus Zoon hem by de reyers voegen,
Zoo kluchtig in gebaar dat al de Juffers loegen;
Het sprong, het liep het vloog, het maakt een bly gezank.
Maar dede zoo het plag, en scheide met een stank.
De dochter van den Prins, die met de groote vrouwen,
De sprongen van de Jeugd is bezig aan te schouwen,
Die word door hem geraakt en in de borst gewond,
Eer dat 'er eenig mensch de reden onder vond.
Zy let op Eginart en zyn volmaakte leden,
En hoe hy op de zaal quam geestig aan getreden,
En hoe hy boven al den gantschen rei vereert,
En straks is haar gezicht op hem alleen gekeert,
Het reyen heeft gedaan, de mommers gaan vertrekken;
Maar zy voeld des te meer het vier in haar verwekken:

En schoon zy is alleen, zy voeld een aardig beeld,
Dat haar ontrent het oog en door de zinnen speeld.
Zy weet nu wie hy is, en hoe in 't Hof gekomen,
Dat had het Vrouwelyn al in der haast vernomen;
En schoon of zy bemerkt haar ongelyken staat,
Noch voeltze dat het vier allenkskens hooger gaat,
Nocht voeltze dat een brand in haasten opgerezen,
Verwekt in haar gemoed een wonder zeldzaam wezen.
Wat raad in dit gevaar? zy leeft in stage pyn,
Zy kan niet by het volk noch in haar kamer zyn.
Gelyk een vluchtig hart, dat van een Weimans jongen
Getroffen met een schicht, begint met losse sprongen
Te rennen door het woud en dwaald een lange wyl
Maar voeld staag in de borst een diep geschoote pyl,
Wat baat het aan een beest, wat baat zyn veerdig loopen,
Het moet 't met verdriet en met dood bekoopen,
Zyn pyn blyft waar het gaat, het smelt in heeten dorst,
En staag zoo vaart het staal hem dieper in de borst
Dus leeft de jonge Maagd vol ongewoone kuren,
Zy kan op eene plaats als geenen tyd geduren,
Haar brein is op den loop haar gantsche ziele maald,
Het schynt haar geest die rust, wanneer haar lichaam dwaalt.
Zy weet tot dit gewoel geen stil vertrek te vinden;
Want zy en heeft geen macht haar tochten in te binden,
En 't wyl in dezen angst haar gantsche leden slaan,
Zoo spreektz' op deze wys haar eige zinnen aan;
Ik was voor dezen bly dus hoog te zyn geboren,
Maar nu heb ik de lust van deze waan verloren,
Ik ben myn edel bloed en groote Vaders gram,
Ik wensch een lager huis en vry een minder stam;
Ik wou, indien ik mocht, van minder adel wezen,
Of wens dat Eginart mocht hooger zyn geprezen:
Want zoo ik minder waar, of hy een meerder Vorst,
Zoo zag ik heden kans te leiden mynen dorst.
Maar nu ons zaken staan op ongelyke gronden,
Zoo word 'er geen behulp geen troost voor my gevonden,
Ik moet van heden af verstmelten in den druk;
Want hoog en machtig zyn dat is myn ongeluk.

Maa

Maar wat is dat gezeid? Waar gaan myn domme zinnen?
Zal ik door een gezicht my laten overwinnen?
Zal ik een slecht gezel ontfangen in de ziel,
Die ik van alle brand tot heden zuiver hiel?
Ey, wat ik bidden mag, laat deze grillen varen,
En bied geen loffen toom aan uwe gulle jaren,
Snyd af, brand uit het quaad, dat in u leden zit,
Eer dat het u de borst en al u lyf verhit.
Gy voelt een stil vergif door uwe leden trillen,
Ey tracht dit nieuw gewoel in u gemoed te stillen!
Vergeet u goeden naam, u reine plichten niet,
Een vonk dient uit gebluft voor die een vlam ontziet.
De ziekte dient verjaagt als die begint te komen,
Al eer door haar geweld het bloed is in genomen:
Het onkruid dient verdelgt en uit te zyn gerukt,
Eer dat het wortel krygt en beter kruid verdrukt.
Wie is doch Eginart, dat ik my zal ontstellen?
Dat ik om zynent wil myn ziel behoef te quellen?
Al wat hem achten doet dat is alleen de pen,
Daar ik in volle daad een Keizers Dochter ben.
Daar ik in korten stond kan honderd Vorsten trekken,
En met een gunstig oog haar gunst tot myn verwekken.
Het waren sloiren werk zoo los hier in te gaan,
En hem te willen doen dat Prinçen dient gedaan.
Hoe wou in dit geval, hoe zou de wereld spreken?
Hoe zou my al het volk met felle tongen steken?
Hoe zou het schamper Hof my vallen op het lyf,
En spellen mynen naam tot enkel tyd verdryf?
Wat zou myn Vader doen, als hy begon te merken,
Daar op zoo laagen stof myn hooge zinnen werken?
Dat ik een Schryver gaf, een Schryver onderstond,
Dat niet als aan een Vorst of Keizer dient gejond?
Maar zwaar hoofd als ik ben, wat is 'er aan gelegen,
Dat ik in myn gemoed tot vryen ben genegen?
Dat ik wat liefs verkies, daar in myn hert verblyd?
't Is jongen lieden werk, en dat van ouden tyd?
De Ridder Eginart is geestig in de zeden,
En niemand zyns gelyk in al de naaste steden?

Schoon

Schoon ik hem gunſtig waar, wat leid 'er iemand aan?
Dat ik op heden doe, is lang voor my gedaan,
Wat zal my doch de pracht, wat zal de grootheid baten?
'k En wil om dit bejag myn liefde niet verlaten;
'k En wil geen ſlave zyn, maar doen wat my bevalt;
Geen eer en heeft ontzag wanneer de jonkheid malt.
De nacht komt onder dies het gantſche land bedekken,
En met een duiſter kleed den hemel overtrekken,
De ſlaap zyg op het volk, en ieder is geruſt,
Maar zy noch evenwel en heeft geen ſlapens luſt.
Sy geeft haar op het bed, maar gaat daar leggen malen,
En laat, 'k en weet niet waar, haar zinnen henen dwalen;
Doch vind noch efter niet hoe zy in dit geval,
Met glimp en goed beleid haar zaken redden zal.
Ten leſten komt de vaak haar oogen overwinnen,
Maar zy malt lykewel met haar verdwaalde zinnen,
Sy droomt, 'k en weet niet wat, zy droomt en is beſchaamt,
Om dat zo geilen droom geen jonge Maagd betaamt.
(Al is de Wei-man ſtil en geeft hem om te ruſten,
Noch keert zyn woelig hert tot zyn bekende luſten,
Hem dunkt dat hy een haas of vluchtig harte ziet,
Ook als hy in het bed een vollen ſlaap geniet.)
Sy, als het ſchemerlicht nu aan begon te breken,
Bevond haar brandig hert maar des te meer ontſteken.
Sy meind dat zy voor al moet ſpreken haren vriend,
En dat haar zyn gezicht alleen tot ruſte diend.
Hier toe werd zy geſtaag en krachtig aan gedreven,
En heeft daar op een brief aan Eginart geſchreven,
En zeid hem door de pen, dat hy in aller ſpoet,
Daar in het Vrouwen Hof en by haar komen moet.
Sy gaat na dit geſchrift ten nauſten overleggen,
Wat hem, wanneer hy komt, is dienſtig aan te zeggen;
Nu kieſtze dit geſprek, en dan een ander taal,
En watze ſpreken wil dat proeftze menigmaal.
De Ridder, na den brief te hebben overlezen,
En laat niet in der haaſt in 't Vrouwen Huis te wezen
Hy klopt voor haar vertrek, een maagt die hem verwagt
Ontſluit terſtond de deur, en heeft hem ingebragt. Maar

Maa Emma werd van angſt ten hoogſten in genomen,
Soo haaſt als Eginart tot haar begoſt te komen,
Sy beeſt, en zuizebold, zy ſtond gelyk bekaait,
Het ſchynt dat gantſch het Hof en al de kamer draaid.
Haar voorſpel, haar ontworp, en datze meind te ſpreken:
Was in de lucht gegaan, en uit haar brein geweken.
Nu vingtz' een reden aan dan lietze weder af,
Soo datz' aan Eginart een vreemd bedenken gaf.
Maar als na dit gewoel, haar geeſten weder quamen,
En na den rechten eiſch haar eerſte plaatze namen,
Doen ſchiep zy weder moed; bedenkt een nieuwe vond
En opent met beſcheid aldus haar rooden mond:
Ik heb een langen tyd myn zinnen onderhouwen,
Met priem-en naalde-werk, een hand-ſpel van de vrouwen
En daar in vond' ik luſt, en 't docht my wonder net,
Te ſteken aardig tuig van zyd' of van zajet,
Van goud en peerels zelfs, maar diergelyke zaken,
En konnen nu voortaan myn zinnen niet vermaken.
Wat nieuws verheugt den geeſt, gelyk ik heden merk,
Dies zoekt myn nieusgier hert gedurig ander werk,
Ik hebbe tot de pen een grooten luſt gekregen;
En daar is myn gemoed nu wonder toe genegen,
Om dat ik leſtmaal zag een ſchrift van uwer hand,
Daar in ik groote kunſt en zoete ſtreken vand.
Gy wild, tot myn gerief, een voorſchrift toe bereiden,
Ik zal na u ontwerp myn penne zien te leiden.
Maar als gy door den dag niet al te bezig zyt,
Soo jont my doch een deel van uwen vryen tyd.
Komt ziet hoe ik het maak, en betert myn gebreken,
Ik wil het naalde-werk een wyle laten ſteken,
En ſpeelen met de pen: dat ſtel ik heden vaſt,
Ik weet dat leedig zyn geen jonge Maagd en paſt.
Hier zweeg het Vrouwelyn, en even na het ſpreken,
Zoo is haar gantſch gelaat gelyk een vier ontſteken.
Maar ziet! dien eigenſt nd haar aardig blosje week,
En zy werd lely wit. die eerſt een roos geleek;
En dat ging over hand tot drie verſcheide reizen,
Dies werd de Jongeling onzeker wat te peizen,

Onze-

Onzeker wat te doen. Hy voelt van ſtonden aan;
Al meed' een grillig bloed hem in de leden ſlaan:
Hy voelt een vreemd gewoel, een wonder hert bewegen;
Dat kwan hem door het oog tot in het hert gezegen.
Hy voelt een zeldzaam vier, een nieuw ontſteken brand
Die hy in zyn gemoed voor dezen niet en vand.
Hy tyd daar op te werk, en heeft een dicht geſchreven,
Daar achter, midden, voor, haar naam was in geweven,
't Was Emma waar men zag, en des al niet te min,
't En bracht geen ongemak, geen hinder aan den zin,
Geen nadeel aan het veers, dat bleef al even vluchtig,
En was by wylen zoet, by wylen wonder kluchtig,
By wylen al te geil, maar wat de Juffer las,
Het ſcheen dat al het werk haar niet als hooning was.
De letters even zelfs van al de looze dichten,
Zyn beelde in den ſchyn van kleine Venus Wichten,
En diergelyke ſtof, zoo dat (alwaar men zag)
Men ſpooren tot de luſt in alles vinden mag.
Al wat Jonker dicht daar leid hy ſlimme gronden,
Daar leid hy angels in, en al met nieuwe vonden.
De letter had een ſteert gelyk een ſchorpioen,
Zoo dat haar leſte deel kan innig hinder doen.
Hy ſchreef een A B C, met wonder vreemde trekken,
Bequaam een killig hert tot luſten op te wekken,
Hy ſchreef en wat hy ſchreef dat ketelt haar gemoet,
En 't leſte dat hy ſchreef dat ging op dezen voet;

A *Adem myner ziel*,
B *Blom van onze ſteden*,
C *Ciercel van het Ryk*,
D *Dal van zoetigheden*,
E *Eer van onzen tyd*,
F *Fakkel van de jeugd*,
G *Glans van al het land*,
H *Hof van alle vreugd*,
I *Jont my dat ik wenſch*,
K *Komt tot my genaken*,
L *Laaft myn dorre ziel*,
M *Mint tot ons vermaken*
N *Neemt myn ſmerte weg*,
O *Oeffent minne ſtryd*,
P *Proeft wat gunſt vermag*,
Q *Quiſt geen nutten tyd*,
R *Roosje noit geplukt*,
S *Schoonſte van den lande*,
T *Trooſt van myn gemoed*,
V *Vonk door wien ik brande*
W *Welluſt van myn hert*,
Y *Yder eens vermaak*,
Z *Zee van koning raadt*.
Ach had ik eens de ſmaak!

Hier

Hier ſtaat myn penne ſtil, ik laat het dichten blyven,
Daar zyn geen letters meer hoe kan ik vorder ſchryven?
Princeſſe 't is genoeg, myn ABC is uit,
Gy jont my voor het leſt een kusje tot beſluit,
Een kusje, weerde Maagd, dat noit en is gegeven,
Als daar het innig hert te pande was gebleven,
Een kusje duizentmaal, en duyzentmaal gekuſt,
Dat ſtaag het vier ontſteekt, en nimmer uit en bluſt
Als Emma dit geſchrift met aandacht heeft gelezen
Sy kreeg een vrolyk hert, zy kreeg een luſtig wezen,
Sy prees het geeſtig dicht, zy prees den nieuwen vond
En bracht het aardig veers aan haren roden mond
Sy kuſt 't duizendmaal, doch haar gedurig kuſſen,
En had niet machts genoeg om haren brand te bluſſen,
Sy voelt noch grooter vier en ſtaag een heete dorſt,
Dies lei zy 't aardig werk ontrent haar witte borſt;
Juiſt daar het herte ſpeelt, en daar de geeſten woelen,
En meinde voor gewis het zou haar brand verkoelen,
Maar zy bleef evenwel gedurig ongeruſt,
En onder dit gewoel zoo kreegze dichtens luſt.
Siet wat een zeldzaam werk, de liefde maakt Poëten,
Ook hen die van de kunſt de gronden niet en weten:
De liefde geeft verſtand, en wyſt de menſchen aan,
Wat dienſtig is gezeid en noodig is gedaan.
Voor eerſt zoo let de Maagd hoedat de woorden loopen,
En hoe een aardig veers te zamen is te knoopen;
Sy krygt de krul in 't hooft, en op den eigen trant
Soo was 't dat zy het werk aldus te zamen band:

A *Aas van myne jeugd,* B *Bluſt myn vierig minnen*
C *Kuſt haar die u lieft,* D *Drenkt myn dorre zinnen.*
E *Edel uit der aard,* F *Friſſche Jongeling,*
G *Geeſt van myne geeſt,* H *Heus in alle ding,*
I *Jeugd van myne jeugd,* K *Kroon van alle ſtaten,*
L *Lof van onzen tyd,* M *Mond vol honing-raten,*
N *Noit genoeg gelooft,* O *Offert aan de min,*
P *Puik van alle Mans,* Q *Quelt noit uwen zin,*
R *Roem van al het Ryk,* S *Schat van ſchoone leden,*
T *Thuin van alle vreugd.* V *Vloed van ſchoone reden.*

W *Wensch van myn gemoed*, Y *Ym und sla myn dood*,
Z *Zeer geminde vriend*, *laat gy my in den nood?*
Maar denkt niet, *jongeling*, *al heb ik dit geschreven*,
Dat ik myn beste pand u b n gezint te geven;
Neen vrient, *en denkt het niet*, *ik ben van Keizers bloed*
Ik weet dat ik myn Jeugt voor Princen sparen moet.
Ik lyde datje speelt, *ik wil ook luchtig schryven*,
Maar des al niet te-min zoo wil ik eerbaar blyven.
Gy draagt dan eere toe haar die u gunste bied,
Jokt, *dat is u gejont*; *maar Ridder*, *hooger niet.*
Een kusje lyke wel, *ontrent myn teere wangen*,
Dat zal ik om de kunst en t'uwer eer ontfangen;
Maar laat het Eerbaar zyn, *en van zoo reinen aart*,
Of gy myn naaste bloed, *een nicht of zuster waart.*
Want anders zoo de zoen werd herder aan gedreven,
Ik zal u voor gewis u kusje weder geven;
Op dat geen slim fenyn, *uit uwen mond ontstaan*,
My kan tot in het bloed, *of aan myn herte gaan.*
Wel leert dan zyt gy wys, *een Keizers Dochter myden*,
Of anders (*houd het vast*) *gy zult de straffe lyden*,
De straffe nu gezeit: *en zoo je't weder doet*,
Soo weet dat ook myn wraak al hooger ryzen moet.
Ik zal in volle maat, *ik zal u laten smaken*,
Wat spel het iemand maakt een Vrouwelyn te raken.
Ik zal u, *maar het is my beter dat ik zwyg*,
Tot ik eens nieuwe stof tot gramme zinnen kryg;
'k En wil niet voor den tyd myn stille ziel verstooren:
Hier door heeft meenig hart zyn zoetste vreugd verlooren;
Nu, *Ridder Eginart*, *ik wensch u goeden dag*,
Doet hier en over al gelyk een Ridder plag.

Daar stond een lessenaar die na den eisch geboogen,
Was niet een groen fluweel ten vollen overtoogen.
Hier op schreef Eginart als hy daar binnen quam;
En van haar zoeten mond een kus te pande nam.
Hier leid de Maagd haar veers wel netjens uit geschreven
Zoo dat 'er niet een vlak en klad en was gebleven,
En ziet dien eigen tyd zoo quam de Jonker daar,
En were' van stonden aan het aardig schrift gewaar.

Hy

Hy nam het veerdig op, hy ging het overlezen, (wezen,
En 't ſcheen hem als een droom, een zeldzaam ding te
Een wonder ſtuk te zyn, dat zy, een teere Maagd,
Zoo hoog gezweefden geeſt in haren boezem draagd.
Hier op ontbrand zyn hart, hy kan niet langer wachten,
Hy grypt haar in den arm als met geheele krachten

Hy drukt haar aan den mond met zoo een gullen zoen
Dat zy daar uit verſtond wat hyze wenſcht te doen.
Dus ſpeelt het weelig volk met vrye minne-treken,
Tot dat de reine tucht allenkskens is geweken,
De penne met den inkt, geſchrift en geeſtig boek,
Vervallen op het leſt, en leggen in den hoek;
Want op den looſen grond van wel te leeren ſchryven,
Zoo ging men naderhand een vreemden handel dryven
Want onder dezen ſchyn, door middel van de kunſt,
Zoo dringt de Jonker in tot aan haar diepſte gunſt.
Hy komt de jonge Maagd ſchier even ſtaag bezoeken,
Hy brengt haar nieuw gedicht, en alle zoete boeken.
Hy brengt haar alle ding, ook midden op den dag:
En wat haar gulle jeugd tot vreugde dienen mag.

Hy ſprak een vreemde taal vol ongewoone ſtreken,
Die Maagden hinder doen, en herten konnen breken.
Hy ſchreef een minne-brief, hy dicht een aardig lied,
Daar in men ſlim beleid en Hooffche ranken ziet.
Hy doet al wat hy kan om haar te mogen trekken.
Om haar tot zyne gunſt en vriendſchap op te wekken
Al wat zyn inkt, zyn pen, zyn hand, zyn hooft vermag
Dat brengt de looze gaſt te zamen aan den dag,
Zy, die tot heden toe in net geſchreven boeken,
Haar luſt en tyd verdryf maar is gewoon te zoeken,
Staat eerſt geheel verſtelt, als haar de Schryver geeft,
Een ſchrift dat wilder gaat, en gulle treken heeft.
De ſprongen van de pen, en al de vreemde zwieren,
Daar met dat Eginart zyn letters wiſt te çieren.
Verleiden haar het oog, en des al niet-te min,
Zy vind in korten tyd en weet den rechten zin.
Daar is geen beter vond om ſchrift te mogen lezen,
Als door een Vryers hand veel aan gezocht te wezen.
Een duif een ſlechte duif, (geeft haar een zoete lief,)
Die nooit geen ſchrift en las, die leeſt een minne-brief
Zy weet het eigen wit van dat 'er is geſchreven,
Hoe weelig zyne pen haar ſprongen heeft gedreven,
Hoe geil zy heeft geſpeelt. Ziet jonge lieden ziet,
Wat doet de ſtage vlyt, wat doet de liefde niet?
Maar ſchoon dat aan de Maagd de letters wel bevallen,
Hy die de letters maakt behaagd haar boven allen.
Zy let niet op het ſchrift, maar zag den Schryver aan,
Daar is dat haar gemoed en al de zinnen gaan.
Zy dede menigmaal al willens quade ſtreken.
Om hem, die zomtyds zweeg, te mogen hooren ſpreken
Zy ſchreef haar voorſchrift na, en mids zy dikmaal
Zoo is 't dat haar de gif als ingewortelt bleef. (ſchreef,
Zy drinkt met groot vermaak, en als met vollen monde,
Dat haar tot aan het merg de gantſche ziel doorwonde.
Een dertel minne dicht en dan een ſnege pen,
Dat is het ſlimſte gift dat ik op aarde ken.
Dit heeft haar teer gemoed zoo verre wech getoogen,
Dat zy van heden af is buiten haar vermogen.

Zy

Zy geeft hem nu voortaan geen naam van Eginart,
Zy noemd hem even ſlaag haar ziel en eigen hart;
Maar onder dit gewoel (hoe kan het anders wezen?)
Begon haar deze gaſt een ander boek te lezen;
Hy is een dertel quand, en zy is byſter ſchoon,
En hy en wil voortaan niet dienen zonder loon.
Zoo haaſt zy na de kunſt een letter heeft geſchreven,
Hy zeid dat hem voor al een kusjen dient gegeven.
Hy zeid dat hem terſtond zyn ſchool-geld dient betaalt
Vermits haar teere pen zoo ſchoone letters maalt.
Hy zeid haar wonder veel, hy zeid haar vreemde grepen:
Ach! een die danzen wil is haaſt genoeg genepen.
't Is waar de jonge Maagd die weigert menigmaal,
Doch al met heus gelaat, en met een zoete taal.
Haar neen is wonder erg, en ſchynt hem maar te tergen
Om, ik en weet niet wat, hem op een nieu te vergen,
En dit ging met 'er tyd zoo verre buiten ſchreef,
Dat hy daar menigmaal tot in het duiſter bleef.
De loſſe vryheid waſt, de ſchaamte word verdreven,
De Maagdom lang getergt begon het op te geven.
De Nichte van Pepyn vergat haar edel bloed,
Zoo dat zy haren luſt en zyn begeerte doet.
D jeugd, de min, de nacht zyn drie verſcheide zaken,
D e als een ſnelle wind de luſten gaande maken.
Ach! waar men dezen hoop by een vergadert ziet,
Daar gaat 't over kant, en wat gebeurt 'er niet?
Een Keizers eigen Kind, verrukt door loſſe zinnen,
Liet door een Schryvers pen op haar zoo veel gewinnen,
Dat hy door zyn beleid tot in haar bedde quam,
En daar haar beſte ſchat, voor hem te pande nam.
Zy had, 'k en weet niet wat, door afgerechte vonden,
Haar maagden wys gemaakt en uit het Hof gezonden.
Zoo dat het grillig paar, als uit een volle luſt,
Haar geile minne plicht en gragen honger bluſt.
Maar t'wyl op haar gemak de jonge Lieden mallen,
Zoo is 'er uit de lucht een dikke ſneeu gevallen.
Een ſneeu die al het land met al haar vlokken dekt,
En met een winter-kleed de velden overtrekt.

Maar Emma ſtaag bezorgt gaat onder dies bemerken,
Hoe ſnel de zwarte nacht beweegt haar zwarte vlerken.
Op, zeidze, Ridder, op; 't is tyd en meer als tyd,
Dat gy hier van het bed en van de kamer zyt.
Dit is een bitter woord ontrent des Jonkers ooren,
Hy mag van geen vertrek, en niet van ſcheiden hooren:
Het bed is zacht en warm, 't gezelſchap wonder goet,
En 't onderling onthaal is uitermaten zoet.
Hy zoekt haar, zoo hy kan, met woorden om te lyden,
Twee lieven eens gezind, hoe nood' is 't datze ſchyden!
Zy weder: Ridder op, ik hoort de hane kraait,
Wis zoo gy langer blyft, zoo is het al bekaait:
Ik ducht dat in het Hof licht iemand zal ontwaken,
En die zal hier een deur of venſter hooren kraken.
Gy ryſt dan, Jonker, ryſt, en maakt u op de reis,
Daar zygt in myn gemoed een wonder groot gepeis,
Ik hoor, 'k en weet niet wat, 'k hoor zich iemand roeren
Ik vreeze voor gewis ons iemand zal beloeren;
En al het ſtuk verſpien: en zoo ons dat geſchiet,
Zoo is u leven vriend; en myne roem te niet.
De Ridder is bedroeft, en ſteld hem om te klagen,
Dat hem de ſnelle tyd quam uit den bedde jagen:
Hy ſcheld den dageraad, dat hy zoo verre rend,
Hy ſcheld den blinden nacht, dat hy geen liefd' en kent
Hy ſcheld den vroegen haan dat hy beſtond te kraayen,
Hy ſcheld den Hemel zelfs, vermits zyn wakker draayen
Hy ſcheld al wat 'er is, en zoo hy mocht begaan,
Hy liet een ſtage nacht op al de wereld ſtaan.
Maar als het wezen moeſt, doen ging de Jonker ryzen
Doch hy en liet niet af haar vriendſchap aan te wyzen.
Dan maakt hy droef gezucht, en dan een zoet gevly,
En dan eens wederom een zoentjen tuſſchen by.
Maar als het Vrouwelyn haar deure ging ontſluiten,
En dat den Ridder volgt en trad ten leſten buiten.
Zoo werd het lieve paar in haar gemoed ontſteld;
Vermits een dikke ſneeuw bedekt het gantſche veld
Eylaas! (dit zerd de Maagd) nu is het al verlooren,
Men zal ons voor gewis hier weten na te ſpooren.

Men

Men zal hier in de sweeuw ontdekken uwen voet
Gelyk men uit het spoor de wilde dieren doet,
Het hof is byster slim, en honderd looze gasten,
Die zullen tot den grond ons zaken ondertasten.
Die zullen al het stuk ten vollen open doen; (kloen.
Want die den draad ontdekt die vind wel haast het
Zoo gy dan door de sneeuw gaat uit den kamer treden;
Zoo moet 'er ongemak en schande zyn geleden;
Want als men hier verneemd den gang van eenig man,
't Is domheid, zoo men niet de reste denken kan.
Wat raad hier Eginart? Daar staat de man verslagen,
Hy weet ter wereld niet a's zyn verdriet te klagen.
Zyn geest is uit 'er har door zoo een vreemd geval,
Hy weet niet wat hy doen of wat hy laten zal.
Hy wou tot zyn behulp gezwinde veeren wenschen,
En zweven in de lucht en boven alle menschen;
Hy wou, indien hy kon, gelyk een wilde zwaan,
Gaan maken door het zwerk een onbekende haan.
Hy wou, indien hy kon, met twee getoomde draken,
Voorby de bleeke maan een snelle reize maken.
Tot in een ander ryk: hy wou, indien hy kon,
Gaan mennen door de lucht de wagen van de zon.
En schoon hy namaals viel tot in de zoute baren,
Gelyk als Icarus te vooren is gevaren.
't En was hem geen verdriet, was hy maar uit den nood.
En, (waarom meer gezeid?) hy wensche de bleekedood.
't Is nu geen zuchtens tyd, hier dient in korten stonden,
En op den staanden voet een middel uit gevonden.
Een midden (zeid de Maagd) om niet te zyn beklapt,
Of even op de daad hier niet te zyn betrapt;
t' Za, zit my op het lyf, ik zal met stille schreden,
Van hier tot aen het Hof, tot aan de poorte treden,
Al ben ik niet gewoon te dragen eenig pak,
Ik zal het echter doen ook zonder ongemak.
Prinçes, zeid Eginart, zult gy dit lichaam dragen,
Dat ik tot in de dood voor u behoor te wagen?
Hoe zal ik dit bestaan? ei lieve! zeid de Maagd,
De nood is zonder wet, de kanze dient gewaagd.

Zit op en weest gerust. De vriend laat hem gezeggen,
En ging zyn weelig lyf haar op de schouders leggen,
Maar wenscht in zyn gemoed, en met een stil beklag,
Dat hy van minder last en lichter worden mag.
Maar Emma draagd het pak, en gaat met stille schreden,
En door de koude sneeu, en door het water treden;
Dog voelt geen ongemak. Ziet liefdens zeldzaam werk
Sy maakt de broode stout zy maakt de zwakke sterk.
De maan was eerstmaal doof en zonder gulle stralen,
Maar liet dien eigen stond haar oogen neder dalen,
Sag op het prachtig hof en op het lieve paar,
En straks op dit gezicht zoo word de Hemel klaar.
Diana nam vermaak in dit gezicht zag gebeuren,
En hiet daarom de lucht te ruimen al den nevel scheuren,
En maakt het duister al gelyk een hellen dag,
Soo dat men al het spel in volle leden zag.
't Geviel om dezen tyd dat veelderhande zorgen,
(Die in des Prinçen hert gedurig zyn verborgen,
Den Koning hinder doen, en prangen aan de ziel,
Soo dat geen zoete slaap op zyn gewrichten viel:
Hy keert hem dikmaal om, hy kan niet stille wezen,
En is lang na gewoelt en lesten op gerezen,
Maer ziet hem dunkt hy hoort (dogweetnietwat)geluit
Hy gaf hem van het bed, en keek ten venster uit;
Daar ziet hy door de sneeuw een Juffer komen kneden,
En ziet, een Jongeling die zit haer op heden,
Hy ziet haer ongekleed, en lucht daer henen gaen,
En 't scheen zy had al leen haer onder zieltjen aen.
Dit vond de Keizer vreemd, en gaet daer onverpeizen,
Waer heen dit jonge paar genegen is te reizen,
Hy weet niet hoe het komt, zoo dat een jonge Maagd,
Een rappe Jongeling op haren schouders draagt,
Het stuk dient ondertast. Hy zend de nouwe gasten,
Die even in der nacht op zyne diensten pasten.
Die roepen; Vrysters sta, wie gy ook wezen meugd;
Wy komen tot behulp van uwe teere jeugd:
Geef ons dit wichtig pak, dat gy bestaat te dragen,
Sy dient hier in de koud u leden niet te wagen.

De Juffer kreeg een ſchrik in haar benaude ziel,
Soo dat haar weerde Vriend ter aarden neder viel,
Te midden in de ſneeuw, Hy wierd terſtond gevangen,
Maar zy bleef niet te-min hem aan de leden hangen.
Daar werd dat jonge paar den Koning toe gebracht,
Die met een nieuſchier hert de jonge lieden wacht:
En mits zy binnen zyn, en hem wat nader komen;
Soo heeft zyn wakker oog op alles acht genomen;
Maar hy word ſtraks geſtoorten en dapper ongezint,
Vermits hy in het ſpel zyn eigen Dochter vind;
Syn Dochter die hy meind een ſtille Maagd te wezen,
En die hy menigmaal hier over had geprezen.
Ach! deze ziet den Prins in ſchande voor hem ſtaan,
En haar vermende roem verkeert in enkel waan.
Hy die haar heeft gezien den jongen Ridder dragen,
En hoeft geen zaken meer hem op te komen vragen,
Het weinig dat de Vorſt in dezen handel ziet
Getuigd hem klaar genoeg al wat 'er is geſchied
Syn ongeſtuimig brein begon hem om te loopen;
Dies raamd hy met 'er daad wie dat 't zal bekoopen:

Hy zag den Schryver aan, en hield 't voor gewis;
Dat hy van al het werk den grond en vinder is.
Hy snelt hem tot de wraak, en doet hem daar bewaren,
Tot dat hy zynen wil zal nader openbaren.
Daar mede treed de Vorst in zeker ander zaal,
En met een grammen zin begon hy deze taal:
Ach hier licht nu myn glans om dit oneerlyk mallen,
Hier ligt myn hooge faam ter aarde ter neer gevallen.
Myn Dochter is onteert, hier sta ik nu verstelt,
Vermits haar vuil bejag myn eer neder veld.
Ik hadde nu een Vorst beginnen op te spooren,
Die groot en machtig is en wonder hoog gebooren.
Dat waar een ding geweest dat my en haar betaamt,
Maar ziet elendig mensch! nu sta ik hier beschaamt.
Het stuk is al verbrod, myn luister wech genomen,
't Is schande, 't verdriet, dat my is overkomen.
Het is een leelik werk, een schendig ongeval.
Dat my door enkel leed, ten grave brengen zal.
Wat is een Koning zyn, en al het land gebieden,
Nadien ook spot en spyt een Koning kan geschieden,
Men zeid ook menigmaal dat wy als goden zyn;
Maar al die groote glans en is maar enkel schyn.
Wy moeten even zelfs verdriet en harde slagen,
Zoo veel als eenig mensch, in onzen boezem dragen.
Hier is geen onderscheid van slecht of edel bloed,
Als dat een hooger stam te lager vallen moet.
Wat heb ik buitens lands al zwarigheid te lyden?
Wat heb ik binnens Ryks al ongemaks te myden?
Wat heb ik binnens huis dat my gedurig queld?
En dat myn droeve ziel in vreemde bochten steld?
De Schryver die ik heb met alle myn vermogen,
Gevordert; groot gemaakt, en uit den drek getogen,
Die heeft my voor een loon gebracht in deze smaat,
Zoo dat het leven zelfs my heden tegen staat.
Ik wil den slimmen guit tot hutspot laten kappen,
Zoo kan hy myn verdriet niet elders loopen klappen.
Ik wil hem gantsch het lyf te pletter laten staan,
Zoo duur zal dezen boef den loozen handel staan.

Ik

Ik wil hem boven dien tot aſſen doen verbranden,
En ſtroyen 't vuile ſtof door al de Franſche landen.
Hoe kan 'er pyn genoeg hem werden aan gebracht,
Die niet als voor een ſloir eens Keizers Dochter acht?
Maar holla, myn gemoed, eer ik te zeer ontbrande,
Weet dat ik Rechter ben, en Prinçe van den lande.
Gaat hier in met beſcheid, en niet door ongeduld,
Dit onheil is miſſchien u eigen Dochters ſchuld.
De Jongman dient gehoort, hy is van kloeke zinnen,
Hy is van heus gelaat, wie zou hem niet beminnen?
't Kan zyn dat Emma zelfs tot liefd' hem heeft verzocht
En met haar zoete gunſt tot weder gunſt gebrocht:
Zy heeft den Jongeling op haren hals gedragen,
En dat zyn voor gewis al zoete minne vlagen.
Daar moet vry liefde zyn die al wat verre gaat,
Dat zoo een teere Maagd dien handel onder ſtaat.
En is 't haar bedryf, wat zal ik konnen zeggen?
Wat ſtraf is Eginart van iemand op te leggen?
Waar is 'er in het land zoo ingetoogen man,
Die in zoo geilen tyd een Joſeph wezen kan.
Gy moeſt in dit geval u eigen Dochter ſtraffen,
Vermits zy door gevlei een man ging liffe-laffen;
Zy heeft in dit bedryf een harde dood verdien.
En geenzins Eginart haar uitverkooren vriend.
Maar neemd al wederom het word alzoo bevonden,
Dat ja u Dochter zelfs geleid heeft deze gronden.
Is dit ook ſtraffens waard, dat zy een friſſche roos,
Een ruſtig Edelman tot haren dienſt verkoos:
Na ik het ſtuk begryp, daar zyn verſcheide zaken,
Die voor u Dochter zyn en haar onſchuldig maken:
Weegt alles na de daad, en geenzins na de ſchyn,
Gy zult niet ongezint op Emma konnen zyn.
Een vryſter van de ſtad en alle ſlechte vrouwen,
Die hebben ruime ſtof om wel te mogen trouwen,
Zy vinden haar partuur, en hebben vrye keur,
Door al het Koningryk, ja gantſch de wereld deur,
Maar hoog en edel bloed is wonder nau beſneden,
Wie kan een Prinçen kind na rechten eiſch beſteden;

In

In al het gantſche land en is nau eenig man,
Die haar verzoeken derf of haar genaken kan.
Hy moet een Prince zyn die met haar dient te paren,
En die is menigmaal van onbequame jaren,
Of van een dom verſtand, of van een zeldzaam lyf,
Of uit 'er aard geneigd tot ander tyd verdryf.
En is 'er dan een Maagd genegen om te trouwen,
En die onmachtig is haar Jeugd te weder-houwen,
Heeft die terſtond verdient dat zy het lyf verlieſt,
Om datz' op eigen raad een man voor haar verkieſt,
Voor my, ik zegge neen, ook moet ik overleggen,
Dat op myn leven zelfs al vry wat is te zeggen,
Ik zoeke myn vermaak al waar ik henen ga,
En jage nachten lang myn geile luſten na,
Is Emma nu miſſchien tot jok of ſpel genegen,
Zoo gaatze regel recht haars Vader eige wegen.
En waarom doch zoo fel ontrent het naaſte bloed,
In zaken die gy zelf met al de leden doet?
Hy leert met zachter aard u korzel hooft beſtieren,
En door een zoet geduld de zwakke menſchen vieren,
't Is ſchande wreed te zyn ontrent een eigen Kind,
In iet daar in men zelfs zich niet onſchuldig vind.
De Vorſt, na dit gepeis, laat in het Hof ontbieden,
Een deel van zynen Raad en beſt vertroude Lieden.
Die zeid hy dit geval, gelyk het is geſchiet,
Maar wie de lieven zyn en zeid Keizer niet,
De Mannen (na het ſtuk te hebben overwogen,
En lang genoeg bedacht al watze denken mogen.
Verklaren al gelyk de misdaad even groot,
En waard te zyn geſtraft ook met een wreede dood.
Daar op zoo laat de Vorſt de twee gelieven halen,
En ſteltze voor den Raad te midden op der zalen,
Ziet hier het lieve paar, waar van ik heb gezeid,
En die gy tot haar ſtraf de dood heb op geleid.
Wat hoefje (zeid de Vorſt) hier langer van te ſpreken?
't Za laatze door een beul den kop aan ſtukken breken;
Maar zegt my niet te-min, ô boos wicht als gy zyt,
En die nu maar en leeft alleen tot myner ſpyt!

Wie

Wie heeft den grond geleid van deze ſlimme ſtreken?
En wie is aller eerſt tot vuilen luſt geweken.
Spreekt rond, gelyk het dient, en zegt de ware daad,
Nadien dat u de dood als nu voor oogen ſtaat.
Hier op zeid Eginart: Ey wilt niet vorder vragen!
Groot machtig Wereld-Vorſt, ik moet de ſtraffe dragen
Kom wie dat maar en wil, vergiet dit ſchuldig bloed,
Ik ben het die de dood, en wil en lyden moet.
Maar Emma knield, en riep: Ey laat de Ridder leven!
Ik zal my tot de dood gewillig overgeven.
Ook nu te dezer uur, vermits ik ſchuldig ben,
En dezen Edelman gantſch vry en zuiver ken.
De Jonker wederom: Ik ben gereed te ſterven,
Laat ſlechts dit edel Pand u zoete gunſt verwerven,
Breekt my van lid tot lid, 'k en acht geen wreede pyn,
Indien gy maar en wilt u Kind genadig zyn
Maar Emma gaf haar op, en quam voor hem getreden,
En toont haar blooten hals, en bood haar teere leden,
En ſprak de Zwitzer aan: Brengt hier u vinnig zweerd,
Ik heb den dood verdient, ik ben de ſtraffe weerd,
Ik ben hier oorzaak van. Ik zweere by der zonnen,
En by den hoogſten God, ik heb het ſtuk begonnen,
Ik heb een ſchuldig hert, en hy een rein gemoed,
Onthoud u, wreeden hoop van zyn onſchuldig bloed.
En kapt in dezen hals. De Ridder daar-en-tegen
Quam voor den Keizer ſtaan en trok zyn eigen degen,
En gaf het vinnig ſtaal een fluxen lyf trawant,
Die hy daar op de zaal ontrent de Rechter vant.
Ik bid u, weerde vriend, bemind gy jonge vrouwen,
Soo wilt my dezen romp in duizend ſtukken houwen,
Gy maar, ô ſchoon Blom! geeft my den leſten zoen,
En laat aan my den beul zyn bloedig ambacht doen.
Ik zal met vreugde zelfs, ik zal den ſlag verwachten,
Een kus van uwen mond die kan het al verzagten,
Een kus, en 't is genoeg. Hy knielt daar op de zaal,
En doet een kort gebed, en wacht het vinnig ſtaal.
Maar Emma die het zwee'd nu zag ontrent hem blinken,
En kon niet langer ſtaan, maar liet haar neder zinken,

Haar

Haar roode mond verſterft, haar wakker ooge ſluit,
En (naar het ſchynen mag) haar ziel die wil'er uit.

De Prins is gantſch verbaaſt, als hy de jonge lieden,
Ziet aan een wreede beul haar teere leden bieden,
Byzonder als hy merkt dat ook het Vrouwelyn,
Is willig tot de dood en duldig in de pyn.
Dat ook een jonge ſpruid is veerdig om te lyden,
En ſtelt haar in den ſtand om geen verdriet te myden.
Hy blyft op dezen ſtryd een wyl onzeker ſtaan,
En ziet met diep gepeis den vreemden handel aan;
Hy voeld zyn innig merg geheel te bewoogen,
En door een zachten aard van wreedheid af getoogen,
Hy voeld dat hem de Geeſt tot beter zinnen leid,
Dies heeft hy Eginart zyn les dus aan gezeid:
Gewis gy had verdiend ter dood te zyn gezonden,
Vermits gy Prinçen bloed onwaardig hebt geſchonden,
Vermits gy hebt beſtaan te klimmen op het bed,
Dat u, een ſleeht gezel, was buiten reik gezet.

En gy, onwyze Maagd, hebt ſtof genoeg gegeven,
Om in dit Edel Hof niet meer te mogen leven,
Vermits u domme Jeugd uit luſt een man verkoor,
En uit een malle drift haar eerſte glans verloor.
Ik heb den tyd gezien, waar my dit overkomen,
Ik had u by gelyk het leven af genomen:
Ik had u voor gewis met voeten dood getrapt,
Of met u eigen zweerd in ſtukken klein gekapt.
Maar nu ('k en weet niet hoe) myn gramſchap is verwonnen,
Ik wil genadig zyn en u myn liefde jonnen;
Ik voel in dit geval een wonder zeldzaam werk,
Vermits ik over my een zoeter aard bemerk,
Vermits een zachter Geeſt als uit de lucht gezegen,
Tot aan het innig merg myn ziele komt bewegen.
Nu komt hier, Eginart, en neemd dit weerde pand;
En gy, ô weerde Maagd geeft hem u rechter hand,
En weeſt na dezen Een: ik heb het u vergeven,
Gy, leid van nu voortaan een zoet en eerbaar leven
En ſchoon gy hebt verdient de dood en zwaarder pyn,
Ik zal u niet te min een gunſtig Vader zyn.
't Scheen dat een helle Zon met haar vergulde ſtralen,
't Scheen dat het leven zelfs quam uit den Hemel dalen.
't Scheen dat het droeve paar als van de dood verrees,
Als hun de goede Vorſt zyn gunſt aldus bewees,
Zy vallen by gelyk hem vaardig aan de voeten,
Die zyn met grooten dan en duizend kuſſen groeten.
De Keizer, nu verzoent, gebied haar op te ſtaan,
En hietze wederom na hare kamer gaan.
Daar word hen even doen de Prieſter toe gezonden,
Die heeft hen voor den Raad en rechte trouw verbonden.
Wel aan, gelukkig Paar geeft dank aan uwen God,
Van 's Konings goeden luim, en u gelukkig lot.

VERHAAL

BEHELSENDE HET

TROU-GEVAL

VAN KONING

ULDERIK

TER EENRE

EN DE

PHRYNE BOCENA,

HERDERINNE,

TER ANDERE ZYDE.

DE Koning Ulderik, vermits zyn rappe leden,
Was dikmaal in het woud en buiten alle steeden,
Was uit zyn innig hert een hater van de pracht,
En van de Jonkheid aan genegen tot de Jacht.
Hy op een schoonen dag gereden aan der heiden,
Daar menig Edelman den Prinçe quam geleiden
Daalt van den schralen berg in zeker luftig veld
Daar vruchtbaar hout-gewas op reken was gestelt:
Daar' op een ander kant een bosch van wilde boomen
Is zonder menschen hulp gewassen aan de stroomen,
En daar een klare beek haar met een snellen val
Quam storten uit de rots tot in het lage dal.
Hier stond de Koning stil en zag de kleine keyen
In 't hangen van den berg zich in het water spreyen,

H

Hy zag een jonge Maagd die haren ſchapen wies,
Terwyl de koele wind in haren kaken blies; (gen,
Maar vlechten zonder kunſt, niet door het vier gedwon-
Met poeyers niet beſtrooit, niet over een gewrongen.
Maer luchtig uit 'er aerd gelyk Diana droeg,
Als zy het vluchtig wild uit hare boſſchen joeg.

De Prins op dit gezicht quam veerdig aan gereden,
Hy ziet het jeugdig lyf en wel gemaakte leden.
Hy ziet een geeſtig rood, hy ziet een aardig wit,
Hy ziet een luſtig waes dat op haer wangen zit.
De Vorſt in dit gezicht gevoelt zyn hert ontwaken,
Gevoelt in zyn gemoed een heimelyk vermaken;
Maer onder dit gepeis het peerd gaet zynen tret,
En hy draegd in den geeſt het ſchoon gezichte met.
Doch eer hy op het veld zoo verre was gereden,
Als iemand ſchieten kan met uitgeſtrekte leden.
Zoo keert hy wederom, en gaf hem op de baan,
Dien hy met groot vermaek te voren heeft gedaen.
Maer hy noch evenwel en liet het geenzins blyken,
Waerom hy uit het dal niet ſchynt te konnen wyken.

Hy veinſt dat hy vermaek in 't klare water ſchiep,
En 't was de ſchoone Maegd die hem daer henen riep.
De Vryſter, als de Prins daer eerſtmael was gekomen,
En had op 't Hoofs gevolg geen acht met al genomen.
Doch mits de groote ſleep zoo lang ontrent haer zweeft,
Zoo is 't dat zy vertrekt en zich in huis begeeft.
De Vorſt doet noch een keer te midden in de velden,
Terwyl hem in het brein de nieuwe luimen quelden,
Maer daer op ſtaet hy ſtil, en ſtaakt zyn vorder reis
En geeft hem in de ſtad niet zonder na-gepeis.
De nacht komt onder dies de velden overtrekken,
En met haer duiſter kleed de gantſche wereld dekken.
Een ieder gaet te bed en geeft hem tot de ruſt,
Alleen de jonge Vorſt die heeft geen ſlapens luſt,
Hy ligt geſtaeg en woelt, hy geeft hem op en neder,
En wend hem om en om, hy keert hem gints en weder.
Hy roept ten leſten uit: Wat is 't dat my let,
En dat myn angſtig hert in deze prangen zet?
Wat wil dit vreemd gepeis, en al dit zeldzaem woelen,
Dat my, 'k en weet niet wat, doet in de leden voelen?
Wat is 't voor een ſpook dat my de zinnen queld,
En myn onruſtig hert in vreemde bochten ſtelt?
Hoe zal een ſlechte Maegd een Prinçen hert beroeren,
Een Vorſtelyk gemoed met tochten omme voeren?
Hoe zal een Herders Kind my leggen in den zin?
Dat is voor myn beroep, dat is te lagen min.
Geen ſchoonheid van het Hof, geen Prinçelyke zeden,
Geen uitgelezen glans, gekooren uit de ſteden.
My ooit zoo verr' ontſtak, of tot haer liefde riet,
Dat ik om harent wil een uure ſlapens liet.
En ſchoon ik zomtyds ſcheen in minne-drift gevallen,
't En was maer jonkheids werk, en niet als enkel mallen.
't En was geen diepe zucht, maer ſlechts een loſſe vlam,
Die in der haeſt verdween, en ging gelyk ze quam.
Ik vond in dit geval die my ten beſten rieden,
Ik liet een dien ik wou in myn vertrek ontbieden:
Die quam van ſtonden aen alleen op myn bevel:
Dies vond ik nooit verdriet, maer enkel minne-ſpel.

Waer

Waerom dan zal ik nu hier op dus leggen malen?
Waerom en laet ik niet dit Herders Meisjen haelen?
En vind' ik dan misschien vermaek in haer gelaet,
Waerom en doe ik niet gelyk de minne raed?
Waerom en zal een Prins niet hebben dat vermogen,
Wanneer zyn jeugdig hert in luften is getogen?
Waerom niet boven al ontrent een slechte Maegd?
Nu stilt u, myn gemoed, en doet wat u behaegt.
Hier op zweeg Ulderik, en scheen te willen rusten,
Om dat hy meind te zien een uitkomst zyner lusten;
Maer schoon hy door het bed zyn moede leden strekt,
Zoo word hy niet-te-min al weder op gewekt.
Hoe! (zeid hy) zal een Vorst een Herder van den lande,
Zig om zyn geile Jeugd vermaken in de schande?
Zal ik een slechte duif die in de velden leeft,
En die nog uit het Hof geen list gezoogen heeft,
Zal ik een eerbaer hert in booze lusten trekken?
Zal ik een zuiver lyf met vuile dragt bevlekken?
Zal ik een Herders Kind, die Hof en weelde vliet,
Gaen stellen buiten eer, en rukken in verdriet?
Neen, dat is ongerymt: God wil het niet gehengen.
Dat ik een reine blom ter schande zoude brengen:
Zy is (na dat ik hoor) haer Vaders eenig Kind,
Aan wien de goede Man zyn innig herte bind.
Zal ik van dit vermaek den Huisman gaen berooven?
Neen zeker, myn gemoed, ik kan het niet gelooven.
Ik weet dat dit gepeis geen Prinçen ooit betaemt;
Dies schrik ik van de daed, en ben 'er in beschaemt.
De Juffers van het Hof, die met geçierde rokken,
Die met een dertel oog ons kriele zinnen lokken.
Verdienen 't ongeluk dat ons haer wezen vergt;
Maer dit onnoozel dier en heeft my nooit getergt:
Het is hier uit de stad na 't eenzaem veld geweken
Het myd het dertel Hof, en alle slimme streken
Het is gelyk ik weet, een duive zonder gal:
Hoe kan ik dan bestaen dit schendig ongeval?
Voorwaer ik ben beducht, zoo ik met losse zinnen,
Dees schennis ondernam, dit onheil ging beginnen.

Dat my uit Godes Naem zou worden aen gezeid,
De ſtraffe die wel eer op David was geleid:
Gy die in u gebied hebt menig duizend ſchapen,
Zult gy door ſlim beleid een eenig lam begapen.
En ſlepen 't met bedrog in uwen ruimen ſtal,
Daer ſtraks de zuiv're wol haer glants verliezen zal?
Gewis gy hebt verdient een harde dood te ſterven,
En gy en zult van God geen zegen meer verwerven.
Dit hoor ik, na my dunkt, dit ſpreekt myn eigen hert,
Terwyl ik door het vleeſch met luſt beſtreden werd.
Van hier dan vuil gepeis en alle quade luſten,
Laet myn vermoeide ziel, laet myn gedachten ruſten;
Een Prinçe, die het recht in zynen boezem draegt,
En mag geen onrecht doen ontrent een rechte Maegd.
Hier op zoo gaet de Vorſt zich om te ſlapen ſtellen,
Maer zyn onruſtig hert dat komt hem weder quellen,
Hy voelt een bangen geeſt, hy voelt een grillig bloed,
Geen ſlaep ontrent zyn oog, geen ſtilt' in zyn gemoed.
Wel dit 's een wonder zaek! (dus gaet hy weder ſpreken)
Kan zoo een beuzel markt een Konings ruſte breken?
Kan zoo een los gezicht my brengen in gequel?
Voorwaer eens menſchen hert dat is een vreemd geſtel.
Wy zyn (gelyk het ſchynt) als goden op der aerden,
Maer zeker onze vreugd' die is van kleiner waerden.
Al zwemt ons welig hert gelyk in volle luſt,
Ey ziet, de minſte drift die maekt 't ongeruſt!
Ja ſchoon wy zyn verblyd, en dat in volle leden,
Ons eigen herte zelfs dat zal ons quelling ſmeden,
Het word, 'k en weet niet hoe, van binnen op gevat,
Met eenig klein beſlag, en ik en weet niet wat.
Ellendig als wy zyn! een van de minſte zaken,
Die kan een grooten Vorſt in all's verdrietig maken.
Wel hoe dit wezen mag of wat 'er zal geſchien,
Ik moet dit Herders Kind eens voor myn oogen zien!
Daer op zoo ryſt de Vorſt, en roept zyn lyftrawanten,
En twee by hem vertrout die zend' als hy gezanten.
Na 't dal van Appelheim en Phares klein gebou,
Ten eind' hy met de Maegd na Prage komen zou.

De

De boodschap is gedaen, de Landman is gekome :
En heeft zyn weerde pand Bocena mee genomen.
Zyn hert is niet verbaast, terwyl hy henen gaet,
Hy vreest geen harde straf, hy wacht geen hoogen staet.
Wat is een goede ziel een stil en effen leven!
God heeft geen meerder schat op aerden ooit gegeven.
De mensch die hoop en vrees heeft onder hem geleid,
My dunkt dat hy te recht gelukkig werd gezeid.
Als Phares en de Maegd de Koning quam genaken,
Zy slaet haer oogen neer en krygt beschaemde kaken.
Hy buigt hem voor den Prins niet als een Edelman,
Maer zoo hem is geleert, en als een Herder kan.
De Vorst die ziet haer aen, hy voelt zyn hert bekooren,
Hy voelt zyn geest beroert ook dieper als te vooren.
Hy meind dat hy in haer al vry wat anders ziet,
Als dat men in het Hof van edel bloed geniet.
Is 't niet een zeldzaem ding? de Koning is verslagen,
Hy scheen een jongeling die 't niet en dorste vragen.
Men houd van ouden tyd dat liefd' en hoog gezag,
Nooit in een eenig hert te zamen woonen mag.
Ten lesten, na zyn volk te hebben doen vertrekken,
Zoo gaet hy zyn gemoed aldus aen hem ondekken:
Wel zeid hy tot de man, wel Herder lieve vriend,
Zoo ik met deze Maegd eens mochte zyn gedient.
Zoud gy tot myn gerief de zoete vryster laten,
Het zal u gantsch geslacht en haer ook mogen baten?
Hier mede zweeg de Vorst; want ziet terwyl hy sprak,
Zoo voelt hy dat de Maegd in hem een vier ontstak.
De Landman niet beschaemt om zyn belang te zeggen,
Die gaet met goed bescheid den Prince wederleggen.
Is 't niet een wonder zaek? de Koning is bevreest,
En zoo een rond gezel behoud een vryen geest.
En schoon hy niet en weet van 't Hof of Hoofsche streken,
Noch heeft hy moeds genoeg om voor een Vorst te spre-
Met oorlof (zeid de Man) dit is myn eenig kind, (ken.
Daer in dat myn gemoed alleen vermake vind.
't En weet (gelyk gy ziet) van stuipen ofte nygen,
't En kan niet op zyn Hoofts ter aerde neder zygen.

't Is flecht en zonder erg, ja rond gelyk een kloen,
Wat dienst kan zoo een Maegd aen Prins of Koning
Gy hebt in deze stad zoo menig duizend vrouwen, (doen?
Geleert ook van der Jeugd om Prinçen t'onderhouwen.
Kiest daer naer uwen wensch al wien het u behaegt,
En laet my, machtig Vorst, en laet my deze Maegd
Indien het anders gaet, ik weet het zal gebeuten,
Dat myn ellendig hert zal eeuwig moeten treuren;
Want al de buurte zeid, en houd 't voor gewis,
Dat deze, die gy ziet, niet al mismaekt en is.
En blyftze dan in 't Hof, en wordze daer geslepen,
En leertze met 'er tyd dat gy noemt Hoofsche grepen,
Zoo staetze voor gewis om eens te zyn verrast,
Of van een Hoofschen vos, of van een slimmer gast.
En als haer beste pand zal wezen af genomen,
Dan zalze wederom tot haren Vader komen.
Onteert, vuil, ongezond, gewent tot slim bedryf,
Voor eeuwig onbequaem te zyn een Herders wyf,
Ik bidde, wat ik magt. laet deze zaken blyven,
En laat het Herders Kind haar Vaders schapen dryven.
Dit zeid de goede man vry met een droeve stem,
En knielde voor den Vorst, en Phryne nevens hem.
De Prins, terwyl hy hoort den goeden Huisman spreken,
Voelt schier op ieder woord zyn herte meer ontsteken.
En als hy op de Maagd en haar gedaante let,
Bevind hy dat de lust haar noch al dieper zet.
De tranen in haar oog, de droefheid in haar wezen,
Dat word al van den Vorst met stillen mond geprezen:
Is 't niet een wonder stuk? hem dunkt dat haar gelaat,
Ook van de droefheid zelfs, haar des te zoeter staat.
De liefd' is als de klim, zy weet 't af te grypen,
Zy weet aan alle kant haar ranken in te nypen.
Het zy een houte schuit, of wel een harde wand,
Waar iet maar open is daar hegt zich deze plant.
De Prins doet even zoo, en zyn bekoorde zinnen,
Die vinden over al een oorzaak om te minnen.
Wat dat hy aan haar ziet 't word al tot goed beduit,
En hierom spreekt de Vorst zyn opzet klaader uit:

Vriend

Vriend (zeid hy) wilt den angſt van uwe zinnen wenden,
Geen linker van het Hof en zal u Dochter ſchenden,
Hy die nu met u ſpreekt is tot de Maagd gezint,
En zal 'er in verzien dat haar geen ander mind.
Laat vry aan hem de zorg, hy zalſe wel bewaren,
En gy en u geſlacht en zult niet qualyk varen:
Denkt vry dat u de kans nu wonder ſchoone dient;
't En is geen kleine zaak een Koning tot een vriend.
Gunt my dat weerde pand om nevens my te ſlapen,
Gy zult haaſt meeſter zyn van duizend vette ſchapen.
Van weiden na den eisch, en landen voor den ploeg,
Voor u, voor u gezin, voor al u bloed genoeg:
Ja voor het klein vertrek daar in gy zyt gezeten,
Zult gy van nu voortaan in ruime zalen eten.
Gaat ziet noch heden uit naar eenig ſchoon Kaſteel,
Het zal in korten zyn u wettig erfdeel.
Gy kont u, zoo gy wilt, van ſtonden aan verryken,
't En zy gy nu ter tyd u kanze wilt verkyken.
Kom eigent maar alleen de Maagd aan mynen ſchoot,
En gy en wat u raakt is nu te zamen groot.
Terwyl de Koning ſprak, in plaatze van verwerven,
Hy ziet den ouden Man, hy ziet de Maagd beſterven,
Hy ziet angſt in haar oog en in haar gantſch gelaat,
Hy ziet dat zyn verzoek gantſch buiten hoope ſtaat.
Hier op verſloeg zyn hert en is geheel bewogen,
En werd van quade luſt met krachten af getogen.
Dies is hy tot de man wat nader af gegaan,
En nam hem by der hand, en ſprak hem weder aan:
Ik zweere by de Kroon die God my geeft te dragen,
(Indien ik u bedrieg, zyn hand die moet my plagen.]
Ik zweere dat u Kind zal blyven in haer eer;
Gy daarom, lieve Vriend, en hebt geen vreeze meer.
Gy, doet na wyze raad, het zal u wel gelukken,
Geen hand en zal de blom van deze Maagdom plukken.
Als door een vaſten band en onbevlekte trou,
Zy zal geen byzit zyn, maar wel een echte vrou.
Daar is een zeker Slot, niet verre van der Heiden,
Alwaar eenmachtig vee en uwe ſchapen weiden'

Hier woont een groote Vrou, wel eer een Prinçen wyf,
Die ſtaeg een Hoofſche Jeugd heeft onder haer bedryf.
Die word daer op gevoed en vlytig onderwezen,
En die daer heeft gewoont word over al geprezen;
Daer is de teere Jeugd van alle lagen vry,
Geen Jonker mag 'er in, geen Man en komt 'er by.
Hier zal u Dochter zyn, ik zal 'er haer beſtellen,
Gy wilt u maer alleen in geene zaken quellen;
Want naer een korten tyd zult gy ten vollen zien,
Waer dit al henen wil en wat 'er zal geſchien:
Nu gaet dan uwes weegs, ik zal u doen geleiden,
Ik zal voor deze Maegd een plaetze doen bereiden.
Vaert wel en zyt gegroet. Dit ſtilt de goede Man,
Hy dankt hier van den Prins ten beſten als hy kan;
Hy neemt zyn Dochter met, hy gaet met vrye treden,
Verlaet het prachtig Hof, en geeft hem na beneden;
Maer t'wyl hy uit 'er ſtad op zyne wegen ging,
Zoo vind hy nevens hem des Konings Kamerling?
Die leid haer in het Slot, gelyk het was bevoolen,
Om buiten alle zorg aldaer te zyn verhoolen;
Hy zeid haer zynen laſt en wat de Vorſt behaegt,
En wat men voor onthael zal geven aen de Maegd;
Wat kleed zy dragen moet, wat peerels haer geleken,
Wat ſteenen in het hair of in haer oor te ſteken:
Wat ketens om den hals, wat baggen op de mou,
Om eens te mogen zyn een Vorſtelyke Vrou.
Al wat Achates zeid is vlytig aengenomen,
Dies gaet hy wederom van daer hy was gekomen:
Maer eer hy noch vertrekt, beveelt hy boven al
Dat niet een eenig Man tot haer genaken zal:
Al dit zag Phares aen, en ging hem doen bereiden,
Om van zyn weerde pand en uit het Slot te ſcheiden;
En of hy ſchoon de Maagd daar ziet in goeden ſtaat,
Hy weent noch evenwel om dat hy van haar gaat.
Rocena gaat terſtond haar gantſche tyd beſteden,
In 't voegen van het lyf, in 't rechten van de leden.
In 't ſtellen van den gang; zoo dat in korten ſtond,
Men geene van den hoop zoo hups en geeſtig vond.

Me-

Me-Vrouw die 't Slot beſtiert doet op Bocena paſſen,
Doet veel met riekend nat haar ganſche leden waſſen.
Beſprocit haar alle daag met reuk en edel kruid,
En dit gaf aan de Maagd al vry een blyder huid.
Gelyk een wilde plant gewaſſen aan der heiden,
Dat niemand met den ploeg den grond en komt bereiden.
Die niemand ooit en wiſt of van het wied ontlaſt,
Is ſchraal, is ongezien, en van een rauwen baſt:
Maar als een Hovenier, aan wienze mocht behagen,
Haar gaat in alle vlyt in beter aarde dragen.
En kuiſtze van den mos, verbuigtze met 'er hand,
En vrydze van den vorſt en van de zonne-brand.
Dan komthet aardig kruid vry ſchoonder op gerezen,
Het krygt een ander verw en toont een ander wezen.
Het ſchiet een geeſtig loof, en vry al volder blad
Als 't in het ſchrale zand en dorre beemden had.
Zoo gaat het met de Maagd, zy in het land gebooren,
Word door het goed onthaal vry ſchoonder als te vooren;
Want na de jonge Vorſt haar voor zyn lieffte koos,
Ontlook haar gulle Jeugd gelyk een verſche roos.
Zy in het Slot bewaart, en in het huis geſlooten,
Van hitte niet verbrand, van regen niet begooten.
Niet aan het lyf gehard van koud' of ſchralen wind,
En is niet meer geſtelt gelyk een Herders Kind.
Achates onder dies tot Phryne wel genegen,
Beleid het gantſche ſtuk door wonder vreemde wegen.
Hy let op al haar doen, hy zoekt en ondervraagt,
Hoe zich het Herders Kind ontrent de Juffers draagt.
En ſchoon hy al verneemt hoe verr' zy is gekomen,
En dat haar eerſte glans al vry heeft toe genomen,
Noch wil hy geender wys haar brenge aan den dag,
Voor dat men haar gelaat aan Vorſten toonen mag.
Hy kent des Prinçen hert en alle zyn manieren,
Hy ziet waar heen de geeſt en al de zinnen zwieren;
En mids hy ook den aard van onze Phryne weet,
Zoo is 't dat hy den grond van al den handel meet,
Hy ziet van heden af het einde dezer zaken,
En hoe hy na den eiſch den Prinçe moet genaken:

En mids hem boven al Bocena wel behaagt,
Zoo ſtiert hy alle ding ten goede van de Maagd,
De Prins is onderwyl met luſten in genomen,
Om zonder lang ve trek tot haar te mogen komen;
Maar ſchoon hy dat beſluit als met een vollen zin,
Achates evenwel die houd den Koning in.
Hy poogt met goed beleid en met geheele krachten,
Te raden aan den Vorſt een beter tyd te wachten.
En eerſt te willen zien (om niet te zyn beſpot)
Hoe dat zyn Herderin zal komen uit het Slot.
Daar was op deze tyd een ſteek ſpel aan te rechten,
Daar viere tegen viere te zamen zouden vechten,
Hier toe zoo word een dag van Konings weeg geleid,
En al het Hof gezin dat word 'er toe bereid.
Men recht toneelen op, van waar de groote Vrouwen,
Het Ridderlyk gevecht vermochten aan te ſchouwen,
En na dat op het ſtuk ten vollen is gelet,
Word ieder na het dient zyn plaatze daar gezet,
Achates (die een wyl nu hadde voor genomen,
Bocena tot een proef eens uit te laten komen
Ten eind' hy weten mocht het oordeel van het Hof,
Het zy tot harer ſmaad: het zy tot haren lof.)
Die wil van haar gelaat de wereld hooren ſpreken,
En zoo het noodig is, verzetten haar gebreken;
En ziet tot deze proef gebruikt hy dit geval,
En meind dat hem de feeſt hier dienſtig wezen zal.
Hy zeid 't niet een menſch het geen hy wil beginnen,
Maar dat hy meind te doen dat weegt hy met de zinnen:
Hy brengt haar in de ſtad een wyle voor de feeſt,
Om dat hy voor bedrog en ſlimme lagen vreeſt.
Maar als het Ridder-ſpel ten leſten quam te naken,
Zoo laat hy na den eiſch Bocena veerdig maken
Hy ſchikt haar kleeren toe vol allerlei çieraat,
En wat 'er aller beſt een Edel Juffer ſtaat.
Hy doet een ſchoon tooneel alleen voor haar bereiden,
En laatze door het volk by zeven Ridders leiden,
Al geeſtig uit geruſt met eenderhande kleed,
Maar op een vreemde wys en uitermaten breed.

Maar

Maar haar gewaat voor al geeft ieder groot vernoegen,
Dan 't was niet op de wys als doen de Juffers droegen.
Het scheen uitheems te zyn en van een verre kust,
En even dat verwekt een meerder oogen lust.
Bocena werd gevolgt van negen kamer maagden,
Die aan het gantsche volk ten hoogsten wel behaagden.
Maar zy bleef noch bedekt tot datze boven quam,
En onder haar gevolg de voorste plaatze nam.
Doen gafz' haar aanzicht bloot met zoo een aardig wezen,
Dat ieder meind de Zon doen eerst te zyn gerezen.
En dat (vermids haar glans daar op de plaatze scheen)
Al wat eerst schoonheid hiet van stonde naam verdween.
Zy trekt op haar alleen het oog van alle menschen,
Die maar een klein gezigt van hare schoonheid wenschen.
Een ieder onderzoekt, een ieder ondervraagt,
Van waar dat komen mocht zoo uit gelezen Maagd?
Maar niemand wie het zy en weet 'er iet te zeggen,
En weet 'er aan het volk een vasten grond te leggen.
Geen menschkent haar gevolg, en minder haar geslagt,
Zy schynt daar in het spel als uit de lucht gebragt.
De Prins komt onder dies met grooten sleep gereden,
En word van al het volk met ootmoet aan gebeden.
En mids hy nam zyn weg juist daar Bocena zat,
Zoo word zyn innig hert van stonden aan gevat.
Bocena gaf haar op, en al haar maagden rezen,
Op datze na den eisch den Koning eer bewezen.
Zy neeg met zoo een zwier en zoo een heus gelaat,
Dat straks op dit gezicht den Prins verwondert staat.
Hy vond iet in haar oog dat niet en is te zeggen,
En dat hy niet en weet met woorden uit te leggen.
En dat noch evenwel zyn herte zoo bevangt,
Dat hy tot in het merg na hare Jeugd verlangt.
Ziet wat is Hoofs te zyn, en wel te konnen leven,
En aan een moedig Vorst zyn rechten eisch te geven!
Veld-Nymphen wie gy zyt, men zegge wat men wil,
Hier is u schoonheid uit, hier staan u gaven stil.
De Prinçe van Tirol was eene van de bende,
Die vraagt de jonge Vorst of hy de Juffer kende?

Hy

Hy zeid, ik zagze nooit, maar wieze wezen mag,
Zy is de ſchoonſte Maagd die ik myn leven zag.
Maar ziet op dezen tyd zoo gaan de trommels razen,
Men hoort trompetten ſlaan, men hoort 'er hoorens blazen.
De Koning neemt de plaats die voor hem is geſtelt,
En daar op wykt het volk en maakt een open veld.
Vier Ridders in het groen verçiert met witte veeren,
Die komen eerſt ter baan en vellen hare ſpeeren
Vier in het rood gekleed genegen om te ſlaan,
Zyn even daar ontrent, en rennen op de baan.
Men ziet hen tegens een met groote krachten ſteken,
Men ziet in korten ſtond de ſtyve lançen breken,
Men ziet het effen hout verſtuiven in de lucht?
De Ridders in het zand, de peerden op de vlucht.
Drie van den rooden hoop die vallen op der aarden;
Maar dezen onverlet zy trekken hare zwaarden.
En weder aan den man, als even ongezint;
Maar des al niet-te-min de groene bende wind.
Een van dit moedig rot, die beſt zich had gequeten,
Quam rennen aan de plaats daar Phryne was gezeten:
Hy zeide, ſchoone Maagd, wie dat gy wezen meugt,
Hebt deel aan mynen roof, hebt deel aan myne vreugt,
Hebt deel aan mynen lof, gy hebt my kracht gegeven,
En met een ſtille ſpoor myn zinn n aan gedreven:
Want als ik maar een reis op uwe ſchoonheid zag,
Zoo was 't dat terſtond myn vyand neder lag.
Dit zeid hy, en met een zoo laat hy tot haar komen,
Een ſchoone verder-bos een Ridder af genomen.
Hier door werd op een nieu aan alle kant gevraagt,
Wie dat de gever was, en wie de ſchoone Maagd?
Het ſteek-ſpel is gedaan, het vechten na gelaten,
En eer het iemand merkt is Phryne van der ſtraten.
Achates haren vriend die had het zoo beſtelt,
Dat zy is in der haeſt genomen uit het veld.
Hoe dat het Hof verlangt, hoe dees en geene dachten,
Wat vlyt de Ridders doen, wat middel zy bedochten,
't Is al vergeefſche zorg en moeite zonder vrucht,
De Maagd is, zoo het ſchynt, verdweenen in de lucht.

Geen

Geen levend' menſch en weet waar heen zy is getoogen,
Zy ſchynt aan al het volk als uit de ſtad gevloogen:
De Koning even zelfs, met al den gantſchen Raad,
En weet de gronden niet of wat 'er omme gaat.
Hier door is in de Vorſt een vreemde luim gerezen,
Het dunkt hem als een droom of nacht-gezicht te wezen.
Het dunkt hem ſpookery, vermits 'er niet een man,
Van al het vreemd beleid de reden geven kan.
De Prins hierom ontzet, gaat zich alleen vertrekken,
Denkt wien hy dit geheim ten beſten zal ontdekken;
En t'wyl hy zit en dubt zoo komt de Kamerling,
En zag hoe dat het hooft van zynen Koning hing.
De Vorſt in dit gepeis die word den Ridden ziende,
En mids hy hem geſtaag in groote zaken diende.
En dat met rouwe zucht, zoo ſprak de jonge Vorſt,
Daar is een vreemde zorg die perſt my op de borſt.
Die woelt my in het brein: Ik moet het u verte len,
Gy moogt (indien je kont) myn hert in ruſte ſtellen;
My is op dezen dag een zeldzaam ding geſchiet,
Dat brengt myn grillig hert in ongewoon verdriet.
Ik heb in 't Ridders ſpel een jonge Maagd gevonden,
Daar op (gelyk ik zag) wel duizend oogen ſtonden.
Zy was ſchoon (als het bleek) in aller menſchen zin,
Van heus en zoet gelaat, maar deftig niet-te-min:
Als zy haar neder boog, ik zag haar geeſtig wezen,
Deugd', heusheid, eerbaar rood, dat was 'er in te lezen,
My docht dat haar gezicht my in het herte ſloeg,
En haaſt in enkel brand en heete ſtralen joeg.
Hier op word' ik bekoort om haar te mogen ſpreken,
Maar zy is in der haaſt bezyden af geweken:
Hoe dat ik heb gezocht, of wien ik vragen kan,
Geen oog heeft haar gezien, geen menſch en weet 'er van.
Dit is myn groote ſpyt. Want wilt ik haar te vinden,
My dunkt ik waar gezint myn luſt aan haar te binden.
Ons Herderin is ſchoon, maar dees heeft volle lof,
Van ſchoonheid by het volk, van heusheid in het Hof.
Gewis kan eenig ding my van Bocena trekken,
Ziet deze zou miſſchien myn geeſt hier toe verwekken.

Maar

Maar hoe dit wezen zal, gy brengt iet aan den dag
Dat my in dit geval een uitkomſt geven mag.
Als dit Achates hoort, hy weet nau wat te zeggen,
Hy gaat met diep gepeis zyn antwoord overleggen,
Hy weegt met groote zorg, hoe dat hy dit geval,
Ontrent een grillig hert ten beſten ſtuuren zal. (wen,
Hy zeid dan: Machtig Vorſt, 'k en wil geen ontluſt brou-
'k En wil ook uwen geeſt niet lang in twyffel houwen.
Het uitgelezen beeld dat gy op heden zaagt,
Dat is Bocena zelfs, dat is de zoete Maagd,
Die gy tot uwer vreugd, die gy eens hebt gekooren,
En zeker, na my dunkt, zy is voor u gebooren.
Gy hebt haar eens gezien gelyk een Herders Kind.
En gy hebt, edel Prins, haar even doen bemind;
Gy hebt haar nu gezien verçiert gelyk de vrouwen,
Die leven in het Hof, en Prinçen onderhouwen;
En wis men heeft gemerkt dat zy na dat gewaar,
Kan ſtellen haren gang, en voegen haar gelaat.
Gy ziet dat hare Jeugd in ſchoonheid is gewaſſen,
En dat haar Hooffche dracht en ryke ſteenen paſſen.
Gy ziet dat zy haar draagt gelyk een Prinçen vrou,
Ja dat een Scepter zelf haar wel betamen zou.
De Prins op dit verhaal en kan niet langer zwygen,
Hy voelt zyn jeugdig hert in hooge luſten ſtygen;
Hy zeid: Is deze Maagd, die ik op heden zag,
Bocena, die wel eer my in het herte lag?
Is zy dat Herders Kind dat ik u had bevoolen?
En die nu ſchier een jaar is in het Slot verhoolen?
Is zy dit even zelfs? Ik bidde zeg het my,
Zy is het (zeid de man) en anders geen als zy.
Neemt my ten beſten af, dat zonder u gehengen,
Ik in het Ridder ſpel haar hebbe laten brengen:
Ik heb hier in gedaan als eens een Schilder plag,
Die, eer zyn kunſtig werk te brengen aan den dag,
Dat ſtelde voor het volk, en hoord een ieder ſpreken,
En vuld' op dezen proef al wat 'er mocht ontbreken.
Dit is myn wit geweeſt waar op ik heb gezien,
En daar is nog een woord te zeggen boven dien.

De

De Prins heeft geen geduld: hy valt hem in de reden,
En zeid: 'k En wil geen tyd in woorden meer besteden,
Zegt my waar is de Maagd? Want zoo het kan geschien,
Ik moet ook heden zelfs het aardig wezen zien.
Daar is geen zeggen aan, de Prins is op gezeten,
Hy wil (gelyk hy zeid) van all' de gronden weten.
De wyze Kamerling die voegt hem by de Vorst,
En stild (zoo veel hy kan) zyn omgeroerde borst.
Hy zeid hem; Edel Prins die Ryken kont verwinnen,
Betoomt te dezer uur den loop van uwe zinnen:
Gy ryd nu tot een Maagd, de schoonste die Ik ken:
Aan wien ik over lang met eed verzegelt ben,
Ten aanzien van haar eer. Die moet ik haar bewaren,
Zoo lang de goede God my zal het leven sparen:
Maar zoo nu eens het vier ontrent het stroo geraakt,
Daer is geen twyfel aan de vlam die is gemaakt.
De Prins naar dit gesprek, en naer een kort bedenken,
Belooft de schoone Maagd in eere niet te krenken;
Hy zeid te zyn vernoegt als hyze maar en ziet,
En als hy haar gezicht een kleine tyd geniet.
Hier op zoo doet de Vorst zyn peerden snelder dryven,
Laat in het naaste dorp meest al zyn Heeren blyven.
En komt als zonder sleep tot aan het Maagde slot:
Maar niemand laat hem in, als door een hoog gebod.
Hem werd daar aan gezeid, als dat de Juffers aten,
En in een stil vertrek alleen aen tafel zaten:
Doch zoo de Kamerling de Maagden wilde zien,
Men wees hem zeker plaats, het konde daar geschien,
De Prins is onbekent, (dit was zoo best gevonden)
Achates (zoo het schynt) als van den Prins gesonden)
Die leid den jongen Vorst daar hy Bocena zag,
En daar zy lykewel hem niet ontdekken mag.
Arete was gewent veel dingen op te werpen,
Om spraken met verstand haar Maagden in te scherpen.
En dit terwyl men at; en juist op dezen tyd,
Zoo is 't dat haar de Jeugd hier in ten besten quyt.
De Koning ziet de Maagd en hare reine zeden,
Verneemt haar zoete taal en haar bezette reden,

En dit in een vervat dat maakt hem zoo gezint,
Dat hy zyn Herderin niet als ter eeren mind.
Hy ſpreekt Achates aan (na veeld rhande zaken,
Te hebben overmerkt) 'k en zal haer niet genaken.
Noch harer, zeid de Prins, genieten in het bed,
Voor dat ik haar de Kroon zal hebben op gezet.
Gy oeffent u verſtand, en opent goede vonden,
Om hier in wel te gaan en dat op vaſte gronden.
Vind ons een middel uit, hoe dat men dit geval,
De Stenden van het Ryk met glimp doen ſmaken zal.
Hier op vertrekt de Prins, en geeft hem na beneden,
En tot het naaſte dorp in haaſte af gereden, (nagt,
Bleef met den Hoofſchen ſlaep aldaar den gantſchen
Die hy meeſt zonder ſlaap met denken over bracht:
Maar als de gulde Zon quam aan den Hemel ſchynen,
En doet het minder licht door haren glans verdwynen.
Zoo ryſt de Koning op, en geeft hem in het veld,
Daar hy noch voor een tyd met wild met houden queld.
Niet dat hy in der daad genegen is te jagen,
Of dat hem even doe de velden noch behagen;
Maar op dat zyn gevolg, terwyl de Koning joeg,
Niet ondervinden zou wat hy in 't herte droeg.
Achates onder dies die gaat hem vaſt bereiden,
Hoe dat hy dit begin ten einde zal beleiden.
Hy kend dit nydig Hof, en wat 'er omme gaat,
Hy kend niet dan te wel de tanden van den haat.
En daarom vind hy goed een deel geſlepen gaſten,
Hy ſtuk onrent het volk te laten onder taſten.
Ten eind' hy weten mocht, wat van zoo lagen trou,
En van het gantſch beleid de wereld ſpreken zou.
Hy gaat van ſtonden aan by twee vertroude vrienden,
Die even doe ter tyd den jongen Koning dienden.
En als hy ieder een hier op byzonder vraagt,
Zoo vond hy dat het volk niet over een en draagt.
De eerſte dien hy ſprak die ging den Koning pryzen,
Dat hy den lagen ſtaat wil eere gaan bewyzen.
Hy zeid: doe Adam dolf, en Eva zat en ſpan,
Waar vond men doe ter tyd den trotzen Edelman?

Wy

Wy zyn van eener ſtof, uit eene klomp geſchapen,
Waarom en zal de Prins niet vreugde konnen rapen,
Daar hem de luſt geleid gelyk een ieder doet,
Na dien de rechte trou haar vryheid hebben moet?
De zin die is 't al in diergelyke zaken,
De ſpys die iemand kieſt die plag hem wel te ſmaken.
De trou is al te vaſt en duurt te byſter lang,
Men dient hier niet te doen als buyten alle dwang.
Ik achte dat de Prins is uit het Hof geweken,
Terwyl hy daar ontdekt zoo veel bekaaide ſtreken;
Want pracht en dertelheid, en ik en weet niet wat,
Die woonen even daar, en heerſchen in de ſtad.
En zoo daar reine tucht ter wereld is gebleven,
Die vind men heden niet als in het buiten leven.
Helaas! hier in het Hof is alle ding ontſteld,
Deugd een voud eerbaar rood zyn vruchte van het velt
Daar is de ſchaamte noch daar zyn gezonde leden,
En vriendſchap zonder gal en onbevlekte zeden.
Wie daar een Maagd bekomt die hem vernoegen mag,
Die krygt een groot geſchenk op zynen bruilofts dag.
Een wyf van hoogen ſtam en wil voor niemand buigen,
De daad en reden zelfs, die kan het ons betuigen,
Zy troſt, zy overdwerſt, zy ringelt haren man,
Maar die zyn minder trouwt die is 'er meeſter van.
Doch hoe het immer gaat, wie zal geſtrenge wetten,
Wie zal een machtig Vorſt een regel konnen zetten?
Wie zal een moedig Prins hier tegen willen gaan?
Het trouwen is gewoon een ieder vry te ſtaan.
Als dit Achates hoort, het is een groot vermaken,
Vermits hy meend te zien een uitkomſt van de zaken.
Hy bid den Edelman dat hy wanneer het dient,
In 't Hof en in den Raad wil zyn des Konings vriend.
Daar mede treed hy voort, en hoort den tweeden ſpreken
Maar vind met herten leed dat hier de zaken ſteken,
Hy vind hoe deze man hier anders in gevoelt,
En tegens zynen vond met al de zinnen woeld.
Hoe! zeid hy, zal een Prins een boeren dochter trouwen
Tot ſchand' en enkel ſmaad van alle groote vrouwen?

Wie heeft 'er in het Hof zoo mallen ſtuk bedacht,
En uit een grillig hooft den Koning aan gebracht?
Voor my; indien ik oit in u dit kan bemerken,
Ik zal met alle macht, ik zal 'er tegen werken:
En wis gy zult u zien van alle man verfoeit,
Om dat u ſlim beleid met deze dingen moeit.
Al wat van Adel is dat zulje gantſch verbelgen,
En niet een Hoofſche Maagd en zal de ſmaad verſwelgen
Gy daarom (zyt gy wys) voorziet u ongeval,
En weegt in u gemoed wat u gebeuren zal.
Wie kan 'er maller ſtuk zyn leven oit verzinnen,
Als dat een machtig Vorſt een ſloire zal beminnen?
Een Jole van het land die noit en heeft geleert,
Hoe dat men in het Hof of by een Prins verkeert:
Die niet van eer en weet, maar al haar gantſche leven
Of geiten heeft geweid, of koeyen heeft gedreven,
Of ſchapen heeft gewagt, of zwynen heeft geſtout
Een lichaam zonder ziel, een klompe zonder zout.
En waarom wierd de ſloir den Koning aan gewezen?
Alleen om dat het dier niet leelyk ſchynt te wezen?
Maar zeg my nu een reis, wat is de ſchoonheid doch;
Een peerel van glas, een lieffelyk bedrog,
Een blom van teeren aard, die lichte kan verdwynen,
Soo maar een heete Zon op haer begint te ſchynen,
Soo maar een koude vorſt daar over neder zygt,
Of datze maar een worm ontrent de wortel krygt.
Maar ik zou nog miſſchien de ſchoonheid konnen pryzen,
Als zich een jonge Maagd had laten onderwyzen,
En was naar eiſch geleert hoe zy haar dragen moet,
By Vorſten van het Ryk, of by het Edel bloed.
Maer wat is ſchoone verw, wanneer beleefde zeden.
Gebreken aen den geeſt gebreken aan de leden?
Voorwaar 't is anders niet als ſlechts een ydel beeld
Dat ieder die het ziet van ſtonden aan verveelt.
Wilt gy een mellik-dier aan onzen Koning geven,
Dat is de bleeke dood geknoppelt aan het leven.
Dat is by een gevoegt een gantſch verſcheiden aard,
Die noit als met verdriet te zamen werd gepaard.

Hy

Ey, wat ik bidden mag! laat Klaas een Jopjen trouwen,
En laat de boere Jeugd haar lompe vryster houwen;
Maer laet een Prinçen hert, en al het edel bloed
Zig paren na den eisch en daar het paren moet.
De Vorst moet edel zaad voor zyn geslachte winnen,
En dient daerom een Maegd van edel bloed te minnen
Boerinnen, hoe het zy, die brengen boeren voort,
Dus zeg van dit beslag my niet een enkel woord.
Ik zal den hemel zelf eer met der aarden mengen,
Als dat ik deze smaed myn leven wil gehengen:
Wie dit ooit in den raed of by den Koning dryft,
'k En wil geen Ridder zyn, zoo hy ten Hove blyft
Maar zoo misschien de Prins, om wilde vreugd te rapen,
Een meisjen uit het veld heeft lust te gaen beslapen,
Dat geef ik aen de Vorst en aen de gulle Jeugd,
Maer voor een kleine tyd en voor een korte vreugd.
Achates als hy hoort dit hard en vinnig spreken,
Hy denkt in zyn gemoed hier moet wat achter steken,
Hy breekt zyn reden af, en maekt hem van den man.
Ten zoetsten dat hy mag ten besten dat hy kan.
Hy gaet dien eigen stond ontrent zyn naeste magen,
Wat dat hier schorten mag ten nausten ondervragen:
En als hem zeker vriend hier van de gronden wees,
Soo vond hy met 'er daed van waer dien yver rees.
Hy vond hoe dat de Prins wel eer had onderhouwen,
Een van des Ridders bloed, en van de groote vrouwen,
En dat zy even doen noch in verwachten stond.
Van 's Konings hooger gunst en naerder trou-verbond
Ach! (zeid de Kamerling) dit zyn de rechte streken,
Die zullen nimmermeer hier in het Hof ontbreken:
Men spreekt, gelyk het schynt, ten goede van den staet
En die het regt door ziet en vind maer eigen baet.
Maer ik en wil den vriend hier in geen onrecht geven
Al komt hy tegen my geweldig aen gedreven?
Hy visch op zyn gety, hoe kan het anders zyn?
Maer ik heb onder dies te letten op het myn.
Maer hier dient zacht gegaen en door bedekte wegen,
Of ik kryg al het Hof en al den Adel tegen,

Den man van wien ik kom heeft aenhang in den Raed
En 't is een harden quaſt die op zyn punten ſtaet.
't Is beter (naer ik merk) een weinig hier te ſtryken,
En van zoo fellen rotz in ſtilheid af te wyken.
't Is beter dat een menſch zyn harde tochten dwingt,
En liever omme keert, eer dat hy qualyk ſpringt.
De Vorſt, die nooit en laet hier op te willen malen,
Zend boden in der haeſt, en laet Achates halen;
En als de Kamerling is in het Hof gebracht.
Vraegt hem de jonge Prins wat raed hy heeft bedacht:
Hier op beſtaet de man zyn meening uit te ſpreken,
En zeid: Het ſtuk, ô Vorſt! en dient niet uit te leken;
Daer zyn 'er in het Ryk die gaen 'er tegen aen,
Men diend in dit beſlag een vaſter weg te gaen.
Ik heb in Godes Boek een ſchoon verhael gelezen,
Dat zal (na myn begryp) den Koning dienſtig wezen.
Gy doet gelyk een Vorſt van Meden eens beſtond,
Als hy zich in beraed op dezen handel vond.
Hy liet uit al het Ryk in zyn vergulde zalen,
Hy liet van alle kant veel ſchoone maegden halen.
En als het aerdig rot voor hem werd opgebracht,
Zoo koos hy voor een Vrou die hem de ſchoonſte dagt
Gaet even dus te werk, en laet hier Vryſters komen,
Uit Steden, uit het Land, uit al het Ryk genomen.
En zet Bocena zelfs ook onder dit getal;
Ik houde dat de Maegd de ſchoonſte wezen zal.
Treed dan in u vertrek met zeven uwer heeren,
En laet het gantſche ſtuk met haer beleid vereeren.
En als gy kiezen wilt gebruikt dan haren raed,
En hoort of aen het volk de Maegd te zinne ſtaet.
Ik houd dat niet een menſch haer glants zal tegenſpreken
En dan zo is het ſtuk by niemand ooit te breken.
Want gy en hebt geen wyf in dwaesheid op gevat,
Maer hebt 'er Prinçen raed en wysheid by gehad.
De Vorſt heeft in den vond een wonder groot behagen,
En liet niet in den Raed de zake voor te dragen;
Hy zeid hoe zyn gemoed tot trouwen is gezint,
Indien men na zyn hert een zoet gezelſchap vind.

Dit

Dit werd met vreugd gehoort: dies zond men in de ſteden,
En waer men Maegden weet begaeft met ſchoone leden,
De blom van al het land word in het Hof gebracht,
Daer ieder haer geluk met groot verlangen wacht.
Maer op dien eigen tyd dat al de Maegden zaten,
En ſtelden in het werk al wat haer mochte baten.
Tot glans en friſſche jeugd, zoo gaet de Kamerling,
En geeft hem in de zael, en let op alle ding
Hy ziet den Maegden berg in alle klaerheid blinken,
Dat hem voor Phryne zelf de moed begon te zinken:
Want t'wyl hy Juffers zag van uitgelezen glans,
Ach zeid hy in zyn hert, voor ons is weinig kans.
Ik zie dit Vryſter heir, het ſtraelt gelyk de ſterren,
Soo dat myn geeſt verdwaelt, myn oogen hier verwerren
Ik heb al wat te veel op onze Maegd geſtaen,
Ik ducht de jonge Vorſt die mocht wel elders gaen.
Hier is zoo veel te zien en voor hem uit te kiezen,
Hoe licht zou dan de Prins zyn oordeel hier verliezen?
Hoe lichte zou een Maegd van dit geſlepen Hof,
Verſtellen ons bedryf en nemen onzen lof?
Hoe lichte zou een oog, genegen om te mallen,
Verkeerde wegen gaen en elders henen vallen?
Wie keur heeft is bevreeſt, en ſtaet gelyk en drilt,
Onzeker wat hy doen of wat hy laten wilt.
De Man in dezen praem gaet by de ſchoonſte Maegden,
En die meeſt (zoo het ſcheen) aen alle man behaegden;
En mids hy wonder ſcherp op al haer wezen let,
Soo vind hy in der daed haer wangen vol blanket.
Hy zwygt ſchoon hy het merkt) en gaet het overleggen
Wat hy in dit geval den Koning heeft te zeggen.
En hoe voorts by den Raed de zake dient beleid,
En ſtaende by den Vorſt zoo heeft hy dit gezeid:
Een kooper, edel Prins, die hoeft wel hondert oogen,
Of anders zonder dat zoo word hy licht bedrogen,
Gy zoekt op deze tyd voor u een echte wyf,
En dat en is voorwaer geen ydel tyd verdryf:
Het is een vaſten knoop die niet en is te ſlaken,
Die met geen loozen vond oit los en is te maken;

Zoo dient dan op het ſtuk met alle vlyt gelet,
En door een goed beleid de zake vaſt gezet.
Men vind 'er in het Hof die met blankette wangen,
En met gemaekte glans de menſchen konnen vangen:
En dat is ſlim bedrog en niet als enkel ſchyn,
Het dient wel in gezien en nageſpoort te zyn.
Al die van deze liſt zyn oogen laet verblinden,
Die zal een ander wyf in korte dagen vinden;
Want deze morzery en dient maer voor een wyl.
En al wat aerdig ſcheen verdwynt in enkel quyl.
Gy, let dan op het ſtuk. De Prins geheel beladen,
Die vraegt den Kamerling wat beſt hier is geraden?
Achates maekt hem ſterk te breken dezen ſlag,
Indien hy na den eiſch het ſtuk beleiden mag.
De Prins die ſtaet het toe, en laet terſtond gebieden,
Dat wat den man beveelt zal in der daed geſchieden;
Hy zeid het aen het Hof, hy zeid het aen den Raed,
Hy zeid het aen het volk dat in de kamer ſtaet.
Straks doet de Kamerling een gouden bekken halen,
En zet een rap gezel ten einde van de zalen,
Die ſchonk daer edel nat van wonder zoeten geur;
Maer hy en zyn gevolg bezet de gantſche deur.
Daer roept men overluit de Juffers by de namen,
Op datze voor den Vorſt en voor de Raden quamen:
Niet met een grooten hoop en ſlordig in 't gemeen,
Maer ieder voor haer zelfs, en niet als een voor een.
Maer onder dit beſlag zoo doet Achates paſſen,
Dat niemand in en komt of mocht haer eerſt mael waſſen:
Dat is een oude wys (gelyk de Jo' ker zeid)
Daer van Aſſuerus zelfs de gronden heeft geleid.
Juiſt op dien eigen ſtond zoo komt daer aen getreden,
Een Maegd van fieren aerd en wonder ſchoone leden,
Die geeft haer na de deur, en poogt 'er in te gaen;
Maer die het is belaſt die houd de Juffer ſtaen.
Achates komt 'er by en doet haer water bieden,
Zy weigert even ſtaeg, en ſchynt 'er af te vlieden.
Waſt, zeid de Kamerling, ons dient hier geen verſchil
Het is een zoete reuk, en 't is des Konings wil.

Hy

Hy laat (als 't haarder eer) het edel water gieten,
En doet het even zelfs op hare wangen vlieten.
Maar wat een zeldzaam ding? terwyl de Juffer wies,
Soo leed haar schoone verw een wonder groot verlies.
Haar uit gelezen glants, haar roos-gelyke wangen,
Zyn van een geellu bleik als van de dood bevangen,
Soo dat geheel haar glants die eerst zoo lustig scheen,
Verging gelyk een schim, en als een rook verdween,
Dat zeldzaam mengelmoes viel in het goude bekken,
En wat 'er over bleef en zyn maar vuile plekken.
Een Pagie daar ontrent, die al den handel zag
Die riep de Juffer toe zoo schamper als hy mag:
Ongure morzebel, u zou geen Kroone passen.
Van kussen word je vuil, en leelyk van het wassen.
Al wie bedriegen wil en dient hier niet ontrent,
De Koning wil een Maagd die geen penceel en kent.
De Juffer is beschaamt, en wil te rugge treden,
Maar by den Kamerling en word het niet geleden,
En schoon het haar mishaagt hy doetze binnen gaan,
Hy doetse voor den Vorst en voor de Raden staan;
Eylaas! wat zalze doen: zy moet gehoorzaam wezen,
Dies komt het innig bloed haar in het hooft gerezen,
Zy zag 'er zeldzaam uit om datze was beplekt,
En des al nog te meer om datze werd begekt.
De tweede die 'er quam, en meest al die haar volgen,
Zyn even zoo gestelt, en even dus verbolgen:
En schoon men onder haar ook frissche Maagden vind,
Noch is het meerendeel ten hoogsten ongezint.
Het spyt haar al gelyk, dat zoo een zeldzaam wassen
Haar door een loos beleid ontydig quam verassen:
Dies lyd het Maagden rot, of in haar net gewaat,
Of in haar geestig hair, of in haar zoet gelaat.
Achates onder dies, tot Phryne meest genegen,
En ging in dit beleid niet al te rechte wegen,
Want komt 'er oit een Maagd die hem te schoonedacht,
Die werd dan eenig leed of hinder aan gebracht.
Een Jongen uit het Hof, door list en slimme treken,
Die wordals onverhoeds haar op het lyf gesteken,

Die kreukt haar lob, of kant, of ander poppe-goed,
En daarom is de Maagd ontſtelt in haar gemoed.
Zy krygt een ander verw, zy krygt een ander wezen,
Daar ſpyt, daar innig leet, en wraak in is te lezen;
Soo dat 'er geen van al ontrent den Koning quam,
Of ſcheen geweldig ſtuurs of uiterman gram.
De lekkers onderwyl die deze ranken dreven,
Die werden des beſtraft en wonder hard bekeven,
Doch al maar in den ſchyn; want in de ware daad,
Soo was het ſtuk beleid met voor bedachten raad.
Ontrent op dezen tyd zoo liet men Phryne komen,
Die noch in al het Hof geen menſch en had vernomen.

Daar was een ſtil vertrek, hier quam de Vryſter uit,
En droeg in haar gelaat gelyk een volle Bruid.
Haar oog is geeſtig bly, haar friſſche wangen bloozen,
En ſchynt niet ongelyk met verſch geplukte roozen:
Haar kleed is zonder pracht, maar uitermaten net;
Haar vlechten zonder goud, maar geeſtig op gezet.
Zy wies haar voor het volk, gelyk de Juffers deden,
Maar niet een Hoofſche guit en raakt haar aan de leden,

En

En mids haar zoet gelaat met waſſche ſchoonder werd
Soo wanz, een ieders gunſt en ook des konings hert.
Het ooge van de Prins is ſtraks op haar geweken,
En niemand van de Raad en kon 'er tegen ſpreken;
Want als men nevens haar de gantſche bende zag;
Niet eene van den hoop die haar bereiken mag.
Dit geeft den jongen Voſt een wonder groot vernoegen,
Dies gaat hy tot de Maagd zyn herte nader voegen;
Hy trekt van zynen hals een keten die hy droeg,
Die hy met groote vreugd haar om de leden ſloeg:
Een keten zoo gemaakt, dat over alle kanten
Niet anders is te zien als groote diamanten:
Hier doet hy woorden by, die paſſen op de daad,
En maaktze Koningin te midden in den Raad.
De Feeſt die was bereid en dat met volle leden,
En daar ging al het Ryk veel dagen in beſteden:
Men ziet 'er groote koſt en wonder groote pracht.
En Phryne word bevrucht ook van den eerſten nacht.
Achates onder dies gaat veelderlei Juweelen,
Met woorden na den eiſch de Juffers omme deelen,
De Juffers die de Prins by een geroepen had:
En dit geſchenk beliep al vry een groote ſchat.
De Vos die was beduch dat hy de ſlimme kuuren,
In dit beleid gepleegt, eens lydig zou bezuuren,
Indien hy zonder eer en met een quaden grond,
De Maagden uit het Hof in hare ſteden zond.
Dies gaat hy op een ry haar in 't byzonder groeten:
En met een open hand haar wrange ſpyt verzoeten:
Hier bleef een peerelſnoer, een wonder edel pand,
En daar een ſchoon kleinood geçiert met diamand:
In 't korte, niet een Maagd en word te huis gezonden,
Die onder haar çieraad geen aanwas heeft gevonden,
Die (mids dat hy het gaf) hier van den dank ontfing.
En dat al door de gunſt van onzen Kamerling,
Soo haaſt de looze gaſt de Juffers heeft beſchonken,
Begint des Konings gunſt ook over hem te vonken,
Hy denkt wat deze Man al moeiten heeft gedaan,
En wat hy door het Hof voor ontluſt heeft begaan.

Dies word hem van den Prins eenbruid-ſtuktoe geworpen
Dat was een Landvoogdy met hondert ſchoone dorpen,
En noch een machtig Slot dat op de grenzen ligt,
Soo diep vond hem de Vorſt aan dezen man verplicht.
Maar ſchoon hem dat geſchenk is van den Prins gekomen,
En dat het even zoo van hem is aan genomen,
Het was de Koningin die met een zoet beleid
De zinnen van de Vorſt te vooren had bereid.
De negen maanden gaan, de tyd is om gekomen,
De nyders word de ſtof van alle ſpot benomen,
Bocena baart een Zoon tot vreugde van het Ryk,
En die in ieder deel zyn Vader is gelyk.
Dit doet den jongen Vorſt in hare liefde waſſen
En al het hof-gezin op hare dienſten paſſen.
Het maakt haar wel gezien door al het gantſche land,
Soo dat zy in het Ryk haar nu beveſtigt vand.
Godt liet de jonge Vrou veel blydſchap weder varen,
Zy kreeg een geeſtig kind, ook boven zyne jaren,
Soo dat men werd gewaar ook in zyn eerſte Jeugd,
Zyns Vaders edel bloed, zyns Moeders ware deugd.
Dit heeft de ſnelle Faam ten luiden uit gekreten,
En liet het vreemd geval door al de landen weten.
De nieuwe Koningin, gekomen uit het veld,
Word als een wonder ſtuk een ieder voor geſtelt
De vrienden boven al, en die haar naaſt beſtonden,
Die hebben in het werk een groote luſt bevonden,
Zy ſtellen voor gewis dat ook de beſte ſtaat
En rykdom niet-te-min nu voor hen zeker gaat.
Daar op zoo gaat het volk te zamen overleggen
Wat dat de Koningin is dienſtig aan te zeggen;
En daar op naar het Hof: en naar een kort beſluit
Drukt een op deze wys haar aller meinig uit:
Al zyt gy (lieve Nicht) ons nu al vry ontleken,
Hoort ons des niet-te-min, hoort ons een weinig ſpreken,
Gy waard gelyk als wy, ('t is maar een kleine tyd)
Nu zien wy dat gy Vrouw van deze landen zyt.
Gy draagt een goude Kroon en wonder ryke kleeren,
Gy kont, indien gy wilt, ons mede nu vereeren;

Want

Want dat u Godt verheft is niet voor u alleen,
Wy meinen 't is voor ons een zegen in 't gemeen.
Vy zien de kamer maagd die hier ons quam geleiden,
n die wy ons belang met ronde woorden zeiden,
Die is zoo moi gekleed en van zoo ryken glans,
Dat in haar ſlippen ſteekt meer als een hoeve lants.
eemt ons ook in het Hof, en geeft ons groote ſtaten
oo mogen wy voortaan de boere nering laten,
Zoo mogen wy in luſt verſlyten onze jeugd,
Dat zal u eere zyn en ons een groote vreugd.
ocena zag haar aan, en met een vrolyk wezen,
eeft aan den lompen hoop haar zoeten aard bewezen,
Zy hietze wellekom en doetze goet onthaal,
Maar ſtelt het antwoord uit tot aan het middagmaal
e vrienden al gelyk, ook eer men heeft gegeten,
ernieuwen haar verzoek en willen antwoord weten
Zy willen, zoo het ſchynt, en hoe het immer gaat,
Zy willen meerder goed en vry een hooger ſtaat.
e zoete Koningin, hoewel tot hun g negen,
eid: Vrienden, laat het ſtuk wat nader overwegen;
Ik hebbe goede wil, en ook miſſchien de magt,
Dat gy moogt in het Hof tot eere zyn gebracht,
aar laat u van den ſchyn het ooge niet verblinden,
at gy hier meint te zyn en is hier niet te vinden.
Ik weet, als gy my ziet, gy beeld u wonder in,
En al dit Hoofs beſlag dat ſpeelt u in den zin:
aar zooje met 'er daad de zake komt te proeven,
y zult al menigmaal u vrolyk hert bedroeven;
Gy ziet ('t is waar) aan my een ryk en prachtig kleed,
Maar dat men niet en ziet is innig herten leed.
et Hof gelykt een ſchoen verguld aan alle kanten;
aar van de Roozen zyn vol ſchoone diamanten,
Soo dat meeſt al het volk en wie haar luiſter ziet,
Daar op het ooge ſlaat, daar aan het herte bied:
aar krygt 'er eenig menſch de voeten eenmaal binnen,
e vind 'er knobbels in, en dikmaals haarde pinnen,
Zo dat hy menigmaal van pyne ſchier verſmacht,
Terwyl een die het ziet hem vry gelukkig agt:

Eer ik was uit het land in dezen ſtaat getogen,
Doen was ik even zoo gelyk als gy bedroogen;
My docht het weelig Hof dat was een paradys,
En 't is een boos, een loos, een broos, een nietigys.
Ik dacht, als ik een Kroon zal op den Hoofde dragen
Dan zal ik zyn bevryd van alle ſture vlagen,
Van hooftzweer, van gequel, van allerley verdriet
Maar wat ik heb verwacht: ach! dat en vind ik niet
Ik heb myn teere vrucht met ſmerten moeten dragen
En ook in barens nood myn leven moeten wagen,
Ik hebbe pyn gevoelt door al myn gantſche lyf,
Gelyk een ſlechte vrou en als een Herders wyf.
En nu ik ben verloſt en wil men niet gedoogen
Dat ik met eigen borſt het kind zal mogen zoogen;
De Moeder van de vrugt en mag geen voedſter zyn
Een ander heeft de vreugt en zy alleen de pyn
Dit heeft de grootsheid in, en duiſend vreemde ranke
Daer van myn vry gemoed zig niet en kan bedanken
Wat zuur is blyft ons by, wat zoet is dat verdwyt
ô Vrienden! Hoofſche glans en is niet datze ſchynt
Geloof 't zoo je wilt, ik leid' een zoeter leven
Doen ik met eiger hand myn ſchaapjes heb gedreeve
Doen ik het weelig vee zag weiden in het gras
En buiten Hoofſche pracht, en in geruſtheid w.
Schoon ik doen niet en zag verſcheide tafels recht
En niet en was gedient van honderd fluksze knecht
Het kruid, het moes, het fruit dat op de velden wa
Heeft my genoeg geſpyſt, maer nimmer overl
Al dronk ik geenen wyn gebracht uit verre lande
Die blakert in het glas, en ſchynt 'er in te branden
Ik koos in eenig veld een vliet een klare beek,
Daer in ik even zelfs myn gantſche leden keek
Al hoord' ik nooit muzyk op gulde ſnaren ſpeelen.
Al hoord' ik geen gezarg van afgerechte keelen;
Een nieu geſneden riet, daer op een Herder blie
Gaf dat myn druk verſmolt, en dat myn vreugde wi
Al had ik geen paleis geſtelt op groote boogen;
Beplant met boom-gewas, met hagen om getooge

Een boom die koelte gaf, en toont een jeugdig blad,
Was my een Konings Hof als ik 'er onder zat
choon ik doen nimmermeer en dronk uit goude schalen,
Die glimmen in het oog, en door de kamer stralen;
Een kopje net gedraait uit effen beuken houd,
Gaf my doen meerder lust als nu het prachtig goud,
Al had ik doen geen bed geciert met ryke spreyen,
Gelyk Egypten land wel aardig weet te breyen;
Een slaapjen in het hoi, of in het weelig groen,
Plag my al beter deugd en meerder vreugd te doen.
Al was ik niet gekleed in zyd of goude laken,
Gelyk men in het hof genegen is te maken,
Een kleed van onse wol gemaakt met eiger hand,
Daar in was 't dat ik hulp voor koud en hitte vand,
Al was ik niet omringt met hoopen van trawanten,
Die spiessen als een Bosch ontrent den Koning planten,
Myn lyf-schut was een hond die om de kudde ging,
En dan nog eenig wild voor onse keuke ving,
Had ik niet op het hooft een Kroone van robynen,
En wat 'er aan het volk is groot gewoon te schynen,
Een tuiltje net gevoegt, en alle daag ververst,
Heeft staag myn oogverfraeitennoitmyn brein geperst
Al was ik niet gestreelt en dikmaal onderhouwen,
Van Juffers uit het hof en hondert schoone Vrouwen,
De Vrysters in het dorp, een onbeveinsde Jeugd,
Die garen my vermaak en dat in reine vreugd.
Let vry op deze Kroon, daar onder licht verborgen,
Nyd, afgunst yversucht en duizend vreemde sorgen,
Daar is geen diamand die in de Kroone steekt,
Die my niet honderd maal den zoeten slaap en breekt,
Ik denke menigmaal, wat kan my rykdom geven;
Geen rust en ware lust, en vry geen beter leven;
Maer in het tegendeel verdriet en ongemak,
Ach vrienden groot te zyn dat is een lastig pak.
Is 't niet een zoeter ding een kransjen op te zetten,
Van roozen vers geplukt, van nieuwe violetten,
Van bloemen uit het dal, van kruiden uit het woud,
Als met een treurig hooft te zugten in het goud;

Is

Is 't niet een zoeter ding te zitten aan der heiden,
Daer in het luſtig gras de vette kudden weiden,
Als op een dor tapyt, of ander zeldzaam kleed,
Te ſmelten even ſtaag van innig herten leed?
Is 't niet een zoeter ding met onbedwonge leden
Nu in het open veld, dan in het boſch te treden,
Als ſchier het gantſche jaar in huis te zyn gebocht,
Gebannen van het woud en uit de vrye locht.
Men zegge wat men wil, de koſtelyke ſteenen
En zyn zoo luſtig niet gelyk de lieden meenen;
De Kroon, de zware Kroon, die perſt ons in het hooft
Soo datz' ons menigmaal van alle vreugt berooft.
Al ben ik aan den diſch met groote pracht gezeten
Wat heb ik van den drank of van het lekker eten?
Men heeft my doen verſtaan dat even in den wyn
Hier dikmaal niet en is als doodelyk fenyn,
Dat in de beſte koſt, dat in de goude vaten,
En wat 'er iemand pryſt ontrent de groote ſtaten,
Is gif en draken bloed, is vuil en ſlim bejag,
Soo dat men zonder vrees geen ſpyze nutten mag
Maar ziet, het luſtig woud is vry van deze lagen,
Men hoort daar noit een menſch van dezen handel klagen
Ik denke nu ter tyd en zegge menigmaal,
Een teil van rooden klei en kende nooit regaal.
Is oit in 't groene woud een nachtegaal gevangen
Die een gulden koi moet op geſlooten hangen,
Wat baat hem deze glans? eilaas! het aardig beeſt,
En zingt niet als hy plag maar toont een droeven geeſt,
Het gaat ook my aldus. Ik wilde liever zwieren,
En zoeken myn vermaak ontrent de zoete dieren:
Ik ben in myn gemoet ook heden zoo geſtelt,
Ik koos (indien ik mogt) als nog het open veld.
Maar nu de groote God my heeft de Kroon gegeven,
Om by een machtig Prins hier in het Hof te leven,
Soo moet ik (en ik wil) verbuigen myn gepeis,
En leven (dat ik kan) hier na den rechten eis.
Wat kan ik ſlechte Vrou, of wie dog kan het merken,
Wat God door mynen dienſt gezint is uit te werken?

En wat misschien het Kind dat ik nog baren mag,
Ten goede van het Ryk zal brengen aan den dag,
Ik kan (belieft het God) ik mag een Hester wezen,
En van een droeve quaal het gantsche land genezen,
Die goede Koningin is my hier in gelyk,
Zy was een slechte Maagd, en kreeg een machtig Ryk,
Ik wil voortaen met haar verwachten Godes zegen,
'k hebbe dezen kroon met geen bedrog, gekregen,
Met geen geweld verkracht; dies beniknietbeschroomt
Wat my in dezen staat van iemand over koomt.
Maar gy die aan het Hof u schynt te willen bieden,
Denkt wat de wereld is, en wat 'er kan geschieden;
Gy loopt na dit gewoel, van niemand des verzocht,
En dat heeft menig mensch in grooten rou gebrocht.
Ey wat ik bidden mag! indien gy zyt te raden,
Zoekt niet door eigen wil een pak op u te laden;
Blyft liever daar gy zyt, en houd u doch gerust,
Daar is ontrent het Hof meer schyn als rechte lust.
Juist op dit eigen woord zoo komt Achates binne,
En kust met Hoofs gebaar de hand der Koninginne,
Zeid vorder hoe de prins, en noch een groot getal,
Van Adelyk gevolg, daar haest verschynen zal.
Daar op zoo laat Me-Vrou het gantsche rot beschenken,
En bid het (tot besluit) het wil zich eens bedenken,
Zy willen niet bestaan als met een rype zin;
En straks na dit gesprek zoo quam de Koning in.

SELDSAAM

TROU-GEVAL

TUSSCHEN EEN

SPAANS

EDELMAN

ENDE EEN

HEYDINNE;

Soo als dezelve EDELMAN, ende al de Wereld doen geloofde.

DAar is een zeldzaam volk genegen om te dwalen,
Gedurig om gevoert in alle vreemde palen,
Dat (zo het schynen mag) als in het wilde leeft,
Maar des al niet te min zyn vaste wetten heeft
Het laat zich over al den naam van Heidens geven,
En leid, alwaar het komt, een wonder zeldzaam leven;
Het roemt zich dat 't weet uit ieders hand te zien,
Wat iemand voor geluk of onheil zal geschien.
Majombe was het hooft van deze rouwe gasten,
Die staag op haar bevel en op haar dienſten pasten,
Zy was loos, valsch, door trapt en slim in haar bejag,
Zoo veel als eenig wyf op aarden wezen mag;
Zy quam veel tot Madrid of in de naaste steden:
Want mids ze kluchtig was, zoo werdze daar geleden.
Zy had in haar gevolg al menig gaau verstand,
Soo datze gunst en hulp by al de Jonkheid vand.

Zy

Zy ſtal een zeker Kind te midden op der ſtraten,
Dat uit een Edel Huis, daar eenzaam was gelaten.
Het was een aardig dier, maar jong en wonder teer,
En 't is maar twee jaar oud, of ſlechts een weinig meer.
De meid, wiens ampt het was hier op den dienſt te paſſen,
Die gaf de buurt een praat, en liet het Wicht verraſſen.
Majombe was verblyd, niet om het geeſtig Kind,
Maar datze ryk gewaad ontrent zyn leden vind.
Zy geeft haar met den buit in onbekende vlekken,
En waar het onguur heir genegen is te trekken.
Doch wat de Moeder zocht, en waar de Vader ſchreef.
Men hoort niet hoe 't haar ging, of waar het Meisje bleef
Hoe nau daar werd gevraagt, hoe nau daar wert vernomen
Men weet niet wat geval het Kind is overkomen:
Waar dat men immer zond, of waar men vragen kan,
't Is al om niet gepoogt, geen menſchen weet 'er van.
Majombe liet het Kind verſcheide dingen leeren,
Waar mede dat het mocht zyn teere Jeugd vereeren,
Eerſt zingen na de Kunſt, ook ſpringen op de maat,
En wat na 's lands gebruik een Vryſter geeſtig ſtaat,
Het Kind waſt onder wyl, en leerde vreemde zaken,
En grepen na de kunſt, en veelderhande ſpraken,
En zeldzaam hand geſpel, en ik en weet niet wat,
Waar van ſchier niet een menſch de regte gronden vat
Het was van ſchoone verw, en vrolyk in het wezen,
Daar is een diep vernuft in zyn gelaat te lezen.
Het had een wakker oog, en zwart gelyk een git,
Syn aanzicht evenwel is uitermaten wit.
Het kon zyn friſſche Jeugd, zyn wel gemaakte leden
Tot alierlei gedans en alle ſpel beſteden;
Invoegen dat het volk, en wie het maar en zag,
Zich van het aardig dier als niet verzaden mag.
Noch kan de Jonge Maagd geen kleinen luſt verwekken,
Als zy met haar gezang de zinnen weet te trekken:
Men vind dat hare ſtem een ieders herte ſteelt:
Wanneerze maar een reis een aardig deuntje queelt.
Maar des al niet te-min zy wil geen vuile dingen,
Zy wil geen dertel jok, geen ſlimme ranken zingen;

Haar mond is wonder heus, haar oor en zinnen teer,
Al wat oneerlyk luid en zingtze nimmermeer;
Des heeftze by haar volk zoo veel ontzag gekregen,
Dat zy het menigmaal geleid in beter wegen:
En schoon dat hun de mond tot vuilheid is gewent,
Men hoort geen dertel woord als zy daar is ontrent,
En of ook al het rot tot stelen is genegen,
Zy straft het vuil bejag en is 'er heftig tegen:
En mids zy wonder veel met zang en spelen wind,
Soo is Majombe zelfs tot steelen niet gezint.
Dog zoo 'er eenig ding by wylen is genomen,
Zy deet 't aan den dag en voor de lieden komen;
Maar al door sneeg beleid en met een loozen vond,
Soo dat 'er niet een mensch en weet den rechten grond.
Zy riep een van den hoop, en liet hem veerdig draven,
En liet, wat iemand stal, in eenig veld begraven,
En dat of by een boom, een hoogt of kromme bogt,
Ten einde men het pand by teikens vinden mogt.
En werdze dan gevraagt van 't gunt 'er is gestoolen,
En wie het heeft ontvreemt, en waar het is verhoolen
Soo maaktze voor het volk een wonder vreemt verhaal
In woorden zonder slot, in onbekende taal:
Maar zeid dan op het left, dat onder geene linden,
Of aan den naasten berg het goed is uit te vinden:
En als men dan de kraam daar uit der aarden trak,
Soo was' dat al het land van hare wonder sprak.
Dog zy wist boven al haar zaken aan te leggen,
Om aan de losse Jeugd geluk te konnen zeggen;
Het schynt dat zy den grond van alle zielen kent,
En schier wat ieder mensch in zyn gedachten prent.
Zy wist al wat 'er loopt ook in de hand te kyken,
En hoe dat iemands aard kan uit het wezen blyken,
En wat een klein, een groot, een puntig hooft beduit,
En wat men uit een oog af ander lit besluit.
Ook uit dien grond al een zoo kanze gronden trekken,
Waar heen dat iemands lust of gulle zinne strekken;
Want is ze plomp, of scherp of hoog, of bylter plat,
Zy heeft van stonden aan zyn aard daar uit gevat.

Zy

Zy wiſt als op een draad, de mâte van de Jaren,
Wat ieder over komt en placht te wedervaren,
En wat een teere Maagd in haar gewrichte voelt,
En wat een jongen wulp omtrent den boezen woelt,
Zy weet (gelyk het ſchynt) de gangen van de ſterren,
Waar in het kloekſte brein by wylen kan verwerren;
Zy weet en wat de Zon en wat de Mane dreigt,
En waar toe zich het jaar en al den hemel neigt.
Een die haar openbaart wanneer hy is gebooren,
Dien weetze na gevolg zyn leven na te ſpooren:
Nu ſpreektze wonder breed van druk en ongeval,
En of 'er iemand arm of machtig worden zal.
Sy weet den levens-ſtreep in ieders hand te wyzen,
Daar uit een vreemd gevolg en groote dingen ryzen;
Want is de linie recht en zonder kromme tak,
Soo roemtze ſtage vreugd en nimmer ongemak;
Maar valtze dikmaal ſcheef en in verſcheide bochten,
Soo word hy dien het raakt met droefheid aan gevochten.
Indienze zomtyds reiſt, en dan eens neder koomt,
Soo dient 'er voor gewis een zwaren val geſchroomt.
Zy gaat dan byſter hoog en kent een ieders wezen,
Zy kan ook ryken zelfs uit hand of vingers lezen:
En zomtyds groot verlies, en zomtyds grooten ſchat,
En zomtyds wel een galg, of ook een ſchendig rat.
Zy wyſt een Vryer aan, wanneer hem ſtaat te paren,
Een Vryſter of ze veel ofluttel heeft te baren,
En ofze by den man zal wezen lief getal.
Dan of hy buyten haar zyn luſt gebruiken zal.
Dit meind ſchier al het volk alzoo te moeten wezen,
Soo dat haar lage naam gantſch hooge was gerezen;
En al vermids zy breed in dezen handel weid,
En van het naar geheim zoo klare reden zeid.
Genaakt men eenig dorp daar weetze ſluks te vragen,
Hoe zich in haar bedryf de meeſte lieden dragen,
En wie zich daar ontgaat in luſt en dertel bloed,
Doch meeſt wat over al de loſſe jonkheid doet.
En als zy gaſten vind daar iet valt op te zeggen,
Soo weetze na de Kunſt haar zaken aan te leggen?

Zy maakt een ieder menſch zyn feilen openbaar,
Als of uit haar gezicht het quaad te vinden waar.
Wat zy van iemand weet dat veinſt zy als te lezen,
Of uit het oog alleen, of uit het ander wezen,
En dit noch al te maal met zoo een gauwen ſtreek,
Dat ook de ſneegſte man verwondert ſtond en keek.
Als haar een Juffer vraagt, wat man haar ſtaet te trouwen,
Zy kan het nieuſchier volk gantſch aardig onderhouwen;
Zy ſpreekt als door een wolk en noit met open mond,
En al haar gantſch beleid dat heeft een loozen grond.
Hoe oit de zake valt zy kan het al verdraayen,
Zy kan de gauſte zelfs met ſchyn van reden paayen:
En alze dan een reis de rechte gronden treft,
Dan is 't dat men haar tot in de lucht verheft.
Men hielt dat zy geſtaeg een Geeſt met haar geleide,
Die haar als in het oor verhoolen dingen zeide:
En mids dit al geſchiet door zoo een jonge Maagd,
Soo is 't dat het ſpel hen des te meer behaagd.
't Geviel om dezen tyd dat in dien eigen lande
Een jong en aardig dier door jeugd en liefde brande?
En hy die haar het brein en ook de geeſt bezat,
Was even als de Maagd met hare min gevat.
Maar daar en was geen raad om oit te mogen paren,
Vermids zy niet gelyk in goed en ſtaat en waren?
De Juffer is te ryk, als maar, een eenig Kind,
Soo dat haar droeve Vriend voor hem geen troofte vind.
Giralde lykewel die bleef tot hem genegen,
En is om z nent wil als ziek te bed gelegen;
Maar zeid het niet een menſchwathaarvanbinnenſchort
Soo dat ze menigmaal veel droeve tranen ſtort.
Of ſchoon een ander lacht, zy kan geen vreugde rapen,
Zy kan haar in de nacht niet geven om te ſlapen.
Zy klaagt, en (zoo het ſchynd) zy voeld geſtage pyn,
En dezen onverlet zy wil geen Mediçyn.
Haar Vader niet te min die liet een Docter halen,
Maar die ging even ſtaag als in het wilde dwalen:
Hy weet niet wat 'er ſchort, hy weet niet wat te doen,
Hy weet voor hare quaal geen zap of heilzaam groen.

Hy

Hy ſtaat als buiten ſpoor, en is geheel verlegen,
En al wat hy begint dat zyn bekende wegen:
Dies zeid hy dat het quaed een langer tyd behoeft,
En, ziet, hier is het huis ten hoogſte in bedroeft.
Juiſt op dien eigen ſtond zoo quam 'er Pretioſe,
Om datze daar omtrent een goede plaats verkoze,
Voor haar, voor haar gevolg en voor het gantſche rot,
Dies wordze veel gezien ontrent het naaſte Slot.
De Vrouwe van het Huis, bewuſt van hare zaken,
Wou door het aardig dier haar dochter wat vermaken,
En daarom zends 'er om, en leidze voor het bed,
En zeide: Niemand weet wat deze Vryſter let.
Gy ziet eens wat haar ſchort, en zoo gy weet te zeggen,
Hoe wy dit zeldzaam ſtuk behooren aan te leggen,
Myn gunſte, zoete maagd die zal u zyn getoont,
En gy van myne hand ten hoogſten zyn geloont.
Daar ving het geeſtig Dier de Vryſter aan te ſpreken,
Met wonder zoet beleid en ongewoone ſtreken,
Het queelt een geeſtig dicht, het ſpeelt een aardig lied?
Maar wat het immer doet 't en baat de zieke niet.
Als dit Conſtance merkt, zy gaat zich neder zetten,
Zy gaat in meerder ernſt op alle dingen letten,
Zy bid dat al het volk wil uyt de kamer gaan,
En ſprak de zieken Maagd in deze woorden aan:
Ey lieve zeg een reis! (ik dien ht doch te weten)
Hebt gy ontydig fruit of harde koſt gegeten?
Of is u zwakke maag door zuiker over laſt?
Of hebie by geval te lange tyd gevaſt?
Of is u 't lyf verdraait van op de Jacht te ryden;
Of door een harden val gebracht in bitter lyden?
Of is u bloed verhit door al te langen dans?
Of hebje laat gewaakt ontrent de maagde krans?
Of is 'er iet verſtopt in uw teere leden,
Daar van gy die het lyd alleen verſtaat de reden?
Of is 'er iet verſtelt in uwen teere ſchoot?
Een Maagd mag aan een Maagd wel klagen haren noot.
Spreekt rond gelyk het dient van u verhoolen wezen,
Gy zult door myn behulp in korten zyn genezen;

Ik weet wat aan de Jeugd by wylen kan geſchien,
En ſchoon al ben ik jong ik hebbe veel gezien.
Giralde zeide neen op al haar ſnege vragen,
Dies gaat Conſtance voort en opent niewe lagen:
Hoord (zeidze) kenje niet een hups en aardig quant,
De ſchoonſte van de ſtad, ja van het gantſche land?
Hebt gy hem menigmaal niet geeſtig hooren praten,
Of door een gunſtig oog tot in het hert gelaten,
Waarom doch zoo geveinſt, dat gy zoo langen tyd
Hem in bedenken houd en niet te wil en zyt?
Ey lieve! zoo je meend den Vryer oit te trouwen,
En wilt hem niet te lang in angſt en twyfel houwen.
Een die zyn tanden breekt als hy een note kraakt.
Dies vreugt is niet te groot ſchoon hy de keerne ſmaakt
Giralde kreeg een blos, en werd geheel ontſteken,
Als zy dit geeſtig dier van vryen hoorde ſpreken;
En ſchoon zy veinzen wou, haar bloed is boven haar,
Dat maakt haar innig hert ten volleu openbaar.
Haar geeſt is op de loop. haar pols begint te jagen,
En al met vreemd gewoel van ongelyke ſlagen.

Con-

Conſtançe wederom: Nu zie ik wat 'er ſchort;
Gy (wat ik bidden mag) en doet u niet te kort,
Spreekt zoo de reden eiſcht, en laat u Moeder weten,
Wat voor een edel geeſt u zinnen heeft bezeten;
Want hoe gy langer zwygt, en meer u ziekte dekt,
Hoe dat 't uwe jeugd tot grooter hinder ſtrekt,
De zieke Vryſter zucht, en al haar leden beven,
Haar zinnen even zelfs die worden om gedreven;
Nu zie ik (ſprak de Maagd) wat kunſt en wysheid doet
Gy weet gelyk het blykt, den grond van myn gemoed,
Des wil ik u voortaan in geenen deel verzwygen,
Waar na te dezer uur myn jonge zinnen hygen.
Wat dient 'er meer geveinſt? ik ben van liefde krank,
En dat heeft nu geduurt wel zeven maanden lank.
Wilt dat nu met beleid myn Ouders openbaren,
En raad hun acht te ſlaan op myn bedroefde jaren;
Want zoo ik dien ik min niet haaſt genieten mag,
Soo is de grond geleid van mynen laaſten dag.
My zal geen ſpruid, of kruid, geen zap, of pap genezen
Ik zal begraven zyn, ik wil begraven wezen,
Indien ik niet en kryg hem die myn hert bemind,
En zonder wien myn ziel geen ruſt op aarden vind,
Terſtond na dit geſprek zoo ſtortze duizend tranen,
Die met een ſtage vloed haar teere wangen banen.
Conſtance trooſt de Maagd en geeft haar goede moed,
En ſtremt, door zoet geſprek, haar gulle tranen vloed
Hier op is, des verzocht, de Moeder in gekomen,
Die had tot haar behulp, een Docter mee genomen?
Conſtance ſtaat 'er by, maar trad bezyden af,
Daar zy haar met beſcheid het ſtuk te kennen gaf.
Het ſpeet de Medecyn, dat zy de rechte gronden,
Van deze Maagde quaal, had konſtig onder vonden,
Te meer, vermids hy weet dat ook de kloekſte man
Die uit geen herte ſlag of ader voelen kan.
Maar als hy in geſprek met haar begon te treden,
Doen ging Conſtance rond, en gaf hem deze reden:
Een Maagd van agtien jaar, afkeerig van genucht
Die veeltyds zonder ſlaap geheele nachten zucht.

Die, als men slechts begint van Vryers iets te spreken,
Verandert in gebaar, en laat haar woorden steken.
Die staag wil eenzaam zyn, en nimmer uit en gaat,
En, schoon al isze jong, het zoet gezelschap haat;
Die geel en deerlyk ziet, en leeft al zonder eten;
Wat zoo een Vryster schort dat heb ik wel te weten:
Ik zegge, dat geen zalfhaar ooit genezen kan,
Maar dat haar stil gebrek vereist een rustig man.
Hier by komt dat ik zie haar oogen ingezonken,
Maar vierig evenwel, gelyk als helle vonken,
Haar pols geweldig ras, het water byster rood,
Hoe kan dat anders zyn als enkel minne nood?
Voor my ik stel het vast, gy moogt het over leggen,
U Dochter even zelfs zal u de waarheid zeggen,
Soo gy haar recht bevraagt; want, na haar zaken staan
De nood die roept om hulp, daar is geen veinzen aan.
De Docter laat de spyt, na deze woorden, varen,
En pryst het ryp verstand in zoo onrype jaren,
Soo dat hy naderhand haar niet als eer bewees,
En met een vollen mond haar snege vonden prees.
Of nu het listig dier iet van den handel wiste,
Dan of het na de kunst en schyn van reden giste,
En stel ik niet te vast; dog hoe het immer was,
De Vryster kreeg een man, en hare koorts genas.
Soo haast de Jonge Maagd haar vond te zyn genezen,
Soo wou zy met der daad beleeft en dankbaar wezen.
Zy let hoe't Heidens volk gantsch zober is gekleed,
En 't is haer teere Jeugd een innig herten leed.
Zy sprak haar Moeder aan: Van iemant gunst t' ontfangen
Do raks eenbillyk hert met alle vlyt verlangen
Om weder gunst te doen Vrou Moeder, 't is bekent
In wat een droeven staat myn ziele was belent;
Nu ben ik (Gode lof) gezond in 1 de leden,
Gy toont een dankbaar hert, dat leert de wyze reden;
Dit heir is wonder naakt, gy kleed het schamel rot,
Dat zal haar dienst g zyn, en lief aan onzen God.
Voor al en dient by ons de Vryster niet vergeten
Die u van myn verdriet de gronden leerde weten.

Indien

Indien ik iet vermag, zoo weeft doch hier beleeft,
Al wie den naakten kleed ontfangt meer als hy geeft.
De Moeder wederom: Dit zyn gantfch rouwe menfchen
Die om geen prachtig kleed en minoin rykdom wenfchen
Zy dwalen even ftaag, dat is haar oude wet,
Het geld dient haar tot laft, een kleed maar tot belet.
Dus fchoon ik haar een kleed wou om de leden hangen,
Ik houd 't voor gewis men zoud 't niet ontfangen,
Ké Moeder, zeid de Maagd, gy zyt my wat te taai,
Ey lieve! fchenktze wat al waar 't maar enkel baai:
Laat haar doch uwe gunft om mynent wil verwerven,
En laat my des te min wanneer gy komt te fterven.
De Moeder loeg 'er om, en prees de goede ziel,
Maar zoo dat van de gift of niet of weinig viel.
Als iemand naar een quaad bekomt zyn vorig wezen,
En dat een jonge wulp van krevel is genezen,
En dat een fchippers gaft zich op het drooge ziet.
Dan fmelt een dankbaar hert wel licht tot enkel niet.
Giralde lykewel, nu onder echte Wetten,
Befchonk het geeftig dier met honderd piftoletten,
Een bruid-ftuk voor den dienft. Daarloeg het gierig wyf
En vond in dit verhaal een aardig tyd verdryf.
Dit maakt de jonge Maagd vermaard in alle ftederi,
Mids zy de Vryfter kend tot in haar diepfte leden,
En 't bracht het gantfche rot geen kleine baten in,
Want daar Conftance quam daar was het al gewin.
Majombe die zich liet haar befte-moeder noemen,
En laat geen vreemde mans ontrent haar nichte komen,
Zy neemd haar even ftaag met al de zinnen waar.
En waar de bende reift, zy flaapt benevens haar,
Daar was ontrent Madrid een buiten Hof te vinden,
Bevryd met boom gewas van alle ftare winden,
Hier viel op dezen tyd een openbare feeft,
En daar bewees de Maagd haar uit gelezen geeft.
Daar is een prys gezet voor die met aardig zingen,
Daar is een prys gezet voor die met luftig fpringen,
Sou zweeven boven al; en 't is de fnege Maagd,
Die aan het nieufchier volk in beide meeft behaagt.

De knopjens van yvoir die aan haar vingers waren,
Gaan boven alle ſpel en boven alle ſnaren:
Want alz' haar zoete ſtem en raſſe vinger roert,
Soo word al wie het hoort, door luſten om gevoert,
't En is door geen geſprek de menſchen uit te leggen,
't En is (na myn begryp) met woorden niet te zeggen,
Wat ſchoonheid al vermag De Kunſt is lief getal,
Maar komt 'er ſchoonheid by, zoo gaet ze boven al.
Daer was om dezen tyd een Ridder in de velde,
Die meeſt het kleine wild met ſnege brakken quelde:
En t'wyl hy in de Jacht zich al te bezig houd,
Soo raakt hy buiten ſpoor te doolen in het woud.
Hy weet geen Jagers meer, hy weet geen ſnelle winden,
Hy weet in al het boſch zyn pagies niet te vinden;
Maar t'wyl hy eenzaam dwaalt verneemt hy nevens hem
Een wonder zoeten galm, een onbekende ſtem.
Hy ſtaat een weinig ſtil tot by hem is vernomen
Van waar het zoet geluid tot hèm was af gekomen,
En daar op trad hy voort, en met een ſtillen gang
Soo quam hy in het dal van waar men hoort den zang.
En mids hy tot de plaats nu dichte quam genaken,
Soo gaat hy door het loof een open ruimte maken,
Ten eind' hy mochte zien wie in het naaſte gras
Soo wonder aangenaem van zang en ſtemme was.
Twee Vryſters aan den berg die pluk ten verſche roozen,
Die zy tot haer vermaek uit al de velden koozen,
En wat ter zyden af, ontrent een groene bocht,
Daer zat een jonger Maegd die rooze kranzen vlocht.
Een Wyf van vreemd gelaat, gezeten aan der heiden,
Dat quam [gelyk het ſcheen] het jonge rot geleiden;
En ſchoon zy mede plukt. of rooze over draagt,
Soo heeftze ſtaag het oog ontrent de jonge Maagd.
En t'wyl men bezig is ontrent de verſche bloemen,
Vernam Don Jan het volk dat wy Heidinnen noemen,
En ziet de jonge Spruit die in de groente zat,
Heeft op den ſtaanden voet hem door het oor gevat,

Heer

* Dit is een zeker Haad-geſpel, in Spangien gebruikelyk, daar onder met cene na de maat Werd gezongen.

Hem door het oog verrukt. Hy ziet haar geestig wezen'
En hoort haar zoete stem, en heeft 't by geprezen.
En t'wyl hy staat en dut en op de Vryster ziet,
Zoo hief ze weder aan, en zong een ander lied.

Schoon blom gewas, en edel kruit
Van 's hemels dau gevoet,
En al wat uit der aarden spruit,
Gy word van myn gegroet.
Ik kom hier aan der heiden gaan,
Daar zoek ik myn vermaak,
Ik gaa op u myn oogen slaan,
En 't schynt dat ik ontwaak.

Ik zie myn beeld in uwe jeugd,
Dat my eerst heden blykt,
Ik schep myn lust in uwe vreugd,
Vermits gy my gelykt.
U schoone verw en frissche glans,
Verciert het gantsche velt,
En, naar het zeggen van de mans,
Ben ik ook zoo gestelt.

Maar daar is nog een ander stuk,
Dat meed' ons beide raakt;
Dat is dat ramp en ongeluk,
Gantsch licht tot ons genaakt.
Beziet hoe ras een blomtje sterft,
En plat ter aarden zygt,
Beziet hoe licht zyn glans verderft,
En dorre plekken krygt.

Beziet hoe dat een frissche roos,
(Ik mein een jonge Maagt)
Een die men onder duizent koos,
En al de Jeugd behaagt?
Beziet hoe licht een schoone blom,
Verliest haar eersten glans,
Schoon zy was lief en wellekom
By alle jonge mans.

Wel

Wel roosjens, cierzels van het velt,
Kan dit alzoo geschien?
En is 't met u zoo gestelt,
Soo dient 'er in verzien.
Maar zeg wat kan u beter zyn,
Als dat je word geplukt;
Niet door een bok of gortig zwyn
Om zoo te zyn verdrukt;

Maar om te zyn een hupze kroon,
Ter eeren van de Jeugt,
U plukker tot een zoete loon,
En tot een stage vreugt.
En of u tyd is wonder kort
Maakt daarom geen getreur,
Maar schoon een frissche roos verdort,
Zy houd een zoete geur.

Wel nu wy staan in eenen graad,
O ciercel van het woud!
Kom geeft my doch van uwen raad
Die gy voor zekerst houd.
Moet ook een bloemtje t' zyner tyd
Van iemand zyn geplukt;
Ja, Vryster, zoo je 't weerdig zyt. Pan.
En zoo het u gelukt

Daar zyn 'er niet dan al te veel
Die staag ten toone staan,
Zy bieden ons een groene steel,
Maar niemant wil 'er aan
Daar zweest haar blad dan met de wind,
Als stof gemeenlyk doet;
Ach! 't bloemtje dat geen plukker vind,
Dat treed men met den voet.
Wel hoe wat komt hier voor geluit, Pretiose.
Gerezen uit het wout;
My dunkt hier zit een slimme guit;
Gedoken in het hout.

He

Het mocht wel zyn de boksvoet Pan,
Die woont hier in het groen;
Dat is van ouds de rechte man
Om Vryſters leed te doen.

Wel linkert wie gy wezen meugd,
Ik bid u weeſt geruſt;
Myn bloem, myn room, myn teere Jeugt
Is niet voor uwen luſt,
Ik wachte voor myn beſte pand,
Tot trooſt van myn verdriet,
Ik wachte vry een meerder hand:
Maar u en wacht ik niet.

Terwyl hem dit gebeurt met wonder groot vernoegen,
Soo komt de Nachtegael zich by de Vryſter voegen
En queelt daar uit de borſt met zoo een bly geſchal,
Dat haer vermengde ſtem verheugt het gantſche dal.
De Ridder onder dies gevoelt zyn geeſt beroeren,
Terwyl hy op de Maagd alleen heeft zitten loeren.
Wel of dit Heidens Kind zeid hy met vollen mond)
Eens op zyn Hoofs gekleed voor ons ten toone ſtond
Waarzouhaar ſchoonheid gaen? van zooeenaardigwezen,
En is (gelyk ik mein) in geenen tyd gelezen
Hier op zoo treed hy toe, en geeft hem by de Maagd,
Die hy na zyn gevolg en na de Jagers vraagt.
Zy, met een heus gelaat, zeid geenzins iet te weten,
Waar zyn gezelſchap is, maar daar te zyn gezeten,
Ten einde zy een krans van groene kruiden vlocht,
Die haar dan op het feeſt tot çierzel dienen mocht,
Majombe die alreeds den Ridder had vernomen,
Begon van ſtonden aan voor hare nicht te ſchromen.
En maakt haar daar ontrent, op datze mogt verſtaan,
Wat haar de Ridder zeid en hoe de zaken gaan.
Conſtance was begaaft met zoo een aardig wezen,
Dat niemand haar gelaat genoeg en heeft geprezen,
Daar vloeit uit haren mond zoo aangenamen lag,
Dat zy de gunſte won van die haar maar en zag.

Haar

Haar zeden zyn beleeft, haar reden wel gebonden,
Haar spraak is enkel geest en niet als zoete vonden.
In 't korte, watze doet en watze neemt ter hand
Dat toont een goeden aard en ongemeen verstand:
De Ridder onder dies ontstelt door heete vonken,
Heeft op dien eigen stond het zoet vergif gedronken.
En daarom als hy wist wie dat Majombe was,
Soo is hy nevens haar gezegen in het gras:
Soo is hy met het Wyf in veelderhande reden,
En met Constance zelfs in lang gesprek getreden:
Ten lesten berst hy uit: U schoonheid, geestig dier,
Verwekt in myn gemoed een wonder zeldzaam vier.
Ik wou, indien ik mogt, u trouwe dienaar wezen,
En zoo u dat beviel, zoo waar ik haast genezen,
Soo waar ik met 'er daad een gantsch gelukkig mensch.
En had door uwe gunst myn vollen herten wensch,
Het woord is nau gezeid, de zoete Pretiose,
Die kreeg hier op een bloos gelyk een versche roze,
Haar gramschap en met eenhaarschaamtezynvermengt
Als haar beroerd gemoed hemdus zyn antwoord brengt
Heer Ri 'der (naar ik hoor) gy zyt vol Hoofsche treken,
En hebt (naar ik vermoe) meer Vrysters uit gestreeken;
Ik weet als gy een maagd (om hare schoonheid vleid)
Ik weet 't lieve Vriend, al wat 't is gezeid.
Ik weet dat eens een vos bedroog een slechte raven,
Als hy na spyze zogt om hem te mogen laven:
De raaf had lekker aas en droeg het in den bek,
Dit zag den loozen vos, en speeld hem dezen trek:
Hy zeid hem, aardig dier dat geestig weet te zingen,
En zyt van ouds geleert in alle zoete dingen,
Ey schenk ons nu een reis een deuntjen na de kunst,
Dat zal ons heden zyn een teiken uwer gunst.
De raaf, eylaas! verlokt met deze troetel reden,
Die voegt zich om te doen gelyk hy was gebeden:
En mids dat hy den bek tot zingen open stelt,
Soo viel het lekker aas te midden in het veld;
Dat greep de slimme vos, en zonder lang te beiden
Begaf hy met den roof zich midden in der heiden,

Daar

Daar at en loeg het dier, en al met vollen mond,
Terwyl de malle raaf bedroeft en eenzaam ſtond.
Ik ken (al ben ik jong) den aard van 't liſtig pryzen,
En weet wat ongemak hier uit zou konnen ryzen,
Ik weet het watje zoekt, als gy myn gunſte bied,
Maar ſchoon gy zyt de Vos, ik ben de Rave niet,
Ik ben een Heidens Kind, veracht van alle menſchen,
Hoe kan u hoog gemoed om myn gezelſchap wenſchen,
Als ſlechts op dezen grond, ten eind' u geile luſt
Tot oneer myner Jeugd eens mogte zyn gebluſt?

Maarneen, geloof't vry, geen man zal my belezen,
Dat ik in geile luſt hem zal ten dienſten wezen.
Acht my voor die gy wilt, en dat ik wezen mag,
Ik ben een vyandin van alle vuil bejag,
Dat zal ik eeuwig zyn. Wat gaat dan elders jagen,
Voor u en is geen kans myn eere wech te dragen;
Weet dat 'er onder 't volk die gy voor Heidens groet,
Nog is een reine ziel en onbevlekt gemoed.
Gy dan, nadien gy zyt genegen om te jokken,
Gaat naar het dertel Hof, en ſtreelt de zyde rokken.

Zoekt

Zoekt daar bequame ſtof voor u ongure vreugd
En laat my 't edel pand van myne reyne jeugd,
Als 't wyf op dezen toon de Vryſter hoorde ſpreken,
Heeft zy haar pek zwart hair een weinig op geſtreken
Als bly van dit geſprek: Ey! zeidze, lieve vriend,
Hier is geen lichte kooi die Hooffche linkers dient.
De Jonker als verbaaſt van zoo geſtrenge woorden,
Die hem als door het oor tot in het herte boorden,
Sag op het fier gelaat van zoo een jeugdig dier,
En voelt te meer de kracht van zyn inwendig vier.
En naar hy zonder ſpraak een weinig heeft gezeten,
Soo laat hy zyn beſluit de ſtrenge Vryſter weten,
En dat op dezen voet; hy trekt van zyner hand
Een ring, een ryk juweel, een hellen diamand,
En zeid haar: ſchoone Maagd, ik zweere by myn leven,
En by het Ridderſchap my van den Prins gegeven,
Ik zweere by het pand dat gy voor oogen ziet,
Dat u myn trouwe ziel oprechte liefde bied.
'k En wil u, ſchoone blom, niet als een by zit houwen,
Ik wil u na den aard van onze Wetten houwen,
En tot een vaſt bemerk, ziet daar een waardig pand,
Draag dat tot myner eer aan uwe rechter hand.
Te midden in het woord zoo bied hy Pretioſe
Een ſchoone diamand. Sy, na een lange poze
Het ſtuk in haar gemoed te hebben overdacht,
Heeft dus, met heus gelaat, haar antwoord in gebracht:
Wel Jonker, na my dunkt, gy ſchynt het ſtuk te meenen
Maar gy zult uwen ſtaat in myn te zeer verkleenen;
Gy daarom let 'er op, eer dat gy vorder gaat,
Hier dient niet in gegaan als met bezetten raad.
Maar noch al boven dat, zoo mag ik niet vergeten
Dat u in dit geval is dienſtig om te weten,
En dat ik noodig acht voor al te zyn gedaan,
Eer dat wy tot beſluit in dezen handel gaan.
Gy moeſt twee jaren lang in ons gezelſchap leven,
En u aan onze Wet ten volle over geven:
Gy moet benevens ons gaan doolen agter land,
By wylen zonder geld of zonder eenig pand:

Gy

Gy moest u machtig goed en uwe grooten staten,
Gy moest u prachtig kleed geheelyk achter laten,
Gy moest in volle da d, en niet in loozen schyn,
Een spot' gelyk als wy, van al de wereld zyn,
En dit al, goede Vriend om wel te mogen letten,
Of nut en dienstig is u zin te mogen zetten,
En med' aan d'ander zy, of my ook dienen zou
Met u dit vry gemoed te binden aan de trou.
Ziet dit is ons gebruik, ik spreke zonder veinzen,
Gy, zoo het u belieft, gaat op de zaken peinzen,
Dit moet de preuve zyn van uwe liefde, vriend,
Of anders stelt het vast, dat gy my niet en dient.
Soo haast de Ridder hoort het slot van dese reden,
Hem rild een koude schrik door al de gantsche leden,
Dies zeid hy; Dit ontwerp dat gy hebt voortgebracht,
Gaat verder, zoete Maagd. en dient te zyn bedacht,
Ik wil met ryp beraad het stuk gaan over leggen,
En u in ronde taal myn antwoord komen zeggen,
En dat te dezer plaats, en in dit eigen dal,
Soo haast de gulde zon hier weder schynen zal.
Daar mede breekt hy af, vermids hy had vernomen,
Dat boven van den berg zyn jagers neder komen,
Die wenkt hy met 'er hand, zoo dat het gantsche rot,
Met hem komt afgedaalt tot aan zyn Vaders Slot.
Hier treed de Ridder in, en schoon dat al de knechten
Zyn bezig, op een ry de schotels aan te rechten,
Hy des al niet te min onthoud hem van den dis,
Vermids hy, zoo het schynt geheel onlustig is
Hy sluit zyn kamer toe, en gaet een wyle treden,
Hy spreekt tot zyn gemoed, en al in losse reden,
En dus, en weder zoo, al zonder vast besluit,
En berst noch op het laast in deze woorden uit:
Eylaas! wat gaat my aan, aldus te leggen mallen,
En op zoo lagen plaats myn oog te laten vallen,
Myn oog, myn dertel oog, myn ongetoomde lust.
Die niet aan dezen kant en dient te zyn gebluft?
Sal ik myn edel huis, myn staat en eere laten.
En met zoo vuilen hoop gaan loopen achter straten.

Gaan loopen door het ryk, en menig ander land,
Alleen maar uit een tocht van geile minne brand;
Sal ik, een Chriſten Menſch, tot Heidens my begeven,
En leiden nevens haar een rou en beeſtig leven?
Sal ik een makker zyn van zoo een vuilen hoop,
Een ſmaad van onzen God; en van den reinen Doop,
Sal ik myn naaſte bloed tot mynen haat verwekken;
En door het gantſche ryk myn voorſtel doen begekken:
Sal ik de ſchande doen aan myn vermaarde ſtam,
Dat ik een Heidens Wyf in myn gezelſchap nam;
Dat ik, als tot een ſpyt van alle Chriſten Vrouwen,
Met zoo een vuil gebroet genegen ben te trouwen,
Neen, neen, ô hoog gemoed! en doet 't nimmermeer,
Let op uw 's Vaders Huis, en op u eigen eer.
Gy hoeft voor u geen wyf by dit geſpuis te zoeken,
En maken dat het volk u trouwen zal vervloeken,
Hier in dees ryke ſtad, en in dit machtig Hof,
Daar is tot u gerief al vry bequamer ſtof.
Indien gy zyt gepaſt met wel gemaakte leden,
Komt, als het u bevalt, maar uit u huis getreden,
Daar woond de ſchoonheid zelf, en dat in groot getal,
Daar u naaukeurig hert vernoegen vinden zal.
Indien gy zyt vermaakt met wel en net te ſpreken
En dat ook even zelfs en zal u niet ontbreken.
Indien gy gelt begeert, of anders machtig goed,
Gy vind het even daar, en dan ook edel bloed;
Gy vind 't al te maal, en wat 'er is te wenſchen,
Trekt maar u grillig oog van dees ongure menſchen,
Gaat kieſt dat u betaemt, en trout met uw's gelyk
Gy vind tot u gerief het gantſche Koningryk.
Maar wat mag ik, och arm! myn jonge zinnen quellen,
En myn ellendig hert in deze prangen ſtellen?
Ik zie het klaar genoeg wat dienſtig is gedaan,
Maar wie kan in de Jeugd zyn tochten wederſtaan?
Ik pryze reine tucht en alle goede zeden,
Maar ik en kan de luſt niet buygen na de reden:
Al ben Ik met de Jeugd gedurig in geſchil,
Ik worde wech gernkt ook daar ik niet en wil.

Ik

Ik word', eylaas! vervoert, en ſchoon ik wil het weeren,
Ik rake buiten ſpoor ook tegen myn begeeren.
Het vleeſch is wonder ſterk, het is een deftig man,
Die hier het veld behoud en meeſter blyven kan.
Ik ga dan wederom, ô ſchoone Pretioſe!
Myn hert vermag het niet dat ik een anderkoze;
Ik ben in dit gepeis te verre wech geleid,
Ik haal het weder in al wat ik heb gezeid.
Soo haaſt u geeſtig oog, u zoet en aardig wezen,
Komt als een helle zon in mynen geeſt gerezen,
En dat ik zie den glans van u beleeft gelaat,
Dan is 't zonder kracht al wat u tegen gaat.
Geen menſch kan immermeer in dezen my beſchamen,
Als of zoo ſlechten Maagd my niet en zou betaamen,
En dat myn grillig hert hier zonder reden malt,
Vermids myn rouwe Jeugd hier in te lage valt.
En draeit doch eens het oog, en ziet na d' oude jaren,
Het ſtuk dat zal gewis zich anders openbaren:
Wat is 'er doen ter tyd, wat is 'er al bedocht,
Om by een geeſtig dier te vinden dat men zocht,
Jupyn, wel eer gezeid, de grootſte van de goden,
Is uit den hoogen throon of in het woud gevloden,
En heeft daar aan gedaan het wezen van een ſtier,
Of van een wilde zwaan, of ander zeldzaam dier.
Heeft niet Alcmenaas zoon die monſters had verwonnen
Den ſpinrok aan geveert, en als een wyf geſponnen;
En vry al meer gedaan dat noit een deftig man,
Bezyden dit geval, ter eeren duiden kan;
Hoe menig edel Vorſt, een Kroon gewoon te dragen,
Is in der haaſt verrukt door heete minne vlagen!
Niet door een Hoofſche Maegd, of groote Koningin,
Maer, ik en weet niet hoe, een ſloir, een herderin.
Daer is, men weet niet wat, in onzen geeſt verhoolen,
En doet al menigmaal de wyſte lieden doolen.
Het brengt hem in den geeſt een aangename pyn,
En zeid: Dat Gode voegt, wie kan het ſchande zyn;
Soo haaſt het groote licht de ſterren heeft gedreven,
Soo gaat de Jongeling zich op den wech begeven,

Hy vind het oude Wyf. hy vind de jonge Meid,
Ter plaatze daerze bleef en daer het was gezeid.
Zy viel terwyl hy gaat in veelerlei gedachten,
Die hem zyn Vaders Huis vry hooger deden achten,
Die hem van nu af aan gaan brengen in den zin,
Zyn vreemde dweepery en noit bekende min.
Dies valt hy in beraad. of hy zal weder keeren;
Dan of hy zyn gemoed zal laten over heeren;
En, ziet! de reden wind, de vreemde liefde week,
En zoo het schynen mogt, zyn eerste luft bezweek.
Maar juift in dit gepeis doen zag hy Pretiofe,
En fcheen in haar gelaet gelyk een varfche roze,
Ook fchoonder als zy plag. Dies als hy nader quam;
Soo werd van deze rook ter ftond een helle vlam.
Juift zoo gelyk een keers te vooren eens ontfteken,
Waar van dien eigen ftond het leven is geweken,
Indienze maar een reis genaakt een helle brand,
Is op den ftaanden voet in haren eerften ftand.
Soo vaart de Jongeling. Hy komt tot haar getreden,
Hy zeid haar: Weerde Maagd, ik fchenk u deze leden,
Ik ben van nu bereid te doen wat gy bevelen zult,
En wat 'er komen mag te dragen met gedult.
Ik ben van nu bereid u wyzen aan te vangen,
Laat my erftond een kleed van u gezelfchap langen,
Ik zal om uwent wil met blydfchap onderftaan,
Dat nimmer Edelman of Ridder heeft gedaan.
Dit zeid hy, en terftond begon hy uit te trekken
Al wat zyn edel lyf voor dezen plag te dekken,
Soo dat hy eer een uur daer op den velde ftaat,
In all's zoo toe-geruft gelyk een Heiden gaat.
Straks komt het gantfche rot den man bewellekomen,
En hy word onder hen als broeder aan genomen;
Daar word zyn hooft gewyd te midden in de fchaar,
Maar al met naar geheim en wonder vreemd gebaar:
De naam die hem wel eer was in den doop gegeven,
Om als een Chriften Menfch voortaan te mogen leven,
Word by hem voor het volk ten vollen af geleid,
Soo dat hy nu voortaan Andreas word gezeid,

Een

Een met een gryzen kop die quam tot hem getreden,
En bied hem veel geluks, en zeid hem deze reden:
Gy, die als nieuweling in ons gezelschap treed
't Is nut dat gy den grond van onze Rechten weet.
Ik ben een opperhooft van onze med' gezell,
Ik wil u kloek verstand ons Wetten open stellen.
Voor eersten heeft ons volk geen ding voor hun alleen;
Wat ieder wind of vind dat is voor ons gemeen.
De Vrouwen neem ik uit die mogen na de Wetten
Haar bedde nimmermeer in eenig deel besmetten;
Want als haar eenig wyf hier in te buiten gaat,
Die word van stonden aan gelevert aan den Raad.
En die laat overluid terstont het vonnis lezen,
Dat zy onweerdig is op aarden meer te wezen: (strop,
Dies hoeft men beul, of galg, nog zweerd, nog engen
De jongste van den hoop die breekt haar straks de kop.
Men tygt ons dieften op, en wonder slimme streken,
Maar 't is niet wel gezeid, men moeste zachter spreken;
Wy stellen over al gemeenschap in het goed,
En nemen ons behoef van Rykdoms overvloed.
Wy zyn gelyk een spoor voor havelooze menschen,
En krygen even zoo al wat wy konnen wenschen;
Want die op zyn bedryf niet vlytig toe en ziet,
Wanneer hy weder komt, zoo vind hy dikmaal niet.
Ons tuig word noit gerooft. 't Is qualyk iet te stelen,
Wanneer den huis weerd zelfs die rolle weet te spelen:
Al knaagt de grage slang al vry een lange wyl.
Voor haar en is geen aas te krygen van de vyl.
Wy leeren alle daag de grond om wel te leven,
En wat men aan den buik of rug behoort te geven.
Wy hebben in der daad nu menigmaal beproeft,
Hoe weinig dat het lyf tot noodig voedzel hoeft,
Het is een groot gemak, bekent aan weinig menschen
Niet in het aardsche dal te vrezen of te wenschen,
Wy vinden dat men eerst dan onbekommert leef,
Wanneer men niet en zoekt, ook als men niet en heeft.
Dies zyn wy niet bezorgt om goet by een te rapen,
Maar konnen onverlet of zonder vreze slapen.

Wy ſpitten nimmermeer, wy kennen geenen ploeg,
En des al niet- e-min wy vinden broods genoeg.
Wy prezen noit een menſch die na den rykdom ſnelde,
Wy leven van den dau, als bloemen op den velde.
Ons ziel is niet beducht om geld of machtig goed,
Wy rapen onze koſt gelyk een vogel doet.
Wy plukken zonder geld de vruchten van de boomen,
Wy trekken zonder koſt de viſſen uit de ſtroomen,
Wy krygen wild genoeg en vogels uit het woud,
De keyen geven vier, en al de boſſchen houd.
Ons huisraad meeſten deel beſtaat in ſnelle boogen;
Wy koken daar het valt, wy ſlapen daar wy moogen,
En ſchoon het niet en gaat gelyk een ieder luſt,
Wy des al niet te min wy ſtellen ons geruſt.
Wy konnen noorden wind, en alle ſture vlagen,
Wy konnen harden vorſt, ook zonder hinder dragen,
Soo dat ons gantſche lyf geen koud' of hit en kend,
Soo veel vermag de tyd endaar men toe gewend.
Schoon dat het gantſche Ryk wou kryg en oorlog voeren
't En zal ons evenwel de zinnen niet beroeren.
Want ſchoon of deze wind, en die verlieſt de ſlag,
Het gaat ons evenwel gelyk het eertyds plag.
Wy ſtaan noit vroeger op om eenig Heer te groeten,
Of dat wy door de ſtad een Prins geleiden moeten.
Wy ſtreelen niet een menſch, ook niet den grooten Vorſt
Dat is maar voor het volk dat naar den eerzucht dorſt.
Ons geeſt is nimmermeer gequeit met hooge zaken,
Om ons door al het land een grooten naam te maken.
Of ons de wereld pryſt, of ons de wereld laakt'
Wy zyn als buiten ſchoots, en werden niet geraakt.
Al is de gantſche kuſt met roovers in genomen,
Hoe zyn wy niet beſchroomt om daar ontrent te komen
Wy zingen menigmaal ook in het dichtſte woud,
Daar zich een vinnig heir van felle moorders houd.
Wy zyn niet eens beducht, ſchoon al de winden blazen,
Wy leven onbeſchroomt hoe zeer de baren razen:
Wy vrezen geenen brand of hoogen water vloed,
Die niet verliezen kan wat ſchaad hem tegenſpoed?

Schoon

Schoon dat het gantſch Ryk moet tol en ſchatting geven,
Wy leiden evenwel een onbekommert leven,
Geen hooft geld op het volk, geen laſten op het land,
En worden oit gevergt aen onzen vryen ſtand.
Wat dient 'er meer gezeid? Wy zyn geduchte lieden,
Dien geen verheven Vorſt, geen Prins en kan gebieden.
Al waer de gulde zon de wereld open doet,
Daer gaen wy zonder ſchroom, als op ons eigen goet.
Wy leven over al als Prinçen van den lande;
Niet hebben evenwel en is hier niemand ſchande.
Wy trekken t' onzen dienſt geheel het aardſche dal,
Wy hebben niet een zier, en wy bezitten 't al.
Ik heb u edel Held, ons wyze nu beſchreven,
Gy let of gy begeert met ons daar in te leven,
Dan of ons ſtreng gebruik is tegen uwen aard;
Want ziet het ſtaetje vry te blyven dat je waerd.
De gryze kop die zweeg. Andreas gaet beginnen.
Spits-broeders, zeid de man met al de gantſche zinnen
Word' ik u bond-genoot, en tot een vaſte peil,
Hier is een volle beurs die ik u mede deil.
Siet, als ik uit de ſtad tot u ben afgekomen,
Soo heb ik dezen bucht in voor-raed met genomen,
Ontfangt dit klein geſchenk, en weeſt 'er vrolyk van,
En houd my voor u vriend en voor een ruſtig man.
Een ding wil ik alleen hier in bedenken brengen,
En bidden wat ik mag, dat gy het wilt gehengen,
Ik treed' in dit verbond, alleen om deze Maegd,
Laet die voor my alleen, indien het u behaegt.
Ik zal tot aller tyd, waer dat wy heenen trekken,
Haer voor een trouwen vriend, en voor een hoeder ſtrekken,
Ik zal haer leider zyn en hier en over al,
Soo dat haer teere Jeugd geen hinder lyden zal,
Een van den zwarten hoop begon hier op te wrokken,
En zeide: Lieve Vriend, zoo gy begeert te jokken
In eere zonder hoon, het werd u toe geſtaan,
Maar, wat ik bidden mag, en wilt niet hooger gaen.
Weeſt heus in u gebaar, en wilt 'er in volherden,
Of anders houd 't vaſt, het zal u beurte werden;

Wy lyden onder ons by wylen zoet gelag;
Maer ontucht nimmermeer, en geenzins vuil bejag.
Dies zoo de jonge Maegd van u werd uit geſtreken,
Wy zullen u gewis den kop aen ſtukken breken;
Maar zoo je trouwen meend, en niet als eerbaar zyt,
De Maagd zal uwe zyn, en dat te rechter tyd
Dit nam Andreas aen ten vollen na te komen,
En heeft op dit geſprek de Vryſter aen genomen;
Een ieder riep geluk en maakte groot gebaar.
En wederom geluk. geluk gelukkig paar.
Maar hy verzoekt terſtond, dat haar de gantſche bende,
Vertrekt uit dat geweſt, en elders hene wende,
Uit vreeze zoo zy bleef of woonde daer ontrent,
Dat hy van eenig menſch eens mochte zyn bekend
Daar gaat hy met den hoop in verre landen dwalen,
En hy en miſt niet eens zyns Vaders hooge zalen,
Hy acht geen ongemak, geen ſchande, geen verdriet,
Wanneer hy maar een reis zyn Pretioſe ziet.
Hy voelt zyn ingewand, hy voelt zyn herte ſpringen,
Als zy maar uit de borſt een deuntje plag te zingen,
Het bitter even zelfs dat is hem zuiker zoet:
Ey ziet eens wat de jeugd, en wat de liefde doet,
Den Jan noch evenwel, ook in dit woeſte leven,
En wil hem tot bedrog of diefte niet begeven;
Maar wat dit zeldzaam volk of hier of elders haalt,
Dat word al menigmaal by hem alleen betaalt.
Hy wil geen vuilen jok in haren praat gehengen,
Maar poogtze met beleid op beter weg te brengen:
Soo dat hy met 'er tyd haar rouwe zinnen wind,
En zich by al den hoop in grooten aanzien vind.
Maar t'wyl dit zeldzaam volk op hare wyze leefde,
En zonder vaſte plaats in alle landen zweefde,
Een Maagd van Murçia die zag den Edelman,
En hoe hy al de jeugd in ſchoonheid overwan,
En hoe zyn heus gelaad en zyn beleefde zeden,
Zyn oog, zyn Hoofſche tael, zyn wel gemaakte leden,
Zyn anders ingeſtelt als oit een Heiden plag,
Of als ze daar ontrent een Heer of Ridder zag.

Haar

Haer geeſt die word beroert, haer zinnen om getogen,
De loop van haer gepeins is buiten haer vermogen,
Zy voeld 'k en weet niet wat ontrent haer grillig hert,
Zy voelt hoe dit gevoel allensken grooter werd.
Wat zal de Jnffer doen? Zy weet niet wat te maken,
Zy voeld een zeldzaem vier door al de leden blaken;
Dies als zy op een tyd den Ridder eenzaem vond,
Soo opent zy aldus tot hem een heuſchen mond:

Bevallig Jongeling, wat mag u doch bewegen,
Dat gy tot dezen hoop zoo byſter zyt genegen?
Dat gy by dit geſpuis u zoete Jeugd verſlyt,
Ey geeft eens beter vreugd aen uwen jongen tyd.
Gebruikt u geeſtig lyf en deze ſchoone leden.
Daer gy, tot uwer eer, die nutter zult beſteden;
En zoo gy zyt geneigt te gaen met goed beleid,
Jk weet een beter ſtaet voor u alleen bereid.
Hier zyn veel Edel Lien die my tot trouwen vergen,
Want ik heb over al veel wyngaerds aen de berg n,
En boſſchen in het woud, en boomgaerds in het dal,
En oſſen op het veld, en peerden in den ſtal,

En ſchapen op het ſchot, en geiten aen der heiden,
En hinden in het perk, en koeyen aen der weiden,
En knechten tot de Jacht. en honden in het kot,
En voor myn eigen huis een ſchoon en luſtig Slot.
In 't korte, machtig goed, mag ik u maer genieten;
Ik zal in uwen ſchoot geheele ſchatten gieten,
Dit woud. dit vruchtbaer land, zoo verr' u oogen zien,
Dit zal u eigen zyn, en ik noch boven dien.
Ik die een Dochter ben van edel bloed gebooren,
Heb u, door enkel gunſt voor alle mans verkooren,
Siet dat de beſte Jeugd voor dezen heeft gezocht,
Word u alleen gejont, en in den ſchoot gebrocht,
Ontfangt myn rechterhand, ontfangt myn friſſche leden,
Die ik in u vermaek na dezen wil beſteden,
Ontfangt myn herte zelfs, en ſtelt my buyten pyn,
En ſpreekt een eenig woord, en ik zal uwe zyn.
Andreas hoort 't aen, maer kon het geenzints pryzen,
Dat uit haer teere mond zoo vrye woorden ryzen.
ô Vryſter watje doet, ziet datje niet en vraegt;
Want als een Vryſter vryd dat is te veel gewaagt
Me Juffrou, zeid de Man, ik dank u duizend werven,
Myn liefd' is eens gezet, en daer in wil ik ſterven;
Weet ook dat onder ons geen menſch en werd gepaart,
Als met ons eigen volk of een van onzen aerd.
U gunſte, niet te-min, die gy my komt betoonen,
Die wenſch ik dat u God ten vollen wil beloonen,
Doch, wat my raken mag, zoekt elders uwen zin,
Myn hert. is u ontzeid, daer woond een ander in.
Gohanna met den ſlag van zoo een droeve reden,
Gevoelt een koude ſchrik haer rillen door de leden
Gevoelt een diep verdriet, zy gaet ter zyden af,
Daer zy haer droef gemoed in deze klachten gaf,
Wat ben ik voor een ſloir? wat heb ik gaen beginnen?
Kan ik geen Heiden zelfs bewegen my te minnen?
Och God, wat let my doch! dat ik geen ſchamel man,
Met al dat ik bezit, tot my-waerds trekken kan;
Ben ik dan zoo mismaekt, zoo lelyk aen te ſchouwen,
Dat my een ſlecht gezel ontzeid een wettig trouwen,

Ben

Ben ik zoo vuilen flons, of wel een oude queen,
Dat ik verftooten word' en loop een blauwe fcheen?
Neen zeker, 'k heb terftond myn lyf en gantfche wezen,
Myn oog myn rooden mond, myn geeftig hair geprezen,
Als ik ontrent den noen en midden op den dag,
Myn leden over floeg, en in de fpiegel zag.
Voorwaer een eerlyk man die zou hem des vernoegen,
Indien ik maer en wou tot hem myn leden voegen:
Ik ben wel kuffens weerd, en zoo ik maar en wou,
Ik waer op heden zelfs verzegelt in de trou.
Daer zyn 'er vry genoeg die my des komen vragen,
En die noch boven dat myn Vrienden wel behaagen,
Ik ben voor ryk, en fchoon, en eerbaar hier bekend,
En heb zoo veel verzoeks als iemand hier ontrent,
Maer dat is niet genoeg: Men kan geen liefde zetten,
Ter plaatze daar men wil; want die is buiten wetten,
En gaet daer 't haer bevalt. De zin die is 't al,
En gantfch de weereld dwaald in dit ellendig mal.
Ik ben zoo dwaes geweeft, dat ik heb uit verkooren,
Een die my niet en acht. Ach! waer ik noit gebooren.
O! 't is een hard gelag, wanneer een jonge Maagd,
Haar wil niet hebben mag fchoon zy haar minder vraagt
Ach! dat 's een wrange fpyt: ach mocht ik heden fterven!
Want ik en fal geen trooft myn leven hier verwerven.
Hy is een zeldzaem hoofd hy is een rouwen gaft,
Die op geen fchoone verw' en op geen rykdom paft,
Maer waerom doch ontzet en niet te willen leven?
En waerom doch den moed zoo veerdig op gegeven!
Het gaet noch als men vryd gelyk het eertyds plag,
Daer word noit eiken boom geveld met eenen flag.
Ik wil eens wederom ik wil de zaek beproeven,
Hy zal niet andermael myn teere ziel bedroeven,
Ik zal hem myn cieraed, Myn fchatten boven, diet,
Ik zal hem diamand en peerels laten zien.
Ik zal gelyk een klis hem aen de leden hangen,
En met een zoet gevlei hem ftrelen aen de wangen.
Ik zal hem. Maer, eilaes! hoe meer een vryfter vlet,
Hoe datze meer verveelt, en lichter werd ontzeid

Syn

Zyn hert is niet aan hem; het werd eilaas bezeten,
Vaneene die ik merk hy no t en zal vergeten.
't Is dan om niet gepoogt, al woe ik byster zeer;
Want voor myn treurig hert en is geen hoope meer.
Het lieven is een ding van wonder groot vermaken:
'k En weet op aarden niet dat beeter plag te smaken
Maar liefde zonder hoop van oit gelief te zyn,
Dat is een booze plaag, en meer als helsche pyn.
Dan ik ben niet gezint dit quaad in my te voeden,
Het geesselt myn gemoed als met gestage roeden,
Gewis dit moet 'er uit; en om hier wel te gaan,
Soo moet 'er in de plaats een haat, en wraak luft staan.
Wel, haat ontsteekt myn hert, stelt u om te wreken,
Dat zyn van over lang, dat zyn de rechte streken,
Van een die qualyk mind, of ongelukkig vryt,
Ontzeide gunst ontbrand in gal en enkel spyt:
En dat knaagt aller meest de zinnen van de vrouwen,
Die zyn hier als verwoed, en konnen wonder brouwen.
Een wyf is byster erg; en waar men lagen smeet,
Daar is geen nikker zelfs die slimmer gangen weet.
Die moet ik heden zelf, die moet ik gaan b proeven
Ik wil hem met 'er daad, ik zal hem gaan bedroeven,
Die my de vreugd ontzeid. Sta by nu, vrouwen list,
En stort in mynen geest dat noit verraader wist,
Dat noit geen spoker dacht of booze geesten vonden,
Myn brein is op de loop, myn zinnen ongebonden,
Myn kop die zuizebolt daar is geen houden aan,
Daar moet ook dezen dag wat zeldzaams omme gaan.
Ik, ik moet wrake doen, en hy zyn straffe dragen,
A' zou het gantsche Ryk van dezen handel wagen.
Al zoud' ik heden zelfs my brengen in den nood,
Stil leven kan ik niet ik ware liever dood.
Hoort wat de Juffer doet Zy laat haar Jongen letten,
Waar dat Don Jan zyn maal' gewoon is in te zetten,
Een maal die niet en sluit, en slechts van offen leir;
Want koffers vind men oit ontrent dit zeldzaam heir.
Hier van wel onderricht, zoo laatze moye dingen,
Goud, pecrels, hals-cieraad daar in den huize bringen.

En

En binden in het kleed van onzen Jongeling,
Terwyl hy in het dorp of op den velde ging.
Andreas wel bewuſt hoe dat de vrouwen woeden,
Wanneer men haar ontzeid haar luſten aen te voeden,
Gebied dat al het volk terſtond in raſſen ſpoed,
Ook op dien eigen dag, van daar vertrekken moet:
Dit nam de luffer waer. en als hy meind te reizen,
Begon zy met beleid op haer bedrog te peizen,
Zy ſtrooit door al het dorp dat zy uitharen kiſt,
Goud, peerels, eenig geld, en veel juweelen miſt.
Straks zyn op haar beklag de boeren aan gekomen,
Die eiſchen wederom al wat 'er is genomen:
De rakkers van de Schout zyn mede daer ontrent,
Die na den vreemden troep de ſtrenge Rechters zent.
Daer gaat men 't Heidens rot ten naulſten onderzoeken,
De Vrouwen in haar keurs, de mannen in de broeken.
Maer ziet de looze Maagd die wees den Ridder aan,
En zeid het ſlim bejag by hem te zyn begaen.
Als dit Andreas hoort zoo komt hy toe getreden,
Hy loeg de luffer toe. en zeid' haer deze reden:
Komt zoekt, Vriendinne, zoekt, al wat gy zoeken
By my is anders niet als trou en ware deugd; (meugt,
Indien ik van bedrog hier ſchuldig werd bevonden,
Soo ben ik wel gerooſt om vaſt te zyn gebonden,
En zoo te zyn geſtraft gelyk men guiten doet,
Die zoeken haar bejag op ander luiden goet.
Ik zal noch boven dat u zeven mael betalen,
Wat gy van u çieraad hier uit zult kunnen halen;
Door zoekt vry deze maal', en watje vorder ziet.
Een peerd dat niet en let en vreeſt de roskam niet.
Hier op zoo gaet den Schout met zyne rappe gaſten,
De male van den Vriend wel happig ondertaſten,
En, ziet, van ſtonden aen zoo komt het aen den dag,
Al wat voor aardig tuig daer in verhoolen lag.
Don Jan op dit gezicht is wonderlyk verſlagen,
Noit was hy zoo verbaaſt van al zyn leven dagen;
Hy ſtaat gelyk een ſteen met droefheid overſtort,
Eylaas de jongeling en weet niet wat 'er ſchort.

Straks

Straks riep de Juffer uit: Komt vangt ons deze boeven,
Die met haer vuil bejag het gantſche land bedroeven;
Maer grypt eerſt dezen gaſt, die eerſt zoo moedig ſprak
Hy is de rechte grond van al het ongemak.
Hier vangt den Rechter aan den Ridder zeer te ſchelden,
Hy noemt het Heidens volk een plage van de velden,
Een neſte van de ſtad, een ſchroom van ieder huis,
Een ſchuim van boeve jacht en alle vuil geſpuis.
Daar ſtond een Krygsman by die zich des ging bemoeyen,
Wech(zeid hy) met den boef, hy dient te leeren roeyen:
En even met het woord zoo geeft hy hem een ſlag,
Soo dapper als hy kan; zoo vinnig als hy mag.
Andreas zuizebolt, zyn herſſens zyn bewoogen,
Zyn geeſten al gelyk door gramſchap op getoogen,
Hy denkt niet waar hy is, hy weet niet wat hy doet,
Zyn geeſt die ſpeelt alleen ontrent zyn edel bloed.
Hy ſtelt hem dan te weer en gaet den Krygsman tegen,
Hy vald hem op het lyf, en vat zyn eigen degen,
Hy treft hem in het hert met zoo een diepen ſteek,
Dat hem de levens kracht van ſtonden aen bezweek.
Daar ſchreeut men over hoop. Andreas word gebonden,
En al het Heidens rot te Murçia gezonden,
Daer is het hals gerecht van dat geheele land,
Soo dat men daar ontrent geen hooger Rechter vand.
Terwylen dit gebeurt, Conſtançe, gantſch verſlagen,
Is van den bleeken angſt als buiten haar gedragen,
Daar is een killig zweet dat uit haar aders ſchiet,
Vermids zy haren Vriend aldus gebonden ziet.
Maer dezen onverlet zoo wordze mee genomen,
En is met al het rot tot in de ſtad gekomen;
Daer krielt men over hoop alwaar de Vryſter quam,
Vermids een ieder luſt in haer gezichte nam.
De fame van de Maegd aen alle kant gevloogen,
Heeft ook de Landvoogdin tot in het hert bewoogen,
Zy maekt haar veerdig op, zy gaet tot haren man,
Daer zeidze voor de Maagd al watze zeggen kan;
Al met zoo grooten ernſt dat haer word toe gelaten,
Het jong, het geeſtig dier te nemen van der ſtraten,

Te

Te brengen op het Slot. Majombe was 'er by,
En was om dit geval van gantſcher herten bly.
Zy meind. zoo maar de Vrou hoort Pretioſe ſpreken,
Dat haar noch goed onthael, noch gunſte zal ontbreken.
En zoo als zy het giſt zoo was 't dat 't viel,
Me-Vrou ontſing de Maagd als met een open ziel.
Zy blyft gelyk bedwelmt in haare zoete wangen,
Zy blyft in haar gelaat met al de zinnen hangen,
Zy neemtze by der hand, zy leidze door de zaal,
Zy valt haar om den hals, en kuſtze menigmaal,
Zy ſpreekt Majombe toe, zy vraagt verſcheide zaken,
Maar verre boven al die Pretioſe raken:
Zy vraagt hoe oud zy was. Het wyf dat antwoord haar.
Dat nu haar nichte quam ontrent de vyftien jaar.
Hier op is in de Vrou een droeve luim gerezen,
Dus ond zoud' even nu myn waarde Dochter wezen,
Indien de goede God dien uitgelezen ſchat
(Dit ſprak vrou Giomaar) aan ons gelaten had.
Maar, laas! nu is het Kind in zyne jonge dagen,
Met liſten wech gerukt, en uit 't land gedragen.
Conſtançe waarje zyt, of immer komen meugt,
God zy door zynen Geeſt ontrent u teere Jeugd.
De Maagd ging onder dies Me-Vrou de handen kuſſen,
En bid haar even ſtaag haar druk te willen bluſſen;
En t'wyl vrou Giomaar vaſt zit op haar en zag.
Ontſluit het aardig dier aldus haar droef geklag:
Indien gy, weerde Vrou, hebt eenig welbehagen,
In myne teere Jeugd, zoo hoord myn angſtig klagen,
En myn bedroefde ſtem. De goede Jongeling,
Dien in het naaſte dorp de Land droſt heden ving,
Dat is myn weerde Vriend, in trou aan my gebonden;
Daar word geen beter menſch in al het land gevonden,
Al is de Krygsman dood, het is zyn eigen ſchuld,
Hy bracht den vroomen Held tot enkel onverduld;
Hy ſloeg hem met een vuiſt dat hem de tanden bloeden,
Soo dat zyn edel hert hierom begon te woeden,
Hy is geen rouwe gaſt die oit zyn leven ſtal,
Gelyk men met 'er tyd wel onderwyzen zal.

Hy

Hy is een Edelman. Laat alles overwegen,
En onderzoekt het ſtuk gelyk het is gelegen,
Gy zult met oogen zien, en taſten met 'er hand,
Dat niemand oit bedrog in al zyn handel vand.
Soo deze Jongeling gedwongen is te ſterven,
Soo moet ik van geluk myn jonge leven derven,
Myn hert is al te week, myn wezen al te teer,
Als hy zyn leven laat, wil ik geen leven meer,
Ik bid u, weerde Vrou, met al de gantſche leden,
Om u verheven ſtam, om u beleefde zeden,
Indien oit zoete min indien oit reine vlam
In uwen geeſt ontſtak, in uwen boezem quam:
Soo ſlaat een gunſtig oog op twee zoo jonge menſchen,
Die geenzins hoogen ſtaat of machtig geld en wenſchen;
Maar poogen een te zyn in vreugd of ongeval,
Tot dat de bleeke dood haar eenmaal ſcheiden zal.
Met dat de jonge Maagd haar reden heeft geſproken,
Zyn haar met groot verdriet veel tranen uit gebroken,
Soo dat het ziltig nat een ſtroom, een gantſche beek,
En aan vrou Giomaar een ſtage vloed geleek.
Zy dan, mids dit geklag, gevoelt haar gantſch bewogen,
Gevoelt haar innig hert als uit het lyf getoogen,
Daar is, 'k en weet niet wat, dat haar de zinnen roert,
En dat haar angſtig hert geweldig omme voert.
Men ziet in dit gepeis, men ziet haar oogen vlieten,
Soo dat haar in de ſchoot de druppels hene ſchieten,
De Landvoogd onder dies komt treden in de zaal,
Verwonderd dat hy zag den druk van zyn gemaal.
En hier op komt de Maagd hem vallen aan de voeten;
En gaat hem insgelyks met droeve woorden groeten?
Zy weent, en bid, en ſmeekt met zoo een heuzen mond
Dat hem de goede man al mee ontſteken vond.
Hy kan, met alle kracht, zyn tranen niet bedwinnen,
Die hem als tegen dank, op mond en wangen ſpringen:
Hy ſtaat geheel verbaaſt, hy ſtaat een wyle ſtil,
Onzeker wat hy doen, of wat hy laten wil.
Majomb' houd onder dies haar zinnen opgetogen.
En woeg haar droeven ſtand met al haar gantſch vermogen.

Sy

Zy ryst ten leſten op, en zeid: Eerwaarde Vrou,
My dunkt ik weet behulp voor dezen zwarenrou.
Wilt gy een kleinen tyd hier uit de zaal vertrekken,
Ik zal u met 'er daad een wonder ſtuk ontdekken.
Hoord my een woord alleen, hoort wat ik zeggen zal,
Gy zult een einde zien van dit bedroeft geval.
Majombe zonder meer begaf haar uit de zalen,
En ging van ſtonden aan een aardig doosjen halen,
En als ze weder quam daar Giomara ſtond,
Soo knieltze veerdig neer, en opent haren mond:
Vergeeft my, zeid het Wyf, dat ik eens heb bedreven,
En dat ik nu ter tyd u wil te kennen geven,
Of zoo ik na de Wet ben weerdig harde ſtraf,
Soo geeft my aan den beul, en zend my naar het graf.
Ik zal (hoe dat 't gaat) de rechte waarheid ſpreken,
Gy moogt aan dezen romp u leed en droefheid wreken;
Ik zal tot aller ſtond verdragen met gedult.
Wat gy my voor verdriet hierom doen lyden zult.
Het is nu veertien jaar ofluttel min geleden,
Dat ik myn reize nam door al de Spaanſe Steden,
En door het platte land, ik zochte myn bejag,
Tot dat ik in Madrid een aardig Meisjen zag:
Een kind nau twee jaar oud, behangen met juweelen,
Daar ik, na myn verſtand, behoorde van te deelen,
De Voedſter, zoo ik zag, die ſtond daar op de ſtraat,
Met zeker Kamer Maagd verwerret in de praat.
Ik kreeg het jonge Schaap, en zonder lange dralen
Soo reisd' ik in der haeſt in onbekende palen;
En als ik was ter plaats daar ik my zeker vond?
Doen leid' ik in beraad wat my te plegen ſtond.
Ik had eens vaſt geſtelt (ik wil de waarheid zeggen)
Het Kind, van all's ontbloot, tot vondeling te leggen
Om al zyn ryk gheraad, en wat 't verder had,
Te houden voor een roof en als myn eigen ſchat.
Maar als ik recht door zag zyn geeſt en friſſche leden,
Doen vond' ik myn gepeis te ſtryden met de reden;
En daer op nam ik voor het Meisjen op te voen.
Op hoope dat 't ons eens voordeel mochte doen.

Ik hebbet dan bezorgt, ik hebbet laten leeren,
Al wat ter rechter tyd haar Jonkheid mogt vereeren,
Soo dat het geeſtig dier veel ſchoone dingen kan,
(En is myns oordeels) weerd den beſten Edelman.
Maar wat is quaed te doen? wat heb ik droeve ſlagen
Om dit ondeugend' werk in myne ziel gedragen?
Hoe was ik even ſtaeg gepynigt in den geeſt?
Wat heb ik niet gezorgt, wat heb ik niet gevreeſt'
Wat heb ik menigmaal myn herte voelen beven,
En drillen als een ried van harden wind gedreven?
Ik ſchroomd' (ook in den ſlaap) van haeſt te zyn beklap
Of door een ſnegen Schout alree te zyn betrapt.
Wel ik ben des geleert, en hebbe voor genomen,
Noit in zoo bangen praem myn ziel te laten komen:
Ik wil aan al ons volk en wie het raken mag,
Ontraden dit bedryf en alle vuil bejag.
Wel doen is rechte vreugd; maar alle ſlimme gangen
Syn doodelyk vergif die ons de ziele prangen.
Hier is dan nu de tyd dat ik myn ſchuld beken,
Vermids ik op den weg van beter leven ben.
Myn Heer, ziet dit juweel, en deze goude keten,
Gy zult van ſtonden aan den gantſchen handel weten:
Of wyſt dit niet genoeg den grond van dit geval,
Soo leeſt eens dezen brief dien ik u geven zal.
Soo haeſt als zy het ſchrift dien Landvoogd had gegeven,
Hy ziet van ſtonden aan al dat 'er is geſchreven:
Hy las het overluid, en met een open mond,
En dit was in der daad dat hy daar in bevond:

HEt jong Dogter keu dat by my is, en dat ik de naam va Pretioſe *gegeven hebbe, hiet eigentlyk* Conſtançe *e is een eenig kind van* Don Ferdinando d' Aſſevedo, *Ridd van* Calatrava, *ende van Vrou* Giomara di Meneſez· *Ik ſt het zelve kind in de ſtad van* Madrid, *op Hemel-vaarts dag, ten elf uuren, in 't jaar duizend vyf-hondert vyf tnegentig. Het kind hadde doen ter tyd a n dezejuweelty die in dit kofferken leggen. Ik hebbe korts daar na dit zoo vernomen, en goedgevonden 't zelve by memorie te ſte len, miſſchien of het ſchier of morgen te paſſem eb e kom*

M

Met dat Vrou Giomaar haer Man dit hoorde lezen,
Soo is in haar gemoed een nieu gewoel gerezen:
Zy kent het klein çieraad, zy kuſt 't menigmaal,
En zygt uit enkel vreugd, in onmacht op de zael.
De Landvoogd recht haer op, verbaeſt in deze zaken,
En ſtaet een langen wyl onzeker wat te maken
Me-Vrou, nu wat verquikt, hoewel nog flaau genoeg,
Vraegt ſtraks, Waar is het Kind dat deze keten droeg,
Het Wyfzeid: weerde Vrou, die met u heeft geſproken,
Juiſt doen u met 'er daed zyn tranen uitgebroken,
Dat is het aardig Dier in dezen b ief vermeld,
En dat tot heden toe u droeve zinnen queld.
Dat is u eigen kind, by my wel eer geſtoolen,
En door myn ſlim beleid tot heden toe verhoolen:
Ik bidde twyffelt niet maer neemt u Dochter aan,
En laat na dezen tyd u droeve klagten ſtaen.
Terſtond vrou Giomaar, met yver aan geſteken,
s uit het ſtil vertrek in aller yl geweken:
Zy gaat met grooten ernſt en uittermaten ras;
En geeft haer na de zael daer Pretioſe was.
Die zat daar vaſt omringt met al de Kamer Maegden,
Die met een treurig hert de jonge Maagd beklaagden,
Soo om het droef geval, als om haer zoeten aerd,
En dat haer teere Jeugd met Heidens is gepaart.
Me-Vrou gaet zich in ernſt tot Pretioſe ſtrekken,
Gaet aen de jonge Maegd haer boezem open trekken,
En ziet haer witten borſt. Men vond een kleinen vrat,
Die zy ter ſlinker hand ontrent den tepel had.
En als men haar den voet ter aarde dede zetten,
En met een vlytig oog daer op beſtond te letten,
Soo bleek het met 'er daed, dat twee van hare teen
Syn als een zwane-poot gewaſſen tegen een,
Me-Vrou is buyten haer De teikens hier gevonden,
De vrat op hare borſt, de teenen dus gebonden,
En 't gunt men uit het ſchrift met klare woorden las,
Verzekert haar genoeg wie Pretioſe was.
Zy grypt haer in den arm, zy kuſtſe menig werven,
V voelt een diepe vreugd, en ſchynt 'er in te ſterven,

Zy gaet tot haren Man, die zy van herten mind,
En zeid hem, weerde Vriend, ziet hier u eenig Kind
Hier is u weerde vrucht, die ik u heb gedragen,
Daerom gy hebt getreurt zoo veel bedroefde dagen;
Hier is een eenig pand van onze zoete Jeugd,
Ontfangt het nu ter tyd, en dat in rechte vreugd.
De teikens al gelyk, aen my terstond gebleken,
En laaten myn gemoed niet meer in twyffel steken,
Zy is het even zelfs die ik u heb gebaerd.
Haer lichaem wyst 't uit, en haer geheelen aerd.
Voor al zoo komt my voor, hoe dat ik was bewoogen
En ik en weet niet hoe; als buiten my getogen,
Wanneer ik eerst het Kind ontrent ons deure zag
En hier noch onbewust in deze venster lag.
De Man (die even zoo een wonder hard bewegen
Had door zyn gantsche lyf en in de ziel gekregen,
Juist doen het aerdig Dier hem eerst voor oogen quam
Zeid dat hy deze Maagd voor zyne Dochter nam
Zeid dat hy aen het Wyf haer dieste wil vergeven,
En haer ook bystand doen, om wel te mogen leven
Mids datze nu voortaen wil stillen haren loop,
En haer geheel ontdoen van dezen vreemden hoop
ô Heere! zeid hy voort, wie kan u wonder werken
Wie kan, gelyk het dient, u hooge daden merken
Gy hebt ons langen tyd gespyst met tranen brood
Gy hebt ons af geleid tot aen de bleeke dood.
Gy hebt ons eenig Kind, nu zoo veel droeve jaren
Gedurig om gevoert in veelderlei gevaren:
Gy hebt 't niet te-min' gy hebt 't noch gespaart,
Gy hebt 't Lieve God, tot onze vreugd bewaert.
Het was ons zonden schuld, dat wy u felle slagen
Dus hebben uit gestaan, en lange moeten dragen
Wy hadden vry al meer tot onze straf verdient,
Maer gy zyt onze God, ons Heil, en ware Vrient
't Is uwe gunst alleen, 't is u genadig wezen,
Dat wy uit dezen nood ten lesten zyn gerezen,
Dat gy tot onzen troost dit wonder laet geschien
Dat wy ons weerde pand alhier in vreugde zien.

Zy was, eilaes! gegaan, zy was gelyk verlooren,
Maer zy is wederom als op een nieu geboor en.
Gy hebt ons eens gebracht tot aen het dui er graf,
Nu waſcht gy wederom ons-droeve tran n af
Wilt ons van heden aen, wilt ons nu d nk baar maken,
Op dat tot uwen dienſt ons herte mag ontwaken,
Op dat wy nu voortaen in daed en niet in ſchyn,
U Dienaers, lieve God, u Kinders mogen zyn.
Conſtanças hert ontlook, terwylen dit gebeurde,
Haer dacht, 't en is geen tyd, dat zy nu langer treurde,
Haer dacht zy vond behulp dat haren druk genas,
Vermids haer Vader zelfs daer eerſte Landvoogd was.
Haer dacht in volle daad het ſtuk was nu gewonnen,
Vermids haer zaken ſtaen zoo wel zy immer konnen.
Maer t'wyl zy in den geeſt hier mede bezig zit,
Soo treed haer Vader toe, en zeid haer weder dit:
God heeft ons grooten trooſt en blydſchap toe gezonden,
Om dat gy, weerde Kind, ten leſten zyt gevonden,
Om dat gy noch gezond en in het leven zyt;
Maar daer is echter wat dat my in 't herte ſnyt.
k zie, eilaes! ik zie, dat uwe domme zinnen,
Een Heiden (wat een ſchand!) een rouwen Heiden minnen
Een Heiden zonder Doop, die niet en heeft geleert,
Hoe dat men God den Zoon met reine zinnen eerd.
Met oorlof zeid de Maagd, hoort my een weinig ſpreken,
k weet van ſtonden aan u droefheid af te breken.
De Vriend aen my vertrout, en is geen Heidens man,
Maer die in volle daed een Chriſten leeren kan.
Hy is noch boven dat van Edel Bloed gebo ren,
En heeft my, zoo ik was, uit enkel min gekooren,
En wat van dit geval noch verder is geſchiet,
En zeid' ik na den eiſch den gantſchen avond niet.
Majombe nam het woord, en gaat de Man vertellen,
Hoe dat de jongeling quam onder haer gezellen,
Hoe dat hy zynen Staat en Vaders Huis verliet,
Vermids hem zyn gemoed tot Pretioſe ried.
Hoe dat hy nevens haer alrede lange dagen
Had vorſt, en heete zon, en alle leed gedragen;

En dat dit al gelyk maer was een klein begin,
Een preuf en onderzoek van zyn getrouwe min;
Dat hy geen dertel spel de Vryster mochte vergen,
Noch met ongure jok haer teere zinnen tergen,
En dat hy door de luft noit op en was gevat,
Maer dat hy zich in all's met eer gequeten had.
In 't korte deze vrou verhaelt in lange reden,
Al wat de jong gezel voor dezen heeft geleden,
Soo datze voor het left ten vollen openbaert,
Hoe dat zyn Ridders kleed by haer noch is bewaert.
Dit vat den Landvoogt op, en zonder lang te dralen,
Laet ftraks het ryk gewaet daer in de kamer halen.
Het Wyf dat gaet 'er om zoo veerdig als zy mag,
Siet dus komt op het left de waerheid aen den dag.
De Landvoogd onder dies gaet Prefiofe vragen,
Op al den omme gang van hare jonge dagen,
Op al des Werelds' loop, en hoe haer dit geviel,
En wat zy dus gevoeld ontrent haer jonge ziel.
Zy antwoord over al met zoo bezette reden,
Met zoo een goed befcheid en in zoo volle leden,
Dat (zoo de jonge Maegd zyn Dochter niet en waer)
Hy ftrekte voor gewis de zinnen over haar.
Hy vond zich in den geeft van hare min bevangen,
En bleef in haer verftand en hare fchoonheid hangen,
Maer nu het geeftig Dier als Dochter hem beftond;
Soo is hy gantfch verheugt tot in zyns herten grond.
En 't wyl de man aldus in blydfchap is gezeten,
Soo komt het oude wyf en brengt een gouden keten,
En brengt het hand çieraed, en wat den Jongeling
Te vooren om den hals; of aen de leden hing.
Als dit de Landvoogd ziet; en hoort de Ridder noemen,
En weet van wat geflacht dat hy is afgekomen,
Gevoelt hy andermael dat zyn bezwaerden druk,
Is, door des Heeren gunft, veranderd in geluk.
Hy dankt God andermael met al de gantfche zinnen,
Dat zoo een Edelman zyn dochter ging beminnen,
En dat zyn trouwe gunft noit eens in hem verdween
Schoon dat de jonge Maegd een Heidens dochter fcheer

Dit

Dit heeft terſtond de Faem ten luidſten uit gekreten,
Zy liet het vreemd geval aen alle menſchen weten;
Ook aen de Vryſter zelf die aen den Jongeling
Voor dezen hare ziel en gantſche zinnen hing.
Die gaet daer aen de Wet ten vollen openbaren.
Dat zy, eilaes! vervoert van hare groene jaren,
Vermids de jong Gezel haer quale niet genas,
Hem hadde na gezeid dat hy een roover was.
En ſchoon het zeldzaem luid dat hy haer is bedreven,
Het word haer evenwel in vollen daed vergeven,
Andreas ſprak 'er voor, de Landvoogd nam het aen,
Dies mochtze zonder ſtraf en vreedzaem henen gaen
't Was al ten blyden dag, geen menſch en mochte treuren.
Daer mag niet als vermaek en zoete vreugd gebeuren,
De manſlag werd verzoent, de Ridder vry geſtelt;
En alle die het raekt ontfangen machtig geld,
De banden, die den Held benaeuden aen de leden,
Die worden los gemaekt, of veerdig af geſneden.
En voor het duiſter hol, dat hem gevangen houd,
Soo komt hy voor den dag geçiert met enkel goud.
Syn Vader wierd terſtond daer in de ſtad beſchreven,
En die heeft met 'er daed zich op de reis begeven,
Die komt in haeſten aen, verheugt en wel gezind:
Vermids hy zynen Zoon zoo wel verzelſchapt vind.
Daer is geen edel geeſt die oit heeft leeren dichten,
Of hy vald aen het werk met alle zyn gewrichten;
Al wat of ſpits vernuft, of konſte geven mag.
Dat komt om dezen tyd ten vollen aen den dag.
Men hoort door al de ſtad, door alle groene velden,
En door het gantſche Ryk van dezen handel melden;
De ſnelle weder klank die roept't in het woud,
En al de wereld juigt dat Pretioſe trout.

Den vermaarden Schryver Doctor Pozzo, word gezeid in 't Spaans deze Hiſtorie beſchreven te hebben.

LIEFDE

ZONDER ZIEN VERWEKT,

EN

SCHOONHEID

BLINDELINGS VERKOOREN.

MEn heeft van ouds gemeend dat als de lieden minnen
Het oog hier noodig is als leider van de zinnen;
Want zonder dat behulp en weet de menſche niet
Wat dat met reden ſchoon of wat er leelyk hiet.
Maer hier in dit verhael daer is een zeldzaem wezen,
Daer in den ouden tyd noit van en werd gelezen;
Kom ziet hier, jonge Jeugd, een blind en handig Man,
Die zonder oog behulp wat ſchoon is weten kan:
De ſtad die voert den naem van handen weg te werpen,
Die moet te dezer uur ons domme zinnen ſcherpen,
Die moet voor deze reis iet brengen aen den dag,
Dat hier in dezen Boek een plaatze vullen mag.
Terwyl in haren tyd de water-ryke Schelde,
Veel ſchepen aen de kaai en op de ſtroomen telde,
En dat haer rouwe Jeugd is over al verdeilt,
En met een ſnelle kiel de wereld omme zeilt,
Doen was Vermander een van deze rappe mannen,
Die tot een ſtaeg gewin de gantſche zinnen ſpannen,
Hy had een langen tyd gehandelt over zee,
En ſtaeg tot zynen dienſt veel ſchepen op de ree,
En gelden in de kas, en waren op de zolders,
En huizen op het land, en landen in de polders,
En waarom meer gezeid? De Beurze waegt 'er van,
Hy was in zy beroep een groot en deftig Man.

Maer,

Maer, ziet! het zoet geluk dat iemand plag te ſtrelen,
En met een volle maet zyn gaven uit te deelen,
Is veel gelyk een rook, gelyk een teer gelas,
En maekt tot enkel gal dat eertyds honing was.
De Man die valt te bed, van heete zucht geſlagen,
Soo dat hy in gekerm verſlyt geheele dagen,
Soo dat de zoete ſlaep op hem niet meer en zygt,
Vermids hy t'aller uur vernieude prangen krygt.
Men roept van ſtonden aen men haelt ervare luiden,
Die mengen onder een de krachten van de kruiden,
En gom, en vinnig zap, dat niet en is bekend,
En wat den Indiaan van Ooſt en Weſten zend.
Maer 't quaed verwon de kunſt, en 't ſcheen geſtaeg te waſſen.
En op geen Mediçyn voortaan te willen paſſen.
Hier door vervalt de Vriend als in den leſten nood,
En voeld (gelyk het ſcheen) de prikkels van de dood
Daer treurt het gantſch geſlacht. Daer zyn verſcheide zaken
Die rou en open ſtaen en effen zyn te maken,
En dat door hem alleen. Dit quelt den goeden Man,
Dat hy zoo ryken boel niet zuiver laten kan.
Hier op werd over al voor hem als ſtaag gebeden,
Ten eind' hy komen mocht tot zyn gezonde leden,
De Dochters boven al zyn dapper aen het werk,
En maken van het huis gelyk een kleine kerk.
Daer quam om dezen tyd een Meeſter zich vertoonen,
Die vraegt of hem de Man genegen is te loonen,
Indien hy hem genas. Hy wil niet zyn betaelt,
Tot dat hy beter is en ruimer adem haelt;
Tot dat hy wederom door krachten van de leden
De kaye zal begaen, de beurze zal betreden,
En dat men zeggen mag, en al met vollen mond,
Dat hy tot aen het merg ten vollen is gezond:
Hy die hem dit vermat was ſteke blind geboren,
Syn oogen (zoo het ſcheen) die waren uit gezwooren,
Ook in de Moeder zelfs, en des al niet-te min
Hy was een rappe ziel, en dede groot gewin.
Soo haeſt dit in het huis by iemand is vernomen,
Men haalt Galenus daar, men laat hem binnen komen,

Men vraagt hem met beſcheid of hy zich kracht vermeet
En of hy vaſten raed voor deze ziekte weet.
Men zeid hem boven dat: Kan hy het quaed genezen,
Men zal hem na den eiſch beleeft en dankbaer wezen.
En wat hem werd belooft dat zal hem zyn getekt,
Ook eer hy zynen voet daer uit den huize ſteld.
Vermander, (zeid de Man) gy moeſt hier anders ſpreken.
Of ik en wil geen hand aen uwe leden ſteken,
Het loon dat ik begeer en is u geld nog goed,
Het loon dat ik begeer dat is u eigen bloed
Ik weet dat in dit huis drie Dochters zyn te vinden,
Die moeſten nevens u te zamen haer verbinden,
Dat als gy zyt gezond en buiten ongeval,
Ik eene van de drie myn eigen maken zal,
En dat te myner keur. Dien loon moet ik genieten,
Stelt my dat heden vaſt; of zoud 't u verdrieten.
Aan my gelyk ik ben een Dochter toe te ſtaen?
Ik zal u dienaer zyn en weder henen gaen.
Dit klonk den goeden Man vry zeldzaem onder d'ooren
Hy zeid'. Ik moet voor al hier op de Dochters hooren,
Die raekt de zake meeſt De Man werd uit geleid,
De Vryſters in gebracht, en alle ding gezeid.
De Vader doet het woord: Eylaes myn zwakke leden
Die worden alle daag gedurig af gereden,
Ach! Kinders, na my dunkt, ik zie van heden af,
Ik zie de zwarte baer, ik zie een open graf;
't En kan, naer ik my voel, 't en kan niet lange duren,
Ik moet de leſte pyn, ik moet den dood bezuren:
Hierom zyt gy bedroeft, en zucht den gantſchen dag.
Meer als u teeren aard en jongheid dragen mag.
En nu is hier een Man die geeft 't niet verlooren,
Als is hy ſteke blind van 's moeders lyf geboren,
Men houd dat hy vernuft in zynen boezem heeft,
Meer als oit meeſter plag die op der aarden leeft.
Die ſteld, by Godes hulp, dat hy my zal genezen.
Wil ik ſlechts milde zyn, wil ik ſlechts dankbaar wezen,
Maar hy begeert vry meer als eenig meeſter plag,
Soo dat ik, na my dunkt, hier in niet treden mag.

Wat

Wat dunkt u van het ſtuk? zy roepen alle gader,
Ach zoo ons bidden geld, verſchoont u, lieve Vader,
Belooft het niet alleen, maer geeft het aen den man:
Al wat hy oit begeert, ja wat hy wenſchen kan.
De Vader weederom: maer hy wil hooger zingen,
Hy wil geen zomme gelds tot zynen loon bedingen,
Hy wil tot zyn gerief de keuze van u drien,
En of u dat behaegt dat heb je nu te zien.
Dit luid de Juffers vreemd, zy ſtaen gelyk verſlagen;
Maar ſtraks zoo roept er een; Ik zal de kanſe wagen,
(Zy wou haer Vader zien getoogen uit de pyn,
En wou om zynent wil een blindens vrouwe zyn)
Hy is 'er oorzaak van dat ik op aarden leve,
't Is reden dat ik hem myn lichaem weder geve,
Of ſtelle t'zynen dienſt. De reſte ſtaat beſchaemt,
En ſpreken even zelfs gelyk het haer betaemt.
Een ieder ſtelt het vaſt haer woord te zullen houwen,
En na de keuze vald den blinden Man te trouwen;
Behoudens dat de man geen loon genieten mag,
Voor dat haer Vader is gelyk hy eertyds plag.
Doch hier by wil de Vriend het ſtuk niet laten blyven,
Hy laat 't al te maal met goeden inkt beſchryven:
De Vader teikent eerſt, de Juffers op een ry,
Die ſtellen even daer de zoete namen by
Daer was de Man geruſt, en gaet het ſtuk beginnen,
En op den vyfden dag zoo ſchynt hy iet te winnen.
En waerom lang verhael? 't en is geen langen tyd.
Vermander is den dorſt en heete koortze quyd.
Hy is voortaen niet meer bevochten van der hitten,
Begint ook door den dag een weinig op te zitten:
De Maag begint haer werk; dies eet hy zachte koſt,
En is den tienden dag van alle brand verloſt.
Vermander is verheugt, en laet den Heere danken,
Dat hy niet meer en is gerekent by de kranken,
Hy nood ook boven dat zyn vrienden al te maal,
En recht een lange diſ te midden op de zael.
De meeſter boven al en is 'er niet vergeten,
Maer is by zynen Weerd met groote luſt gezeten.

Ver-

Vermander ſprak en loeg, Vermander dronk en at,
Soo wel als eenig menſch die aan de tafel zat.
Te midden in de vreugd', terwyl de gaſten dronken,
Al wat de ryke kunſt ter eeren was geſchonken,
Soo ſtond de Meeſter op en nam een ſchoon gelas,
En vraegde zynen Weerd of hy genezen was;
En of hy nu gevoelt de luſt en ook de krachten,
Dat hy een friſſche dronk van hem zou willen wachten;
Ja Meeſter, zeid de Man, ik drink het liever uit,
Als wat u kunſte broud van gom en bitter kruid.
Ik ben nu recht gezint eens luſtig af te ſpoelen,
Al wat my in de maeg zo bytter plag te woelen.
Hy dede dat hy ſprak, en dronk met groote ſmaek,
En dat gaf al het volk een wonder groot vermaak.
Wat dunkt u, zeid de Man is deze vriend genezen?
Sy roepen al te mael hem ja gezond te wezen;
De daed die Wyſt 't uit. Wie kent een zieken man,
Die Wyn en goede ſpys in vreugde nutten kan,
Hier gaet de Meeſter aen: Wel is de koorts verdwenen,
Soo is te dezer tyd myn loon alree verſchenen,
Siet daer is myn verdrag. Hy langt terſtond het ſchrift,
En dat word door gezien en wonder naeu gezift,
Maer wie het over zag, of wie het hoorde lezen,
Die heeft terſtond het loon den Meeſter toe gewezen.
De Vader voegt 'er by ik ben een eerlyk Man,
Die wat ik heb gedaen niet weder roepen kan.
Niet weder roepen zal, 't Sa laet de Dochters komen,
Op dat 'er van de drie mag eene zyn genomen;
Maer niemand komt 'er by of ſteekt 'er handen toe,
Op dat de Meeſter zelfs alleen zyn keuze doe;
Want zoo legt ons verdrag. Galenus is te vreden,
Mids dat hy met 'er hand mag raken hare leden,
Eer hy 'er een verkieſt. Het word hem toegeſtaen,
En ſtraks is voor het volk den handel aen gegaen.
Men liet daer op een ry de drie geſuſters zetten,
Men liet den blinden Man op haer gedaente letten,
Niet door een wakker oog, (want hy is ſteke blind
Maar zoo hy by de taſt haer teere leden vind.

Die

Die oudſt van jaren was die quam daer aen getreden,
En recht gelyk een keers' en deftig in de zeden;
Maer efter niet te ſchoon. De tweede was mismaekt,
Doch geeſtig uit 'er aerd, en wonder net beſpraakt;
Haer aenzicht is bezaeit met duizend grauwe ſproeten,
Maer haer beleefde aerd die kon het al verzoeten:
Haer een oog had een ſchel dat byſter zeldzaem ſtond,
Maer daer en is geen fail dat oit een blinden vond.
Haer tanden waren geel, maer recht in hare reken,
En dat is van gelyk geen blinden oit gebleken:
Het is genoeg bekent, noit gaet een blinden vaſt,
In dat men niet en voelt, of met zyn handen taſt.
De jongſte van den hoop die had de beſte gaven,
Om aan een vierig hert zyn brand te mogen laven;
Zy is van blyden geeſt en van een ſnegen zin,
Zy was van lyve ſchoon, en geeſtig niet te min.
Maer zeker aerdig Quant uit Spanjen eerſt gekomen,
Die had haer jeugdig hert ten vollen in genomen.
En zy bezat het zyn op zoo een vaſten grond,
Dat hy tot aen de ziel aen haer verzegelt ſtond:
De Vryer even zelfs was eene van de gaſten,
Maer voeld zyn innig hert met droefheid overlaſten,
Vermids zyn weerdſte pand moet in perykel ſtaen,
En dat ook over haer het kiezen heeft te gaen.
Hy trooſt hem lykewel, om datze van den blinden
Niet aen en is te zien, niet uit en is te vinden:
Hy leed' eerſt groote vrees maer ſcheid 'er weder van;
Om dat men met 'er hand geen ſchoonheid voelen kan.
Maer ziet! de jongeling die vind hem gantſch bedrogen,
Syn Vryſter word bemind en uit den hoop getogen;
Want na de blinde man een ieder heeft geraekt,
Soo is dat hy terſtond de jongſte zyne maekt;
De Jongſte fluks omhelſt, en noemt haar Uitverkooren,
Die God tot zyn behoef heeft weten op te ſpooren,
Die God tot zynen trooſt op heden heeft gejond,
Om met hem aen te gaen een wettig Trou verbond.
Hy neemtze by der hand en poogtze weg te leiden,
En wil en van het volk en uit de kamer ſcheiden:

Hy

Hy gaet in all's te werk gelyk als iemand doet,
Die hooge macht gebruikt ontrent zyn eigen goet.
Maer zeg eens myn vernuft, wie zal 'er konnen ſchryven,
Hoe dat men deze twee te zamen zag verſtyven;
Wat voor een koude ſchrik door al de leden ging,
Soo aen de zoete Maegd als aen de Jongeling?
Zy ſtaen gelyk verſteent, en dat ter weder zyden,
Men ziet een groot gewoel in hare leden ſtryden;
Dan is de Vryſter bleek, dan is ze weder rood,
En dan eens op een nieu gelyk de bleeke dood.
De Vryer is verſtoort en wonder zeer verſlagen,
Hy kan het droef geval in ſtilte niet verdraagen,
Hy rukt met grammen zin den hoed van zynen kop
Hy gooit hem in het zand, hy treed 'er boven op
Hy trekt zig by het hair, en naer het mochte ſchynen,
Hy wou daer voor het volk uit enkel leed verdwynen.
Maer iemand uit den hoop begaf zig nevens hem,
En blies hem in het oor een reden zonder stam.
De Doctor onder dies, ter zyden af geweken,
Begon zyn innig hert wat vryer uit te ſpreken:

Maer

Maer Opwyk quam 'er by, en met een gauwen trek
Groet dus den Mediçyn en zeid hem zyn gebrek:
Heer Doctor, veel geluk: gy kunt een Vryster winnen,
Alleen door uwe Kunst, en zonder bangen zinnen;
Maer wy ellendig volk, zyn slaven jaren lang,
Soo dat ons staege jagt is dikmaal zonder vang.
Ik heb dit weerde pand, een lange tyd geleden,
Gedurig aen gezocht, gedurig aen gebeden;
Soo dat ik op het leest haer teere zinnen wan,
En zy, tot my geneigt, en wil geen ander man.
Dies, eer je vorder gaet, zoo dient u dit geweten,
De ziel van deze Maegd die word van my bezeten,
Al wie haer vorder raekt dat is haer enkel last,
Want zy is buiten my met niet een mensch gepast.
Wat ik u bidden mag laet u een weinig raden,
Dat zal my voordeel zyn en u niet konnen schaden?
Verkiest een frissche blom die vrye zinnnen heeft,
En die met haren geest in niemand anders leeft.
Het is een harde zaek aen haer te wille komen,
Wiens hert dat al bereids met liefd' is in genomen:
Zy helt staeg na den man tot wien zy was gezint,
Gy let dan, lieve Vriend, wat spel dat gy begint.
Als Opwyk stille zweeg zoo ging de Doctor spreken:
Gy poogt my, na ik merk, wat in de vuist te steken;
Ik zie, al ben ik blind, ik zie den loozen raed,
Die niet en is gegrond als slechts op eigen baed.
Gy wilt my buiten spoor en van den wege leiden,
Maer ik meen de van bruid zoo licht niet af te scheiden:
Al zie ik niet een steek, weet dat de jonge Maegd,
(Schoon niet aan myn gezicht) aan mynen geest behaegt
Ik heb de frissche blom hier weten uit te kiezen,
En die, hoe dat 't gaet, en wil ik niet verliezen:
Waarom word ik benyd? al is de Vryster schoon;
't Is myn gewonnen prys en myn verdienden loon.
Schoon ik haar noit en zag, haar beeld is myn beschreven,
En 't staet als binnen my geschildert naar het leven,
Geprent in myn gemoed, zoo dit ik even staeg
Haar mond en geestig oog in myn gedachten draeg.

Ik

Ik zie haer heus gelaet, ik zie haer rappe gangen,
Soo dat aen haer alleen myn gantſche zinnen hangen.
Weet, als God eenig mensch met droeve blindheid
Dat hy in diep gepeis dan vry wat hooger gaet (ſlaat,
Het is hier met den mensch op aerden zoo gelegen,
Ook even uit het leed zoo ryſt 'er dikmael zegen;
Gy daer om quelt my niet en ſtelt u hooft geruſt;
Want in dat gy begeert beſtaet myn gantſche luſt.
De Vryer wederom: Ik moet wat vryer ſpreken,
Hoe! kent een blinde Man dat noit hem is gebleken?
Of weet 'er eenig mensch die noit zyn leven zag,
Wat rood, wat aerdig wit, wat ſchoonheid wezen mag?
Gelooft 't, weerde Vriend, dit zyn maer zinnen vlagen,
Die ieder zetten kan en weder henen jagen,
Al naar het hem bevalt, en naar een ieder beeld,
Hem om het deuzig brein, of in den boezem ſpeeld.
De ſchoonheid die gy meind in deze Maegd te wezen,
En die (gelyk het ſchynt) u pyne zal genezen,
Beſtaet, wat u belangt, niet in een jeugdig vleis,
Noch iet dat wezen heeft, maer ſlechts in u gepeis.
Wilt gy de preuve zien, verzet maer u gedachten,
En kieſt een ander Vrou, gy zultze ſchoonder achten;
Want gy die niet en ziet bezit een rooden mond
Als gy die met den geeſt in u verwekken kond.
Dit kan een blinde doen, en niet gemeene menſchen,
Gy maekt een aerdig beeld, en dat naer eigen wenſchen
Gebruikt maer u verſtand. Is maer een lichaem wel,
Soo hebje volle macht ontrent het buiten vel.
Gy kont een wakker oog en ſchoon gebloosde kaken,
Gy kont een witten hals en roode lippen maken,
Gy kont al datje wilt Siet wat een groote macht
Heeft u in dit geval de blindheid aen gebracht.
Gy dan en uw's gelyk moet lieven door gevoelen,
En kond alzoo den brand van uwe luſten koelen:
Ey kieſt een friſſche Maegd van leden wel gemaekt,
En die met vrye wil tot uwe koets genaekt.
Doch wat dan vorder raakt den blos van hare wangen,
Het waas van haren mond, de drift van hare gangen,

Beeld

Beeld u dat krachtig in zoo schoon het u behaagt,
En schept in u gemoed een gantsch volkomen Maagd.
Gy dient naar myn begryp, gy dient 'er een te trouwen
By niemand oit verzocht, by niemand onderhouwen,
Die niet en heeft gemalt, en niet en heeft gemind,
Maar die tot u alleen ten vollen is gezint.
En ziet, Geleerde Man, zoo gy het wilt gehengen,
Ik zal u zoo een wyf in uwe kamer brengen,
Niet uit een slechten hoop, of ik en weet niet wie,
Maar uit dit eigen Huis en eene van de drie.
Zy is vet, lyvig, gaaf, en van gezonde leden,
Zy is ook van der Jeugd begaaft met goede zeden,
Zy heeft een rappe tong, en is van goede taal,
Zoo gy het wel begrypt, gy hebt 't al te maal.
't Gezicht is u verstopt, wat kan u schoonheid baten?
Tracht na een zoete mond die geestig weet te praten,
Die zal u beter zyn, gy hebt een wakker oor,
En wat het oog ontbreekt vind dat door u gehoor.
't Is vry geen klein vermaak als jonge Vrouwen spreken,
Met reden, met verstant, met aangename streken.
Men zegge wat men wil geen schoonheid heeft 'er by,
Het maakt een treurig Man de droeve zinnen bly.
Wel konj' u, lieve Vriend, zoo wel met haar generen,
Soo konje na my dunkt, de myne wel ontberen,
Gebruikt maar uwen geest, ons twist die is gestilt,
En gy hebt evenwel een vrou gelyk je wilt.
De Vader hoort 't aan al wat de Doctor zeide,
En hoe de Jongeling zyn reden weder leide;
Hy quam wat naader by, en zei den Blinden aan,
Wat dat naar zyn begryp hier noodig is gedaan.
De gasten even zelfs die komen hier geweken,
Die komen voor de Maagd en voor den Vryer spreken;
Die roepen over luit, dat ja de blinde Man,
Ook zonder ongerief, de zaken rechten kan;
Dat ja het zoo betaamt en zoo behoort te wezen,
En dat zyn heusche daad twee lieven zal genezen,
Twee lieven vrindschap doen, en brengen uit den nood
Ja haar benaude ziel verloffen van den dood.

Hy ſtaat een wyle ſtil, onzeker wat te maken,
Om uit dit vreemd gewoel ten leſten eens te raken;
Hier op begint hy dus: Het ware groote ſchand
Indien ik laten moet dit uitverkooren pand.
Wie kan zyn eerſte min zoo veerdig omme keeren?
Wie kan, als met geweld, zyn driften over heeren?
My dient al langer tyd, en vry al meerder kracht,
Op dat zoo grooten ſtuk mag werden uit gewracht.
Dit greep Antelmus op, een van de naaſte Vrienden,
Die tot een goed beſluit van dezen handel dienden,
En ging den Doctor aan Ey weeſt hier niet beſchaamt,
Dat aan u werd verzocht heeft Princen eerſt betaamt:
Als David aan de Reus den kop had af geſlagen,
En hem een friſſche Maagd ſtond op te zyn gedragen,
Was Merab niet gezint tot zoo een jongen Held,
Soo dat in hare plaats haar Suſter is geſtelt;
Haar Suſter, wiens gemoed tot David was genegen,
En, ziet, de wyze Vorſt en had 'er geenzins tegen,
Hy nam het Vrouwelyn dat tot hem was gezint,
Daar in hy zynen wenſch met groot vermaken vind,
Op ſchoonheid veel te zien en nau te willen letten,
En op zoo zwakken grond zyn hert te willen zetten,
Dat is een ydel ding, en niet als enkel waan,
Daar op een deftig Man noit vaſt en heeft geſtaan.
De ſchoonheid, lieve Vriend, daar van de lieden razen,
Beſtaat, naar myn begryp, in rechte vyze vazen:
Men twiſt noch even ſtaag, men twyffelt over al,
Wat dat men in den menſch voor ſchoonheid keure zal
Daar is nau eenig volk, of 't heeft verſcheide gronden,
Daar op dat iemand ſchoon of leelyk werd bevonden.
d' Een noemt een Vryſter mooi, vermids een aardig wit
Een ander pryſt een hair, zoo zwart gelyk een git.
Ik heb een Kuſt bezeilt daar plat geſtrekte neuzen,
En ooren; niet bequaam als voor de grootſte Reuzen,
Syn in den hoogſten prys, en daar een jonge Maagd,
Vermids een grooten mond, de malle Jeugd behaagt.
Ik heb een Land gezien daar niet als lange borſten,
En even zoo geſtelt gelyk als boere worſten,

Syn

Zyn lieftal aan het volk. Een ander wilze rond:
Maar al wat schoonheid raakt, zyn dingen zonder gront,
Daar woond een zeker volk ontrent de noordze klippen,
Dat wil geen teere mond, maar wensicht om dikke lippen
Een ander pryst een krop al is ze bylter groot,
Een ander wil een hooft gelyk een zuiker brood.
d'Een wil zyn Vrouwe vet, een ander wilze mager,
Een ander wilze snel, een ander wilze trager,
Een ander pryst de maat, en geen zoo vyzen Man,
Die op dat schoonheid hiet een regel zetten kan.
De schoonheid werd gevat of na de geesten zweven,
Of na de landen zyn daar in de menschen leven;
Doch wat 'er iemand kiest, een wit of bruiner vel
't Is maar los gepeis, en enkel zinne spel,
En dit geld even zoo ontrent de gauste menschen,
Die met haar oogen doen al watze konnen wenschen
Wat zal hem dan geschien, die noit een hellen dag,
Die noit een jonge Maagd in haar gestalte zag?
Maar warom meer gezeid van deze vreemde slagen?
De schoonheid (zeg ik nog) bestaat in zinne vlagen,
In enkel dweeperey, Ziet hoe de Werelt mald,
Voor my, ik noem het schoon, dat iemand wel bevald
En zeker wilj' het stuk na rechten eisch bemerken,
U geest moet anderzins ontrent de schoonheid werken
Als iemand van het volk, als Fop of Lubbert doet;
Want die gaan niet te werk als op den ouden voet.
Maar gy die niet en ziet, moet binnen u gedachten,
Vast stellen schoon te zyn, dat nau geen menschen achten
En dat meest al het volk niet eens voor schoonheid kent
Dient u, eerwaarde Man. voor schoonheid in geprent.
Want zoo gy voor u neemd tot u vermaak te trouwen,
En van de zoeste Jeugd of van de schoonste Vrouwen,
Ey zeg my doch een reis, wie deze vreugd geniet?
Gy troutze voor het volk, mids gy haar noit en ziet.
En dat is anders niet als kriele lusten wetten,
En 't vorder dat 'er volgt en konje niet beletten;
Want die geen menschen ziet ook midden op den dag,
Die geeft een dertel mensch al wat hy wenschen mag.

Een poezelachtig lyf, en twee gezonde wangen,
En hair dat geestig krult, en herten weet te vangen,
Een boezem niet te grof, en niet te byftert teer,
Neemd dat tot u vermaak, en wat dog eisje meer?
Als 't bol en vleezig is al wat 'er is te voelen,
Daar kan een eerlyk Man zyn hitte wel verkoelen;
En zoo 'er een die 't ziet het qualyk meind te staan,
Heer Doctor weest geruft, 't en gaat u geenzints aan.
U mond vind haar gerief gy kond u lippen voegen,
U hand die word gevult, dat moet u vergenoegen.
Al wat daar vorder rest, en weet een blinden niet,
Wat kan 'er leelyk zyn voor een die niet en ziet!
Hier gaat een blinde Man een ziende menfch te booven,
Wie ziet en kan geen Jeugd voor eeuwig zig belooven,
Want als de fchoone verw in Vrysters heenen gaat,
En die niet blind en is verneemd hem met 'er daad.
Maar een die niet en ziet (hoewel de jaren komen)
En dat een fchoone Vrou de luister is benomen,
Die vind haar edel waas gedurig even net,
Vermids haar eerste beeld is vast in hem gezet.
Maar wat 'er eenig menfch voor gronden mochte leggen,
Galenus bleef gezet, en liet hem niet gezeggen,
Hy stond gelyk een rotz, Als dit de Vryer zag,
Soo ging hy weder aan, zoo dapper als hy mag:
Heer Doctor, na ik zie, gy laat u niet bewegen,
En wilt juist deze blom daar ik toe ben genegen,
En gy slaat van der hand al wat 'er iemand zeid,
Ey let eens wat een plaag hier voor u werd bereid.
Ik zou (zoo gy haar kreeg) myn onrecht moeten wreken
Ik zou niet ledig staan haer veel te mogen spreken,
En dan en fcheid' ik nooit als met een hupzen zoen,
En wat zult ey, eilaas hier tegen konnen doen,
Ik heb de Vryster lief als uit geheele krachten,
En zy en haat my niet, Prent dat in u gedachten:
Want 't is voorwaar een stuk daar op te letten staat
Voor een die dertel jok en mede vryers haat.
Twee harten eens gezint en tot haar drift genegen,
Daar baat geen staage zorg, zy vinden duizend wegen

Haar

Haar zinnen al te maal die zyn 'er op gewet,
Al zat 'er Argus by. hy deed 'er geen belet.
Galene, zy dy wys, zoo kieſt de naaſte zuſter,
Dat zal u nutter zyn, en vry al wat geruſter,
Dan of gy myne kreegt, want, Vriend zoodatgeviel
Gy bragt een ſtage zorg op u benaude ziel,
En al noch zonder vrucht. Meer heb ik niet te zeggen,
Gy wilt eerſt voor het leſt de zaken over leggen,
Het raakt u aller meeſt. De man dus aan getaſt,
Word in den geeſt gedrukt als met een zwaren laſt.
Gelyk een hoogen boom bevochten van de winden,
Die midden in de ſtorm geen ruſt en weet te vinden,
Staat eerſt een langen wyl en waggelt over kant,
Maar vald ten leſten om en dekt het gantſche land;
Dus is de Man geſtelt Zyn hert begon te beven,
En zyn beroerd gemoed dat ſcheen het op te geven,
Hy zygt daar op een ſtoel, en t'wyl hy neder zit
Herhaald hy zynen geeſt, en zeid ten laarſten dit!
Van al dat is gezeid en heeft my niet bewoogen,
Noch van myn eerſte lief de zinnen af getoogen,
Als dat ik hier verſta dat zy een ander mind,
En nu geen vrye ziel in haaren boezem vind.
Wat hier uit ryzen kan dat is wel af te meten,
By alle die maar iet van dezen handel weten,
De Wereld is te boos, en voor een blinden Man
Is dit de meeſte plaag die iemand denken kan
Wel aan, indien je kond laat hier een Vryſter komen,
Die van voorgaande min niet in en is genomen,
Die niet en heeft gemalt, maar ſtaat in haar geheel,
Die zal noch heden zyn myn uitverkooren deel.
Het woord was ſtraks gevat, en zonder lang te dralen,
Men laat van ſtonden aan de ander zuſter halen,
Men zeid haar wat 'er ſchuilt, en hoeze nu een man
Met eer en Vrienden raad voor haar bekomen kan,
Men zeid dat haar de kans dient waar te zyn genomen,
Vermids die noit zoo ſchoon haar voor en was gekomen
Men zeid dat haar het luk is uitermaten glad,
En dat het is een ding dat haaſt dient op gevat;

Men zeid hoewel de Man zyn oogen heeft verlooren,
Dat hy noch efter dient by haar te zyn verkooren;
Dat schoon al is hy blind haar dat geen hinder doet,
Mids hy door zyn gezicht den koft niet winnen moet;
Dat ja de blindheid zelf hem leid tot hooge zaken,
Hem leert de rechte kunft tot in de gronden raken,
Dat niemand met het brein zoo veerdig speelen kan,
Als een die niet en hoort, of als een blinde Man.
Dat in voor leden tyd een van de wyfte menschen,
Om beft te mogen zien, de blindheid dorfte wenschen;
Dat hy zoo lange zocht tot dat hy naderhand
Syn oogen door de zon heeft willig uitgebrand.
Dat hier nu dient gelet, dat haar ongalyk wezen
By niemand word verzocht, by niemand is geprezen,
En datze voor gewis moet leven zonder Man;
't En ze nu ter tyd het ja-woord geven kan,
Men zeid dat zy behoort een blinde Man te trouwen,
Om wel te zyn onthaalt gelyk de schoonfte Vrouwen,
Vermids dat uit 'er aard haar leden zyn gemaakt,
Niet om te zyn gezien, maar om te zyn geraakt,
Hier komt de Vader by, die looft haar moye dingen,
Juweelen om den arm, en wonder schoone ringen,
En ander Vrouwen tuig. Fidelle boven al
Die zeid, dat zy voor eerft haar spaar pot hebben zal:
Datzy het eerfte Kind dat God haar zal verleenen,
Een keten geven wil geciert met ryke fteenen,
En noch een gulden kop zoo groot gelyk een kind,
De schoonfte die men weet of in de winkels vind,
De Vryer boven dien ging daar de zinnen tergen
Hy looft haar wonder veel, hy looft haar goude bergen.
Hy looft haar, zoo ze wil ontfangen deze Man,
Dat hy noit geven zal, en nooit haar geven kan.
Sandrinne wel bewuft hoe dat haarzaken ftonden,
En dat niet aangenaams in haar en werd gevonden,
En datze lykewel het eenzaam leven haat,
Zeid, datze' haar onderwerpt haars Vaders wyzen raad
Zeid noch, dat haar gemoed in vrydheid is gelaten,
Mids dat noit jonge Wulp by haar is komen praten,

Zeid,

Zeid, datze zuiver is, en voor een eerlyk Man
Een vry of rein gemoed ten echte brengen kan:
Dat Vryſters veel bezogt, geſtreelt, gevleit, gebeden,
Syn Dikmaal niet te pluis ontrent haar teerſte leden;
Maar dat een friſſche blom, die 't noit en is gevraagt,
Is in de ware daad een recht volkomen Maagd.
Dat was voor eerſt genoeg. Galenus ondertuſſchen,
Die bood zyn rechterhand, en quam de Vryſter kuſſen,
Hy zeid voor al het volk, dat zy hem lief getal;
En hy haar echte Man voor eeuwig wezen zal
Daar ryſt een nieuwe vreugd en wonder groot vernoegen,
Vermids hen deze twee zoo wel te zamen voegen.
Maar dat is niet genoeg; want Opwyk komt 'er by.
En toont hem gantſch verheugt en uittermaten bly:
Maar peiſt des niet te min, en vry niet zonder reden,
Dat hy ook even nu zyn yzer heeft te ſmeden
Hy gaat den Vader aan, hy doet hem zyn beklag,
Vermids hy zyn verdriet niet langer dragen mag.
Hy zeid, dat hy zyn huis vry lang nu heeft betreden,
De Vrienden heeft verzocht. de Dochter heeft gebeden,
Hy zeid, dat nu de Maagd tot hem ten leſten held,,
En datz' het gantſche ſtuk aan haren Vader ſtelt:
Hy bid, dat hy voortaan eens vreugde mag genieten,
De Vryſter, echte Vrou, en hem zyn Vader hieten:
Hy bid hem voor het leſt, dat zoo een blyden dag
Hem mede tot geluk, en eere dienen mag.
De Vader, aangetaſt op zyn bequaamſte ſtonden,
En heeft zyn heus verzoek niet ongerymt gevonden:
Hy dient hem van den tyd, En met een kort beſluit,
Op eenen avond-ſtond zoo werd 'er twee de bruid.
Men zeid ons dat de Maagd die met den blinde troude,
En onder zyn beleid den echten akker boude,
Veel zoete Kinders kreeg, en dat het lieve paar,
Had vreede zonder twiſt, en menig vrolyk jaar.
De ruſte van het bed is in des Heeren zegen,
Niet in, 'k en weet niet wat, in ſchoonheid niet gelegen,
De ſchoonheid is een blom die al te licht vergaat;
Gy, let op ware deugd, die op u trouwen ſtaat.

TROU-GEVAL ZONDER EXEMPEL,

GESCHIED IN VRANKRYK, IN'T JAAR 1559.

ONs schip heeft lang gezeilt ontrent de groene kusten
Daar staag de grage Jeugd, vervoert in minne lusten
Heeft by ster vreemd gezwiert, maar daar het echtebed
Ten leesten evenwel zyn woonplaats heeft gezet.
Hier gaat het anders toe hier ryst een zeldzaam wezen,
Hier is een nieu geval, een wonder stuk te lezen;
Hier is een trou-verbond, maar zonder echten band,
En daar noit jonge Bruid en bood haar rechter hand,
Daar by een echte Wyf in overspel bedreven,
Schoon datze buiten smaad, en eerbaar is gebleven,
Daar, om het eigen werk. en om gelyke daad,
Het Wyf onschuldig is, de Man het leven laat:
Daar vruchten van het bed en echte Kinders quamen,
Maar die zich evenwel van haren Vader schamen.
Hier toe nu, Sang godin. Want zoo een vreemd' geval
Kan lust en voordeel doen aan die het lezen zal.
Bereid u, nieusgier volk, en wilt hier ooren bieden
Aan dat in ware daad Thoulouze zag geschieden.
De stad is gantsch verbaast van zoo een vreemden slag.
Als zy in haar bevang den boozen handel zag

Garon-

Garonne was beſchaamt, en ging zyn gulle ſtromen
Bedekken onder 't lis en dicht gewaſſe boomen:
Als men de daed bewees al wat een liſtig Man,
Tot nadeel van de trou te wege brengen kan.
Eer dat de Jeugd begon, en voor de rechte jaren,
Soo gingen onder een twee jonge lieden paren:
Doch Kinders in der daad. Het is een wiſſe zaak,
Het ooft te vroeg geplukt, dat heeft een wrangen ſmaak.
Geen van de twee en weet de grond van echte wetten,
En daarom niet bequaam op haar beroep te letten,
Betrande was den roos die noch geen knop ontſluit;
Want eerze Vryſter was zoo is het Kind de Bruid.
Zy was van al de Jeugd in hare Stad geprezen,
Vermids haar ſchoone verw, en haer bevalig wezen.
Een vryer daar ontrent, die bied haar echte trou,
En, ik en weet niet hoe, zy werd een echte Vrou.
Zy leven onder een tot acht of negen jaren,
En noch en ſcheen de Vrou geen Kind te zullen baren,
Zy draagt of twyffelt niet; zy bleef gelykze was,
Tot dat men aan den Man den neſtel knoop genas.
Doen heeft terſtond de Vrou een jonge zoon gekregen,
Die nam de Vader aan, gelyk een hooge zegen.
Maer kort na dezen tyd, om zeker misverſtand,
Soo ſcheid hy van het Wyf, en geeft hem uit 't land.
Hy gaat een langen wyl in vreemde Ryken dwalen,
Hy vind zyn tyd verdryf in onbekende palen,
Hy gaat ook in den kryg, en ik en weet niet waar
Tot dat de gulde zon beſluit het achſte jaar:
Maer hem zyn op de reis veel dingen over komen,
Die nut zyn aengemerkt, en waar te zyn genomen.
Eerſt t'wyl hy de oorlog volgt en 't Ryk tendienſte ſtaat
Soo kreeg hy nevens hem een loozen mede-maed.
Een gaſt van vreemden aard, en vol geſleepe ſtieken,
Die eerſtmael naderhand begonnen uit te breken.
Die was ſtaeg by den Man als hy in 't wilde liep,
Of als hy ſtille was, en in den leger ſliep.
En (zoo het veeltyds gaet) de rouwe krygs gezellen,
Die gaen haer gantſch bedryf zich onderling vertellen:

Doch Guerre boven al verhaelt hem meenig ding,
En wat 'er in zyn huis of elders omme ging.
En wat hy menigmael bedreef voor vreemde kuren,
Dat hy met groot verdriet ten leſten moet bezuren.
Let op u ſpreken, Vriend, en op u gantſch beleid:
Want al dat iemand weet en dient hem niet gezeid.
Daer viel een groote ſlag ontrent in deze tyden,
Vermids den Adelaar de Lely quam beſtryden;
Men vocht 'er langen tyd, met liſt en door gewelt,
Tot dat de Franſche macht ter aerden is gevelt.
En onder al het bloed op dezen dag vergooten,
Soo werd het rechter been den Jonker afgeſchooten,
Die viel daer neer voor dood; zoo dat al wie hem zag
Hield dezen voor gewis als zynen laeſten dag.
Syn Krygs-maat boven al, die prent in zyn gedachten,
Dat hem niet als de dood op heden ſtond te wachten,
Hy ſcheid ſtraks uit het heir, en kieſt een rechten pad
Die hem in korten wees het grazig Artigat.
Daer gaet de ſlimme gaſt met voor bedachte zinnen,
Daer gaet hy met bedrog een boeve ſtuk beginnen,
Een ſtuk, een wonder ſtuk, vol onbekende liſt,
Daer van het Franſche Ryk te vooren niet en wiſt
Hy was in meenig deel ten aenzien van de leden,
Hy was in meenig deel ten aenzien van de zeden,
Al vry wat zeer gelyk met Guerre zynen Vriend,
Dat hem tot groot behulp in dezen handel dient.
Hy komt dan tot het werk, hy gaet de kanze wagen,
En by de jonge Vrou, en by haar jongen Magen:
Hy draagt hem by het volk, en in het openbaar,
Hy draagt hem over al als of hy Guerre waar.
Hy brengt tot zyn bewys zoo veelerhande zaken,
En kan zoo grooten ſchyn ontrent de Vrienden maken,
Dat hem het gantſch geſlacht, en al het naaſte bloed,
Of voor een lieve neef of voor een zwager groet.
Hy weet tot zyn bedrog zoo wonder veel te zeggen,
En ik en weet niet wat Betrande voor te leggen,
Van al dat overlang baar beide was geſchiet,
Dat hy in korte tyd zyn volle wenſch geniet,

Had

Had zy de minſte vlek of boven, of beneden,
Had zy een kleine vrat ook aan haar teere leden,
Had zy 'k en weet niet wat, dat ſlechts een echte man,
En niemand buiten hem met reden weten kan;
Hy kenden 't al te maal, hy wist 't haar te zeggen,
En zy, en niet een menſch en konden 't wederleggen,
Dit gaf hem eerſt geloof, en namaals volle macht,
Om tot haar in te gaan te midden in de nacht.
Zy noemt hem echte Man, zoo doen ook alle menſchen
Die haar met vollen mond geluk en voordeel wenſchen,
En toonen haar verblyd, dat zy na langen rou,
Nu weder is onthaalt gelyk een echte vrou
Het leed als geenen tyd, haar word een kind gebooren,
Maar hem word ſtraks de gunſt van zynen Oom verlooren
Daar rees een hard verſchil, een onderlingen haat,
Die onder deze twee gedurig hooger gaat.
Pantſette wou bewys en rekening erlangen,
Van dat uit zynen naem was by den Oom ontfangen
Van dat 'er was beſteed ontrent zyn Vrouwen goed,
Terwyl hy buitens lands een lange reize doet.
Hier op zoo drong hy aan als met geheele krachten,
Hy wil geen naaſte bloed, hy wil geen maagſchap achten
Maar Guerre wederom ging halen aan den dag
Wat Thiel of ſchade doen of hinder geven mag.
Wiens hooft van boter is die moet gedurig ſchromen;
Die moet niet aan het vier, of voor den oven komen.
Want zoo hy dezen kop ontrent de vlamme ſtelt,
Daar is geen twyffel aan de weke ſtoffe ſmelt.
Nu Guerre tyd te werk met al de gantſche zinnnen;
Om iet door ſlim beleid op zynen Neef te winnen?
Hy zoekt, hy onder vraagt, hy let op alle ding,
Hoe dat het heden gaat, en hoe het eertyds ging.
Ten leſten hoort hy iet van dezen handel zeggen,
Dat gaat hy met verſtand ten nauſten overleggen,
En krygt (zoo doende) ſtof hem leed te konnen doen,
Wie maar een draat ontdekt, die vindt het gantſche kloen
Hy, naar een korten tyd, gaat vry wat harder ſpreken
Hem dunkt hy weet genoeg om zyn verdriet te wreken:

Hy

Hy taſt den linker aan, hy vald hem op het lyf,
Hy zeid dat hy misbruikt eens anders echte Wyf.
Hy zeid dat hy ter ſmuik is in het huis gekomen,
En dat maar op den naam door valsheid aangenomen,
Dat hy noit Guerre was, maar wel Arnolde Thiel,
In 't korte, beeld hem af gelyk een rechte fiel.
Panſette niet verzaagt van zoo een hard verwyten,
Stelt hem wel happig aan om wederom te byten,
Toont dat hy niet en vreeſt ja niet een menſch en viert
En dat het ſlim bedrog is tegen hem verziert.
Dat Guerre maar en tracht hem van het ſtuk te leiden,
Vermids hy van den bucht niet af en zoekt te ſcheiden,
Dat Guerre meeſter was, als hy was buiten 's lands,
En geenzins miſſen wil zoo wel gelegen kans:
Dat Guerre meeſt het goed heeft onder hem verſlagen,
En dat hy daarom tracht hem uit 't land te jagen,
Dat hy hem veel gewelds en zeldzaam heeft gedaan,
En hem al menigmaal na 't leven heeft geſtaan,
Dat hy dit heeft gepoogt door veelerhande lagen,
Ja ſchier hem op een tyd den kop heeft in geſlagen,
Dat ſtaag een vinnig mes was tegen hem gewet;
Maar dat zyn lieve Vrou het onheil heeft belet.
En nu het ſtout geweld hem niet en wou gelukken,
Dat hy door enkel liſt hem neder zoekt te drukken;
Maar dat noch evenwel, na leed en ongeval,
De waarheid op het feeſt haar openbaren zal
Bertrande door den Oom (gelyk het ſcheen) bewoogen,
Heeft mede van den Man haar zinnen af getoogen,
Zy ſteld haar krachten in, en brengtze voor de Wet,
En zeid hoe deze gaſt misbruikt haar echte bed.
De Rechter weegt het ſtuk, Panſette word gevangen,
En daar op is het volk in wonder groot verlangen.
Wat uit het vreemd geval, en uit het heet geſchil,
Wat uit het zwaar geding ten leſten komen wil.
Panſette doet verzoek dat al de naaſte Vrienden;
En wie dat eenigzins tot dezen handel dienden,
Dat ja Bertrande zelfs zou komen voor den Raad,
Om recht te mogen zien waar op de zake ſtaat.

Hy

Hy gaat dan wonder breed van al den handel ſpreken,
Op dat aan zyn bewys geen ding en zou ontbreken,
De Rechter vraagd hem af, van waar hy oorſprong nam
En wat van ouden tyd zyn Ouders over quam?
En wat hem eerſt bewoog dat hy Bertrande vryde;
En wie hem gunſtig was van zyn of hare zyde?
En wie het ſtuk begon, en wie den handel ſloot,
En wie hem eerſt geluk met zyn geminde nood!
Wat jongheid alle daag de Bruid quam onderhouden,
Wat maand, en jaar, en dag dat zy te zamen trouden?
Wat kleed Bertrande droeg op haren Bruiloft-dag?
En wat men voor çieraad aan hare leden zag?
Waar dat het echte Volk, en waar de Jeugd vergaarde?
Wat Prieſter dat het was die haar te zamen paarde?
Wie dat 'er was genood, wie niet ter feeſt en quam,
En wie dat by de Bruid de naaſte plaatze nam?
Ook wat 'er is gebeurt terwyl de gaſten aten?
Wat mommers in der nacht zyn aan den dans gelaten?
Wie dat de jonge Bruid tot in haar kamer bracht,
En wat 'er omme ging by na den gantſchen nacht?
Panſette, wat men vraegd, en toont hem niet verlegen,
Zyn antwoord is bereid, ook eer de Rechters zwegen.
Zyn tong en hapert noit, hoe lang zyn aanſpraak was,
Het ſcheen dat hy 't verhaal als uit een boekjen las.
Hy ſtrekt hem vorder uit en gaat met een vertellen,
Hoe zich de jonge Vrou ging in den Huisraed ſtellen,
Hoe zy by wylen keef, en hy niet ſtil en zweeg,
En hoeze buiten hoop een jonge zoone kreeg.
Hoe dat hy nader hand tot reizen werd genegen,
En wie hem was gemoed by na op alle wegen,
Wat dat hy met hem ſprak, en waar hy heeft gemacht
En hoe hy zynen tyd heeft buiten om gebracht,
Hoe dat hy krygsman werd in 's Konings dienſt genomen
En hoe hy voor het leſt in Spanjen is gekomen;
Wie dat hy op de reis als vrienden heeft gekend,
En waar dat naderhand de lieden zyn belend.
Dit zeid hy wonder net met all' omſtandigheden,
Van plaats, en tyd, en volk, in 't kort in volle leden,

Ten

Ten eind het gantsch geval mocht werden na getaalt,
En dat het beter ging wat by hem is verhaalt.
De Rechter die het stuk zoo deftig hoort vertellen,
Vind goed de jonge Vrou voor hem te laten stellen,
Om recht te mogen zien den grond van dit beleid,
En wat de jonge Vrou van dezen handel zeid.
Betrande die verschynt, men vraagd haar duizend zaken,
Daer Thiel van had bestaen een lang verhael te maken,
En dus, en weder zoo, gelyk den Rechter wil,
En tusschen hem en haer en is 'er geen verschil.
Maer een ding voegt s'er by, hoe datze negen jaren,
Was wonder vreemd gestelt en zonder oit te baren,
En dat vermids haer Man door zwarte kunst geraekt,
Noit in het echte bed haer leden heeft geraekt.
Noit rechter hand en naem dat echte lieden plegen,
En daer de gulle Jeugd is bysterr toe genegen,
Soo dat haer ieder ried te scheiden van haer Man,
Vermids hy in het bed geen schuld betalen kan.
Maer datze lykewel niet goed en had gevonden,
Te wyken van den trou, en hare vaste gronden,
Soo datze met geduld had alles uit gestaen,
En noit geen dertel oog had elders laten gaen,
Dat na de negen jaer, door bidden van gebeden;
Haer Man noch was gebracht tot zyn gezonde leden,
Dat zy doen zwanger werd, en na den vollen tyd,
Hem met een jongen zoon ten vollen heeft verblyd,
Dat hy van stonden aen na dat hy was genezen,
Liet door een Priesters raed verscheide Missen lezen,
En at veel heilig broods, zoo datze naderhand
Aen hem en zyn onthael geen mangel oit en vand.
Terstond na dit verhael men liet Bertrande buiten,
Men liet den loozen Thiel den kamer deur ontsluiten,
En als hem werd gevraegd wat hier van is geschied,
Verscheeld hy van de Vrou in al den handel niet;
Hy deed een rond verhael van negen quade jaren,
En dat hy zich bevond onmachtig om te paren,
En waer hy trooste verzocht, en waer hy bate vond,
Juist zoo gelyk de Vrou, en als uit eenen mond.

Het

Het ſtuk gaet harder aen: men roept 'er veel getuigen,
Die voor of tegen hem den Rechter konnen buigen;
Al wie des kennis heeft die word 'er toe verzocht,
En in het Hof geleid, en voor den Raed gebrocht.
Men hoort op dit geval van hondert vyftig menſchen,
Die niet als zuiver recht en geen bedrog en wenſchen,
Ten minſten naer het ſcheen; want niemand word be-
Als die van dat hy weet bequame reden zeid. (leid,
De veertig ſpreken rond, en gaen al zeker ſtellen,
Dat hy is Guerre zelfs een van haer med'-gezellen,
Hun van zyn eerſte Jeugd in volle daed bekend,
Het ſchynt dat in haer brein zyn wezen is geprent,
Maer noch een meerder hoop heeft even dier gezwooren
Dat hy is Thiel genaemt en onder hen gebooren,
Dat hy een langen tyd met hen heeft om gegaen,
Soo datze wonder vaſt op haer gevoelen ſtaen.
Doch t'zeſtig op een ry die komen weder zeggen,
(Hoewel zy al het ſtuk ten nauſten overleggen)
Dat hun nog evenwel tot heden op den dag,
Niet klaer genoeg en blykt wie dezen wezen mag,
Dat hy nu Guerre ſchynt, en dat in volle reden,
Maer dat van ſtonden aen zyn oog en gantſche leden,
Naer Thiel geheelyk zwiert, en zyn daerom beſwaert
Te zeggen of hy wel of qualyk is gepaert.
Ten leſten gaet de wet de ſtukken overlezen,
En Thiel die werd gedoemt ter dood geleid te wezen;
Maer hy desniet te-min beroept hem aen den Raed,
Soo dat al wederom het ſtuk in twyfel ſtaet.
Het Hof dat niet in haeſt het vonnis zoekt te vellen,
Laet eerſt de jonge Vrou en Thiel te zamen ſtellen,
Te midden in de zael, en voegt 'er Guerre by,
Ziet daer in eenen hoop een vreemde kramery!
Panſette ſtond gezet; en met een vrolyk wezen,
Daer was een angſtig hert in zyn gezicht te lezen,
Hy toond' een bly gelaet, hy toond' een vry gemoet,
Gezetter als den Oom, of als de Vrouwe doet;
Al wat hem word gevergt daer weet hy van te ſpreken,
Hy blyft niet in het werk, niet in de woorden ſteken?

Maer

Maar antwoord met beſcheid. Betrande ſtond verzet,
Of door een eerbaar rood, of bleeken angſt belet.
Den Raad aanziet het volk, aanhoort haar felle klachten,
Maar blyft aan alle kant in diepe na gedachten:
Het dunkt hun't vreemſte ſtuk van al het gantſche Ryk,
Maar verr' het meeſte deel dat geeft den boefgelyk,
Veel meind'er dat den Oom in dezen boel geſloopen,
Met liſt en ſlim beleid zyn Nicht hadd' uit geſoopen:
En dat hy, met gemak, gezeten in het ried,
Maekt pypjens voor hem zelfs, en voor een ander niet.
Maar efter onbewuſt van al de diepe gronden,
Die zy noch langs hoe meer in dezen handel vonden,
En gaat tot haar beraad, of tot het vonnis niet,
Tot dat men in het ſtuk al vry wat klaarder ziet.
Daar word dan vaſt geſtelt hier nader op te letten,
En op het zeldzaam werk het gantſche brein te wetten,
Te dagen al het volk dat Thiel en Guerre kend,
Om eenmaal recht te zien wier dat het ſtuk belend
Men laat een groote hoop van allerhande lieden
Beſchryven in den Raad, en voor het Hof ontbieden,
Men hoort, men onderzoekt, men vraagt men overleid,
Maar 't is al enkel nacht al dat 'er word gezeid.
Hoe naeu dat iemand ſpoort, de waarheid is verlooren,
Het ſtuk is zonder grond, en loſſer als te vooren;
Soo dat de Rechtet dubt in zoo een vreemd geval,
Onzeker meer als oit wat hy gelooven zal.
Laat ons hier, myn vernuf, het ſtuk gaan overwegen,
En ſtellen eens het werk gelyk het is gelegen,
Op dat een wakker oog, eens recht beſchouwen mag,
Hoe duiſter, hoe bedwelmt, hoe diep de waarheid lag.
Neemd acht, wie datje zyt, wat dat 'er kan geſchieden,
Men vond hier viermael tien en vyf bezette lieden,
Die ſpraken wonder rond, en als met eene ſtem,
Verdoemden Thiels bedryf, en vielen tegens hem.
Zy gaven (zoo het bleek) hier van bequame reden,
Zy kenden dezen gaſt, een langen tyd geleden,
Zy kender Guerre zelfs ook van der jonkheid aen,
Soo dat aan al haer doen geen twyffel is te ſlaan.

En

En onder dit getal zoo word 'er een gevonden,
Die aan Panſette zelfs door maagſchap is gebonden,
En deze hield den Raad van Guerre wonder goed:
Want wie beſchuldigt oit zyn Vriend of eigen Bloed?
Een ander lang gewend haar beider ſchoen te maken,
Gaf ook met groote glimp oirkondſchap dezer zaken,
Vermids dat hy verklaart dat Guerre grooter ſchoet,
Als heden op den dag de ſlimme linker doet.
Daar waren boven dat nog drie verſcheide Manren
Tot nadeel van den boef ten vollen in geſpannen,
Die zeiden dat hun Thiel, als hy quam van de reis,
Had met een vollen mond geopend zyn gepeis,
Dat hy doen had verklaart te hebben voor genomen,
Door eenig ſlim beleid in dezen boel te komen;
Dat Guerre was gequeſt en aan zyn dood geraakt,
Na dat hy hem zyn Erf te vooren had gemaakt.
Nog twee van dit geval die quamen openbaren,
Hoe zeker jong Gezel den kryg had laten varen,
Die (mids hy zynen weg voor by Tholouſe nam,
En ſlechts daar op een ſprong en by gevalle quam)
Had wonder veel gezeid van zyn wyd loopig dwalen.
En hoe hy was verreiſt tot in de Vlaamſche palen,
En hoe hy Guerre zelfs voor dezén had gekend,
En dat hy van den kryg gantſch deerlyk is geſchent,
En dat hem in den ſlag een been is af geſchooten,
En t'wyl het ongeluk hem byſter heeft verdrooten,
(Mids hy een houten voet moet dragen aan het lyf)
Dat hy in Nederland ging zoeken tyd verdryf;
Dat hy noch heden leeft, en weder ſtaat te komen,
Schoon dat een ſlimme guit zyn plaats heeft in genomen
Al dit word by den Oom den Rechter voor geleid,
En wat hem vorder ſtyft en bleef niet ongezeid.
Maar Thiel weet evenwel hier tegen veel te zeggen,
Hy komt in tegendeel getuigen over leggen:
Tot veertig in getal, zoo vaſt in haar beſluit,
Dat ſchier het meeſte volk voor hem het vonnis uit.
Vier Sufters op een ry, die Guerre broeder hieten,
Die zag men dat voor eerſt haar eigen Oom verlieten,

Die zeiden met beſcheid en ſtelden voor gewis
Dat hy, die word beticht, haar eigen broeder is.
De grond by haar geleid, de reden dieze zeggen,
Is vaſt (gelyk het ſchynd) en niet te weder leggen;
Zy wyzen voor den Raad niet weinig teikens aan,
Die groot en wichtig zyn en klaar voor oogen ſtaan;
Zy toonen even ſtaag, dat in zyn gantſche wezen,
Het maagſchap is te zien, het kroos gelyk te lezen;
En ſchoon hy is veroud, 't waſſen van den baard,
Dat zich in hemvertoond de grond van haren aard.
Het ſcheen een vaſt bewys, wanneer de Sufters ſpraken,
En 't bracht geen kleingewicht aan Thiels verboſte zaken
Want daar en is geen menſch die van haar qualyk ſprak
Soo dat aan haar geloof geen wettig ſtuk onbrak.
Noch quam 'er voor het Recht een deel van haar geburen
Die ſpraken op den Oom, en al zyn looze kuren,
Die ſpraken voor den Man, en voor zyn goede trou,
En voor haar eerlyk Huis, en voor de jonge Vrou.
Zy gaan tot vaſter grond in volle daad getuigen,
Wie dat hy is geweeſt, ook doen hy plag te zuigen;
Zy kennen op een draad wie dat hem heeft geteeld,
Als hebbend' onder een wel duizend maal geſpeeld.
Daar zyn 'er onder hen die voor de Wet verklaren,
Dat zy op Guerres feeſt als bruilofts gaſten waren,
En dat ook even doen, wanneer hy ging na bed,
By hem op zyn gelaat ten naauſten is gelet:
Dat aan zyn rechter hand drie groote vratten ſtonden,
En dat in zynen mond twee tanden zyn gevonden,
Gewaſſen over een, ook dat hy nagels had,
Niet rond, gelyk men plag, maar rou en byſter plat;
Dat aan zyn ſlinker oog een plek was aan te wyzen,
Daar als een druppel bloeds ſcheen uit te willen ryzen,
Dat midden op zyn hoofd een kaal gehuchte ſtond,
En dat men heden noch dit eigen teiken vond.
Veel zeiden boven dien, hoe op zyn weder komen,
(Eer hy tot Artigat zyn woonplaats had genomen)
Hy menig goed gezel by namen heeft gegroet.
Gelyd men in 't gemeen de beſte Vrienden doet;

En zoo 'er eenig menſch oit twyffel ſcheen te maken,
Wie dat hy wezen mogt als hy hem quam genaken,
Dat hy van ſtonden aan daar op in voorſchyn bragt,
Iet, waar door dat al het ſtuk werd nader overdagt,
Hoe! (zeid hy kenje niet die met u plag te kooten?
Die nevens u den bol zoo dikmaal heeft geſchooten?
Die eens de zwarte beek wel geeſtig over ſpronk,
Maar op den tweede maal in diepen modder zonk?
Hoe! komt u niet te voor dat wy eens vrolyk waren,
Als Floor en moye Thryn te zamen gingen paren?
Hoe Floor zoo dronken was, dat hy den gantſche nagt
Aan Tryntjen niet en quam, op Tryntjen niet en dagt,
Of is u dan ontgaan dat wy eens gingen mommen,
En met een loſſen kop een Vryſters Huis beklommen?
En hoe ik werd onthaalt by zeker korſel Wyf,
En kreeg een vuilen bras van boven op het lyf?
Met zoo een klaar verhaal van diergelyke zaken,
Soo was 't dat hy terſtond hem kenbaar wiſt te maken;
Want dien het was gebeurt al wat 'er is verhaalt,
Die voeld dat zyn onthoud in geenen deel en dwaalt.
Noch zyn er vier gelyk die wonder net getuigen,
Dat Guerre maar en zoekt hier voordeel uit te zuigen
Dat hy door ſlim bedrog, en voorbe achten raad,
Dat hy met enkel liſt gedurig omme gaat.
Dat hy wanneer zyn Neef uit ſpanjen was gekomen,
Hem, als zyn naaſte bloed, heeft willig aan genomen,
Een langen tyd bemind gelyk zyn eigen ziel,
Tot dat hy naderhand met hem in moeite viel.
Dat hy noit aan zyn Neef en toond' een bitter wezen,
Als zedert dit verſchil is onder hem gerezen;
Dat ſchoon hy zich nu draagt gantſch vriendlyk in de ſchyn,
Hem dikmaal heeft bekend zyn eigen bloed te zyn.
Panſette, zoo het ſcheen, in alle ding bedreven,
Doet met een ſtout gebaar den Rechter dikmaal beven,
Hy brengt veel dingen by die niemand weten kan,
Als die een Vrouwe kend, gelyk een echte man.
Hy zeid wat tuſſchen hen al dikmaal is geſproken,
Eer hem de neſtel-band ten leſten is gebroken,

En hoe de Vrou haar droeg, als hy den gantſche nagt,
(Tot negen jaren lang) lag by haar zonder kragt.
Wat zy, wat hy bedreef, wat zy te zamen zeiden,
Als zy by wylen ſcheen van hem te willen ſcheiden,
In 't kort, hy wiſt 't al, tot aan het minſte ding,
Wat in het ſtille bed of elders omme ging.
Betrande ſtond beſchaamd met tranen op de wangen,
Stond met een ſtille mond, en gaf haar des gevangen;
En, ſchoonze niet en ſprak, men zag aan haar gelaat,
Dat al wat Thiel verhaalt gewis en zeker gaat.
Het ganſch gezin bekend, dat hy, naau t'huis gekomen,
Had na een zeker kleed van ſtonden aan vernomen,
Een kleed alzoo geboort, en dus of zoo bereid,
In zeker oud buffet te vooren wech geleid:
En dat men zyn gewaad, gemaakt gelyk hy zeide,
En uit de koffer trok en voor zyn oogen leide.
Dit al gelyk hy ſprak alzoo te zyn geſchied,
Was aan de meid bekend; en zy onkend 't niet.
Maar onder dit verhaal van zoo verſcheide zaken,
Dat Thiel op dit geval wel deftig wiſt te maken,
Soo heeft hy noch een ſtuk Bertande voor geſtelt,
Waarom ſchier al het Hof voor hem het oordeel veld:
Hoort, zeid hy tot de Vrou, wild gy u recht beweeren,
En met een vollen eed voor God den Schepper zweeren,
Dat gy my voor u Man of Guerre niet en houd,
En loochent in der daad aan my te zyn getrout,
Soo ſta ik hier bereid, ik zeg het ander werven)
Soo ſta ik hier bereid een wreede dood te ſterven;
Kom hangt dit lichaam op, of dood het met het zwaard,
Of breekt het op een rad, ik ben de ſtraffe waard.
Dit ſpreek ik uit de borſt ik zal 'er in volherden,
En gykond met 'er daad u eigen rechter werden:
Zweert maar, het is gedaan, maar zoo je 't niet en doet,
Soo weet dit edel Hof wat my gebeuren moet.
Bertrande ſtond verzet, en wou op zyn begeeren,
Geen eed ter Wereld doen, ook hem niet laten zweeren
Dies roept hy wederom: Hier komt 't aan den dag,
Dat my de ſmaad geſchied, alleen maar uit ontzag;

Da

Dat zy door haren Oom voorzeker is gedwongen,
Tot al dit loos bedryf, en deze vreemde ſprongen?
Men neem haar uit zyn Huis, en uit de ſlaverny,
Soo is zy van bedwang, en ik van banden vry.
Nog brengt hy lieden voort, die wyd en breed verklaren,
Wat hun van deze Vrou wel eer is wedervaren;
Hoe zy van haren Oom geen twyffel oit en ſloeg,
Dat hy tot haren man een vinnig herte droeg,
Dat hy haar had gedreigt ten huize uit te dryven,
't En ware zy verſtond in dit geding te blyven;
En niemand, wie het was, en hoord' uit haren mond,
Dat zy haar by den Man niet wel geruſt en vond.
Maar in het tegendeel, in acht geheele jaren,
Die na zyn lange reis nu over ſtreken waren,
Had ieder een gemerkt dat zy hem dikmaal praes,
En vriendſchap over al in volle daad bewees.
Ziet dus ſtond al het werk, dus is het ſtuk gelegen,
Dus gaan de lieden aan De Rechter is genegen,
Tot Thiel; en vry te meer, ter eeren van de trou,
En van het aardig kind, en van de jonge Vrou.
Maar t'wyl de Rechter dubt in zoo verwerde zaken,
En zit in diep beraad om uit den war te raken,
Soo daalt 'er uit de lucht een onverwacht geval.
Dat tot de gronden zelf het ſtuk ontdekken zal.
Juiſt op dien eigen tyd dat honderd vreemde dingen,
Verbaasden al het volk en noch in twyffel hingen,
Soo komt de rechte Man ten leſten aan den dag,
Maar wonder vreemd geſtelt en anders als hy plag;
Een ſtelte voor een been, die moet den Landſer paſſen,
En hem was aan den mond een rouwen baard gewaſſen.
De kryg, de lange reis, met ander ongemak,
Verteerd de groene jeugd; en maakt de leden zwak,
Hy van den Oom bericht hoe al de zaken ſtonden,
Heeft ſtrak met grooten ernſt zich in het Hof gevonden,
Daar klaagt hy zyn verdriet te midden in den Raad,
En eiſcht te zyn gehoort op dat 'er omme gaat.
't Hof heeft op zyn verzoek een vaſt beſluit genomen,
Hem op de verſche daad voor hen te laten komen;

En meind ook nut te zyn de Vrienden al te maal,
En wie 'er heeft getuigt, te dagen op de zaal,
Te dagen even hem die met zyn looze treken,
Doet al de Werld deur van onzen handel ſpreken,
Voor al Bertrande zelfs, verzelt met haren Oom,
Om eens op vaſten grond te raken uit den droom.
Voor eerſt zoo word gehoort die nu was aan gekomen.
Die heeft het Hof met ernſt en deftig voor genomen?
Hem word al voorgeſtelt wat Thiel was af gevraagt,
Daar in hy na den eiſch zich niet te wel en draagt:

Hy antwoord eenigzints, en geeft ook goede reden,
Maar geenzints als het dient, en niet in vollen leden:
Want als men t'zamen voegt wat d'een en d'ander zeid
Soo vind men dat de boef al vry wat breder weid.
Doch om in vollen eiſch op al het ſtuk te letten,
Soo laat hem Guerre zelfs den boef voor oogen zetten,
Dies ſtaat een ieder ſtil verrukt in dit geval,
En ziet wat voor gebaar de linker maken zal.
Met dat hy Guerre zag, en hoort den Rechter ſpreken,
Begint hy meer als oit in woorden uit te breken;

Hy

Hy noemd hem boeven ſchuim, bedrieger, ſlimme guit
En ſtort zyn vinnig hert men groote brokken uit:
Hy roept met ſtout gebaar: Ik wil my laten hangen,
Soo ik niet met een woord den fiel en weet te vangen,
Soo hier niet ſtraks en blykt en klaarlyk werd getuigt,
Dat hy het al verçiert, en uit de vinger zuigt;
Dat hy met geld bekocht aldus beſtaat te liegen,
En door zyn Oom verleidden Rechter wil bedriegen,
Dat ja de linker zelfs, hoe ſlim hy wezen mag,
De waarheid even nu zal brengen aan den dag!
Daar ging Thiel aan het werk, en door verſcheide vragen
En van zyn eerſte Jeugd, en van zyn rype daagen,
En van zyn Huisgezin, en van zyn echte Wyf,
Vald hy den goeden Man geweldig op het lyf,
Hy brengt daar in het ſpel zoo veelerhande zaken,
Dat Guerre ſtond en keek onzeker wat te maken;
En ſchoon hy naderhand wat ruimer quam te gaan,
't Is niet gelyk als Thiel te vooren had gedaan.
Het Hof niet wel bewuſt waar heen dit wilde ſtrekken,
Vind goed den ſlimmen gaſt van daar te doen vertrekken,
Houd Guerre binnens deur, en vraagd hem daar alleen
Dat niet een levend menſch op aarden is gemeen,
Iet dat zyn Wyf betreft; en dat 'er was geſproken,
Al hy met haar alleen in 't bedde lag gedooken,
Iet dat zyn Kamer raakt of ander ſtil beleid,
En dat noit eerbaar Man aan vreemde lieden zeid.
Hy ant woord als het diend, en 't word terſtond geſchreven
En ſtraks is wederom Panſette plaats gegeven,
Die op het eigen werk ten naauſten onderzocht,
Heeft mede klaar beſcheid ten vollen uit gebrocht,
Soo wel als Guerre zelfs, of wie het mochte raken;
Dies acht dit al het Hof voor wonder vreemde zaken,
Vermids men uit het werk gelyk met oogen ziet,
Dat door een ſlim beleid, dit gantſche ſtuk verſchiet
De Vrinden al gelyk, zoo haaſt zy dit bemerken,
Ten vollen nu gezind de zaken uit te werken,
Doen op dien eigen tyd de Sufters binnen ſtaan,
Die voor den looozen boef zo byſter hevig gaan,

Zy laten boven dien zich op de zaal vertoonen,
Al wie tot heden toe den linker wou verſchonen:
Zy laten niet-te-min ook komen aan den dag,
Al wie 'er voor het Recht voor Guerre tuigen mag.
De Suſters voor den Raad te zamen in getreden,
Gaan letten op den man en zyn geheele leden.
En naar een diep gepeis; maar op den eigen ſtond,
Soo komt een tranen bad haar rollen op den mond,
Zy treden nader toe, zy gingen hem omvangen,
En blyven met den arm hem aan de leden hangen;
En d'oudſte van de vier ging ſpreken tuſſchen by,
En bracht haar woorden uit gebroken door geſchry:
ô Broeder! zyt gegroet, eilaas, wy zyn bedrogen,
Wy zien te dezer uur hoe dat gy zyt beloogen,
Wy zien nu met 'er daad hoe veel u wezen ſchilt,
Van hem die hier den naam van Guerre voeren wilt.
Hy heeft door ſlim beleid en ongewoone kuren,
Miſleid, ons dom verſtand, en al de naaſte buren
Miſleid, gelyk het blykt, by na de gantſche Stad;
Want hy weet u bedryf, en ik en weet niet wat.
Ach! zoo een ſlim bedrog, en zoo een zeldzaam liegen,
Sou ook de wyſte zelfs, en al het Land bedriegen;
En lieve, ſtelt het quaad tot onzen laſte niet,
't Is enkel mis verſtand, al wat 'er is geſchied.
Eer dat de Suſter zweeg en ſloot haar droeve reden,
Soo quamen op een ry de Swagers aan getreden,
Soo quam meeſt al het volk en viel den linker af,
Dat aan het zeldzaam ſtuk een ander wezen gaf.
Men zag den rechten man in dit gewoel bewegen,
En daar quam ziltig nat hem uit het oog gezegen;
Want t'wyl zyn naaſte bloed hem om den halze viel
Soo was hy gantſch beroert tot aan zyn diepſte ziel,
Maar als Bertram de zelfs tot Guerre quam te naken,
Soo zag men hem terſtond zyn droeve tranen ſtaken;
Hy weerd de jonge Vrou, hoewel zy deerlyk ziet,
Hy toond haar fier gelaat, en hy en kuſtze niet.
Zy knield daar op de zaal met tranen overgooten,
En roept dat uit bedrog de miſlag is geſprooten;

Zy

Zy wald hem om den hals zy kuſt hem menigmaal
Maar hy verliet het Wyf, en vry met harde taal.
Schoon (zeid hy) dat ik was gereiſt in verre landen,
Het reizen evenwel en breekt geen echte banden,
De trou die blyft gezet, waar dat zich iemand vind,
Het is een vaſte knoop die Echte Lieden bind.
Of zich dan hier een Vriend of Broeder mag vergiſſen,
Of dat een verre Neef of Suſter komt te miſſen,
Dat zie ik over 't hooft, en laat 't henen gaan,
Vermiſts het eenigzins in reden kan beſtaan..
Maar dat een echte Wyf zal haren Man vergeten,
Waar heeft oit menſchen kind zyn leven dit geweten,
't En is te geener tyd bevonden in der daad,
Van daar de zonne ryſt tot daar ze ſlapen gaat.
Gy hebt myn groene Jeugd, myn eerſte kracht genooten,
En uit ons echte bed daar is geen kind geſprooten:
Ik heb u lang onthaald, gelyk myn echte Vrou,
En door zoo menig jaar verzegelt onzen trou,
Hoe! kan 'er iemand vreemds tot uwe koets genaken:
Of kan men ongemerkt u teere leden raken?
Of was u myn gebruik of handel niet bekend,
Dat u een guit bekruipt, en onzen leger-ſchend?
Hoe dat het wezen mag, gy hebt, door licht gelooven,
Gy hebt door los bedryf u eere laten rooven
En 't is niet zonder grond dat eenig kriel gepeis,
Hier onder heeft geſpeeld ten dienſte van het vleis.
Wie kan u dit bedryf, wie kan het u vergeven,
Hoe zal een eerlyk Man met u in vrede leven?
Ach! waar een dertel Wyf haar Leger-trou beſmet,
Daar is geen vreugde meer ontrent het echte bed.
Bertrande ſtond bedwelmd en met verdriet bevangen,
Daar quam een tranen vloed haar rollen op de wangen,
Daar is geen adem meer die in haar boezem ſpeeld,
Het ſchynt dat zy verſtyft of word een ſteenen beeld.
Doch na de bleeke ſchrik een weinig is geweken,
Begon de bange Vrou tot hem aldus te ſpreken:
Godt weet het, lieve Man, die hert en nieren kend,
Dat ik noch zuiver ben, al ſchyn ik u geſchend:

God weet dat oit de luſt tot vuile dertelheden
Sig uit en heeft geſtrekt door myn bezette leden,
Al quam een ander Man ontrent myn echte bed,
Myn ziel gelyke wel die vind haar onbeſmet;
Het lyf is maar een romp. geen quaad en word bedreven
Indien men op het quaad geen wil en heeft gegeven;
Voorwaar in deze borſt daar woond een rein gemoed,
't Is maar het hert alleen dat booze ranken doet
Ik heb zoo lange tyd u vriendſchap moeten miſſen,
En waar gy wezen mocht en konde niemand giſſen;
Waar is 'er eenig menſch die my betuigen kan,
Dat ik oit ben gezien ontrent een ander Man?
Ik hebbe zoo geleeft, ik hebbe my gedragen,
Dat niemand (wie het zy) van my en heeft te klagen
Ik hebbe ſtaag verlangt, en vry niet zonder pyn,
Dat gy eens wederom by my zoud mogen zyn
En ziet! daar is een Man ten leſten hier gekomen,
Die heeft, men weet niet hoe, u Vrienden ingenomen,
Wie oit te vooren was bewuſt van uwen aard,
Die riep het overluid dat gy voor handen waard.
Hy werd tot my gebracht, u Oom quam hem geleiden,
Hy was myn echte Man gelyk de lieden zeiden,
En als hy nader quam, en dat ik hem bekeek,
Soo vond' ik menig ding dat u in all's geleek.
Ik floeg niet ſlechts het oog ontrent zyn kloeke leden,
Maar dat myn hert bewoog beſtond in vaſte reden;
Hy ſprak met vollen mond van ons geheel bedryf,
Tot aan het ſtil geheim van echte Man en Wyf,
Van ik en weet niet wat, van alle Kamer zaken,
Dat niemand is gewoon aan vreemde kund' te maken:
Hy wiſt door al het Huis waar 't een en 't ander ſtond,
En ſprak gelyk bewuſt, en op een vaſten grond,
Hy konde wat 'er is en alle dingen noemen,
Gelyk al lieden doen die in haar eigen komen.
Hier ben ik lieve Man, ten leſten door verleid,
En wie kan tegen ſtaan dat al de Wereld zeid?
Doch als ik nader hand my vond te zyn bedroogen,
Soo heb ik met 'er daad myn zin van hem getoogen,

Ik

Ik heb den Man ontzeid gemeenſchap in het bed,
Ik heb hem af gekeurd en uit 't Huis gezet.
Ik hebbe boven dat wel honderd duizend werven,
Ik hebbe ſchier geſtaag gewenſcht te mogen ſterven,
E zoo de goede God my niet en had bewaard,
Ik hadde voor gewis myn leven niet geſpaart;
Ik had een vinnig mes gebruikt op deze leden,
Ik hadde voor gewis myn boezem op geſneden
Ik had e boos fenyn, ik had een harde baſt,
Myn lichaam in geperſt, myn keele toe gepaſt.
Ik hàd al over lang my dit verdrietig leven,
Ik hadde deze ziel met krachten uit gedreven,
Maar God heeft my getrooſt: dies heb ik, weerde Vriend
Eer gunſt en derenis, als harde ſtraf verdiend.
Hier op zoo bleef de Vrou in hare klagten ſteken,
Haar tong is gantſch bezwaart, en kan niet langer ſpreken
Zy v el daar in het ſtof, en op een blaauwen ſteen,
En hiel den grammen Man ontrent zyn houte been,
Met tranen, met beklag: Hy laat hem niet bewegen,
Hy laat haar in den ſtand, gelykze was gelegen,
Hy reikt haar niet een hand, hy bied haar niet een zoen,
Maar poogdze van het been en van hem af te doen,
Zy des al niet-te min en laat hem niet te kuſſen,
Enkleeft hem aan het lyf. De Rechter ſpreekt 'er tuſſen,
En zeid hem: Seker, Vriend, gaat ſteld u tot geduld,
Is hier een feil-gedaan, gy zyt niet buiten ſchuld
Gy liet een jonge Vrou, en ging daar henen dwalen,
En zocht u tyd verdryf in alle vreemde palen,
Gy hebt u Jeugd verſlonſt, u beſten tyd verquiſt,
En dat haar eigen was dat heeftze ſtaag gemiſt.
Gy hebt u boven dien veel dingen onderwonden,
Uit dertel onverſtand, en vry op loſſe gronden:
Gy gaaft u na den Kryg, verloor u rechter been,
En zeker dat verlies en raakt u niet alleen,
Het is ook voor de Vrou; zy miſt u kloeke leden,
En houd zich evenwel met dit gebrek te vreden:
Indien van hare zy een misſlag is geſchiet,
Gy hebt voor haar geleid de grond van u verdriet.

Gy

Gy hebt uit loffe waan veel dingen leggen praten,
Bequamer in het bed: of in der nacht gelaten;
En daarom quam een boef tot dit oneerlyk ſtuk,
Het is dan uwe ſchuld, of enkel ongeluk.
Indien die ſlimme guit haar wiſt te liffelaffen,
Dat zal de ſtrenge Wet, dat zal de Rechter ſtraffen,
Gy doet dat u betaamd, en voegd u tot de Vrou,
En vierd, gelyk als eerſt de plichten van de trou.
De Rechter had gezeid, De Vrienden zyn vertoogen,
En ſtraks zoo werd het ſtuk ten naauſten overwogen.
De Fun word ingebracht, en voor het Recht geſtelt,
Het vonnis word geraamd, en over hem geveld,
Syn ſtraffe vaſt gezet, en openbaar gelezen,
En hy een boef verklaart en tot der dood verwezen:
Doch niemand van den Raad en acht den linker waard,
Om als een Edelman te vallen door het zwaard,
Maar hem werd op geleid om met den baſt te ſterven,
En hy en mag geen graf voor zynen romp verwerven;
Want als hy na de dood zal komen uit den band,
Soo ſtaat het ſchuldig lyf tot aſch te zyn verbrand,
En wat het goed belangt, dat word het Kind gegeven,
En geenzints by den Raad den Koning toe geſchreven;
En of het ſchynen mogt in overſpel gebaard,
Noch word het evenwel een echte vrucht verklaard.
Bertrande met den Oom en Guerre werd ontſlagen,
En geene van de drie moet ſtraf en pyne dragen;
En ſchoon men hier verzuim en quade ſlagen ziet,
De Rechter evenwel en moeid de lieden niet
Wat zal ik tot beſluit van dezen handel ſtellen;
Men kan in dit verhaal veel nutte zaken tellen?
Een ding zeid' ik wel eer, en zeg het heden nog,
Men dient geen Echte Deel te krygen door bedrog.

DE PRACHTIGE En DERTLE LIEF KOOSERIE VAN MARCUS ANTONIUS VELD-OVERSTE VAN DE ROMEINEN, EN CLEOPATRA, KONINGINNE VAN ÆGYPTEN.

ALs Brutus was geveld: zyn beſte Vriend geſlagen
Syn ruiters in het ſtof, en dood ter aarden lagen,
En dat het vry gebied van Roomen neder viel,
En gaf den leſten ſnik, als uit een bange ziel;
Doen is hy, die het werk zoo moedig had begonnen,
Doen is hy door een Wyf ten vollen overwonnen:
En dien een machtig Heir niet machtig was te ſlaan.
Heeft door een dertel oog te gronde moeten gaan.
Anthonius verplicht aan menig duizend knechten,
Die hem ten dienſte zyn om wonder uit te rechten,
Socht geld aan alle kant, door hard en ſneeg beleid
Om hun te mogen doen, gelyk 'er was gezeid.
Hy voerde tollen in, en ſtelde groote laſten,
Ten dienſten van het Heir, en al de grage gaſten;
Hy quam in Grieken Land, daar hy de Steden queld
En waar hy immer komt daar gaart hy machtig geld.
Het was hem opgeleid de Ryken aan te taſten,
Die uit een hoogen moed op Romen niet en paſten;
Dies is hy gantſch bezorgt te brengen aan den dag,
Al wat 'er tot den Kryg hem noodig wezen mag.
Hy ging om dezen tyd een Leider zyner Benden,
Een kloek, een geeſtig Man, na 't Ryk Ægypten zenden
Een

Een Man die op den dienſt met grooten yver paſt,
Die vind zich in het Hof, en opent zynen laſt.
Hy zeid de Koningin, als dat 'er is bevonden.
Hoe datze krygs-behulp aan Brutus heeft gezonden,
Een vyand van den Staat, en van des Keiſers bloed,
En datze nu ter tyd des reden geven moet:
Dat haar de Veldheer vraagt om af te mogen komen.
Op dat van haar bedryf mag kennis zyn genomen,
En dat men naderhand zal leggen in beraad,
Wat by den Vorſt te doen en haar te lyden ſtaat.
Cl opatra, verſchrikt van dit hoogmoedig dagen,
Staat langen tyd verſchrikt, en in den geeſt verſlagen;
Zy kent de Roomſche macht, en haren ſtrengen aard,
En datze menigmaal geen Vorſt of Koning ſpaart
Maar hy, die tot haar ſprak, die quam haar angſt te merken,
En gaat met zoeter taal haar zwakke zinnen ſterken,
Hy zag haar wakker oog, haar roos-gelyke mond,
Hy zag wat voor een geeſt in haar gezegelt ſtond.
Princeſſe, (zeid de Man) laat bange zinnen varen,
En neemd geen droefheid op in uwe zoete jaren
Myn Heer en is niet wreed, hy kend geen vinnig bloed,
Dan als de Roomſche Staat een veldſlag wagen moet.
Dan is hy byſter fel: Hy ſchynt gelyk te razen.
Soo haaſt als in het Hof den hooren plag te blazen?
Maar als de Vyand ligt, of zich gevangen geeft,
Dan is hy wederom de zoetſte die 'er leeft.
U geeſt, u heus gelaat, en gantſch bevallig wezen,
Dat zal van ſtonden aan zyn moedig hert belezen;
Ik weet 't voor gewis, zoo gy tot hem genaakt,
Daar is geen twyffel aan, u peis die is gemaakt,
Hy is van blyden aard en lieft de jonge Vrouwen,
Begeeft u onder hem, 't en zal u nieu berouwen.
Een friſch en jeugdig lyf dat is hem lieſgetal,
Maar ſchoonheid met verſtand bemind hy boven al.
Hier door is alle vrees uit haren geeſt geweken,
Zy laat haar zinnen gaan ontrent haar oude treken;
Zy weet dat haer gelaat ook wyze zinnen ſtreelt,
Zy weet hoe zy wel eer met Cæſar heeft geſpeelt.

Zy

Zy weet dat haar verſtand is t'zedert aan gewaſſen,
En datz' op dit gewoel niet eens en hoeft te paſſen.
Zy tyd dan op de reis, verzien van alle ding,
Niet ofze naar het Recht, maar tot een Feeſte ging.
Zy weet aen al het werk den rechten zwier te geven,
Zy komt den zachten ſtroom van Cydnus af gedreven,
Haar ſchip is na de kunſt en wonder net geboud,
Alwaar het ooge vald daer ziet men enkel goud,
De wimpels zyn damaſt die van de ſtrengen vloogen,
Het roei-tuig al gelyk met zilver overtoogen,
De zeilen purper rood, het ſchoonſte dat men vind,
De lucht met reuk gevuld, in plaatze van de wind.
De kabels zyn gekrolt zoo geeſtig als zy mochten,
En al het ſtaande wand van zyd' en goud gevlochten,
Het roer van beelde-werk van groen en zeldzaam vee:
En Nymphen; geeſtig volk, die reyen op de zee.
De roeyers zyn geçiert met groene myrte kranſen,
En doen het aardig ſchip als op het water danſſen,
Want noit en zag men riem of op of neder gaan,
Of 't word al na de kunſt, en op de maat gedaan,
Ontrent de Koningin daer hoort men zoete keelen,
Daer hoort men op de Fluit, en op den hooren ſpeelen,
Daar hoort men ſnaren klank en ander zoet geluid,
Gelyk men veeltyds doet ontrent de jonge bruid,
Maer Maegden op geçiert met wonder ſchoone rokken,
Die ſchynen als gemaekt om herten aen te lokken,
Die zaten op het boord en over al gedeild,
Terwyl het ſnelle jacht al zachtjens heenen zeild.
De lieden uit het land die komen aen de ſtranden,
En krielen overhoop, en brengen offerhanden,
En riepen wellekom met zoo een bly gerucht,
Als of 'er Venus zelfs quam dalen uit de lucht.
Daar komt een zachte lucht als vooren uit gevaren,
Daer ſtygt een zoeten reuk te midden door de baren,
En vuld de gantſche kuſt, dat noit en is geſchied,
Soo dat een oog, en neus, en oor zyn luſt geniet.
Me Vrou heeft boven al gantſch heerlyk laten maken,
Een Throon naar eiſch geçiert met enkel goude laken.

Daar

Daar zat in vollen glans, daer zat het aardig beeld,
Terwyl om haren ſtoel een klein gezelſchap ſpeelt
Te weten, menig Kind gekleed als Venus Jongen,
Wanneer het in de Mei komt geeſtig uit geſprongen,
En treft een jonge Maagd: En ziet, in deze ſtand
Soo komt de gulde Berk gevaren aen de ſtrand.
Maar t'wyl de zoete Jeugd en al de Maegden zongen,
Soo komt het nieuſchier volk in haaſten aengedrongen;
Een ieder is beluſt het ſchouſpel aan te zien,
En wie 'er komen mag, en wat 'er zal geſchien
Geen Man bleef op het Hof, geen Vrouwen op de ſtraten
Soo dat de Roomſche Vorſt daar eenzaam word gelaten
Ook ſchoon hy bezig is, en in de Vierſchaar zat,
Soo byſter is het volk met luſten op gevat.
Dan hy liet met 'er daad de nieuwe Venus weten:
Of zy met haar gevolg by hem wou komen eten?
Zy gaat 'er tegen aan, en, beter nu gemoed.
Send fluks een Edelman die haren Rechter groet,
Die haren Rechter nood. De Vorſt laat hem gezeggen,
Al kan hy dit bedryf met reden weder leggen;

Hy

Hy toont zyn heuzen aard, hy word van haar onthaalt,
Hy vind een groot beslag daar in het ooge dwaalt.
Want schoon zy met 'er haast aldaar was aan gekomen,
En noch tot haar verblyf geen plaats en had geenomen,
Soo is des niet te-min haar maaltyd zoo bereid,
Dat zy niet voort en brengt als uit een sneeg beleid.
De lichten even zelfs, die in de kamer hingen,
Syn beelden na de kunst en diergelyke dingen,
Syn dieren uit het woud, zoo dat men in den brand,
Een leeu, een crocodil, een beir of tyger vand.
De kost word aan gedist door honderd nette knechten,
Op veelerhande wys, en veelerlei gerechten,
Al wat op tafel komt dat heeft een diepen zin,
En die het wel bekeek die zag 'er wonder in.
Geheel het tafel-werk bestond in goude vaten,
Het zy dat iemand dronk of dat de lieden aten:
Ook zyn 'er boven dat noch steenen in gewrocht,
Al geestig af gemaalt en wonder dier gekocht.
Antonius verbaast van zoo veel schoone dingen,
Die hem voor oogen staan en zynen geest bevingen,
Seid met een stillen mond: Geeft dit Ægypten Land?
't En is maar kinder werk wat ik te Romen vand.
Maar al het aardig tuig waar uit men heeft gedronken,
Dat heeft het prachtig Wyf haar gasten wech geschonken
Ook al het schoon tapyt, en menig ander kleed,
Al was 't net gestikt en uitermaten breed.
En op den naasten dag, als weder al de gasten
Zich vonden aan den disch en als te vooren brasten,
Soo was 'er nieu çieraad dat aan de muren hing,
Soo was 'er ander goud, zoo was 'er alle ding.
Dit heeftze wederom ten vollen wech gegeven,
Soo dat van al den hoop haar niet en is gebleven.
Sy schonker knechten by, en menig edel peerd,
Geçiert met schoon gewaad geheele schatten weerd.
En dit noch andermaal tot drie verscheide dagen,
Soo dat de Roomsche Jeugd en al de gasten zagen
Dat noit en is gezien: maar zy en acht 't niet,
Gelyk men aan haar doen en al haar wezen ziet.

Cleopatra, geleert in al de looze grepen,
Die Vorſten machtig zyn in luſten wech te ſlepen,
Onthaalt de Roomſche Jeugd met alle lekkerny,
En zet'ter op het leſt haar eigen tonge by.
Zy had een rappe ziel, en duyzend looze treken,
Zy kon haar ſneeg gepeis en zeven talen ſpreken:
Zy had een ſtil vergif en lok-aas in den mond,
Soo dat men herten luſt in hare lippen vond.
Zy konde met een zwenk geſtoorde zinnen breken.
Zy konde met een lonk een killig hert ontſteken,
Zy konde met een lag, of door een zoet gelaat,
Doen vloeyen als een beek van zoeten hóning-raad.
Hoe gaat in dit gewoel, hoe gaat de jonkheid weyen!
Wat reiſt 'er voor een ſpel omtrent de zyde ſpreyen;
Geen Vryſter ſlaapt alleen geen Maagden werd gepaart
Het geil Ægypten Land en Romen word gepaart
Zy ſtreelt den jongen Vorſt met duizend zoete woorden,
Die hem tot aan het merg, tot in de ziel bekoorden. (ſpraak
Zy ſprak Griex, Rooms, Hebreeus, of ander vreemde
En watz' in wezen bracht dat ſtrekte tot vermaak,
Zy ſprak gewapent jok, zy gaf hem zoete nepen,
Zy boord' hem door de neus hoe zeer hy was geſlepen;
Wat ſpreuk o't geeſtig luid, of op de liefde patt,
Daar mede ſpeelt het Wyf en troetelt haren gaſt.
Zy trok tot haar gebruik het puik van alle talen,
En wat 'er iemand kan uit ſnege boeken halen.
Geen woord is zonder zout, daar ſteken angels in,
Soo dat haar boezem ſcheen een woonplaats van de min
De Vorſt die zat verbaaſt, zyn geest is op getoogen,
En heeft het zoet fenyn allenxken in gezoogen,
Hy is niet die hy was, hy is zyn eigen niet.
Hy doet wat hem het vleeſch en wat de luſt gebied.
Hy die eerſt Rechter was, die komt om peis te maken,
Die komt tot hare bank en pleit zyn eigen zaken,
Die bid met alle vlyt, dat zy het zoet geſchil,
Uit gunſte buiten recht, ten einde brengen wil.
Siet, hy die noit bezweek voor leed en harde vlagen,
En kan geen dertel oog, geen luſt of weelde dragen

De

De wyn, de ſtille racht de tochten van de Jeugd,
En dienen nimmermeer tot ſpooren van de deugd.
Hy die een Veld-heer is, die word, eilaas! gevangen,
Niet in een harden ſlag, maar door gebloosde wangen,
Niet in een fel gevecht, maar door een zoet gelaat,
Niet door een magtig Heir maar door een Hoofſchepraat
Syn echte Bed-genood, by hem wel eer verkoren,
Die heeft in zyn gemoed haar plaats alree verlooren,
Zy vald hem uit het brein, zy gaat hem uit den zin,
En hy vierd boven al de geile Koningin,
Die ſpeelt hem in den geeſt, en zweeft in zyn gedachten,
Die kleeft hem aan het lyf, ook dikmaal gantſche nachten
Soo dat hy zonder ruſt gedurig overleid,
Hoe datze dient geſtreelt, en hoe te zyn gevleid.
De Kryg heeft nu gedaan, zyn onverzaagde knechten,
Hoewel uit eiger aard genegen om te vechten,
Syn al gelyk verſtomt. Wanneer een Veld heer mald,
Is 't Vreemd dat al het Heir in vreemde ſtuipen vald?
Fluks reiſt het weerdig Paar naar Alexanderyen,
Daar gaet 't op een nieu al weder op een vryen,
Daar is men buiten zorg, en uit gelaten mal,
Alleen hier in bedacht wat luſt men plegen zal;
Wat ranken: Wat bejag, wat ongewoone vonden,
Ten dienſten van de luſt van nieu te plegen ſtonden,
Die werden hier gezocht en naarſtig overdagt,
Die werden hier gepleegt en in het ſpel gebracht.
De lieden zoeken vreugd, onzeker watze willen,
En quiſten Ryken zelfs in noit bedagte grillen:
Geen moeiten zyn te groot, geen koſt en is te veel,
Ten dienſte van den buik en van de gulle keel.
Zy doen een groot beſlag, en feeſten toe bereiden,
Tot anders geen gebruik als voor haar lieve beiden,
En ieder poogt om ſtryd te brengen aan den dag,
Wat duur en zeldzaam is, of geeſtig ſchynen mag.
Zy doen waar van wel eer de menſchen niet en wiſten,
Zy gaan een wed-ſpel aan om veel te mogen quiſten,
Zy kieſen rechters uit, zy ſtellen panden by,
Zy hangen pryzen op voor koſt of lekkerny:

Me- Vrou gaat boven al haar gullen hoogmoed toonen,
Sy roemt op eenen tyd twee hondert duizend kroonen,
En vyftig boven dat, wanneer het haar gevald,
Te ſpillen over diſch, als zy in weelde mald.
De Vorſt die hoort 't aan, maar kan het niet bevinden,
Dat iemand op een maal een rykdom zal verſlinden;
Maar zy ſteld in het werk de kragt van haren geeſt,
En brengt hem voor het oog een wonder deftig feeſt,
Maar wat de keuken ſchaft en ſcheen niet by te komen,
Al word ook menigmaal de tafel op genomen;
Wat zy te voorſchynt brengt, of aan de gaſten bied,
De Vorſt blyft onvernoegt, en hy en acht 't niet.
Maar zy doet niet alleen den heeten dorſt verdwynen,
Met zoet en edel nat, met al de beſte wynen,
Met al dat Wyngaard geeft: maar des al niet-te-min,
Sy drinkt ook ſchatten zelfs en ryke peerels in,
Daar hing een deftig paar ontrent haar friſſche wangen,
Die niemann oit en zag als met een diep verlangen,
In water byſter ſchoon en uitermaten groot,
Een peerel, zonder meer, een peerel woeg een loot:
Van dees heeft zy 'er een van haar paruik genomen,
En fluks een vinnig zuur op tafel laten komen,
Dat goot de Koningin in zeker aardig glas,
En ſtak doen in het vocht het edel zee gewas.
Daar ſmolt het ſchoon Juweel en doen het was ontbonden
En is 'er anders niet als zuiver nat gevonden:
Dit werd in wyn gemengt, en tot een drank gemaakt,
En 't glyt hun door de keel, eer dat het iemand ſmaakt.
Siet daar een grooten ſchat uit pracht alleen verſlonden,
Hoe danig in het land niet meer en werd gevonden,
Hoedanig heden zelfs niet een en is bekend,
Soo verr' de ſnelle zon haar gulden wagen mend.
Noch is 't niet genoeg: Sy, door verwoede zinnen,
Wil ook een tweeden dronk van nieuwen aan beginnen,
Sy taſt de peerel aan die haar noch over bleef,
Die zy ook even doen al med' haar vonnis ſchreef.
Sy laat al wederom een bitzig water brengen;
Maar die haar Rechters zyn en willen 't niet gehengen:

En ſchoon al gaat de Vorſt in 't ſpillen buiten maat,
Noch pryſt hy efter niet zoo gullen overdaad.
Hy zit gelyk verbaaſt van dat 'er is begonnen,
Hy pryſt haar moedig hert, en geeft 't al gewonnen,
Hy kuſt haar rooden mond, die meer verſlinden kan,
Als eenig machtig Heir, en menig duizend Man.
Hy bid, en hy verbid; Sy laat de peerel blyven,
Maar laat gelykewel haar ranken niet te dryven;
Sy quiſt, gelyk als eerſt, zy ging haar ouden gang:
En zwom als in de luſt geheele jaren lang,
Sy kond' in alle ding den jongen Vorſt behagen;
Want reed' hy op het wild, zy was gezint te jagen,
Of wil hy met den valk gaan vliegen in het veld,
En zy en haar gevolg dat is 'er na geſtelt.
Als hy ter bane rend en oeffent hare leden,
Sy krygt een fluxen hengſt en komt 'er by gereden;
Indien hy met den boog de wilde geiten ſchiet,
Sy doet het eigen werk, en wykt den Veld heer niet.
Of toond hy zich geneigt den ring te willen ſteken,
Sy is met hem gezind een lans te komen breken,
Ook dat is haar bedryf, en al het Ridder ſpel,
Dat voegd haar na de kunſt en uitermaten wel.
Indien hy mommen wil, en geeft hem om te mallen,
Sy laat het apen-ſpel haar mede wel gevallen;
Of woelt hy door de ſtad in onbekend gewaat;
Me-vrou onziet haar niet te drillen achter ſtraat;
Of wil hy met beſcheid van groote dingen ſpreken,
Sy brengt haar vonden in, en vry met gaauwe ſtreken:
En ſchoon men wysheid pleegt te midden in den Raad,
Ook daar is niet te doen dat haar niet wel en ſtaat.
Of zoo 'er oit Gezant zyn affcheid is te geven,
Sy toond haar geeſtig brein, en hoeze weet te leven:
Sy doet haar eigen woord ook in de vreemſte taal,
En daar en komt geen tolk ontrent de gulde zaal.
Al wat de Vorſt beſtaat in danſſen, loopen, ſpringen,
Sy brengt een geeſt en lyf bequaam tot alle dingen;
Al wat hy met der hand en door het brein genaakt,
Daar is zy veerdig by, en ſchynt 'er toe gemaakt.

Hy vond zich eens gezind, nu moede van de valken,
Om met een hengel-roe den visch te gaan verschalken;
Maar wat de Vorst bestont het was gedurig mis,
Wat aas dat hy gebruikt, hy kreeg niet eenen vis;
Maar straks zoo weet de Prins een visscher uit te maken,
Die even in het diep zyn handel quam genaken,
En naar een kleinen tyd zoo trok hy met den hoek;
Een truit, een kleinen steur, of wel een grooten snoek,
En ging dan wonder breed, Sy die het quam te merken,
Sond fluks een duiker uit, die wist 'er op te werken,
Die wist tot aan het aas van haren Vriend te gaan,
En hing 'er in der haast een droogen haring aan.
En als de schoone vangst werd uit den stroom getoogen,
Soo loeg al 't Hoofs gevolg, al wat haar keelen moogen:
Maar zy genaakt den Vorst met eenen Hoofschen kus,
Na dat een ieder zweeg begon haar reden dus:
Myn Heer, het is genoeg, ei laat het visschen blyven,
Gy kond, naar myn begryp, al beter handel dryven;
Vangt Ryken, machtig Vorst, gelyk het u betaamt,
In dat manhaftig werk en waar je noit beschaamt.
Maar t'wyl het dertel volk aldus te zamen speelde,
En met een lossen toom haar gaven tot de weelde,
Soo draait het snel geluk zyn ongestadig rad,
Daar ryst een grooten twist te Romen in de Stad:
Syn echte Bed-genood die was alree verdreven,
Syn Broeder even zelfs die moet hem buiten geven:
De Parthen boven dat zyn dapper in het veld,
Soo dat Euphrates zelfs nu lag in haar geweld.
De Vorst op dit geval als uit den slaap ontsprongen,
Heeft door een beter zorg zyn tochten in gedwongen,
Hy neemd de wapens aan, veranderd zyn gepeis,
Verlaat het dertel Wyf, en geeft hem op de reis.
Hy voert op zyn gebied twee hondert flukze schepen,
En heeft in grooten ernst de zaken aan gegrepen;
Maar Fulvia die stierf, en 't scheen een dienstig lyk;
Want straks zoo was 't stil door al het machtig Ryk.
Hy werd met Cæsar eens dat maakt de Staat geruster,
En tot een vaster band, hy troud zyn oudste Suster,

Octavia

Octavia genaamt, een uit gelezen Vrou,
Een spiegel van het land? een peerel in de trou;
Maar schoon zy deugdzaam is, en datze tweemaal kindert
Noch word haar echte vreugd in korten tyd verhindert.
De Vorst trekt weder op, en heeft een groote magt,
En 't schynt dat zyn gemoed na hooge dingen tragt.
Maar doen hy weder quam ontrent de Griekſch palen,
Hy zend Frontejus uit, en laat de Byzit halen;
Daar gaat 't weder aan als op den ouden kerf,
Dewyl hy wederom haar eerſte plaats verwerf.
Een kees wel eer gevlamt, al is haar brand geweken,
Genaaktze maar het vier haar licht dat zal ontſteken
Het vocht nu wat gedoo't, zoo 't eens bevroozen was,
Word met den eerſten vorſt zoo hard gelyk een glas.
De Prins doet op een nieu aan haar zyn liefde blyken,
Hy ſchenkt haar machtig Land, ja gantſche Koningryken
En zy baard wederom, ja twee van eender dragt,
Dat blaaſt haar zinnen op in ongewoone pracht.
Sy wil al verder gaan, en vry al hooger roemen,
Sy wil het eerſte Kind de zonne laten roemen,
Vermids het was een zoon, het ander hiet de maan;
Siet, dus voed haar de Vrou door onbekende waan.
Noch is haar moedig brein al hooger op gerezen,
Sy wil van nu voortaan geen Koninginne wezen;
Sy tracht door al het Ryk, zy wenſcht te zyn gegroet,
Gelyk men over al de grootſte Goden doet.
Sy ryſt tot in de lucht, en laat haar Iſis heeten,
Sy laat ook offer bloed op haren autaar geeten:
Godinne, (roept het volk) gy zyt ons toeverlaat
Geeft zegen op het land en even vruchtbaar zaat.
Doch als hier van de Faam tot Romen is gekomen,
Soo is zyn vreemd bedryf hem qualyk afgenomen,
Niet een ſchier in den Raad van wien het wel bevalt,
Dat hy zoo quiſtig geeft en buiten echte mald.
Maer hy wil evenwel zyn loſſe daad verſchoonen,
En van het groot geſchenk bequame reden toonen:
Hy zeide dat de glans of eere van den ſtad,
Niet in het goud beſtond, of in een grooten ſchat;

Niet in het nemen zelfs van groote Koningryken,
Maar eer in milde gunst aen niemand oit te wyken.
Hy zeide, dat een Held of Prins van hooger aard,
Niet met een Wyf alleen en dient te zyn gepaart:
Dat hy zyn deftig Huis heeft wyder uit te strekken,
Om Zoonen over al en Dochters op te wekken:
Dat hy op dezen voet aan al de Wereld baad,
Vermids hy over al van zyne vruchten laat.
Dat hy zoo waarden schat niet toe en mag betrouwen,
Slechts aan den schoot alleen, van weinig zwakke vrouwen,
Maer dat zyn hooge stam al vaster dient gezet,
Door krachten van de Jeugd en gunste van het bed.
Hy zeide dat de Wet by Solon eens geschreven,
Waar door maer eene Vrou aen iemand werd gegeven,
Is voor het slechte Volk, niet voor een dapper Held,
Die boven 's Werelds ryk zyn hooge daden stelt:
Hy zeid dat Hercules van wien hy was gekomen,
Heeft meer als eene Maegd haar teere blom genomen.
Niet uit ongure lust, maar om zyn edel zaat,
Te planten over al zoo verr' de zonne gaet.
Dus gaet de man te werk: hy wil zyn snoode vlekken.
Hy wil zyn loos beleid met schyn van reden dekken?
En schoon hem eenig vriend tot beter dingen raed,
Het schynt dat zyn gemoed in haar verzegelt staat.
Ja schoon zyn echte vrou van Keizers bloed gebooren,
Heu-, een zaem, deugdzaam schoon van duizent uit gekoren
Komt af tot haren Man, en bracht hem machtig geld,
Om hem met nieuwen lust te brengen in het veld:
Cleopatra verzien van duizend looze treken,
Kan by hem even staag de zaken zoo besteken,
Dat hy gelyk als eerst aen haer geslingert blyft,
En niet als enkel leed aen zyn Gemael en schryft.
Hy laet haer geenzints toe by hem te mogen komen,
Soo is zyn grillig hooft met tochten in genomen,
Met listen afgeleid, met lusten over heert,
Soo dat het deftig Wyf na Roomen weder keert,
Ook zonder hem te zien, of eens te mogen spreken,
Soo is de ware tucht hem uit de borst geweken;

Maar

Maar zy noch even wel verlaet haar plichten niet,
Hoewel zy klaar genoeg den loozen handel ziet.
Sy blyft gelykze was, zy blyft tot hem genegen,
Sy wil haar broeder zelfs tot zyne gunſt bewegen:
Sy houd den oorlog op, tot hem de gantſche Staat,
Gelyk als vyand houd, en krachtig tegen gaat.
Auguſtus des gelaſt, die ging hem vaardig maken,
Hy trekt in haeſten op, hy komt tot hem genaken:
Hy krygt een machtig heir, en ſchepen op de ree.
Want 't is hun beider wil te vechten op de zee.
Maer t'wyl dat Cæſar werft veel duizend kloeke mannen
En heeft met alle kracht de zinnen in geſpannen,
Om wel te mogen doen, zoo jokt het dertel paar,
En niemand word 'er zorg in haren geeſt gewaer.
Al wat 'er boerten kan, of zoete luſt verwekken,
Dat gaet het weelig volk tot haer gezelſchap trekken:
De gantſche Wereld treurt vermids den bangen tyd
Maer dit ael-waerdig paer dat is alleen verblyd.
Het ſchuim van al het land, en duizend lichte gaſten,
Die niet en zyn gewoon als in het vet te taſten,
Die zweeven daer ontrent; men hoort 'er geen verdriet,
Maar ſtaeg al nieuwe vreugd, en ſtaag een ander lied,
Maer ziet de tyd genaekt dat Cæſar op de baren,
Quam met een gantſche vloot geweldig uit gevaren;
Daer houd het ſpeelen op, daer gaet den handel aan,
Daer toont zich al het volk genegen om te ſlaan.
De Koninginne zelfs en wil haer niet verſchoonen,
Maer gaet ook even hier haer moedig herte toonen:
Het ſcheen dat haer gemoed gelyk in alle ding,
In druk, in vreugd, en ſchrik, aen haren Veldheer hing,
De ſlag gaet dapper aen. Maer 'twyl de gaſten vochten,
En dat zich onder een de groote ſchepen vlochten,
Ey ziet het dertel Wyf ontrekt haer van den hoop,
En tyd met alle macht in haeſten op de ſlop;
Niet met een Jacht alleen, maer t'zeſtig groote kielen,
Gewapent na den eiſch, en duizend rappe zielen
Die ſleept de Byzit met, want dit was hare vloot,
Die zy als Admiraal met volle macht gebood.

De Vorst word dit gewaer, hy ziet de schepen zeilen,
En hy en wil zyn hert niet van haer laten deilen:
Hy scheid stracks uit het werk, en laat den grooten slag,
En geeft hem na de Vrou zoo haestig als hy mag;
Wie heeft zoo vreemden stuk zyn leven oit gevonden?
Hy schynt aan haer gemoed aen haar te zyn gebonden:
Geen zwavel trekt het vier met zoo een snellen spoet,
Als zy dat moedig hert en al zyn krachten doet.
Daer ziet men met 'er daed de rappe maats vertagen,
Daer ziet men in der haast de gantsche Vloot verslagen,
Daar is 't al bekaait. ô Schande voor den Vorst!
Die uit den stryd verloopt, en na zyn luften dorst.
Wat kan dit moedig hert, wat kan de Veld-heer zeggen,
Als hy dit zeldzaem werk gaat naerder overleggen:
Hy zit alleen en dut, hy zuiloort langen tyd,
Hy knaegt zyn innig hert, en dat van enkel spyt;
Hy wil hem, zoo het schynt van alle menschen scheiden,
Hy wil in eenig woud een eenzaem leven leiden:
Maer zy die kunsten weet, noch heden onbekend,
Die heeft zyn treurig hert van droefheid afgewend.
Sy lokt hem weder uit tot alderhande luften,
Sy brengt hem uit de zee en in haer eigen kusten;
Zy bied hem wederom het vet Æ ypten Land,
Zy prent hem in de borst zyn oude minne brand.
Maer ziet! Augustus volgt als met de gantsche leden,
Hy tast haer grenzen aen, hy wind haer vaste steden,
Hy trekt noch dieper in, en leid hem voor de stad,
Al waer het weeld 'rig volk in luft en weelde zat.
Anthonius ontwaekt van dit uitzinnig mallen,
Is dikmael in de weer om deftig uit te vallen,
Hy toont zyn moedig hert: maer 't is maer los bedryf,
Ey laas! al wat hy doet en heeft niet om het lyf.
Een slang aen wien den kop te morzel is getreden,
Die wispelt in het zand, en roert haer zwakke leden,
En geeffelt al het stof, maer 't is met haer gedaen,
Haer vyand lacht 'er om, en ziet het speeltjen aan:
Zoo gaet het met de Vorst. Zyn vloot en beste knechten,
Die zyn na dezen tyd onwillig om te vechten;

Zy

Zy vinden het verſtelt als in den laaſten nood,
Vermids hy maer alleen en worſtelt met de dood.
Daer gaet 't over kant, een ieder ſchynt te beven.
En al wat hy vermag aan Cæſar op te geven.
Ach! 't is 'er al verboſt, de wyſte zyn bekaait,
Zoo dat het ſtuk verloopt, en op een einde draait.
Wat zal de Veldheer doen? zyn brein begint te malen,
Hy vald in dweepery, zyn loſſe zinnen dwaalen.
Ziet als een menſch vervald in druk en tegen ſpoet,
Dan is 'er altyd een die ſchuldig wezen moet.
Hy beeld hem zeker in (en 't konde wel gebeuren)
Dat Cleopotra tracht zyn Vriendſchap af te ſcheuren,
Dat zy (zoo voor haer zelfs, als tot haer ryks behout)
Met Cæſar ſlim verraed en looze ranken broud:
Dat zy hem wil den dood met ſchande laten ſmaken,
Om zoo, tot zyn verderf, haer peis te konnen maken:
Hy meind dat hy het taſt en als met oogen ziet,
En zeid (maer binnens monds) wat doet een Hoere niet)
Wie kan haer diepen grond haer ſlimmen aardbeſchryven
Wat kan zoo looſen Wyf voor ranken niet bedryven?
Haer geeſt gelykt een kolk, en geen zoo wyzen Man,
Die na den rechten eiſch haar gronden peilen kan.
Maar hoe onaardig menſch, zal ik het konnen denken,
Dat zy haar beſte Vriend genegen is te krenken,
Dat zy wil hinder doen aan een die haar bemind,
En boven alle ding in haer vermaken vind?
Neen, neen, aal weerdig hert, 'k en wil het niet gelooven,
Dat zy haar eigen Man van eere zal berooven;
Zy heeft te grootzen hert, te grooten liefde brand,
Haer ziel gelyk ik weet, die is aan my verpand.
Doch hoe het wezen mag: of hoe het is gelegen,
Ik ben tot aan het merg tot haer alleen genegen,
Dat zal ik immer zyn, het ga gelyk het mag,
Schoon ik de bleeke dood ook nu voor o gen zag.
Cleopatra bewuſt wat hy van haar gevoelde.
En wat 'er voor een brand in zyn gedachten woelde,
Ontrok haer uit zyn oog: Vermids zy was bevreeſt
Voor zyn onſtuimig hooft, en ongeraſten geeſt.

Zy

Sy gaf haer in een ſlot met weinig Kamer Maegden,
Die haer bedroefden ſtand benevens haar beklaagden.
Een ſlot, een deftig werk, daar zy haar beſten ſchat,
In ſtilheyd op gebracht en in geſlooten had.
Met opzet (zoo men houd) te branden alle dingen,
Wanneer tot haar bedryf de zaken qualyk gingen;
En onder dit bedryf zoo ſtrooit men over al,
Dat zy in baren ſtond uit enkel ongeval.
Veel meinden even doen, en vry tot harer ſchande,
Dat zy Peluſium, een ſleutel van den lande,
Een haven op de zee, een ingang van het Ryk,
Aan Cæſar over gaf, maar efter zonder blyk.
Dat zy in hoope ſtond den Keizer om te zetten,
En door een zoet gevlei tot luſten op te wetten,
Een kunſt by haer gepleegt ook van der jonkheid aen,
Gelyk als zy wel eer aen Cæſar heeft gedaen.
Dat zy met haar gezicht wiſt landen om te roeren,
En Ryken neder ſlaan, en oorlog konde voeren,
Dat zy door zoete taal en door een rappe tong,
Den geeſt en hooge macht van alle Prinçen dwong:
Dat zy op dezen voet haer zaken had begonnen,
Het rykt tot haar gebracht, haar broeder overwonnen;
Dat zy op dezen trek noch heden haer verliet:
En even haren pol en al het land verriet.
Maer of ze dus verſtond haar dingen aen te leggen,
Dan of 't is een waen, een los, een ydel zeggen,
Dat laet ik heden daer als in het duiſter ſtaen,
En wil nu tot beſluit van dezen handel gaan.
Zyn Vrienden wech gerukt, zyn ſchepen af genomen,
Als hy nu zyn bederf op hem zag neder komen,
En dat 'er werd gelooft by hem en al het Ryk,
Dat Cleopatra zelfs nu was een droevig lyk,
Soo word hy door verdriet tot wan hoop aan gedreven,
En ſteld ten leſten vaſt niet meer te willen leven,
Het is hem enkel druk en niet als ziel verdriet,
Dat hy de gulde zon, den ſchoonen Hemel ziet.
Hy ſpreekt dan Eros, aan: ô Trouſte myner knechten!
Met 's Vyands machtig Heir wel eer gewoon te vechten

Komt

Komt trekt nu eens het zwaerd op my ellendig Man,
Dat is de meeſten dienſt die my geſchieden kan.
Door ſteekt dit treurig hert, ik zal 't een weldaed agten,
Want ik en heb voortaan niet beter hier te wagten;
Ik wenſch voor al de dood, vermids zy niet en leeft,
Die al wat my vermaakt in haer beſlooten heeft.
De knecht die ſtaet verbaaſt van zoo een harde reden,
Hem rilt een koude ſchrik door al de gantſche leden,
Hy ſpreekt in zyn gemoed. Ik dooden mynen Heer,
ô Goden! Hemels Volk, gehengt het nimmermeer.
Hy trok zyn degen uit, en zonder iet te ſpreken,
Heeft in zyn jonge borſt met alle macht geſteken,
En vald daer op de zaal; en na een droef geluit,
Eer dat 'er iemand komt, gaet hem het leven uit.
Ach! Eros, zeid de Vorſt, gy toont de rechte wegen,
Gy toond met uwe daed wat ik behoor te plegen;
Hy greep het eigen zweerd, en naer een harde ſteek,
Soo is 't dat hy verflaaut, en naar een bedde week.
Daer komt het droef gezin in haeſten aan geſchooten,
En vind met enkel bloed de Kamer over gooten,
Antonius, hoewel tot aen de dood gewond,
Die zeid haer met een zucht en met een bleeken mond;
Ach! Vrienden 't is gedaen, laet dezen romp begraven
Daer myn geminde ruſt. Een van zyn lieffte ſlaven
Die zeid hem wederom, dat zy noch heden leeft,
En even nu ter tyd gezonde leden heeft.
Wel laat dan, zy de Vorſt, my deze gunſt verwerven,
Dat ik in haren arm zal heden mogen ſterven,
Dat is myn leſten wenſch. Men doet als hy gebied,
Schoon dat het leſte bloed hem uit de leden vlied.
Men ging van ſtonden aen tot aan het ſlot genaken,
Waar in het deftig Wyf haer graf had laten maken:
Men klopt daer aen de poort, men roept 'er overluit.
Maar daar en is geen menſch die hem de deur ontſluit,
De Koningin beducht te worden over vallen,
Hield zich in dit gebou als in beſlooten wallen,
De poorten blyve toe, ook wie 'er kloppen mag,
Soo dat 'er noit een menſch een open deur en zag.

Daer

Daar was een teenen korf met koorden vaſt gebonden,
Daar in zoo werd de Vorſt ten leſten op gewonden,
Tot aan het hoog verwulf: daer zag de droeve Vrou,
Hoe zich haer nood-lot ſtelt, en waer het heenen wou.
Wat is 'er nu te doen? het gaat 'er aen een klagen,
Nadien ze geenen trooſt, geen uitkomſt meer en zagen;
Hy lag daer in zyn bloed, en daer en quam van hem
Niet als een diepe Zucht, en als een flauwe ſtem.
Dit was zyn leſte woord: Ik hebbe zware ſlagen,
Ik hebbe myn verderf in ſtilheid konnen dragen;
Maer doen my werd gezeid dat gy niet meer en waerd,
Heb ik van ſtonden aan myn leven niet geſpaart.
Ik heb een vinnig zwaard in deze borſt geſteken,
En ziet! myns levens kracht die is alree geweken.
Maar dat en acht ik niet, mids ik in uwen ſchoot,
Op heden voelen mag de Prangen van de dood;
Dat ik den leſten ſnik van dit ellendig leven,
Dat ik myns 's hertzen bloed aan u mag overgeven,
Nu ſlaat noch eens den arm om dit ellendig vleis,
En geeft my doch een kus, het is de leſte reis,
Want ziet myn geeſt verhuiſt. Zy komt tot hem gezegen,
Maer t'wyl zy neder boog, quam haer deziele tegen,
Die vloog hem uit de mond, en met een bangen zucht,
Zoo is zyn levens vonk verdwenen in de lucht.
Zy viel hem om den hals, zy kuſt hem menig werven,
Zy wenſt dien eigen ſtond met hem te mogen ſterven,
Maer als men om den dood van gantſcher herten zugt,
Dan ziet men dat de ſpook wel elders heenen vlugt.
Maer Cæſar die het Slot van alle kant beſpieden,
Hy zend 'er weinig volks, maar wel vertrou de lieden,
Die kregen op het leſt een hoogen venster in,
En zyn terſtond geſpreid door al het Huisgezin.
De ſnege Charmiön die zag de gaſten komen,
En word van diepen angſt ten hoogſten in genomen;
Zy roept: ô Weerde Vrou! nu is 't al gedaen,
Gy zyt in 's vyands magt, en moet te Romen gaan;
Wat baat nu dit gebou? U Slot dat is verraden,
En wy ellendig volk met droefheid overladen,

En

En eigen aan de dood De Koningin verfloeg,
Zoo dat haar teere ziel en bangen adem joeg.
Zy greep een vinnig mes om haer verdriet te wreken:
En wou het met 'er yl in haren boezem ſteken;
Maar een van Cæſars volk, een wonder rappe gaſt,
Die hield haer teeren arm en zwakke leden vaſt.
Wel hoe! (begon de Man Prinçeſſe van den Lande,
En vreeſt geen ongemak, geen leed o f droeve ſchande.
En min de bleeke do d: Auguſtus is te zoet,
Steld hem van nu voortaen een trooſt in u gemoed,
Gy zyt te ſchoonen beeld om in verdriet te ſterven,
Gy zult wat u behaagt van zyne gunſt verwerven,
Gaat ſteld u maar geruſt De Koninginne zweeg,
Maar efter zoo geſtelt dat zy ter neder zeeg.
Hier op werd met 'er daad aan Cæſar af gezonden
En hem werd aan gedient hoe alle zaken ſtonden:
Hy ſnelt hem naar het ſlot, begroet de droeve Vrou,
En bid haar menigmaal dat zy haar trooſten wou
Maar al wat Cæſar ſpreek ten zynmaar Hoofſchewoorden,
Die haar (des wel bewuſt) in geenen deel bekoorden.
Dies bleef haar eerſte zorg, haer ziel is ongeruſt,
En in een ſtaag gewoel, en buiten alle luſt.
Of ſchoon de ſtille nacht komt over haar gezegen,
Zy word noch evenwel tot ſlapen niet genegen:
Zy woeld in haar gepeis van alle vreugd-ontbloot,
En zy en vind geen trooſt als in de bleeke dood.
Zy had een langen wyl nu laten onderzoeken,
Uit reden, uit de daad, en uit verſcheide boeken,
Hoe dat men aller zachſt kan ſcheiden uit het vleis
Wanneer men bezig is ontrent de leſte reis.
Zy had e boven dien voor dezen menig werven,
Veel ſlaven om gebracht, veel menſchen laten ſterven,
Door adders; zeldzaem kruid, of ander ſlim fenyn,
Om van de zachtſte dood bewuſt te mogen zyn.
Maar ſchoon men iemand ſmoort in rook of diepe vaten,
Of tapt het leven af door bloed en ader laten,
Daar was geen ander dood die haar bequamer dacht,
Als door een gladde ſlang te werden om gebracht

Zy

Zy laat dan uit het woud, of uit de naafte dalen;
Zy laat tot haar gebruik een fellen afpik halen,
Die werd haar van een boer, te midden door de wacht;
Die werd haar in een korf met fruiten toe gebracht.
En of fchoon aan den man het rot beftond te vragen,
Wat aan de Koningin hem is gelaft te dragen,
De vriend is niet ontzet, hy toond het fchoon gewas,
Gelyk het was bedekt met kruid en edel gras.
Hy toond 't niet alleen, hy bied 't aen de gaften,
Maar niemand onderneemd de fruiten aan te taften;
Dies gaet hy ongemoeit, men leid den Huis man in,
Die geeft hem op de zaal, en voor de Koningin.
Hy doet gelyk hy kan, hy neigt hem met de leden,
Hy fpreekt geen Hoofche taal, maar onbeveinsde reden.
Zy taft de fruiten aan, en roert het edel kruid,
Maar des al niet te min daar quam geen adder uit,
Zy werd geen beet gewaar dit heeftze vreemd gevonden,
Vermids het zeker was een flang te zyn gezonden:
Zy treed wat nader, toe en licht een vygen blad,
En zag hoe vreemd het beeft daar in gedoken, zat.
Het droeg vier in het oog, een huid met roode plekken,
Ook bobbels vol fenyn die hem de tanden dekken,
En drilt zyn zwakke tong. Als zy den adder zag,
Zoo fprak zy zonder fchrik, en met een zoeten lag:
Wel beesje zyt je daar? ik wacht u met verlangen,
Gy moet noch even zelfs in dezen boezem hangen,
Gy moet te dezer uur genezen mynen druk,
En maken een befluit van al myn ongeluk.
Wel aan dan tyd te werk, waarom zoo ftil gezeten?
Ik wenfche wat ik mag van u te zyn gebeten?
Kom fpant u krachten in, en ftort u zwart fenyn,
Al dat een ander haat dat zal myn weldaed zyn.
k En fchrik niet voor de dood, zy is myn hertenwenfchen
'Zy is een zeker lot, een wech voor alle menfchen.
Zy is een vaften trooft voor die in droefheid leeft,
En hier in 't aardfche dal geen vreugde meer en heeft
Nu ftreekt in deze arm, hy plag hier in te ruften,
Die ftof en voedzel gaf aan myn verdwaasde luften;

Kom

Kom ſchiet hier u vergif, kom ſchiet, ei lieve ſchiet,
'k En zoeke geen vermaek, 'k en achte geen verdriet.
Laat dit een woonplaats zyn van u vernynde vlekken,
Dat aen den Roomſchen Vorſt tot vreugde plag te ſtrekken
Het lid, het eigen lid dat qualyk heeft gedaan,
Dat moet in dit geval de ſtraffe niet ontgaan.
Wel aan dan, wakker Dier, en ſpaart geen teere leden,
Gy waart 'er toe verzocht, en word 'er toe gebeden,
En ziet geen ſchoonheid aen als gy u zwadder ſtort;
Maer, wat ik bidden mag, zoo maakt de pyne kort.
Ik heb tot nu geleeft, en myn gezwinde jaren,
Die zyn gelyk een rook in haeſten wech gevaren,
Myn tyd is nu vol eind: ik had een machtig Ryk,
Soo dat ik niet een Prins in volle macht en wyk.
Gelukkig waer ik noch, gelukkig boven maten.
Had my de Roomſche Pracht in vrede konnen laten;
Nu komt de wreede dood en ſnyd myn leven af,
Myn loop die is volbragt, ik ſnelle naer het graf,
Nu komt hier, kleine Jeugd, kom hier myn jonge ſchapen,
Daer is voor u geen tyd om vreugd te mogen rapen.
Och of myn ongeval een einde mochte zyn,
Van u verdrietig leed, en onverdiende pyn.
En denkt niet datje zyt van Prinçen her gekomen,
Eylaes ons droef geval dat heeft 't al genomen,
Een wonder ſchoon beſlag, en meer als eene Kroon,
Die was voor u bereid, En ſtond u wonder ſchoon.
Nu is 't al verkeert, en 't kan u licht geſchieden,
Dat gy geen machtig volk, maer ſchapen zult gebieden,
Dat gy zult Herders zyn en leven in het woud,
Daer niemand als met zweet zyn leven onderhoud.
Hoe dat het wezen zal, ei leert de felle ſlagen.
Ey leert in zoet geduld u zware laſten dragen;
Daer komt ook met 'er tyd een einde van gequel;
Ach! neemd den leſten kus, en vaert voor eeuwig wel.
En gy, ô waerde Vriend! ontfangt myn leſte klachten,
En wilt van my voortaen geen ander dienſten wachten
Hoe kan ik eere doen die aan een Prins geſchied?
Ik ben voortaen, eilaas! ik ben myn eigen niet.

Ik ben in Rooms geweld, ik ben ellaes! gevangen,
En 't doet my na de dood maer des te meer verlangen,
Myn liehaam werd bewaert, myn vryheid is gedaen,
'k En mag niet op myn borſt, niet op myn herteſlaen;
'k En mag geen vlokken hairs uit dezen ſcheedel trekken,
Men vreeſt (gelyk men zeid) men vreeſt voorkaleplekken
Doch niet om mynent wil, maer om de Roomſche pragt
Daer ik ellendig menſch nu lange ben verwacht.
Men wil (ô machtig Vorſt) men wil ons heden ſcheiden,
Men wil my ſchande doen en in Triumphe leiden;
Men wil my laten zien als ik en weet niet wat,
Een ſchouſpel aen het volk, een geksmaer in de ſtad:
Men wil al wat ik heb, myn ſchat, myn ryke kroonen,
Men wil my tot een ſpot aen al de Wereld toonen;
Maar dat en zal voorwaer zyn leven oit geſchien,
En my en zal geen menſch tot ſmaad gelevert zien.
Ik ben van edel zaed, en tot de kroon gebooren,
En van myn ouders raed en heb ik niet verlooren:
Ik ben van Ninus Huis, ik ben van Konings bloed,
Ik ben van hooge ſtam, maer hooger van gemoed.
Veel eer zal ik den geeſt uit deze leden drukken,
Veel eer zal ik de ziel uit dezen boezem rukken,
Veel eer ten grave gaen met druk en ongeval,
Als ik het ſchamper volk een ſchouſpel wezen zal.
Ik hebbe nevens u, ik hebbe lange dagen,
Druk, kommer, tegenſpoed, in deze borſt gedragen,
Maer 't grootſte ziel verdriet dat ik op heden ken,
Is dat ik nu ter tyd van u geſcheiden ben.
Ik lieg ellendig Wyf, ik hebbe droever zinnen,
Mids gy door achterklap u geeſt hebt laten winnen;
Mids gy van my vermoed dat ik 't met Cæſar houd',
En licht tot u bederf myn ranken ſpeelen zoud'
ô Goden wat een hoon! zal ik myn eigen leven,
Sal ik myns herten trooſt den vyand over geven,
ô Liever zyn geweer in deze borſt gedrukt!
En dit rampzalig hert by ſtukken uit gerukt.
ô Liever in het woud van eenig beeſt gegeten!
Of van een crocodyl de leden af gebeten;

Of

Of liever af gedaalt tot in den zwarten poel,
Wiens prangen ik alree in dezen boe em voel.
Wel aan, ik wil terſtond myn trouwe gunſt betuigen,
Daer zal een booze ſlang aen dezen boezem zuigen,
En rooven my de ziel, en dat op dezen dag,
Op dat ik met den geeſt tot u genaken mag.

Daer zal ik met beſcheid (indien men hier beneden
Noch onderling gebruikt de gronden van de reden)
Daar zal ik met beſcheid u maken openbaar,
Dat ik om uwent wil my breng in dit gevaar.
Wel neemd dit Lichaam aan; want ik begeer te ſterven,
En wil benevens u een graf voor my verwerven.
Hoe gram dat Cæſar is, hoe groot myn ongeval,
Houd zeker dat de dood ons zamen paren zal.
Terſtond na dit geſprek, zy gaat de ſlange tergen,
Sy gaat het vinnig dier als kryg en oorlog vergen:
Maer 't beeſt dat ſtond bedubt en zat als in beraed,
Of ook zoo witten arm met gift te quetzen ſtaat.
Doch als de Koningin niet af en liet te quellen,
Soo gaat het happig dier zich als ter weere ſtellen,

Het kromt zich in een bocht, en ſchiet ten leſten toe,
En ſtraalt haer in den arm, en niemand weet 'er hoe.
Het gift doet zynen l op door onbekende wegen,
En 't komt gelyk een ſlaep haer om het brein gezegen:
Sy trilt, zy zuizebold, en in een korten ſtond,
Soo vloog haer met een zucht het leven uit de mond,
Maer hoe de Vrouwe ſtierf en konde niemand weten,
Sy was maer aen den arm als van een vloo gebeten;
Men vond aen al het lyf een gaef en effen vel,
Men vond een plexken rood, en anders geen gezwel
Sy lag daar als een beeld, haer leden niet geboogen,
Haer lippen niet verrukt, haer oogen onbewoogen,
Alleen haer ryke Kroon, met diamand geçiert,
Die was, als zy verſchiet, een weinig om gezwiert.
En t'wyl dat Iras poogt haer Kroone wat te rechten,
Soo komen op de zaal een deel gezwinde knechten,
Door Cæſar af geſtiert, die zien den handel aen,
Maar 't is 'er al bekaeit het ſpeeltjen is gedaan.
De nette Charmiön, een van de Kamer Maegden,
Die beſt van over lang de Koningin behaegden,
Die lag alree geſtrekt, bevangen van de dood,
En was met haer gereiſt naer Charons zwarte bood.
En t'wyl dat Iras ſpreekt met Cæſars Afgezanten,
En zich noch bezig houd ontrent de diamanten,
Vernam men dat de Maagd ter aerden neder viel,
En liet ook op de zael een lichaem zonder ziel.
Maer hoe dat deze twee zyn aan haer dood gekomen,
En heeft geen levend' menſch tot heden dit vernomen?
Doch hoe het wezen mag, zy waren aan de Vrou
Verzegelt met den geeſt, en tot het graf getrou.
Cleopatra gezint haer aen den dood te geven,
Die had aen Cæſar zelfs een korten brief geſchreven,
En had daer by verzocht dat zy met haren Vriend,
Mocht van een eenig graf te zamen zyn gedient.

En

* De hoog Geleerde en wyd beroemde Heer JOH. van BEVERWYK; in zyn *Ided Medicina Vetrum*, Cap: 2. I. onlangs uit gegaan, heeft op deze eigen gelegentheid wel aan gemerkt' dat *Cleopatra* van de addee gefteken, als van een diepen ſlaap overvallen zynde, geheel ongevoelyk zachtjens is geſtorven.

En eer bykans de Vorſt haer ſchrift had over lezen,
Zoo kreeg hy ſtraks de maer' van dit ellendig wezen;
Hy trad dan naer het ſlot, en zag het ſchouſpel aen,
En heeft op dit gezigt haer hede toe geſtaen.
Ziet daar een magtig Vorſt, en duizend groote dingen,
Die al (gelyk een rook) in haeſt te niete gingen;
En zoo gy d'oorzaak vraegt? het was geſchonden trou,
En dertel ongelaat ontrent een lichte Vrou.

KORT VERHAAL
VAN HET DROEVIG
TROU-GEVAL
Tuſſchen twee Vorſtelyke Perzoonen:
TE WETEN,
DEN KONING
MASANISSA,
EN DE KONINGINNE
SOPHONISBA,

ALs Syphax was verraſt, en Asdrubal geſlagen,
En Cirtha met den ſchrik in haaſten wech gedragen,
Zoo is daer in de ſtad een zeldzaam ſtuk geſchiet,
Dat gy in dezen prent alleen ten deele ziet,
De reſte dient verhaalt, en nader aen gewezen,
Want dat men niet en ziet is nut te zyn gelezen.
Wel op gezwinde pen, doet ons een kort verhaal.
Hoe dat ook liefde ſpeelt ontrent het wreede ſtaal,
Ontrent den harden kryg, en midden in de zwaerden,
En midden in 't gewoel van duizend felle paerden,

Op dat een ieder menſch mag leeren deze wet,
Dat ſtaeg op zyn gemoed is nut te zyn gelet,
De ſchrik is door de ſtad en boven op de wallen,
En ſtraks zyn door het Heir de poorten over vallen,
De Koning even zelfs die gaf hem vooren aen,
En buiten zyn gebied en werd 'er niet gedaen.
Hy ſnelt hem naer het Hof met duizend rappe gaſten,
Die ſtaeg met grooten ernſt op zyn bevelen paſten;
Maer ſchoon hy neder quam, daer is geen tegen ſtand,
Geen menſch ontrent de poort die hy in wapens vand.
Alleen de Koningin die zag den Veld-heer komen,
En geeft haer op de zael met droefheid in genomen,
Zy leid haer in het ſtof, hy bleef een weinig ſtaen,
En daarom ving de Vrou aldus haer reden aen:
Gy die een Koning zyt wilt myner dog erbermen,
Wilt my van overlaſt, van ſmaad en hoon beſchermen,
Daer is op aarden niet dat prinçen beter voegt;
Ik was een Koningin eer gy ons leger ſloegt.
't Is u geluk geweeſt, en 't noot-lot van de Goden,
Dat gy het veld behield en onze ruiters vloden,
Nu bid ik, edel Held, bevryd my van de pracht,
Die al de Wereld ziet ontrent de Roomſche macht.
Men is al daer gewoon als tot een ſpot te toonen.
Ook groote Schepters zelfs, ook hoog geduchte Kroonen,
Ja Prinçen van het Land, en met een grooten ſmaet,
Zoo plag men daer een Vorſt te leiden achter ſtraat.
En dat, eilaas! alleen, vermids hy is geſlagen,
En niet en was gezint het Roomſche jok te dragen:
Nu bid ik andermaal, ô waarde Land Genood,
Geeft my niet aan de ſmaad, maar liever aan de dood.
Laat my dit ſlechts alleen van uwe gunſt verwerven,
Laat my een Koningin, en niet een ſlave, ſterven.
Zy wou noch vorder gaen, maar haer bedroeft gemoed,
Dat joeg haar uit 't oog een dichten tranen vloed.
En t'wyl zy bezig is met dit verdrietig ſpreken,
Zoo word de jonge Vorſt van hare liefd' ontſteken;
Hy weet niet wat hem ſchort, of wat hem overquam,
Als hy dit vreemd gewoel in zynen geeſt vernam,

Hy

Hy ſtond daar met een Heir! en in het ſtaal geſlooten,
En noch word hem een ſchicht tot aan de ziel geſchooten
Het leger dat hy leid, het wapen dat hy droeg
En is voor hem niet ſterk, voor hem niet vaſt genoeg.
Zy was een hupze Vrou, en al haar gantſche leden
Zoo fris gelyk een roos, en deftig in de reden,
En geeſtig in gelaat, en ſchoon zy byſter weend,
Ook dat heeft haren glants in genen deel verkleent.
Ziet wat een zeldzaam ſtuk is hier alree begonnen!
Hy die verwinnaar is die word geheel verwonnen,
Hy die een grooten roof aan 't leger geven wou,
Die ſtaat van zin beroofd ontrent een teere Vrou.
Wat dient 'er meer gezeid! die ving die is gevangen,
Zyn gantſche ziele dwaalt ontrent haar teere wangen;
Hy neemtze by der hand, hy licht haar uit het ſtof,
Hy toont haar zoet gelaat, en leid haar in het Hof.
Daar berſt de Koning uit, en gaat haar openbaren.
Hoe dat hy was verrukt door hare friſſche jaren,
Hy zeid haar niet als dat: en, tot een kort beſluit,
Zy die gevangen ſcheen die werd terſtond de bruid.

Dit heeft de ſnelle Faam ten luidſten uit gekreten,
En 't is van ſtonden aan door al het Heir geweten,
Het dunkt een ieder vreemd, dat Maſaniſſa trout,
Een die het tegen hem en met den Vyand houd,
Een die van Aſdrubal als Dochter is gekomen,
En uit Carthago zelfs haer oorſpronk heeft genomen.
Dit ſtuk heeft ook beroert den grooten Africaan;
Die gaf hem tot de Vorſt, en ſprak hem deftig aen:
Wel hoe! manhaftig Held, laat gy de wapens varen;
En pleegt een Wyf geweld op uwe friſſche jaren?
Is u grootmoedig hert zoo ſpoedig op gevat,
Door kracht van Vrouwe luſt, en ik en weet niet wat:
Indien ik bidden mag, laet iemand dit beginnen,
Die ſtaag in weelde leeft met ongemoeide zinnen,
Laat dat een lekker doen die lui daar henen gaat,
En noit en is bemoeit met dingen van den Staat.
Gy hebt tot uwer eer den vyand overvallen,
't En is voor u geen tyd om nu te leggen mallen;
De grond van ons beroep die eiſcht een ſtrenge deugd,
Dat u en my betaamt en is geen leſſe vreugd.
Gelooft 't, oogen luſt is meer voor ons te ſchroomen,
A's pylen vol fenyn die van den vyand komen:
En geen zoo harden ſtaal dat ons zoo vinnig wond,
Als doet een teer gelaet, of wel een zachte mond.
't Is vry een zwaerder ſtuk te toomen geile zinnen,
Als legers op te ſlaan, en ſteden in te winnen;
Maar 't een en 't ander werk dat is van ons bedryf,
Het eene voor den geeſt, en 't ander voor het lyf.
Maer dit ook edel Held, behoorje wel te weten,
Dat ſchoon of Aſdrubal is uit het veld geſmeten,
En Syphax neergeveld, het was de Roomſche macht,
Die Cirtha met geweld heeft onder haar gebracht.
En daerom dient den buit, en wat 'er is gevonden,
Geld, have menſchen, vee, na Romen op gezonden.
Ook Sophonisba zelfs, u trooſt en herten wenſch,
Is eigen aan den Staat, en niet aan eenig menſch.
Zy dient ook met den roof de Vad'ren op gedragen,
En wat hier is te doen dat is aldaar te vragen.

Gy

Gy ziet dan (zy dy wys) dat gy u driften ſtilt:
't Is ander lieden goed dat gy behouden wilt.
Gy hebt in my gezien, en menigmaal gepreezen,
Dat ik de geile luſt heb krachtig af gewezen:
Wel gy, die wilt een Vriend van Romen zyn genaamt;
Doet hier en over al gelyk het u betaamt.
Een die zyn weelig vleeſch kan ſpeenen van de Vrouwen,
En met een hoog gemoed zyn luſten weder houwen,
Is ja een meerder Vorſt, en vry een grooter Man,
Als die een hooge wal ter neder vellen kan.
De Vorſt in zyn gemoed ontſtelt van deze reden,
Gaat treurig uit het volk, gaat in zyn tente treden;
Hy vind zyn innig hert met tochten om gevoert,
Hy vind zyn innig hert ontſtelt en gantſch beroert:
Hem komt aan d'eene zy de nieuwe Bruid bekooren,
Die houd de jonge Vorſt tot zyn vermaak gebooren:
Hem drukt aan d'ander zy de ſtrenge Roomſche tugt,
Zoo dat zyn angſtig hert in groote bangheid zucht:
Ten leſten berſt hy uit: Wel moet ik haar verlaten,
Men zalze lykewel niet ſleuren achter ſtraten,
Niet toonen aan het volk, tot haar en myner ſmaad:
Neen Sophonisba, neen, daar is noch ander raad:
Ik heb 't u belooft, u Man te zullen wezen,
Vermids ik boven al u ſchoonheid heb geprezen:
Of zoo dat niet en viel, zoo ſteld' ik efter vaſt,
Dat gy noit buiten eer zoud werden aan getaſt.
Ik wenſch u Man te zyn, en ben tot u genegen,
Maar ziet, de Roomſche macht die kant 'er vinnig tegen.
En 't is een dwingeland die al de wereld queld,
En die ook even my heeft onder haar geweld.
Eylaas! myn eerſte woord en mag u niet geſchieden,
Maar 't tweede dat en kan u Romen niet verbieden:
Een dronk naar eiſch gemengt van eenig ras fenyn,
Die moet in dit geval u leſten trooſter zyn.
Hy nam een gulden kop, hy laat de kruiden mengen,
Hy laat het droef geſchenk aan Sophonisba brengen,
Hy voegt 'er woorden by: Doet als een Koningin,
Hier is u leſte trooſt, hier u verloſſer in.

Zoo haaft de jonge Vrou de boodſchap heeft ontfangen
Daar rees een bleike verw ontrent haar roode wangen;
Maar des al niet-te-min, zy nam den beker aan,
En toont dat zy het woord ten vollen heeft verſtaan.
Is dit de bruilofs gift die my te dezer ſtonden,
Van mynen Bruidegom, uit liefde werd gezonden?
Is dit het ſchoon juweel? Edog ik ben bereid,
De Vorſt die heeft gedaan gelyk 'er was gezeid,
Mag ik niet niet na den eiſch en als Prinçeſſe leven,
Zoo wil ik aan het graf my willig over geven?
Een ding dat is my leed, dat ik als met de dood,
Ontfing een tweeden Man tot mynen bed genood.
Het woord is naau voleind, zy heeft den wyn gedronken,
En wat 'er boven dreef, en wat 'er is geſchonken,
Daar bleef geen druppel in, zy leid haar in het bed,
En wagt de bleeke dood en haar geſtrenge wet,
Zy maakt geen los gebaar met eenig zeldzaam huilen,
Zy geeft haar uit het volk, en gaat in duiſter ſchuilen,
En als het vinnig ſpook haar gaf de leſte ſteek,
Zoo was het gantſch verbaaft dat zy niet eens en week.

HOLLANDS
TROU-BEDROG,

ONLANGS VOOR GEVALLEN.

OF liefde liſt gedoogt, en of een wettig minnen,
Mag werden uit gevoert door afgerechte zinnen,
Door lagen, door bedrog, of ander ſlim beleid,
Dient heden onderzocht, en hier te zyn gezeid.
Maar om met beter grond hier van te mogen ſpreken,
En recht te mogen gaan in deze ſlimme treken
Zoo leeft voor alle werk, en weegt my dit geval,
Dat ik hier door de pen aan holland ſchenken zal.

Lean-

Leander uit genood by zoete jonge lieden,
Ging daar de Jeugd hem leid, en na de zinnen rieden,
Zyn oog viel op een Maagd, die ik in dit geval,
Den naam van Rooſemond op heden geven zal.
Hy was een ruſtig quand, en zy van ſchoone leden,
Zy eerbaer van gelaat, hy geeſtig in de reden,
Haar Ouders zyn gelyk en van gemeene ſtof,
Leander lykewel die ſlingert na het Hof.
Hy had een wyl gereiſt, en in de vreemde landen,
In allerley vermaak, verſpilt zyn beſte panden;
De boeken die hy kocht, en by hem had vergaart,
Die had hy wonder lief, maar al te veel geſpaart.
De zoete Rooſemond, was boven eige baten,
Van zeker Pete Moei een ryken boel gelaten:
Dit gaf haar ſchoonheid glans, en by haar rooden mond
Zoo was 't dat even hier Leander ſmake vond.
Hy werd daar toe geneigt, als met geheele zinnen,
Om zyne Rooſemond voor hem te mogen winnen;
Hy dede wat hy kond', ook met zyn gantſche kracht,
Maar kreeg het voordeel niet dat by hem is gewacht.
By wylen ſchynt de Maagd tot hem te zyn genegen,
En op een ander tyd is zy hem bytter tegen;
Want als hy op het ſtuk en om het Jawoord quam,
Dan was 't dat zy terſtond een ander wezen nam.
Hy quam eens op een tyd en woude trooſt verwerven,
Of anders (zei de quand) zoo moet ik heden ſterven,
Ik wil van ſtonden aan gaan ſpringen in de gracht,
Vermids gy myn verdriet en trouwen dienſt veracht.
En als myn droeve ziel dit lichaam zal verlaten,
Dan zal u voor gewis de gantſche Wereld haten,
En ſpreeken over u dit hard en vinnig woord,
Dat gy uit wreden aard den Vryer hebt vermoord,
Dan zal de zoete Jeugd u met de vingers wyzen,
En laken u bedryf, en myn getrouheid pryzen:
Ook zal 'er op myn graf een veers gehouwen ſtaan,
Dat zal u (maar te laat) tot in de ziele gaan.
Hy die hier binnen ruſt, ſchoon hem de Vryſter minden,
Wiſt daar by ruſte zocht zyn ruſte niet te vinden.

Zyn

Zyn liefd' is trou geweeſt, en uitermaten groot;
Maar die zyn leven was die gaf hem na den dood.

Nu zeg my, Roolemond, hoe zal u dit gelyken,
Dat gy door al het Land, door alle Koningryken,
Door al wat Wereld hiet zult eeuwig zyn vermaard,
Niet om u zoet gelaat, maar om u fellen aard?
Ey gaat een zachter wech, en laat u noch bewegen,
Of ik ben tot het graf van heden aan genegen;
Niet zoeter als de dood voor een die vierig mind,
En die voor zynen loom geen trooſt met al en vind.
De Vryſter ſtond en loeg om al dit vinnig ſpreken,
En zeide: Lieve Vriend, dit zyn maar Vryers treken,
Maar ranken van de Jeugd, die ben ik al gewend,
En hebbe dat bedrog al over lang gekend;
Soo haaſt een jonge Wulp maar eens beſtaat te minnen,
En dat het niet en gaat na zyn verwaande zinnen,
Zoo roept hy (naar het ſchynt) als uit zyn diepſten noot
En wil van ſtonden aan zich geven in de dood,
En wil door enkel leed; of uit een diep verlangen,
Zich by de Vryſters deur of voor haar venſter hangen;
Maar 't is maar ſchrale wind, en niet als loos beleid,
Kom zeg, wie doet 'er eens wat dikmaal is gezeid?
'k En acht geen Vryſter wys, die om die malle grillen,
Haar voegt in dit geval gelyk de linkers willen:
'k En ben zoo ſchootig niet, nog van zoo loſſen aard;
Want van een klein gerucht en was ik noit vervaard.
Leander, zy dy wys: verlaat u ſlimme lagen,
Het wild dat gy vervolgt en is zoo niet te jagen;
Ik zeg in tegendeel, al wie met dreigen vryd,
Die is van ſtonden aan myn liefd' en gunſte quyd.
Hoe! (zeid de Jongeling) zoud gy voor linkers ſchelden,
Die uit een trou gemoed haar liefde komen melden?
Meind gy dat ik met liſt en veinzen omme ga?
De Vryſter wederom: Voor my, ik zegge ja.
Dat zulje met 'er daad wel anders onder vinden,
Als my de bleeke dood de leden zal ontbinden,
Beet haar de Vryer toe: en met een kort beſluit,
Seit haar, Vaart eeuwig wel, en fluks ten Huizen uit.

Hy

Hy gaf hem aan de gracht, en zeid' nog ander werven,
Wel zal ik uwe zyn, of zal ik heden ſterven?
Spreekt nu het leſte woord: ik ſta hier ſchoone Maagd
En zal op heden zyn gelyk het u behaegt.
Wat zeg je? Dat ik plach (roept hier de Vryſter tegen)
Geen liſt, geen ſlim bedrog en zal myn hert bewegen.
Hy weder met een zucht: Als 't immers wezen moet
Daar mede ben ik dood! Vriendinne weeſt gegroet;
En dat voor alle tyd: ô God wilt my vergeven,
Dat ik een einde maek van dit ellendig leven!
Het woord is naau gezeid, hy ſtort met alle macht,
Een ſteen daar toe bereid, te midden in de gracht,
En om met beter ſchyn zyn liſt te mogen dryven,
Hy laat daer op de brug zyn hoed en mantel blyven.
En dichte by de wal daer zwom zyn omme ſlag,
En hy fluks uit de weeg zoo vaerdig als hy mag.
Met dat de Vryſter hoort de quisquas in de ſtroomen,
Zy kan haar teer gemoed, haer zinnen niet betoomen:
Zy liep in grooten angſt tot aen de water-kant,
Daer zy alleen den hoed en zynen mantel vand.
Daer berſt de Vryſter uit in wonder hooge klachten,
Zy meld haer ſtille gunſt, en opent haer gedachten:
En t'wyl zy ſtaet en zucht, en droeve tranen ſtort,
Zoo roeptze, lieve Vriend, en doet u niet te kort,
En wilt niet lyf en ziel op eenen tyd bederven,
Gy zult ook heden zelfs myn echte trou verwerven,
Keert weder daer gy waard, komt op het drooge zand,
Ziet daer tot uwen trooſt myn trouwe rechter hand,
Daer waren doen ter tyd een deel geſlepe gaſten,
Die op den loozen vond en al den handel paſten,
Die hadden tot het werk een ſchuitjen toe bereid,
En onder aen den brug in 't duiſter weg geleid:
Daer in was onzen quand in grooten haaſt geweken,
Door gunſte van de nacht, en lag aldaer verſteken.
Terwyl de Vryſter klaegt, en een van dezen hoop.
Die gaf hem by de Maagd als met een ſuellen loop;
En vraegt haer wat 'er ſchort, en wat 'er is gezonken,
En of de Vryer leeft, dan of hy is verdronken.

Zy

Zy zeid hem in der haeſt hoe al de zake ſtaet,
Maer ô! och Vrienden help! eer dat het is te laet.
Zyn makkers onder dies die komen aen gevaren,
En zweeven met de bood te midden op de baren,
En taſten in het diep, en met een ſlimme vond.
En trekken (zoo het ſcheen) een lichaem uit den grond.
Maer die wil evenwel zich geenzints laten helpen,
't En zy de jonge Maegd zyn vier begeert te ſtelpen.
Dit roept hy uit de gracht, als met een flaeuwe ſtem,
En die omrent hem zyn die roepen nevens hem.
Daer komt hy op de brug ten leſten aan gedroopen,
Hy blaeſt, hy zygt, en zucht, als waer hy ſchier verzoopen,
Zyn hair was enkel kroos, als quam hy uit 't lis,
In allen zoo geſtelt als Jonas in den vis.
Maer zy, met derenis tot aan de ziel bevangen,
Die vald hem om den hals, en kuſt zyn natte wangen;
Zy bid hem nevens haer in Huis te willen gaen,
Om daar niet in de koud' en nat te blyven ſtaen.
Hy zeid, de ſtrenge koud' en kan my geenzinds deeren,
't Is vier dat my ontſteld, en 't zal myn hert verteeren,
Zoo gy het niet en helpt. Ik ben noch heden dood.
Zoo gy geen trooſt en brengt in dezen hoogſten nood.
Hy ſtaet en zuizebold, zyn woorden blyven ſteken;
Het ſcheen dat even doen zyn hert begon te breken,
Zoo vreemd gaet hy te werk, zoo ſteld hy zyn gelaet,
Zy meind dat hem de ziel als op de lippen ſtaet.
Sy grypt hem met 'er hand, zy kuſt hem ander werven,
Maer hy geen ander praat, als van te willen ſterven,
Als van te willen gaan tot in het duiſter graf,
Zoo zy hem niet op trou de rechter hand en gaf.
En waarom lang verhael! hy kan zoo liſtig quelen,
En weet aen alle kant zyn rolle zoo te ſpelen,
Dat zy dien eigen ſtond hem bood de rechter hand,
En ſtraks daer op ontfing een ſchoonen diamand.

ROOSENKRYG,

OFTE

HERDERS

TROUBEDROG,

De Griekſche DICHTERS na gebootſt.

HEt dertel Venus kind genegen om te mallen,
Was leſtmaal uit de locht in zeker woud gevallen,
Het land was zonder kryg, den Hemel zonder wind,
En daerom is het volk tot ſpel en jok gezint:
Het wicht quam aen een boſch daer hondert vogels zongen
Daar maakt 't bly geſchal, en dede vreemde ſprongen:
Het trok de bloemtjes af, en brak het jeugdig kruid,
En daer en is niet vry dat uit der aerden ſpruit.
Noch ging het weelig ding de teere Nymphen tergen,
En quam met ſtout gebaer haer kryg en oorlog vergen:
Ik trots u, (ſprak het Wicht) al ben ik maer alleen,
Komt in het open veld, ook zeven tegen een.
De Maegden plegen raed, hoe eens de ſtoute Jongen,
Mocht werden in getoomt, en onder haer gedwongen;
Een van het aerdig volk, die Clio was genaemt,
Heeft in haer geeſtig brein hier op een voet geraemt:
't Sa laet ons (zei de Maegd) ook zonder iet te ſchroomen,
Laet ons maer met verding met dezen lekker koomen;
Geeft my des maar bevel, ik weet een gauwen vond,
Om aen het olik Dier te ſnoeren zynen mond:
Ik zal op zoo een voet met Venus Wicht verdragen,
Dat wy ook buiten zorg een veld ſlag mogen wagen,
Want dat ik voor geweer heim meine toe te ſtaan,
En zal niet boven ons of onze krachten gaen.
Want als de kleine Guit met ons zal komen mallen,
Wy zullen met geweld den Jongen over vallen.

Wy

Wy zullen maagde palm hem winden om het been
Envlechten niet-te-min zyn vleugels over een.
Wy zullen in het dorp en onder al de Boeren,
Wy zullen in de ſtad het wicht ten toone voeren;
Wy zullen boven dien (maer neen ik zwyge ſtil)
Wy zullen met hem doen dat ik niet zeggen wil
Hoe! zou dit goire ding ons eeuwig komen tergen,
Als of het meeſter waer van al de naaſte bergen,
Wat my hier in belangt, 'k en wil het niet verſtaan;
Daer moet na dezen tyd wat anders omme gaan.
Al zachtjens (zeid 'er een) gy maakt te raſſe gangen,
Ey, veld geen beiren huid al eer hy is gevangen'
Het dertel Venus Kind is al te rouwen gaſt,
Die op geen mans geweld, en min op vryſters paſt;
Vermeet u niet te veel: 't en is zoo niet te vatten,
Het krabt ter zyden uit gelyk de looze katten,
Zoo gy den linker tergt, eer gy u des beraad,
My dunkt gy loopt gevaer van u geheelen ſtaat.
Hoe kan het dog beſtaen dat wy den oorlog zoeken?
Dat is te rouwen werk voor onze teere doeken:
Maar neemd wy bleven ſtaan', of wonnen in den ſtryd,
Noch raakt een teere Maagd haar moiſte dingen quyt:
Hier kan het voordeel zelfs een jonge Vryſter deeren,
Zy laat 'er menigmaal ook van haar beſte veeren;
En daarom ſtille zyn, ook als men woelen mogt,
Is dikmaal grooter eer dan of men dapper vogt.
't Is beter (na my dunkt) den lekker niet te tergen,
Maar (zoekt 'er iemand Spels hier op de vlakke bergen;
Of in een jeugdig dal of aen een groenen dyk)
Te zoeken zyn vermaak, en dat met ons gelyk:
En zoo het ſlim gebroet ons daar ook quam beſpringen,
Laat ons te rugge gaan, en noit den lekker dwingen;
Want in den vreemden kryg van Venus dertel Kind,
Wie loopt behoud het veld, wie vlucht die over wind,
Geen menſch en is bequaam om oorlog aan te rechten,
Die niet en is geſtelt om wel te konnen vechten:
De kryg en ſchynt maar ſpel voor dieze niet en kent,
Maar 't is een grouwel zelfs, eer dat het ſpeeltjen end.

Neen

Neen (zeide Clio) neen, dit zyn maar kromme ſprongen,
Hoe! vreeſt een rappe Maagd een moeder naak ten longen?
Laat my ſlechts heden toe te maken dit verdrag,
Gy zult in korten zien wat ik 'er in vermag.
Hier op zoo ſtaatze vaſt: het ſtuk word overwoogen,
En of ſchoon haar geſprek in twyffel werd getoogen,
Haar raad die word gevolgt: dies kreegzev olle magt.
Te ſluiten met het Wicht gelykze dienſtig agt.
Sy treed dan in verding, zy gaat Cupido ſpreken,
En naar een korten ſtond is alles vergeleken.
De linker gaf haar toe, (als die het ſpeeltjen zogt)
Hy dagt, hoe dat 't gaat, de Vryſter is bekogt:
Daar word dan vaſt geſtelt, dat op beſcheide regten
De Nymphen en het Wicht te zamen zullen vechten;
Dog niet in eenig dorp, maar in het naaſte dal,
Daar Pan met zyn gevolg trompetter wezen zal.
Nog word 'er by gevoegt, dat niet als verſche roozen,
Tot wapens voor den kryg, en mogen zyn gekoozen,
Dat niemand met geweer mag komen aan den dag,
En dat voor al het Wicht geen pylen hebben mag.
Daar is de Wet geſtelt: men gaat 'er roozen plukken,
En ſtraks riep al het rot: De kryg die moet gelukken,
Ons vyand is een Kind, aan alle kanten bloot,
En daar veel honden zyn dat is der hazen dood?
Cupido ſtaat en luipt en gaat de Maagden zeggen,
Maar denkt hoe hy ſtuk ten beſten zal beleggen?
Hy plukt met onderſcheid, maar wat zyn handverkoos,
Daar zat een felle bye te midden in de roos.
Dit zyn, ô zoete Jeugd! van ouds zyn looze treken,
Al zyn de roozen zagt, hy leertze vinnig ſteken?
Al wat de linker heeft is luſtig in den ſchyn,
Maar binnen lykewel daar ſchuilt een boos fenyn.
Wel aan de ſtryd begint. Pan gaat den hooren blazen,
Men hoort aan alle kant de rauwe Satyrs razen,
Men hoort allarrem ſlaan, men hoort het veld geſchrei,
Men hoort een Maagde ſtem gemengelt tuſſchen bei?
Taponga wel geborſt die quam daar aan getreden,
En Zeibo geel van hair, en Clireis van nette leden,

En Xancho rap te voet, en Troâs geestig mal,
En Paira zoet van aard, en Chile zonder gal,
Napulka quam 'er by verzelt met Zumpogande,
En Mechaökanou de schoonste van den lande,
Xaïönca sloot den hoop met Ungas haar gespeel,
Maar 't Wicht is onbevreest al quam 'er nog zoo veel.
Cupido zet hem schrap, en laat de Nymphen goyen,
En laat het gantsche veld met roozen over stroyen:
Hy jokt, hy springt, hy juigt, hy buitelt in het groen,
Een Maagd die roozen werpt wat hinder kanze doen?

Maar als de felle kryg zich hooger ging verheffen,
Soo stond de guit en keek wie best te mogen treffen.
Hy neemd wel naarstig acht waar dat een teere Maagd,
Een naakten boezem heeft een open zieltjen draagt:
Daar is hy vaardig by, daar weet hy op te passen,
Daar kan hy met 'er haast een Vryster in verrassen;
Hy let op zyn bejag, hy neemd het stuk gewis,
Hy doet niet eenen worp als daar geen kleed en is,
Daar ryst een wonder spel, de gramme byen steken,
Om aan het zoete vleesch haar bitter leed te wreken;

Hier

Hier zwelt een hals, een arm, een borst, een teere schoot,
Siet daar het Maagde-rot in wonder hoogen nood.
Noch is 't niet genoeg: Haar oog, en lip, en monden,
Die krygen vreemd gezwel, en bysterfelle wonden,
Daar ryd het Maagden-Heir in haasten op de loop;
Ach! wie met boven jokt die heeft den quaadsten koop;
Noch is 't niet genoeg, de felle dieren rollen,
Tot op haar teere borst, of haar yvoore bollen,
Of ik en weet niet waar: Daar loeg den slimmen Pan,
Om dat het Maagde-rot haar pyn niet heelen kan
Daar is 't al bekaait, de bloode Maagden vluchten,
En 't oilik Boefje juigt terwyl de Nymphen zuchten,
Maar schoon de snelle Maagd haar voeten elders zet,
Sy draagt haar droeve pyn en haare vyand met
Doch Phylis (die alleen niet goed en had gevonden,
Dat aan het weelig Kind een Nymphe werd gezonden)
Die was noch ongequest, en daarom quam het Wicht,
En goyt' een felle bye haar in het aangezicht.
Doch (mids zy in haar zelfs had eertyds overwogen,
Hoe dikmaal Venus Kind de Nymphen had bedrogen,
En doen ook was beducht dat hy in quadertrou
Syn ranken als van ouds al weder plegen zou,)
Heeft zy voor haar geplukt veel roozen van de struiken,
Ten einde zy ter nood het wapen wou gebruiken;
Dies als het weelig Kind de Nymphen viel te sterk,
Soo steltze roos en steel te zamen in het werk,
Sy sloeg het naakte Wicht van boven tot beneden,
En trof het hard genoeg ontrent zyn naakte leden,
Dies riep het over luid, als hem de prikkel stak,
Dat zy het Krygsverding ter quader trouwen brak,
Dat zy slechts maar alleen met roozen mochte spelen,
En geenzints recht en had te vechten met de steelen;
Dat zy door list verbrak de Maagdelyke trou,
En dat men haar bedrog de Goden klagen zou.
Maar zy geen slechte duif, had mede looze greepen,
Als die op zyn bedryf de tanden had geslepen;
Die riep hem weder toe, dat zy met roozen vocht,
En datze ja den steel ook wel gebruiken mocht?

Maar dat hy met bedrog, en als een ſlimmen Jongen,
Met byen, tegen regt, de Nymphen had beſprongen:
Dat noit het vinnig dier een deel is van de roos,
Gelyk het wapen doet dat zy voor haar verkoos.
Dit zeid de ſnege Maagd, en weder aan het ſmyten,
Tot Venus week gebroet wel hard begon te kryten.
Doen riepze watze mocht: Ne ſtaat Vriendinne ſtaat,
Cupido geeft 't op, en is nu buiten raad.
Hy wou dit ſtreng gevecht hier noit te zyn begonnen,
Hervat maar eens dit werk, de ſlag die is gewonnen,
Daar keert het Maagden heir, en met een bly gekryt,
Soo komt het gantſche rot gevallen in den ſtryt.
Daar werd het tanger Dier van alle kant geſlagen,
En Xancho riep hem toe: Gaat datje Moertje k'agen.
Daar is 't al in vreugd. Cupido neemt de vlucht,
En naar een korten tyd, zoo ſteeg hy in de lucht.
Soo lang als Venus Kind met roozen word bevochten,
(Het zy die enkel zyn, of over een gevlochten;
Soo ſtaat het Wicht gezet, maar taſt 't harder aan,
Gy zult 't meeſter zyn, en uit den velde ſlaan.
Maar na zich in den ſlag een ieder heeft gequeten,
En dat het vinnig bloed een weinig is gezeten,
Doen ging men over zien hoe alle zaken ſtaan,
En hoe de felle kryg de Nymphen is vergaan.
Chreis was haar ſluyer quyt, haar wayer Zumpogande
Ungas haar kouſeband, en vry tot haar 'er ſchande,
Xaiönco ſtond beklad tot aan de beſte keurs,
En Zeibo was geſtoort, zy miſt haar goude beurs,
Taponga zocht een riem met zes vergulde doppen:
En noch een diamand met zes vergulde knoppen:
Maar Chile was beſchaamt, vermids haar onder-ziel
In 't heetſte van den kryg, in haaſt daar neder viel
En 't wyl dat Zeibo vocht en worſtelt met den Jongen
Soo was een peerel ſnoer haar van den hals geſprongen
Soo dat het aardig tuig geſlingert in het gras,
Niet weder (hoe men zocht by een te rapen was.
Dies heeft de jonge Maagd (uit vrees te zyn bekeven)
In blydſchap, herten leed, in vreugde rou bedreven.

Maar

Maar Chile boven al die was in diep gequel,
Mids zy aan haar vernam een wonder vreemd gezwel;
Want doen haar onderkleed ter aarden was gezegen,
Had zy, 'k en weet niet waar, een harde steek gekregen;
Cupido zond haar toe een wonder felle bye,
Die juist haar neder gaf ontrent haar teere dye.
En mids het slim gebroet haar was gezint te plagen,
Soo konz' het oilyk ding met krachten niet verjagen,
Maar als zy naderhand den hommel noch verdreef,
Doen schootze vinnig gift dat in de wonde bleef.
Van daar quam haar de pyn van daar het zeldzaamzwellen,
En dorst noch evenwel het onheil niet vertellen
En waarom meer gezeid daar is niet eene Maagd,
Die niet in eenig deel van leed of hinder klaagt,
Haar roof in tegendeel bestond in weinig pluimen,
Die liet Cupido daar als hy begon te ruimen.
Ach! Venus dertel Wicht dat is een naakte guit,
En by een kalen hoop en is maar schrale buit.
Hy vangt een oorlog aan met onbedachte zinnen,
Die meer verliezen kan als voor hem is te winnen.
ô Vryster! zoo je prys of eere wilt begaan,
En ranst te gener tyd een naakten Jongen aan.
Al vald den roozen kryg te midden in de biezen,
Wat gy ook winnen meugt, noch zulje meer verliezen.
Gy denkt 't en is geen nood, mids gy met roozen vegt;
Maar, duiven zonder gal, gy zyt te byster slegt.
Wilt gy de schoone blom ontrent den lekker wagen.
Daar is geen twyffel aan gy zult het u beklagen:
Word u die maar ontzet, al winje schoon den stryt,
Gy word ook met gewin u beste voordeel quyt
Maar Paira die alleen haar neusdoek had verlooren,
Was lustig, wel gemoed, ja blyder als te vooren
Die riep: Op klein verlies en dien hier niet gepast,
Geen vreugd is zonder pyn geen eere zonder last.
Wie overwinner blyft en moet hem geenzints quellen,
En die het veld behoud en moet geen dooden tellen,
Al is de buit gering, en ook niet zonder bloed,
De zegen lyke wel die is geweldig zoet,

De lekker is gevlucht, ons vyand wech gedreven:
Dies zullen wy voortaan in ruste mogen leven?
Schoon iemand schade lyd, weest vrolyk niet te min
Want die zyn vyand mist die doet een goed gewin.
Hier by was Cloris niet, als uit den hoop geweken
Vermids zy van de byën te lydig was gesteken;
Sy hielt haar wonder vroom doen eerst de stryd begon
Maar toonde naderhand dat zy niet vechten kon.
Haar was ontrent den neus een bobbel op gerezen,
En dat gaf aan de Maagd een wonder zeldzaam wezen
Een Vryster mist haar glans door ik en weet niet wat
Een bloemtje word mismaakt door een onaardig blat
Haar oog dat niet als lust aan ieder plag te verger
Stond zeldzaam in gezakt als tusschen hooge berger
Noch hing 'er als een wen ontrent haar teeren monc
Soo datze byster wys en wonder zeldzaam stond.
Als Cloris dit vernam en voelt haer aanzicht zwellen
En dat de Boksvoet Pan ook quam den potter stellen
En schoothaarguigjenstoe, doenwerdzegantschontste
En 't dacht haar aller best te wyken uit 't velc
Sy droop ter zyden af, zy gaf haar in de weyen,
En zocht een eenzaam woud om daar te mogen schreyen
Sy vond daar in het dal een kristalynen beek,
Daar zy met droeven geest haar wezen eens bekeek
Sy vond haar rooden mond verstelt in vreemde bochten
Haar lippen afgericht zoo leelyk als zy mochten,
Haar voorhooft zoo mismaakt, dat zy geheel verschoc
En van haar eigen zelfs, als van een monster vloc
Een Herder die haar zag gaan dwaalen aan der heide,
Liep fluks na Celadon daar hy de schapen weide,
Hy groet den jongeling, en zeid' hem vorder aan
Hoe dat de Rooze-Kryg aan Cloris is vergaan:
Hy zeid hem boven al hoe hy was door gesteken,
En met een treurig hert ter zyden af geweken:
En met dat Celadon de droeve maar verstond,
Soo rust de Vryer niet tot hy de Nymphe vond
Doch met dat hy begon haar in het oog te krygen,
Vernam hy dat de Maagd haar liet ter arden zygen

En t'wyl zy gantſch bedroeft ontrent een heuvel lag,
Soo deed, haar dorre tong uit wan hoop dit beklag,
Wat mocht ik ſlechte duif uit weelde dit beginnen?
Waar heb ik laten gaan myn onbedachte zinnen?
Ach! als het ongeluk den menſche treffen wil,
Soo ſtaat zyn gantſch vernuft, zyn raad en oordeel ſtil
Ik kryg, ik groot gewoel, ik oorlog aan te regten?
Ik met een dertel Wicht ik met Cupido vegten?
Ach! hy is al te loos, en al te lydig ſterk,
En vechten boven al en is geen Maagden werk.
Ach! had ik op het veld myn kudde waar genomen,
'k En ware nimmermeer in dit verdriet gekomen:
Ach! had ik met een lam en met een ſchaap geſpeelt,
Zoo had ik nimmermeer in dezen angſt gequeelt.
Ach! woude nu een menſch my deze quaal genezen,
Hoe dankbaar woud, ik zyn! hoe milde zou ik wezen!
Ik gaf hem tot zyn loon het allerbeſte lam,
Dat ooit in mynen ſtal van oye voedzel nam,
Ik gaf hem volle keur van twee gevlochten korven,
Die ik eens tot een gift van Thyrſis heb verworven:
Ik gaf hen beſte ſtuk van myn verhoolen ſchat,
Ik gaf hem niet te-min een zoentjen boven dat.
Een zoentjen, maar, eilaas! wie zou my willen kuſſen,
Ik ben nu ſlechts bequaam om luſten uit te bluſſen.
Ik ben een bite bau, een lelyk ſpook gelyk,
't Is tyd dat ik voortaan uit alle menſchen wyk,
Hoe zal nu al het dorp met deze roode plekken,
Hoe zal met dit gezwel de ſpitze Phylis gekken!
Hoe zalz'(om myn verdriet van gantſcher herten bly)
Den goeden Celadon gaan hitzen tegen my!
En zeker deze Maagd heeft vry al goede reden,
Om met een trotzen voet op my voortaan treden,
Want doen meeſt alde jeugd op myn eens was verzot,
Zoo dreef ik menigmaal met haar een vollen ſpot,
Doen heb ik haar gequelt, en by den neus gegrepen,
En door een ſchamper jok haar in het lyf genepen;
Maar dit is nu verkeert; want zy is boven my,
Dies is 't weder recht dat ik verſmaadheid ly;

Wel lyd dan, droeve ziel, of om geen ſpyt te lyden,
Zoo gaat het ſchamper Dier en alle Nymphen myden;
Gaat woond in eenig boſch, of in een eenzaam dal,
Daar u te gener tyd een menſch ontmoeten zal.
Gaat woond in eenig hol of in de rouwen ſteenen,
En gaat daar even ſtaag u bitter leed bewenen.
Ach! die niet meer en is als hy te vooren plag,
't Is vreemd dat hy voortaan by menſchen duren mag.
Hier op begon de Maagd haar klachten af te breken,
De moed is haar te vol, zy kan niet langer ſpreken,
Zoo weegt haar op het hert het droevig ongeval,
Het ſchynt dat haar het oog een beeke worden zal.
De looze Celadon, die in de dichte ſtruiken,
En in het ruig gewaſch daar hadde liggen duiken,
Quam zoo dicht aan de beek, en by de droeve Maag
Dat by hem word verſtaan al wat de Nymphe klaagt.
Maar als zy ſtille zweeg, gaat hy met luider keelen,
Zoo gaat de looze gaft een aardig deuntjen queelen,
Een deuntje na den eiſch. Het woud dat maakt geklang
Hy zett' hem in het groen, en dit was zyn gezang:

Schoen ik dikmaal heb gevraagt,
Of gy woud beminnen,
Een die u zyn lyden klaagt,
Met bedrukte zinnen;
Ik en heb, ô fiere Maagd,
Noit iet konnen winnen.
Vryſters, wat ik bidden mag,
Laat u trotsheid varen,
't Gaat als noch gelyk het plag,
Met onze groene jaren,
Want daar komt een ouden dag,
Niet bequaam te paren
Gy daarom, ô zoete kind!
Gunt u teere wangen,
Aan een Vriend, die u bemint
Met een diep verlangen;
En voor al doch haaſt begint,
Wil je dank ontfangen.
En die u van herten vryt:
Klopt voor uwe deuren,
Soo u eens de kans ontgleyt,
Soo een haat geen treuren:
Laſt dan toe met alle vlyt,
t'Wyl 't u mag gebeuren.
't Rooje, dat zo luſt gbloeit,
Kan niet lange duren,
Ja al ſtont het ongemoeit
Tuſſchen hooge muren,
Jeugt, en wat in hoven groeit
Is van weinig uren.

Het

Het lied dat heeft een eind', dies gaat hy z'ch bereiden?
Gelyk dat schynen mocht, om uit het woud te scheiden?
Maar zy die kend de stem van haren Celadon,
Verstak haar in het loof zoo veel zyn immer kon:
Sy poogd'het rood' gezwel, zy poogt'haar vreemde plekken
Zy poogd het met 't oof en in het groen te dekken?
Maar hy komt aan gegaan als met een koelen moed,
Het schynt dat hy met ernst na zyne Kudde spoed,
En of hy schoon het oog na Cloris henen wende,
Hy stelt hem niet te-min of hyze niet en kende.
Wel Kind, hoe dus alleen? hoe dus, eilaas! gestelt?
Het schynt (sprak Celadon) dat gy u byster queld:
Hoe! zyt gy aan den mond of uwe teerewangen,
Hier in dit nare woud gebeten van de slangen?
Of heeft een vuile slek, een spin, of schorpioen,
Haar gift op u geloft in dit onaardig groen?
Of hebje boos fenyn hier uit een sloot gedronken,
Daar in een vuile pad' of adder lag gezonken,
Of, hoe het wezen mag? zeg wat 'er is geschiet,
En opent zonder schroom den grond van u verdriet.
Schoon gy hier in het land van buyten zyt gekomen,
Weet dat ook vreemde lien hier worden aan genomen:
Gelooft 't wie je zyt, schoon ik u niet en ken,
Dat ik des niet-te min tot uwen dienste ben
Als Cloris dit verstond, doen is haar geest bezweken,
Mids zy aan Celadon haar meind te zyn ontleken,
Zy berst ten lesten uit: ô Waardste Celadon,
Ik blies myn leven uit indien ik maar en kon!
Weet gy niet wie ik ben? gy die met al de zinnen,
U Cloris boven al eens waard geneigt te minnen?
Hoe! ben ik zoo gestelt dat gy my niet en kent?
Zoo houd' ik my, eilaas! voor alle tyd geschend.
Soud gy, zei Celadon gy Cloris mogen wezen?
Wel! zoo een zeldzaam stuk en heb ik noit gelezen.
Hoe! gy die waard de lust van alle jonge Mans,
Wanschapen, zonder vorm, en buiten alle glans!
Wat ramp, wat ongeluk, wat gift heeft u geschonden?
Wat God heeft over u, zoo harden plaag gezonden?

Ey zeg eens wat 'er ſchort; want eiſt 'er iemand raad,
Die moet dan open doen de gronden van het quaad.
'k En wil u (zeid de Maagd) myn ontheil niet verbergen,
Ik heb, waarde Vriend, Cupido willen tergen,
En daar van komt my dit: Eilaas! gy kont het zien,
Ik ben aan alle kant geſteken van de byen.
Niet van een ſlechte zwerm, maar van de ſlimſte dieren,
Die uit Cupidoos korf, en om de Vryſters zwieren;
Dus, zoo gy oit myn Vriend voor dezen zyt geweeſt,
Geeft my doch heden raad, hoe dat men dit geneeſt.
De linker zweeg een wyl, en ſcheen 'er op te letten,
En gaat hem als bedroeft ontrent de Nymphe zetten;
En t'wyl zy nevens hem met groot verlangen zit,
Soo geeft hy eerſt een zucht en zeid, ten leſten dit.
De byën, weerde Maagd! die van Cupido komen,
Syn van een vreemden aard, en boven al te ſchroomen,
En zingen wonder zoet, maar ſteken lydig fel:
En naar een zoeten jok zoo word 't katte ſpel,
Maar als van dit gebroet een Vryſter word geſteken,
Al wat men in haer prees dat is terſtond geweken;
Haar Jeugd is zonder glans, haar luiſter zonder eer,
En die haar eens verzocht en wilze nimmermeer.
Ook kan 'er niet een menſch de ſnoode plaag genezen,
Of hy moet van de kunſt of van het ambacht wezen:
En ſchoon dat iemand heelt het droevig ongeval,
Noch blyft 'er vry genoeg dat noit genezen zal.
Hier op ving Cloris aan nog meer als oit te ſchryen,
Maar ſtraks de looze gaſt begonze wat te vlyen,
Ey (zeid hy) weeſt geruſt, ei ſtilt u zwaar verdriet,
U byën (lieve kind) en zyn de quaaſte niet
Myn dunkt ik weet 'er een die zal u quaal genezen,
Eer dat de guide zon zal weder zyn gerezen,
Maar die aan eenig menſch zyn gunſt en kunſte toont,
Behoort (gelyk gy weet) naar eiſch te zyn geloont,
Wy zyn te dezer tyd in alles vergeleken,
Cupidoos wreede byë heeft my en u geſteken:
Ik ben van deze pyn, 'k en weet niet, hoe geſtelt,
En gy zyt insgelyks aan alle kant gequelt,

Gy

Gy kond, indien gy wilt, myn druk en pyne ſtelpen,
En ik kan heden zelfs u droeve ſmerten helpen;
Komt laat ons wederzyds gaan heelen dit gequel,
Als d'een hand d'ander waſt, dan gaan de zaken wel.
Soo haaſt als Cloris hoort hèt ſlot van deze re en,
Soo quam 'er nieuwe Jeugd haar ryzen in de leden,
Sy keek den Herder aan, en zeid' hem, waarde Vriend,
Ik weet dat een die werkt naar eiſch vergolden dient:
En daarom ſteld het vaſt zoo gy my kond genezen,
Dat ik zal uwe zyn, en gy zult myne wezen:
Niet voor een korten ſtondmaarvoordengantſchen tyd,
Dat ik hier leven zal, en gy op aarden zyt.
Noch zal ik boven dat myn vee te zamen brengen,
En zal het al te maal met uwe kudde mengen,
Gy zult 'er mede doen als met u eigen goet,
Al heb ik meerder hoop als gy, ô Herder doet.
Dit was het krachtig woord dat Celadon verwaehte,
En 't viel haar uit den mond al raſſer als hy dachte;
Hy neemd het gunſtig aan, hy kuſt haar rechter hand,
En gaf op dit geſprek de Maagd een liefde pand.
Hy gaat daar op terſtond meliſſ'en ruiten plukken,
Hy gaat het Jeugdig zap haar op de wangen drukken:
Hy voegt 'er munte by, gedoopt in hooning raad,
En op den ſtaanden voet zoo voelt de Vryſter baad;
En doen hy nog een reis de knobbel had geſtreken,
Soo is het groot gezwel in eenig deel bezweken:
Maar als hy noch eenmaal gebruikt het machtig gras,
Soo wierd de ſchoone Maagd als zy te vooren was,
Hier op riep Celadon: Myn loon is al verſcheenen,
De bubbels zyn vergaan de knobbels al verdweenen,
Ik heb, ô Herderin, aan u myn kunſt getoont,
Nu is 't eenmaal tyd dat gy my weder loont.
Nu is 't eenmaal tyd dat ik na lang verdrieten,
Eens trooſt, door uwe gunſt, eens vreugde zal genieten,
Gelyk de reden eiſcht, nu is 't eenmaal tyd,
Dat ik eens uwe ben, en gy de myne zyt.
Nu is 't eenmaal tyd. Hy wou noch verder ſpreeken,
Maar ziet, het docht hem beſt zyn woorden af te breken.

Daar

Daar is, 'k en wees niet wat, dat ritzelt in het woud,
Daar op den Celadon zyn reden weder houd.
De Nymphen van het dorp, die haren Cloris miſten,
En niet als op het leſt van haar vertrek en wiſten,
Die zoeken over al waar datze wezen mag,
Om haar te doen verſtaan het einde van den ſlag,
Om haar te doen verſtaan hoe dat de geile Jongen,
Ten leſten met geweld: tot vluchten was gedwongen,
En zoo was afgerecht, dat gy niet meer en mocht,
En zoo ter naauwer nood, geſtegen in de locht.
Maar t'wyl zy in het woud aan alle kanten zochten,
Zoo vonden zy de Maagd vry beter als zy dochten,
Zy vonden haar geſpeel, verzekert van gevaar,
En noch een aardig quant gezeten nevens haar.
Zy zien in haar gelaat een wonder groot vernoegen,
Zy zien haar boven dat de handen t'zamen voegen,
En daar op treed het rot al vry wat raſſer aan,
En hoort daar over hand hoe alle dingen ſtaan.
Straks ryſt 'er dubbel vreugd, en al de friſſche Maagden,
Aan wie uit rechte zucht de zaken wel behaagden,
Die booden hun geluk, en tot een zoet beſluit,
Zoo vlocht het Maagden rot een kransje voor de Bruid,
Maar deze onverlet, zoo zyn 'er noch gevonden,
Die, ik en weet niet hoe, hier in vertwyffelt ſtonden;
Daar is een ſtille nyd die haar in 't herte knaagt,
Om dat 't Celadon met onzen Cloris waagt.
Zy wenſchten van de byën wel eens gequeſt te wezen,
Om door zoo lieven hand daar af te zyn genezen;
Zy wenſchten, maar om niet, en die het ſtuk benyt,
En draagd niet anders met als nepen van de ſpyt.
No't is in eenig feeſt de plaats zoo wel gemeten,
Of daar is eenig menſch die qualyk heeft gezeten,
Het is op dezen dag en menigmaal gebeurt,
Dat waar 'er iemand lacht, een ander weder treurt.

Pour avoir de tout, il faut avoir de cela.

VER-

VERHAAL VOL JAMMERS EN BEDROGS,

Dienende onder anderen tot een Spiegel, voor alle OUDERS, om met vlyt acht te nemen op hare DOCHTERS.

HEt is een oude ſpreuk; Wie menſche plag te vlieden
En geeft hem in het woud, afkeerig van de lieden
Die moet in zyn bedryf, en onder dezen ſchyn,
Een Geeſt van boozen aard, of wel een Engel zyn.
Ik zegge noch eenmaal, wie dikwils is verhoolen,
En gaat veel buitens weegs in dichte boſſchen doolen,
Verrukt in diep gepeis, daar is geen zeggen aan,
Syn brein moet voor gewis in vreemde bochten ſtaan.
Dit is van ouds gelooft. Op, op, verkleumde zinnen,
Ik wil een vreemd verhaal hier over gaan beginnen,
Ik wil een zeldzaam ſtuk hier brengen aan den dag,
Dat al wat Jonkheid hiet ten goede dienen mag.
Een Koopman over zee, aan wien de ſnelle baren,
En al de winden zelfs nu lange gunſtig waren,
Had geld by een vergaart zoo veel als eenig Man,
Met handel en geluk, te zamen rapen kan.
Hem was een jonge Maagd een eenig kind gebooren,
Een Kind dat ſchynen mocht van duizend uitgekoren,
Een Kind dat geeſtig is en van een zoeten aard,
En daar aan van der Jeugd geen koſten word geſpaart.
Soo haaſt een roos ontluikt, en toont haar ryke gaven,
Fluks zyn de byën daar om hen te mogen laven,

Soo

Soo haaſt de jonge Maagd begon haar zoeten tyd,
Soo werd de friſſche blom aan alle kant gevryd.
Waar geld en ſchoonheid is, daar zyn gewenſte zaken,
Die met een ſtille kracht de menſchen gaande maken;
Dit is van ouds geweeſt, en heden op den dag,
Soo gaat 't even zoo gelyk het eertyds plag.
Euglottus onder al, een van de beſte geeſten,
Een puikje van de Jengd, een luſt van alle feeſten
Die voegt hem by den hoop, en diend geweldig ſchoon,
Maar hy en al het volk zyn dienaars zonder loon.
Miſandre bleef gezet, en liet haar niet genaken,
Hoe ſchoon dat ieder een of al de Vryers ſpraken;
Hoe wel dat iemand vleid, hoe geeſtig ieder mind,
Sy toont haar even ſtaag tot paren ongezind.
Schoon dat haar iemand nood, en dat de jonge gaſten,
Haar baden tot vermaak, en op haar dienſten paſten,
Sy blyft gedurig t'huis, en houd zich byſter kort,
En niet een menſch en weet wat aan de Juffer ſchort.
Hoe zeer dat iemand klaagt van brand en minne-wonden,
Hy word van haar verſmaad en vaardig wech gezonden
Soo koel is haar gelaat, en waerom veel gezeid?
Het ſchynt dat haar de borſt in ys beſlooten leid.
Of ſchoon haar eenig Vriend hier over komt te ſpreken,
Sy recht de lieden af en vry met harde ſtreken,
En of haar Vader zelfs tot echte banden ried,
Sy blyft gelykze was, en acht zyn reden niet.
Charinus is bedroeft; dat haar verweende zinnen
Syn in haar groene Jeugd onwillig om te minnen;
Hy wenſt haar bruilofts feeſt hy wenſt een ſchoone vrugt
Want zoo een eenig Kind dat maakt hem ſtaag bedugt.
Dit was een groot verdriet voor al de jonge lieden,
Die met een vollen ernſt haar trouwe quamen bieden,
En zweven om het huis; maar voor Euglottus meeſt,
Die (waar hy wezen mocht) is by haar met den geeſt.
Hy was van ſnegen aard, en hadde lange jaren,
Veel ſteden door gereiſt, en landen om gevaren,
Dies had hy veel gezien, en menig ding bemerkt,
Daar uit de rouwe Jeugd haar brein en oordeel ſterkt

Hier

Hier quam de liefde by, die kan de menſchen ſlypen,
Die kan de rouwe Jeugd en groene zinnen rypen,
Maar des al niet te min, al wat hy oit bedagt,
Daar werd door zyn verſtand geen voordeel uitgewragt.
Eu. lottus, dus onthaalt, die leid geheele nachten,
Gedurig om gevoert met vreemde na gedachten;
Hy weet niet hoe 't 'er gaat, of wat 'er ſchuilen mag,
Dat hy een friſſche blom zoo byſter killig zag.
Hy weegt het zeldzaam ſtuk met wel bedagte zinnen,
En roch en weet hy niet wat dat hy zal beginnen.
Doch na een lang gewoel zoo maakt hy dit beſluit,
En borſt, als buiten hoop, in deze woorden uit;
Wat doet een Vryer niet om zynen brand te ſtelpen?
Al waar geen deugd en baat, daar moet de duivel helpen:
Ik heb nu lang gedaen al wat een eerlyk Man,
Ten dienſte van de Vrou te wege brengen kan,
Ik heb om niet geproeft wat herten kan bewegen.
Nu word myn grillig hooft tot ſlimmer raad gegeven.
Ik wil den af grond zelfs en al het helſch gebroed.
Bewegen, zoo ik kan, tot trooſt van myn gemoet.
Ik wil de zwarte kunſt en al haar nare ſtreken,
Gaan nemen by der hand, ik wil met nikkers ſpreken,
Ik wil, maar niet te verr', daar is noch ander raad,
Die my te dezer uur by menſchen open ſtaat.
Doen Ammon was verlieft, en ſcheen van luſt te ſterven,
Een Vriend vol hoofs beleit die deet hem trooſt verwerven
Alleen maar door een trek, dien hy den Jonker wees,
Waar uit dat naderhand een vreemde handel rees.
Ik weet een oude ſchalk, die woont hier by de buren,
Vol lagen, vol bedrog, en duizend ſlimme kuren;
Hy is een loozen vos die al het Ryk bedriegt,
Die noit geruſt en ſlaapt dan als de duivel wiegt:
Zyn luſt is quaed te doen, hy weet verſcheide ranken,
Waar over boven al de Vryers hem bedanken,
Daar is de linker t'huis; want zyn door trapt verſtand,
Dat ſpeelt in volle kracht ontrent de minne brand,
Dien wil ik eerſt om raad op al myn zaken vragen,
En wat hy dienſtig vind dat wil ik heden wagen,

Het

Het gaat dan zoo het mag. Wanneer men hollen moet,
Zoo dient 'er niet gegaan als met een snellen voet.
Wie eenmaal heeft bestaan te danzen met de dwasen,
Die moet al verder in, die moet geweldig rasen,
Die moet 't al bestaan wat bate geven mag;
Wie stoutst hier gaan te werk die doet den besten slag.
Terstond na dit gesprek gaat hy den linker vinden,
Een brein vol slim beleids, een zeil van alle winden;
Die leent hem straks het oir, en opent zynen raad,
En die word met 'er haast veranderd in de daad.
Let op het slim beleid. Charinus hadde slaven,
Die om een klein gewin by dage moesten draven,
Ten dienste van het volk dat hen ten huire nam,
Maar keerden wederom wanneer den avond quam.
Hier onder was een Moor, die, mids zyn geestig wezen,
En om zyn kloek vernuft, van ieder werd geprezen;
Hier wist Euglottus van, hy zag 'er voordeel in,
Ook uit een kleine zaak ryst dikmaal groot gewin.
Hy doet hem door een Vriend, een van de naasteburen,
Hy doet om kleinen loon den slaaf in stilheid huren;
En na dat hem de Moor ten dienste was gebracht,
Zoo tyd hy na het veld en geeft hem op de jacht.
En als hy door het woud een winnig heeft getreden,
Zoo daalt hy van het paard, en geeft hem na beneden;
Hy roept den huur ling daar, en vraagt hem menig ding
En hoe het zynen heer, en al de knechten ging;
Hy vraagt hem na zyn land, en waar hy is gebooren,
En door wat ongeval zyn vryheid is verlooren,
En wat hem daar ontrent of elders is geschiet,
Maar wat hy vragen wil, en vraagt hy efter niet
De slaaf, in zoete taal, zoo gunstig aan gesprooken,
Is door een stille vreugd, gelyk een roos, ontlooken;
Hy bied den Ridder eer, en doet hem goed bescheid,
En hem word meerder gunst en voordeel toegezeid;
Want als hy oorlof nam om na zyn huis te keeren,
Liet hem de Jongeling een goude kroon vereeren,
En bad hem boven dien, den naasten zonne-schyn,
Hem weder dienst te doen, en by te willen zyn.

Dit

Dit pleegt de jong Gezel wel zes of zeven dagen,
En 't is hem groot vermaak de Moor te mogen vragen,
Ten leſten zeid hy dit: Hoor Abdon, lieve vriend,
't Is my een groote vreugd' van u te zyn gedient;
Gy hebt een geeſtig brein. en vry geen ſlechte ſtreken,
ô! Woud gy maar een woord voor my ten beſten ſpreken,
Aan haer dien ik bemin, en voor de ſchoonſte ken,
Gy zoud een preuve zien of ik ook dankbaar ben:
Gy zoud haaſt konnen zien dat ik ze kan vergelden,
Die oit een gunſtig hert voor my ten pande ſtelden;
Ik zeg u Vryheid toe, ook heden op den dag,
Zoo ik de minſte gunſt van haar genieten mag.
De Moor in dit verhaal die ſtond gelyk verſlagen,
Hy was in groot beraad hoe zich te zullen dragen,
Of wat hier in te doen; hy zag den Jongeling,
Hy zag dat hem het leed tot aan herte ging.
Hy zag een droevig nat hem op de wangen vlieten,
En van zyn aangezicht tot op zyn boezem ſchieten.
Heer Ridder, zeid de Moor, en quelt u zinnen niet.
Ik weet gewiſſen raad en trooſt voor u verdriet.
Ik wil u met beſcheid ten vollen openbaren,
Al wat 'er omme gaat en my is weder varen:
Zy die gy dus verheft, en zoo volkomen vind.
En acht ik geenzints waard van u te zyn bemind.
ô God van Hemelryk! hoe gaan des werelds zaken,
De ſlaaf die voor u ſtaet die mag haer bed genaken,
Beziet my zoo gy wilt: Miſandre, waarde Vriend,
Heeft myn noch deze nacht van hare Jeugd gedient,
Heeft my noch deze nacht haar teeren ſchoot ontſlooten,
En ik heb menigmael haar zoetſte deel genooten,
En dat na vollen eiſch: en waarom langer praet:
Dat gy van herten wenſcht daar ben ik van verzaat.
Sy komt in myn vertrek en tot myn koets genaken,
Met ſchoenen van cattoen, om geen gerucht te maken,
Zy geeft haar in het bed: en ſtrekt haer nevene my,
Dies ben ik even 's nachts in ſtage ſlaverny;
Want ſchoon ik moede ben, en wenſcht te mogen ruſten;
En geenzints ben geneigt tot ſpel en minne luſten,

Noch word' ik evenwel by wylen op gewekt,
Als zich de jonge Maegd ontrent myn leden ſtrekt.
Maer eer het eerſte licht de wereld komt genaken,
Zoo weetze na de kunſt in ſtilheid wech te raken,
En noit en weet 'er menſch wat dat 'er is geſchiet.
Nog hoe een vuile ſlaaf een ſchoone Maagd geniet.
Zyt gy nu tot de luſt zoo byſter zeer genegen,
Ik weet tot u vermaek al vry bequame wegen;
Gy zult haaſt zyn gedient, miſſchien noch deze nagt,
Van al dat u gemoed uit dezen handel wagt.
De Jonker was verſchrikt als dit de Moor verhaelde,
Het ſcheen dat hem een droom door al de zinne maalde,
Dies ſprak hy tot de ſlaaf: 't Is zeker dat je raeſt,
En dat u eenig ſpook de zinnen heeft verdwaaſt.
Ik houd' dat u een geeſt by nagte komt beſtooken,
Wanneer u door de ſlaep het oordeel is gebrooken.
Ixiön heeft een wolk in ouden tyd gekuſt,
En hield door Juno zelfs zyn vier te zyn gebluſt.
Neen, Heer, met u verlof, ging Abdon weder zeggen,
Het ſtuk is al te klaer, en niet te wederleggen,
De Vryſter, u bekent, is ja myn eigen boel,
't En is geen ſpookery dat ik met handen voel.
Ik weet 't voor gewis, wanneer de zonne paarden,
Haer zullen met den dag ontrekken van der aerden,
En dekken met den nagt geheel het aardſche dal,
Dat zy al wederom tot my genaken zal.
Ik ken haer gantſch bedryf, ik hebbe vaſte peilen,
Wanneer zy is geneigt haer ſchoot aen my te veilen;
Sy heeft my door een wenk op heden doen verſtaen,
Dat zy al menigmaal voor dezen heeft gedaen.
Euglottus evenwel en konde niet gelooven,
Dat Abdon van haer eer Miſandre kon berooven;
Dies word hy gantſch beluſt, te leeren uit de daed,
Wat hier van wezen mag, en wat 'er omme gaet
De nacht komt onder dies den Hemel overtrekken,
En met een duiſter kleed de gantſche Wereld dekken;
De Vryer tyd te werk, vermomt zyn aen gezicht,
En neemd tot zyn verrek een zolder zonder licht,

Een

Een wonder rou geſtel: daer gaat hy neder leggen,
En laat hem van de Moor in alle ding gezeggen,
Hy vind een ſlordig bed, gelyk een ſlaaf gebruikt,
Die zig eerſt moede werkt en dan zyn oogen luikt.
Daer is het ſtuk gezet, en Abdon door geſloopen,
En ik en weet niet, hoe, in duiſter wech gekroopen,
Daer ligt den Moor en ronkt, hy ſlaapt den gantſchen nagt
Terwyl de jongeling met angſt zyn kans verwagt.
Maer ſchoon of al het Huis in ſtilheid is gekomen,
De deuren toe gedaan de lichten wech genomen,
Van haar is geen gewag, men hoort 'er geen geluit,
Dies maakt de Jongeling een wonder vreemd beſluit.
Hy denkt of dat de Moor (gelyk de ſlaven plegen)
Tot lagen, tot bedrog, tot ranken is genegen:
Hy denkt of hem den boef mocht brengen aan denood,
Of om zyn vuil gewin mocht brengen aan de dood.
Hy word by-na gezint zich uit het huis te maken,
Maar kan vermids de nacht, niet van de zolder raken;
Hy vreeſt te zyn gehoort, en dan te zyn verraſt,
En even voor een dief te werden aan getaſt.
Maer eer de bleeke ſchrik verliet zyn koude leden,
Zoo quam de jonge Maagd al zachtjens aan getreden,
Een Was-licht was haer Kaers, dat gaf een kleine vlam,
Die niemand werd gewaar of in het huis vernam.
Haer zokken van cattoen of zachter ſtof geweven,
En konden geen geluid op trap of zolder geven:
Zy was met nacht gewaad verçierd gelyk een bruid.
Zy quam tot aan de koets, en blies haar kaarsjen uit,
Euglottus bleef gezet: zy ging haar neder leggen,
En hy ontfing de Maagd ook zonder iet te zeggen;
Syn vreeze was gedaen, vermids hy werd gewaar,
Dat zy was nevens hem, en hy benevens haar.
Miſandre was verbaeſt, zy voelt ontrent de leden,
Iet anders alsze plag, onzeker van de reden.
(Daar is een wyd verſchil hoe dat een Edelman,
En hoe een moede ſlaaf, zich hier generen kan:)
Zy ſpreekt Euglottus aen, zy gaet hem ondervragen,
Waar uit in hem ontſtaan zoo dichte minne-vlagen:

Ke, zeidze lieve vriend, en doet u niet te kort:
Waarom u jonge ziel zoo quiſtig uit geſtort?
Indien ik bidden mag, begeeft u om te ruſten,
De maat is ook een deugd ontrent de minne luſten;
Wie al zyn koſt verſlind ontrent het middag maal,
Vind als het avond werd, zyn tafel byſter ſchraal.

Euglottus niet een woord, tot hem de gantſche leden
Zyn moede, zyn ontzet, en dapper af gereden,
Doen ging hy Ammons gang, het vier werd uit gebluſt,
Wanneer men heeft gepeilt de gronden van de luſt.
Hy gaat een korte wyl in ſtilheid overleggen,
Wat hem nu ſtaat te doen, en wat 'er is te zeggen;
Maar zy docht onder dies wat haren Moor ontbrak,
Om dat hy niet een woord in al den handel ſprak.
Wat ſchort 'er zeid de maagd, wat mogt u dog bewegen,
Dat gy noit ſtil en waard, en efter heb gezwegen?
Wat ik u bidden mag, zeg met een gunſtig woord,
Wat leden meer als oit u leden heeft bekoort,
Wat zoo een grooten brand in u heeft konnen ſtoken,
En waarom noit een woord hier over uit geſproken?

Geeft

Geeft hier doch reden van. Hier barst Euglottus uit,
En donderd over haar met wonder hard geluit:
ô Sluip-ziel zonder eer! ô schuim van alle Vrouwen!
Wie kan in dit geval zyn gramschap wederhouwen?
Wie kan door redens kracht betoomen zyn gemoet,
Daar gy ons dit verdriet en u die schanden doet?
Laat gy een rauwen slaaf u teere wangen kussen,
En in u teere schoot zyn vuile tochten blussen,
ô Schandvlek aller Jeugd! ô monster van het land!
Van wiens onguur bedryf noit mensch geschreven
Hoe menig Edelman heeft u wel eer gebeden, (vand;
Heeft u staag aan gegaan met al de beste reden,
Heeft in u staag gezocht zyn troost en echte Wyf,
En kiesje voor de trou dit schendig tyd verdryf?
O spyt! ô grouzaam werk! dat noit en is geweten,
Dat noit wat leven heeft zyn leven zal vergeten.
Wie zag 'er slimmer daad voor dezen oit geschien?
Wie kan 'er vuilder ding in duizend jaren zien?
Wat heb ik uit gestaan wat heb ik niet geleden.
Als ik maar eens en dacht aan uwe teere leden?
Gy waard aan myn gemoed gelyk een waarde schat,
En ziet! gy zyt een poel van ik en weet niet wat
Een kot, een goire kuil, daar bengels, guiten, slaven,
Is veilig toe gestaan haar lust te mogen laven.
ô Schennis zonder grond! ô noit bedachte smaat,
Die al wat leelyk is in vuil te boven gaat!
Maar waarom meer gezeid? het is genoeg gesprooken,
Ik heb myn lust gedaan, ik heb myn leed gewrooken,
Gy blyft nu die je zyt, een morshoek van een boef,
En weet dat ik voortaan uw gunste niet en hoef,
U liefde niet en wil. Waar zal Misandre blyven?
Wie kan haar killig hert, haar bleiken mond beschryven,
Het scheen dat haar de ziel als van een donderslag,
Vermorzelt, wech gerukt, en zonder wezen lag.
Haar oog is zonder glans, haar geest van haar geweken,
Haar mond is onbequaam om iet te konnen spreken,
Haar brein is buiten spoor; haar zinnen op de vlucht,
En wat haar adem blaast dat een is stage zucht.

Euglottus maakt hem op en ſtaakt zyn hevig ſchelden,
Hy wenſcht te mogen zyn te midden op de velden:
De Moor doet hem gelei. en wyſt den Edelman,
Hoe dat hy met gemak van daar geraken kan.
Daar ging de Vryſter aan: o God! doet my genade,
Ik ben nu buiten hulp en even buiten rade,
Ik ben nu buiten trooſt, ik ben eilaas! ik ben,
In zoo verboſten ſtaat als ik een menſche ken.
Ik ben nu zonder eer; ach was ik zonder leven,
Ach! waar ik in de lucht tot flenters wech gedreven,
Ach: waar ik van de zee geſlingert aan de ſtrand,
Ach: waar ik van de ſtroom begraven in het zand
Ach! ware my geſchied dat Myrthe quam te beuren,
Dat ware my een trooſt in dit ellendig treuren:
ô! Dat een harde ſchors myn aan zicht dekken mocht,
En dat ik noit en zag de ſtralen van de locht:
Ach! waar ik nu een boom te midden op den velde,
En dat 'er niet een menſch van myn verdriet en melde?
Een boom en dien ik niet, my voegt geen jeugdig blad,
Ik ben myn eere quyt, dat is myn beſte ſchat
Och of den Hemel viel, en wou myn ſchande dekken,
En wou myn hoogſte ſmaad met duiſter overtrekken:
Och! of het aardſche dal ontſloote zynen mond,
En ſlokte dezen romp tot in zyn diepſte grond:
Ach! of dit hoog gebou op my quam neder ſtorten,
En wou myn herten leed en droeve dagen korten:
Och! of den hoogſten berg van boven neder quam,
En in een oogenblik myn droevig leven nam.
Noch is 't niet genoeg: Och! of dit droevig wezen,
Dit groot, dit Wonder-Al, te zamen op gerezen,
Quam vallen over my gelyk een groote baar,
Soo dat 'er niet een ſtuk van my te vinden waar.
Dat is myn hoogſte wenſch; ô mocht ik dat verwerven,
Ik wou in dit verdriet met blyder herten ſterven:
Ik wou, indien ik mocht, tot trooſt van deze pyn,
Ik wou, indien ik mocht, tot ſtof gemalen zyn.
Ik wou, maar wat, och arm! wat zal ik vorder wenſchen
Ik ben een ſlet, een ſloir, een ſpot voor alle menſchen.
Ik

Ik ben het snoodste spook dat oit de wereld zag,
Soo dat geen duister hol myn schuil hoek wezen mag.
Waar zal ik henen gaan? al dekten my de bergen,
God zal my lykewel ook daar zyn oordeel vergen:
Al school ik alle tyd in plaatzen zonder licht,
Noch sta ik even naakt voor Godes hel gezicht.
Al mocht ik met den wind door al de wereld vliegen,
Nog kan ik evenwel den Schepper niet bedriegen.
Al daald' ik in de zee, en haar oneindig diep,
't Is open voor den HEER wat hy te vooren schiep.
Al mocht ik met de zon door al de wereld rennen,
Nog zal dat wakker Oog ook daar myn zonden kennen.
Al zonk ik even zelfs tot in den zwarten poel,
God vond myn bange ziel ook onder dit gewoel.
Wat raad dan, treurig hert? Ik wil gaan henen dwalen,
Door wegen noit bezocht, door onbekende palen,
Tot ik eens vinden zal een aardryk zonder gras,
Daar op tot heden toe geen levend' dier en was;
Daar niet een vogel zingt, daar nimmer frissche boomen,
Haar toonen op het veld, of groeyen aan de stroomen:
Daar niet als rotzen staan, ontbloot van alle groen,
Die niemand dienstig zyn of eenig voordeel doen.
Daar wil ik even staag myn tranen laten vloeyen,
Tot dat door myn geschrei de beeken zullen groeyen,
Tot dat ik neder zyg uit druk en ongeval,
Tot dat ik heden zelfs een beeke worden zal:
Hoe zoet is ook de dood, als ons bedroefde zinnen
Door eenig zwaar gequel, haar laten overwinnen,
De baar is dan een vreugd, het graf is herten wensch,
En ziet dit is de stand van my, ellendig mensch.
Maar t'wyl haar droef gemoed aldus bestond te klagen,
Soo quam de dageraad met haar vergulden wagen,
En bragt op haar karos het voorspel aan den dag,
Dies liet de juffer af van haar bedroeft geklag.
Sy neemt haar slechtste kleed, zy dekt haar naakte leden,
En is met stillen gang ten huizen uyt getreden
En vorder uit de stad: maar niemand is bekend,
Waar dat na dit vertrek de Vryster is belent.

Men heeft alleen verſtaan dat zy is komen doolen,
Daar zeker kluizenaar, in 't dichte woud verhoolen,
Sat in een diep gepeis, en dat hy daar vernam,
Dat zy (des onbewuſt) ontrent zyn wooning quam,
Dat zy daar met verdriet haar zonden quam verfoeyen,
En ſcheen als even ſtaag in tranen wech te vloeyen;
Dat zy haar mager lyf wou ſmakken in den ſtroom,
Dat zy haar teeren hals wou hangen aan een boom:
Dat zy haar met een mes wou in den boezem ſteken,
Om op haar eigen zelfs haar leed te mogen wreken:
Maar dat de goede Man haar beter dingen ried,
Soo dat haar droeve ziel het leven noch geniet.
Dat zy den Heremyt haar zonden had beleden,
En van hem was getrooſt met al de beſte reden,
Die God den menſchen geeft: maar datze lykewel,
Die trooſt niet aan en nam maar bleef in haar gequel
Dat hy de Juffer gaf een grof en zeldzaam laken,
Om van die ſlechte ſtof voor haar een kleed te maken;
Dat zy na dit onthaal ging dieper in het woud,
En dat geen menſch en weet waar zy haar wooninghoud.

Dat

Dat hy in haar vernam een wonder groot berouwen,
Met opzet noit een man na dezen aan te ſchouwen:
Dat zy nu ſteke blind voorzeker werd gemeent,
Mids zy gedurig treurt en zonder einde weend.
Haar aanzicht, zeid de Man, en eertyds roode wangen,
Die zyn door bleeke verw als met de dood bevangen,
Haar geeſten zonder vreugd, en ſtaag in diep gepeis,
Haar aders zonder bloed, haar leden zonder vleis,
Haar borſten wonder blaau door kracht van harde ſlagen,
Soo datze wonder vreemd en byſter deerlyk zagen,
Haar oogen ſtonden hol en in het brein gedrukt,
Haar vlegten eertyds ſchoon, by vlokken uit gerukt,
Haar wezen als een ſchim, zy gaat ontrent de beeken,
En ziet hoe zeer de jeugd van haar is af geweeken,
En dat is haar vermaak: Siet daar een jonge Maagd,
Die haar mis maakt heid pryſtenvan'erſchoonheidklaagt
Wanneer zy ſlapen wil, zoo neemtze groote ſteenen,
En neigt daar op het hooft, en moede van te weenen,
Vernieud haar tot den druk; haar ſpys is anders niet,
Als wortels uit 't boſch en water uit de vliet,
Sy wenſt voortaan niet meer in haaſt te mogen ſterven,
Sy wil eerſt beter trooſt van haren God verwerven,
Zy wil dat eerſt den Geeſt haar in den boezem ſtraalt,
Eer datze neder zygt of in den grave daalt.
Men hoorde voor het leſt haar goede dingen zeggen,
Die als een waarde ſchat zyn dienſtig op te leggen;
Men zag hoe zy haar wrong en by den haire trak,
En tot haar eigen ziel in dezer voegen ſprak:
De duivel is van ouds een meeſter om te liegen,
Hy kan, door ſlim beleid, een vroome ziel bedriegen
Hy brengt, door enkel liſt, de menſchen in gevaar,
Want hy was over lang een duizend konſtenaar.
Wanneer hy tot het quaad ons herten wil bereiden,
En tot zyn duiſter werk en van haar plichten leiden,
Zoo ſtelt de linker vaſt, dat al het ſlim bejag,
Noit ruchtbaar worden zal, of komen aan den dag,
Hy toont ons (zoo het ſchynt) een kamer zonder glazen,
Een ſtil, een duiſter hol een lok-aas voor de dwazen.

Hy zeid ons boven dien, wat hier oit werd gedaan,
Sal in een ſtage nacht verzegelt blyven ſtaan.
Maar in het ſtil geheim (dat duiſter ſchynt te wezen,
En daar noit gulde zon of mane komt gerezen)
Daar is een groene ſchuif ter zyden af gemaakt,
Die vaardig open gaat ſchier eerze werd geraakt.
En als het leelyk ſtuk ten vollen is bedreven,
Zoo weet die looze vos een helder licht te geven;
En ſtraks word dan gezien, als in den hellen dag,
Al dat verhoolen ſcheen, en in het duiſter lag,
Daar berſt de ſchennis uit, als in haar volle leden,
En word van alle kant geweten in de ſteden,
Geroepen in het land, en waar men menſchen vond,
Dies lacht de vuile geeſt als met een vollen mond.
Bedrieger, als gy zyt, wat heb je niet geloogen,
Wat heb je my verleid en uit 't ſpoor getoogen!
O Wee! dat ik myn oor aan u oit open gaf,
Gy zyt een leugenaar, ook van den eerſten af.
Gy zyt die ons gemoed van eere kond berooven,
O! Dat geen jonge Maagd u meer en moet gelooven!
O! Dat u nooit de macht en werde toe geſtaan!
Om iemand oit te doen dat my is aan gedaan.
O Woude nu ter tyd het aerdryk my verſlinden,
Wat daar en is geen trooſt voor myn verdriet te vinden!
Myn ziel die ligt en woelt als in een ſtage dood;
Want daar is helſche pyn ook binnen dezen ſchoot.
O God! als gy den menſch laet tot zyn eigen zelven,
Waar heen en valt hy niet? Hy zal hem kuilen delven,
Tot in der hellen zelfs, tot in den afgrond toe,
Hy zygt gedurig af, en niemand weet 't hoe
Ook van een klein begin, en van geringe zaken,
Soo kan men tot een val in korten ſtond geraken;
't Een quaad brengt 't ander in, het oog verleid den geeſt
En ſtraks zoo word de menſch een onvernuftig beeſt.
De beſte van den hoop tot aan de wyſte lieden,
Zoo God hem niet en ſtyft, en kan het niet ontvlieden:
Fylaas! dit aarden vat is al te lydig krank,
Het zoekt, men weet niet hoe, zyn eigen ondergank.

En

En ſchoon wy menigmaal na goede dagen trachten,
Het vleeſch noch evenwel vermeeſtert ons gedachten,
Vermeeſtert alle tucht, ook ſchoon men die bewaart,
En ziet, dit is de ſtand van dezen broozen aard.
Wat is 't dat my bedorf? dat eerſt myn hert vervoerde,
Dat my door vuilen brand de teere zinne roerde?
Eylaas! 'k en weet 't naau hoe dat ik eerſtmaal viel,
En wat het vier ontſtak in myn beroerde ziel.
By trappen word de menſch van zonden in genomen,
En zoo ben ik, eilaas! in dit verdriet gekomen;
By trappen quam de luſt in dit ellendig hert,
Tot dat ik van het vleeſch gehcel bezeten werd.
Myn Vader was te ſlap en ik van teere jaren,
En Vryſters in 'er Jeugd zyn wonder brooze waren,
Sy worden haaſt ontçiert, en al te licht beſmet,
Indien men niet met ernſt op al haar wegen let.
Het is licht goed te zyn, wanneer men is verſcheiden,
Van dat ons zwak gemoed ten quade kan verleiden;
Dus zoo 'er iemand wil van luſten zyn bevryd,
Al wat de zinnen tergt is nut te zyn gemyd.
Onthoud dit, zoete Jeugd, ik ſpreke van gevoelen,
Ik weet waar uit de luſt in my begon te woelen,
En hoe dit vorder ging en wat myn hert verried,
En wat tot myn verderf ten leſten is geſchied.
Wat zal ik nu beſtaan, waar zal ik henen keeren?
Sal my te dezer uur de wanhoop overheeren?
Sal ik nu t'onder gaan, en ſmelten in verdriet?
ô God! myn eenig Heil, ik bidde, lyd 't niet
De zonde die wel eer in Sodom was bedreven,
Die vind men in u boek aldus te zyn beſchreven; (a)
Als datze grouzaam was, en van der aarden klam,
Ja boven in de lucht tot aan den Hemel quam.
Maar die na rechten eiſch u liefde wil bemerken,
Vind dat u Vader gunſt gaat boven alle werken,
Die oit door uwe macht voor dezen zyn gemaakt;
En ziet, dit is een trooſt die my de ziele raakt.
Genade, lieve God, genaad' is myn begeeren,
Wilt dat na wanhoop ſmaakt uit myn gedachten weeren;

(a) Gen. 19. 13. Daar

Daar is een ſtaage worm die my gedurig knaagt,
En myn benaaude ziel tot in der hellen jaagt.
Genade, lieve God, wat kan ik anders zeggen?
Ik wil myn droeven mond in ſtof en aſſchen leggen,
En kirren als een duif, en pypen als een kraan,
En noch zal lykewel myn ziele niet vergaan.
Ik voel een ſtillen galm in myn gedachten ſpreken,
Die ſtyft myn zwakke ziel, al wasze ſchier bezweken
Hoe zyt gy, lieve God, zoo goedig aan den menſch!
Myn druk verkeert in vreugd, myn leed in hertenwenſch.
Ik weet op heden dank ook aan myn ſnoodſte zonden,
Daar heb ik even trooſt en voor deel in gevonden,
Door Godes hoogſte gunſt. Een ſlange vol fenyn,
Na regten eiſch gebruikt, die kan ook dienſtig zyn.
Het laatſte dat de Man heeft van de Maagd vernomen,
Dat was een droef gezang uit haren mond gekoomen,
Sy bleef tot in der nacht gedooken in het rys,
En haar verdrietig lied dat ging op deze wys.

ZIEL-SUCHT

Op de Wyze: *Als Thyrſis al de nacht*, &c.

LAatſt als myn droeve ziel,
Met innerlyk geklag,
Haar zonden over zag,
Was 't dat haar dit ontviel:
ô Los gepeis!
En dertel vleis,
Waar hebje my gebracht?
Ik ben verzonken in een droeve nacht
Dies zal ik, ô Heer!
Staag en even zeer,
Nu en immermeer,
Kermen, kermen, kermen;
Wilt doch myner eens onferme
Dat ik leve t'uwer eer

Al wat ik eertyds zocht,
Met ongetoomde laſt,
Daar in vond' ik nimmer luſt,
Als ik het recht bedocht,
ô Los gepeis!
En ydelvleis,
Hoe ſpeelt gy met de Jeugd?
Gy bied ons ſlechts maar ſchim en ſchyn van vreugd'.
Ach! de geile min'
Soet in haar begin,
Doet myn droeven zin,
Kermen, kermen, kermen,
Wilt doeh myner eens ontſermen.
En weeſt, Heere, myn gewin.

Ik zoek myns herten wenſch,
Niet in dat de wereld roemd'
Of iet dat men ſchoonheid noemd'
Ik word een ander menſch.
ô Los gepeis!
En ydel vleis,
Verlaat nu dit gemoed
Gy zyt, ô God alleen myn hoogſte goed,
Dies zal ik voortaan,
Treurig voor u ſtaan,
Of gedurig gaan,
Kermen kermen kermen,
Tot gy myner zalt ontſermen;
Siet ô Heer! 'u Maget aan.

Maar waarom bang gemoed, wilt gy myn ziele quellen,
En dalen met verdriet en wanhoop in der hellen!
Wie God uit waar berou in heten tranen bid,
Die vind ten leſten trooſt, ook daar hy treurig zit.
Ik wil van God behulp, en heil en zegen wachten,
Een recht gebrooken hert en kan hy noit verachten:
Hy zal noch dit gemoed eens trekken uit de pyn,
Indien niet in het vleeſch, het zal hier namaals zyn.

De

Dedood die God den Zoon heeft eenmaal willen ſmaken,
Het bloed by hem geſtort dat zal my zuiver maken,
Hoe grouzaam dat ik ben, dat ſtel ik heden vaſt,
Schoon al het helſch geſpuis met open keele baſt.
Ik ga dan waar ik mag, ik wil door boſſchen kruipen,
Ook ſchoondaar eenig dier myn bloed mogt komen zuipen
Myn loop die is volbracht, myn tyd is uit geleeft,
Ik reize tot het volk dat in der hoogten zweeft.
Dat voor den Schepper ſtaat, en uit zyn Heilig Wezen,
Kan diepe wonders zien, en hooge zaken lezen.
ô God! myn hert verheugt ook in dit ongeval,
Ontfang myn bange ziel als die verhuizen zal.
Reinaldus uit zyn Kluis ter heiden in geweken,
Die hoorde met vermaak de droeve Vryſter ſpreken,
En daar op kreeg de Man een zoet en diep gepeis,
Hy wou, indien hy mogt, ook ſcheiden uit het vleis:
Hy zei, na dit geſprek, haar op verſcheide ſtonden,
By hem te zyn gezocht, maar noit te zyn gevonden,
Zoo dat hy niet en weet of zy noch heden leeft,
Dan of ze zonder lyf en met de geeſten zweeft.
Als dit Euglottus hoort na rechten eiſch vertellen,
Daar hy in vreugde zat ontrent zyn Med'-gezellen,
Zoo word hy ganſch beroert tot aan zyn ingewand,
En in zyn gram nen geeſt ontſtond een heeten brand.
De ziel word hem verrukt, hy voelt zyn hert beſtryden,
Door jammer, herten leed, en enkel mede lyden:
Hy roept den Moriaan, hy vraagt den linker af,
Wat hem den eerſten grond tot dezen handel gaf;
De Moeder (zy de ſlaaf) die was haar vroeg ontvallen,
En dat was d'eerſte trap van dit oneerlyk mallen:
De Vader is een Man die op geen zaken let,
Als dat hy tot gewin zyn fuiken open zet;
Dies mogt ik met gemak de jonge Vryſter ſpreken,
En ging haar dikmaals aan met ongewoone treken.
Ik heb in 't machtig Hof van Perſen eens verkeert.
Daar heb ik van een Turk een ſlimmen greep geleert.
Ik weet door zeldzaam kruid, en door een liſtig jokken,
En woorden van de kunſt de Vryſters aan te lokken:

Ik

Ik weet dat in het land geen Vryer oit en wiſt,
En wat ik dus beſtond en heeft my noit gemiſt.
Ik kond' aen haer gelaet, en aen haer oogen merken,
Wanneer de gulle Jeugd in haer begon te werken,
Dan wiſt ik bever geyl en ander vreemd bejag,
Te mengen onder een, te brengen aen den dag,
Ik zeide, dat het was bequaem om af te dryven,
Al wat 'er ſchorten mag ontrent de jonge lyven,
Al wat 'er ſchorten mag ontrent een teere Maegd,
Die van een vreemd gewoel in hare leden klaegt.
Dit namze willig op: Maer was eilaes! bedroogen,
Ik had 't al verçiert en uit den duim gezoogen;
't En was geen heilzaem gras, maer wel een hitzig kruid
Niet dienſtig voor een Maegd. of voor een jonge Bruid,
Maer voor een ritzig Wyf, dat ſtaag haer geile leden,
De luſten over geeft, al wordze noit gebeden:
Hier door wierd haer gemoed zoo krachtig op gevat,
Dat zy tot aen de ziel in hette driften zat.
En als dit op den dag by haer was in genomen,
Soo wiſt ik in der nacht in haer verrrek te komen;
Ik wiſt 't voor gewis hoe datze was geſtelt,
En wat een vreemd gewoel haer teere zinnen quelt,
De duif was zonder gal, zy vliep met open deuren,
Als ſlecht en onbewuſt wat dat 'er kan gebeuren:
Daer was geen ſnege Vrou ontrent het huis beſlag,
Daer was geen Moeder zorg die na de Dochter zag.
De Vader woelde ſtaeg: ik kon de Man believen,
Als ik hem maer en ſprak van geld en wiſſel-brieven,
Van handel op de beurs, van ſchepen op de ree,
Van nering in het land, of voordeel op de zee,
Want dan was zyn gemoed zoo byſter op getoogen,
Dat hy noit recht en zag, hoe zeer hy werd bedroogen,
Syn herr was ſtaeg bezorgt om groot en magtig goed,
Maer hy en ſloeg geen oog ontrent zyn eigen bloed.
Ik dan ontrent het bed in ſtilheid neer gezeten,
Geliet my gantſch bezorgt om haren ſtaet te weten;
Ik voeld' haer raſſen pols en ſnellen aderſlag,
En zeide wat haar baet of hinder geven mag.

En onder dezen schyn zoo quam ik zomtyds raken;
Dat ik en myns gelyk noit eens en moet genaken:
Ik zag haer teere borst zoo wit gelyk een zwaen
Die voor een zwarten Moor noit open had gestaen.
Noch wist ik even dan een lang verhael te maken,
Van myn beroemde stam en diergelyke zaken:
Ik zeid' haer menigmael. Al ben ik maer een slaef,
Myn Vader is een Vorst en meer als eenig Graef.
Myn Moeder is wel eer uit Konings bloed gesprooten;
En ik heb even zelfs voor dezen eer genooten;
Ik was in grooten staet ontrent myn eerste tyd,
Maer ik ben naderhand gevangen in den stryd,
En naer ons lands gebruik met ketens vast gebonden,
En uit het veld gevoert, en uit het land gezonden,
En voor een slons geveilt, en voor een slaef verkocht;
En ik en weet niet hoe, hier in het land gebrocht.
Maer ik ben des gewis) de kans zal weder keeren,
En ik zal met geweld den vyand over heeren,
Een die de sterren kent heeft dit geval voor zien,
En steld die dagen vast wanneer het zal geschien.
De tyd dient af gewacht. Ik zeide deze zaken,
Met woorden, goed bescheid en vry met styve kaken.
Misandre nam het aen wat by my werd gezeid,
En is alzoo verschalkt, en van het stuk geleid.
En waerom meer verhaelt? ik ben zoo verr' gekomen;
Dat ik haer beste pand ten lesten heb genomen,
Dat ik tot myn vermaek haer bloemtjen heb geplukt,
Dat noit geen Edelman of Ridder heeft gelukt,
Gy quaamt al menigmael ontrent haer venster speelen,
Om door een zoet geluit haer zin te mogen steelen,
Gy droegt met uw's gelyk de koude van de nacht,
Als ik den zoeten tyd met vreugden over bracht.
(Vryers! zeid' ik dan) gy slaet u zoete luiten,
En queelt een aerdigheid, maer blyft hier efter buiten,
Ik hebbe dat je zoekt, de lust van hare Jeugd,
Ik hebbe in der daed dat gy niet hebben mengt.
Daer zyn 'er in het land die van de de vrouwen zaken
Gevoelen wonder hoog, en groote dingen maken,

Als

Als of in haren ſchoot het meeſte wonder lag,
Dat oit naaukeurig oog hier op der aarden zag,
Kaſteelen vol çieraad, vertrekken, nette zalen,
Daar in het wakker oog en al zinnen dwalen,
En ſchier de gronden zelfs van dit geweldig Al,
Maar ik en ben voortaan niet meer van dit getal.
Ik hebbe des genoeg en al te veel genooten,
Invoegen dat het werk my dikmaal heeft verdrooten:
Men ziet 't alle daag, 't en is geen vreemde zaak,
Het zoet te veel gebruikt verlieſt zyn eerſte ſmaak,
Dus kooſt de ſlimme gaſt, dus gaat de linker weyen,
Hy is van weelde zat en moede van paſteyen.
Vriendinne, wie je zyt, getrout of jonge Maagd,
En doet niet onverzocht, en geeft niet ongevraagt.
Als dit de Jonker hoort hy kan het niet verdragen,
Hy greep den ſlimmen guit, en gaf hem duizend ſlagen,
Hy trof hem op den kop dat hy ter aarden viel,
En gaf in haaſten uit zyn God vergeten ziel.
Euglottus gantſch ontzet van zoo vervloekte kuren,
En kan in zyn gemoed van jammer niet geduren;
Hy ziet en hy beklaagt het deerlyk ongemak,
Vermids hy tegens haar zoo byſter vinnig ſprak.
Hy geeft hem in het woud, hy gaat Myſandre zoeken,
In boſch, in dal, in berg, in alle werelds hoeken:
Doch hy ontmoetze niet al doolt hy langen tyd,
Maar vond daar in het woud een oude Heremyt.
Die ging op zyn verzoek, van al het ſtuk gewagen,
En van haar diep berou, en van haar droevig klagen,
En hoe zy noit vermaak in haren druk en ſchiep,
Maar ſtaag tot haren God van gantſcher herten riep.
En hoe zy door het leed hem docht te zyn verdwenen,
Om datze naderhand hem noit en is verſchenen:
En dat hy dikmaal heeft gedachten over haar,
Als ofz' ook in een rots of boom verandert waar.
Euglottus niet vernoegt door zoo verſcheide reden,
Gaat efter op een nieu door al de velden treden,
Gaat doolen zonder ruſt tot hy een boſchjen vond,
Daar op een gaven boom aldus geſchreven ſtond:

Wel eer was ik een Maagd van du zend uit gelezen,
Ik had te recht r tyt een Vrouwe konnen wezen;
Maar dat heb ik verzuimt, my trof een zwaar geval,
Dat ik niet m lden derf, maar eeuwig zwygen zal.
Dat zeg ik niet te min: ô Booswicht! ô Verrader.
ô Loosheid van een Slaaf. ô flechtheid van een Vader,
Gaat Lezer 't is genoeg, ik wenfch u goeden dag,
Voor my, ik heb genoeg als ik maar weenen mag.
Soo haaft het kort gedicht was by hem uit gelezen,
Is door zyn droeve ziel een hooger leet gerezen,
Hy ftaat van druk verbaaft, en is gelyk verfteent,
En houd 't voor gewis dat hem de letter meent.
Wel zeid hy, droeve Maagd! woont gy hier in de velden,
Soo moet ook dezen boom van myne droefheid melden;
Hy moet een vafte peil, hy moet getuige zyn,
Soo wel van myn verdriet als van u zware pyn.
Of zyt gy nu misfchien verfcheiden uit 't leven?
Soo laat u droeve ziel hier eenmaal komen zweven,
En leeft my dit gefchrift: Hy fnyd daar in den baft,
Een letter klein genoeg, maar die gedurig waft;
Vriendinn', ik kenne fchuld, en mocht ik u genaken,
Ik wou een aarden klomp met u te zamen maken:
Of zyt gy nu gefcheept in Charons zwarten boot?
Soo wens ik anders niet als flechts een raffe doot.
Na dat den Jongeling dit veerfjen heeft gefchreven,
Soo is hy noch een wyl ontrent den boom gebleven;
Hier fchynt zyn hert verdort te midden in het groen,
Dies gaat hy overluid aldus zyn klachten doen:
Elendig als ik ben, wat heb ik gaan beginnen?
Wat heb ik aan geregt door ongetoomde zinnen?
Ik ben eerft dol geweeft, door brand en minne luft,
En haar myns herten wenfch, die heb ik uit gebluft.
't is z ker dat het ftuk, gelyk het is gelegen,
Verdiende voor gewis een wonder groot bewegen,
Een roering van den geeft. Maar wat ik onderftond,
Dat was verkeert gewoel en uit een quaaden grond.
Waarom een zwakke vrou zoo lydig door geftreken?
En als in 't grat gedout door fel en vinnig fpreken?

Is

Is 't zoo een grouzaam ſtuk dat by haar is gedaan,
Dat zy moeſt balling zyn en uit den lande gaan?
Ik zie dat Moſes zelfs wel eer heeft uitverkooren,
Een Wyf van vreemden aard, geſprooten van de Mooren,
En dat God boven dien was uitermaten gram,
Wanneer het Miriäm en Aaron qualyk nam (a)
Wel mag een zwarte Moor met witte menſchen paren,
Waarom in dit geval zoo hyſter uit gevaren?
De guit die beel' haar in dat hy van hogen ſtam,
Dat hy van edel bloed, en niet van ſlaven, quam.
En is zoo zeldzaam niet dat liſt en konſtig liegen,
Een Vrou, een aarden vat, een Vryſter kan bedriegen,
Dat wonder, als ik weet, is vry al meer gebeurt,
En dit elendig ſtuk is waard te zyn betreurt.
Ik hadde felle wraak en gramſchap moeten myden,
Want hier was niet bequaam als enkel medelyden;
Maar ik ben wreed geweeſt, en heb een jonge Maagd.
Met ſchelden uit de ſtad en in de dood gejaagt
Dies ben ik op myn zelfs, en niet op haar, verbolgen,
En wil haar in het woud en op de rotzen volgen:
'k En wenſch voortaan niet meer als druk en ongeval,
Tot my de bleeke dood ter neder leggen zal.
Het woord is naau gezeid, hy geeft hem om te dwalen,
Of op een hoogen berg, of in de lage dalen,
Het ſchen dat hem een geeſt of eenig monſter dreef,
Maar niemand is bekend waar hy ten leſten bleef.
Een Herder daar ontrent die hadde zeven dagen,
Gelet op zyn gewoel, en op zyn droevig klagen,
Gelet op zyn bedryf, en waar hy veeltyds ging,
Maar hy verloor in 't leſt den droeven jongeling.
Dit was van ſtonden aan door al het land gewenten,
En door het gantſche Ryk ten luidſten uit gekreten.
De Faam is wonder bly als zy iet zeggen mag,
Dat beter ſtille bleef, en in het duiſter lag.
Men hoort waar op het leſt de Vryſter is gebleven,
En wat het einde was van haar ellendig leven,
Sy had een kuil gemaakt, en dat met eigen hand,
Daar lag haar mager lyf begraven in het zand,

(a) Siet Num. 12: 1.

Maar niet gelyk het zou, haar kracht die was gebrooken,
En daarom werd haar graf maar weinig toe gelooken:
Het deel gelyke wel daar schaam' haar palen strekt,
Was met een dichte klei ten vollen overdekt,
De reste van het lyf, vermids haar krank vermogen,
Is met een dunne stof maar weinig over toogen,
Haar mond lag om gekeert, en in het zand geprent,
Uit vreeze (zoo men houd) van noch te zyn bekend.
Sy had daar op een boom haar lesten Wil geschreven;
En, schoon dat zy verging, de letter is gebleven;
Dies als een reizend' Man quam daar ontrent te gaan,
Soo vind hy in de schors aldus geschreven staan:
Hoort wie 'er immer komt aan dezen kuil getreden,
Hier ligt een Vryster in, gy dekt haar bloote leden;
'k En eisch geen jeugdig kruid, en min een rooze krans,
'k En ben niet anders waard als slechts een weinig zands.
Daar scheen noch onder aan iet by gevoegt te wezen,
Maar wat 'er iemand doet. hy kan het geenzints lezen;
Men houd dat zy naar eisch haar zin niet uit en schreef,
Mids aan haar zwak gestel geen kracht meer over bleef
Myn penne, 't is genoeg, laat ons niet vorder melden
Wat druk en herten leed den droeven Vader quelden,
Wanneer hy dat vernam. Staat hy ten lesten stil,
My dunkt dat onzen inkt niet langer vloeyen wil.
Let slechts hoe dit bejag ten lesten is gewrooken:
Voor eerst is aan de Moor zyn looze kop gebrooken:
De Maagd, wel eer gevleit, bewoont het eenzaam velt,
Daar zy van herten leed, van nood en honger smelt.
De Jonker gaat en dubt, als in het brein geslagen,
En vind geen ander vreugd als in gedurig klagen:
Den Vader boven dien en vond noit blyden dag,
Tot hy van hier verscheid, en in den grave lag.
Wat is de lust een spook! wat is oneerlyk minnen?
Een helle voor de ziel, een duivel voor de zinnen,
Een grouwel in het land, een adder in het huis,
Bewaart, O reine Geest, ons hert en zinnen kuis.

BESCHRYVINGE VAN DE *OP-KOMSTE* VAN

RHODOPIS,

Een Borgerlyke Dochter tot de Koninglyke Kroone

Vol zonderlinge gevallen.

ONtrent een vette Kuft, die Nylus komt beſproeyen,
Daar uit zyn gullen ſlik de ſchoonſte vrugte groeyen
Had Photis op een tyd een Dochter voort gebracht,
Van wie men wonder zeid, en groote dingen wacht.
Het Wyf, terwyl zy droeg, wat dikmaal wedervaren,
Dat zy in haren droom een Kroone ſcheen te baren,
Een Kroon gelyk een Vorſt, of als een Koning draagt,
Maar als de vrugt verſcheen doen was 't een jonge Maagd
Straks wie zich oit begaf om droomen uit te leggen,
Beſtond nog evenwel den Vader aan te zeggen,
Dat ja dit eigen Kind, eens door een vreemd geval,
Noch efter t'zyner tyd een Kroone dragen zal.
Maar Alcon loeg 'er om, en liet de menſchen praten,
Hy was van ſtillen aard, en wagt geen hooge ſtaten:
Syn rykdom die beſtond in vaſt en zeker goed,
En daar uit werd naar eiſch zyn Dochter op gevoed;
Want als de Vryſter wies, en toe nam in de jaren,
Doen wierd de Man gezint geen koſt aan haar te ſparen,
Te meer vermids hy zelfs en al de wereld zag,
Wat voor een rappe geeſt in haar verhoolen lag.
Sy leerde zonder hulp een ſchoone letter ſchryven,
Sy leerde na de kunſt op goud en kooper dryven,

Sy maakte naalde werk dat net en geestig stond,
Soo dat men in het ryk geen neter hand en vond.
Doen Alcon dit vernam hy leet haar meesters zoeken,
Die leiden haren geest door allerhande boeken:
Sy las den ouden tyd en wat 'er is gebeurt,
En waarom iemand juigt, en waarom iemand treurt.
Sy was van snel begryp, zy leerd' in weinig uren,
Sy leerd' als in het spel de konste van borduren.
's'En hoeft geen dagen lang te zitten in de school,
Sy teikent met de pen of met een fyne kool.
Sy teikent datze wil, ook zonder haar te pynen,
Soo dat de meesters zelfs by haar als jongers schynen:
't Is kunstig uit 'er aard al wat de Vryster trekt,
Doch meest als zy het werk met goud en zyde dekt,
Of als ze peerels hegt op haar bescheide reken,
En loof en bloemen maakt met wonder nette steken,
Of datz' een hoogen berg, een dal, een heide maalt,
Of eenig dieper woud, daar in het oogе dwaalt.
Noch acht zy boven al de meeste vrucht te wezen,
Als haar werd toe gestaan een geestig boek te lezen:
En mids zy vrolyk is en van een luchten geest,
Soo lieft de zoete Maagd de zoete Dichters meest.
Sy was van heus gelaat, en wel gemaakte leden,
En vrolyk uit 'er aard, en geestig in de zeden,
En watze nam ter hand daar schynt ze toe gemaakt,
En 't word tot haar geneugt al wat haar eens genaakt.
Haar oog had wonders in, haar oog dat konde spreken,
Haar oog was enkel glants en niet als minne treken,
Haar oog had krachtig vier gelyk een donderslag,
En ging tot aan het merg van die haar maar en zag.
Soo haast als Rhodopé de Kindsheid is ontwassen,
Soo ziet men al de deugd op hare diensten passen;
En waar een jong gezel is geestig uit 'er aard,
Die wenscht in zyn gemoed met haar te zyn gepaart.
De Maagd die word gestreelt by na van alle menschen,
Die staag om hare gunst, om haar gezelschap wenschen,
En zy met open hert toont ieder hare gunst.
Sy met een bly gelaat toont ieder hare kunst.

Dit

Dit ſtond de Vader toe, hy lie haar niet bewaren,
Maer gaf een ruimen toom aan hare vrye jaren,
Sy mag in alle ding naar ige zinnen gaan,
En watze maar en wil dat word haar toe geſtaan,
Daar zyn om dezen tyd verſcheide jonge lieden,
Die aan haar menigmaal haar trouwe quamen bieden,
Soo dat men geeſtig volk van allerhande ſlag,
Gedurig om haar deur en in haar kamer zag.
De Vader werd verzocht, de moeder aan gebeden,
De Dochter ondergaan met alle zoete reden,
Maar zy noch evenwel behou t een vryen zin,
Sy bied een ieder gunſt, en niemand vaſte min.
Doch als ze met 'er tyd nu ryper is geworden,
Lyd Alcon overlaſt. hy kan 't niet langer horen;
Myn Dochter is te jong, dat had hy lang gezeid,
Nu is door hooger Jeugd die onſchuld hem ontzeid.
De Vryſter is bequaam om nu te mogen paren,
Haar tyd die is gegaen tot aen de twintig jaren,
Haar Jeugd is als een roos, of als een jeugdig lis,
En zy is boven dat gezond gelyk een vis
Vriendinne, (zeid de Man) gy moet een Vryer kiezen,
Of ik zal by het volk myn oude gunſt verlieſen;
U zin heeft (na my dunkt) nu lang genoeg geweeft,
't Is tyd dat gy voortaan, u tot een Man begeeft.
Mag ik u bidden trout, en baart ons echte vruchten,
Eer dat de zoete tyd van u begint te vluchten.
Gy hebt nu volle keur van al de beſte Jeugd,
Wel kieſt wat u bevalt, terwyl gy kieſen meugt.
In koop van dienſtig land, en wel te mogen trouwen,
En moet geen wyze Maagd haar vader weder houwen;
Want als zoo goeden kans maer eens daer henen glyt,
Men iſſe menigmael voor al zyn leven quyd.
De zoete Rhodope, noch in haar vrye zinnen,
En vind haer niet geſtelt om een alleen te minnen:
De kunte, zeid de Maagd, en wat ik vorder kan,
Dat ſtrekt my tot vermaak ook meer als eenig Man.
De Kinders die men krygt dat zyn gewiſſe zorgen,
En wat ons vorder naakt is voor den menſch verborgen;

Men weet niet of het druk of blydſchap wezen zal,
Want dat ons voordeel ſchynt is dikmaal ongeval.
De kunſt is altyd zoet wie kan zich des verzaden?
Hoe meer dat iemand krygt hoe min hy is beladen.
Ey laat my dog een tyd gelyk ik heden ben,
Mids ik tot myn vermaak geen beter leven ken.
De Vader hoort 't aan, en zonder meer te zeggen,
Soo gaat hy alle ding wat nader overleggen:
En op den goeden raad van zeker deftig Vriend,
Beſluit hy dat de kans nu waar genomen dient.
De tyd daar op de Maagd ter wereld is gekomen,
Werd by de friſſche Jeugd ten naauſten waar genomen;
Want op dien eigen dag verſchynt een ieder daar,
En ſtort, of edel kruid, of bloemen over haar.
Juiſt op dien eigen ſtond als al de jonge lieden,
Haar vriendelyk geſchenk de Juffer quamen bieden,
Begaf hem Alcon zelfs te midden op de zaal,
En met een bly gelaat begon hy dit verhaal:
Aanhoort my, ſchoonſte jeugd die oit was op gerezen,
Gy hebt nu langen tyd ons eer en gunſt bewezen,
Gy hebt tot echte trou myn eenig Kind verzoeht,
En ik heb menigmaal hier over my bedocht:
En wat zal ik het ſtuk noch langer overwegen?
Ik vinde mynen geeſt tot ieder een genegen:
Ik zweere by het licht en by de gulde zon,
Ik wou dat ik aan elk een Dochter geven kon,
Doch ons is maar alleen dit eenig Kind gebooren,
Soo dient 'er nu een Man voor haar te zyn gekooren,
En dit (gelyk gy weet is 's Vaders eigen werk?
Maar ik heb even hier een ander oog-gemerk.
Ik hebbe Rhodope in allen toe gegeven,
Sy heeft na eigen zin gedurig mogen leven:
En ziet tot heden toe zoo heeftze wel gedaan;
Dies zal ook deze keur aan hare vryheid ſtaan.
Het raakt haar allermeeſt. Ik laat haar overpeizen,
Met wien zy leven wil en door de wereld ryzen,
Sy neme wie het valt, of wie haar meeſt behaagt,
En wien zy kiezen zal dien gun ik deze Maagd.

Gy

Gy die genegen zyt u trou aen haer te binden,
Laat u de naaſte week hier op de zale vinden:
En brengt dan aen den dag al dat u dienen kan,
En wie haar beſt gevalt die zy haar echte Man.
Dit gaf een groote vreugd aan al de jonge gaſten,
Die ſchrap op haren dag en op haar uure paſten.
Hy die zich eerſt vertoont dat was een Edelman,
Die onlangs by den Nyl den vyand overwan.
De tweede die verſcheen, en van haar liefde brande,
Was Raads Heer in het Hof, en Rechter in den lande.
De derde was een Man die grooten handel dreef,
En niet als van gewin in zyne boeken ſchreef.
De vierd', een tam Gezel, die op zyn renten leefde,
En geenzints na het Hof of hoogen Staat en zweefde;
Was zuinig, zonder pracht, die goede dagen zocht,
En noit op groot gewin en min op wapens docht.
De vyfde was een Geeſt die niet en wilde zwichten,
Al had hy weinig gelds, hy konde geeſtig dichten.
De zeſte was vermaard om met een kloek pinçeel,
Syn Kunſt te laten zien in menig tafereel.
De leſte quam 'er by ſchoon hem de Vryers haten,
Hy ſtond in groot gevaar om uit te zyn gelaten:
Hy was een titzig quand die op zyn Kunſte ſtond,
Vermids hy Rhodope daer toe genegen vond.
Hy was haar wel bekend, als een van hare buren,
Hy konde na de kunſt en wonder net Borduren,
Die voegt hem by den hoop. En Alcon ſloot de deur,
En ziet van al de Jeugd heeft Rhodope de keur.
De Vryſter wel geçiert, na datze was gebeden,
Quam uit haar ſtil vertrek, en in de kamer treden,
Haar Vader ging 'er by, en nam haar met 'er hand,
En zeide: Geeſtig volk, ziet hier myn eenig pand,
Een trooſt van myn gemoed, en van myn oude jaren,
Die ben ik nu ter tyd genegen om te paaren.
Met iemand van de Jeugd, die hier voor oogen ſtaat,
Vermids de reden zelfs my dezen handel raad.
Ik wou, indien ik mocht, haar onbevlekte leden,
Van al myn leven lang aan iemand oit beſteden,

Vermids zy boven al aan mynen geeſt behaagt:
Maar dat is (na my dunkt) ondienſtig voor de Maagd,
Ondienſtig voor het land: Laat jonge lieden trouwen,
En door het echte bed de wereld onderhouwen,
Wy ſcheiden uit der tyd, wy zygen in het graf,
En leggen, als een kleed, ons zwakke leden af.
Voor my ik wacht het eind: de Wereld ondertuſſchen,
En dient haar ſchoonen glants niet uit te laten bluſſchen,
Hier dient een nieuwe Jeugd gedurig aen gevoet,
Waar uit dit Wonder-Al zyn ſtand behouwen moet.
De wereld heeft een aard gelyk de groene boomen,
De Wereld heeft een aard gelyk de gulle ſtroomen,
Daar ryſt een nieu gewas, alwaar een bloem verdroogt,
En waar een bare valt, daer word 'er een verhoogt,
Ik geef myn Dochter macht zich hier te mogen toonen,
En die het haer belieft met gunſt te mogen loonen?
Ja die het haer bevalt te noemen haren Man,
Nu laet een ieder doen het beſte dat hy kan.
Doch om bevryt te zyn van alle ſlimme ſtreken,
Laat ieder overluit, en op zyn beurte ſpreken,
En als het al te maal zal werden uit gezeid,
Soo ſet dan wie de prys zal wezen toe geleid.
Daerſtond doen op de zael een gulde ſtoel verheven,
Hier is aen Rhodope haer plaets voor eerſt gegeven,
Daer zat de friſſche bloom gelyk een Koningin,
Van wezen geeſtig bly maar deftig niet te min;
Haer kleed is over al met groote kunſt geſteken.
En toont een mengel werk van duizend minne treken,
Vol zeldzaem bos geſpuis; maer niet en komt 'er in,
Of 't heeft een ſtil geheim, en vry een diepen zin,
Al wat men aen haer ziet, dat blinkt als zonne ſtralen,
Die met een ſchoonen glants door al de kamer dwalen,
En of wel Alcons beurs hier door vry was geloſt,
De kunſt noch evenwel is meerder als de koſt.
Ter zyden van den ſtoel daer zaten jonge dieren,
Die al den ondervloer met verſche bloemen çieren,
En ſtroyen groen gewas en niet als edel kruid,
Ter eeren van de Jeugd, en van den nieuwe Bruid.

Te

Te midden op de zael daer ſtaen de jonge lieden,
En wachten met geduld op dat 'er zal geſchieden:
Een ieder zet hem ſchrap, een ieder overleid,
Wat dat 'er dient ged en en wat 'er dient gezeid.
De Vader (om de Maegd haer vryen wil te laten)
Begaf hem na de plaets daer al de Vrienden zaten.
De Moeder die vertrak haer aen de ſlinker hand,
Ontrent een ſchoon verwulf geſteken in de wand.
Hier op zoo komt voor eerſt de Krygsman aengetreden,
Met veeren op den kop, met ſluyers om de leden,
Met ketens om den hals, en wonder moi gekleed,
Die opent aen de Maegd aldus zyn herten leed,

KRYGSMAN.

Als ik op dezen hoop myn oog laat neder dalen,
Soo rookt myn vierig brein, en al myn zinnen malen;
Ik koom hier in het ſpel met ik en weet niet wie,
Die ik niet lyden kan, en hier noch efter zie.
'k En weet niet hoe dat komt dat ik het kan verdragen,
Ik hebbe menig man om minder leed geſlagen,

Ik

Ik ben niet slechts alleen een deftig Edelman,
Maer ook een moedig Held die wapens voeren kan.
Ik ben uit eigen aard genegen om te vechten,
En wie my smaadheid doet dat moet den degen rechten;
En zoo ik 't niet en liet, om u, beroemde Maegd,
Ik hadde dit gespuis al lange wech gejaagt.
O Peerel van het Ryk! laet dit gezelschap varen,
En acht 't voor geluk met my te mogen paren;
My, zeg ik, wiens geslacht is over al bekend,
Soo verr' de klare zon haer gulde wagen mend.
Myn Ouders hadden macht op duizend schoone dorpen,
Ook eer Deucalion de steenen heeft geworpen,
Ook eer de groote vloed bezat het gantsche land,
En dat 'er niet en was als baren zonder strand.
Gelooft 't, edel bloed en kan hem niet verzaken,
Al wat van Goden komt dat moet den hemel raken,
Het vuur klimt alle tyd, en wat het vuur genaakt:
Dat word ook even zelfs tot enkel vuur gemaakt.
Kiest my, tot uwen Man, gy zult in korte stonden,
Ontfangen mynen raed tot in de diepste gronden;
U naam zal veerdig gaen door gantsch het aerdsche dal,
En 't zal doorluchtig zyn wat van u komen zal.
Gy moet (gelyk men zeid) eens tot een Kroon geraken;
Maer wie van dezen hoop zal u Vorstinne maken?
Sal 't dezen Langrok zyn die gy hier voor u ziet?
Neen zeker, die en heeft daer toe de vuisten niet.
Hy kan slechts in den Raed met drooge woorden stryden,
En geenzints in het veld en om de legers ryden,
Syn handel is papier en niet als weeke stof,
Gy daerom let op my, en laet hem in het Hof.
Al die veel bezig zyn ontrent vernufte boeken,
Die schatt' ik onbequaem ten dienste van de doeken,
Gy laet die vyzen hoop, en kiest een oorlogsman,
't Is mars van ouden tyd die venus strelen kan.
Dat 't schynt gy slaet het oog op dezen uwen Kramer,
Maer, zoo je my gelooft, hy is nog onbequamer;
Den Koopman is een mensch die zonder ruste leeft,
Vermids hem staeg de geest in verre landen zweeft;

Hoe

Hoe kan hy na den eifch een hupze Vryfter minnen?
De liefde van het geld die woond hem in de zinnen,
Die maalt hem in de kop, ook dikmaal in de nacht;
Want 't is zyn eenig heil daar op zyn herte wacht.
Indien hy voordeel zag, ook by de zwarte Mooren,
Voorwaar een witte Vrou en zou hem niet bekooren,
Hy liet zyn echte Wyf, en al de Vrienden daar,
En gave duizendmaal zyn leven in gevaar.
Hy wou zyn Huisgezin, zyn Kinders laten varen,
En zweefde jaren lang gedurig op de baren;
Hy reisde na den Turk, of tot dan Indiaan,
Of daar geen menfchen voet zyn leven heeft geftaan,
Ja, kon hy winfte doen, hy zou een winkel ftellen,
Tot voor den zwarten poel, of midden in de hellen:
Hy voer door Acheron, en, waar het voordeel groot,
Hy ftiet ook Charon zelfs uit zyn verouden bood.
Geen rotz, geen barre ftrand, geen onderaardfche dingen,
Of een die win ziek is, die weet 'er door te dringen.
O! 't Is een deerlyk Wyf dat met een Koopman trout,
Vermids hy meer de zee als haren akker bout.
Dat u een Kramer vryt, en wil zyn Vrouwe maken,
En is maar enkel fchyn en rechte beuzel zaken,
't En is, ô friffche blom! om uwe fchoonheid niet,
Maar om u ryk çieraad, daar op den linker ziet.
Hy weet dat zoo wanneer u Vader komt te fterven,
Gy dan zult machtig goed en groote fchatten erven:
Hy weet 't dat je zyt uw's Vaders eenig Kind,
En ziet dat is de grond waar op men u bemind.
Maar die een Ryk begeert, en moet geen rykdom achten,
Hy moet al hooger kans, en grooter dingen wachten;
Een die maar op het geld zyn domme zinnen fpant,
En word noit machtig Vorft of Prinçe van het land.
Het ftaal gaat voor het goud, dat leid t t groote zaken,
Daar heeft een moedig Held zyn handel af te maken,
Dat is alleen de weg waar door men Ryken wind:
Gy weeft dan, fchoone Maagd, tot myn beroep gezint.
Al fchynt den Handelaar by wylen eens verheven,
Hy werd, men weet niet hoe, tot aan de grond gedreven

Hy

Hy herst wanneer hy blinkt, ook van den minsten stoot;
Hy is een rook, een mist, een bobbel in den stoot.
Wat kan een Handelaar, wat mag een Kramer roemen?
Dat gy een Koopman hiet, zal ik een Loopman noemen:
Waar is 't dat hen dit volk gerust en zeker vind?
Haar goed hangt aan de zee, haar welstand aan de wind.
Ey! laat de Kramer daar: wy moeten hooger zweven,
Wy moeten, hoe het gaat, gelyk als Prinçen leven.
't En is voor u geen schand' al kom ik in gevaar,
Een Krygsman, weerde Maagd, en word geen Makelaar.
Sal ik nu tot hen gaan die na den Kramer volgen?
Neen, haar gezicht alleen dat maakt myn heer verbolgen;
Niet een van al den hoop en is my noemens weerd,
Gy, eert dan met u gunst al een het edel zwoerd.
De wapens dien ik draag, de wapens geven kroonen,
En dat zal ik eerlang u met 'er daad betoonen;
De wapens zyn myn vreugd, het zwaard myn herten lust,
En als ik woelen mag, dan ben ik eerst gerust.
Ik ben van myner Jeugd een Hopman over honderd,
Soo dat myn hooge naam door al de wereld donderd;
Ik sloeg leest duizend man ontrent den vetten Nyl,
En 't bloed liep over 't land by na een gantsche myl.
Ik sloeg in dat gevecht een Reus met eigen handen,
Ik kloofd' hem 't bekkeneel tot aan zyn harde tanden;
Daer viel dat grouzaam stuk, en gaf zoo grooten slag,
Gelyk als in det van een thooren geven mag.
Daer liep het machtig heir, gelyk gejaagde schapen,
Soo dat 'er niet een rot te zamen was te rapen:
Waer ik maer henen keek, daer was 't al beducht,
En waar ik maar eu quam daer gaf 't al de vlucht.
Maer zou ik in het lang van al myn daden spreken,
Daer is geen twyffel aan, de tyd zou my ontbreken:
Ik zwyge daarom stil, en zegge tot besluit,
Laat my de schoone Maagd of flux den degen uit.

RAADS-HEER.

De Raads-heer zweeg een wyl, tot zich een ieder stilde,
En naar hem was gevraagt of hy iet zeggen wilde.

Begon

Begon hy dit geſprek: ô noit volprezen Maagd!
Leent my een gunſtig oir, indien het u behaagt.
'k En wil niet op myn bloed, of op myn Ouders roemen,
Dat zyn, na my begryp, niet als verlepte bloemen,
Wie op zyn oude ſtam, of groote vrienden ſtaet,
Verheft eens anders lof, en niet zyn eigen daad.
Al wat ik heden ben is my niet aen beſtorven,
Ik hebbe 't even zelfs door eigen deugd verworven:
't Is beter dat een Man op eigen vleugels zweeft,
Als dat hy zynen glants van dooden lieden heeft.
Maer Hopman, wie gy zyt, die door u moedig ſpreken,
Maekt onluſt over al, en geeft ons harde ſteken,
Ik bidde niet te fel. Weet datje nu ter tyd,
Hier by een teere Maegd, niet in den oorlog zyt.
Voor al wili niet te veel van uwe wapens zeggen,
U voorſtel, lieve Man, is licht te wederleggen;
Als gy om oorlog roept, dan zit ik in den Raed,
Aan wien het krygs beleid en ook den vrede ſtaet.
Gy moogt geen trommel ſlaen geen vendel oit ontbinden,
Ten zy het ons behaagt, en wy het dienſtig vinden;
Aan ons, aan ons beleid, hangt u geheel bedryf,
Wy zyn gelyk de ziel, en gy maer als het lyf,
Geen ſpies, geen zwakke lans, geen uitgetoogen degen,
En mag hier in de ſtad en in het veld bewegen,
't En zy door onzen wil, en onder ons gebiet,
En zonder dat bevel vermag u leger niet.
Gy zyt alleen gewoon om met 'er hand te vechten;
Wy, door een wys beleid, de zaken uit te rechten.
Gy zyt maer af gericht om in het veld te ſlaen,
Wy letten in den Raed wanneer het dient gedaen.
Gy voert alleen den kryg met uwe groove leden;
Wy, door bezetten Raad en wel bedachte reden.
En even als de geeſt is hooger als het lyf,
Soo is u dom gewoel beneden ons bedryf.
Soo veel als een die ſtiert is hooger van gedachten;
Als die maer op het zeil of op den kabel wachten;
Soo veel is ons beroep in hooger eer geſtelt,
Als die met dom gewoel een Lans of pieke veld.

Gy

Gy roemt u byster zeer, en al op bloed vergieten,
Wy, dat het gantsche land den vreede mag genieten.
Gy, dat het groene veld met bloed bevochtigt word,
Wy, dat 'er in het Ryk geen bloed en zy gestort,
Seg my nu schoone Maegd, wat zal u best gelyken?
Ik weet u teere ziel zal na de vrede wyken:
Gy hebt een zacht gemoed, en wonder zoeten geest,
Die ook den blooten naem van kryg en oorlog vreest,
Al wat de Jonker zweet van zynen felle degen,
Dat is u tot het merg, dat is u byster tegen.
Hoe kan zyn wreeden arm door mensch en bloedbesmet,
U doen, na uwen aard de vriendschap in het bed?
Het zul u voor gewis de leden doen vervriezen,
De lasten doen vergaan, en alle vreugd verliezen;
Want, na dat ik u ken, zoo heeft u teer gemoed;
Een afkeer van den kryg een schrik van menschen bloed.
Ik weet hoe even dan u zal voor oogen komen,
Dat hy aan cenig mensch het leven heeft genomen,
De ziel heeft uit geperst, de dood heeft aan gedaan,
En dan zal u het hert in uwen boezem slaen,
En dan zal u de schrik door al de leden ryzen,
En als met eiger hand de bleeke geesten wyzen,
Die uwen oorlogsman heeft uit haar plaats gejaagt,
En dit is vry een ramp die stille zinnen plaagt.
Maar 't schynt dat deze vriend u gunste zal beloonen,
Met rykdom, zoo hy zeid, en met gewonne Kroonen,
En dat 'er niet een mensch zoo hoog geraken kan,
Als iemand zyns gelyk, dat is, een Oorlogsman.
Ik bid u, frissche Blom, zoo gy het wilt gehengen,
Daar is voor onzen staat al vry wat by te brengen:
Indien u hoog gemoed na groote namen dorst,
Die raad geeft aan de prins, dat is een machtig Vorst.
Wie met een wys beleid den Koning kan bestieren,
En geven aan het land een regel van manieren,
En Rechten aan het volk, en wetten aan het Ryk,
Die is of Koning zelfs of immers zyns gelyk.
De Prins gaat op de jacht en houd zich onbeladen,
En laat het Ryks beleid aan zyn Vertroude Raden,

De

De Prins neemt zyn vermaak, wy zitten in den Raad,
Hy voert alleen de naam, en wy de ware daad.
Wat hoeft men om een Kroon een fellen kryg te voeren,
En door een magtig heir veel landen om te roeren?
Daar is een beter weg tot zoo een hoog geluk,
Kieft my voor uwen Man, gy hebt het gantsche ftuk
Een Krygsman, om een roof of eere weg te dragen,
Die moet in friffche jeugd, zyn lyf en leven wagen;
En word hy door een piek of door een pyl geraakt,
Daar leid hy dan verminkt en deerlyk af gemaakt,
Dan komt hy menigmaal, ellendig zonder ermen,
Ontrent de jonge Vrou, of by de Vrienden kermen:
Of hem is eenig been gebleven in de loop,
Of hy is even zelfs verlooren in den hoop,
Vertreden op het veld, tot fpyze van de raven,
Soo dat men niet en vind dat iemand kan begraven.
Hoe ziet in dit geval, hoe ziet de uffer dan,
Die groote Ryken wagt van haren Oorlogsman!
Nu, makker, 't is genoeg, laat uwen hoogmoed varen,
Want die en is maar drift van uwe rauwe jaren:
En roemt niet van u lans, of van u moedig paard,
De penne, lieve Man, is beter als het zwaard.
Met dat de Raads-Heer zweeg zoo woude Dichter fpreken,
Want een die voor hem ftond die was alree geweken:
Hem docht, vermids de Man in Kunften was geleert,
Dat hem de derde plaats behoort te zyn vereert.
Maar Alcon ftuit het werk, hy is den Dichter tegen,
Om dat hem by de Maagd fcheen gunft te zyn verkregen,
En dat verdroot de Man tot aan zyn diepfte ziel,
Mids hy meer van het geld, als van een verfjen hiel.
Hy zag den koopman aan, en met een vlytig wezen,
Soo heeft hy meerder gunft aan deze kant bewezen;
Hy gaf hem volle macht te fpreken dat hy wou,
En zei den Dichter aan dat hy noch zwygen zou.
Dit gaf Mercator moed, en vry niet zonder reden;
Dies is hy van het volk een weinig uit getreden,
En na dat hy de Maagd heeft huld' en eer gedaan,
Soo vingt hy met befcheid aldus zyn reden aan:

Wanneer ik ons verſchil ga na de reden wegen,
Soo is 't (na my dunkt) alleen hier in gelegen:
Te weten, hoe den menſch zyn wezen hooger ſtelt,
Door Wapens, door de Pen, of door het edel Geld.
En wie zich aan de waan niet is gewoon te binden,
Die kan van ſtonden aan de waarheid ondervinden;
Men zegge wat men wil, wat boek of degen geeft,
Is maar een ſchrale lucht die om de zinnen zweeft,
Is maar een ydel ding, een ſchepzel zonder wezen,
Een keteling in 't oir uit enkel wind gerezen,
Maar ik en weet niet wat daar op verwaantheid roemt,
En dit is zoete Maagd, dat eere werd genoemt.
Brengt die eens by het geld, wat zal het u verſchillen,
By die in dit geval de waarheid ſpreken willen?
Geld is een wonder ding daar op een ieder wagt,
Geld heeft aan menig Man den adel toe gebracht;
Geld maakt de kleine groot. geld heeft geduchte krachten
Geld maakt de droeve bly, en doet de Prinçen achten,
Geld oeffent hoog gebied, waar uit den adel waſt,
Geld is aan alle kant een aangename gaſt.
Geld, op een ander tyd, doet thoorens, hooge wallen,
Ja ſteile rotzen zelfs in haaſten neder vallen.
Geld weder, als het wil, maakt rouwe kamers net,
En lege ſtallen vol, en ſchrale keukens vet.
Geld maakt van vierkant rond, geld kan paleizen bouwen
Geld is in hoogen prys ook by de ſchoone Vrouwen.
Geld ſchildert geld blanket, geld maakt van lelyk ſchoon
En waarom meer gezeid het geld dat ſpant de kroon.
Wat zal een Krygsman doen hy kan geen oorlog voeren,
Hy kan geen trommels ſlaan, geen wapens laten roeren,
Hy kan geen ruitery doen draven op het veld,
Soo hy het niet en doet door middel van het geld,
Een zenu van den kryg. Laat iemand geld ontbreken,
Straks zal zyn gantſch beleid, zyn voorſtel blyven ſteken,
Straks zal aan alle kant zyn leger blyven ſtaan,
En niemand van den hoop en zal 'er willen ſlaan.

Nu zeg al wederom, waar is het geld te vinden?
't En zy die handel doet zyn beurze wil ontbinden?
Een Prins die geld behoeft die spreekt een Koopman
Die weet 'er middel toe, en doet de wissels gaan, (aan,
Hy doet van alle kant den rykdom neder dalen,
Hy kanze met een brief uit verre landen halen:
En niet voor dat het geld te zamen is gebracht,
En heeft 'er eenig Vorst geweld of hooge macht.
Geld, geld dat is de leus, geld is den hoogsten zegen,
Door geld word alle ding van elders hier gekregen;
Door geld ben ik gewoon te brengen in het land,
Al wat te Congo wast, en wat Sumatra plant
Geen stad kan zonder geld, geen Staat en kan 'er wassen,
Alwaar geen Koopman is, daer zyn geen ryke kassen,
De zee-vaart is de ziel van al dat wereld hiet,
Om dat hier door het volk zyn volle lust geniet.
Wat kan 'er op het veld of aen der heiden groeyen?
Wat komt 'er uit de zee of uit de beeke vloeyen?
Wat word 'er uit 't vier of uit de lucht gewrocht
Dat niet door myn beleid te voorschyn word gebrocht?
Al woont het edel goud in onder aardsche kuilen,
En schynt voor alle tyd aldaar te willen schuilen,
Ik brenget evenwel, ik haal 't aan den dag,
Hoewel het noit een mensch hier op der aarden zag:
Wat dient hier meer gezeid? Ik kan als open stel en,
Het ongemeten vak, de poorten van der hellen,
Geen afgrond is zoo diep geen klip zoo byster steil,
Daar ik niet op en klim, of onder door en zeil.
Ik houd 't voor gewis, ik weet dat u gedachten,
Den ryken diamand en alle steenen achten;
Ik weet hoe gy bemint dat in den oester wast,
Om dat het allerbest de jonge Maagden past.
Maar zegt ons met bescheid, wie doet de peerels halen?
Wie doet den Indiâan in diepe gronden dalen?
Ja midden in de zee? is 't niet het magtig geld,
Dat hem door ons beleid ten loone word gestelt?
Wie doet hier in het Hof den ryken amber komen?
Wie heeft den zoeten reuk den katten af genomen?

Wie brengt hier porçelein? En wie het ſchoon koraal!
Van ons en van het geld daer komt 't al te maal.
De zee betaalt my tol, en alle ryke ſtranden,
En al het wilde volk, en al de verſte landen,
Niet door het Hoofs beleid, of eenig krygs geweld,
Ik kryget al te mael door middel van het geld.
Is dat niet Koning zyn? De groote waterſtroomen,
De felle rotzen zelfs, de gommen uit de boomen,
En wat 'er op het veld, of in het water groeit,
Dat komt aen alle kant in onzen ſchoot gevloeit.
Al wat de Jongheid wenſcht de teere Maagden lieven,
Daar kan ik met 'er daad de wereld in gerieven,
Wy halen 't uit de zee, of uit een verre kuſt,
Al wat het oog begeert, en wat het herte luſt.
Wat gaat den Krygsman aen een Koopman door te ſtryken
Die voor zyn malle pracht vry niet en hoeft te wyken?
Voorwaar dat lyd'ik niet, maar hoort dog wat 'er ſchor
Waerom de wind-gek raaſt, en dus zyn galle ſtort
Een Krysman in het veld, een Koopman in de ſteden
Syn ſtrydig tegen een, als met de gantſche leden,
Al waar de kryg genaakt, daar is dat zegen wykt,
Maar waar dat handel komt daer word 't al verrykt.
Een Krygsman is een rups, een kever op de boomen,
Een ſtrooper op het veld, een roover op de ſtroomen
Een vyand van het regt, een hater van de deugd,
Een breeker van de tucht, een ſchender van de Jeugd
Een geeſſel van het land: wat zal ik vorder ſpreken
Een peſt, een al bederf, een winkel van gebreken,
Een poel van alle vuil, een ſmiſſe van verdriet,
Prinçeſſe, wat je doet, en neemt den Krygsman niet
Maar 't is genoeg gezeid, 't is tyd hier af te breken,
Niet een van dezen hoop en dient by my geleken.
Ik kome tot beſluit, en zegge voor het leſt,
Alwaar de penning ſpreekt, daar klinkt de reden beſt
Hief ſtoof de Krygsman op en werd tot wraak genegen
Hy ſchoot ter zyden uit, hy ſloeg op zynen degen:
En had hem Rhodope niet ſtraks een wenk gedaan,
Den Koopman had gewis zyn handen niet ontgaan.

Maar

Maar als de ſchoone Maagd tot hem haar oogen wende,
Doen was 't dat hy terſtond zyn ongelyk bekende;
Al ſcheen hy ſchier verwoed, en uitermaten gram,
Hy was van ſtonden aan zoo dwee gelyk een lam.
Rentenier, begint u werk, (ging hier de Vader zeggen)
Gy moogt dat u mishaagt met reden wederleggen:
Maar houd u gramſchap in. De Jongeling begon,
En ſprak voor zyn beroep ten beſte dat hy kon.

RENTENIER.

Als ik myn oogen keer ontrent der menſchen zaken,
En vlytig onderzoek, wat al de lieden maken,
Soo vind ik, waarde Maagd, dat al wat ieder doet,
Noit vry en is geſtelt van druk en tegenſpoed.
Een wiſſelbaar geval beſtiert hier alle dingen.
Wie kan de ſnelle lucht, wie kan den Hemel dwingen?
Wie is 't die de zee en hare ſtroomen bind?
Wie heeft 'er oit betoomt de vleugels van den wind?
Wie kan zyn eigen hert, zyn aan gebooren zinnen,
Wanneer 't de nood vereiſcht, met reden overwinnen?
Ach! niemand wie 'er leeft: al wat de zon beſchynt,
Verneemt men dat verkeert, of in der haaſt verdwynt.
Wie kan een Prinçen hert in eenen ſtand bewaren,
Dat ſtaag werd omgevoert gelyk de loſſe baren?
Wie kan oit zeker zyn wanneer men vechten moet,
Van voordeel, van gelyk, of van zyn eigen bloed?
De Krygsman heeft gezwetſt, zoo dat ons ooren tuiten,
Waar uit zyn hoogen naam en groote ſtaten ſpruiten;
Maer als men zyn bedryf met reden ondertaſt,
Soo gaat al dat geſnurk in geenen deele vaſt.
Laet hem vry machtig volk wel ſchrap in order zetten,
Iet, ik en weet niet wat, dat kan het al beletten:
Een rook, een miſt, een damp, gerezen uit de lugt,
Dryft hem, die boven lag, niet zelden op de vlugt:
Een die de gulde zon het voordeel had gegeven,
Dien heeft de doffe Maan wel uit 't veld gedreven;
Men hoort 't over al, men ziet 't in 't gemeen,
Het gantſche krygs beleid is maar een dobbel-ſteen.

En schoon de Raadsheer pogt met wonder groot vertrou-
De Koning is de grond waar op de lieden bouwen: (wen
Sy worden groot gemaakt alleen uit enkel gunst,
En zoo te blyven staan is vry geen kleine kunst.
De Vriendschap van het Hof verkeert gelyk de winden,
En die is weinig tyds op eene plaats te vinden.
Hoe menig Edelman, voor dezen groot gemaakt,
Is op een oogenblik in lagen staat geraakt.
Al wie dit over komt die moet zyn hert verknyzen;
Om dat hy by het volk hem ziet met vingers wyzen.
Hy is 'er beter aen die noit verheven stond,
Als die, naer hoogen staet, zich in de laagte vond,
De Koopman die zyn kraam zoo moi weet op te pronken:
Al schynt hy hoog te zyn, is mede licht verzonken:
Al krygt hy zynen wensch en wonder machtig goed,
Hy eindigt menigmaal in druk en tegenspoed.
De wind, die hem een schip heeft over zee gedreven,
Dat hem in kleine tyd heeft groote winst gegeven,
Die brengt hem wederom wel ligt zoo harden slag,
Dat hy ontrent de beurs niet staande blyven mag.
Men ziet 't alle daag, die zoo gedurig woelen,
Die laat het ongeluk gewisse slagen voelen,
Daar is geen twyffel aan, wie groote netten spant,
Die krygt, eer hy het gist, veel scheuren in het want.
Gy dan wilt nimmermeer zoo loffen staet verkiesen:
Wie haastig goed verkrygt die kan het ligt verliezen,
En t'wyl men voordeel doet, en weder schade lyd,
Soo is de bange ziel gedurig in den stryd.
De daad die wyst t uit, dat zoo onwisse vlagen,
Syn niet aan ons gemoed als staag gewisse plagen:
Maar wy gaan op de maat, en noit te lydig bly,
Dog weder in den geest van harde nepen vry.
Dat is de menschen best. Waar toe het staag bewegen?
Gezetheid in den geest noem ik een grooten zegen,
Laat woelen dien het lust. Een stil en rein gemoed,
Is wellust aan de ziel, en voor het lichaam goed.
Die niet en wil ontzien de kracht der elementen,
Die gronde zyn gezin op vast gestelde renten,

Dat is een ſtil bedryf, en zonder groot beſlag,
Daar iemand met vermaak zyn vreugde plegen mag.
De Krygsman gaat te veld, hy mag hem geenzints paren,
Daar blyft de zomer-tyd, het zoetſte van de jaren:
De Raads Heer moet te Hoof, daar zit hy dagen lang;
Want groote Prinçen dienſt en is maar enkel dwang.
De Koopman is een ſlaaf, hy moet gedurig ſchryven,
En veeltyds over zee een loſſen handel dryven.
Siet geene van den hoop en dient voor uwe Jeugd.
Om dat je geen vermaak van hun verwachten meugt.
Gy ſteld dan uit den zin zoo ongelegen zaken
En wilt voor uwen ſtaat bequamer gronden maken:
De krygsman dient u niet, gy zyt van zoeten aard,
En hy een rauwen gaſt, die niet een menſch en ſpaart.
De Raads Heer in den geeſt bevochten met de zorgen,
Heeft dikmaal niet geruſt tot aan den lichten morgen.
De Koopman reiſt geſtaag, of paſt op zyn gewin,
Indien niet met het lyf, ten minſten met de zin.
Ik ben de man alleen die myn geheele leden,
Kan na den vollen eiſch in uwen luſt beſteden,
Ik ben gedurig t'huis om u vermaak te doen,
Bereid, tot uwer vreugt, te zitten in het groen,
Te ſpelen in het veld te ryden in een wagen,
Te zoeken uwen luſt in velden, boſſchen, hagen,
Wech dan met dat het kraam, of boek, of degen geeft,
De menſch heeft eerſt vermaak die op zyn eigen leeft.
En ſchoon ons tyd verloopt, terwyl wy ſpeelen ryden,
Ook dat geeft even zelfs ons ſtoffe tot verblyden;
Want met een korten dag, of naar een ſnel en nacht,
Verſchynt ons tot vermaak geſtaag een nieuwe pracht,
Als zich een ander quelt, met droefheid in genomen,
Dat hem een Vrolyk jaar is haaſtig om gekomen,
Syn wy des noch verheugt: de tyd geeft ons gewin,
En brengt ons even ſtaag geluk en voordeel in.
En waarom meer gezeid wy leven zonder zorgen,
Ons renten zyn bezet, of vaſt door goede borgen.
Myn dunkt hy is een god die op zyn renten leeft,
Om dat God alle ding by tyd en ſtonden geeft:

Dan zend hy jeugdig kruid, dan hoi, dan kooren aren,
Dan ooft en winter fruit, om lang te mogen ſparen,
Dan edel druif gewas, ten leſten witten moſt.
Die van den kouden angſt een bangen ziel verloſt.
Het gaat ons even dus de Maan en hare paarden,
En meten nimmermeer de ronte van der aarden,
Of daar ryſt nieuwe vrucht ook uit ons eigen land,
Van dat 'er is gezaait, van dat 'er is geplant,
Van dat 'er in het woud of elders komt te ſpruiten,
Soo dat men ieder maand met vruchten kan beſluiten,
En waarom lang verhaal; wy vinden t'aller ſtond,
Een verſch en nut gewas ten dienſte van den mond.
Ik late dien het luſt van Koningryken ſpreken,
Soo dwaſen hoovaardy en heeft my noit geſteken,
Een ieder eerlyk Man is Prins in zyn gezin,
En wie hy Vrouwe noemt die is 'er Koningin
Al wie in zoo een ryk geen luſt en weet te vinden,
Die is ſtaag ongeruſt en ſweeft met alle winden.
In waarom is den menſch een ſlave van 't geval?
Vernoegt u grillig volk, en gy bezit 't al.
Men zegge wat men wil: Ik pryze valte renten,
Die treden met den voet de kracht der elementen;
Wy zyn in volle ruſt, ook als een ander beeft,
Ik houd' hem voor een Prins wie ſtil en zeker leeft.
Na dat op dit geſprek een ſtilte was gerezen,
Miſſchien om dat de Man de ſtilheid had geprezen,
Trad fluks de Dichter toe: en met een zoet gelaat,
Soo ſprak hy niet een woord als op de rechte maat,

POEET.

Indien gy weerde Maagd, gelyk gemeene menſchen,
Woud, ſtaat en magtig geld; en luye dagen wenſchen,
Ik weet 't voor gewis ik mogt wel heuen gaan,
Want ook te dezer ſtond myn zake was gedaan;
Maar nu gy niet en acht dat ſlechte luiden pryzen,
En heet u orein geleert vry hooger op te ryzen,
Soo oen ik wel getrooſt te wachten met gedult,
Wien gy, ô waarde blom voor u verkiezen zult!

Wel

Wel aan gy die beſtaat u zaken dus te pryzen,
Ey laat u van de kunſt een weinig onderwyzen:
Waar meent gy dat een Ryk of Scepter in beſtaat?
Voorwaar niet in het Hof vol gullen overdaad,
Niet in een grooten ſleep van fiere lyf trawanten,
Niet in een prachtig kleed geboort met diamanten,
Niet in een ryk gebou, of in een gulden zaal,
Ik achte dit bejag voor leuren al te maal.
Hy die zyn tochten dwingt, die eerzucht kan bedryven,
En tegen bleiken angſt zyn herte weet te ſtyven,
Die niemands ſlaaf en is, geen H. eren na en loopt,
Geen hoogenſtaat en wenſcht, geen grootelaſtenkoopt?
Die niemant oit en vlyt maar eert de vrye reden,
Die weinig goeds bezit en efter is te vreden,
Die van geen ſpyt en zwelt die na geen wraak en dorſt,
Dat is in mynen zin een Prins of magtig Vorſt.
Daar in ligt heerſchappy die niet en is te ſchatten,
En die van duizend een niet recht en weet te vatten,
Daar in ô reine ziel! daar in ligt hoog gebied,
Die niemand van het volk, in ware daad en ziet.
Gelukkig is de menſch, die zich kan vergenoegen,
Met dat den Hemel geeft, en dat de Goden voegen;
Voorwaar wie dezen ſtand eens veſt in zyn gemoet,
Is hooger in geluk als Prins of Koning doet.
Wel, om zoo ryken Kroon voor ons te mogen winnen,
Daar heb ik wapens toe en op getoogen zinnen:
Kom voegt u nevens my, ik ken de rechte baan,
Die ons geleiden zal ook hooger ais de maan,
Die ons geleiden zal tot boven in de wolken,
En toonen over al de dwaasheid aller volken:
Kom voegt u nevens my, en onder myn beleid,
Daar is u deze Kroon voorzeker toe bereid,
Een kroon een ryke Kroon, die aan u jeugdig leven,
Sal trooſt, en herten luſt, en ſtille zinnen geven:
Sal ſtellen u gemoed in zoo een vaſten ſtand,
Dat gy zult ruſte zien al viel het gantſche land.
Laat al den fellen hoop, laat al de nyders keffen,
Geen vier, geen watervloed, geen donder zal u treffen:

Wy zllen onder een geruſt en vrolyk zyn,
Terwyl hen Prinçen zelfs vergapen aan den ſchyn.
Ik zal in uwen arm een aardig veersjen dichten:
Dat zal u met vermaak tot aan den Hemel lichten;
Dat zal door zoete vreugd verheffen u gemoed,
Uit dezen aardſchen draf tot aan het hoogſte goed.
En als dan eens den tyd u zal ten einde leiden,
En dat gy met vermaak zult uit 't leven ſcheiden,
Dan heb ik tot myn dienſt den wagen van den Faem,
Die zal door al het land gaan voeren uwen naam:
Die zal met zoet geluit door al de wereld rennen,
En wie een menſch gelykt die zal u deugden kennen,
Soo dat na duizend jaar u graf zal zyn getoont,
Soo dat na duizend jaar u graf zal zyn gekroont,
Gekroont met bloem-gewas, met duizend groene takken,
Die zal de zoete leugd op ons gebeente ſmakken,
En zeggen tot het ſtof: Ruſt, ruſt zoete lieven, ruſt,
U naam zal van de dood noit werden uit gebluſt.
Pilaren van metaal, en hoog verheven wallen,
Die mogen met 'er tyd, die moeten neder vallen:
Maar wat een edel geeſt de menſchen achter laat,
Dat is voor alle tyd, de wereld een çieraat.
De Jonkheid die ons volgt zal uwe deugden roemen,
Sal u door myn gedicht voor al gelukkig noemen:
En menig aardig dier van ongeveinsden aard,
Sal wenſchen eens te zyn dat gy te vooren waard.
U geeſt zal onder dies tot in der hoogte zweven,
Sal in een diepe vreugt en by de Goden leven:
Daar zal de lauwer krans die noit verdorren kan,
U zwieren om het hooft, en çieren uwen man.
Daar zal het geeſtig volk en al de reine zielen,
U voeren door het zwerk met ongemeene wielen,
En toonen in de lucht den grooten Oriôn,
En leiden met 'er hand de peerden van de Zon.
Daar zal een helle ſtraal, die noit en zal verdwynen,
Verlichten u gemoed en door u ziele ſchynen;
Soo dat gy kennen zult tot in den diepſten grond,
Dat noit een geeſtig brein op aarden ondervond.

Gaat.

Gaat nu eens, weerdſte pand, gaat nu eens vergelyken,
Den ſtaat by my verhaalt. met alle Koningryken;
Voorwaar zoo gy u geeſt maar eens ontluiken wilt,
Gy zult met oogen zien wat 't een en 't ander ſchilt.
Maar, na dat ik verſta, men hoort hier menſchen praten,
Die op een diep geheim en teikens zich verlaten: *
Sy vinden (na men zeid) vermaak in haar verdriet,
Om dat men hier en daar een zeldzaam ſpookzel ziet:
Of mids een heeſche ſtem, van onder op gedreven,
Heeft uit een duiſter hol een vreemd geluit gegeven;
Of om een ander gril. Siet, als 'er iemand mind,
Hoe ligt hy iet bedenkt, of hem ten beſten vind,
Wat my hier in belangt, ik kan u teikens zeggen,
Daar met een vaſt beſluit zyn gronden op te leggen:
Ik heb van deze ſtof al vry een groot getal,
Een ſpeelt my voor den mond dat ik verhalen zal;
Leſt op een zoeten dag als wy een deuntjen zongen,
Zoo quam 'er op het boek een rappe vloo geſprongen;
Maar ſtraks belent het dier ontrent u teere borſt,
Om daar in volle luſt te laven zynen dorſt.
Het koos u ſlinker zy, en wiſt alzoo te komen,
Ter plaatze daar u hert zyn woonplaats heeft genomen;
Daar zet het zich ter ſpoor, en hecht zyn kleinen mond,
Juiſt daar het in het vel de teerſte plaatze vond.
Gy word het beeſt gewaar en had 't ſchier gegrepen;
Maar echter raakt 't wech eer dat het was genepen;
En mids gy zyn geſlacht en al zyn makkers haat,
Zoo zocht 't buiten u een ander toe verlaat,
Het ſprong my op den arm, en dat met raſſe gangen,
Ik zag hoe dat 't liep met grooten angſt bevangen:
Het kroop my in de mou, tot daar myn ader ſloeg,
Daar ſtond het weder ſtil, het ſcheen hem diep genoeg.
Gy zaagt 't met vermaak hoe dat zyn teere pooten,
Zich voegen tot het werk en op myn leden ſlooten;
Hoe vinnig dat het beet, en hoe zyn kleine bek,
My als een adder ſtak, en maakt een roode plek.

Het

* Dit ſlaat op het gene de Borduurwerker hier na verhaalt; roerende zeldzaame Godſpraake, daar van hy gewaagt.

Het dier was rond en vol: en ging daar op vertrekken,
En ging, 'k en weet niet waar, zyn teere leden dekken,
Ik vond een diep geheim, ja trooſt in dit gezicht,
En heb 'er naderhand een veersjen op gedicht:
Kleyn Vlootje, geeſtig Dier, wat hebje gaen bedryven?
Gy hebt in u den geeſt van twee verſcheide lyven,
Gy zoogt myns hertzen bloed, en ook van myn Vriendin,
De myn' en hare ziel naemt gy te zamen in.
Wy zyn in u vermengt en onder een gedreven,
En leiden binnen u alreeds een echte leven;
Ons vocht, ons innig merg, ons herten zyn gemeen,
Wy zyn geen twee voorta n, wy zyn te zamen een.
Wat kan dit zoet geval, wat zal het doch beduiden?
Gewis, naar ik het gryp, hy maakt ons echte luiden.
Hoe kan het, ſchoone Maagd, hoe kan het anders zyn?
Myn bloed dat is het u, en 't u is weder myn.
Ziet wat een aardig ſpook heeft Venus hier gezonden,
Wy moeten voor gewis te zamen zyn gebonden,
Te zamen zyn gepaart. Wel aan dan tot beſluit,
Ontzegt dit grillig volk en weeſt myn lieve bruid.
Indien men teikens acht, genomen van de dieren,
Die in het groene woud, of om den hemel zwieren,
Zoo dient voor al gelet, op zoo een diep geval,
Dat ſchier met woorden zeid wat ons gebeuren zal.
Wel aan ontfangt myn hert, dat ik u kome bieden,
En let niet op den waan van deze groote lieden;
Myn ſtaat is boven haar, ſchoon nyd en nyderkeft,
Zoo verr' de waarde ziel het lichaam overtreft.
De Dichter had gezeid, en om zyn moedig ſpreken,
Zoo was geeſt al het volk in haar gelaat ontteken:
Dog na een korte wyl zoo quam de Schilder voort,
En 't bleek aan zyn geſprek, hoe dat hy was geſtoort.

SCHILDER.

Hoe ben ik in myn ſchik als deze pochers razen,
En vallen tegen een gelyk als rechte dwazen!
Ziet, als de Bottelier en Kok te zamen kyft,
Dan hoort men in 't gemeen waar dat de zuivel blyft
Wel

Wel aan, ik laat het volk haar eigen vuil ontdekken,
En leggen voor het oog haar onbekende vlekken,
Ik wil (wat my belangt) maar brengen ann den dag,
Dat u naaukeurig hert tot mywaarts trekken mag.
De geesten die den aard van alle Konsten weten,
Die stellen ne'ens een de Schilders en Poëten;
Want dat een Schilder trekt is stomme Poëzy,
En als een Dichter werkt dan spreekt de Schildery.
Haar beider Konsten strekt de wereld tot vermaken,
En doet aan Prinçen zelfs een droeven geest ontwaken:
Maar tusschen hen nogtans daar vind'ik een veschil,
Dat ik, eerbaare Maagd, hier openbaren wil:
Wat is eens Dichters werk! Hy leert de woorde danzen,
En wat hy winnen kan, en zyn maar groene kranzen,
Of van een lauwer boom, of van een myrthen blad,
En dit is zoo het schynt, een wonder groote schat.
Maakt hy misschien een vers dat geestig schynt te wezen,
Zoo word hy (naar het valt) by wylen eens geprezen;
Maar dat is anders niet als slechts een schrale wind,
Daar van noit eenig mensch zyn beurze zwaarder vind.
Beziet Homerus zelfs, een Prinçe van de Dichters:
Hy met zyn gantsche rot dat waren kale wichters:
En wat is 't dat hy oit door al zyn Kunst verwerf,
Als dat hy gantsch berooit en als verlaten sterf.
't Is waar dat zyn gedicht nog heden werd gelezen,
En 'r is tot zyner eer als in de lucht gerezen,
Maar schoon al leeft zyn naam, al is zyn eere groot,
Het is voor hem alleen een zuipen na de dood.
Zyn lof mag over zee in alle landen zweven,
Maar daar en plag geen Wyf of Kinders af te leven:
En als een rype Maagd een Vryer krygen zou,
Dan geld die wazem niet, men wil een ryke Vrou.
Wel pryst dan zoo je wilt dat nette pennen schryven,
Maar dat nog evenwel en kan geen keuken styven.
Wat is 'er van den geest en van zyn hooge vlugt?
Men leeft niet van den wind of van de schrale lugt.
Men kan geen Hoofze maagt, men kan geen schone vrou-
Met eer, met lof getuit, met dichten onderhouwen, (wen

De

De 'geeſt ook even zelfs heeft nood te zyn gevoed,
Zoolang hy met het lyf te zamen woonen moet.
Al quam Apollo zelfs met zyn gezwinde gaſten,
Indien hy niet en had, zoo moeſt de Dichter vaſten:
Al wie niet med'en brengt als ſlechts een bloote Kunſt,
Schoon dat hy geeſtig is, noch vind hy weinig gunſt.
Van hier dan al te maal die zyn gewoon te dichten,
Voor dit vermaard pinçeel mogt inkt en penne zwichten;
De weerde Schilder Kunſt verdient meer groote lof
Want boven haar vermaak zoo komt 'er voordeel of.
Ik winne machtig geld, ik maken groote ſtukken,
Ook weet ik op de plaat de Vorſten uit te drukken:
Hier dryf ik handel med'en vry met groot gewin,
En dat 's een dienſtig werk voor Huis en Huisgezin.
Ik hebbe leſt myn kunſt den Koning toe gezonden.
Dies kreeg ik grooten dank en meer als duizend ponden,
En nog een Ketting toe die om myn leden hing,
En driemaal om myn hals en om myn ſchouder ging.
Een Dichter onder dies die had een Veers geſchreven,
En dat was aan de Vorſt door zeker Vriend gegeven;
't Gedicht was enkel geeſt en van een hoogen toon,
Maar hoort doch wat hy kreeg tot zyn verdiende loon:
Ik zag een groene Kranſ gevlochten van laurieren,
Die werd hem toe gebracht om hem te mogen cieren;
Daar was een Wapen by dat hem den Koning ſchonk,
Maar al dit Hoofs gewaai en is maar enkel pronk.
Maar waarom lang verhaal! Ik kan te zamen voegen,
Dat u, dat al het volk, dat Princen kan vernoegen,
En dat ook boven dien my voordeel geven kan,
En wie dit recht betragt dat is een handig man,
Dat is een hoog verſtand, en waard te zyn geprezen,
Als by de Dichters zelfs ten vollen is te lezen.
Gy daarom; waarde Maagd, ô çiercel van het land!
Bied my ook heden zelfs u trouwe regter hand:
Ik zal dit aardig beeld van uwe jonge dagen,
Aan d'eeuwe die ons volgt zoo kunſtig over dragen,
Dat uwe ſchoone glans, ook over duizend jaar,
Aan al het Koningryk zal wezen openbaar,

Dat

Dat uwe friſſche Jeugd door al de naaſte ſteden,
Zal werden aangezien, zal werden aan gebeden:
Zoo dat gy door de Kunſt als eeuwig leven zult;
Schoon dat u levens tyd zal lange zyn vervult.
Zoo gy den kryg bemind, ik kan het bloedig vechten,
En legers tegen een met onverzaagde knechten,
U toonen door de Kunſt a's of het oorlog waar,
En dit al buiten zorg en zonder u gevaar.
Of zoo u, waarde Maagd een Raads-Heer mogt behagen,
Vermids hy in het Hof beſteed zyn meeſte dagen,
Zoo weet ook dat de Prins van my niet weinig hout,
En zaken van gevolg my dikmaal toe betrout.
En 't is van heden niet dat Prinçen Schilders eeren,
De daad ook even zelfs die kan het heden leeren:
't Is over duizend jaar en langer zoo geweeſt,
Gelyk men over al in oude boeken leeſt.
Zoo gy een Koopman lieft, ik kan ook handel dryven,
En kan ook door de Kunſt myn zaken beter ſtyven;
Want zoo 'er eens een ſchip van eenig Koopman blyft,
Zoo dat zyn kraam verzuipt of op de baren dryft,
Al is de goede Man niet in de zee geſtorven,
Hy is des niet-temin om zyn verlies verdorven,
Want als een Handelaar geraakt in dit verdriet,
Zoo is zyn luiſter uit, en zyn geloof te niet
Maar ſchoon my dit geval misſchien mogt overkomen,
Zoo ware my nochtans maar weinig af genomen;
Want als ik ſlechts het lyf mach brengen aan de ree,
Zoo blyft myn beste ſchat behouden van de zee.
De Kunst, dat edel ding en zal my niet verlaten,
Al moeſt ik zondet kleed gaan doolen achter ſtraten:
Al vlood ik uit den kryg, al liep ik uit den brand,
Ik hiel uoch even ſtaag myn allerbeste pand
Kunst is een ſchoon juweel, en bouen alle ſcharten,
Daar wind, en vier, en zee, niet op en weet te vatten:
Kunst is het beste goed, wie dat het immers ſpyt,
Prinçesſe, viert de Kunst; gy die zoo kunſtig zyt.
Terwyl de Schilder ſprak, en al de jonge lieden
De Maagd door lang geſprek tot haar gezelſchap rieden.

Hy

Hy die met zyde verwt, de leſte van den hoop,
Kreeg ſchier uit ongeduld de zinnen op de loop.
Haar taal vol overmoed die had hem lang verdrooten,
Dies was hy als een vat vol nieuwe moſt gegooten,
Zoo dobbelt hem de geeſt: en als hy ſpreken mocht,
Zoo ſloeg hy met de tong aldus zyn ſchrale locht:

BORDUUR-WERKER.

Ik zie dit 'gantſche rot van hoogmoed op gezwollen,
En ik kom achter aan als Koppe met de ſchollen.
't Is onrecht, ſchoone Maagd, dat my hier in gebeurt,
Maar dezen onverlet en dient 'er niet getreurt.
Aanhoort dan myn geſprek, al ben ik ſchoon de leſte,
Zoo gy de reden weegt, ik ben voor u de beſte.
Ik ben tot in den grond geheel van uwen aard,
Ik diene boven al met u te zyn gepaart.
Wy zyn in deze ſtad te zamen op gewaſſen,
Prinçeſſe myner Jeugd, wie kan u beter paſſen?
De Naalde ſchildery, waar toe gy zyt gezint,
Die heb ik nevens u van alle tyd bemint;
Dit heeft my kloek vernuft, zoo hooge nu getogen,
Dat geene van de kunst hier tegen op en mogen?
Zoo dat van nu voortaan het maakzel myner hand,
Van ieder werd genoemt een wonder in het land.
Gy ſchilder, wie je zyt hebt my voortaan te wyken,
Gy moogt met geen pençeel met onzen raam gelyken,
Waar ik met handen raak of oit een vinger zet,
Daar is het wonder ſchoon en uittermaten net.
Maar ziet! u kladdig werk en zyn maar vuile plekken,
Die gy op u paneel gewoon zyt uit te trekken;
Zoo maar een aardig kleed daar eens en komt ontrent,
Het is van ſtonden aan tot in den grond geſchent:
Dit ſtaat geen Vryſter aan, die hebben reine leden,
En willen hare Jeugd aan netter hand beſteden;
Gy daarom, friſſche blom, verkieſt my boven al,
Vermids ik uwen ſtaat ten hoogſten brengen zal.
Al zyn de lieden groot die hier te voorſchyn komen,
'k En hebbe (na my dunkt) voor deze niet te ſchromen

De God ſpraak is voor my, en over myn beleid,
My is een hooger ſtaat noch onlangs toe gezeid.
Daar is een zeker hol hier buiten in de bergen,
Van waar (als eenig menſch een vrage komt te vergen)
Een holle ſtemme ryſt, en zeid in heerſch geſchal.
Wat ieder die men noemd eens over komen zal.
Men houd dat even hier zyn geeſten in verhoolen,
Die vreemde dingen zien, en niet en konnen doolen,
Ja dat Apollo zelfs. of niemand zyns gelyk,
Woont in het grouzaam diep en in het duiſter ryk.
Een Maagd, een reine Maagd, ontfangt den ſtem van onder:
En op een vreemde wyz' uit zy het zeldzam wonder,
Maar ſtraks na dit geluid zoo vald het tanger dier,
Geraakt gelyk het ſchynt, van eenig haaſtig vier
Men kan van haren mond geen ſtemme meer verwerven,
Haar leden werden ſtyf, haar wangen die beſterven,
Dies wordze als voor dood getoogen uit 't perk,
Soo dat een ieder zeid 't en is geen menſchen werk.
Ik, om u zoete min met grooten angſt beladen,
Heb my tot dit geheim eens mede laten raden:
Ik quam ontrent het hol, en door een jonge Maagd,
Heb ik op onzen ſtaat de Goden raad gevraagt.
Myn antwoord is geweeſt, De kunſte van Borduren,
Sal uwe Rhodope ter hoogſter eere vuren.
Daar mede zweeg de ſtem; en meer en vraagd' ik niet;
Vermids de Prieſter zelfs het vragen my ontried.
En 't was voor my genoeg, hoe kond 't beter wezen,
Myn Kunſt, myn eigen Werk word boven al geprezen,
Word als een trap geſtelt tot uwer grooter eer?
Gy wacht van nu voortaan geen nieuwe Vryers meer,
En wacht geen aardſchs magt, maar voegt u na de Goden,
En ziet op onze Kunſt, gelyk u word geboden:
En zoo u moedig hert wil hooger zyn gezet,
Soo maakt dat gy voor al op deze Konſte let.
Geen Krygsman zal het doen door krachten van de leden,
Geen Raads-Heer door beleid van op gepronkte reden,
Geen Koopman of Rentier door grooten magtig geld,
Geen Dichter, wie hy zy, en is 'er toe geſtelt,

Poëet zwygt van u vloo, 't en zyn maar vyze vazen,
En gy en uw's gelyk die zyt gewoon te razen,
Gy droomt een ydel ding, en, schoon het niet en sluit,
Gy vind 'er wonder in, en trekt 'er voordeel uit.
Wat kan zoo vuil en dier in dezen handel geven?
Waar staat van dit bejag in eenig boek geschreven?
Wie heeft zoo slechten ding zyn leven oit bedacht?
Voor waar het is te blaau om hier te zyn gebragt.
Poëten, zoete Maagd, die zeggen watze willen,
En al haar diep geheim en zyn maar rechte grillen,
En wat de Schilders raakt, dat stel ik nevens hen,
Vermids ik haren aard tot in de gronden ken.
Laat noit dit grillig volk tot uwe kamer naken,
Niet eene van den hoop en kan u grooter maken;
Alleen, eerbare Maagd, alleen het edel Raam,
Is u tot meerder staat en grooter eer bequaam.
Soo gy dan niet en wilt met al de Goden stryden,
En dan noch boven dat u voordeel laten glyden,
Boud op het waar bericht, en niet op losse waan,
Wie met den Hemel vecht die is 'er qualyk aan.
Als ieder had gezeid, dat hy meind nut te wezen,
Soo is 'er groot geraas door al het huis gerezen,
Men krielt 'er over hoop: den Krygsman boven al,
Die ging geweldig af, en maakte groot geschal.
De Vader onder dies, en zyn vertroude Vrienden,
Die over dit geschil als tusschen spreekers dienden,
Verschynen op de zaal, en stillen dit gewoel,
En doen spraak eerst de Maagd, als uit een rechter-stoel:
Gy Heeren al te maal, die met gegronde reden,
Dit Maagdelyk gemoed hebt krachtelyk bestreden,
Gy weet hoe deze zaak my aan het herte raakt,
En dit myn teer gemoed geheel bekommert maakt,
Ik bidde neemt geduld, alleen voor weinig dagen,
Dan wil ik voor gewis de kans met iemand wagen:
Ik zal m t eigen stem beslichten dit verschil,
En zeggen overluid wien ik verkiezen wil,
Ik moet op uwe gunst, die my word aangeboden,
Eerst vieren na den eisch de tempels van de Goden,

En bidden om geluk voor mynen Bruilofts-dag,
Op dat my 't echte bed ten goede dienen mag.
Gy doet gelyk als ik. Daar gaan de Vryfters treden,
Ten deele niet vernoegt, ten deele wel te vreden:
Maer dezen onverlet, zoo beeld zich ieder in,
Dat hy den beften grond behoud in haren zin.
Wat is de liefd' een droom vol byfter vreemde grillen,
Wie mind die word verrukt, gelyk de driften willen!
Een ieder ftreelt hem zelfs, en ketelt zyn gemoed,
En word het meerendeel van enkel waen gevoed.
De Vryers onder dies zyn bezig gantfche dagen,
Met al wat immermeer de Vryfter kan behagen:
De Dichter boven al vergeet zyn voordeel niet,
Hy zend haar even ftaag een veers, of aerdig lied,
In zoete letter keer, of diergelyke dingen,
Hy liet meeft alle nacht ontrent haer kamer zingen:
En mids zy uit 'er aard met dichten was vermaakt,
Soo werdze menigmael tot in de ziel geraakt.
En zoo geen hooger macht haer vryheid had benomen
Miffchien zoo waer de Kunft tot hare wenfch gekomen
Want door een zoet gedicht, of met een geeftig lied
Soo is 't dat hy geftaag van hare jonft geniet.
Hy kreeg al menigmaal een lonkjen van ter zyden,
En dat en mocht voor al de Vader geenzints lyden:
Hy was gantfch onbezint en uittermaten gram,
Vermids hy by de Maegd te grooten vryheid nam.
De Man die had gemerkt, als hy de Jongvrou kufte,
Dat hy dan ging te werk gelyk het hem gelufte:
Hem dagt ook dat de Maagd hier uit vermaak genoot
Vermids zy hem den mond al vry wat gunftig bood.
Zy had een jonge mufch daar zy met plag te fpeelen.
Maar ziet het aardig dier begon, eylaas te quelen;
En fchoon of zy het ftreelt, en broed in haren fchoot
Het is in korten tyd verwonnen van de dood.
Daar treurt haar droeve ziel, en is geheel verflagen,
Zy gaat 't boven al aan haren Dichter klagen:
Die maakt een lyk gedicht, een uitvaart voor de mufch
En zong in haren naam het droevig liedjen dus:

MYn geeſt die is geheel bedrukt,
Om zeker droef geval,
De dood heeft van my weggerukt,
Dat my was lief getal;
Een jonge muſch een vrolyk beeſt,
Dat was tot my gewent;
Dat was in mynen jongen geeſt,
Al vry wat diep geprent
Het quam my ſpringen op de ſchoot
Het dronk uit mynen mont
Het ſirkt', het ſcheen het eiſchte broot,
Tot dat het ſpyze vond.
Dan ſcheen 't eens of 't my byten wou,
Soo vinnig quam het aan,
Maar 't beesje dat had ſtraks berou
Syn gramſchap was gedaan
Het weelig dier, de ſoete mus
En zocht maar enkel ſpel;
Haar beet verandert in een kus,
Dat greid my byſter wel.
Maar ziet, nu is het beesje dood:
Ach wat een groot verdriet
De luſt en vreugde van myn ſchoot,
Die is nu gantſch te niet.
Nu Vryſters die dit aardig dier,
Voor dezen hebt gekent,
Ik bidde komt te zamen hier
Syn tyd die is vol end.
Komt hier geſpelen kom dog ras?
Komt ieder uit zyn wyk,
Plukt maegde palm en bloemgewas,
En ciert het kleine lyk.
Het beesje dat my vreugde gaf,
En moet niet zonder kruit
En moet niet dalen in het graf
Als met een zoet geluit,
Doch maakt zyn graf niet in de kerk,
Maar buiten in het groen,
En ſet een veersjen op de ſerk
Gy zult my vriendſchap doen.
Gaat zeg dan nog de keuke meid,
Dat zy na d'oude wys,
Dat zy ons zoete pap bereid,
En dat van enkel rys:
Gaat roept 'er al de kinders by
De kinders hier ontrent,
Dat ieder eet van de bry,
Die 't beesjen heeft gekent.
Nu, Vryſters, die myn droefheit ziet,
Hoed u voor deze pyn,
En laat zo teeren beesjen niet
U luſt en vreugde zyn.
Kieſt liever voor u leven lang,
Een haan die 't beter maakt,
Die laat ons hooren vroegen zang,
Ook eer den dag genaakt.

Dit wiſt den loozen gaik zoo geeſtig uit te brengen,
En kon 'er zeten jok en kluchjens onder mengen, Dat

Dat zy van doen voortaan niet meer in druk en zat
Maar blyder luimen kreeg, en hare druk vergat.
De sneege Rhodope bequaam tot alle zaken,
Had even met 'er tyd een Veersjen leeren maken;
Want Cnemon die zyn luft alleen in Dichten nam,
Was oorzaak dat de Maagd ook aan het dichten quam.
Hy had een zeker boek in haar vertrek gevonden,
Daar in dat menig lied en veel gedichten ftonden,
Meeft van haar eigen werk: en t'wyl zy buiten was
Gevielt dat hy daar in dit aardig ftraaltjen las:
Soo dikmaal ik u werk, ô Cnemon heb gelezen,
Heb ik u geeftig brein en u met een geprezen:
Soo dat myn teer gemoed, myn ziel en jeugdig hert
Door middel van de Kunft, aan u verbonden werd.
Ik wenfch al menigmaal een kus te mogen geven,
Aan hem die van de min zoo geeftig heeft geschreven;
Ik wenfch u datje wenfcht, en ook myn eigen gunft
En draag u liefde toe uit liefde van de Kunft.
Ik wenfch een proef te doen, waar ik 'er toe gebeden
Of gy zyt in der daad; gelyk als in de reden:
Ik houd dat u bedryf ontrent het minne fpel,
Moet vry wat anders zyn als van een flecht gezel
Hy wou noch vorder gaan, maar hoorden iemand komen
En dat heeft onzen Vriend zyn vorder luft benomen.
Hy ftak het boekjen weg zoo vaardig als hy mag,
En liet het Maagde-kraam gelyk het eertyds lag.
Maar 't is hem lykewel een wonder groot vermaken,
Dat zy zoo wel gevoelt van hem en zyne zaken,
Hoe ketelt menigmaal een Vryer zyn gemoet,
Als hem een jonge Maagd een kleine gunfte doet!
Maar t'wyl dus onder een de jonge lieden mallen,
Soo is daar in het huis een zake voor gevallen.
Een zake (na my dunkt) hier waard te zyn gedacht,
Om zomtyds by de Jeugd in 't fpel te zyn gebracht
De fchoone Rhodope die hadde verfche roozen,
De beste dieze kon, van duizend uit gekoozen;
Daar vlechtze Kranffen van, zoo wel in een gevoegt,
Dat ieder een het werk ten hoogften vergenoegt.
En mids zy na de Kunft twee Kranffen had geweven,
Soo heeftze met 'er daad aan Cnemon een gegeven.

Aan Cnemon die als doen de Juffer onder hiel,
En klaagde wonder veel var zyn benaaude ziel.
Den tweeden roozen krans, verſch uit 'er hand gekomen,
Die heeft de jonge Maagd tot haar gebruik genomen:
Daar zat de Jongeling, daar zat de nieuwe Bruid,
Geçiert met bloem gewas en ander edel kruid.
Dog t'wyl zy onder een den tyd aldus beſteden,
Soo quam daar op de zaal de Raads-Heer aangetreden;

Dien word ook nevens haar terſtond een ſtoel gezet,
En ſtraks zoo heeft de Maagd op dezen ſtand gelet.
De Dichter zat geçiert met bloemen van der heiden,
En zy was even zoo gezeten tuſſchen beiden:
De Raads-Heer hadde plaats ontrent haar rechterhand
Maar zonder groen gewas of ander minne pand.
De Maagd woeg dit geval met wel bedachte zinnen,
En gaat, na kort gepeis, een zoeten trek beginnen:
Sy heeft haar eigen zelfs van haren krans berooft,
En zet het aardig werk den Raads Heer op het hooft;
Sy gaat des Dichters krans hem van den hoofde trekken,
En ging haar eigen hair daar mede weder dekken:

Siet

Siet! daar zat Cnemon bloot, de Raads Heer is gekroont
Nu zeg, wien heeft de Maagd de meeste gunst betoont?
Ik doe u deze vraag. gezellen onzer tyden,
Vermids uit dit geval ontstond een hevig stryden,
Want ieder een die riep, dat hy de jonge Maagd,
Ten hoogsten wel bevalt, en boven al behaagt.
Een ieder dryft het zyn, en al met goede reden,
Dies word 'er over hand met alle magt gestreden:
Een ieder stelde vast dat hem de Vryster koos,
Soo die de kroon ontfing als die zyn krans verloos.
De Raads Heer dreef gestaag, en al met vollen monde,
Dat hem het aardig dier de meeste liefde jonde;
En dat hy voor zich houd al vry de beste kans,
Vermids de Juffer zelfs hem gaf haar eigen krans.
Hy acht het gantsche stuk voor hem noch des te lichter,
Om datze van de kroon ontbloot den goeden Dichter,
Om dat zy niet 'er daad haar gifte weder nam,
Soo haast als hy verscheen en op de zale quam.
De Dichter niet-te-min, om dit te weder leggen:
Weet (zoo het schynen mag) al mede wat te zeggen:
Heer Raads-heer zeit de Man, al schynt'tiemand vreemt
't Is verr' de meeste gunst wanneer de Vryster neemt;
Want als een Juffer schenkt dan is de Vriend gebonden
Aan wien de zoete Maagd haar giften heeft gezonden.
Maar als een Vryster neemd, dan is 't dat zy haar bind,
En dat is voor gewis een teiken datze mind.
De schoone Rhodope die heeft van my genomen,
Verstaat dan hare gunst op my te zyn gekomen:
Sy heeft (en ik bekend) u hooft daar na gekroont
Sy dient dan wederom van u te zyn geloont.
Gy moogt geen bondig werk op dezen handel bouwen,
Gy zyt aan Rhodope, niet zy in u, gehouwen;
Gy daarom, Vriend, vertrekt, en oeffent u geduld,
En gy, beminde Maagd, betaalt u eigen schuld.
De Raads-Heer wederom brengt hier zyn reden tegen,
En toont hoe dat het stuk gantsch anders is gelegen:
De Dichter wykt hem niet, doch op dien eigen Rond,
Soo brengt hy weder in dat hy geraden vond.

Ten leſten zeid de Maagd; Laat hier geen wrevel ryzen.
Ik zal in korten tyd hier van het vonnis wyzen:
Laat maar een kleine wyl in ſtilheid dit geval,
Gy zult eer lange zien wien ik verkiezen zal.
Hier op gaat Rhodope met yver overwegen,
Tot wien met beter glimp zy dient te zyn genegen.
Sy ſpant haar geeſten in, zy denkt en over leid,
Wat dat 'er aan de Jeugd tot antwoord dient gezeid.
Dan heeft het machtig geld op haar de meeſte krachten,
Dan ſchyntze wederom na edel bloed te trachten,
Dan heitze na de kunſt, of naar een rappe geeſt
Dan wegen by de Maagd de groote ſtaten meeſt
Sy is gelyk een zee gedreven van de winden,
Sy zoekt aan alle kant, maar kan geen ruſte vinden:
Al watze nu ter tyd in haren geeſt beſluit,
Dat valt in korten ſtond, dat raakt 'er weder uit.

TUSSCHEN-VAL

Vervattende het krakeel tuſſchen de

LIEFDE en de DOOD

Mitsgaders een

OUD MANS VRYAGIE,

Die voor een byzondere Geſchiedeniſſe kan genomen werden, en miſſchien niet ondienſtig gelezen te worden, van Luiden die van zoodanigen Weſpe geſteken zyn)

Uiſt op die eigen ſtond (als d'oude boeken melden)
Quam Venus dertel Wigt gevloogen uit de velden:
Quam zygen met de wind, en door de blauwe logt,
En zogt een ſtille plaats daar in het ruſten mogt.
Dien eigen oogenblik quam ook de dood getreden,
Aam echtig van de reis, en met vermoeide leden;

En

En mids het avond werd, en dat de zon verliep;
Quam 't Spook in 't eigen huis daar Venus Jongen ſliep,
Het monſter ging te bed, belaſt met groote zorgen,
En daarom rees het op ook voor den lichten morgen,
Het gaf hem op de reis met onvermoeide ſpoet,
Ook eer de dageraad den Hemel open doet.
Dog mids het duiſter was, en wiſt 't niet te vinden,
Syn vinnig hand geweer, dat menſchen kan verſlinden:
En t'wyl het bezig is, en grabbelt zonder licht,
Soo vind het by den taſt Cupidoos gulde ſchicht,
De kleine Minne god, ten leſten ook ontſlapen,
Die nam des Doods geweer, als voor zyn eigen wapen?
Daar trekt een ieder op, en treed in zyn bejag,
Soo vaardig als hy kan, zoo neerſtig als hy mag
Cupido zag een Maagd met ſchoon gebloosde wangen,
Met hair dat ſcheen gemaakt om herten in te vangen,
Zy was groen als een lis, en ſpichtig als een ried,
Maar die geen jong gezel ontrent haar kamer liet
Het Wicht, op haar geſtoort, dat ſchoot met alle krachten,
Tot aan haar Jeugdig hert, en ging doen zitten wachten,
Wat na zoo fellen ſchoot haar over komen zou,
Maar voor een blyden feeſt, zoo rees 'er enkel rou,
De Vryſter viel te bed, en zuchte menig werven,
Haar zweet is byſter klam, haar buite leden ſterven,
De Moeder gat een ſchreeu, en nam den leſten zoen.
Maar Venus jongen zweeg, onzeker wat te doen.
Ten leſten ſprak hy dus: Wat mag dees pylen ſchorten,
Dat zy een jonge Maagd het leven gaan verkorten?
Waar is doch nu de vreugd, die in haar plag te zyn
Nadien uit haar ontſtaat zoo onverwachte pyn?
Waar ik voor deſen ſchoot, daar kond' ik vreugde maken
En dede met 'er daad een droeve geeſt ontwaken;
Want in een killig hert ontſtond een zoeten brand,
Zoo dat men over al een vroolyk wezen vand:
Schoon dat het winter ſcheen, en alle ding bevroozen,
Al waar ik maar en ſchoot daar wieſſen verſche roozen,
Daer wies de Maagde-palm, en ander edel kruid,
En voor een droeve Maagd verſcheen een blyde Bruid.

Hier gaat het anders toe; want mids ik heb geſchooten
Soo heeft de jonge Spruit haar zoetſte Jeugd verdrooten:
Hier leidze nu en kermt, en, zoo de Doctor zeid,
Haar dood-kiſt dient gemaakt, haar graf te zyn bereid.
Geen kruid, geen magtig ſap, geen drank kan haar genezen
Eylaas! de teere blom die als alree verwezen.
Wat is dit voor bejag? Wat voor een zeldzaam ſtuk?
Hoe komt van myn bedryf zoo vreemden ongeluk?
Heeft aan myn gulde pyl een adder ſlang gezoogen?
Of heeft 'er eenig draak zyn zwadder op geſpoogen?
Of is 't een zwarte lucht, die uit 'er hellen quam,
Die aan de friſſche roos haar aardig wezen nam?
Wat hier van wezen mag, dat moet ik heden weten,
Al zoud' ik myn beroep, en alle ding vergeten,
Ik wil de wonden zien, ik wil wat nader gaan;
Maar ai my! ach! eilaas! myn hert begint te ſlaan.
Is dit myn zoete ſchicht? of een van deze pylen?
Die ik met eiger hand zoo geeftig plag te vylen?
Neen zeker, 't is een hout, zoo zwart gelyk een pik,
De veeren zonder glants, en niet als enkel ſchrik:

De

De punt met vinnig ſtaal aan alle kant beſlagen,
Als of een moordenaar het wapen zoude draagen:
Ook hangt 'er zwadder aan gelyk een adder ſpout,
Of als een helſche Kol in nare fleſſchen broud.
ô Lekker als ik ben! en onbedreven Jongen,
Gantſch waart te zyn geplaagt van duizend feile tongen
Gantſch waard van Kinders zelfs voortaan te zyn beſpot:
ô Goden! maakt het volk een nieuwe Minne-god
Ik kan het ambagt niet ik moet 't laten blyven,
Ik mag by Coridon wel bokken leren dryven,
Ik mag wel aan de zee gaen woonen op een ſtel,
Daar nooit zich openbaart of Maagd of jong Gezel
Hoe! ſchiet ik pylen uit eer dat ik heb bekeken,
Of die met honing raad af galle zyn beſtreken?
ô Vryers! wie je zyt, en weeſt zoo jagtig niet,
Maar let op u bedryf, eer datje Vryſters ſchiet.
Maar dat is nu gedaan: wat zal ik langer klagen?
Ik moet na dezen tyd my beter leeren dragen?
De ſchade die men lyd, de ſchade die men vreeſt,
Maakt plompe zinnen ſneeg, en wet een domme geeſt:
Nu weder tot de zaak. Hier ſchuilt een zeldzaam wonder
Hier ſchuilt een ſlim bejag, een Spook of Nikker onder
Hier is een Tooveres of zwarte Konſtenaar,
Die brengt door helſch bedrog de Maagden in gevaar
Maar hoe! zou hier de Dood haar rol wel onder ſpelen
En doen met haar vergift de jonge Vryſter quelen,
Het Spook ſliep dezen nagt daar ik in ruſte lag;
Maar ging in haeſten weg eer ik het monſter zag.
My dunkt dat ja de Dood myn wapen heeft gedoolen,
En dus een grond geleid van dit ellendig doolen:
My dunkt ik heb zyn pyl genomen voor de myn,
En daarom leid de Maagd verzoopen in de pyn.
Ik wil ſluks henen gaan in alle werelds hoeken,
Ik wil in alle kant de reden onderzoeken:
Ik wil in aller yl, en op den ſtaanden voet,
Gaan zien wat nog het Spook met myn gereedſchap doet
Hier is nu Venus Kind in haaſten weeh getoogen,
En na het langen tyd ten ſnelſten had gevloogen,

Geviel

Geviel het dat het Wicht de bleeke Monſter vond,
Gelyk het voor een Hof geheel verſlagen ſtond
Het was (gelyk het ſcheen) met herten leed bevangen,
Daar liep een ziltig nat van zyn bedroefde wangen.
Hem quol nochtans geen druk, maer niet als enkel ſpyt
Die hem tot in het hert, en al de leden ſnyd;
Hem docht, het had zyn long met brokken uit geſpoogen
Hem docht, het had zyn hair met vlokken uit getoogen
Want 't had geen Ingewand en 't was geweldig kaal,
En 't wrong zyn mager lyf gelyk een zwakken aal.
Noch wiſte Venus Kind de gronden niet te raken,
Die aan de bleeke Dood zoo droeve zinnen maken:
Dies trad het nader toe en let op alle ding,
En vond ten leſte uit al wat 'er omme ging.
En ziet! dus ſtond het werk. De Dood was uitgetoogen
Terwyl noch in der nagt de vleder-muizen vloogen:
En daarom werd het Spook zyn dwaling niet gewaar,
Maar zocht maar zyn bejag, en ſtoffe voor de baar.
De dood die vond een Man bequaam te zyn geſchooten,
Om dat hem over lang het leven had verdrooten:
Want mids zyn eenzaam bed, zoo was hy ſtaag bedrukt
En klaagde zyn vermaak van hem te zyn gerukt.
Het Spook leid op hem aan, en ſchoot hem in de lenden,
En dacht hy zou terſtond zyn droevig leven enden,
Maar ziet Caſſander groent met dat hy was geraakt,
En word gelyk een roos als haer de zon genaakt.
De zoete Rhodope woond onder zyn geburen,
En dat bracht zyn gemoed in wonder vreemde kuren:
Haer wezen is terſtond zoo diep in hem gezet,
Dat hy ook in de ſlaap op haar de luſten wet
Syn geeſt ſpeelt op het werk nu lang by hem vergeten
Dies laat hy aan de Maagd zyn brand en liefde weten;
Hy prees haar geeſtig oog, haar mond en zoet gelaat,
En al wat van haar komt dat is hem honing raed,
Cupido zag het aen, en woud den Ouden helpen,
Om by haer met gemak zyn luſt te mogen ſtelpen.
En hadde ſchier een pyl geſchooten aan de Maagd,
Maer zyn beleefde gunſt die heeft den Nyd mishaagt.

Die

Die zat daar in een hoek bezyden af gedooken,
En heeft door slim beleid den zoeten slag gebrooken,
Niet dat van over lang zoo met de Liefde stryd,
Gelyk de bleeke Dood, of als de zwarte Nyd.
Het Wicht aldus belet zyn voorspel uit te werken,
Ging met een wakker oog de zaken over merken:
Hy zag hoe dat de Dood een misslag had gedaan,
En dat zyn leste schoot ook qualyk is vergaan.
Dit was hem groote spyt, dies ging hy zitten klagen,
Van zyn dom misverstand, en zoo bekaaide slagen,
En sprak ten loste dus: Ik wil van nu voortaan,
Myn boog en ander tuig al beter gade slaan.
'k En wil na dezen tyd geen vreemde pylen schieten,
En dan zal ieder een zyn frissche jeugd genieten:
En noit en zal 'er mensch verdwalen in de vreugd,
Die niemand uit en voegt als slechts de groene Jeugd.
Al ben ik somtyds loos, en plege vreemde slagen,
De winter evenwel en moet geen roozen dragen.
Een Jongman in het spel, een Oud men in de Raat,
Dat is van óúds de grond daar op de Wereld staat.
Dit wil ik nimmermeer, dit zal ik niet beletten,
Men zegge wat men wil, het zyn de beste wetten.
De Dood nam myn geweer, trof een Ouden Man
En daarom is 't een werk dat niet bestaan en kan.
Al wat Cassander doet 't en zal hem niet gelukken,
Een ander zal hem niet de versche roozen plukken,
Ey Vriend! doet mynen raad, en toomt u los gepeis,
En stelt u voor het oog den wech van alle vleis.
Als nu Cupido zag waar door hy was bedroogen,
En dat het vreemd geval by hem was overwoogen,
Soo wil hy met de Dood gaan treden in verdrag,
Op dat men naderhand het onheil schouwen mag,
Hy wil beloften doen van noit te zullen komen,
Daer eerst de bleeke Dood de plaets heeft ingenomen
Mids dat het mager Spook geen huis betreden mag,
Alwaer men bezig is met Venus vuil bejag.
Dit wou het olyk Wicht in Kooper laten schryven,
Op dat het als een Wet voor eeuwig mochte blyven:

Maar

Maar ſchoon hy dit verbond met alle krachten ried,
De Dood die ſtak het om, en wou den handel niet.
Hy loeg het boefjen uit en vry met harde ſtreken,
Soo haaſt als Venus Kind hier van begon te ſpreken:
Ja zeker, zei de Dood, dat waar een moye zaak,
Dat gy gantſch onbevreeſt zou plegen u vermaak.
Dat, waar der iemand mald, en vreugde komt genieten,
Ik noit een zwarte pyl en zoude mogen ſchieten;
Neen boefje, wacht dit woord noit uit myn hollen mond
Dit voorrecht is geen menſch op aarden oit gejont.
Ik ben van ouds gewend te midden in het danſſen,
En by de zoete jeugd, en door de rooze kranſſen,
Te zweven als ik wil, en van myn rechter hand
En is geen menſche vry, ook als hy menſchen plant.
Al is een deftig Prins in zyren throon gezeten,
En draagt daar zaken voor die niemand dient te weten;
Of ſchoon ook voor de deur al menig wachter ſtaat,
Noch dring ik evenwel te midden in den Raad.
Al ziet een machtig Vorſt voor hem zyn ruiters draven,
En heeft zyn moedig heir aan alle kant begraven,

Al

Al ryd hy om het werk bekleed met enkel ſtaal,
Nog klim ik op de wal, en breek 't al te maal.
Of ſchoon een jonge Maagd tot echte min genegen,
Ten leſten haar gemoed tot trouwen laat bewegen,
En nu zoo verre komt dat zy haar kamer ſluit,
Nog roof ik menigmaal het kroontjen van de bruid,
Hoewel een vrugtbaar Wyf ontrent haar rype jaren,
Is in een ſtil vertrek nu vaardig om te baren,
En dat het Vroedwyf zit, en wagt een zoete vrucht,
Ik doe het menigmaal dat al de Buure zucht.
Ja ſchoon de Prieſter ſtaat te midden in de Kerken,
Om voor den autaar zelfs zyn offer uit te werken,
En dat hy tot het volk het Woord des Levens ſpreekt,
Het is de Dood alleen die al den handel breekt.
En waarom meer gezeid? Men kan geen throon bouwen,
Men kan geen magtig ſlot in ſteile rotzen houwen,
Men kan geen harde deur van yzer laten ſlaan,
Of ik kan, als ik wil, in zaal of kamer gaan.
Wie kan voor myn geweld zyn leven zeker maken?
Myn kragt is onbepaalt, ik woon in alle zaken,
Niet een zoo kleinen ding, dat ik op aarden ken,
Daar ik niet uit en werk, daar ik niet in en ben.
Ik weet (alwaar ik wil) myn wapens uit te kiezen,
En kan een moedig held zyn leven doen verliezen,
Of door een heeten brand, of door een koude vorſt,
Of door een magtig vocht, of door een ſchralen dorſt,
Of door een vrouwen hair te vaardig in gezoogen,
Of door een kleine vlieg hem in de keel gevloogen,
Of door een ſchrale lucht, of door een vuilen ſmook,
Of door een zoete blom die hy maar eens en rook.
Men vind 'er die uit ſchrik, of door benaautheid ſterven,
Men vind 'er die vermaak of weelde kan bederven:
De leſte dien ik trof, die blies zyn leven uit,
Te midden in de feeſt, en by een jonge bruid.
Ik heb aan menig menſch het leven doen verdwynen,
In ſpyt, en enkel ſmaad, van alle mediçynen,
Ik hebbe door een drank, waar uit men bate wagt,
Veel menſchen wech gerukt, en in het graf gebragt.

Ik

Ik hebbe menig man, die my beſtond te vlieden,
En dede wonder veel, ja wat de menſchen rieden,
Het leven af gemaait: hy gaf den leſten ſnik,
Alleen uit enkel waan, of uit een blooten ſchrik.
Dit is myn hooge magt nu zoo veel duizend jaren,
Die zal ik nu ter tyd nog nimmer laten varen,
Ik wil myn heerſchappy doen gelden over al,
Tot dat den Hemel zelfs niet langer zweven zal.
Gy doet ook u bedryf, en laat u pylen zwieren,
By menſchen, door het vee, en op de wilde dieren:
Gebruikt u gantſche macht, dog wat gy maken kond
Dat zal ik wederom eens ſtorten in den grond.
Hoe Kind! en weetje't niet? Wy zyn twee groote magten
Die ieder vieren moet en niemand kan veragten;
Het maken is u werk, het breken is het myn,
En ſchoon men anders wil, 't en zal niet anders zyn
Maar, Wicht, verheft u niet, en myd u van te roemen
Dat ik benevens my u hebbe willen noemen;
't Is wel zoo wat in ſchyn dat gy op aarden doet,
Maar weet dat gy voor my de plaatze ruimen moet,
De reden is bekend. Ik kan in weinig uren,
Aan menig duizend man het leven doen bezuren,
Of door een haaſtig vier, of door een water vloed,
Of door een fel gevecht, een bad van menſchen bloed.
Gy in het tegendeel, met al de beſte zaken,
En kond ſchier niet een Kind door twee gelieven maken,
In negen maanden tyds. Siet, wat een wyd verſchil!
Gy daarom, lieve, wykt, en zwygt na dezen ſtil.
Cupido van den Dood zoo vinnig door geſtreken,
Is tot zyn vinnig merg met yver aan geſteken,
Hy zeide Lelyk Spook, dat niemand lief en heeft,
Van al dat in de lucht of op der aarden leeft,
Waarom dus hoog gegaan met al u moedig ſpreken?
Is 't niet een beter zaak, te maken als te breken?
Tot breken weet ſchelm, een dief, een moorder raad
En daar uit ryſt verdriet en allen menſchen haat.
Maar door een zoet beleid hier uit te kunnen werken,
Dat met een ſtaag gevolg de wereld kan verſterken,

Is ja een nutter ding, is over al bequaam,
Is Goden lief getal, en menschen aangenaam.
Wel aan gy kond in haast een gantsche stad bederven
En doet in korten tyd veel duizend menschen sterven
Maar al wat ik besta en hier op aarden doe,
Dat gaat, gelyk je meend, te wonder langzaam toe;
't Sa, laat ons dit verhaal een weinig overleggen,
En hoort wat Venus Kind hier tegen heeft te zeggen,
Gy zult in korten zien dat al dit groot geraas,
Is los, is zonder grond, en uitermaten dwaas.
Van dat de Wereld rees uit wonderbare woorden,
Hebt gy, met alle macht, terstond bestaan te moorden,
En dat heeft nu geduurt zoo menig duizend Jaar,
En nog ben ik een Vorst die alle ding bewaar.
Wat heeft dit Wonder Al op u gewoel te passen,
In spyt van u bedryf de Wereld is gewassen;
Men vind een meerder schaar, ook heden op den dag,
Als oit naaukeurig menschi in oude tyden zag,
Wat hoef ik meer bewys? de gronden van der aarden
Des hemels schoon gebou, de maan en zonne paarden,
Bestaan door myn behulp. Ik ben een gulde band,
Die al wat immer was bewaart in goeden stand.
Het Spook hier tegen aan? Zoud gy het al bewaren?
Ey snoert dog uwen mond, en laat u roemen varen.
Wat gy met al u macht zult brengen aan den dag,
Zal ik ter neder slaan, en al met eenen slag.
Het zal door myn geweld eens werden in genomen,
Al wat 'er heden is, of namaals staat te komen:
Ik wil myn heerschapy gaan plegen over al.
Soo dat 'er niet een mensch op aarden blyven zal.
En, schoon gy al u merg door gramschap mogt verhitten,
Ik zal dan Koning zyn, ik zal het al bezitten.
Dit riep het Monster luid'; maar eer het vorder sprak
Soo was 't dat Venus Zoon hem dus de reden brak:
Of gy schoon met 'er tyd het aardryk zult bederven,
En dat al wat 'er leeft hier eenmaal heeft te sterven,
Ik liefde lykewel en zal noit onder gaan.
Maar zal tot aller tyd op vaste gronden staan.

En ſchoon ook al het volk te gronde werd gedreven,
Het zal eens weder zyn, het zal voor eeuwig leven,
En daar en zal geen Dood meer ſchieten haar fenyn,
Maar Liefde zal van all's de grond en ſteunzel zyn.
Die is voor u geweeſt, die zal gedurig blyven,
Die zal wat u gelykt uit Aard' en Hemel dryven.
't Was Liefde die van ouds de wereld heeft gebout
't Is Liefde die het werk voor eeuwig onderhoud.
Maar al wat u gelykt, dat zal te niete koemen,
Soo dat men over u aldus zal mogen roemen:
Het Monſter is geweeſt dat eens zoo vinnig ſtiet,
Zyn prikkel is verſtopt, zyn wapen is te niet;
Weeſt vrolyk dien het raakt: Het Spook wou boven dryven
En wou aan Venus Zoon ook dat onſchuldig blyven:
Hoort Jongen, (zeid de Dood) die anders niet en weet
Als dat je ſlim bedrog en vreemde ranken ſmeet:
't Is waar, daar zal een dag eens van den Hemel ſchynen,
Wanneer dat alle ſmaad en onheil zal verdwynen:
Maar dat zoo grooten werk zou ſtaan aan u beleid,
En heeft geen wyzen mond zyn leven oit gezeid.
Gelooft 't, weelde Kind, daar zyn al hooger machten,
Daar op den Hemel ziet, en alle menſchen wachten,
't Is droom en enkel waan dat gy zoo byſter roemt,
Gy zyt maar enkel ſchuim van dat men Liefde noemt,
Gy zyt een ſlim vergift ontrent de jonge zinnen,
Een oilik mis gewas van trou en eerlyk minnen,
Gy zyt een guychelaar, een ſpooker by de Jeugd,
En voed een ieder hert met ongezouten vreugd.
Gy leeft als in den dracht, en ſlacht d'ongure vliegen,
Die ſtaag ontrent den ſtank van drek en zweeren vliegen,
Gy ſtelt u gantſch vermaak ontrent het ſlimſte lid,
Ontrent het vuilſte deel dat eenig menſch bezit.
Noch weetje lykewel de lieden in te drukken,
Dat ſlechts in dezen Hof de welluſt is te plukken,
Dat hier een maehtig Ryk, en ik en weet niet wat,
Dat hier verholen leid een ongemeten ſchat.
Maar let op het bedryf, en watje pleegt te maken,
Wat is 't, als malle drift, als enkel beuzel zaken?

Als

Als ik en weet niet wat? En, als men 't zeggen moet,
't Is geen bekykens weerd het beste dat je doet.
Wie kan u vuil bejag tot eer of luister strekken?
De dag en lyd 't niet, het duister moet het dekken,
En wat 'er zonder licht of in de nacht geschiet;
Is meest van slimmen aard, en deugt gemeenlyk niet
Van hier dan, oilik ding, vol list en slimme treken,
Men vind in al u doen een winkel vol gebreken.
Wat is 'er menig mensch die in u vuil versmacht,
Dat niemand doen en derf als die geen schaamt en acht?
De Liefde van de Dood zoo vinnig door gestreken,
Vond weder nieuwe stof om noch te mogen spreken:
Ik ken het, bitter spook, wat hier op aarden leeft,
Dat voelt een aardschen aard, die aan de zinnen kleeft.
Dien kan hier in het vleesch de menschen niet verzetten,
Dien kan hy met geweld of reden niet beletten;
Maar ziet! daar komt een dag, een lang verwachten tyd,
Dan zal dit aarden vat van schanden zyn bevryd. (a)
Dan zal 'er eens een vier door al de Wereld blaken,
Dat zal ons broozen aard van tochten zuiver maken,
En geven aan het volk een nieu en beter hert,
Gelyk als in het vier het goud gezuivert werd.
Dan zal myn geestig brein niet aan de wereld hangen,
Ook naar geenaardsche vreugd of welluft meer verlange
Maar zal gantsch Hemels zyn, ed buiten ongeval,
Soo dat geen slim vergift ons meer bestooken zal.
Dan zult gy leelyk Spook, geen schepzel meer bederven,
Maar zult ook even zelfs voor eeuwig moeten sterven, (b)
En van u wreede macht ten vollen zyn ontbloot,
Schoon datje nu ter tyd de gansche Wereld dood.
Ik in het tegendeel zal in der hoogte zweven,
Sal in volmaakte vreugd, zal in den Hemel leven,
En dat voor alle tyd. Gy zwygt van uwen lof,
Al wat een einde neemd en is maar enkel stof,
Hier stond het Spook verstelt, onzeker wat te zeggen,
De waarheid is te sterk en niet te wederleggen

(a) 1 Corinth. 3. 13. Marc. 9: 49. 2. Pet. 3: 7.
(b) 1 Corinth. 15. 53.

Ten leſten ſloop het wech van ſpyt en leed geraakt.
En daar en is geen pais oit tuſſchen hen gemaakt;
Caſſander onder dies die worſtelt gantſche nachten,
Met zyn ontroert gemoed, en vreemde na gedachten,
De jeugd, die langen tyd van hem was uit gegaan:
Die quaam, gelyk het ſcheen, van nieus hem weder aan.
Hem dunkt wou Rhodope haar tot zyn leger voegen,
Dat hy ook even daar de Maegd zou vergenoegen;
Maar als zyn ooge valt ontrent zyn gryzen baard,
Soo vreeſt hy ongemak indien hy weder paart.
Hy kende Rhodope een ruimen tyd geleden,
Maar tot op heden toe zoo bleef hy by de reden:
Hy zag haar zonder drift en even zonder luſt,
Het ſcheen dat al zyn vier was dood en uitgebluſt.
Maar nu gaat zyn gemoed haar gaven over wegen,
En wat haar in de borſt, of elders is gelegen;
Zyn geeſt woont binne haar, hy ſpreekt hy droomt'er van
En 't ſchynt dat zonder dat hy niet beſtaan en kan.
Dit klaagt hy zeker Vriend, dien hy meeſt alle zaken,
Voor dezen is gewoon voor al bekend te maken;
Hy zeid hem wat een ſmaak hy in de Juffer vond,
Maar dat hem lykewel de geeſt in twyffel ſtond.
Zal ik myn echte deel zoo diep in my gezeten,
Zal ik (dus ging hy aan) een lieve Vrou vergeten?
Ik houd 't voor gewis, dat haar dit vreemd geval.
Ook in den Hemel zelfs de ziel bedroeven zal.
Zy heeft myn zoete vreugd, myn eerſte kracht genooten.
En 't heeft my (doenze ſterf) tot in de ziel verdrooten;
Dies leid' ik met haar dood, en in het droevig graf.
Dies leid' ik alle luſt tot echte banden af
Philetas hoord 't aan, maar ging het wederleggen,
En quam op dit geklag aldus zyn reden zeggen:
Meind gy dat ook en ziel die in de hoogten zweeft
Die in den Hemel woont en ſtaag in vreugde leeft,
Oit peiſt op ons bedryf, ons aardſche beuzel zaken,
En wat hier onder een der Menſchen Kinders maken?
En of 'er iemand vryd, en of 'er iemand troud,
Of ſlechts tot zyn vermaak een Vryſter onderhoud?

Ey lieve! dat gewoel zyn al te slechte dingen,
Voor die staag bezig zyn om Gode lof te zingen,
Voor die in rein gewaad voor haren Schepper staan,
En zien na rechten eisch dat Heilig Wezen aan.
Wel Vriend (word u gemoed tot echte trou bewogen,
En van haar eerste druk allenkskens af getoogen)
En doet u geen geweld, maar leeft gelyk je meugt,
De trou en is alleen niet voor de rauwe Jeugd.
Want schoon of iemand komt tot aan zyn leste Jaren,
Geen Wet die hem verbied om dan te mogen paren,
Ook dan behoeft men hulp, en dikmaal aller meest,
Ten goede van het lyf en van een zwaren geest.
Tracht maar een goede ziel tot u vermaak te vinden,
Die haar aan u gemoed door trou zal willen binden.
Zyt gy niet, als je pleegt, een frisch, een jeugdig Man,
Nog hebj' iet lykewel dat Vrouwen lokken kan.
Gy zyt van zoeten aard, en lieftal in de zeden,
Ook wakker in vernuft, en vrolyk in de reden,
U quelt noch schralen hoest, noch quastig sierecyn;
Maar hebt een blyden geest, en leden zonder pyn.
Ik stellet voor gewis, geen Vrou zal haar beklagen,
Aan u haar zoetsten tyd te hebben op gedragen;
Te min indien je toont, als gy verhuizen zult,
Dat gyze loonen wilt, voor haar beleeft geduld.
Cassander uit 'er aard tot zoete min genegen,
Laat door het kort gesprek zyn herte heel bewegen,
Hem dunkt dat hy alreeds een zoon of dochter teeld,
Voor een die dansten wil is haast genoeg gespeelt,
Hy geeft den vryen loop aan zyn beroerde sinnen,
En poogt met alle macht op Rhodope te winnen,
Hy groeit al is hy dor, hy bloeit al is hy grys,
Hy brand al is hy koel, hy mald al is hy wys.
Zoo haast dit word bemerkt by al de jongen gasten,
Die staag op Rhodope en op haar deure pasten,
Is ieder ongezint, en uitermaten gram,
Vermids een oud Gezel ontrent de Juffer quam.
Daar is een zoete tyd, wanneer de jonge lieden,
Gewoon zyn hare gunst de Vrysters aan te bieden,

Of door een groene Mey, ontrent haar deur geplant?
Of door een nacht gezang of ander minne pand.
Caſſander tyd te werk, en laat ten vollen blyken,
Dat hy in dit geval geen Vryers hoeft te wyken,
Zyn hert is enkel vier, en jonger als hy plag,
Als hy maar Rhodope in zyn gedachten zag.

Hy ſiet een lauwer boom met gulde lovers cieren,
Hy liet 'er boven uit geſtrikte wimpels zwieren:
Daar zag men Venus Kind met zyn geſpannen boog,
By wylen of het ſtond, by wylen of het vloog,
By wylen of het ſchoot: Zyn Moeder daar beneven,
Die ſcheen een brandig hert aan hem te willen geven,
De Mey ſtond op een Maſt, als op een hooge ſtam,
Zoo dat haar groene top tot aan het venſter quam.
De Schilder van de Prins die hadde zeven weken,
Rond om het houd gemaakt veel zoete minne treken,
Hoe Phœbus Daphne volgt, hoe Pan de Nymphen jaagt,
En ander geeſtig werk, dat aan de Jeugd behaagt.
Te midden in den boom daar ſtond een nette mande,
Vol aardig zuiker-werk als tot een offerhande,

Voor

Voor Rhodope gewyd. En wat 'er binnen lag,
Was na de kunſt bereid, zoo geeſtig als het mag.
Het dekzel van den korf is wonder net gevlochten,
Met ſtrikken na den eiſch en wel gevoegde bochten:
Soo dat 't aan het oog vertoont een ſchoon gezicht,
En boven op het ſcheel daar ſtond een klein gedicht:
Ontfangt dit zoet geſchenk, ô zoetſte van den landen,
Maar neemt des niet te min myn gunſtig hert te pande,
Myn hert daar in ik voel een ſtage minne vonk,
De Mei, en uwe Jeugd die maakt my weder jonk:
De zon dook in de zee, de nacht die quam gezegen,
De ſlaap heerſcht in het woud, en alle dieren zwegen;
Maar ſchoon meeſt al het volk met al de zinnen ruſt,
Al wat 'er vryen wil en heeft geen ſlapens luſt.
Caſſander laat de Mei met haar verçierzel bringen,
En t wyl die word geplant, zoo liet hy geeſtig zingen,
Met kunſtig ſnaren-ſpel en allerlei muzyk;
Noit beter Mei gezang in al het gantſche Ryk;
Daar was een zoete keel van duizend uit gelezen,
Die mids haar nette ſtem, van ieder werd geprezen,
Die zong een wyl alleen, die zong een kluchtig lied,
Dat aan een ouden Man een jonge Vryſter ried.

M E Y-L I E D.

Op de Wyze: *Puis que vivre ſains aimer etc.*

ô Schoonſte die men vinden mag!
ô Glans van onze landen!
Al ben ik koelder als ik plag,
Gy doet myn hert branden.
Al is de winter zoader kruit,
Nog ſchiet 'er wel een bloemtjen uit.
't Is waar gy zyt in volle Jeugt,
En ik van oude jaren,
Maar noit en is men zonder vreugt,
Daar twee gelieven paren
Twee herten eens in reine min,
Dat brengt gewiſſe vriendſchap in.
Wat Vryſterszyn'erbeteraan
Als die een oud Man trouwen;
Haar zin die word in all'sgedaan,
En 't zyn de liefſte Vrouweu
Waar jeugd en Wysheid't zamen paare,
Daar heeft de trou haar rechten aart.

Een Jongeling is byster wilt.
Hy kan schier nimmer rusten;
Zyn welig hert is noit gestilt.
En helt tot nieuwe lusten.
't Is zeldzaam wat het grillig bloet,
In jong en domme sinnen doet

Maar die zyn rype jaren heeft,
En gaat niet elders mallen;
Die liefste krygt al wat hy heeft.
Hy doet haar wel gevallen.
Een peerd dat nu is grys van hair,
En heeft van hollen geen gevaar.

Gebreekt 'er aan een oud Man iet,
Vermits zyn zwakke leden,
Hy schenkt, hy koopt, hy looft, hy biet,
Hy voegt hem na de reden,
De liefd' heeft staa geen open hand,
Dat is den aard van reine brand.

Gy dan? ô schoonste die men vind!
Veracht geen oude jaren:
Al draegje niet gedurig kind
Gy zult te beter varen:
Een land by wylen eens gebraakt,
Word by den Landman noit gelaakt.

Na dat de zanger zweeg, zoo lier Cassander speelen,
En weder over hand vernam men zoete keelen:
Dog Cnemon daar ontrent die zag den handel aan,
Tot zyn berperde geest begost in hem te slaan.
Hy is uit enkel spyt ter zyden af geweken,
Hy dicht een tegen lied, en vry met harde streken:
Het is hem ziel verdriet, dat hem een gryzen baard,
Ontrent de Jongheid voegt, en wenscht te zyn gepaart:
Dies wat men zeggen kan tot nadeel van de jaren,
En wat 'er omme gaat, als oude lieden paren,
Drukt hy ten 'nauwen uit en brengt het aan den dag,
Zoo schamper als hy kan, zoo vinnig als hy mag.

Wat mach den drooger over gaan?
Wat maalt hem in de zinnen?
Syn jeugd en vreugd die is ged aan
En nog zoo wil hy minnen
Friend, daar zig toont een gryzen baart,
En heeft het vryen geenen aart.

Een vonkje levens, zonder meer,
Dat speelt u in de leden:
Ik weet u kracht is wonder teer
En stelt u doch te vreden.
Een kees die in de pyne brand
En was noit aardig minne pand

Om 't weinig kooren dat u reſt,
Wilt gy een meulen bouwen,
Blyft die je zyt, 't is aller beſt,
En laat de Jongheid trouwen.
Geen menſch dient oud wanneer by vryt,
Dat ſpel vereiſcht een zoeter tyt

Het minnen is maar voor de Jeugd,
Die paſt het geeſtig malen,
Gy, laat de Jongheit bare vreugd
Van u en wil 't niet vallen.
Het Hof en Raadhuis lieve Vrient
Is recht dat oude lieden dient.

Een oud ſoldaat en voegt niet wel,
Hy mogt al beter ruſten;
En min zoo dient gerimpelt vel,
Voor groene minne luſten.
De Minne god gelykt een kint,
Het dient ook jong al wat 'er mint

Een dorre ſteel heeft niet gemeens,
Met verſch ontlooken roozen,
Al ſchynt de zon des winters eens,
't En zyn maar korte poozen;
Als iemant op zyn leerzen piſt,
't Is tyd dat by zyn boeltjen miſt.

Het ſchimp lied trof den Man, hy woud 't weder leggen,
Maar daar is geen gehoor, al meind hy veel te zeggen;
Nog riep hy Cnemon toe: hoe vinnig dat je zyt,
Dit is een ware ſpreuk beveſtigt van den tyd,
En wilt den naam van arm noit aan de lieden geven,
Die niemand ſchuldig zyn, en ruſtig konnen leven,
Geeft ook den naam van oud noit aan een wakker Man,
Die, ſchoon hy Jaren heeft zyn leden reppen kan,
De Jeugd is maar een vlam in haaſten op gerezen,
Die licht tot aſſche werd, en krygt een ander wezen,
Gelyk een ſtoppel vier. Eer dat hy vorder ſprak,
Zoo rees 'er heerſch geſchal dat hem de reden brak.
Want als de looze gaſt zyn deuntjen had gezongen,
Zoo werd de goede Man gegeeſſelt van de tongen,
Beſpot van al het volk, belagchen van de Jeugd,
En ſtraks werd hem de geeſt verlaten van de vreugd,
En na zoo wrangen gal op hem was uit geſpoogen,
Zoo word hy met 'er daad als binnnen hem getoogen,
Een ſchilpad aan geraakt, als zy verreizen wil,
Die kruipt dan in haar ſchelp, en houd haar gangen ſtil.
Hy ſtond een wyl en keek, als met de dood bevangen,
En voeld' in zyn gemoed verdriet en harde prangen:

Hy gaat ten leſten heen en raadſlaagt langen tyd,
Of hem de jonge Maagd ook verder dient gevryt.
Doch naar hy met beſcheid zyn kracht heeft overwogen
En wat in dit geval zyn ſchouders dragen mogen,
Zoo quam zyn droef gemoed ten leſten tot be uit,
En berſt met herten leed in deze woorden uit:
ô, Waar ik nu ter tyd, gelyk ik plach te wezen,
Doen my de zoetſte Jeugd en alle Vrouwen prezen,
Doen ik was aangenaam al waar ik immer quam,
Zoo dat een Nymphe zelfs in my vermaken nam:
Soo mocht ik dezen roos tot mynen trooſt genaken:
En myn bedroefde ziel in haren glans vermaken:
Maar dat en is niet meer, myn Jeugd die is gedaan,
En is gelyk een demp in haaſten weeh gegaan,
Wat zal ik nu ter tyd met ſpel en liefde moeyen?
Dat laat ik gaſten doen die noch in krachten groeyen.
Och! als ik maar en zie op dezen gryzen baart,
Dan acht ik my onnut om meer te zyn gepaart.
Hoe ſtrydig is de menſch ook in zyn eigen zinnen!
Hy ziet dat hem mis ſtaat, maar kan het niet verwinnen:
Hy ziet dat reden eiſcht, en wat de tucht gebied,
Maar ſchoon of hy het weet, hy doet 't echter niet.
My genoeg bekend wat ik behoor te weten,
Noch kan ik evenwel het mallen niet vergeten:
Ik hou dat my voortaan geen jonge Vrou en paſt,
Noch blyf ik aan het werk met alle zinnen vaſt,
Ik malle zonder ruſt, onzeker wat te maken,
Dan wil ik van haar zyn, en dan tot haar genaken:
Ik ſta met dit gemoed gedurig in verſchil,
'k En weet niet, wie ik ben, of waar ik henen wil,
Wanneer de jaren gaan, en dat de krachten wyken,
Soo kan geen liefde meer aan eenig menſch gelyken;
Want daar een oud gezel doet jonge luiden werk,
Daar word by van het bed gedragen na de kerk.
Nu vaart wel loſſe drift van myn verdwaalde zinnen,
Vaart wel verdrietig mal, en dit ontydig minnen,
Vaart wel, ô leſte ſtuip van dit ellendig vleiſch.
Ik wil van nu voortaan gaan leven na den eiſch,

Gaan

Gaan leven na den aard van myn verloope jaren,
Die my schier even staag haar zwakheid openbaren,
My zeggen wat ik ben, en wat ik wezen zal,
En dreigen dezen romp als met een stagen val.
Ik zie dit krank gestel. en myn verzwakte leden,
Staan van de bleeke dood in haast te zyn bestreden,
En noch gevoel ik brand. Ey wat een zeldzaam werk!
Myn lyf is wonder zwak, myn vleesch geweldig sterk.
Maar schoon ik heden schyn in goeden stant te wezen,
Kan niet de minste koorts, in haasten op gerezen,
Kan niet een ander quaal my storten in het bed?
En door een kleinen stoot, my doen een groot belet?
En als myn echte deel haar recht niet zou genieten,
Zal ik dan niet terstond een Vrou-bedrieger hieten?
Ach! zoo dat ongeval my eens ten deele viel,
Ik waar op eene nacht een lichaam zonder ziel.
'k En wou, na dit verwyt, geen uur op aarden leven,
Maa zou my tot de dood gewillig over geven,
En zygen in het graf: En tot een kort besluit,
Ik blies in haren arm myn droevig leven uit.
Ik laat dan, jonge blom, ik laat dan schoonheid blyven,
Maar zal my lykewel u Vriend en Dienaar schryven,
U Vriend en Dienaar zyn, en hier en over al,
Soo lang in deze borst een adem speelen zal,
Het is een grooter held die zyn vervoerde zinnen,
Kan houden onder dwang: en krachtig overwinnen,
Als die een machtig Slot of Heir kan neder slaan;
Deugt en Wysheid zelfs en kan niet hooger gaan.
ô Gy! die dezen romp te zamen hebt gebonden,
En doen het u beviel op aarden hebt gezonden,
Ik dank u voor den tyd aan my wel eer verleent,
Ach! die is weeg gegaan, eer ik 't had gemeent:
Ik hebbe nu geleeft tot aan de 't zestig jaren,
Al schier gelyk een droom in haasten wech gevaren,
Myn baard is wit geplekt, myn hair ten vollen grys,
Gy die my Jaren gaaft, maakt ook myn zinnen wys,
Bevryd myn grillig hert van dit ontydig mallen,
En laat geen dorren halm in groene luften vallen,

Laat

Laat my niet met den geeſt in dit geſtaag geſchil,
Maar gy die neemd de daad, beneemt my ook de wil.
Hy bad in dit geval, en wenſchte menig werven;
Dat wat na Vrouwen trekt in hem nu mogt verſterven,
Dat wat een Man gelykt mogt liggen zonder kragt,
Vermids hy zich ontzeid de vreugde van de nagt.
En 't wyl om dit gepeis zyn droeve zinnen zweven,
Zoo kreeg hy als een walg van al zyn voorig leven.
Zoo dat hy alle vreugd en jonge lieden ſchout,
En ſtelt hem in de ſtaat om noit te zyn getrout.
En om niet wederom in dit gewoel te raken,
Zoo deed' hy zeker lied op dezen hardel maken,
Dat quam hem op de tong, en ging hem uit den mond,
Zoo ras hy binnen hem zyn geeſt onruſtig vond.

L I E D.

Op de Wyze: *Faut qu'une beaute mortelle, &c.*

ô God! zal ik nog langer klagen:
Sal ik nog langer treurig zyn
Vermits een bitter zoet ſenyn
Komt aan myn hert gedurig knagen?
ô Neen, myn God! o Schepper neen!
ô God bezit myn hert alleen
Ik heb aan ſchep zels deel gelaten,
Van dat aan God ons hoogſte goed,
Myn ziel voor eeuwig geven moet;
Maar nu wil ik de Wereld haten,
En worden met den Schepper een,
ô God bezit myn hert alleen
Al wat de Jeugt heeft konnen geven;
Al wat de wereld blydſchap biet,
Al wat het vleeſch voorl us ten bie.,
En paſt niet op zyn vorder leven.
In u is trooſt en anders geen,
o God bezit myn hert alleen
Al wat ik immer heb genoten
Van dat het vleeſch te voorſchyn bracht
Of dat myn ydel hert bedagt,
is als een ſtroom voor by geſchooten,
Soo dat ik nu myn vreugt heween,
o God bezit myn hert alleen
In ieder mens plagt iet te wezen,
Daar op dat hy zyn herte ſet,
En zyn verſtom te zinnen wet

o Heer;

o Heer, weeſt dit in my na dezen!
En maakt ons uwen Geeſt gemeen,
ô God bezit myn hert alleen!
Wat kan voortaan myn geeſt vermaken;
Voor my 'k en agt geen luſten meer,
Weeſt gy alleen myn blyd-ſchap Heer,
Laat uwen trooſt myn ziel genaken,
En zygen tot myn innig been,
o God bezit myn hert alleen!
Myn hair nu grys van lange jaren,
Dat klopt al ſtaag aan myn gemoed,
En ſpreckt als tot myn innig bloed;
Laat vreugd, en luſt en jong-heit varen:
Al dat en heb je maar te leen
ô God bezit myn hert alleen!
Het regt vermaak en luſtig wezen.
Dat is voor uwe regter haud;
Geen menſch die elders ruſte vand;
Want al die vleeſch en wereld prezen,
Zyn weg geſlingert als een ſteen,
o God bezit myn hert alleen!
Aan u wil ik in korte dagen,
Aan u wil ik in ware vlyt,
Aan u wil ik myn leſte tyt,
Myn ziel en lichaam over dragen,
En mits ik dit van herten meen,
o God bezit myn hert alleen!

Daar was doen op het Ryk een heete lucht gerezen,
En Rhodope die zocht alleen te mogen wezen,
Sy wou met haar gemoed gaan treden in beraad,
Wat daar haar nu te doen en wie te kiezen ſtaat.
Haar Vader had een Slot aan (a) Thebens Veer gelegen,
Daar toe was haar gemoed op dezen tyd genegen;
Zy dan met haar gevolg begeeft haar op de reis,
Maar houd haar bezig hert gedurig in gepeis.
Daar was een friſſche Beek die uit den Nyl geſprooten,
Quam nevens 't Ridders huis tot in den Hof geſchooten:
Hier was haar Vaders luſt, hier toeft hy menig Vriend,
En hier door werd de ſtad en menig Huis gedient.
Een tak van deze vliet die quam met koele ſtroomen,
Geſlingert door het land te midden in de boomen,

Hier

(a) De Stad *Thebe* lag op een arm van de rivier, den Nyl genaamt, als noch by de oude Land-kaarten van Ægypten te zien is

Hier gaat de jonge Maagd haar zetten in het groen;
En liet haar opper-kleed van hare leden doen,
Sy maakt haar leden bloot, en ſtelt haar om te baden;
Maar dieper in te gaan en vondze niet geraden:
En t'wyl een Kamer-meid haar teere leden waſt,
Siet daar een adelaar die na haar ſchoenen taſt,
En of haar maagden ſlaan, en op den vogel kyven,
En zoeken met gebaar den arend wech te dryven,
Noch grypt hy vaardig toe, en met een ſnellen vlucht,
Soo zwiert hy met den roof tot boven in de lucht.
Zy (om dit vreemd geval in haren geeſt verbolgen)
Send ſtraks haar knecht en uit, en laat den Arend volgen;
Maar ziet de vogel zweeft vry hoger als hy plag,
Tot dat geen menſchen oog hem meer bereiken mag.
Hoe verr' de Jongers gaan met onvermoeide gangen,
Zy keeren wederom en hebben niet gevangen.
Het dier dat is gegaan. Wat kan 'er niet geſchien!
Men kan, alwaar men zoekt, geen ſchoen of arend zien.
Als Rhodope verſtond den uitgang dezer zaken,
En datze niet en kan tot haren ſchoen geraken,
Zoo ſteltz' uit haren zin het zeldzaam ongeval,
En denkt dat zy wel haaſt een ander maken zal.
De vogel onder dies is hooger op gevloogen,
En even met de buit een verren wech getoogen,
Tot hy ten leſten quam te * Memphis in de ſtad,
Alwaar de Koning zelfs gelyk als Rechter zat.
(Het was een oud gebruik, dat, als de Vorſten quamen,
En van den Burger-twiſt, als Rechters, kennis namen,
Dan niet in eenig huis, maar in het open veld,
Het voordeel werd geraamt, en 't vonnis is geſtelt.)
Als hier den vogel quam, zoo ging hy lager dalen,
En bleef een wyle tyds ontrent den vierſchaar dwalen,
Nu gins, dan wederom, nu ras, dan weder ſtil,
En niet een menſch en weet waar dat dit henen wil.
Ten leſten, zoo het ſcheen, nu moede van te mallen,
Zoo laat hy zynen roof van boven neder vallen,

Maar

* *Menphis* was eertyds de Hooft ſtad van Ægypten, nu *Caire* genaamt.

Maar zonder iemands leed, en buiten alle nood:
Want ziet! de Koning zelfs ontfing hem in den schoot,
Straks ziet men al het volk tot haren Vorst genaken.
Nieusgierig om te zien de gronden dezer zaken;
Nieusgierig om te zien wat dat de vogel brengt,
En wat zoo gragen dier aan haaren Koning schenkt.

Een Raads-Heer by den Prins'dien eigen tyd gezeten,
Is wonder zeer begaan om dit geheim te weten;
En mids hy schemer-oogt. zoo greep hy zynen bril,
En zocht met grooten ernst wat dit beduiden wil.
Doch eer hy recht bekent wat neder is gekomen,
Zoo was de goede Man als buiten hem genomen:
Dies riep hy over luid met op getoogen zin,
Myn Heeren, let 'er op, dit heeft een wonder in.
De Koning tat het aan, dat neder is gezegen,
Om recht te mogen zien wat hem daar is gekregen
En als hy dit geschenk met hand en vingers raakt
Zoo is 't een Vrouwen Schoen wel aardig toe gemaakt;
Een Schoen van alle kant geschildert met den naalde,
Waar op de jonge Vorst stond langen tyd en maalde.

Hy

Hy ziet 'er zyde-werk en dun getoogen goud,
Dat hem een ruime wyl de zinnen bezig houd:
Hy ziet 'er boven in, hy ziet 'er schoone boomen,
Hy ziet 'er zoo het schynt, het roeren van de stroomen;
Hy ziet 'er in 't verschiet verheven rotszen staan.
Die stygen in de lucht, en tot den hemel gaan.
Maar als hy naderhand met wel bedachte reden;
Het aardig meester stuk wat nader gaat ontleden;
Vernam hy dat het werk niet in het wild en zweeft,
Maar dat 't zyn bescheid en diepe gronden heeft;
Want als hy eerst den rand gaat nader over merken,
Hy ziet 'er herten op, hy ziet 'er wilde verken,
Hy ziet 'er Jacht-getuig, hy ziet 'er op een ry,
Veel brakken na een eisch en felle doggen by:
Hy ziet in grooten ernst hy ziet Diâna volgen,
Die roept, gelyk het schynt, en toont haar als verbolgen,
Om dat het Maagde-rot niet raffer aan en koomt,
En voor een vinnig zwyn, en zyne tanden schroomt.
Dit stuk werd van den Vorst met hoogen lof geprezen,
Hy meind zich in het bosch of op het veld te wezen,
En dat vermids de Jacht, door zoo een aardig beeld,
Hem door het gantsche brein en al de zinnen speelt,
Maar als het opper deel by hem word overwoogen,
Zoo word zyn grage ziel als buiten hem getoogen.
Hy ziet aan d'eene kant hoe zich Diâna wast;
En hoe het Maagde-rot op hare diensten past:
Hy ziet de Nymphen zelfs tot aan haar naakte lyven.
Hy ziet de Jacht-godin met schoone doeken vryven;
Hy ziet 'er, en hy schrikt, uit vreezen van gevaar.
Hy voelt hem even zoo, of hy Actæon waar.
Maar als hy keert te werk om alle ding te weten.
Zoo vind hy Cadmus Neef, die leid daar als verbeten,
Hy ziet Melampus staan zyn aller liefsten hond,
Die zit hem op het lyf en byt hem in den mond.
De droeve Jongeling die schynt hem aan te spreken;
Maar vind dat zyne stem zyn knechten is ontleken:
Hy ziet Diâna staan die toont haar als verblyt.
Om datz' in zyn verdriet mag koelen haren spyt.

Hy

Hy ziet ter zyden af haar blyde Nymphen danſſen
Hy ziet haar al gelyk geçiert met groene kranſſen,
Om dat hy was gevelt, en niet meer zien en mag,
Die met een dertel oog haar naakte leden zag.
De vorſt op dit gezicht die voelt zyn geeſt verrukken.
Hy ziet aan alle kant hy let op alle ſtukken;
Hy let ook op het lind dat in het ſchoentjen ſtak;
En hoe het klein gedicht als tot den lezer, ſprak:

Laat geen oog te verre ſchieten,
Want het kan tot quaad gedien,
Wat je niet en moogt genieten;
Dat en heb je niet te zien:

De letter was geçiert met wonder ſchoone zwieren;
Met zeldzaam boſch geſpuis, en onbekende dieren.
Met Nymphen hand aan hand, met Satyrs aan den rei,
En waar een ploye viel een perel tuſſchen bei,
Het ſchrift dus af gemaalt en konde niemand lezen,
Of't lint moeſt in den ſchoen eerſt vaſt gebonden wezen,
Maar als na rechten eiſch het leer was toe gedaan,
Dan zag men op een ry de ſchoone letters ſtaan.
De Vorſt in dit gezicht en weet niet wat te peizen,
Hy voelt zyn gantſche ziel door heel Ægypten reizen,
En zoeken na de Maagd, die met zoo netten hand,
De wereld heeft vereert met zoo een edel pand.
Ten leſten vangt hy aan in zyn gemoed te ſpreken,
Wat hand heeft dit gemaakt? Wat vinger dit geſteken?
Wat voor een ſnege ziel heeft deze vond bedacht,
En op zoo kleinen plaats zoo grooten ſtuk gewracht?
Hy die maar eens ondekt de klauwen van de leeuwen,
Al ziet hy ſchoon het dier niet voor hem zit te ſchreeu
Bevind noch evenwel, ook uit het minſte lid, (wen,
Wat voor een grouzaam beeſt dat in de ruigte zit;
Ik houde dat het lyf aan deze ziel gegeven;
Daar zoo een edel hart gewoon is in te leven,
Moet ja een ſchepzel zyn zoo over, maten ſchoon,
Dat ik het waardig acht een Koninglyke Kroon.
Hier op ſpeelt hem de geeſt, en kan hem niet verzaden,
Alleen hy is beducht en wonder zeer beladen,

Waar zy te vinden is, en waar ze woonen mag,
Die zonder haar te zien in hem verzegelt lag:
Hy zend Gezanten af die uit geheel Ægypten,
En al het naaſte land de netſte Vryſters kipten,
Op dat hy vinden mocht dat hy van herten zocht,
Als hem het Maagde-rot zou wezen t'huis gebracht.
De Jager van de Vorſt die word 'er toe gekooren,
Om door een ſneeg beleid de zake na te ſpooren:
En mids hy door het Ryk nu lang gereden had,
Zoo quam hy op het leſt te Theben in de ſtad.
De Meeſter van het Huis daar in hy was getoogen,
Onthaalt den Hoveling met alle zyn vermoogen,
Hy voegt zich nevens hem, alwaar hy immer ging,
Hy leid hem over al, en toont hem alle ding.
En t'wyl hy zag de ſtad in haar volkome leden,
Soo quam hy voor het huis van Rhodope getreden.
Daar vond hy dat de deur met roozen was geçiert,
En dat 'er groen gewas om al de venſters zwiert,
Daar vond hy dat de ſtoep met myen is beſteken!
En ik en weet niet wat vol zoete minne treken,
Daar vond hy bloem gewas aan alle kant gegooit,
En ook de ſtraten zelfs met roozen overſtrooit.
Als dit Archietes merk, zoo vraagt hy wat de kruiden
En wat daar voor de deur het ſtroizel wou beduiden.
De Waard op dit verzoek verzweeg den Jonker niet,
Maar zeid in ronde taal al wat 'er is geſchiet:
Hy zeid dat Rhodope heeft zeven jonge lieden,
Die al in grooten ernſt haar trouwe quamen bieden.
En dat 'er volle macht de Vryſter is gejont,
Te kiezen uit den hoop die haar te zinne ſtont.
Hy zeid hoe dat de Jeugd, als met de gantſche leden,
Heeft wonder hard gezwetſt, en onder een geſtreden.
En dat noch ieder doet wat hy bedenken kan,
Om door getrouwe dienſt te werden haren Man.
Hy zeid dat over dies by al de jonge luiden,
Haar deure werd beſtroit met verſch geplukte kruiden.
En dat haar gantſche ſtoep met roozen was gekroont.
Vermids een ieder hoopt van haar te zyn geloont

Archi-

Archites kan zyn hert niet langer weder houwen,
Hy zeid, het waar hem eer dees Vryster aan te schouwen
Hy zeid noch boven dat, indien het mag geschien,
Dat hy de Juffer wenscht ook heden eens te zien.
De Waard niet onbewust hoe vry zy plag te leven,
Heeft straks den vollen loop aan dit verzoek gegeven;
Hy zend een dienaar uit, die boodschapt aan de Maagd
Dat haar bezoek genaakt, indien het haar behaagt.
Zy vry, gelykze plag, en zonder iet te schroomen,
Laat op den staanden voet Archites binnen komen,
Zy bied hem goeden dag, zy toont hem bly gelaat,
Niet sparig van de Kunst of van een zoeten praat.
Hy, op dit goed begin, wat nader in getreden
Beziet de jonge Maagd, beziet haar frissche leden,
Beziet haar wakker oog, beziet haar rooden mond,
En hoe dat alle ding haar wel en geestig stond.
In al dit schiep den Man een wonder groot behagen,
En heeft daarom het oog noch vorder om geslagen,
Hy ziet benevens haar een raam gespannen staan,
Daar zeker aardig werk was onlangs opgedaan.
Hy let waar heen het strekt, en zonder meer te vragen
Hy ziet een open veld, hy ziet Diâna jagen,
Hy ziet een eenzaam woud, daar op Actæon stond,
Juist doen hy in de beek de naakte Nymphen vond,
Maar hoe de Jongeling werd in het lyf geheren:
En van zyn honden zelfs als wild-braad op gegeten,
Daar van is maar alleen een rauwe schets gemaakt,
Met goud niet over kleed, van zyde niet geraakt,
De Jonker niet te-min die kan genoegzaam merken,
Dat aan het edel stuk noch vorder is te werken:
Dies na dat hem de Man een weinig heeft bedocht:
Zoo vind hy met 'er daad dat hy nu lange zocht.
Hy dunkt dat ja de Schoen hy zynen Prins gevonden,
En die hem uit de lucht is zeldzaam toe gezonden,
Is even dus gewrocht; en dat het weerde pand,
Komt van gelyke Kunst en al van een 'er hand,
Hy wil na dit gezicht niet meer in twyffel hangen,
Hy roept een trouwen Knechten laat het schoentje langen

En ziet! die nu het werk en dan de ſchoen bekeek,
En vond noit eenig ey dat zoo een ey geleek.
Hier op was 't dat de Man hem na de Jongvrou wende,
En toont het aardig ſtuk, en vraagt of zy het kende?
Sy antwoord. edel Heer. wiens kan dit maakzel zyn?
Als ik het leſtmaal zag doen was het ſchoentjen myn.
't Is hier in huis gewrocht, en over weinig dagen.
Door zeker ongeval uit mynen Hof gedragen;
En op dat u het ſtuk mag werden openbaar,
Komt oordeel met beſchyd, hier is het weder paar;
De ſchoen, die gy vertoont, daar heb ik op geſteken,
Hoe dat de Jacht godin haar is gewoon te wreken,
Wanneer een dertel oog haar lyf genaken derf,
En hier uitrees de ſeil waarom Acteon ſterf
De ſchoen die ik behiel, daer op heb ik getoogen,
Hoe Phœbus in de min van Daphne werd bedroogen;
Want t'wyl hy na de Maagd met grage vingers taſt,
Soo grypt hy anders niet als ſlechts een groene baſt,
Een nieu gewaſſen houd, en takken van lauw'rieren,
Bequamer om een hooft, als om een bed te çieren:
Met dit en ander werk, dat jonge lieden raakt,
Heb ik het gantſche ſtuk ten vollen op gemaakt.
Als dit Archtites hoort van Rhodope verhalen,
Soo laat hy zyn gezicht een weinig verder dwalen,
En 't wyl hy ſlaat het oog ontrent het aardig lind,
Soo is 't dat hy een veers daer op geſchreven vind:

Vryers wilt geen Maegd verraſſen,
In de ſtad, noch op het veld;
Kragt en kan geen minnaar paſſen,
Hier dient liefde geen geweld.

De Man die ſtond en keek, onzeker wat te ſpreken,
Hy ziet 'er ſchoone Kunſt, hy ziet 'er zoete treken,
Hy ziet in zyn gemoed, hy weegt het vreemd geval,
En denkt wat van de Maagd ten letten worden zal.
Hier op begon hy dus: wat zal ik langer peizen,
Sy, wien dit ſchoentjen is, die moet na Memphis reizen
Na Memphis daer de Vorſt van hoog geduchte macht
Niet my of, myn gevolg, maer uwe ſchoonheid wacht

Na Menphis! zei de Maegd wat heb ik doch bedreven,
Dat ik hier niet en mag in vrede blyven leven?
Ik ben van ſtilien aerd, en geenzints Hoofs gezind,
Ik ben ook boven dat myn Vaders eenig Kind.
Wilt gy het weder-paer van dit borduurzel hebben,
Of eenig ſchoonder werk van myn geſtikte webben,
Het is voor uwen Voſt al wat ik aardig ken,
Laat my ſlechts maar alleen daer ik op heden ben.
Archites wederom: 't En wil geen moye dingen,
En me in noit jonge Maegd haer çierzel aſte dwingen,
't En is ook, friſſche blom, om geen borduurde ſchoen,
Het is den grooten Voſt om u alleen te doen.
Gy, wat ik bidden mag, en wilt doch geenzints ſchroomen,
Al wat u zeldzaam ſchynt dat zal ten beſten komen,
Gaet zegt u vader aan dit wonderlyk geval,
Ik weet dat hy het ſtuk niet tegen wezen zal.
Eylaas! de jonge ziel die is geheel verſlagen,
Haer tranen berſten uit, en zy begon te klagen,
Haer Vader komt 'er by, nu hoort den rechten grond,
En hoe dit zeldzaem ſtuk ontrent den Koning ſtond.
Archites vordert werk, hy doet zyn paarden komen,
En heeft in zyn Karos de Vryſter op genomen
Ook Alcon nevens haer: En, naar een kort beſluit,
Zoo tyd hy op de reis, en fluks ten poorten uit.
Daer woelt de gantſche ſtad; de Vryers boven allen,
Die komen met gedruis te zamen aen gevallen,
De Krygsman vooren uit, den degen in de vuiſt,
Hy vraegt aen alle kant waerom de Maegd verhuiſt,
Hy vraegt, wie zich vermeet de Juffer aen te maken?
En door de gantſche ſtad zoo veel gewoel te maken?
Hy dreigt met vollen mond, en met een fier gelaet,
Wie van de Vryſter komt, of na de Vryſter gaet.
Maer als hy Rhodope zag op de wagen zetten,
En dat haer Vader zelfs het niet en kon beletten,
En dat veel hoofs gevolg ontrent Archites ſtond,
En dat men over al des Konings Wapens vond,
En dat een eider zweeg, en niet en dorſte ſpreken,
En dat de Rechter zelfs, en al de Machten weken,

Doen ſloeg hem zyn gemoed tot aan zyn bange ziel »
Zoo dat hy van het leed by na ter aarden viel.
Noch gaat het Vryer-rot zich echter toe bereiden,
Om met een grooten ſleep haar uit te moogen leiden:
Maar niemand van den hoop en weet 'er in der daad;
Waar dit al henen wil, en wat 'er omme gaat.
Veel meind 'er dat de Vorſt om haar heeft laten ſturen,
Vermids ze kunſtig is en geeſtig kan borduren;
En dat de jonge prins begeert een aardig pand;
Wiens roem zal mogen gaan door al het gantſche land.
Een tweede, dat de Vorſt, vermids haar geeſtig zingen,
En datze was begaaft met duizend mooye dingen,
Haar over brengen liet in Memphis ſchoon gebou;
Op dat hy van haar ſtem vermaak genieten zou.
Een derde, dat de Prins haar wou voogdeſſe maken,
Van al het naalde-werk, van al het linne laken;
Het zy van zynen diſch of van het eigen bed,
Vermids dat Rhodope is uitermaten net.
Een ieder zeid het zyn; en meeſt de jonge lieden;
Die meinen (ſchoon men ziet dit vreemde ſtuk geſchieden)
Dat even dit vertrek, en onverwacht geval;
Haar lang verhoopte trou niet tegen wezen zal;
Dat ja, nadien de Vorſt de kunſte plag te loonen)
Hy meer als aan de Maagd zyn gunſte zal betoonen.
De reis van Rhodope hem dienſtig wezen kan,
Die zy na dezen tyd zal noemen haren Man;
De Raads-Heer zweeg 'er op, en liet de Vryers woelen
Vermids hy in zyn hert is anders van gevoelen.
Dies zeid hy op het leſt: Dees hoop is enkel waan,
Hoort, Vrienden, met een woord: De Vryſter is gegaan.
Gy moogt van heden af haar wel verlooren ſchryven,
Want komtze by den Prins; zy moet 'er eeuwig blyven;
Ik ken de jonge Vorſt, hy is van dezen aard;
Dat hy geen ſchoone Vrouw, of aardig linnen ſpaart;
Haar ſtem zal aan de Vorſt den luſt niet konnen bluſſen,
Hy zal ook in den zang haar zoete lippen kuſſen:
En krygt hy eens den ſmaak van zoo gewenſchten zoen
Wien is 'er onbekend wat hy zal willen doen?

Of

Of komtze maar een reis des Konings bed bezorgen,
Sy blyft 'er voor gewis tot aan den lichten morgen.
En waarom meer gezeid? Ey voegt u na den tyd,
Want na dat ik 't zie, wy zyn het voordeel quyt,

Als ik nu raden mocht, wy zouden ons bereiden,
Om zonder vreemd gebaar van haar te mogen scheiden,
Een die in stilheid lyd een droevig ongemak,
Verzoet het bitter leed, en breekt dat lastig pak.
Het Hof dat beeft 't in, men moet 'er onrecht dragen,
Ook zonder tegenspraak, en zonder iets te klagen.
Ja met een dankbeb toe. En wie het anders doet,
Die is noch onbekent hoe dat hy leven moet.
Wanneer men hinder krygt, en niet en kan vermyden,
Dat moet men met geduld, en zonder morren lyden:
En waar een hooger macht ons voorstel tegen gaat,
Een plaaster van geduld dat is den besten raat.
Met dit en meer gespreks, zoo korten zy de wegen,
En komen in het dal daar Memphis is gelegen;
Hier rend in aller yl een looper vooren uit,
Die boodschapt aan de Prins de komste van de bruid.

De Vorſt, als hy haar zag, en vond hem niet bedrogen;
Hy vond dat zyn gemoed hem niet en had gelogen
Hy zag met herten luſt, hy zag het aardig beeld;
Dat hem nu lange tyd door al zyn zinnen ſpeelt.
Hy zeid, dat hy de Maagd en haar volkomen wezen,
Inwendig door gepeis te vooren had gelezen,
En dat hy nu ter tyd haar even zoo bevond,
Als zy van eerſten af in zyn gedachten ſtond;
ô Liefdens tuimel geeſt! en vreemde minne vlagen,
Die wat men noit en zag aan iemand doet behagen!
Hier gaat de regel los, die ons heeft wys gemaakt,
Dat niet als door het oog ons herte werd geraakt.
Doch als men Rhodope ontrent den Koning leide,
Soo ging het even zoo gelyk de Raads-Heer zeide;
De Vorſt die nam haar aan, en uit een gullen zin,
Noemt hyze zyn Gemaal, en waarde Koningin,
Maar als de Dichter zag zyn hope wech genomen,
En dat hy nimmermeer zyn wenſch en zal bekomen,
Doen ſloeg hem zyn gemoed tot aan zyn diepſte ziel,
Soo dat hy met den geeſt in deze klachten viel:
ô Dood! moordaadig Spook, beſluit myn treurig leven,
Daar is geen droever hert by niemand oit beſchreven,
Als in dit lichaam woond, en in den boezem woelt!
Ach noit en heeft 'er menſch zoo diepen leed gevoelt,
Myn hert ſmelt als een waſch en al myn binne krachten!
Die voel ik in den angſt, gelyk als ſnee verſmachten:
ô Styx! u zwarte poel en kent geen meerder pyn,
Als van zyn tweede ziel berooft te moeten zyn.
Hoe! zal de roode mond, die ik eens plag te kuſſen.
Voortaan den heeten brand van hoofſche Jonkers bluſſen?
Sal haar ſnee witten arm, een rechte minnepand,
My laten in den druk, en koelen vreemden brand?
Och of 'er nu een ſch rs myn aanzicht wou bedekken,
Of dat 'er quam een rots myn leden overtrekken,
Soo waar ik houd of ſteen, en ik en voelde niet,
Wat droeven herten leed my door de zinnen ſchiet,
Och of ik als een wolf mocht in de boſſchen huilen,
Of woelen als een Beir omtrent de nare kuilen;

Och

Och of ik als een leeuw mocht brullen in het veld,
Soo ware nu ter tyd myn herte niet gequelt,
Of zoo ik even dan myn ſmerte mocht gevoelen,
En dat geen duiſter boſch myn vlamme zou verkoelen,
Soo wild' ik myn verdriet gaan wreken aan de Vorſt,
En door zyn herten bloed gaan koelen myn en dorſt.
Maar ik wil in geen boom, of ſteen of rotz verkeeren?
'k En wil geen wreden aard van felle beeſten leeren:
Ik wil op deze borſt met ſtage vuiſten ſlaan,
Tot dat ik op het leſt in tranen zal vergaan,
Tot dat ik op het leſt myn ziel koom uit te gieten,
Die even als een beek zal op de aarde vlieten,
Een beek, vol bitter nat, die in het naaſte dal,
Den naam voor alle tyd van Cnemon houden zal.
En als een Herders Kind oit daar zal komen ſpeelen,
Of op een aardig ried een geeſtig deuntjen queelen,
Dan zal de wederklank, verwekt door myn geklag,
Den naam van Rhodope ſtaag brengen aan den dag.
Dan zal den naaſten berg uit zyn verhoole kuilen,
Beweenen myn verlies, en gantſch verdrietig huilen,
Zoo dat het gantſche woud myn droevig ongeval,
Zoo lang men liefde kent, gedurig melden zal,
Maar ach wat baat myn druk? wat baat myn angſtig klagen,
Wat is 't of ik treur myn gantſche leven dagen?
Myn leet ſtaat vaſt gezet, myn Lief die is gegaan,
Myn ramp is zonder hulp, en blyft verzegelt ſtaan.
Ach die noit hebben mag dat al de geeſten zochten,
Daar op zyn gantſche ziel en al de zinnen wrochten,
Wat maakt gy langer hier? wat doet hy in het vleis?
Hem is niet anders nut als ſlechts de leſte reis.
Zyn ruſt is in het graf; want in het ydel leven,
Daar word hy, als een ſtroom gedurig om gedreven;
Hy is gelyk een ſchip dat zonder anker dryft,
Dat ſtaag geſlingert werd, en noit in ruſte blyft,
Wel aan dan Cnemon ſterft. Hy wou noch verder ſpreken,
Maar al het hoofs gevolg dat was al eer geweken,
En Rhodope verplaaſt. Doch wat haar is geſchiet,
Vermoed de Jongeling, maar hy en weet het niet,

Daar ſtond het treurig rôt verhard gelyk de ſteenen,
Een ieder was bedroeft, en niemand dorſte weenen;
Maar dat hun meeſt verdroot, en ſcheen een tweede dopd
Niet een van al den hoop en werd ter feeſt genood.

HAAST-GEBOORE LIEFDE.

ALs eertyds Grieken Land wou groote blydſchap toonen,
Soo was meeſt al het volk geçiert met groene kroonen,
Van klim, of roosmaryn, of met een roozen krans,
En ging zoo na den diſch of tot een blyden dans,
Men zag 'er over al geheele kramen zetten,
Van myrthe, thym, laauw'rier, en zachte violetten:
En als een jonge Maagd een kransje vlechten kon, *
Soo was 't dat zy de koſt met dezen handel won
Al wie de roozen beſt te zamen konde brengen,
En na den rechten eiſch het loof en kruiden mengen,
Verkreeg dat al de Jeugd tot haren winkel quam;
Nu hoort wat trou-geval hier uit zyn oorſpronk nam.
Als Creon aan de markt een uurtjen quam beſteden,
En ging ontrent het volk een weinig zich vertreden,
En zag wat ieder bracht of daar te kopen ſtond,
Ten luſte van het oog, of van een grägen mond?

Soo

(*) Het maken van kranſſen en kroonen was eertyds geen kleine kunſte gerekent, dewyle niet alleen aan reuk en oog vernoegen moeſte werden gegeven, door goeden reuk, en ſchoone couleuren, en het voegen van bloemen en kruiden; maar moeſte al het zelve mede voor de gezondheyd dienſtig wezen, gelyk daar van geleerdelyk heeft geſchreven, *Carolus Paſchalius.*

Soo heeft hy daer ontrent een aerdige hier vernomen,
Die met haer groene waer ter vente was gekomen;
Haer kraam was aerdig loof en nieu gewaffen kruid',
Ten dienſte van een Maegd, of van een jonge Bruid.
Sy had een myrthe krans haer om het hooft gevlochten,
Met roozen tuſſchen bei, zoo geeſtig als ze mochten,
Soo net, zoo wel vermengt, zoo hups in een gezet,
Als hadder Flora zelfs de zinnen op gewet,
De Jongman liet het oog ontrent de roozen dalen,
En werd terſtond gewaar dat hem de zinnen dwalen,
Vry wyder als de kroon. Hy dacht aan haar verſtand,
En prees in zyn gemoed haer nette rechter hand.
Hy was in Venus net te voren noit gevangen,
En had maer weinig hair ontrent zyn bolle wangen,
En daerom was de Wulp in haeſten wech gevoert,
Terwyl hy ſtond en keek en op de Vryſter loert.
De liefd' is klim gelyk, dat kan de daed bewyzen,
Sy wil ſtaeg vorder gaen, en altyd hooger ryzen,
En vindze dan een plaats die op haer wezen paſt,
Soo maektze daar het valt haer gulle ranken vaſt.
Fop zag moi Tryntjen gaen, en Hein zag Jopje ſpringen,
En Jorden hoorde vriet een kluchtig deuntjen zingen,
Maer Floor had Aaltjen lief vermids ze geeſtig ſpan,
En hier uit rees gevry, een ieder kreeg een Min.
Waer ſtroo en zwavel is, of diergelyke zaken,
Daer ziet men licht een vier van kleine vonken maken,
Voor een die zulzebolt en hoeft maer eenen ſtoot,
Om met het gantſche lyf te vallen in den ſloot.

BESONDERE MANIEREN VAN

HOUWELYK,

In 't machtig Ryk GANGES:

't Welk wy hier den naam van

VRYSTER-MARKT

HEBBEN GEGEVEN,

DAar is een magtig Ryk dat Ganges komt beſproeyen,
En doet 'er edel goud en ryke ſteenen groeyen;
Hier woond een zeker volk dat na den regel leeft,
Maer op het echte bed de meeſte Wetten heeft.
Geen ongetroude Maegd en hoeft daer om te ſchroomen,
Hoe zy ter rechter tyd een Vryer zal bekomen;
De Machten van het Land, en al den breeden Raad,
Heeft ſtaeg een wakker oog ontrent den echten, ſtaat.
Of iemand leelyk is, of van een luſtig wezen,
Als haer de jeugd verheft, haar brand die word genezen,
En dat van hooger hand; maar hoe dit werd beleid,
Dient met een kort gedicht ook hier te zyn gezeid.
Een Maegd van ſchoone verw, en van bequaame leden,
Die komt daar in de ſtad tot op de markt getreden,
Thym, myrthe, roſmaryn, en ander edel kruid,
Dat çiert de gulde koets, en çiert de jonge bruid,
De paerden op gepronkt met hondert rooze kranzen,
Gaen drillen over ſtraat, en ſchynen als te danzen:

De

* Siet van dit gebruik JOH. BOEMUS *de Moribus Gentium lib.* 2. *cap.* 3. de *Aſia*: daar hy onder andere verhaelt, dat niet aan de riviere *Ganges* in Indiën, maar op de grenzen van Indiën, aan de riviere *Tigris*, in Syrien (het welk aan Indien, in 't ooſten paelt) deze manniere van doen noch plaetze heeft: (het naar het zeggen van *Herodotus* ende *Sabellius*) de zelve gewoonte by meer andere volken eertyds, onderhouden zoude zyn geweeſt.

De voerman is gekleed in licht en jeugdig groen,
En doen het moedig vee bequame ſprongen doen.
Ontrent het ſchoon karos gaan zeven jonge Maagden,
Die noit haar teere Jeugd by rauwe gaſten waagden.
Die ſtroyen maagde palm en lof van edel kruid,
Ter eeren van het werk en van de jonge bruid.
De koets, die niet en draaft als op bezette pozen,
En doet niet eenen keer als op gezaaide roozen,
Soo dat de ſchoone Maagd in ſtage blomtjes ryd,
En dit is al het puik van haren jongen tyd.

Vyf meeſters wel geleert haer zoete ſtem te paren
Met fluiten of geklank van allerhande ſnaren,
Die ſpeelen op een lier, of op een zoete luid,
En ſtraks op dit geklank zoo kykt de jongheid uit.
Daar komt dan al het volk ontrent den Wagen dringen,
En ſlaat een nieusgier oog ontrent de mooye dingen:
Maar dat hun beſt gevald, en allermeeſt behaagt,
Dat is het aardig Beeld, dat is de jonge Maagd.
Als dan het ſchoon toneel is op de markt gekomen,
En dat een groote ſchaer de plaats heeft in genomen,

Soo

Soo komt de roeper ſtaan ontrent de jonge bruid;
En roept met volle kracht aldus de vryſter uit:
Sta by gezwinde Jeugd en rappe jonge lieden,
Sta by wie ſchoonheid zoekt, en wilt eens luſtig bieden
Hier is een friſſche roos van niemand oit geplukt,
Van niemand aan geroert, van niemand onderdrukt:
Hier is een roode mond. hier is een eerbaar wezen;
Hier is een ſchoon juweel van duizend uit gelezen:
Hier is een reine ziel, hier is een jeugdig lyf,
Hier is voor uwe koets een eerlyk tyd verdryf,
Hier is een wakker oog, hier roos gelyke wangen,
Hier is een geeſtig hair dat harten weet te vangen,
Hier is een edel pand dat aan een ruſtig Man:
Syn leven dagen lang tot vreugde dienen kan.
Wat is een ſchoone Vrou een pand van groote waarden,
Het is een paradys, een hemel op der aarden,
Het is een oogen trooſt, het is een ſtage vreugd,
Het is een ſtille ree, een haven voor de Jeugd.
Wat is een leelyk Wyf een Monſter in den huize!
Het is een zeldzaam ſpook, en bakhuis van Meduize,
Wie aan haar door de trou zyn leven heeft verplicht.
Hoe klaar de zonne ſchynt, noch is hy zonder licht,
Dus gaat het roepen aan: de Jongheid daar en tegen,
Doet menig deftig bot, als tot de koop genegen:
En als men op het leſt geen beter kans en ziet,
Geword de Jonge Maagd aan die het meeſte bied:
En dan roept al het volk: Geluk en vrolyk leven,
Moet God de jonge Maagd, moet God den Vryer geven;
En dit tot zeven maal, en voor een zoet beſluit;
De Kooper geeft hem op, en zet hem by de bruid:
En fluks dan na de Kerk, en als daar is gebeden,
Soo komt de jong Gezel na zyn vertrek gereden:
En na dat hy de Bruid heeft in het Huis gebrocht,
Geniet hy met vermaak dat by hem is gekocht.
De ſchoonheid heeft haar recht tot in haar volle leden;
Laat ons aan d'ander zy een weinig over-treden,
En keeren nu het oog ontrent een rype Maagd:
Die niet of weinig heeft dat aan het oog behaagt.

Een die van over lang de landen heeft door wandelt,
Daar noch ons Hollands Volk op heden niet en handelt,
Beschryft ons na den eisch een zeker trou-geval,
Dat ik voor onze Jeugd hier onder stellen zal.

EEn Vryster niet te schoon, maar van gezonde leden,
Was veil na's lands gebruik: en quam te markt gereden
De Vrienden van de Maagd die treden achter aan,
Tot dat de Wagen komt daar hondert Vryers staan.

De Bruid die zit en pronkt, en is in allen deelen,
Gantsch cierlyk uitgerust met hand en hals Juweelen:
Geen kruid of versche blom en dient haar tot cieraat,
Het is een gouden kroon die op haar hulzel staat.
De wagen is verguld daar op zy is gezeten,
En daar uit kan het volk den gantschen handel weten,
De paarden zyn geciert met tuig van enkel goud,
(Ten minsten als men zeid, en als men zeker houd.)
Daar gaan tien Maagden voor die gulde loovers stroyen,
En vlokken van klinkant op al de wegen goyen,

Al

Alwaar het ooge valt daar ziet men hellen glans,
En dit ſchynt aan het volk een wonder ſchoone kans:
De voerman heeft een rok met zeven geele koorden;
Die hem zyn onderkleed en ook zyn mantel boorden!
Syn zweepſtok is verguld, (het lykt een effen houd)
En 't ſnoer dat is gedraait van zyd' en enkel goud.
Drie gaan 'er voor de koets die op trompetten blazen,
Drie zyn 'er evenwel die met haar trommel razen:
Hier dient vry groot geſchal maar voor een aardig dier,
Daar ſpeelt een zoete luit, of wel een ſtille lier;
Omrent een ſchoone Maagd gebruikt men groene kruiden,
En niet als klein cieraad, en niet als weinig luiden;
Maar hier word meerder vlyt en grooter koſt gedaan:
Een Bruid die leelyk is heeft veel parerens aan,
Daar komt het win-ziek volk met krachten aangedrongen,
Daar komt de rappe Jeugd in haaſten aangeſprongen,
Want ieder ſneld om ſtryd begeerig om te zien;
Wat dat 'er werd geveilt, en wat 'er zal geſchien.
Hier treed de roeper toe en geeft hem op de wagen,
En hem word over al een ſtok-beurs na gedragen,
Een ſtok-beurs wel gevult, die zwiert hy met 'er hand;
En roept al wat hy mag: Hier is het waarde pand,
Hier is het edel geld, hier is een gulden regen:
Die waar hy neder valt de Wereld doet bewegen;
Hier is het ſchoon Juweel dat alle zinnen trekt,
En zyn geduchte macht in alle landen ſtrekt.
Hier is het lief metaal daarom de mannen krygen,
Hier is het ſchoon Juweel daarom de Vrouwen nygen,
Hier is het edel tuig daarom de Koopman reiſt,
En waar op al het volk met ſtage zinnen peiſt;
Hier is het achtbaar geld daar 't al om is te koopen,
Komt hier, ô zoete Jeugd! komt op de markt geloopen,
Hier is het dat u dient. Wie nu niet toe en taſt;
Dat is een rechte bloed of wel een lammen gaſt:
Wie kan van witte verw of roode wangen eten?
Ach! al dat meeps gewas is in der haaſt verſleten;
Al wat men ſchoonheid noemd word anders om gezet,
Of door een heete Koorts, of door een Kinder-bed.

Een

Een puist, een klein gezwel, een weinig kinder-pokken,
Maakt Vrouwen onbequaam om harten aan te lokken,
En schoon gy woud het Wyf dan wyzen van der hand,
Hoe leelyk datze word 't en breekt geen echten band.
't Is vry geen klein verdriet een aardig Wyf te trouwen,
En als ze leelyk word haar nog te moeten houwen,
En dat ook zonder geld. ô Wat een grooten spyt!
Men heeft een leelyk Wyf en is zyn voordeel quyt.
Neemt geld, aal waardig volk, en laat de schoonheid varen;
Want hoe de zaken gaan zy duurt maar weinig jaren,
En als haar glans versterft gelyk het ydel gras,
Dan komt het edel geld een ieder wel te pas.
Geld, geld dat is de zaus, de keest van alle zaken,
Het doet het Maagde-vleesch aan Vryers lekker smaken:
Daar is een klein vermaak ontrent een Vrouwen keurs,
Indien m' 'er niet en vind een opgevulde beurs.
Vergaapt u niet te zeer ontrent de schoone leden,
Wat voor haar word gezeid en zyn maar losse reden,
Het geld is vaster stof, gelyk men word gewâar:
Gy, trout een Wyf om goud, en niet om goud geel haar:
Waar toe juist witte verw, en Roos gelyke kaken?
Een Vrou kan zonder dat een Man tot Vader maken;
Een schoon en leelyk Wyf en heeft geen onderscheid,
Wanneer de gulde zon haar stralen neder leid.
Ha! 't is een schoone kans gewin te mogen rapen,
Niet door verdrietig zweet, maar slechts om by te slapen;
Niet met een stage zorg te quellen zyn verstand,
Maar met een jonge Vrou te nemen met der hand;
Te nemen in den arm. t' Sa rept u jonge gasten,
Het word u nu gejont om toe te mogen tasten,
't En komt niet alle daag dat u te dezer stond,
Komt speelen voor het oog, en vallen in de mond.
Nu spreekt, en 't is gedaan. Indien de Vryers zwygen,
En dat de jonge Maagd geen Man en weet te krygen,
Ten pryze nu gezeid, zoo roept hy weder uit;
Hoe! is 'er niet een mensch die wil een jonge bruid?
Wel hondert daalders meer zal hier een Vryer trekken,
Laat dat u zyn een spoor om Vryers op te wekken:

Noch hondert boven dien. Wel zegt 'er niemant, My
Gewis hier moet een hoop van rechte lubbers zyn.
Wel niemant? niemant niet? hoe! zal 'er niemant spreken?
Wel niemant? niet een mensch? baldat zyn vreemde treken
Wel niemant? hoor ik niet? hoe niemant? is 't gek?
De ratte, naar ik zie, en wil niet aan het spek.
Hoe dus, aal weerdig volk? heeft niemand lust te trouwen?
Of is 'er nu geen vreugd by Geld of jonge Vrouwen?
Is 't niet het zoetste tuig dat iemant hebben mag,
Het eene voor de nacht, het ander voor den dag?
Nu vyftig kroonen bed: noch hoor ik niemant mynen,
Het schynt dat alle lust tot Vrysters zal verdwynen.
Ik roepe dat ik kug, en dat het aardryk dreunt,
En al dees grooten hoop die staat gelyk gekleunt.
De droogerss zwygen noch, ik moet in vreemde palen,
Ik moet een ander jeugd en beter Vryers halen:
Want daar wil niet een visch hier byten aan het aas,
En dat maar om een gril of om een vyze-vaas.
Is 't om den grooten mond dat zy de Vryster laten?
Maar dat kan menigmaal de jonge lieden baten.
Hoe dwaas is ook het volk! het schout dat gunste bied,
Hoe gek is al de Jeugd! zy kent haar voordeel niet,
Als iemant lippen heeft gelyk als groote quabben,
Al eetze dikmaal pap, zy kan haar niet beslabben,
En al ze liefde pleegt, haar kus die is gewis;
Want is de haven ruim, geen schip en zeilt 'er mis.
Maar 't Meisjen is gebult, is dat de Vryers tegen?
Soo gy het wel begreept het waar u enkel zegen.
Leert, leert dat ook een bult u dikmaal baten kan,
Æsopus had een bult, en was een geestig Man;
En Crates boven dat ontrent gebulte leden,
Daar vind men menigmaal de woonplaats van de reden,
Die wil een ruimer huis: zoo dat een grooten bult,
Is dikmaal met verstand en enkel geest gevult.
Maar zy is byster maak, en hinkt ter weder zyden.
Wel dat behoort een Man ook met vermaak te lyden,
't En zal geen loopster zyn; en die het huis bewaart,
Dat is een nutte Vrou, en van den besten aart.

Een

Een Wyf dat vaardig is en ſpeelt met rappe kooten,
Dat heeft al menigmaal een eerlyk Man verdrooten;
Men zegge wat men wil, een Huis wyf is bequaam,
En 't is na myn begryp, de beſte Vrouwen naam.
Maar zy is al te grof en byſter onbeſneden,
Daar hangen klompen vers ontrent haar bolle leden
Siet wat een onzoet vleeſch! hoe, makkers, ben je gek?
Noemt gy een poezel quaad, en vet zyn een gebrek?
Ké wilt u zyt gy wys, van deze reden wachten,
Een lyf gelyk een dons, hoe kon je dat verachten?
Dat bol, dat Jeugdig vleeſch, dat mals en geeſtig vet,
Dat noem ik wel te recht een kuſſen in het bed.
Wien is 't niet bekent? het vet dat is het leven,
Dat kan een eerlyk Man vermaak en luſten geven:
Het Mager is de dood, of met de dood gelyk,
Het neigt als tot het graf en tot het duiſter ryk.
Laat vet en poezel volk op uwen leger brengen,
In 't graf daar zal men been en dorre ſchenkels mengen
Noit had een eerlyk Man een beter tyd verdryf.
Als by een jong, een mals, een bol, een vleezig lyf.
Nu waarom meer gezeid? Gy, leef je na de reden,
En hangt niet aan de ſchors of aan de buiten leden:
Een mond, een oog, een neus, of dus of zoo geſtelt,
Al dat is geenzins weerd dat zich des iemand queld.
Dat zyn de gronden niet daar op de menſchen trouwen,
Wat in de boezem ſchuilt dat maakt bequame vrouwen
Gy, die nu Mannen werd en acht geen: kinder ſpel,
En zoo je trouwen wilt, en trou niet om het vel.
Al dat en is maar ſchyn, en niet als vyze vazen,
En ſpeeltjens voor de Jeugd, en lok-aas voor de dwazen.
Een ſtil, een aardig hert dat kleeft aan haren Man,
Dat is 't dat de trou gelukkig maken kan.
Nu weder tot het werk. Wel duizend goude kroonen,
En honderd daalders bed: wie kan zich hier vertoonen?
Wie ſpreekt 'er nu een woord? wie komt 'er voor den dag
Myn, zei de ſchrale Fop, en met zoo ging de ſlag:
Hy knap den Wagen op, en fluks het geld genomen,
De Vryſter, naar hem dogt, die zoud' hy wel bekomen,

Soo dat het by het volk in twyffel word geſtelt,
Of hy de Vryſter trout, of wel het magtig geld.
Daar juigt de gantſche ſtad, en dat met luider kelen,
Dies laat men op de markt het bruilofts deuntjen ſpelen,
En na dat in de Kerk de Goden zyn gegroet,
Soo danſt men om den mey en om den roozen hoed,
Tot dat de nacht genaakt: Dan gaat de Vryer ſlapen,
En weet ook even daar zyn voordeel uit te rapen;
Want met het eerſte Kind zoo krygt hy weder geld
Dat werd hem in de Kraam al weder aan getelt,
Daar koopt men luiren om, en dergelyke zaken,
Die met een grooten luſt de jonge Vrouwen maken.
Siet! hoe dit machtig volk op alle Vryſters let,
En zonder onderſcheid in echte banden zet.
Die ſchoon is werd gekocht, en 't geld voor haar gekregen
Maakt tot een leelyk Wyf een gierig hert genegen:
Dus werd 't al gewilt, en met een Man verzelt,
Of om een roode mond, of om het magtig geld.
Dan of het dienſtig is en nut tot echte wetten,
Daar ſtaat hem, die het raakt, met aandagt op te letten.
Gy zwygt des, Zang Godin; want zoo verheven ried
Ea waſt aan Helicon of op Parnaſſus niet.

GRAF-

HOUWELYK,

OF

LEVEN UIT DE DOOD.

WAnneer het jeugdig klim een boom heeft om gevangen,
Het blyft hem aan den tronk en aan de takken hangen.
Ook schoon de wortel sterft, zoo dat zyn liefde duurt,
Al heeft de gantsche stam een volle dood bezuurt.
Men heeft in ouden tyd zoo trouwen hart gevonden,
En met een zoeten band zoo krachtig in gebonden,
Dat noit afvallig werd, ook in den lesten nood,
Maar hiel zyn eerste stand, ook midden in de dood.
Op, op verstompte pen, vernieut u zwakke krachten,
Daar is een vreemd geval dat speelt in myn gedachten,
Dat moet ook by den hoop, het dient te zyn verbreid,
My dunkt het is te goed om niet te zyn gezeid.
'k En wil nog evenwel myn penne niet bereiden,
Om met een lang verhaal u zinnen om te leiden:
ô Lezer, waarde Vriend! Ik wil van stonden aan,
U zeggen met een woord maar op de zaken staan.
Gauryn van zoeten aard, uit edel zaad gebooren,
Die had uit reine zugt een jonge Maagd gekooren,
Hem tot een eeuwig pand, en tot een echte Vrouw,
Indien het aardig dier, en haar geslachte wou.
Hy gaf hem tot het werk, hy pleegde duizend zaken,
Om aan haar teere Jeugd zich aangenaam te maken,

En dat en had misschien den Jonker niet gemist,
Had hy om harent wil niet al te veel gequist
De Vader van de Maagd was eene van die menschen,
Die niet als machtig goed en groote schatten wenschen;
Wie ryk van have was die stond hem wonder aan,
En hierom moest Gauryn al dikmaal buiten staan.
Maar Sylas kreeg verlof by haar te mogen komen,
Zyn rykdom had alree den Vader in genomen;
Want die was van het geld zoo bysters grooten vriend,
Dat hy zyn Dochter gaf ook die haar niet en dient.
Het geld is machtig lym, het kan te zamen voegen,
Ook dat met geld alleen zich niet en laat vernoegen;
Ziet dat een Jongeling of rype Vryster eist,
En is schier nimmermeer daar op de Vader peist,
Nu Sylas kreeg de Maagd. De zoete jonge lieden,
Die komen haar geluk, en heil, en zegen bieden:
Maar schoon dat al de Jeugd hier in vermaken had,
Gauryn is gentsch bedroeft, en maakt hem uit de stad,
Zyn oog en kan niet zien, zyn herte niet verdragen,
Dat in eens anders arm de zoetste dingen lagen,
Die hy ter wereld kent en boven al bemind,
En daarom is hy gram en bysters ongezind.
Maar des al niet temin de jonge lieden trouwen,
De feest die is geraamt; de bruiloft werd gehouwen,
De Maagd die werd een Vrou. Een ieder is verblyd,
En van het goed onthaal en zoo gewenschten tyd
Gauryn die treurt alleen: zyn hoop die is verlooren,
Van dat by haar te zyn die voor hem scheen gebooren,
Hy was een vroome ziel, hy wil een jonge Vrou,
Geen smaad en hinder doen, tot nadeel van de trou.
Ook is hem wel bekend, dat zy van reine zinnen,
Staat vast in haar beroep, en niet en is te winnen:
En schoon hy eenig zoet van haar genieten moeht,
Ach! (dacht hy) lust verdwynt gelyk een schrale locht.
En word straks enkel leed. 'k en heb niet voor genomen,
Om voor een kleinen wyl tot mynen wensch te komen,
Ik wou voor alle tyd genieten hare Jeugd.
Doch niet in vuil bejag, maar in oprechte deugd.

Ik

Ik wou haar zoeten aard voor al myn leven dagen,
En wou haar wederom myn zinnen over dragen:
En schoon my dat mislukt, noch leef ik buiten schuld,
Daar is geen beter raad als lyden met geduld:
Dat is een schoone deugd een wonder grooten zegen,
Byzonder in het werk dat jonge lieden plegen.
Ik zegge daar een hert met alle krachten mind.
En weder over hand een willig herte vind.
ô Godt! doe my de gunst dat ik myn gulle zinnen,
Mag houden in den toom, en krachtig overwinnen;
Want zonder u behulp zoo ben ik buiten raad,
Vermids het ongeval myn kracht te boven gaat,
Dit zei de Jongeling, dit riep hy menig werven,
Al wat zyn hert begeert dat is te mogen sterven:
Maar schoon menaan de dood het gantsche lichaam bied
Hoe zeer dat iemand wil, nog wil het Monster niet.
De tyd doet haren gang: maar voor een vrolyk wezen,
Soo is daar in het Huis een droeven stand gerezen;
Want Rhoode viel te bed, en naar een korten stond,
Soo wil (gelyk het scheen) haar aasem uit den mond.
De Meesters zyn verbaast, de Kunst is zonder krachten
Soo dat 'er niet een mensch haar leed en kan verzachten,
Hier baat geen diere zalf, geen drank of magtig kruid.
Sy blies (als ieder meent) haar jeugdig leven uit.
Daar treurt de gantsche stad, en alle menschen klagen
Dat zoo een jonge Vrou ter neder is geslagen;
En dat 'er niet een Kind ontrent den heert en speelt,
Die aan de Vader toont zyns Moeders aardig beeld:
Maar hoe kan droef geklag een treurig herte laven?
De bare werd bereid, de jonge Vrou begraven,
Gauryn die tot haar feest zich niet begeven wou,
Begaf hem nu ter tyd te midden in den rou.
Hy zag de zwarte baar, met grooten druk bevangen,
Hy zag het droevig lyk met tranen op de wangen,
Hy leid het in de kerk tot aan het open graf,
Daar hy, maar binnens monds, haar duizend zuchten gaf
Dog hem quam even doen in zynen geest geschooten,
Dat hy noit leften kus van haar en had genooten,

Dat hy ontrent het feeſt van haar geen afſcheid nam,
Vermits het doen ter tyd haar niet gelegen quam.
Hier op zoo ſprak hy dus: Heb ik haar in het leven
Noit vreugde mogen doen, noit kus vermogt te geven,
Soo moet de bleeke dood my geven in het graf,
Dat my de zoete Jeugd voor dezen niet en gaf.
Ik wil haar dezen nacht in ſtilte gaan bezoeken,
Niet in een vroolyk bed, maar in haar droeve docken;
Het zal een vreugde zyn in dit myn ongeval,
Als ik, ſchoon na de dood, haar leden raken zal.
Als ik haar koude mond ook daar zal mogen kuſſen,
Dewyl ik aan haer Jeugd noit brand en mogte bluſſen,
Beziet wat liefde derft! hy ſpreekt den koſter aan,
Hy bid dat hy het graf wil open laten ſtaan;
Hy bid hem nog eenmaal, en geeft hem twintig kroonen,
En looft hem naderhand met hooger gunſt te loonen.
De koſter is verblyd, vermits noit eenig graf,
Hem zoo veel voordeel bracht, of zoo veel winſte gaf,
Het was ontrent den tyd dat alle menſchen zwe, en,
Dat al het laſt baar vee in ſtilte was gelegen,
Dat al het naaſte boſch genoot de zoete ruſt,
Gauryn gelykewel en had geen ſlapens luſt:
Hy gaat uit zyn vertrek met twee vertroude knegten,
Om in den ſtille nagt zyn voorſtel uit te rechten;
Hy gaf hem in de Kerk daar hy de Koſter vond,
Die fluks tot zynen dienſt bereid en vaardig ſtond:
Het graf was van albaſt gantſch çierlyk op getoogen,
Gelyk als voor een Prins of luiden van vermoogen;
Daar ſtonden beelden op, en ander kunſtig werk,
En 't was van ouden tyd een çierzel in de Kerk.
Gauryn trad in de kuil, en liet de kiſt ontſluiten,
En als die open was, doen ging de Koſter buiten.
Doen ſtond hy wat verſtelt, al is hy byſter koen,
Hy zag haar bleeke mond, onzeker wat te doen,
Maar als de Jongeling het lichaam zoo genaken,
En dat hy met ter hand haar boezem quam te raken,
Soo werd hy van den ſchrik geweldig om gevoert,
Hy voelt 'er eenig ding dat hem van binnen roert,

Hy

Hy voelt een flaau geklop onzeker van de reden,
Hy geeft hem wederom ontrent haar teere leden,
Hy taft haar aan de borft juift daar het harte lag,
En voelt ter flinker hand een kleinen ader-flag:

Hy voelt 't andermaal, hy voelt een ader leven,
Hy voelt haar bange ziel zich op en neder geven,
By wylen met verlies, dan weder met gewin,
Dog hoe het wezen mocht, hy vond 'er leven in,
Soo haaft hy dit vernam, hy laat zyn d enaars komen,
En heeft de jonge Vrou in ftilheid op genomen,
En in zyn Huis gebracht; verblyd tot aan de ziel,
Dat hem zoo waarden pand aldus in handen viel.
Dit ging de Jongeling zyn Moeder openbaren,
Nu met 'er tyd gegaan tot in de t'zeftig jaren,
Een Wyf van goed beleid, en die op vaften grond,
Het innig Vrou geheim in volle daad verftond.
Sy viel ftraks aan het werk, en uit een dieperbarmen,
Soo namze machtig zap en wortels die verwarmen.

En bloemen van camil, en ander heilzam kruid,
En joeg de koude zucht door heete dampen uit.
Zy vreef na rechten eisch, zy ſtreek haar teere leden,
Sy ſtoofd' haar menigmaal van boven tot beneden:
Sy bracht 'er vorder by al wat de krachten ſterkt,
En wat uit eigen aard ontrent de moeder werkt.
Maar als de Vrou bequam, en kreeg haar volle zinnen,
Wiſt zy niet waar ze was, of watze zou beginnen,
Zy ſloeg haar oogen om, dog waar oit Rhoode keek,
Niet dat haar Mans gezin of haar vertrek geleek.
Ach! (zy de goede ziel) hoe ben ik hier gekomen?
Wie heeft my door geweld of liſten wech genomen?
'k En weet niet wat ik zie, of waar ik heden ben,
Vermids hier niemand komt die ik van aanzicht ken
Ey zegt my, wie je zyt, wat my is weder varen;
En ſlaat een gunſtig oog ontrent myn teere jaren;
Ik ben een jonge vrou, nog onlangt eerſt getrout,
Ey lieve, zeg een reis wie my gevangen houd?
Ben ik met toover kunſt in dit vertrek getoogen?
Of ben ik over zee of door de lucht gevloogen;
Of had een boozen geeſt op my zoo grooten macht.
Dat ik ben weg gerukt, en hier in huis gebracht,
Hoe dat het wezen mag, zegt my de ware reden,
Waarom myn waarde Man dit onheil heeft geleden;
Eurika gaf haar moed, en ſtelde voor gewis,
Dat zy door goed beleid aldaar gekomen is.
Nog was het niet genoegt zy wil noch vorder weten,
Wie dat haar huis-waard is, en waar zy is gezeten.
Daar werd Gauryn gehaalt. De zoete Jongeling,
Die vind zich daar ontrent, en zeid haar alle ding,
Als Rhoode dit verhaal naar eisch ging over wegen;
Soo heeftze wederom een nieuwen angſt gekregen;
Sy dagt hoe zeer Gauryn haar eertyds had bemind,
En wat de liefde doet wanneerze kanſſe vind.
Hy die een doode Vrou quam in het graf genaken,
Wat zal hy (nu ze leeft) met haar niet willen maken?
Ziet, is de katte graag en lekt' het bloote ſpit,
't Gebraad is zelden vry indiens 'er nevens zit.

Wat

Wat doet de jonge Vrou? Sy gaat op hem begeeren,
En doet hem boven dat voor God met eede zweeren,
Dat hy zal eerbaar zyn in dit haar ongeval,
En datz' aan hare Jeugd geen hinder lyden zal.
Gauryn van over lang (hoewel tot haar genegen)
Had al te reinen hert om vuile Juft te plegen;
Hy zweert al datze wil, en zeid haar boven dien,
Dat zy haar waarde Man wel haaft zal mogen zien.
Eurika boven dat verklaart haar menig werven,
Dat zy veel liever had een quaden dood te fterven,
Als datze lyden zou dat ftil of ftim bejag,
Haar eenig hinder doen, of eere krenken mag.
Eurika bleef 'er by, en fliep in hare kamer,
Dat maakt haar aan het lyf en aan den geeft bequamer,
Tot ruft en zoete flaap, en in een korten ftond,
De ziekte was gedaan, en Rhoode werd gezond,
Want na de Jongeling haar kuisheid had gezwooren,
Bequam de jonge vrou, als op een nieu gebooren:
Dog alsze wederom het huis betreden kan,
Soo trekt haar gantfche ziel tot haren eigen Man:
Sy valt Gauryn te voet, en ftort bedroefde tranen,
En poogt hem door gefmeek en reden aan te manen,
Dat zy nu wederom, en op dien eigen dag,
Door zyn getrou behulp haar man genaken mag.
Hoort wat Gauryn begint, hy doet haar tabbaarts maken,
Die beid' in 't ftof en form haar eerfte dragt genaken:
Zy dan te rechter tyd gekleed in dit gewaat,
Gelykt een jonge bruid die in haar kamer gaat.
Gauryn beleid het ftuk; hy nood verfcheide gaften,
Die al op haren dag en op haar ure paften:
De Man van Rhoode zelfs, nog droef van hare dood,
Word mede daar verzocht en tot de feeft genood.
De ftoelen zyn gezet, en al de Vrinden zaten,
De tafels zyn gevult, en al de gaften aten,
En na den derden dronk was over hand gegaan,
Zoo ving de zoete Waard aldus zyn reden aan:
Myn Heeren, met verlof, ik moet een zake vragen,
Die onlangs is gebeurt, en juift in onze dagen,

Ik

Ik bidde zeg een reis hier u bedenken van,
Het zal ten dienſte zyn van zeker eerlyk Man.
Een meeſter had een knecht een ruimen tyd bezeten,
En die had meerendeel aan zynen diſch gegeten,
Of om zyn trouwen dienſt, of om zyn kloeke Jeugd,
Of (dat ik beter acht) om zyn bezette deugd.
De goede Jonge ing, gelyk het kan gebeuren,
Die krygt een zware quaal, en al zyn geeſten treuren,
De Meeſter pleegde raad door zeker Medicyn,
Maar al zyn wetenſchap is zwakker als de pyn.
Dies als het ſlim gebrek zich niet en liet genezen,
Is in des Heeren geeſt een vreemde luim gerezen;
Want ziet hy gaf 't op, om dat het qualyk ging,
En zet den Jongman uit gelyk een vondeling.
Hy doet hem buitens huis, en houd hem als verlaten,
En hem en mogt geen deugd of goede zinnen baten.
Siet hoe de wereld gaat! in druk en tegenſpoet,
Bevind men menigmaal dat vriendſchap wyken moet.
Maar een die met verdriet dit onheil zag geſchieden,
Die nam den Kranken op en liet hem gunſte bieden:
Ontfing hem in zyn huis, bewees hem goed onthaal,
En door zyn ſtage zorg genas hem deze quaal.
Nu komt den ouden Heer, en dryft met ſtyve kaken,
Dat niemant van den Knecht zich meeſter heeft te maken,
Als hy die hem bezat, en niet die hem genas,
Vermits hy voor de quaal, als kaks; zyn eigen was,
Maar die met deerenis was over hem ontſteken,
Die kant 'er tegen aan met hevig tegen ſpreken,
Siet daar een hard geding, en vry een heet geſchil,
Dat ſtaag al verder gaat en hooger ryzen wil.
Nu vrienden, zeg een reis (gy word 'er toe gebeden)
Wie heeft het beſte recht en wie de meeſte reden,
Hy die de Knecht verwierp en uit den huyze ſtiet,
Of die hem gunſte bood en troost in zyn verdrt?
Hier mede zweeg Gauryn: en al de zoete gaſten,
Die gingen al het ſtuk wat nader onder taſten;
Doch Sylas boven al die was hier vierig in,
En ſprak het vonnis uit als met geſtoorden zin.

Hoe!

Hoe! zeid de goede Man, dit graft gelyk een oven,
De Knecht was uit geleid en lag geheel verſchoven,
Hy die hem doen-maals holp is oorzaak dat hy leeft,
En daarom is hy waard dat hy den Jongman heeft.
Al die aan tafel zyn, of in de kamer ſtonden,
Die hebben al gelyk het oordeel goed gevonden.
Hier over ſprak Gauryn; Onthoud dit altemaal,
Dat heden u vertoont op deze ruime zaal;
Want is het oordeel goed van zoo veel wyze menſchen,
Soo heb ik heden zelfs al wat ik konde wenſchen.
Hier mede zweeg hy ſtil en bleef een weinig ſtaan;
En ziet! daar is een deur in haaſten op gedaan:
Daar uit quam Rhoode voort, geçiert aan alle kanten,
Met peerels, edel goud, en helle diamanten,
Niet bleek in hare verw, gelyk een zieke plag,
Maar ſchoonder als een roos haar wezen toonen mag,
Haar Man vernam het eerſt; want hem was plaats gegeven,
Recht over dit vertrek: zyn hert begon te beven,
Syn gantſche lichaam ſchud gelyk een ſpichtig ried,
Hy weet niet wat 'er komt, of wat zyn ooge ziet.
Sy gaf een zoete lach, en quam tot hem genaken,
Maar hy en wil van haar hem geenzins laten raken,
Hy vlied dat hy bemind. Maar als de Vrouwe ſprak,
Doen was 't dat hem het zweet uit al de leden brak.
Hy kent haar zoete taal, hy kent haar geeſtig wezen,
Hy kent dat hy wel eer ten vollen had geprezen,
Maar hoeze nader quam, en hoeze meer geleek,
Hoe dat hy meer verſchrak, en van haar verder week,
Hier quam Gauryn ter baan, en hy begon te ſpreken:
ô Zylas! waarde Vriend, voor u dient niet geweken,
Legt af u bleeken angſt en dempt u zware rou,
't En is geen ſpookery, het is u waarde Vrou.
Ik heb haar uit de dood, en uit het graf getoogen,
Ik heb haar wel gedaan met alle myn vermoogen,
Ik heb aan haar beſteed al wat de Kunſt bedacht,
Ik heb haar wederom in goeden ſtaat gebracht,
Ik hebbe boven dien (God zal het my betuigen)
Noit door ongure luſt myn herte laten buigen:

Sy

Zy komt uit myn vertrek zoo rein gelyk zy was,
Eer ik haar mede nam en hare quaal genas,
En schoon al heb ik recht, ook naar u eigen zeggen,
Om my in haren schoot of nevens haar te leggen;
Gy dan noch, lieve Vriend, houd daar u eigen pand,
En guntze wederom u trouwe rechter hand,
Het is u echte deel van God u toe geschreven,
Die u met Vrienden raad haar Vader heeft gegeven:
Ik laat haar uwe zyn, al heb ik haar bemind,
Tot iemands anders goed en was ik noit gezint.
Het schandig overspel en alle slimme gangen,
Die haat ik van de jeugd, gelyk vernynde slangen,
Zie hier dan u Gemaal, gaaf, zuiver, ongeschent,
En dat weet even God die hert en nieren kent.
De Man die stond verdwelmt, hy kond'hem niet bewegen,
Hy toont hem tot de Vrou in geenen deel genegen,
Hy voelt niet dat hy tast, gelooft niet dat hy ziet,
Schoon hem zyn eigen Wyf haar roode lippen bied:
Gauryn tot enkel jok en zoete vreugd gebooren,
Die had tot dit vertoog het avondmaal gekooren,
En 't was schier midder nagt eer 't spel dus verre ging,
Dies scheen het des te meer een wonder zeldzaam ding,
Het maakt een grooten angst ontrent verbaasde lieden,
Wanneer men in der nagt iet zeldzaam ziet geschieden,
Het duister baard een schrik: En is 'er eenig licht,
Ook dat geeft even zelfs een twyffel aan 't gezicht.
Ach wat een zeldzaam stuk! hoe kanze weder leven,
Die ik heb dood gezien, en aan het graf gegeven:
Hoe komt my deze Vrou? hoe komtze nu gezond,
Die laast haar ziele blies uit haren bleken mond?
Gewis het moet een spook, het moet een nikker wezen,
Die uit een nare kuil, of uit het graf gerezen,
Ons hier de geest verleid, ons hier het oog bedriegt,
't En is van heden niet dat Hel en Duivel liegt:
Dus staat de man en dut, zyn oog is onbewoogen,
Zyn geest van angst vervoert, en buiten hem getoogen:
Hy was als Belsasar, als hy een menschen hand.
Zag zweven zonder mensch, en schryven aan de wand.

Maar

Maar als Gauryn ontfloot de gronden dezer zaken,
En dat ook vreemden zelfs hier in ten beſten ſpraken,
Trad Sylas naarder toe, en heeft de Vrou gekuſt,
Maar ſlechts als een die dweept, en niet uit rechte luſt,
Noch word hem evenwel geluk hier op gedronken,
Soo dat meeſt iederteen door blydſchap is beſchonkeu:
Maar Sylas onder dies, al dronk hy menig glas,
En kreeg geenmeerder vreugd, maar bleef gelyk hy was.
Ten leſten is het volk in zoete vreugd geſcheiden,
Maar ging de jonge Vrou en haren Man geleiden,
Tot in zyn eigen Huis, en tot een zoet beſluit;
Werd Rhoode daer gegroet gelyk een nieuwe bruid.
De nacht doet haren loop, het licht quam op gerezen,
Maar Sylas evenwel behielt een zeldzaam wezen:
En eer de derde zon ontfloot den dageraat,
Verneemt men dat de Man allenskens henen gaat.
Hy voelt een ſtage koorts hem weiden door de leden,
Hem is geduric bang onzeker van de reden:
De beſte Medicyn die ſtond 'er in verſteit,
Vermits hy niet en weet wat onheil Sylas quelt.
Maar als de Man vernam dat hy begon te ſterven,
En dagt wie dat zyn goed na hem zou mogen erven,
Soo liert hy om Gauryn, en als die voor hem ſtond.
Doen ſprak hy met een zucht, en uit een bleeken mond:
Gauryn, beminde Vriend, myn Rhoode was verlooren,
Maar is door behulp als op een nieu gebooren;
Gy toog haar uit het graf, ja midden uit de dood,
Des ſchenk ik myn Gemaal u tot een bed genoot.
Ontfangt het edel pand u tot een grooten zegen,
Gy hebt haar lief gehad, eer ik ze kon bewegen;
Dog mids haar naaſte bloed alleen op rykdom zag,
Soo werd myn Huis vereert met hare Bruiloſs-dag.
'k hebbe deze vreugd een kleine wyl genooten,
Daar van het minſte deel my niet en heeft verdrooten,
Hy zyt haar beter waard als ik of myns gelyk,
Al had ik even zelfs een magtig Koningryk.
Ik hadde nog een tyd met haar gewenſcht te leven,
Maar Godt, naar ik bemerk, die heeft u haar gegeven.

Voor

Voor my, eilaas, ik ſterf en ben al op de reis,
En ga noch deze nacht den wech van alle vleis.
Maar oh dat gy voort aan niet meer en zoud ontbeeren,
Een Vrou die uwen geeſt na dezen zal begeeren,
Soo laat ik u alleen, nadien ik heden ſterf,
Myn Huisraad; myn Kaſteel; en al myn Vaders erf.
Ik prys u eerbaar hert, u deugd en reine zeden,
Dat van u, myn Gemaal, geen ſchand'en heeft geleden.
Want ſchoon gy haar bezaat en had in uwe macht,
Gy hebt ze my bewaart, en zuiver t'huis gebracht,
Dat houd' ik voor gewis, en wil het u belooneu,
Gy wilt haar na myn dood u gunſt en liefde toonen,
Neemt haar tot u behulp, en weeſt haar bed-gezel,
Bemindze, zoo je plagt, en vaart voor eeuwig wel.
Hy laat van ſtonden aan een rappen Schryver komen,
Die heeft zyn laatſte Wil in haaſten op genomen;
Hy riep 'er Rhoode by, en nam haar regter hand.
En gaf haar aan Gauryn, als tot een eeuwig pand.
De Vrou, hoewel bedroeft, die liet 't zoo geſchieden
Te meer, om dat het zelfs haar naaſte Magen rieden
Nu Sylas is vernoegt; maar eer hy nog beſluit,
Soo wenſcht hy veel geluks en zegen aan de bruid.
Daar mede liet hy af van alle werelds zaken,
Hy wou, ook eer hy ſtierf, tot zynen God genaken;
Al wat het lichaam raakt, nog al het aardſche goed,
En vind na dezen tyd geen plaats in zyn gemoed.
Hy riep tot zynen God tot dat hy ſprake leide,
En dat de moede ziel haar van het lichaam ſcheide:
Men hoorde zyn gebed zoo lang hy zugten kon.
En tot de bleeke dood het leven overwon.

J. CATS.

LOF-SANG

OP HET

GEESTELYK

HOUWELYK

VAN

GODES SOONE.

Epheſ. 5. 31. 32.

De twee zullen een vleeſch zyn, deeze Verborgentheid is groot; maar ik zegge in Chriſtus ende de Kerk.

Als ick dit beeld aan ſie, en van myn eerſte Jaren,
Soo leer ick dat de tyd verloopt gelyck de baren,
De Jeught is maar een blom de menſchhe nietigh gras:
Kén was niet dat ick ben' kén ben niet dat ick was.
Dat ick was en is niet meer, | *Dat ick naemaals weſen ſal,*
Dat ick ben is wonder teer; | *Lieve Godt dat iſt al,*

AAN

ANNA CATS,

Huis vrouwe van den Heer van Wernhout.

AAN

ELISABETH CATS,

Huis vrouwe van den Heer van Waalsdorp,

Lieve Dochters, waerde panden, zegens van myn bedde, vruchten van myn lichaem zoete gedenk-teikenen van myn houwelyk-ſchen tyd, dierbare overblyfzels van myn voorig leven, aengename afzetzels van myn bloeyende jeugd, en jegenwoordelyke purpere roozen onder myn gryze kerk-hof bloemen, en jeugdige kroonen van myn dorren ouderdom; Ik vinde goed aen U lieden beide het leſte, en verre he: beſte deel van mynen *Trou ring* toe te eigenen. Indien gy te dezer ure noch waert in uwe Maegdelyke Vryheid, en door de trouwe aen niemant verbonden, zoo hadde ik, miſſchien niet zonder redenen U toe mogen ſchryven eenige van de eerſte Deelen van dit jegenwoordig Werk, als na die gelegentheid U beter hebbende konnen dienen tot achter-raad in verſcheide voorvallende zaken Maer nadien het den goeden God belieft heeft U lieden beide, niet alleenlyk te roepen tot het gezellig leven van den echten Staet: maer ook de

vruchte! daar van goedertierlyken te laten genieten: en dat gy dien volgens in het innerste geheim van dit werk beide zyt getreden, en daarom de oogen van dage te dage meer en meer dient te openen om van dit tydelyk houwelyk, dat de dood ontbind, uit te zien tot een ander dat eeuwigdurende is, zoo heeft 't my goed gedacht, dit *Geestelyk Houwelyk* (zoo als ik het zelve door myne zwakke penne hebbe af geheeld) U lieden beyde op te dragen, als een zonderling kleynood, in zich zelven, en geenzins van mynent wegen: het welke alle lichamelyke dingen zoo verre in waarde te boven gaat, als de Ziele het Lichaam, ende den Hemel het Aardryk is overtreffende; nadien daar in niet alleenlyk is begrepen de volmaaktheid van alle houwelyken, maar ook van al dat aan 's menschen herte vernoegen kan geven. Het welke by my meer malen met ernst overwogen zynde, zoo heb ik eindelyk, door Godes zonderlinge genade, in dusdaniger wyze tot myn Ziele nu en dan beginnen te spreken.

't IS eenmaal, myn vernuf, 't is lang genoeg geschreven
Van dat 'er omme gaat ontrent het echte leven,
Van dat een Jongeling, van dat een rype Maagd,
Van dat een Moeder zelfs in haren boezem draagt.
Hier dient nu ander werk ter hand te zyn genomen,
Om eenmaal uit den draai van dit gewoel te komen,
Myn Jongheid is geweest, die had eens haren tyd,
En was gelyk een Post die veerdig heenen ryd,
Die was gelyk een beek die neder komt gezegen.
Of als een arend vliegt die honger heeft gekregen,
Of als een teere blom, of als een nietig gras,
Dat heden niet en is gelyk het eertyds was,
Maar, schoon de Jeugd verdwynt, daar komt een ander wezen,
Daar komt een nieuwen tyd, tot onzen troost, gerezen,
Daar komt een zoeter vreugd, een aan genamer lust,

Een

Een haven voor de ziel, een woonplaats voor de ruſt.
Hy, die eens heeft gezeid: *word Vruchtbaar op der Aarden*
Heeft noch een echte bond, en dat van hooger waarden,
Als iet waar op de Jeugd met al de zinnen boud,
En na der menſchen aard, een lief gezelſchap trout,
Hier na verlangt myn hert, hier word 't toe gedreven,
En ſchept uit dit gepeis gelyk een ander leven;
Ik voel dat myn gemoed als uit een dorre borſt,
Nu van der aarden ſcheid, en na den hemel dorſt:
Ik voel dat myn gemoed nu wenſcht te zyn ontbonden,
Van dit ellendig vleeſch, een ſmiſſe van de zonden,
Een winkel van verdriet: Ik voel dat myn gemoed,
Niet als van Hemels Brood en wenſcht te zyn gevoed.
Dies ſchoon de lieve God my wou de keure geven,
Ook van myn beſten tyd, en al myn voorig leven.
En dat ik kieze mocht van al myn jaren een,
Voorwaar, ik dankte God, en ik en nam 'er geen,
Een die het woeſte meir en zyn verwoeſte baren,
Heeft met een zwakke boot ten leſten omgevaren,
Tot hy nu land ontdekt, of ziet een ſtille ree?
Wat zou die wederom gaan zweven op de zee?
Waar is 'er oit vermaak in dit verdrietig leven?
Wat is 't al te maal dat vleeſch en wereld geven?
Wy zyn gelyk een Menſch die uit een venſter kykt,
Doch naar een korte wyl in haaſt te rugge wykt.
Schoon dat hy wonder zag, gelyk het heeft geſcheenen,
Het is van ſtonden aan, gelyk een rook verdwenen,
Hem blyft niet anders by als flechts een ydel beeld,
Dat hem, gelyk een droom, ontrent de zinnen ſpeelt.
Komt ons een zoeten dag, hy kan niet lange duren,
Men zal een korte vreugd met enkel leed bezuren:
En als men overdenkt al dat 'er was geſchiet,
Dan is 't maar een ſchim, en min als enkel niet.
Wat heb ik menigmaal, wat heb ik droeve nachten,
Als ik myn geeſt verteer in diepe nagedachten!
Of als ik in het bed myn eigen rechter ben,
En ſchryf ook even daar myn vonnis zonder pen!
Hoe dikmaal neem ik voor iet na te zullen laten,

Dat, als ik eenzaam ben, myn ſtille zinnen haten!
Maar eer de gulde zon beſluit den naaſten dag,
Soo gaat 't menigmaal gelyk het eertyds plag.
Het goed, ſchoon ik het wenſch en kan ik niet volbrengen,
Daar komt 'k en weet niet wat hier onder zich vermengen.
Siet wat een vreemd gewoel, en wat een zeldzaam werk!
Al word het lichaam zwak, het vleeſch is efter ſterk.
Dit prangt myn droeven geeſt, en al myn zinnen beven,
Ik wenſch een raſſe dood, of wel een beter leven.
ô God! verloſt myn ziel van dit ellendig lyf;
Wat maak ik in het vleeſch, indien ik zondig blyf?
Vernieut dit ydel hert, dat ik mach laten varen,
Al wat myn lief tal was in myn onwyze jaren;
Bezit al wat ik heb, en wat ik heden ben;
Op dat ik geen vermaak, als U alleen, en ken.
Geeft aan myn zinnen kracht, om aan te mogen ſchouwen
Hoe God den menſche vryd, en hoe de zielen trouwen;
Dat is een rein vermaak, dat noit en word verſtaan,
Dan als het zondig vleeſch zal wezen uit gedaan
Want t'wyl ik hier voortaan geen bruiloft hebt te wachten,
En dat geen aardſche vreugd meer ſpeelt in myn gedachten
Soo wenſch ik maar alleen den grooten bruilofts dag,
Die noit een menſch begreep, of menſchen oogen zag,

Tot beſluit, waarde Dochters, de God des Vredes, geve u vrede onder den anderen, vrede in u huisgezin, en binnen u zelven: en eindelyk dien oneindelyken vrede, die alle vrede en vreugde verre te boven gaat; beſtaande in die groote Verborgentheid, in dat eeuwig durende Houwelyk hier vooren geroert.

Vaart wel.

J. CATS

J. CATS.

LOF-SANG

OP HET

GEESTELYK HOUWELYK

VAN

GODES SOONE.

LEent ooren Hollands Volk: Het ſtuk dat wy beginnen,
Is waard om in te gaan tot uwe diepſte zinnen,
Wy toonen hoe de Kerk, die God op aarden bout,
En hoe een reine ziel met haren Schepper trout.
Een ſtuk van diep geheim, na waarde noit beſchreven,
Een ſtuk dat open doet een ingang van het leven,
Een ſtuk, een wonder ſtuk, dat na den rechten aart,
Geen menſchmaar Godes Geeſt, demenſchen openbaart
Ik hebbe. door den luſt van dichten aan gedreven,
Ten dienſte van de jeugd by wylen iet geſchreven,
Maar wat is van den menſch! By groenen heilzaam kruid
Daar ſchiet al menigmaal een dorre netel uit,
Hier gaat het anders toe, hier mag de ziele ruſten,
Hier brand een vierig hert alleen in reine lutten,
Hier is de ware trou, de rechte bruilofts-feeſt,
Niet voor het weeligvleeſch, maar voor een reine geeſt.
Dog eer wy vorder gaan, zoo laat ons neder knielen,
En ſtorten voor den Heer de krachten onzer zielen;
En toepen om behulp. Want even zonder hem,
Soo ben ik maar een romp, een wezen zonder ſtem.

ô! Die het eeuwig bond hebt met den menſch geſlooten,
En met u zuyver Bloed u Tortel duif begooten.
God Soon en ware Menſch: koom heiligt myn verſtand
Tot my het killig hert in vollen yver brand.
Wilt door een Hemels vier myn zinnen zwiftig maken,
En met een reine kool myn ſtomme lippen raken,
Wilt my geheel ontdoen van dit ellendig vleiſch,
Op dat ik uwen lof mag roemen na den eiſch
Wilt al wat aarde ſmaakt, uit myn gewrich ten dryven,
Ten eind' ik u geheim na waarde mach beſchryven.
Doch gunt my boven al, dat ik op vaſte grond,
Mach voelen in den geeſt, de kracht van u verbond,
Mach voelen uwe gunſt, en dan myn vorder leven,
Tot uwen dienſt alleen mag willig over geven,
Mach anders niet beſtaan of brengen aan den dag,
Als dat u hoogen Naam ter eeren dienen mag.

EEr dat 'er eenig menſch op aarden was geboren,
Had God zyn lieve Bruid voor eeuwig uitverkooren,
En eer men oit de zon of hare ſtralen zag,
Stond by hem vaſt gezet de groote bruylofts dag.
Doch 't is noch evenwel hier mede zoo gelegen,
Dat God het ſtuk beleid door wonderbare wegen;
Hy gunt zyn hoogſten trooſt, zyn diepſte liefde niet,
Als naar een langen tyd, en door een groot verdriet.
Wat heeft de lieve Bruid aan alle kant te lyden!
Wat heeft een reine ziel op aarden al te myden?
Want ſchoon by wylen ryſt een blyden zonne ſchyn,
Hier is van ſtonden aan al weder nieuwe pyn.
Des Hemels reine min heeft ook haar droeve klachten,
Haar jammer, haar gequel, haar zware na gedachten,
Haar innig ziel verdriet, haar prangen in den geeſt,
't Is hier, 't is over al, wie lieft die is gevreeſt.
Hoe dikmaal is de Bruid met grooten angſt bevangen,
En voelt een droevig nat haar rollen op de wangen?
Hoe dikmaal is de Bruid benaut tot in de ziel,
Soo lang zy word verrukt In dit onruſtig wiel?
Hoe dikmaal is de Bruid door harde zinne vlagen,
Als buiten haar gevoert en elders wech gedragen?

Hoe

Hoe dikmaal is de Bruid verwonnen in den nood?
En voelt in haar gemoed als prangen van de dood:
Die Lely is geplant te midden in den dooren,
Daar ſtaatze menigmaal en ſchynt geheel verlooren,
Die Rooſe groeit geſtaag in eenig eenzaam dal,
Daar vogt van tranen vloeit en enkel ongeval,
Die Rhee is lang gewend te dooien op de bergen,
Daar haar meeſt al daag de felle brakken tergen,
Dat ſchaap word van de wolf gedurig na gejaagt,
Soo dat het even ſtaag tot zynen Herder klaagt,
Die zoete Tortel duif moet woonen in de rotzen,
Terwyl haar over al de ſtoute jagers trotzen,
Die Fakkel word geſtaag gegeeſelt van de wind,
Zoo datze nimmermeer haar licht in ſtilte vind,
Het Wyf met Kind begord, moet in haar ſmerte zuchten,
Moet even alsze baart in woeſte landen vluchten,
Terwyl een rooden draak, met fellen over moed,
Spout uit een hollen keel een gullen water vloed.
Wat zal ik, myn vernuft, wat zal ik verder zeggen?
Die Maagd en mag haar nooit in ruſt ter neder leggen,
Die Peerel, dat Juweel die koſtelyke Schat,
En heeft geen ander huis als ſlechts een aarden vat.
Maar laat ons dit geheim wat naader over merken,
En wegen in den geeſt des Heeren wonder wercken:
Laat ons gaan over zien en dat van ouden tyd,
Hoe dat de lieve Bruid hier op der aarden lyd.
De wereld was gebout, de menſche, nieu geſchapen:
Had magt om uit den Hof zyn luſt te mogen rapen?
De dieren al gelyk die ſtonden onder hem.
En hoorden zyn gebod, en kenden zyne ſtem.
Nog was hem boven dien een echte Wyf gegeven,
Om in het ſchoon prieel met hem te mogen leven,
Tot trooſt van zyne Jeugd. Siet daar een deftig werk,
En in dit eenig paar, beſtond de gantſche Kerk.
Sy leefden onder een gelukkig boven maten,
Tot zy 't verbooden ooft, door liſt der ſlange, aten. (b)

Daar

(a) Geneſ. 2: 21, 23. (b) Geneſ. 3.

Daar is het al bekaait Sy moeten uit den Hof,
En Adam werd gedoemt te woeten in het ſtof,
Te ſpitten in de klei en met een angſtig hygen,
En door verdrietig zweet den koſt te mogen krygen.
Het Wyf droeg evenwel haar eigen ongeval,
Dewyl zy met verdriet haar Kinders baren zal (a)
Daar gaat het droevig paar ellendig henen dwalen,
Vol druk en herten leed, vol alderhande qualen:
De Man is ſaag vermoeit en in het zweet verhit,
Want daar en waſt geen vrucht, 't zy dat Adam ſpit.
't En was nog evenwel als geenen tyd geleden,
Na dat het eerſte paar de Wet had over treden,
Of God had even doen het ongeval verſchoont,
En aan het treurig volk een nieuwe gunſt getoont,
Daar is dien eigen dag een vonnis uit geſprooken,
Dat aan de looze ſlang den kop moet zyn gebrooken,
En dat zoo grooten werk, zoo wonderbaren daad.
Sal werden uit gewracht door't edel Vrouwe Zaad, (b)
Soo word dan vaſt geſtelt, door Godes eigen woorden,
Dat zyn gekooren volk geen ſlang en zal vermoorden,
Geen duivel immermeer zal brengen in den nood,
Geen hel en haar gevolg zal houden in den dood,
Maar dat 'er eens een Held zal op der aarden komen,
Door wien het duiſter Ryk zal worden in genomen,
Door wien de ware Kerk zal werden op gebout,
En Godes lieve Bruid zal worden ondertrout.
Daar is het bond gemaakt. Maar tot de bruilofts dagen
En word geen vaſte tyd, geen ure voor geſlagen;
Dat heil, die groote vreugd, dat wonder hoog geluk,
Word noit de Bruid gejont, als naar een langen druk.
God doet hier even zoo gelyk men zag geſchieden,
Wanneer een jong Gezel zyn trouwe komt te bieden,
Aan zyn verkooren lief en geeft haar eenig pand,
Maar reiſt dan over zee en naar een verre land,

Of

(a) *Ariſtoteles* heeft wel aangemerckt, dat geen van al de dieren zoo grooten ſmerte en lyd, in haar jongen voort te brengen, als een Vrouw in haar baren, 't welk een vaſt teken is, dezelve pyn haar tot een ſtraffe opgelaid te wezen. (b) Genes. 3: 15.

Of daer een heete lucht met ſtage zonne-ſtralen,
Komt op den Indiâan of op den Mooren dalen,
Of daer een woeſten hoop in dichte boſſchen dwaalt,
Of daer men edel goud uit diepe kuilen haelt.
De Bruid is onder dies in veelerhande zorgen,
En dikmael zonder ſlaep tot aan den lichten morgen,
Nu is haar vreeze groot' dan hooptze wederom,
Vermits zy tyding krygt van haren Bruidegom.
Zy word des niet te-min by gaſten aan geſprooken,
Die zoeken geilen brand in haren geeſt te ſtooken,
Dies worden even ſtaeg haar zinnen ongeruſt,
Vermits zy word getergt door vonken van de luſt.
Noch wordze menigmael gegeeſſelt van de tongen,
En van den achter klap aan alle kant beſprongen;
Doch, hoe het immer gaet, zy leeft in zwaar verdriet,
Om datze zich alleen en zonder Hoeder ziet.
Dus gaet 't met de Kerk. Soo haaſt als Eva baerde.
En weder op een nieu met haren Adam paarde,
Na dat haar Godt voor eerſt twee zonen had gejont,
Soo was 't dat al de Kerk in een gezin beſtont.
Maer wat een groot verſchil is onder hen gerezen!
Sy konnen niet geruſt, en niet als broeders wezen,
Eilaes de Godsdienſt zelfs! door Caïns wreed bedryf, (a)
Brengt onluſt in het land, en Abel om het lyf.
Daar hoort men boven al een droeve Moeder zuchten,
Want Abel is vermoord, en Caïn moeſten vluchten.
Ach! voor een jonge Vrou, is dit een harde wee,
Sy waren vier, eilaes! en nu al weder twee.
Met Abel is het leed van 't Heilig Zaad begonnen,
En 't is hier even ſtaeg van droefheid over wonnen.
't En wacht ook geen beſluit van druk en ongeval
Tot eens van alle vleeſch het einde komen zal.
Maer ſchoon dat Adams huis al vry begon te waſſen,
Wie ziet men op den Heer en zyn bevelen paſſen?
Wie vind men die de Wet; in zyn gemoed bewaart?
Het vleeſch dat gaat den gang van zyn onguren aard.
Het eerſte dat men vond, zyn fluiten cyters, veelen, (b)
En al de geile Jeugd begeeft haar om te ſpeelen. De

(a) Gen. 4, 8, (b) Gen 4, 21,

De ſchoonheid werd gezocht by alle jonge Mans,
De Deugd is zonder trek, de Wysheid zonder glans.
God, die van boven ziet het woelen van de menſchen, (a)
En hoe zy anders niet als vuile luſten wenſchen,
Beſtemt hun tachtig jaar, om in zoo langen tyd,
Tot zyn beſcheiden dienſt te vinden meerder vlyt.
Maer als noch evenwel de zaken meer verliepen,
De menſchen over al in hare zonden ſliepen,
Stelt God ten leſten vaſt, vermids haer geile brand,
Een algemeene vloed te brengen op het land.

Hy wil haar dertel vier, haer ongeregelt woelen.
Met water over gaen, en met de zee verkoelen; (b)
En ſchoon hy in de ſtraf de zyne gunſte bied,
Zy lyden evenwel al mede zwaer verdriet.
Let hoe des Heeren Kerk in engte werd gedrongen,
En door een diep gevaar aen alle kant beſprongen,
Ziet met een ſtil gepeis dit zeldzaem wonder werk;
Een ſchip, een eenig houd begrypt de gantſche Kerk,

Die

(a) Geneſ 6: 1. (b) Geneſ. 7: 19, 20, 21.

Die zweeft daer in het diep, gedreven van de baren,
En daar en is geen kuſt om aan te mogen varen,
De zee is zonder duin, het water zonder ſtrand,
Het nat is zonder droog, de wereld zonder land,
Dat wonder magtig volk dat is geheel verdronken,
En in de zee geſmoort en in het diep gezonken,
't Is al tot ſlym vergaan wat eertyds adem blies,
Vermids de ſnelle vloed zoo hoog op aerden wies,
Vermids de felle zee gantſch magtig op gedreven,
Laet op den hoogſten berg niet een gedierte leven.
Daer zat de goede Man in dat bedroeft gevaer,
Daer zat hy in den balk, by na het gantſche Jaar.
En als hy wederom het drooge mocht genaken, (a)
Zoo is 'er alle ding als op een nieu te maken;
Het ſtaet 'er wonder raeu, en uitermaten ſlecht,
Als of het Wonder-al, waer eerſtm el op gerecht.
Hy moet 'er zyn geryf, hy moet 'er huizen bouwen,
Voor hem, en zyn gezin, om vruchten in te ſtouwen,
En 't aerdryk dient geploegt en al met angſtig zweet,
En even in zyn huis is druk en herten leet.
Maer God noch evenwel zet boven in de wolken, (b)
Een teiken zyner gunſt, en zegen aen de volken,
God even na de vloed. vernieut zyn Heilig Bond,
Dat in den Hemel zelfs by hem verzegelt ſtond;
Een trooſt in dit gevaer. 't Is weerdig aen te merken,
Hoe God meeſt in den nood de zyne plach te ſterken;
Want als hy ſtraffe pleegt, en zyn geminde ſlaat,
Dan is 't dat zyne gunſt haer weder open gaet.
Maerals God Abrams Huis quam gunſtig aen te ſchouwen
Om daer zyn lieve Kerk eens hooger op te bouwen,
Zoo word tot hem gezeid: Verlaet u Vaderland: (c)
Dat is zyn wellekom, zyn eerſte liefde pand.
Daer reiſt de goede Vorſt in onbekende palen,
Doch moet 'er weder uit, en elders henen dwalen,
Vermids daer hongers nood in al den lande rees.
Die hem van daer verjoeg, en naer Ægypten wees.
Maer

(a) Geneſ. 8: 14. (b) Geneſ 6: 12, 13. (c) Geneſ. 12: 1

Maer hy en is by kans ook daer niet aen gekomen,
Of word met grooten angſt geweldig ingenomen,
Hy vreeſt (en wel te recht) dat zyn geminde Vrou. (a)
Haer aen den jongen Vorſt een proye worden zou.
Hy vreeſt ook niet alleen zyn wyf te zullen derven,
Hy vreeſt ook even zelfs aldaer te moeten ſterven,
Op dat de jongc Prins, als met een vryen tocht,
Mocht hebben dat hy wenſcht, en krygen dat hy zocht.
Zyn vrees komt tot de daed: want Sara word geprezen,
En by het dertel Hof den Koning aen gewezen,
Den Koning op geſpeurt, den koning aangebracht, (b)
Die haer met ongedult, en heete tochten wacht.
Daer ſtond de jonge Vrou in angſt te zyn geſchonden;
Had God niet aen het Hof een vreemde plaag gezonden,
Een plaeg die aen de Prins zyn kracht en wezen nam,
En die men zeker wiſt dat van den Heere quam.
Daer werd doen Abraham wel dapper om bekeven,
En van den jongen Vorſt als uit het Hof gedreven;
Daer keert hy wederom, en geeft hem uit de ſtad,
Met Loth en zyn gezin, en wat hy voorts bezat.
Maer ſtraks al weder druk. Al eer 't de Vaders wiſten,
Gaet Loth en Abrahams volk te zamen hevig twiſten, (c)
Al zyn de lieden eens, een ongeruſte knecht,
Heeft dikmaels huis verdriet, en onluſt aen gerecht,
Daer moeten uit bedwang de goede Vrienden ſcheiden.
En op byzonder veld haer witte kudden weiden,
Loth gaet na Sodom toe, een ſchoon een vruchtbaer land
Maer daer het dertel volk in vuile luſten brand.
En ziet! uit dit bejag ontſtonden zware plagen:
Die Loth, beneven haer gedwongen is te dragen: (d)
Daer ryſt een groote kryg, en Sodom blyft te kort,
Dies word 'er magtig bloed aen alle kant geſtort.
En wat 'er door het zwaerd niet om en is gekomen,
Word van des vyands heir ten buite weg genomen,
En Loth ook even zelfs, en wat de Man bezat,
Word van den rauwen hoop al mede weg gevat.

De

(a) Geneſ. 12: 9 (b) Genes, 12: 15, (c) Geneſ. 13 7, (d), 14, 12, 13,

De Faem van dit verlies, tot Abraham gevloogen,
Heeft weder zyn gemoed in nieuwen druk getoogen,
Wat raad in dit verdriet? Hy is geen oorlogsman,
En doet nog efter meer als iemand denken kan.
Hy gaet met weinig volks, en met zyn eigen knegten,
Hy gaat in aller haast een magtig heir bevegten,
Hy tast den vyand aen ter midden in der nagt,
Hy slaet den gantschen hoop, ook eer het iemand dagt.
Melchizedech die ging den nieuwen Veld heer tegen, (a)
En bood hem brood en wyn, en gaf hem hoogen zegen,
Melchizedech een beeld van God den Vrede-Vorst;
Die onzen honger laeft, en lest den heeten dorst.
Hoe kort is hier de vreugd! hoe vlugtig blyde stonden!
Straks word het eigen volk een meerder leed gezonden.
God die het land verschoont, en tyd en boete gaf,
Send, naer een lang geduld, zyn plagen harder af.
Het aardig Seboïm dat brand gelyk een oven, b)
En wat 'er heerlyk scheen is in der haest verstoven;
Dat schoon en vruchtbaer woud is nu een diepe kolk,
Een asch put zonder glants, een landschap zonder volk.
't Is waer, de goede God, door zoete gunst bewoogen, (c)
Heeft Loth, als met 'er hand, uit dezen brand getoogen,
Heeft Loth van daer geleid, eer dat het vier begon,
Daer hem geen heete vlam of zwavel treffen kon,
Maer hy nog evenwel heeft al zyn beste vaten,
Syn Huis en Huisgevolg te Sodom moeten laten,
Denkt, wat een bange schrik hem in de leden quam;
Als hy de gantsche kust zag gloeyen in de vlam:
Als hy zyn echte deel zag nevens hem versterven,
En niet een enkel woord van haer en kon verwerven,
Als hy den lesten kus aen haer niet geven mag.
Maer ook haer zoeten mond in zout verandert zag. (d)
Hy moest dat weerde pand, hy moest 't laten blyven,
Hy zag daer in der haest zyn oogen lust verlyven,
Sy bleef daer als een steen en vast gewortelt staen,
En hy moest ongetroost en veerdig henen gaen.

(a) Genes. 14: 18. (b) Genes. 19: 24. (c) Genes. 19; 29.
(d) Genes. 19: 25.

Hy is zyn Vrouwe quyt, zyn Dochters hare Mannen,
Die gaen daer treurig heen als uit het land gebannen,
Als uit de ſtad gezet. en dat van hooger hand,
En houden voor gewis dat al de wereld brand:
Dat niet een eenig menſch is in het land gebleven,
Die Zaed mogt aen de Kerk, of aen de Wereld geven,
Hier uit zoo ryſt, eylaes! een ander zeldzaem ſtuk,
En baert hem op een nieu een droevig ongeluk.
De wyn in dit verdriet te veel aen hem geſchonken, (a)
Die maakt door heeten damp den ouden Vader dronken,
Zoo dat hy niet en weet wat dat 'er is geſchiet,
Tot dat hy met 'er daed zyn Dochters zwanger ziet.
Wat hertzeer aen de Man dit onheil heeft gegeven,
Is eer te zyn bedagt, als hier te zyn beſchreven,
Siet wat een droef geval, en wat een ſtaeg verdriet!
De Oom klaegt dat hy miſt, de neef dat hy geniet.
Lot is geheel bedroeft vermids zyn Dochters baren,
En Moeders, eer het dient en al te vrugtbaar waren,
En 't huis van Abraham dat is geheel bedrukt, (b)
Om dat hy van het bed geen zoete vrugten plukt.
En hoe dog zal de Man een aerdig Kind verwerven, (c)
Hy voelt de Manne kragt in zyn gewrichte ſterven,
Ook weet hy dat zyn Wyf niet meer hier in vermag,
Mids 't haer niet meer en gaat gelyk het Vrouwen plag.
't Is waar, God even zelfs die heeft met eed gezwooren, (d)
Dat hem een lieve Zoon zal werden aen gebooren,
Maer niet een menſch en weet wanneer het zal geſchien,
En 't valt de Moeder zwaer hier langer op te zien,
De goede Zara dubt en krygt verkeerde zinnen,
En vind een middel uit om zaed te mogen winnen,
Sy nam haer eigen Maegd, en bragtze tot den Man, (e)
Ten eind' hy vrugten kreeg en zoete kinders wan.
Maer Agar, die een Soon aen Abram quam te baren,
En weet na dezen tyd haer Vrouwe niet te ſparen,
Sy word geweldig trots, en kanter tegen aen,
En wil niet (alsze plag) tot haren dienſte ſtaen.

Daer

(a) Geneſ. 11: 33. (b) Geneſ. 15: 2, (c) Geneſ. 16: 8,
(d) Geneſ. 15: 4, 5. (e) Geneſ. 16: 3, 4.

Daer gaet 't over kant, daer ryzen huls krakeelen,
Daer moet ook Abraham al vry wat mede deelen.
Dog meeſt als Iſmaël beton nt een ſpotters aerd, (a)
Na dat zyn echte Wyf hem Iſak heeft gebaert;
Doen ging het harder aen met kyven, twisten, klagen;
Want Zara wil de Maegd met hare Zoon verjagen,
En dryven uit het huis; daer brengt de goede Man,
Tot voordeel van de Meid, al wat hy zeggen kan?
De wille lykewel van Zara moet geſchieden, (b)
De groote Schepper zelfs die laet 't hem gebieden;
Daer word het ſtuk gezet, en tot een kort beſluit,
Hoe zeer 't Abram drukt, de Byzit moet 'er uit;
Die word daer op een bot met haren Zoon verdreven, (c)
En haer word maer alleen een weinig broods gegeven,
En eenig water toe; daer ging de droeve Maegd,
Die even aen den Heer van dezen handel klaegt.
Siet dus moet Abraham zyn eertten Zoone miſſen,
En waer hy dwalen zal, en weet hy niet te giſſen:
De tweede boven dat die word hem los geſtelt,
Zoo dat hy wederom zyn dr eve ziele quelt.
God ſpreekt in zyn gemoed, en ſtort in zyn gedachten, (d)
Dat hy zyn eigen Zoon moet voor den Heere ſlachten,
Dat hy moet Prieſter zyn, en 't Kind het offer lam,
Al is het ſchoon de grond van zyn geheele ſtam.
Denkt hoe dit in het hert van Abram heeft geſneden,
En hoe hy met het vleeſch hier over heeft geſtreden.
Hoe dat hy heeft geklampt, gehygt, geklaegt, gezweed,
Hoe dat hy heeft gezugt in dit verdrietig leed.
Hy gaet noch evenwel, hy gaet de plaetze vinden,
Alwaer het vinnig mes den Jongen zou verſlinden,
Hy gaet veel dagen lang, hy gaet de gantſche reis (e)
Als zwanger in de ziel met zoo een droef gepeis.
Maer wat een harden ſtoot heeft Abraham gekregen,
Als Iſac met hem ging, en droeg den fellen degen,
En ſprak op deze wys: Hier is nu hout en vier: (f)
Maer, Vader, zeg een reis, waar is het offer dier?

(a) Gen. 21: 9. (b) Gen. 21: 12. (c) Gen. 21: 14. (d) Gen. 22. 1. (e) Gen. 22: 3. (f) Gen. 22. 7.

Waer is doch in het woud een schaep of lam te wagten,
Dat gy op dezen berg den Heere meind te slagten?
De Vader onbewust wat dat 'er zal geschien, (a)
Zeid Isaek lieven Zoon, God zal 'er in voorzien.
Wel God verzag 'er in; maer liet de zake komen,
Tot dat het vinnig zwaerd alreede was genomen,
Alreede was gevelt, en helde na den slag,
Zoo dat het zeldzaem werk niet hoger gaen en mag.
Daer is 't eerst gestuit. Daer word een ram gevonden.
Die stond gelyk het schenen, daer in het woud gebonden,
Die word daar op den berg van Abraham gedood,
En Isaak werd gezond, en buiten alle nood:
Die is hem van den Heer als op een nieu verworven.
Maer wat een korte vreugd'! de Moeder is gestorven, (b)
De Moeder valt te bedd', en spoed haer op de reis,
En gaet, eylacen gaet! den weg van alle vleis.
Wat vreugd' kan Abraham op aerden nu bekomen?
Syn lieve weder helft die is hem af genomen:
Dies leid hy zyn vermaek en alle blydschap af,
En spilt een langen tyd ontrent het droevig graf (c)
Maer ziet! een klaerder lucht op Isaak gerezen,
Die geeft den Jongeling een nieu en vrolyk wezen;
Hem komt Rebecca t'huis. Rebecca lang verwagt, (d)
Die word hem toe geschikt, en in den schoot gebragt,
Rebecca zyn vermaek, zyn troost, zyn eigen leven,
Die heeft zyn treurig hert een nieuwe Jeugd gegeven,
Die is met zyn gemoed in zoo een eng verbond,
Dat haer noit ander Wyf op zynen leger vond.
De Vaders al gelyk, die voor en na hem quamen,
Die ziet men dat behulp tot hare Vrouwen namen,
Als grond tot meerder zaed: Maer Isaak alleen,
En maekt geen ander wyf zyn echte bed gemeen.
Sy twee, zyn onder een gelyk gepaerde schapen,
Die nu ter weide gaen, en dan te zamen slapen:
Die al haer herten vreugd verdeelen onder haer,
En (met een woord gezeid) een gantsch gelukkig paer. (e)

En

(a) Genes. 22: 14. (b) Genes. 23: 2. (c) Genes. 23: 4, 5, 6.
(d) Genes. 24: 64. (e) Genes. 24: 67.

En schoon of Isaak zyn Moeder heeft te derven,
Hy is althans getroost om haar verdrietig sterven,
Hy is een deftig Vorst, een wel gezegend Man,
Hy heeft een jonge Vrou, een wagt'er vrugten van.
Maar ziet, Eylaas! de lust van dit gelukkig paren.
Is, als een dunne schim, in haasten weg gevaren,
Het eerste bruilofts zoet en duurt als geenen tyd,
Hoe ras verloopt de stond die hier den mensch verblyd!
Men hoord van stonden aan Rebecca dikmaal zuchten,
Om dat haar groene jeugd is zonder echte vruchten,
Sy dubt, zy kermt, zy treurt, en zit gestaagt en queelt,
Om dat 'er niet een kind om hare tente speelt.
Men wagt eerst Maanden lang, en daar na gantsche jaren,
Dat zich een klein gezwel zou komen openbaren?
Ontrent haar teeren schoot; Maar hoe men wagten mag,
Van dragen geen begin, van kinders geen gewag.
Haar lichaam scheynt te maal als toe te zyn gesloten,
En 't heeft ook Isaak tot in de ziel verdrooten;
Hy weet geen beter raad, waar hy het stuk bevraagt,
Als dat hy zynen nood aan zynen Schepper klaagt.
Hy geeft hem tot den Heerhy buygt zyn gantsche leden, (a)
Hy vult in grooten ernst den Hemel met gebeden:
En schoon hy langen tyd geen hoop van kinders zag, (a)
God hoort nog evenwel ten lesten zyn geklag.
't Geviel na langen tyd en veel bedroefde dagen,
Rebecca twyffelt eerst, Rebecca schynt te dragen,
Rebecca word bevrucht. Daar juigt het gantsch gezin,
En zy houd even doen haar droeve tranen in,
Verblyd om dit geval. Maar in haar teere leden,
Daar word (gelyk het schynt) een volle kryg gestreden,
De kinders binnen haar die kanten tegen een,
En vallen over hoop, en worde hand gemeen,
Juist zoo gelyk men vecht. Sy die het zeldzaem woelen,
Van deze binne kryg niet is gewent te voelen,

(a) Genes. 25: 20, (b) Isaac was 40 Jaar oud als hy Rebecca ten wyve nam. Genes. 25: 20. en was 60 Jaar oud als Esaüen Jacob hem gebooren wierden. Genes. 25: 25. Soo is dan Rebecca twintig jaar of daar ontrent met Isaak getrout geweest eerzy kinderen by hem kreeg.

Ontzet haar wonder zeer, vermids de groote smert,
Die zy hier door verneemt tot aen haer innig hert
Sy buigt haer voor den Heer, en gaet hier over vragen, (a)
Wat dat 'er zal ontstaen uit zoo een zeldzaem dragen:
Haer word daer op gezeid, dat tweederhande zaed,
In haer ontfangen is, en nog verzegelt staet;
Dat in haer stoffe licht van twee verschillende volken, (b)
Die haer zal open doen, en als uit diepe kolken,
Gaen vloeyen door het land, en gantsch het aardsche dal,
Soo dat ook menig Vorst uit haer ontspringen zal.
Gelyk de God spraek zeid, zoo word het stuk bevonden,
Sy werd ter rechter tyd van haren last ontbonden,
Sy heeft aen Isaäk twee kinders voort gebracht,
Maer dat zich eerst vertoont dat heeft een ruige vacht:
Het tweede zoo gestelt als iemant mochte wenschen,
In hair- en in gelaet, gelyk de schoonste menschen,
Siet daer het huis verrykt met twee van een 'er dragt,
Maer nogen vond men niet de vreugd hier uit gewagt.
De rouwe gaft en kan Rebecca niet behagen,
Sy heeft een gunstig oog op 't ander kind geslagen, (c)
Isaak in tegendeel heeft Esau best gezind,
En toond hem meerder zugt, gelyk een eerste kind.
Dit huysselyk verschil en onderling verkiezen,
Doet aen het vreedzaem paer haer eerste lust verliezen,
Men zag haar zoete vreugt in droefheid om gekeert,
Gelyk de ware daed ten lesten heeft geleert,
't Gezin is nu verrykt, met Kinders, Maagden, Knechten,
Maer ziet den Hongers-nood die komt het land bevechten
Daer staet men in beraet waer heen men trekken zal,
Om vry te mogen zyn van druk en ongeval.
Na Gerars vette klei daer vind men best te reizen; (d)
Maer hier bestond de Man om zyn Gemael te peizen;
Hy wist dat hy in angst, haer eer in twyffel stond,
Of om haer geestig oog, of om haer roode mond.
Dus om daer in het Hof gerust te mogen leven,
Laet hy zich van de Vrou den naem van Broeder geven. (e)

Maer

(a) Gen. 25: 12. (b) Gen. 25: 22. (c) Gen. 25: 17,
(d) Gen. 26: 7, 8. (e) Gen. 26: 14, 15, 16

Maar even dit beleid werd by den Vorſt ontdekt,
Soo dat al dit bedryf tot enkel ſmaadheid ſtrekt.
Maar Iſac uit het Hof in zyn Bewind gekomen,
Vind daar het gantſche volk van afgunſt in genomen,
En dat mits Godes Heil als om zyn tenten zweeft,
En hem een magtig vee en ryke vrugten geeft,
Sy willen hem voortaen niet by hen laten leven;
Dies werd hy uit het land door ongunst weg gedreven,
De putten voor het vee, by hem wel eer bereid,
Die werden over al met aerde toe geleid.
Verhuyzen, op te ſtaan, een ander land te kiezen,
Doet menig nieu vermaek en ouden Vriend verliezen:
Een die zyn eerſte kuſt en eigen huys verlaet,
Vervalt in diep gevaer van zyn geheele ſtaet.
Daer is geen zeggen aen, de Man die moet vertrekken;
En zoeken zyn gerief in onbekende vlekken;
En hier dient op een nieu geſpit aen alle kant, (a)
Tot dat men voor het vee bequame putten vant.
Daer ſcheynt nu Iſaäc geruſt te mogen wezen,
Maer ziet een nieuwen ſtorm is over hem gerezen.
Hy leed eerſt ongemak ontrent het aerdſche goed.
Nu ryſt hem herten leed ontrent zyn eigen bloed.
De Zoonen (ſchoon gelyk op eenen tyd gedragen)
Syn hevig tegen een in grooten haet geſlagen.
De jongſte koopt het recht dat aen den oudſte quam, (b)
Dies is hy byſter fel en uitermaten gram,
Noch is het niet genoeg; want Jacob heeft gekregen, (c)
Zyn Vaders hoogſte gunſt, zyns Vaders eerſten zegen,
En ſchoon of Eſau klaegt, en kan 'er tegen aen, (d)
De Vader ſelt het vaſt al wat 'er is gedaen.
Hier op ſtygt Edoms gal, en ſtelt hem om te wreken, (e)
Hy wil zyn broeder zelfs den kop aen ſtukken breken.
Rebecca word ontruſt, en krygt een bangen geeſt,
Vermits haer droeve ziel voor haren Jacob vreeſt.
Sy weet door wat bedrog het ſtuk is aen gedreven,
En dat haer al het quaed zal worden toe geſchreven.

(a) Gen. 26: (b) Gen. 25: 29. (c) Gen. 27: 26.
(d) Gen. 19: 27. 36. (e) Gen. 27: 41, 42.

Als vindſter van den liſt, en van het gantſch beleid,
Waar door den oudſten Zoon den zegen is ontzeid.
Sy denkt, indien het valt dat Jacob dood geſlagen,
Den Eſau balling maekt voor al zyn leven dagen,
Dat haer dan by gevolg het droevig ongeval.
Vermaek en herten luſt geheel benemen zal.
Sy dan om met beleid het onheil af te wenden, (a)
Gaet haren jongen Zoon na 't vee ryk Haran zenden,
Die geeft hem op de reis, en komt ten leſten daer,
En mift zyn Oudert Huis geheele twintig jaren.
Maer Edom die een trooſt moeſt aen zyn Ouderswezen, (b)
En door een zoeten aerd haer bitter leed genezen,
Brengt egter niet in huis als druk en ongemak,
Soo dat hy over al de zoete ruſte brak.
De Vrouwen, die hy trout, dat zyn Hetytſche Wyven, (c)
Genegen uit 'er aerd tot morren, twiſten, kyven, (d)
Niet in des Heeren vrees, niet in de tucht gevoed,
En daerom even ſtaeg vol twiſt en over moed,
Ach! hoe kan eenig menſch op goede dagen wachten?
Hoe kan hy na vermaek, geluk of vrede trachten?
Siet Iſaak die van God een vollen zegen heeft,
Siet hoe de goede ziel in ſtaege prangen leeft.
Eylaes! hy word bezwaert met hondert droeve ſlagen,
Die hy van alle kant gedurig heeft te dragen.
Wel aen dan, al te mael die hier op aerden zyt,
Verwagt hier anders niet als ſtaeg een nieuwe ſtryd.
Soo haeſt de Jongeling in Haran is gekomen, (e)
Syn hem door nieuwe zorg de zinnen ingenomen.
't Is liefde dat hem quelt, 't Is Rachel dien hy mind,
Soo dat hy ſtage zorg in zyn gedagten vind;
Want eer hem word gegunt met haer te mogen paren (f)
Soo moeſt hy ondergaen een dienſt van zeven jaren,
Siet daer een ſtage laſt die hem den ſlaep verjaegt,
Hy dient het jonge vee, hy dient een jonge Maegd.
Hy moet verdrietig leed, en alle ſture vlagen,
Hy moet of zonne ſchyn of koude winden dragen,

Hy

(a) Geneſ. 27: 23. (b) Geneſ. 28: 8. 9. (c) Geneſ. 26: 34.
(d) Geneſ. 27: 46. (e) Geneſ. 29: 18. (f) Geneſ. 29: 30.

Hy moet zyn dienſt begaen ook middlen in der nagt,
Gedurig in de weer, gedurig op de wagt.
Maer ſchoon hy zeven jaer de ſchapen heeft gedreven, (a)
Syn loon nog evenwel en word hem niet gegeven,
Want Lea dien hy noit ten echt en had verzogt, (b)
Is hem den eerſten nagt voor Rachel toe gebrogt.
Daer gaet hy Laban aen, en roept te zyn bedroogen,
En hem door ſlim beleid zyn loon te zyn ontoogen;
Maer daer en is geen raed, wat hy daer tegen doet.
Als dat hy op een nieu om Rachel dienen moet.
Maer als de zeven jaer zyn weder over ſtreken:
Moet hy zich wederom in nieuwe moeiten ſteken:
Want na twee zeven jaer en heeft hy anders niet. (c)
Als vrouwen zonder goed, en enkel huis verdriet.
Veel die ten echte gaen, bekomen ryke gaven,
En geld en magtig vee, en land, en rappe ſlaven,
Maer hem en gaet 't niet gelyk het elders plag,
Hy moet een ſlave zyn, ook eer hy paren mag.
Hy moet dan wederom een nieuwen dienſt beginnen,
Om vee en ander haef voor hem te mogen winnen.
Daer tyd hy aen het werk met onvermoeide vlyt,
Soo dat hy zich in alles met volle leden quyt.
Maer als des Heeren gunſt quam over hem te zygen.
En dat hy grooten vee voor hem begon te krygen.
Soo ryſt 'er met 'er daed verſchil en groote ſtryd.
De Man word ſcheef bezien en over al benyd. (d)
Daer is geen ander raed, hy gaet op middels peizen,
Om na zyn Vaders Huis en uit het land te reizen,
Dat ſtelt hy in het werk: maer ziet! van ſtonden aen,
Soo komt hem Laban zelfs in haeſten aen gegaen.
Hy komt hem na gevolgt met gramſchap aen geſteken, (e)
Het ſchynt hy wil zyn leed aen Jakob komen wreken,

(a) Iſrael moeſte om een Wyf dienen, om een Wyf moeſte hy hoeden. Hoſ. 12. 12. Eenige meenen dat Jacob wel zeven jaer voor Rachel gedient heeft, maar dat hy evenwel de zelve terſtond, na het gemaakte verdrag met Laban, ten wyve heeft verkregen, zonder dat de zeven jarigen dienſt is voor gegaen. Ziet *Junius* en andere op deze plaatzen.

(b) Geneſ. Cap. 29. 13. (c) Geneſ. 30: 29. (d) Geneſ. 13: 1.
(e) Geneſ. 3: 13. vers 23.

En hadde Godes hand zyn voorstel niet belet,
Het zwaerd (gelyk het scheen) dat was op hem gewet. (a)
Soo haest als dit gevaer is van hem wech genomen,
Is hem van honden aen een ander over komen,
Hy wort, men weet niet hoe, daer op het velt gewaer (b)
Een Man, een deftig Vorst, een grooten Worstelaar,
Die heeft met hem gekampt; Hy tegen hem gestreden,
Met tranen, met geschrei, met zuchten, met gebeden:
Hy doet in dit gevecht al wat hy immer kan,
Soo dat hy met verlies ten lesten over wan.
Meer onder dit gevaer komt Edom aen getoogen, (c)
Met knechten, met geweer, met alle zyn vermoogen.
Men ziet vier hondert man zich tooien op het veld,
Dat Jacob wederom in nieuwe prangen stelt.
Syn vrees is dat het volk komt vaerdig aen gestreken,
Om 't huis ouden wrok op hem te mogen wreken,
Om 't vee en zyn gevolg te dryven op den loop,
En al wat hy bezat te storten over hoop.
Hy geeft hem tot den Heer als met geheele krachten, (d)
Hy opent zyn gemoed en offert zyn gedachten,
Hy bid dat hy den angst van zoo een droeven slag,
In Gode weder staen, en overwinnen mag,
Daer op tyd hy te werk, en laet verscheide gaven, (e)
By beurten henen gaen, en voor den leger draven,
Met ruimten tusschen bei: En zeid de knechten aen,
Wat dienstig is gezeid en nut te zyn gedaen
Hy deilt zyn gantsche hoop in twee verscheide scharen,
Op dat hem minder quaed zoo mochte weder varen,
En dat (indien het viel dat Esau qualyk wou)
Ten minsten eenig deel het zwaerd ontvluchten zou,
Hy neigt hem zeven mael eer hy hem quam genaken,
Op dat hy zyn gemoed mogt zagt en gunstig maken;
De Vrouwen van gelyk, de Kinders boven dien,
Die komen al te mael aen Edom hulde bien.
God heeft zyn vinnig hert hier over zoo bewoogen,
Dat hy fluks Israël is om den hals gevloogen,

Dat

(a) Gen. 31:25. (b) Hos. 12:4. Hy kampede met den Engel en hy gewan, want hy weende ende bad. (c) Gen. 32:6, (d) Gen. 32:9 (e) Gen. 32: 13, 14, 33: 2, 3

Dat hy zyns Broeders mond in vriendſchap heeft ge-
En zoo is even doen zyn gramſchap uit gebluſt. (kuſt,(a)
Het weder is gekalmt, daer komen ſtille dagen,
Maer, na een korten tyd, al weder harde vlagen,
Al weder harde ſtorm, en niet als ſture lucht,
Men hoort in Jacobs huis al weder nieu gezucht.
Soo haeſt de Man genaekt aen Salems vette weyen, (b)
Zyn Dochter werd beluſt om haer te gaen vermeyen,
En om te mogen zien de wyze van het land,
En wat men eerſt voor volk daer in de vlekken vand.
Zy gaet eerſt door het veld met hare Maegden treden,
Sy gaet ook naderhand tot in de vaſte ſteden,
Zy ziet, en word gezien. De Zoone van den Vorſt,
Die trekt uit haer gezicht een heete minne dorſt:
Hy ziet haer zoet gelaet, en haar gebloosde wangen,
Hy ziet haer teere jeugd, en hare friſſche gangen,
En uit dit al te mael ontſtaet een felle vlam,
Die ſluks hem door het oog tot in het herte quam.
Daer valt de Jongeling in druk, in zware klagten,
In vreemde dweepery, en velerlei gedagten,
Ach (zeid hy) 't is voorwaer een droevig ongemak,
Dat myn ellendig hert in liefde dus ontſtak.
Dit is een zeldzaem volk, gewend tot vreemde zeden,
By wie dat ons bedryf doch niet en werd geleden,
Soo ik den Vader ſpreek, en deze Maegd verzoek;
Myn reden zal hem zyn gelyk een booze vloek.
Haer Godsdienſt is geſtreng en wil ons geenzints lyden,
Want al, wat mannen zyn, die moeten hen beſnyden,
En zonder dit geheim, en buiten deze pyn,
En kan geen Sichemyt oit Jacobs Swager zyn.
Maer waerom dus benaut? en waerom zal ik zuchten?
Sy, die myn herte ſtal, en kan my niet ontvluchten;

Sy

(a) Geneſ. 33: 4. (b) Geneſ. 34: 1. 2. Deze geſchiedeniſſe word hier breeder verhaalt als andere zaken, dewyle na alle waarſchynlykheid, dit den Eerts-Vader Jacob dapper moet beroert hebben, zonderlinge acht nemende op het gene dat 'er op gevolgt is, en dat al te zamen in dadelykheid heeft beſtaan, daar veel andere zyn gevaren meer in vreeze, als in de zake zelfs zyn gelegen geweeſt.

Sy is in ons geweld, en in myn eigen ſtad,
En waerom dezen roof niet happig op gevat;
Waarom zoo goeden kans niet heden waer genomen?
Het wildbraed, dat ik jaeg, dat is my t'huis gekomen,
Wel aen dan, treurig hert, gaet ſtelt u zake vaſt,
Al wat uit liefd komt en is geen overlaſt
Als ik haer Maegden-blom zal hebben wech gedragen,
Dan is 't tyds genoeg te ſpreken met de Magen,
Of met den Vader zelfs. De grond is dan geleid,
Noit heeft beſlapen Maegd een Vryer af gezeid.
Hy, ſtraks na dit geſprek, doet op haer gangen letten,
Doet loeren achter haer, en ſpant zyn loozen netten;
En als hy door zyn volk den aenſlag heeft bereid,
Soo komt hy tot het werk dat hem in 't herte leid.
Hy gaet hem by de Maegd, en haer gezelſchap voegen,
Hy brengt een praetjen in, daerom de Vryſters loegen,
Hy leidze gins en weer. hy wiſte dit en dat,
Het ſchoonſte van het Hof, het beſte van de Stad:
Sy is een jonge ſpruit, en kent geen Hoofſche grepen,
Van zinnen kloek genoeg maer niet te veel geſlepen;
Haer Maegden van gelyk zyn duiven zonder gal,
Soo datze niet en zien het droevig ongeval,
Soo datze niet en zien wat dat de linkers brouwen,
Nog wat te vreezen ſtaet voor alle jonge Vrouwen,
Sy gapen in het Hof, al wat 'er is te zien,
Maer nemen geenzints acht op dat 'er kan geſchien.
En 't wyl het vreemd beſlag haer groote dingen ſchenen,
Is Dina van de zael als in de lucht verdwenen;
Sy word van haer gevolg ontſutzelt in het Hof,
Haer Maegden zyn 'er by en niemand weet 'er of:
Sy is als in een droom in haeſt en weg genomen,
En niemand denkt 'er eens wat haer zal over komen,
Een ieder ſtaet bedwelmt, en wonder ſlegt en ziet,
Die 't Hof niet regt en kent, en kent zyn ranken niet,
Ten leſten komt de Maegd met Sichem aen geſtreken,
En ſchynt haer even zelfs geheel te zyn ontleken;
Men ziet een plekkig rood om haren mond gezaeit,
En ik en weet niet hoe, haer oogen om gedraeit,

Haer

Haer kleed te vooren net, heeft ongewoone vouwen,
En zy is vreemd geſtelt ontrent haer moye bouwen,
Haer timpen zyn verſlonſt, haer krage neer gedrukt,
En tot een kort beſluit, haer bloemtjen is geplukt.
Ach wat een groot verlies! ontrent haer gantſche wezen,
Is, ik en weet niet wat, voor onluſt in te lezen.
Maer Sichem evenwel die houdze by der hand,
En bied haer even ſtaeg een aerdig minne pand:
Vertrooſt haer, ſpreekt haer aen, en wilze vorder leiden
En liet ook even daer een fruit-geregt bereiden:
Hy bied haer zuiker-werk en dingen na de kunſt,
Om zoo door zoet gevlei te winnen haren gunſt.
Sy, met een treurig oog, ziet op haer teere Maegden,
Die eenig ſlecht beſcheid van al den handel vraegden,
Zy antwoord met 'er daed, ſchoon datze niet en ſpreekt,
Vermids een droevig nat uit haer gezichte leekt.
De ſneegte van den hoop heeft doen eerſt uit gevonden,
En wat 'er is geſchied, en hoe de zaken ſtonden,
Die wykt ter zyden af; en geeft haer uit de ſtad,
En zeid het Jacob aen wat zy vernomen had;
Verhaelt den overlaſt die Sichem heeft bedreven,
En waer de droeve Maegd ten leſten is gebleven;
En hoe de jonge Vorſt van haer niet af en liet,
In 't korte wat 'er ſchuilt, en wat 'er is geſchiet.
De Vader kreeg een ſchrik door al zyn gantſche leden,
Het ſchynt dat hem de ziel aen ſtukken werd geſneden;
Maer t'wyl hy met verdriet zich op het ſtuk bepeiſt,
Komt Hemor uit de ſtad in haeſten af gereiſt:
Die gaet daer Jacob aen met wonder zoete reden,
En bid dat hy de Maegd aen Zichem wil beſteden,
Aan Sichem zynen Zoon, vermids tot aen de ziel
Hem Dina ſtaet geprent, hem Dina wel beviel:
Iſraël is bedugt zyn gront hier op te zeggen,
Maer wil voor al het ſtuk wat nader overleggen;
Zyn Zonen onder dus die komen uit het veld,
Aan wien hy met verdriet het ſtuk voor oogen ſtelt.
De Mannen zyn geſtoort om dit oneerlyk mallen,
En wouden even ſtraks den Hemor overvallen;

Maer

Maer kroppen evenwel haer gramme tochten in.
En ſpreken tot den Vorſt als met een koelen zin,
Wy zyn des Heeren erf, en zyn daerom beſneden.
Wy dragen zyn verbond in onze manne-leden,
En is 'er eenig volk dat naer ons vriendſchap helt,
Het moet benevens ons dus even zyn geſtelt:
Indien zich uwe ſtad hier na zou willen voegen,
Wy zullen uwen Zoon ten beſten vergenoegen,
Maer zoo gy dezen raed niet dienſtig vinden kond.
Zoo wagt van onzen ſtam noit wettig trou verbond.
Zoo haeſt dit Sichem hoort, hy ſchynt te zyn genezen,
En Hemor gaet het volk van ſtonden aen belezen,
Hy zeid al wat hy meind hier dienſtig toe te zyn,
En ſtraks zoo is de ſtad gewillig tot de pyn.
Maer eer de derde zon komt over hem gerezen,
En dat 'er niet een menſch nog regt en is genezen,
Twee Broeders van de Maegd die maken hun gereed,
Om wraek te mogen doen van haer verdrietig leed.
Sy, leiders van den tocht, zyn veerdig aen gevallen,
En planten met 'er daed haer vendels op de wallen,
Daer gaet het moorden aen, zoo dat het manne bloed,
Komt vlieten over ſtraet, gelyk een ſnellen vloet.
De Vorſt werd even zelfs van Levi dood geſlagen,
En Sichem nevens hem moet ook de ſtraffe dragen,
Van zyn ontydig vier, en ongetoomde luſt,
Daer leid de gantſche ſtad te zamen uit gebluſt.
De Vrouwen onder dies, de Vryſters worden ſlaven,
En moeten als een roof ontrent den leger draven,
Daer komt het grillig heir getoogen uit de ſtad.
Verrykt door magtig vee, en met een groot en ſchat.
Als Jacob dit verſtond, hoe is de Man verſlagen!
Hoe voelt hy zynen geeſt door al de leden jagen;
Hy ging op Levi aen, hy ſtrafte Zymeon,
Zoo deftig als hy mogt, zoo hevig als hy kon.
Hoe dus, zeid Iſraël, u Suſter is te ſchande,
En wy door u bedryf, als grouwels in den lande;
Wy, maer een weinig volk, en in een vreemd geweſt,
Zyn door u ſtout bedryf, zoo hatig als de peſt.

Is

Is 't niet een zeldzaem werk! myn Dochter is geschonden,
En die haer eeren zou en word met meer gevonden
Ach! Sichem is vermoord door u onwyze daed,
Myn ziel en komt niet in u verwoeden raed.
Dit heeft maer klein gewicht ontrent de jonge lieden,
Zy roepen overluid, het moeste zoo geschieden,
Een boef, een onverlaet, een schender van een Maegd,
En is niet anders weerd, als dus te zyn geplaegt.
Wat zal de Vader doen? Eylaes! zyn droeve klachten,
En baren anders niet als zware na gedachten!
Het onheil dat hem drukt is uitermaten groot,
De Vryster is geschend, en Sichem is gedood,
Maer God komt onder dies aen Jacob openbaren,
Dat hy vertrekken moet, en Suchot laten varen,
Dat niemand eenig leed zal werden aen gedaen, (a)
Maer dat hy met 'er woon na Bethel heeft te gaen.
Daer breekt hy weder op, en trekt na vreemde palen,
Dog niemand daer ontrent en komt hem agter halen,
En komt hem hinder doen; want Godes eigen hand, (b)
Is hem een vaste scherm, een breidel aen het land.
Doch t'wyl dat Israël nu hier en ginder reisde,
En op dit hard geval zoo zwaer niet meer en peisde,
Soo treft hem weederom een felle donderslag,
Die hy niet over gaen, en niet verzetten mag.
Syn Rachel was bevrucht; en binnen korte dagen, (c)
Soo had het zwanger Wyf ter voller tyd gedragen,
Dies viel zy op de reis, in angst, in barens nood,
Maer even met de vrucht zoo quam de bleeke dood,
En schoon het Vroed wyf riep: Laet alle droefheid varen,
Gy zult, tot uwen troost, een jonge zoone baren;
Sy is des niet verheugt, maer geeft een diepen zucht,
En blies haer leven uit, gelyk een dunne lucht.
Daar ziet de droeve Man zyn lief gezelschap sterven,
En moet door haer verscheid', zyn troost en vreugde derven;
Hy ziet het aerdig beeld by hem zoo lang bemind,
Hy ziet het edel pand verwisselt in een kind.

Hy

(a) Genes. 35: 1, 2. (b) Genes. 35: 5. (c) Genes. 35: 16.

Hy moet zyn herten luſt daer op den wegen laten,
Hy regt een graf gebou te midden op de ſtraten, (a)
Syn geeſt is in een praem, en al zyn bloed verſchiet,
Als hy ontrent de weg het droevig teken ziet.
Maer ſchoon nog al het Huis met droefheid is bevangen;
En dat de tranen zelfs hun rollen op de wangen,
En vallen in het ſtof, ziet Ruben niet-te-min, (b)
Die kreeg ook even doen een onbedagten zin;
Hy gaet uit geile brand, en tegen alle Wetten,
Hy gaet uit dertel bloed zyns Vaders koets beſmetten:
Ach! Bilha werd gebruikt door zyn ongure luſt,
Soo dat zyns Vaders beeld in haer werd uit gebluſt.
Al is het druk genoeg dat Bilha was bedorven, (c)
Nog quam 'ef nieu verdriet; want Iſaäk is geſtorven,
Hy, ſteunzel van het huis, begeeft hem op de reis.
En ſnert hem naer het graf, den weg van alle vleis,
Wat indruk deze ſlag aen Jacob heeft gegeven,
Is door myn zwakke pen niet om te zyn beſchreven;
Want, ziet de goede Man die is op eenen tyd,
Drie van zyn Huisgezin, en beſte Vrienden quyt
En nog zoo is den rou al dieper in gekomen,
Want Juda, zyn eilaes! twee Z onen af genomen, (d)
En 't wyl hy droevig zit, of, aen den grave treurt,
Word hem nog zyn Gemael als van het lyf geſcheurt.
En egter na den rou gaen hem de zinnen mallen,
En zyn, na dit verdriet, in vuile luſt gevallen,
Want t'wyl hy, zoo het ſcheen, zich tot een hoere wend.
Ontdekt hem meerder quaed, ach! Thamar is geſchend,
Ach! Thamar jis bevrucht, die wil men laten branden, (e).
Daer komt het onheil uit, en al tot zyner ſchanden
Ô Vreemd! ô diep geheim! ô zeldzaem wonder werk!
Waer valt, ô lieve God! het zaed van uwe Kerk!
Hoe moet aen alle kant de goede Jacob lyden?
Hoe moet hy in den geeſt en met den vleeſche ſtryden!
Ach! ſchier al wat de Man hier op der aerden ziet,
Is als een ſtaeg, gevolg, een keeten van verdriet.

Dan

(a) Gen. 35: 20. (b) Gen. 35: 12. (c) Gen. 35 28.
(d) Gen. 38: 10, 12. (e) Gen. 38: 24.

Dat 't leed valt niet alleen ontrent zyn oudſte Zoonen,
Maar op de jongſte zelfs die by den Vader woonen.
Ach! Joſeph zyn vermaek, die werd eilaas verkogt (a)
En Jacob even doen een bloedig kleed gebrogt;
Een kleed dat Joſeph droeg, ten eind' hy mogte weten,
Dat van een grouzaam beeſt de Jongman is verbeten:
Daartreurt, en klaagt en kermt daar weent de goede Man
Als die geen vreugde meer, geen trooſt ontfangen kan.
Siet wat een diepen kolk is in der menſchen zaken!
Wy ſtaan in eenig ding onzeker wat te maken;
Wy treuren menigmaal, of zyn geheel beſchroomt,
Om iet dat niet en is, of nog ten beſten koomt.
ô Soete tortel Duif laat uwen Schepper werken,
Gy zult ter rechter tyd zyn wit en einde merken,
Gy zult, of in den druk, of naar een korte pyn,
Vol trooſt en herten luſt, vol heil en vreugde zyn.
't Is Jacob zoo gebeurt, die hadde lange dagen,
Gezucht in zyn gemoed, en bitter leed gedragen,
En dat vermits hy meent dat Joſeph is gedood,
En Joſeph even zelfs die ſpyſt hem in der nood;
Die is tot grooten eer, en hoogen ſtaat verheven;
Dog moet een langen wyl in angſten ſchande leven: (c)
Hy dient eerſt als een ſlaaf, en dat met alle vlyt,
Hy leed gelyk een boef, en vry geen korten tyd;
Want als een dertel Wyf hem niet en kan bewegen,
Om tegen alle recht onkuiſche luſt te plegen,
Soo word hy als een guit gevangen weg geleid;
Maar God heeft uit den ſmaad hem eere toe bereid:
Dies als een Hoveling den Koning quam te zeggen, (d)
Dat Joſeph middel wiſt om droomen uit te leggen,
Soo is den Jongeling ten leſten vry geraakt.
En door het gantſche Ryk een magtig Vorſt gemaakt.
Maar Jacob onder dies door hongers nood gedreven,
En kan in zyn geweſt niet langer blyven leven,
Zend naar Ægypten toe, en krygt daar weder brood,
Maar lyd al wederom een onverwagte ſtoot.

(a) Geneſ. 37: 28, 31. (b) Geneſ. 42: en 43. (c) Geneſ. 41: 5
(d) Geneſ. 39: 20, (e) Geneſ. 21 12.

Voor 't graan, dat hy bekomt, blyft hem een Zoon gevangen
Dat brengt van nieuwen aan hem tranen op de wangen, (a)
Maar dat hem meest verdriet, en doet de grootste pyn,
Is, dat hy wagen moet den lieven Benjamyn,
Zyns Rachels laatste pand; maar ziet, ten aller lesten,
Verandert dit verdriet, en vry ten aller besten,
Hy ziet dat Joseph leeft, hy ziet 't met vermaak, (b)
En 't is aan zyn gemoed een onverwagte zaak,
Een nooit gedachte vreugd, het doet hem weder leven,
Dat God zoo waarden pand hem weder heeft gegeven,
Een pand dat hy tot troost ten lesten toe gebruikt; (c)
Want Joseph is de Man die hem zyn oogen luikt.
Dog eer de leste snik zyn leden heeft bewoogen,
Zoo is hy door den Geest als buiten hem getoogen:
Een ziel die uit het vleesch nu vaardig is te gaan,
Trekt dikmaal, eer ze reist, een Hemels wezen aan.
Hy spreekt een diep geheim, van wonder hooge zaken, (d)
Daar geen onheilig brein oit toe en kan genaken;
Hy spreekt van zynen Zoon, en zyn geheele stam,
Als of hy uit den raad van God den Schepper quam:
Hy zeid met vollen mond wat ieder zal geschieden,
En wie dat onder hen ten lesten zal gebieden,
En wie te zyner tyd zal brengen aan den dag,
Dat in den Hemel zelfs als nog verzegelt lag.
Hy zeid dat voor gewis de Scilo staat te komen,
Als Juda zynen staf zal werden af genomen:
Dit stelt hy wonder vast, en heeft in zyn gemoet,
Te midden in de dood, den Levens Vorst gegroet.
Als Jacob was gerust, en dat zyn koude wangen,
Verschiepen hare verw, als van de dood bevangen,
Ziet Joseph, die ontrent zyn ouden Vader stond, (e)
Die viel hem om den hals, en kust hem aan de mond,
En stort 'er tranen op Daar reist een droevig klagen,
En duurt met stagen rou tot tienmaal zeven dagen;
Het lichaam werd gezalft, en in het graf gebragt,
Daar Lea was geleid, en haren Schepper wagt.

Dit

(a) Genes. 42: 4. (b) Genes: 46: 28, 29. (c) Genes. 50; 1.
(d) Genes. 49: 1, 2. &c. (e) Genes. 50: 1, 2, 3.

Dit was zyn laatſte Wil, Het is van ouden tyden,
Dat als getrouwde Mans en Vrouwen overlyden,
Men dan het echte paar gaat leggen nevens een;
Gemeenſchap in het bed, gemeenſchap in het been,
De Zoonen onder dies die Jacob heeft verworven,
Zyn niet alleen bedroeft, vermits hy was geſtorven;
Maar ieder is beducht, dat Joſeph nu ter tyd,
Sal halen aan den dag zyn lang geleden ſpyt.
Dat Joſeph haar geweld, haar, liſt en ſnoode ſtreken.
Van 's Vaders macht bevryt, aan hen zal komen wreken,
Maar neen, de ſtille ziel en had 't noit gedacht,
Syn leed is over lang begraven in der nacht.
Hy ſpreekt zyn Broeders aan hy trooſt haar droeve zin-
Hy toont dat hy zyn hert heeft leeren overwinnen (nen (a)
Hy toont dat zyn gemoed bezit een reinen geeſt,
Geen menſch en vrees'een mens, die God van herte vreeſt
Syn Woord dat is een Wet: En al zyn gantſche dagen
En weet nooit eenig menſch van zyn bedryf te klagen,
Aan wraak word niet gedacht, een ieder is geruſt,
En leeft zyn dagen of in enkel herten luſt.
Maar, na te zyner tyd, de Koning is geſtorven,
Aan wien dat Iſrael zyn voor recht had verworven,
En dat ook Joſeph zelft uit vleeſch en wereld ſcheid,
Doen werden al het volk veel laſten op geleid.
De weldaad die het Ryk door Joſeph had genooten, (b)
Is ieder een ontgaan, en uit den zin geſchooten,
Is in een korten ſtond begraven in der nagt,
En om zoo grooten Vorſt en werd niet meer gedagt.
De gunſt, waar by het volk aan iemant is verbonden.
Verdwynt, men weet niet hoe, en al in korte ſtonden,
En daar en is geen ding dat zoo in haaſten ſterft,
Als weldaad in een Staat van eenig menſch verwerft,
Soo haaſt als Abrams zaad zeer aan begon te waſſen (c)
Soo vind de Koning goed op hen te laten paſſen,
Hy ſchikt hun dringers toe, die met een harden dwang
Haar dryven tot het werk geheele dagen lang.

(a) Gen. 50: 15. (b) Exod. 1: 8, 9. (c) Exod. 1: 11, 13, 14.

Zy moeten harden ſteen en roode tichels bakken, (a)
Met zweet en ſtage pyn, met duizend ongemakken,
En zoo haar vol getal niet op en is gemaakt,
't Is zeker dat hun druk en harde ſtoffe naakt.
Maar hoe dat Iſrael werd felder aangedrongen,
En tot den harden dienſt door enkel kracht gedwongen,
Hoe dat het vruchtbaar volk maar des te beter groeit,
Gelyk een jeugdig kruid wanneer het word geſnoeit.
De Prins dan om het volk den aan was te beletten,
Gaat in zyn wreed gemoet, en maakt geſtrenge wetten,
Hy wil dat over al het mannelyk geſlacht,
Ook van den eerſten dag zal werden om gebracht:
Hy wil dat over al te midden in het baren,
Al wat een man gelykt zal in het duiſter varen, (b)
En dat een aardig kind zal werden uyt gebluſt,
Ook eer het even zelfs de Moeder heeft gekuſt.
Soo haaſt het wreed bevel is uyt het Hof gekomen,
Soo is gantſch Iſrael met droefheid in genomen,
Een ieder heeft een ſchrik van zoo een fel gebod,
En zucht in zyn gemoed en vlucht tot zynen God,
En die het al door ziet, die alles kan bemerken,
De Vader zynes Volks en Hoeder zyner Kerken,
Siet van den Hemel af, wat Iſrael geſchiet,
En zend een deftig Man, een trooſt in haar verdriet.
God heeft in dezen nood hun Moſes toe gezonden. (c)
Maar ziet! dien eigen tyd, al weder nieuwe wonden,
Hy met zyn eigen volk vervalt in hoog geſchil,
Dewyl geen menſch en vat des Heeren regten wil.
Juiſt zoo wanneer de zon komt op der aarden ſchynen,
En gaat dan menigmaal al weder eens verdwynen,
Vermits een zwarte wolk op hare ſtralen dryft,
Soo datze zonder glans en in het duiſter blyft:
Soo gaat 't Iſrael. De Man ging henen dwalen. (d)
En ſchuilt een langen tyd in onbekende palen.
Tot God hem wederom als van den ſlaap verwekt,
En met zyn eigen hand tot in Ægypten trekt.

Daar

(a) Exod. 1; 22. (b) Exod. 2; (c) Exod. 2; 7. (d) Exod. 3; 2.

Daar komt hy wederom, en Aron daar beneven, (a)
Die hem tor zyn behulp als taal-man is gegeven:
Maar schoon hy magtig is, en groote zaken doet,
Nog blyft des Heeren Volk in druk en tegenspoed,
Want schoon Ægypten-land lyd honderd vreemde plagen,
Ach! Jacob even zelf die heeft 'er in te dragen; (b)
Want als de wreede Vorst des Heeren straffe voelt,
Soo is 't dat hy aan hem zyn gramme zinnen koelt.
Hy laat in meerder ernst op hare zaken merken,
Hy dryftse felder aan, en doetze langer werken;
Hy plaagtze dag aan dag met zoo een vinnig hert,
Dat schier al wat 'er is zyn leven moede werd.
Maar als de gantsche schaar nu meint verlost te wezen, (c)
Doen is 'er boven al een zwaren druk gerezen;
Want Pharo trekt hen na met al zyn gantsche magt,
Soo dat, eilaas! het volk als in den angst versmagt.
Van vooren is de zee, op beide zyden bergen, (d)
Van agter komt een Heir hen slag en oorlog vergen,
En dreigt het gantsche rot als met een wisse dood,
Daar is gantsch Israel als in den lesten nood,
Maar God, die zynen troost veel dan eerst plag te geven,
Als alle menschen hulp schynt weg te zyn gedreven,
Bestraft het woeste meir, en ziet! het water scheurt
De vreugd komt menigmaal wanneer een ieder treurt.
Het leger vond behulp te midden in de baren,
Die nu aan Israel gelyk als muuren waren;
Maar als hen Pharo volgt tot in het holste diep, (e)
Doen zag hy dat de zee zyn paarden over liep;
Syn wagens henen dreef de frissche ruiters zonken,
En ook den Koning zelfs is in der haast verdronken,
Daar leid de groote magt geslingert aan de strand,
Door anders geen behulp als Godes regter hand.
Daar juigt des Heeren Volk met groote vreugd bevangen,
Daar hoort men anders niet als spel en lofgezangen, (f)
Daar zingt de Jongheid na het lied van Mirriam,
Daar uit een dankbaar hert tot in den Hemel klam.

(a) Exod. 4: 14. (b) Exod. 5: 7. (c) Exod. 14: 5. (d) Exod. 14. 9, 10. (e) Exod. 14: 28, 29. (f) Exod. 15, 1.

Maar schier en is het heir niet uit 'er zee gekomen, (a)
Men heeft van stonden aan geen water meer vernomen,
Men vind geen klaare beek, geen aangename drank,
Men vind naau eenig vocht geheele dagen lank.
Of, schoon men water kreeg ontrent de zure beeken,
Die uit den wrangen grond van Mara komen leeken,
Soo heeft 't dog een smaak gelyk als enkel gal, (b)
Siet daar al wederom een droevig ongeval.
Maar God die Jacob proeft, en niet en wil bederven,
Die laat het treurig volk al weder troost verwerven
De goede Moses helpt, en maakt een zoeten stroom,
Alleen maar door behulp van eenen zoeten boom.
En dit is naau geschied, zy komen Moser tergen, (c)
Sy komen aan den Man een vette tafel vergen:
Ægypten: zeid het volk, daar was een vrugtbaar land,
Daar in men visch en vleesch, en alle luften vand, (d)
Ægypten schoon prieël, vol allerhanden vrugten, (e)
Wat ging ons dwazen aan van u te willen vlugten,
Gy zyt een lustig Hof, een vette klaver wei,
Maar ziet in dit geweest en is maar enkel hei,
En niet als dorren halm. Ach! hadden wy gebleven,
Daar wy in overvloed en vreugde mogten leven!
Het is voorwaar een dwaas die uit zyn plaatze treet,
En kiest een ander land, eer hy een beter weet.
Dus gaat het grillig volk by wylen gantsche dagen,
Nu God om haar bejag, dan haren leider vragen:
Haar stemme word verhoort, zy krygen haren eisch,
Den dauw die geeft haar brood, den regen edel vleisch.
Het Mann' komt uit de lucht, en over hun gezegen,
Tot in de bosschen zelfs, en midden op de wegen, (f)
Het wilt braat komt hun t'huis, en waar, zich iemant zet,
Daar vangt hy voor zyn deur, de quakkels zonder net.
Hier mogt een Heilig Man, ten Hemel op getoogen,
Gaan roepen tot den Heer uit alle zyn vermogen,
En zeggen, nademaal zyn hert ten vollen merkt,
Hoe wonder Godes hand hier in gedurig werkt:
ô God!

(a) Exod. 15: 22. (b) Exod. 15: 23. (c) Exod. 26: 2, 3. (d) Num. 12.
(e) Psalm 78; 24; 27. (f) Exod. 16: 12; 14.

ô God! ſchoon gy ons leid door wonder dorre wegen,
Daar niet als enkel zand, en klingen zyn gelegen:
Al moeten wy met angſt en ongewapend gaan,
Daar ſtaag een magtig heir ons dreigt te zullen ſlaan,
Al komt de woeſte zee ons zwakke zinnen tergen,
En ſteigert over hoop gelyk de groote bergen,
Als is 't dat ons vergift en ſlangen zwadder quelt,
En dat ons door het vier het gantſche lichaam zwelt;
Wy zullen evenwel, wy konnen niet bederven,
Nadien wy 's Hemels Brood door uwe gunſt verwerven.
ô Geeft ons lieve God! U Woord dat Edel Mann',
Tot ons zal eigen zyn het Hemels Canaân.
Maar wat is van de menſch! Siet hoe de lieden woelen,
Sy konnen in het ſtof den Hemel niet gevoelen,
Haar keel dat is een wolf, haar luſt een rechte vraat; (a)
Sy krygen ja de walg van enkel honing raad,
Van enkel Hemels brood, des Heeren ryke gaven,
En weten haren buik, naar geeſten niet te laven.
Dat vet Egypten-land, die loo en ryke grond,
Die ſpoelt haar om het hert, en leid haar in de mond,
Die doet hen even ſtaag, als met geheele krachten,
Haar wenden van den Heer, en op haar luſten achten,
Soo qualyk wil het vleeſch hem voegen na de baan,
Die God het eeuwig Licht ons hier gelaſt te gaan.
Siet! ſtraks al weder dorſt, ook in het lekker eten, (b)
Sy hebben Godes Heil al weederom vergeten,
En nog terwyl het volk verwondert ſtond en keek,
Siet uit een harde klip ontſprong een gantſche beek. (c)
Hoe lieft God jacobs volk! haar oevers zyn de wolken,
De rotzen even zelfs haar koele water kolken,
Haar kelders voor den drank, ten dienſte van 't gemeen.
Daar quam een magtig vogt gebortelt uit een ſteen,
Geſchooten uit een rotz' het ſchynt dat harde keyen,
De lieden hulde doen, en al den leger vleyen:
In voegen dat het vee met volle monde dronk,
Terwyl het zulver nat als uit de modder ſpronk.

(a) Numr. 12: 4. (b) Exod. 11: 3, 4, 5. (c) Exod. 17: 6. Numer 20 11.

Maar schoon of Godes hand zoo veel beroemde daden,
Vol krachten, hoog beleid, vol gunste, vol genaden,
Aan Jacob had getoont; Eylaas! het grillig rot,
Dat maakt een gulden kalf en noemt 't haren God. (a)
Waar heen ellendig volk? waar zyt gy dog geweken!
Van waar zoo quaden slag, en zoo verkeerde streken?
Waar is doch nu ter tyd, waar is des Heeren Kerk?
Gy laat den waren God, en viert u handen werk.
Daar komt de groote Man van boven na beneden,
Daar komt hy van den berg tot aan den leger treden,
Hy brengt de Tafel met, als zegels van het Bond, (b)
Die aan zyn lieftal Volk de Schepper heeft geiont.
Hy ziet de losse Jeugd daar in het groene dansen,
Hy ziet het gulde Kalf geciert met rooze kransen, (a)
Hy gooit de Tafel wech, eer hy die vorder droeg,
Vermits een yver-vier hem in den boezem stoeg.
Daar leid het wonder stuk, daar leid het heen gedreven,
Daar God met eigen hand zyn Wet heeft in geschreven;
Daar word ook Aron zelfs ten hardsten over haalt,
Vermits hy met den hoop van God is af gedwaalt,
Daar laat hy straks het kalf tot stof en asschen branden, (d)
En 't word tot menschen drank, en al tot harer schanden,
Als of hy zeggen wou: Dat gy noemt uwen God,
Word hier tot enkel drek, en dat tot uwer spot.
Noch is 't niet genoeg, drie duizend kloeke Mannen, (e)
Die worden aan geraft en door het zweerd verbannen,
Geslingert over hoop. Siet wat een droevig werk!
Siet in hoe grooten druk vervalt de gantsche Kerk!
Noch laat de goede God zich wederom genaken,
En laat een nieuw Verbond en nieuwe Tafel maken;
Hy troost het droevig Volk en neemt het weder aan,
En stelt door Moses vast, hem by te zullen staan;
Te dryven uit het land de rauwe lebuzyters, (f)
Te jagen uit haar erf de snoode Cananyters,
En menig ander volk, mits dat zyn reine Wet,
Hun zy een stage peil, en blyve vast gezet.

De

(a) Exod. 32: 4. Deut. 9: 16. (b) Exod. 32: 15, 16. (c) Exod. 32. 10. Deut. 5. 17. (d) Exod. 32: 20. (e) Exod. 32: 27, 28. (f) Exod. 34: 11.

De tyd doet haren gang, de rappe jonge lieden (e)
Die gaan in grooten ernſt de vette kuſt beſpieden,
En keeren weder t'huis; en weten tot den grond,
Hoe dat het binnen 's lands en op de gronden ſtond.
Sy brengen aan het Volk zoo gulle wyngaard vruchten,
Dat onder haren laſt ook jonge Mannen zuchten;
De kloekſte van het Heir, zyn bezig met hun tween,
Met eenen druiven tak met eenen tros alleen.
Sy brengen vygen met, en appels van granaten,
Maar al dat aardig fruit en mogt hen geenzins baten;
Het gantſche Leger muit, en 't Heir is op den loop,
Om wie hen tegen is te ſtorten over hoop.
Zy ſchrikken voor het Land en al de vaſte ſteden,
Zy vreezen voor het volk en hare grove leden;
En daar en komt niet eens in haar verdraait gepeis,
Wat God ook heeft gedaan op zoo een lange reis.
En ſchoon of Caleb riep: De ſteden zyn te winnen, (c)
Laat ons maar ſlechts het werk in Godes Naam beginnen.
Daar is geen luſt, eylaas! daar is geen zeggen aan,
Men vind geen handen meer genegen om te ſlaan.
Men leid hen na de dood, gelyk de lieden meenen, (d)
Zy vallen Caleb aan, en goyen harde ſteenen;
De goede Joſua en word niet meer geſpaart,
Maar is in dit gevaar door Godes hand bewaart.
Straks word 'er op het Heir een vonnis uitgeſprooken,
Dat haren over moed ten vollen heeft gebrooken,
Wie meer als twintig jaar van zyne dagen telt,
Die zal tot enkel mis verteeren op het veld:
Die zal (dit was de vloek) hier aan der heiden ſterven,
En nu of nimmermeer de vetten grond verwerven,
De Zoone Nun alleen, en Caleb boven dien, (e)
Is by God toe geſtaan het Land te mogen zien.
Daar treuren over luid, daar weenen alle Mannen,
Van hoope nu berooft, en uit het land gebannen;
En ſtraks daar op zoo volgt de peſt, en harde ſtryd, (f)
En niet als ſtaag verderf, en niet als droeven tyd.

(a) Num. 12: 2, 3. (b) Num: 23: 24. (c) Num. 14: 6, 7. (d) Num. 14: 3. (e) Num. 14: 30. (f) Nnm: 14: 35, 36.

De ſtoute Korag muit en Dathan daar beneven, (a)
Door haat door zwarten nyd, door eerzucht aangedreven
Abiram komt 'er by en dringt geweldig aan,
Zy willen Prieſters zyn, en voor den Heere ſtaan.
Twee hondert vyftig man, als luiden van vermoogen,
Zyn tegen Godes erf geweldig op getoogen;
Daar ſtaat het gantſche volk in wonder groot gevaar,
Maar 't word in korten ſtond des Heeren magt gewaar.
Het aardryk doet hem op tot aan de diepſte gronden, (b)
En Korags gantſch gezin is in der haaſt verſlonden,
Zyn huis leid over hoop, zyn tente neer gedrukt,
En hy werd in der haaſt in duiſter weg gerukt
Maar ſchoon of al het volk aanziet de zware plagen, (c)
Die Dathans grillig rot gedwongen is te dragen,
't En word nog evenwel niet buigzaam in den geeſt;
Zoo dat het even doen den Heere niet en vreeſt.
Het gaat op Moſes aan, als met de gantſche leden,
Het ſmaad op zyn beleid, met onbeſchofte reden,
Het zeid met vollen mond, dat hy uit wrangen aard,
Het zaad van Abraham in geenen deel en ſpaart.
God ziet den handel aan met gramſchap aan geſteken,
En gaat door zeldzaam vier zyn Dienaars onregt wreken,
Daar rees een heete gloet die op den leger quam,
En in een korten ſtond veel duizend menſchen nam,
God zeid hem boven dat: Ontrekt u van de ſcharen,
Ik wil aan dezen hoop myn krachten openbaren:
En plagen al het Heir met druk en ongeval,
Zoo dat 'er niet een menſch hun overblyven zal.
Maar Aron, op den raad door Moſes hem gegeven, (d)
Heeft met een zoeten reuk de plagen weg gedreven:
En God met een verzoent. De kragt van haar gebed:
Die heeft het ſnel bederf en haaſtig vier belet;
De brand is uitgebluſt: Daar komen blyde dagen;
Want Arad word gevelt en zyne magt geſlagen;
Het vrugtbaar Canaân, dat in het zuiden lag,
Is in der haaſt verheert, en ſchier met eenen ſlag.
Daar

(a) Numer. 16: 1, 2. (b) Numer. 16: 31. (c) Numer. 16. 15.
(d) Numer. 16: 47.

Daar trekt het leger op, maar t'wyl de lieden reizen
En op haar eerſten ſtaat en op Ægypten peizen;
Beginnen nieuw geklag en reden zonder ſlot,
Zy grollen op een nieuw en morren tegen God.
Ziet wat een vreemt gewoel, en wat een zeldzaam leven! (a)
Wy doen ſchier anders niet al gins en weder zweven,
Wy doolen even ſtaag, al zyn wy byſter zwak,
Wy ſpillen onze Jeugd, in druk en ongemak.
Ziet wat een ſlappe koſt wy op den tocht gebruiken?
Wat kan een quakkel zyn voor onze grage buiken?
Wat geeft men aan het volk het labbe zoete Mann',
Dat ons geen rechte kracht, of herte geven kan?
ô! Die eens wederom Ægypten mogt betreden,
Om daar van edel graan ons brood te mogen kneden.
Dat heeft eerſt kruimen in, en pit, en regte keeſt,
En kan in vollen maat verquikken onzen geeſt,
Het was een groot vermaak aan onze jonge gaſten,
Doen zy eens in het vet tot hare kneukels tasten,
En hadden volle lust van ſchaap en oſſen-vleiſch,
En gaven even ſtaag den buik haar vollen eiſch.
Waar is de goede tyd, en alle vreugd gevaren?
ô! Dat wy nog een reis zoo wel gezeten waren!
Wel op dan, Abrams zaad, waar toe hier lang gedraait?
't Is beter eens gekeert, als even ſtaag gedwaalt.
God hoort den nortſchen vrok, en zend daar heete Slangen,
Die met een digten krol haar om de leden hangen,
Die ſchieten haar vergift tot aan het innig bloed,
Zoo dat in korten ſtond de ziele ruimen moet.
Hier komt een Herders Kind getreden aan der Heiden,
En gaat met bly gemoed zyn teere ſchapen weiden;
En t'wyl het uit de borſt een aardig deuntjen zingt,
Zoo voelt het dat een ſlang hem om de leden ſpringt.
Daar is een Jeugdig paar in ſtille vreugd gezeten,
En, eer het iemand weet, zoo word 'er een gebeten,
Daar zet een jonge Maagd haar in het jeugdig kruit,
En waarze bloemen zoekt daar komt een adder uit.
De Vryſters zyn gequetſt, de Vrouwen krygen wonden,
Of in haar zachte borſt, of aan haar teere monden,

(a) Numer. 21: 5.

En

En menig wakker Man ontfangt een fellen beet,
Terwyl hy legt en ſlaapt, of aan zyn tafel eet.
Daar hoort men droef gekerm door al den Leger ryzen,
Een ieder zoekt den Heer zyn ſmerten aan te wyzen,
En God verhoort het Volk, en even met 'er daad,
Vertoont haar zyne gunſt en ſchaft haargoeden raad. (a)
Hy laat, in korten ſtond. de zieken trooſt genieten,
Hy laat van zynen knecht een ſlang van koper gieten,

Die word om hoog geregt te midden op het velt,
Ten goede van het Volk dat gift van adders quelt.
En wie het dier bezag, hoe krank zy mochten wezen,
Die was van zyn verdriet van ſtonden aan genezen (kruit:
Men nam geen menſchē hulp, geen drank of heilzaam
De ſlang maar eens gezien die joeg de zwadder uit.
Wat dient 'er meer verhaalt! Geheele veertig jaren,
Syn aan des Heeren Volk met doolen weg gevaren:
En eer hy oit zyn erf ten volſen hebben kan.
Soo valt 'er op den weg zes hondert duizendt Man.
't Is gantſch een nieu geſlagt, zeer weinig uit genomen,
Aan wien het is vergunt in Canaân te komen;

(a) Numer. 21, 8.

He

De reſte die verſmelt door veelerlei verdriet,
Eer dat het immermeer het goede land geniet.
De leiders even zelfs, die God hun had gegeven,
Syn alle weg gerukt, en op de reis gebleven,
De goede Mirriâm, de Prieſter Aron ſterf. (a)
Eer dat hy oit een voet in Canaân verwerf:
De groote Mozes zelfs. hoe zeer hy heeft gebeden, (b)
En mogt de vette grond zyn leven noit betreden;
Niet deilen aan het Volk; hy kreeg een ander lot,
Hy leid zyn leven af, en gaat tot zynen God.
Maar wat gezwinde pen zal na den eiſch verhalen,
Het lyden van de Kerk. en haar geſtrenge qualen?
En wat een ſtaag verdriet dat om haar heeft gezwiert;
Terwyl des Heeren Volk door Regters is beſtiert,
Door ziet het gantſch beleid, na weinig blyde dagen,
Soo ryzen over hand al weder harde ſlagen,
Als is 't zomtyds ruſt, 't is voor een kleine tyd,
Want ſtraks zo ryſt 'er twiſt, en weder nieuwe ſtryd.
Want na het grillig Volk van God is af getreden, (c)
En Aſtarot gevierd, en Balim aan gebeden;
Soo treft haar wederom des Heeren felle ſtraf, (d)
Die haar aan Midiân als ſlaven over gaf,
ô Hard! ô zondig Volk! ô Godes diep ontfermen!
Hy laat het woeſte land al wederom beſchermen!
Daar ryſt een Samſon op. een Jepht' of Gideön, (e)
Die jaagt de nevels weg, gelyk een helle zon.
Dit is een vaſte wet. de zonden met de plagen,
Die gaan al over hand, en op gezette dagen:
Als d'een haar loop begint, daar is geen twyffel aan,
De tweede komt 'er by, en geeft haar op de baan.
Maar onder dit verdriet, en veelerhande plagen,
Daar mede Godes Volk gedurig is geſlagen?
Soo heeft hy menigmaal vernieut zyn Heilig Bond,
By hem al vaſt gezet ook eer de wereld ſtond.
't Is driemaal hondert jaar dat Moſes is geſcheiden,
En dat de Zoone Nun den Leger quam te leiden.

Siet,

(a) Num. 21. 1. (b) Num. 20, 28 (c) Deut. 34, 5. (d) Jud. 2, 13. (e) Judic. 6, 1, 6-12. 1 Sam. 2, 12.

Siet Eli regt het volk, een al te zachten man,
Die in zyn eigen huis geen regel houden kan.
Gods Offer werd besmet, zyn Heiligdom geschonden,
Zoo buiten alle tucht, zoo los en ongebonden,
Is Elys stout gezin; maar ziet een droeven dag, (a)
Gods yver roeit het uit. en al op eenen dag.
Maar dat nog harder treft, het leger word geslagen,
De Bond-kist even zelfs ten buite weg gedragen,
Gestelt in Dagons Huis, en alsze weder quam, (b)
Doen was het dat de dood veel duizent menschen nam.
Ontrent dien eigen tyd is Samuel gekomen, (c)
En door het gantsche land als Regter aan genomen,
Maar slegts voor zynen tyd; want als hy wierd bedaagt,
En hebben aan het volk zyn kinders niet behaagt (d)
Daar ging doen Jacobs zaad zyn eerste stand verliezen,
Het wil een hooger Vorst, een eigen Prins verkiezen,
Het wenscht te zyn bestiert door Konings edel bloed,
Gelyk het meeste volk door al de wereld doet.
En ziet op dit verzoek wierd Saul uit gekooren, (e)
Maar heeft al wederom het Ryk eerlang verlooren; (f)
Zoo dat ook eer hy stierf, tot Vorst gezegent were, (g)
De Zoon van Isaï, een Man na Godes hert. (h)
Maar ik en zeide niet, al had ik duizend tongen,
Hoe dat de ware Kerk in David is besprongen,
En wat zieh over al voor onheil heeft verroont,
Eer dat hy na den eisch ten vollen is gekroont.
Men zag hem even staag aan alle kanten tergen,
Gelyk een vluchtig hert, of veldhoen op de bergen;
Maar efter heeft de Man, als met een vollen lust,
Den Bruidegom gezien, en in den geest gekust, (i)
Den Bruidegom omhelst, den Bruidegom gezongen, (k)
Dog meest als zyn gemoed in engte was gedrongen,
Dan scheen het dat de Vorst tot in den Hemel rees,
En schier als met 'er hand den grooten Herder wees.

Maar

(a) 1 Sam. 4:10, 11, (b) 1 Sam. 6:19. (c) 1 Sam. 7: 3. (d) 1 Sam. 8:4. (e) 1 Sam. 10:11. (f) 1 Sam. 13. 14. (g) 1 Sam. 15: 23. (h) 1 Sam. 16:13. 1 Sam. 13:26. (i) Psalm 2:12. (k) Psalm 45: 9.

Maar na dien vroomen Held is Salomon gekomen.
En heeft van al het Ryk den Scepter aan genomen.(a)
Een Vorst van hoogen geest, en wonder diep verſtand,
Hoedanig dat men nooit in menſchen brein en vand.
Die heeft in zyn gemoed een Heilig Vier gedreven,
En met de gantſche ziel tot zynen God verheven.
Gezongen voor den Heer een Hoog een wonder Lied;
Daar in men zyne Bruid in haar gedaante ziet.
Wel op, o Vrienden op, komt brengt hier reiner ooren,
Als die naar ydel jok en aardſche dingen hooren,
Komt ziet hier hoe de Bruid by wylen is bedugt,
En hoe haar brandig hert in waren yver zugt,
En hoe de Bruidegom met poozen is verborgen,
En hem niet vinden kan tot aan den ligten morgen.
En hoe de droeve Bruid dan hare klagten doet,
En hoe de Bruidegom haar wederom begroet.

Wie geen liefde noch en voelt,
Liefde, die den Geeſt verwekt,
Maar noch in der aarden woelt,
En daar heen de zinnen ſtrekt;
Wat is 't, ſchoon hy 't oge went;
Op dit Hoog, en Heilig Lied!
Wie geen liefde noch en kent,
Die en kent haar tale niet.

BRUI-

(a) 1 Koning 1: 29, 30.

BRUILOFTS-GEDICHT

OP HET

GEESTELYK

HOUWELYK

UIT HET

HOOGE-LIED

SALOMONS.

MYn flauwe ziel verlangt . om door het jonſtig kuſſen,
Van myn en Bruidegom, haar brand te mogen bluſſen,
Ach! dat ik in den Geeſt zyn liefde voelen mocht;
Zoo had ik in der daad al wat ik immer zocht.
U gunſte, weerde Vriend, gaat alle zoet te boven,
En wat 'er immers wies in alle Konings Hoven!
U vriendſchap overtreft den aller beſten wyn,
Die van een gulle rank oit kan gelezen zyn.
De reuk van uwe zalf verquikt benaude zinnen,
Zoo dat u Sions Volk, en al haar Dochters minnen;
Zoo dat gy aangezocht, en hoog geprezen werd,
Van al die Maagden zyn. en van een zuiver hert,
Och! wat ik bidden mag, wilt my tot uwaarts trekken,
Dat zal myn trage ziel tot uwen dienſt verwekken;
Dan zal ik veerdig zyn. daar gy in vrede ruſt,
En vinden even daar myn vollen herten luſt
o Trooſt van myn gemoed! wilt gy my ſlechts geleiden,
Daar gy voor uwe Bruid u kamers doet bereiden;
Zoo word ik vry geſtelt, van druk, en ongeval,
En wil ook uwen lof gaan melden over al;

En

En wil ook uwen trooſt, die wy met groot verlangen,
Tot in het diepſte merg door uwen Geeſt ontfangen,
Vertellen aen het volk, en brengen aen den dag,
Waar uit men uwe gunſt en liefde kennen mag
Hoort Maegden, die bewoont de gras begaefde vlekken,
Daer zich Jeruſalem komt in de leegte ſtrekken,
Al ben ik zwart bevlekt, gelyk ik heden toon,
Myn wezen evenwel dat is inwendig ſchoon;
Of ik een tente ſchyn van rauwe Kedaryten,
Noch is myn helle glants als Salomons tapyten:
Al ſchyn ik wonder bruin, ei zeg; wat leid 'er aen?
Een heete zonne ſchyn die heeft 't my gedaen.
De kinders, die wel eer myn Moeder plag te voeden,
Zyn tegen my geſtoort, ik moeſt den wyngaerd hoeden,
Die was my toe vertrout en dier genoeg belaſt,
Ik heb 'er evenwel maer weinig op gepaſt.
Doch gy myn hertzens trooſt zeg waer u kudden weiden,
En waer gy zult het vee ontrent den middag leiden.
Waerom zal ik alleen myn hutte neder ſlaen,
En buiten u bedryf by looze vrienden gaen?
Indien gy niet en weet, ô ſchoonſte van de Wyven, (a)
Waer dat gy na den eiſch u kudde hebt te dryven,
Soo neemt het zeker ſpoor van myne ſchapen waer,
En weid tot u gemak u teere geiten daer?
Vriendinne wel te recht werd uwe glans geleken,
Met Pharos ruitery, daer van de Vorſten ſpreken,
Of met het ſchoon karos, daer op de Koning ryd,
Hoedanig noit en was in al den ouden tyd.
Ik zie u zoet gelaat, u roos gelyke wangen,
Geçiert aen alle kant met wonder ſchoone ſpangen;
Met peerels boven dat, die met een ryken glants,
Omvangen uwen hals, gelyk een ſtage krans.
Wy zullen t'zyner tyd verçieren uwe leden,
En toonen uwe glans in Sions hooge ſteden;
Wy zullen u verzien met allerlei çieraed,
Gelyk de friſſche Jeugd op hare feeſten gaet:

(a) Chriſtus de Bruidegom.

Terwyl de Bruidegom aen tafel is gezeten, (a)
En ziet daer met vermaek zyn lieve Vrienden eten,
Zoo geeft myn Narden-zalf een wonder zoete lucht;
Waer door de bange p n uit myn gewrichte vlucht.
Gelyk de Myrrhe werkt wanneer die is gebonden;
En in een dichten tros te zamen op gewonden,
En aen myn borst geleid, en my tot reuke dient,
Zoo is aen myn gemoed de gu ist van mynen Vriend:
Zyn wezen is gelyk de gulle wyngaert ranken,
Waerom dat Engedi den t eere plag te danken;
Zyn wezen is gelyk a's Cypris edel kruid,
Het zoetste dat men vind, of aen der heiden spruit.
Komt hier, Vriendinne kom, en wilt u schoonheid toe-
De stralen uw's gezicht zyn enkt duiven dogen, (gen, (b)
Haer glans is aengenaem, en wonder lief getal,
Zoo dat ik myn vermaek daer eeuwig vinden zal.
Schoon zy dy, waerde Vriend, schoon zy dy myn bemin-
De schoonste die ik weet, of op der aerden vinde, (de, (c)
Schoon zy dy, waerde Vriend, en uitermaten zoet,
Zoo dat in u bestaat de lust van myn gemoed
Ons leger is geciert met alle groene kruiden,
Die aen ons reine min, een stage Jeugd beduiden,
Ons Huis staet wonder vast, met Cedere op gebout.
En onze Galery van schoon Cypressen hout.
Ik ben een schoone roos, van Zaron her gekomen, (d)
En luister van den hof, een Prinçe van de bloemen,
Een edel aerd gewas dat in de dalen groeit,
En eeuwig jeugdig staet, en zonder einde bloeid,
En gy, ô waerde Bruid! een lely vergeleken,
Staet in een dorren grond daer u de doorens steken:
Maer des al niet-te-min u glants zal niet vergaen,
Gy blyft 'er ongeschend, en vast gewortelt staen.
Gelyk een schoone boom, met vruchten over laden, (e)
Staat by het wild gewas en aen de dorre paden,
Soo is myn waarde vrient ontrent de steedsche Jeugd.
Dies is zyn aerdig loof myns hertens grootste vreugd,

Zyn

(a) De Kerke. (b) De Bruidegom, (c) De Kerke. (d) Het 2. Kapittel. De Bruidegom. (e) De Kerke.

Zyn groen en geeſtig blad is alle myn vermaken,
Als myn verdorde ziel zyn ſchad u mag genaken;
De vrucht die van hem komt verwekt my in den mond,
Een ſmaek die zoeter is als oit myn herte vond,
Hy gaet, uit reine gunſt, my tot de plaets geleiden,
Daer ik tot myn vermaek, de maeltyd zie bereiden,
Hier door ontfonkt myn hert, en voelt een innig vier,
En zeg eens waerom niet? De liefd' is zyn banier.
Wat ik u bidden mag, wilt my door wyn verquikken:
En laet my van den dorſt in hitte niet verſtikken;
Bevochtigt my de ziel met friſſchen appel drank,
Ik ben tot aen het merg, ik ben van liefde kraenk.
Myn Vriend, die dit verneemt, en laet my niet verlegen,
Dies komt zyn ſlinker hand om mynen hals gezegen,
En zynen rechter arm omhelſt myn teere borſt,
Die met een ſtage brand na zyne liefde dorſt.
Hoort, dochters, hoort een woord: ik moet van u begeeren,
Jeruſalemze Jeugd, ik wil u gaen bezweeren,
By al het geeſtig wild, in dal of boſch gevoet,
Dat gy in deze vreugd ons geen belet en doet,
Dat gy het zoet vermaek van mynen uitverkooren,
Geen hinder aen en brengt, en niet en komt te ſtooren,
Ach! laet hem neven my, ach! laet hem doch geruſt,
Tot dat het anders valt, of dat hem anders luſt.
Maer ziet! ik hoor een ſtem, ik hoor een ſtemme ſpreken,
Ik hoor een helle ſtem, die komt tot my geweken,
Een ſtem die my behaegt, een ſtem van mynen Vriend,
Een ſtem die my tot trooſt, en enkel zegen dient:
Ik zie hem met 'er haeſt tot myn vertrek genaken,
Ik zie hem grooten ſpoed en ſnelle gangen maeken,
Hem kan geen ſteilen berg, geen heuvel tegen ſtaen,
Hy kan door zyne kracht de rotzen over gaen.
Hy is gelyk een rhee, die met gezwinde ſprongen,
Komt door het dichte loof gantſch veerdig in gedrongen,
Geen ruigte van het woud, geen haeg die hem belet,
Hy vind een open baen, waer hy de voeten zet.
Hoewel hy menigmael noch verre ſchynt te wezen,
Zoo komt hy lykewel gantſch haeſtig op gerezen;

Schoon ons een muur verſcheid, hy kykt te venſter uit,
En houd een wakker oog ontrent zyn lieve Bruid.
Hy opent zynen mond, hy ſpreekt gewenſchte reden,
Die gaen my tot het merg en tot myn diepſte leden,
Hy zeid, Vriendinne komt, en voegt u nevens my,
En weeſt eens op het leſt van alle kommer vry.
De winter is gegaen, en alle ſture vlagen,
Zyn door een zoete lucht geworden ſchoone dagen,
De regen is voorby, men ziet het Jeugdig gras,
Men ziet aen alle kant het aerdig bloem gewas:
Men hoort het bly gezang, men hoort de vogels queelen;
Men ziet de torrel duif ontrent haer gaeitjen ſpeelen:
Men hoort geen droefgeklag, maer niet als enkel vreugt,
Het ſchynt dat al het woud ontſpringt in nieuwe Jeugt:
Hier gaet de vyge boom haer botten openbaren,
En toont een jongevrucht daer noit geen bloeizels waren:
Daer ſtaet de wyngaerd rank en maekt een zoete lucht,
En ſtreelt den Hovenier met hoope van de vrucht.
Wel komt myn teere duif, wilt u tot my begeven,
Gy die eens in een rotz gedrongen waert te leven,
Laet hooren uwe ſtem, en toont haar zoet gelaet,
Gy zyt aen myn gemoed als enkel honing raed.
Maer onder deze vreugd, behoud my dit verlangen,
Der voſſen jong gebroed in haeſten op te vangen,
Het is een boos geſpuis, en dat tot onze ſpyt,
Die wyngaerd ranken ſchend, en in de druiven byt.
Ik ben een myner Vrlend en hy aen my gebonden,
Wy zyn te zamen een tot aen de diepſte gronden,
Hy is aen myn gemoed, en ik aen hem verpand,
En dus is tuſſchen ons een onverbrooken hand,
Hy doet zyn kudde gaen in ſchoone lely velden.
En drenktze met vermaek, die haer te vooren quelden,
Ziet dus gaet hy te werk ontrent zyn lieve ſtal,
Tot ons een klaerder dag eens over komen zal.
Ik wil dan tot beſluit u deze bede vergen,
Kom als een jonge rhee, kom huppelt op de bergen;
Kom neder, weerde Vriend, kom met een raſſen ſpoed.
En zyt tot aller ſtond een trooſt in myn gemoed

Ik

Ik was, op myn gemak, in 't bedde neer gezegen (a)
Ik was in 't zachte dons tot myn vermaek gelegen,
Daer heb ik grooten tyd by wylen om gebrocht,
En hebbe m nen Vriend in grooten angſt gezocht.
Maer ſc oon ik my des werks ging dikmael onder winden,
Hy, die myn herte zocht en was 'er niet te vinden,
Of ik met handen greep. of met de voeten ſtiet,
'k En vand hem in het bed of in de kamer niet.
Dies ging ik al het ſtuk wat naerder over leggen,
Ik ging tot myn gemoed met grooten yver zeggen:
Verheft u traeg geſtel, begeeft u van het bed,
En ziet dat gy met ernſt op uwe plichten let.
Hier op heb ik terſtond het zac te dons verlaten,
En ging my door de ſtad begeven op de ſtraten?
Maer hoe ik zoeken mocht, en waer ik immer quam,
He was myn ongeluk dat ik hem noit vernam.
Maer ziet! een wakker volk, dat in de lange nachten,
Is door de ſtad gewoon op ieder huis te wachten,
Dat nam ik tot behulp, en dede myn beklag.
En vraegde waer myn Vriend in 't duiſter ſchuilen mag:
Maer na dit onderzoek een kleinen tyd geleden,
En eer ik van de ſchaer ben verder af getreden.
Zoo vond ik even hem die my verheugen doet,
Zoo vond' ik myn vermaek. en trooſt van myn gemoet:
Ik greep hem in d n arm, ik leid' hem van der ſtraten,
Ik hield hem wonder vaſt, en woud' hem niet verlaten,
Ik bracht hem in het huis van die my heeft gebaert,
Daer word hy t'myner trooſt op heden noch bewaert,
Wat ik u bidden mag, ô Sions reine Maegden!
Had gy oit deerenis met die van liefde klaegden,
En breekt doch ons vermaek, en ſtoort ons vreugd en niet
Tot u de Liefde zelfs hier anders in gebied.
Maer doch wie mag het zyn die met een vrolyk wezen, (b)
Die uit de wildernis als rook is op gerezen?
Als rook van zoete lucht? Wie is die lieve Bruid,
Die geur en wazem geeft gelyk het beſte kruid?
Dit niet als myrrh' en blaaſt, en doet om hooge ryzen,
Een reuk, een wier ook damp, van ieder een te pryzen,

(a) Het 4 Kapittel, (b) Chriſtus.

Een lucht die ons verquikt, en beter zegen brengt,
Als eenig Konstenaar die goede reuken mengt
Maer ziet des Konings bed, dat hem zyn dienaers stelden,
Ziet wapens om de koets, en even t'zestig helden,
Die om zyn leger staen; en houden goede wacht,
Voor al dat niemand vreest te midden in der nacht.
Ziet daer een wakker heir van onvertzaegde knechten;
Die met de zwarte nacht en helsche spooken vechten;
Die met het quellig vleesch, en haet, en wrange nyd,
Syn staag in ongemak, en eeuwig in den stryd.
De Vorst van Israel, van David her gekomen,
Die heeft van Libanon het Ceder hout genomen,
Daar heeft men uit gewrocht het schoonste ledekant,
Dat oit naaukeurig oog in Prinçen Hoven vand.
De stylen van het werk, daar op het staet verheven,
Zyn uit een wit metaal na rechten eisch gedreven,
De vloer in enkel gond, en waer den hemel strekt,
Dat is met purper rood ten vollen overdekt,
Maer niet en kan het werk zoo reinen luister geven,
Als doet het aardig tuig door uwe jeugd geweven,
ô Davids schoone stad! haar onbevlekte min,
Dat is haar schoonste pand, en noemt den Koning in.
Nu Dochters Sions komt, beziet hier uwen Koning,
Hoe çierlyk dat hy treed uit zyn yvooren woning,
Beziet voor alle ding zyn edel hooft çieraad.
Dat alle Prinçen dracht in all's te boven gaat;
Dat heeft het deftig Wyf zyn Moeder hem gegeven,
Als hy op zynen throon met eere zat verheven,
Als hy door al het Ryk zyn groote bruiloft hiel,
En in de vreugde zwom als met de gantsche ziel.
Schoonzydy, lieve Fruid, schoonzydy, myn Vriendinne, (a)
Gy draagt in u gezicht een woonplaets voor de minne,
U oog verquikt den geest van alle jonge mans,
Want nooit had duiven oog zoo aangenamen glans:
En of op Gilead veel jonge geiten weiden,
Die aen de klare beek een Herder komt geleiden,
En wast daar al het vee; gy zyt het weerde Maagd,
Wiens hair en schoone verw aen my voor al behaagt;

(a) H. 1. 4. 5. 6. 7.

Het

Die zyn in myn gezicht u over schoone vlechten,
Die my u zoete min in al de zinnen hechten,
U tanden wonder net, en in haar reken vol,
Zyn wit aan alle kant gelyk een reine wol,
U lippen zyn geverwt gelyk als verschе roozen,
Die van den koelen dauw in vollen luister bloozen;
U sprake die gestaag als door de roozen gaat,
Is zoeter in den klank als eenig honing-raad:
U wangen aardig rood, en jeugdig boven maten,
Zyn als het edel vocht in appels van granaten,
Die maken des te meer u schoonheid openbaar,
Vermids die zyn omringt van u gekrinkelt hair:
U hals en zyn gevolg van duizend uit gekooren,
Is recht en op geciert gelyk als Davids thooren;
Daar hangt het wapen tuig van menig edel Held,
Die voor des Heeren Volk het lyf te pande stelt.
Hier dienen by gevoegt u twee gelyke borsten,
Die vreugd' en herten lust van alle jonge Vorsten,
In 't aanzien lief getal gelyk een jonge rhee,
En even zonder vlek als nieu gevallen snee.
Wel aan ik ga bezien de myrrh' en wier ook bergen,
Tot dat de klare zon de nacht zal komen tergen,
Tot dat de schadu wyk, en dat de liehten dag.
Door gantsch het aardsche dal haar stralen zenden mag
Schoon zy dy, lieve Bruid schoon zy dy myn beminde,
Zoo dat ik geen gebrek in al de leden vinde,
Soo dat ik niet en zie, waar ik het ooge sla,
Dat my niet lief en is, en u niet wel en sta.
Ik zal van Libanon, ik zal u naarder leiden,
Tot in het vette gras, en in de groene weiden;
Gy zult van Hermon af, of van Amana zien
Wat in het lage dal voor wonder zal geschien.
Gy zult den Leopart, gy zult de felle Leeuwen,
En al het Wout gespuis onaardig hooren schreeuwen,
Maar dezen onverlet, Vriendinn', ontstelt u niet,
't Is buiten u gevaar, dat gy het onheil ziet.
Van dat myn eerste gunst is over u gekomen,
Soo hebje, lieve Bruid, myn zinnen in genomen,

Gy hebt door u gezicht myn herte wech gerukt
En u verkooren beeld dat ſtaat 'er in gedrukt.
Hoe ſchoon is u gelaat! hoe zoet en uitgelezen,
Is myn gewenſchte Bruid; u rein en eerbaar wezen!
Daar is geen ſpeçery, of geur van zoeten wyn,
Die met u friſſche jeugd oit kan geleken zyn.
De keeſt van honing raad beſproeit de reine tippen,
Van uwen rooden mond, en ſchoon gebloosde lippen,
U kleed geeft zoeten reuk, en beter waaſſem uit,
Als Libanons gehucht, en al het edel kruid.
Gy zyt, ô waarde Maagd! te rechte vergeleken,
Met ſtil en zuiver nat van ongemeene beeken;
Gy zyt in myn gepeis, en dat tot uwen lof,
Een wel bemuurde thuin, een toegeſlooten hof.
U ranken zyn gelyk een boomgaard van granaden,
Met wierook over al en nardus over laden,
Verluſtigt boven dien tot in het minſte deel,
Met Myrrhe fafferaam, en reuken van kaneel;
De Kalmus waſt 'er by, en toont haar aller wegen,
En waarom meer gezeid? Gy zyt ons enkel zegen,
Gy zyt ons rein gewas, dat geur en kragten heeft,
Waer door een bange ziel gezond en vrolyk leeft.
Gy die, gelyk een dau, de kruiden komt beſproeyen,
En als een hemels nat op dorre gronden vloeyen,
Daalt af van Libanon; maar des al niet-te-min,
Zoo drinkt het gantſche land u ryke beeken in.
Wel op gy noorden wind met uwe ſture vlagen,
Wilt miſt en vuilen damp van onzen boomgaard jagen;
Maakt dat ons veil gewas niet al te ras en ſchiet,
Want dat en dient voor al de jonge planten niet.
Maar gy ook zoete lucht, gerezen uit het zuiden,
Komt zygen over ons en onze teere kruiden;
Komt lokt de bloemen uit, en dat te rechter tyd,
Dewyl de koele Mei op uwe vleugels ryd.
Dan zal myn waarde Vriend tot zynen Hof genaken,
En in dat ſchoon priël zyn herte vrolyk maken.
Dan zal hy met vermaak genieten van de vrucht,
Die blos en rypheid krygt door uwe zoete lucht.

Ik

Ik ben van heden af in mynen hof gekomen, (a)
Ik heb daar al bereids myn zoet vermaak genomen;
Ik hebbe daar geplukt ô Suster! lieve Bruid, (b)
De myrrhe, myn gewas, het paik van edel kruid;
Ik hebbe my gelaaft met enkel honing graten,
Met wyn en zoeten most, bewaart in reine vaten;
Met lieffelyken melk, gewonnen in het land,
Daar in ik mynen luft en zoet vernoegen vand.
Wel aan dan, vrienden komt, en nut de milde gaven,
Die u den heeten dorst en honger zullen laven;
Neemt voedzel, tot vermaak, en met een vrolyk hert,
Tot u de geest verheugt en even dronken werd.
Ik lag in myn vertrek, de slaap had my bevangen, (c)
En zweefde met gemak ontrent myn bolle wangen;
Maar schoon zyn deuzig vogt myn oogen overliep,
Noch voeld' ik dat myn hert niet al ten vollen sliep,
En schoon ik lag bedwelmt, en dat myn zinnen maalden,
En met een droom vervoert, in vreemde landen dwaalden,
Ik voelde lykewel dat ik in myn verstand,
Noch eenig klein vernuft en grond van reden vand,
En t'wyl een zwarten damp my quam de zinnen stoppen,
Begon myn waarde Vriend aan myn vertrek te kloppen,
Ach! zeid hy, teere Duif, Vriendinne, weerde Bruid.
Wat is 't dat gy u deur voor uwen Hoeder sluit?
Ziet wat een killig vocht myn leden heeft bevangen,
De waassem van der nacht die zweeft my om de wangen,
Myn hair met dikke mist, en met den dau vervult,
Die zwiert my om het hooft, en oeffent myn geduld.
Ik, met dit zoet gesprek in geenen deel bewogen,
Ging zeggen: waarde Vriend, myn kleed is uit getogen,
Hoe kan ik in der nacht en voor den dageraad,
Hoe kan ik wederom gaan nemen myn gewaad?
Hoe kan ik nu ter tyd op uwe dienften passen?
Myn leden zyn gekuilt, myn voeten af-gewassen?
Hoe dient myn zuiver lyf nu vuil te zyn gemaakt?
Ei lieve neemt gedult tot dat den dag genaakt.

(a) Het 5. Kapittel (b) Christus. (c) De Kerke.

Myn Vriend poogd evenwel om in te zyn gelaten,
Maar liet ten leſten af, en gaf hem op de ſtraten,
Daar wroegde myn gemoed, daar ſloeg myn droeve ziel
Soo dat ik met den geeſt in bange ſtuipen viel;
Doen rees ik uit het bed, en heb myn deur ontſlooten,
Ik vond het yzerwerk met edel nat begooten,
En dat was even zelfs voor my een gunſtig pand,
Gelaten aan het ſlot door myn gemindens hand.
Maar als ik buiten quam en hem daar mein te vinden,
Vernam ik anders niet als lucht en ſchrale winden;
Eylaas hy was gegaan! en ik en zag hem niet,
Dies viel myn treurig hert al weder in verdriet.
Ach! wat ik zoeken mocht, hem kan ik niet bekomen,
Dies werd myn treurig hert met onluſt in genomen;
'k En vond geen rechten trooſt al waar ik henen liep.
'k En vond geen weder-ſpraak, hoewel ik luide riep;
En ziet! terwyl ik dwaal, de Wachters die my vonden,
Verzeerden my het lyf, en vry met diepe wonden,
Ja (dat my, ſelder neep in al de zinnen gaf)
Sy namen my, eylaas! myn reine ſluyer af.
Nu roep ik over luid, ô Maagden zoete dieren!
Wiens glans en reine Jeugd Jeruſalem verçieren,
Ik bid u wat ik mag, zoo gy myn Vriend ontmoet,
Dat gy uit mynen naam hem deze boodſchap doet:
Segt, dat ik zynen trooſt niet langer weet te derven,
En dat om zynent wil myn ziele meind te ſterven,
Seg, dat ik leg en zucht geheele nachten lank,
En waarom meer gezeid? ik ben van liefde krank.
Wel zeg ons dog een reis, ô ſchoonſte van de Maagden, (a)
Die oit door zoet gelaat een edel Vorſt behaagden
Wat is u Vriend doch meer als eenig ander menſch,
Dat gy in hem beſluit u vollen herten wenſch?
Myn Vriend is wit en rood, van duizend uit gelezen (b)
Vriendinnen hoort een woord: Dat is zyn eigen wezen,
Syn hooft dat is gekroont met glans van edel goud,
Dat aller Maagden oog op zich getrogen houd,
Syn Geeſt die is verçiert met duizend ſchoone gaven,
Zyn hair dat is gekruilt, en zwart gelyk de raven,

(a) Maagden. (b) De Kerke.

Zyn

Zyn oog een duiven oog, en zuiver boven dat,
Gelyk een schoonen steen in edel goud gevat;
Zyn wangen als een hof gelegen in het zuiden,
Bezet met bloemgewas, en ongemeene kruiden;
Syn lippen als een roos, die op haar schoonste bloeit,
En van een zoeten dau en enkel myrrhe vloeit.
Zyn handen wonder net, gelyk de schoone ringen,
Het schoonste dat 'er is in alle schoone dingen,
Syn borst gelyk yvoir, zoo wit men immer vond,
Zyn voet als marmel-steen, op enkel goud gegrond; (a)
Zyn wezen als een berg, met Ceders over wassen,
Die tot het ryk gebou van groote Vorsten passen,
Zyn lippen wel bespraakt, zyn tong vol enkel lust,
Ach! buiten zynen troost en vond ik nimmer rust.
Ziet daar is na den eisch myn weerde Vriend beschreven,
Daar is hy wonder net geschildert na het leven:
Gy, let op myn gesprek; want 't heeft een dieper grond,
Als gy door u vernuft ten eersten vatten kond.
Waar is u weerde Vriend? Waar heen is hy getoogen?
Op dat wy t'uwen troost hem weder krygen moogen.
ô Schoonste van de Jeugd! hy dient te zyn gezocht,
En heden op den dag u weder toe gebrocht.
Myn Vriend die is gegaan daar frissche bloemen spruiten, (b)
En daar in vollen renk de roozen haar ontsluiten;
Daar plukt hy schoon gewas, en loof van enkel krnid,
En maakt 'er t'onzer vreugd een myrrhe trosjeu uit.
Wel Vrysters hoor een woord, dit zyn myn vaste gronden,
Ik ben aan mynen Vriend, en hy aan my gebonden?
Wy zyn in alle ding; wy zyn te zamen een,
En wat ook ieder heeft, is onder ons gemeen.
Gy zyt, verkooren Lief, in schoonheid uit gelezen,
Gelyk als T'hirsa was, of immer staat te wezen;
Gy zyt vol hellen glants, en lustig boven dat,
Gelyk Jerusalem, de verr' beroemde stad (c)
Gy zyt geduchte Maagd, in uwe macht te schroomen,
Als groote legers zelfs die na den vyand komen,

Of

(a) De Kerke. (b) Het 6. Kapittel. Maagden. (c) De Kerke

Of als een moedig heir, dat met zyn vendels bralt,
Wanneer het eenig slot met krachten overvalt.
Vriendinne, laat den glans van uwe ryke stralen,
Laat u bevallig oog op uwen Hoeder dalen;
Want dat ontsteekt myn hert, tot aan zyn innig bloed,
En roert myn gantsche ziel, dat ik u liedan moet.(a);
Als ik myn oogen keer ontrent u schoon vlechten,
Zoo voel ik myn gemoed van haren glants bevechten;
Daar is in Gilead, daar is geen Herders Kind,
Dat schooner geiten hair in al de kudden vind,
Als ik u tanden zie tot aan de diepste gronden,
Daar is geen reinder wol voor dezen oit gevonden,
Zoo dat haar schoon ivoir en zyn bevallig wit,
Tot in het diepste merg van myn gedachten zit:
U wangen zyn verçiert (wie kan hem des verzaden?)
Met glants en edel rood, als appels van granaden?
Byzonder als het mes de vrucht aan stukken snyd,
En datze werd geplukt op haren rechten tyd.
Verzamelt over hoop de zestig Koninginnen,
En By wyfs tienmaal acht gekooren om te minnen,
En Maagden boven dien uit gantsch het aardsche dal,
Zoo veel dat niet een mensch kan noemen haar getal,
Een heb ik evenwel, een heb ik uit gekooren
En over langen tyd een dierent eed gezworen,
Dat zy en anders geen, bemind en lief getal,
Dat zy myn waarde Bruid voor eeuwig wezen zal.
Dies zullen haar gewis de Koninginnen pryzen,
En By wyfs hulde doen, en eere gaan bewyzen,
De Maagden boven al, de luister van het hof,
Verheffen haren naam, en zingen haren lof.
Wie is die reine Bruid, die hier komt aan getreden,
En als een dageraad vertoont haar reine leden?
Wie is 't die hier verschynt gelyk een helle maan?
En komt gelyk de zon in vollen luister staan?
Wie is 't die schrik verwekt gelyk de veld-banieren,
Die in het krygs gewoel ontrent de iegers zwieren,
Het is een weerde Maagd haar Ouders eenig kind,
Tot wiens begaasde jeugd de Koning is gezint.

(a) Christus.

'k En

'k En was, o zoete duif! 'k en was niet weg geweken,
Ik ging my voor een tyd vermeien aan de beeken,
Ik ging den nooten hof met yver over zien,
En hoe zyn teer gewas ten leſten zal gediën!
Ik zag of op het veld de nieuwe vrugten groeiden,
En of den granadier in volle takken bloeiden,
En of den Wyngaard rank bequame looten droeg,
En of zyn gulle bloem op haren Planter loeg.
Maar als ik geen gewas en vond na myn behagen.
Soo heb ik myne ziel gaan keeren na den wagen,
Van myn vrywillig volk, en riep ten leſten uit,
En riep in grooten ernſt, tot myn beminde Bruid:
Keert. Sulamite keert. o bloeme van de Vrouwen!
Het zal my welluſt zyn u weder aan te ſchouwen;
Keert zoete tortel duif, het is my grooter vreugd,
Als tot Mahanaïm het reien van de jeugd.
Hoe zie ik met vermaak en uit een diep verlangen, (a)
U voeten net geſchoeit, en uwe friſſche gangen!
Hoe zulver is de riem gegord aan uwen rug,
Een konſtig ſchakel-werk, en vry een meeſter-ſtuk.
U navel even zoo gelyk een ronden beeker,
Die maakt u lief getal, en u myn gunſte zeeker:
U buik als nieu gewas van edel kooren graan:
Daar eenig Herders kind heeft roozen om gedaan.
U borſten lieve Bruid, die zyn gelyk de hinden,
Daar twee van een 'er dracht te zamen zyn te vinden:
U hals een rein kleinood, het ſchoonſte dat men ziet,
Een thooren van Ivoor en is zoo zuiver niet.
U oogen hebben glants gelyk de water ſtralen;
Die met een reinen ſtroom ontſpringen in de dalen:
U neus is als het ſlot op Libanon gebout,
Een çierzel van den berg, en van het gantſche woud:
U hooft is wonder net, geçiert met ryke kroonen.
Als Karmels hoogſte deel zich is gewoon te toonen,
Het ſtrangzel dat u hair in reine treſſen bind,
Is enkel Vorſten dracht, het ſchoonſte dat men vind.
Geen Koning zoo vermaard, geen Prinçe zoo verheven,
Die zich aan uwe jeugd niet is gezint te geven,

(a) Het 7. Kapittel.

Geen

Geen magtig wereld Vorst, die met een vaste trou,
Zich niet uit volle gunst aan u verbinden wou.
Hoe wel, geminde Bruid, voegt u het eerbaar wezen,
U Jeugd is als de palm in schoonheid op gerezen,
U borst is even zoo gelyk een druiven tros,
Die nu geeft aan het oog een aangename blos,
Die nu van rypte zwelt. Dies heb ik voor genomen,
Tot, u om myn vermaak, tot u alleen te komen;
En dan zal my de geur van uwen boezem zyn,
Gelyk als edel fruit, en aangename wyn.
U zoet bespraakte mond die zal de ziele trekken,
Die is een edel tuig om slapers op te wekken;
Soo dat een trage tong: die als in banden lag,
Een wonder diep geheim zal brengen aan den dag.
Ik hoor myn Moeder toe, en hy is aller wegen, (a)
Als uit zyn gantsche kracht tot myne Jeugd genegen.
Wel aan dan myn vermaak, laat ons te velde gaan.
En in het groene woud ons hutten neder slaan:
Laat ons in eenig deel, ontrent de naaste vlekken,
Of in het lustig veld ons bedde laten dekken,
Laat ons na weinig slaaps, en in den dageraad,
Gaan zien hoe dat de blom van onze Wyngaart staat.
Laat ons een snelle voet op al de landen zetten,
En met een wakker oog op al de boomen letten.
En hoe de granadier zyn gulle botten schiet,
Een hoopen nieu gewas en schoone vruchten bied.
Hier wil ik, waardste pand, aan uwe min gedenken,
En met een open hert aan u myn liefde schenken.
Ben ik in myn vertrek, of in het Jeugdig groen,
Ik ben 'er slechts alleen om u vermaak te doen.
De bloemen geven reuk, de nieuwe vruchten wassen,
En die ben ik gezint u liefde op te passen,
Wat ik van nieu bekom, of eertyds heb gespaart,
Dat word tot aller tyd voor u alleen bewaart.
Ach! mocht het eenmaal zyn, dat ik u lieve broeder, (b)
Sag leggen aan de borst van u gewenschte Moeder,
Dan zoud' ik met vermaak, en uit myn herten grond,
U grypen in den arm, en kussen aan den mond,

(a) De Kerk. (b) Het 3 Kappittel.

Dan

Dan zou, wie t'mynder ſpot, eens ſtille moeten zwygen,
En even met verdriet beſchaamde wangen krygen,
  En al het ſchamper jok, dat ik heb uit geſtaan.
  Zou (my tot enkel vreugd) ten einde moeten gaan:
Maar u, gewenſchte Vriend, u woud' ik binnen leiden,
En in myn eigen hert een wooning toe bereiden,
  Om daar tot myn behoud, door u te zyn verlicht,
  Door u te zyn geleert, door u te zyn geſticht.
Dan zal ik zoeten wyn op edel kruid verlaten,
Dan zal ik aardig kruid en appels van granaten,
  U brengen aan den dag in grooten overvloed,
  Gelyk men op een feeſt van goede Vrienden doet.
Myn Vriend zal onder dies myn teere Jeugd beſchutten,
Want 't is zyn ſlinker hand die my komt onderſtutten,
  En 't is zyn rechter arm die my den hals omvangt,
  En met een vaſte band my om de leden hangt.
Jeruſalemſche Jeugd, en Sions lieve Maagden, (a)
Indien oit reine trou en vriendſchap u behaagden,
  Wat ik u bidden mag; en ſtoort ons liefde niet,
  Soo lang als gy den luſt van onze liefde ziet.
Maar zeg ons wie het is, die met een deftig wezen,
Komt uit een woeſte grond in eere op gerezen?
  Die op haar liefde ſteunt, en met een bly gelaat,
  Tot trooſt van haar gemoed, in hem verzegelt ſtaat?
Ik heb u op gewekt, ô Prince van het leven! (b)
Doen my een appelboom tot luſt heeft aangedreven;
  Van daar ontſtaat de grond van dat gy zyt gebaart,
  En heb de ſmert gevoelt van onzen zwakken aard.
Vriendinne, lieve Bruid, van duizend uit gelezen,
Laat my aan uwen geeſt gelyk een zegel wezen,
  Drukt my op uwen arm; als tot een gunſtig pand,
  Van daar is 't dat de ziel in reine liefde brand.
Al is de bleeke Dood van wonder groote krachten,
De liefde niet-te-min die kan het Spook verachten,
  Die vreeſt het Monſter niet, al is het wonder ſtraf,
  Sy is van 's Hemels Vier, en paſt niet op het graf. (d)

De

(a) Chriſtus (b) De Kerke. (c) Chriſtus. (b) De Kerke.

De loop en ſnel gedruis van groote water beeken,
En heeft niet magts genoeg om haar geweld te breken;
En of 'er groote ſchat te zamen word gebragt,
't En is maar leure werk dat liefde niet en acht.
Maar by ons nu ter tyd, daar is een jonge zuſter,
Die maakt ons even ſtaag de zinnen ongeruſter;
Zy is noch wonder teer, en even zonder borſt,
Zy kan geen lieve vrugt bevryden van den dorſt.
Wat zullen wy beſtaan wanneer de dagen komen,
Dat zy tot echte Vrou zal dienen aan genomen?
Hoe zal de teere Maagd hem worden toe gebragt,
Die op haar gulle Jeugd met groot verlangen wagt?
Vriendinne weeſt geruſt Indienze word bevonden, (a)
Een muur na rechten aard, en vaſt In hare gronden,
Indienze niet en wykt, zoo wil ik na den eiſch,
Uit haar gaan rechten op een Vorſtelyk Paleis.
Wil zy haar als een deur aan mynen huize toonen,
Ik zal met Ceder-hout haar reine poſten kroonen,
Zy zal my lief-tal zyn, indien haar innig hert,
Wanneer ik ſta en klop, voor my ontſlooten werd.
Ik ben aan mynen Vriend gelyk een muur gewerden, (b)
Ik ben in zyne gunſt, en zal 'er in volherden.
Myn borſten zyn gelyk als thoorens wel gegrond,
En al myn trooſt beſtaat alleen in zyn verbond.
Dies zal ik myn vermaak, myn trooſt en ruſte vinden,
In al dat ik voortaan zal mogen onderwinden,
Alleen door uwe gunſt, door u genade, Vriend;
Wat dat ik goeds bezit en heb ik niet verdient.
De Vorſt van Iſraël, uit Davids zaad gebooren, (c)
Heeft tot zyn Wyngaard-berg een edel land gekooren,
Doch hy en bout het niet, maar trekt 'er huire van;
En laat het gantſch beleid aan zynen Akker-man.
Myn Wyngaard is myn erf, en ſtaat tot myner zorgen,
Van 'savonds even zelfs tot aan den lichten morgen:
Zoo dient dan al de vrucht, die op den akker waſt,
My t'huis te zyn gebragt, en toe te zyn gepaſt.

Laat

(a) Chriſtus. (b) De Kerke (c) Chriſtus.

Laet Salomon een deel van zynen Hof genieten,
En geeft hem nu de vrucht daar uit de Wynen vlieten:
Maer brengt het vol gewas in myn verheven zaal,
Want die het al bezorgt, behoort 't al te maal.
Wel aan nu, lieve Bruid, die aan de groene boomen,
Die in den schoonen Hof, en langs de klare stroomen,
U woonplaats heeft gezet, maakt mynen Naam bekent,
Aan dle u zoeten aart, en stemme zyn gewent.
Myn eenig toeverlaat, myn hertens zoet verlangen, (a)
En laat myn bange ziel niet meer in twyffel hangen,
Komt snellyk neder waarts gelyk een jonge Rhe,
Komt snellyk, waarde Vriend, en voed het jonge vee,
Komt snellyk nederwaarts in deze lagen dalen,
Daer u ellendig volk, u teere schapen dwalen,
Maakt eens ter lester tyd ons zielen onbeschroomt,
Komt Hoeder van den Mensch, komt Heer en Herder
Maar na dit bly gezang verneemt men stuurevlagen, (komt.)
Die Godes waarde Bruid al weder heeft te dragen,
De wyze Dichter sterft; Het was een Swanen liedt, (b)
Het leste dat het volk van zynen mond geniet,
Het Ryk dat word verdeilt, en tien geheele stammen, (c)
Die op Rehabäm in grooten haet vergrammen;
Ontrekken haar de macht van Davids edel zaet,
Soo dat het gantsche land in vreemde bochten staat.
Wat is van aerdsche macht, en groote Koningryken,
Al wat oit hooge wies dat moet ten lesten wyken:
Hier onder is geen staat die eeuwig duren zal,
Na hoog te zyn geweest, zoo komt een lagen val.
Jerobeäam die weet door list van slimme grepen, (d)
Voor eerst het oorlogs volk tot zyn bevel te slepen;
En heeft zoo met beleid en door geduchte macht,
Meest al des Heeren Volk tot hem alleen gebrach.
Wat zyn 'er naderhand, wat zyn 'er felle slagen,
Door Israel gegaen, in Israel gedragen?
Dan midden in het Ryk, dan weder buiten 's Lands:
Eylaas? een staag verderf voor alle jonge Mans.

(a) De Kerke. (b). 1 Koning. 14: 43. (c) 1 Koning. 12: 19
(d) 1 Koning. 12: 25.

Maar als het meeſte deel zich gaf tot vreemde Goden,
En liet het ongedaan al wat hun is geboden,
Soo word des Heeren volk met oorlog onderdrukt, (a)
Verwonnen, wech gevoert, en uit het land gerukt,
Verſtrooit, gelyk als kaf, in alle vreemde Ryken,
Soo datze Jacobs Erf in geenen deel gelyken:
Maer God nog evenwel, in zoo verbolten ſtaat,
Heeft onder hen bewaart zyn uitverkooren zaed.
Doch of ſchoon Juda ziet des Heeren zware plagen,
En wat een harden ſtraf haar broeders moeten dragen,
Haer Princen evenwel die gaan haer ouden gang,
En diende Aſtaroth wel hondert Jaren lang.
Dies is de groote Vorſt uit Babylon gekomen, (b)
En heeft Jeruſalem ten leſten in genomen,
Den Tempel af gebrand, de Prieſters wech gevoert,
En al het gantſche Ryk tot aen den grond geroert.
Des Konings ongeluk en is niet uit te ſpreken, (c)
Syn Zaad werd om gebragt, zyn oogen uit geſteken;
Het zwaerd gaet over al, geen Kind en word geſpaart,
Geen Ouderdom verſchoont geenteere Maagd bewaert.
Van al den groten ſchat, van al de gulde vaten,
En word 'er in de ſtad niet eenen meer gelaten;
't Is al tot buit gemaakt, en uit het land gebracht,
Soo dat de gantſche Stad als in het leed verſmacht.
Daar is, in ſlaverny, met droefheid wech gevaren,
Een tyd, een lange tyd, van tienmael zeven Jaren;
Daer lyd het edel zaed meer als het lyden kan,
Daer is des Heeren Volk een ſpot voor alle man.
De Sienders onder dies, van God hun toe gezonden,
Die ſpreken over luid met onbeveinsde monden,
En zeggen wat het Volk, en wat de Prieſters ſchort,
En waerom Godes hand zoo felle plagen ſtort.
Doch ſchoon hun is vergunt den Tempel op te bouwen,
Doch word het deftig werk door liſten weder houwen;
De ſchrik van Iſrael den Koning in geprent,
Maekt dat hy van het Volk zyn eerſte gunſte went.

Maer

(a) 2 Koning. 17: 13. (b) 2 Koning. 15. (c) Zedechias.

Maer als de rechte tyd ten leſten is gekomen,
Heeft Esdras op een nieuw de zaken aen genomen,
Die kreeg den vollen macht te treden in het werk,
En ſtraks, op Godes woord, zyn ook de zwakke ſterk,
Men vind 'er evenwel die met verſcheide lagen,
De Vaders even ſtaeg in haren bou vertragen,
Soo dat des Heeren Volk, niet als in groot verdriet,
Den zegen en den gunſt van haren God geniet.
Maer ſchoon de groote ſtad ten leſten is geſlooten,
Noch word doch al het werk met tranen overgooten;
De zake, na my dunkt, is waerd te zyn verhaalt,
En met een ruimer pen te werden af-gemaelt.
Ten tyd' als Godes hant, op Iſrael gevallen,
De Steden had ontbloot van haer verheven wallen;
En dat des Heeren Volk in Babylon gebracht,
Veel Jaren achter een zyn wederkomſt verwacht,
Doen ving de Jongheid aen in Echte zich te paren,
Met vrouwen die het zaed van Jacob niet en waren,
Met Vryſters uit het land, na ieder was gezint,
En na hy zyn partuur in die geweſten vind.
Maar, als na lang verdriet, de tienmael zeven Jaren,
Ten leſten door gebracht en om gekomen waren,
Sond God een deftig Held, die met een grooten tocht,
Heeft Jacob op een nieuw in Canaân gebrocht, (a)
Heeft weder onder ſtaen den Tempel op te bouwen,
Om Godes reinen dienſt te mogen onderhouwen;
Soo dat het gantſche Volk ten vollen werd gewaer,
Des Heeren nieuwe gunſt, en zegen over haer:
Doch eer ſchier Iſrael is in het land gezeten,
Soo werd van ſtonden aen van ieder een geweten,
Hoe zich al menig Man hier in vergrepen heeft,
Dat hy in echte trou met vreemde Wyven leeft;
Dat hy uit Babylon, of uit de naeſte vlekken,
Heeft Dochters van het land tot hem beſtaen te trekken,
En dat hy zonder ſchrik die met zich heeft gebracht,
En even in den vloek des Heeren zegen wacht.
De Vorſt hier in bedroeft en in den geeſt verſlagen:
Vreeſt weder op een nieu des Heeren zware plagen;

(a) Esdras

Hy bied de ſtammen op, hy ſtelt een vaſten dag,
Op dat men uit het volk het onheil weten mag.
Soo haeſt men dit begint, wat zyn 'er al gebreken?
Men vind ook Prieſters zelfs uit haeren plicht geweken;
Men vind 'er menig Vorſt die qualyk is gepaert,
Vermids een Heidens Wyf hem Kinders heeft gebaert
Siet wat een zwaer geval, en hoe verboſte zaken!
Hoe is zoo vaſten knoop in haeſten los te maken,
Hoe kan zoo naeuwe band te niete zyn gedaen,
Daar twee van eenen zin vaſt in verzegelt ſtaen?
Maer dezen onverlet, men hoort de grootſte lieden,
Hier toe in vollen ernſt, haer gantſche leden bieden,
Een ieder zweert den Heer, dat hy het ongeval,
Soo veel als hem belangt, uit Jacob weeren zal.
Daer word dan vaſt geſtelt dat geen uitheemze Wyven,
Geen kinders boven dien in Jacob zullen blyven, (a)
Dat ieder dus getrout, is uit den echten band,
En los van zyn gemael en in een vryen ſtand.
Dit wierd van ſtonden aen, en met zyn volle leden,
Verkondigt in het land, en al de vaſte ſteden;
Op dat van heden af, een Man of echte Vrou,
Na luid van deze Wet zyn dingen rechten zou.
Het was een harde ſlag ontrent de zwakke Vrouwen,
Wie kan in dit geval haer reden weder houwen,
Eylaes! het treurig volk dat leeft in groote pyn,
Maer daer was doen noch hoop hier van bevryd te zyn.
Doch als de tyd genaekt dat ieder moet vertrekken,
Soo hoort men over al een grooten rou verwekken,
Daer ryſt aen alle kant een wonder groot geſchrei,
Van Vrouwen onder een en Kinders tuſſchen bei.
Hier komt een treurig Wyf tot haren Man getreden,
En geeft een droeven zucht, en zeid haer leſte reden:
Daer werd een jonge Vrou ter poorten uit geleid,
Die noch, al watze mag, met zoete woorden vleit.
Een ander tot de ziel met droefheid over gooten,
Houd efter haren mond en haer gemoed geſloten;

In

(a) Siet *Beze*, op de gelegentheid van ſcheidinge, *in Tractat. de Levirat, & Repud. Cypr. de Sponſalib cap.* 18. *en* 77. *num.* 8.

In droetheid zonder ſtem, zoo datze niet en weent,
Maer ſta't daer als een rotz; en is gelyk verſteent.
Een deel aen d'ander zy, met leed en ſpyt bevangen,
Trekt zich de vlechten uit bekrabbelt hare wangen,
En ſlaet zich op de borſt: Maar des al niet min,
Geen Mens trekt haer 'er aengeen vrienten neemt haar in.
Daer zyn 'er even noch die luid' en leelyk kryten,
En ik en weet niet wat, aen haren Man verwyten,
Ook dat haer bei gelyk tot ſmaad en ſchande ſtrekt,
En ieder vogel zingt na dat hy is gebekt.
Een onder dit geval komt haren Man genaken,
Met droefheid in den geeſt, en tranen op de kaken:
Sy komt uit haer vertrek, en zet haer nevens hem,
En treft hem aen de ziel met haer bedroefde ſtem:
Wat mach doch Iſraël en onze Vorſten letten,
De Vrouwen haer 'er Jeugd uit haer bedryf te zetten?
En gy, ô waerde Vriend! wat is 't dat u beweegt,
Dat gy ook even zelf zoo vreemde zinnen kreegt!
Ik heb om uwent wil myns Vaders huis verlaten,
Soo dat my nu ter tyd myn eigen vrienden haten:

Ik zag dat gy tot my ten hoogsten waerd gezind,
En ik heb wederom van herten u bemind,
Ik hadde doen ter tyd wel elders konnen trouwen,
Ik werd van al de Jeugd gedurig onderhouwen,
Myn schoonheid, myn geslagt, myn onbevlekte glans,
Was lief en wel gewilt by alle jonge Mans.
Myn quamen Vryers aen van hoogen stam gebooren,
Gy bleeft noch evenwel myn lief, myn uitverkooren;
Ik ben ('t is u bekent) in trou met u gepaert,
Doen gy een slecht gezel en ook een balling waert.
't Heeft nu alreeds geduurt tot aen de twintig jaren,
Dat gy my hebt gezien veel zoete Kinders baren,
En schoon ik dikmael was gantsch dichte by de dood,
't En leed als geenen tyd ik ging al weder groot.
Ik heb dit huis gestyft met zeven schoone zoonen,
Die hier tot ons-vermaek, in een dracht t'zamen woonen
Ik heb u noch verrykt met Dochters boven dien,
En schoonder, zoo ik mein, en hebje noit gezien.
Meer boven dit geluk en ryken Kinder zegen,
Soo hebje machtig goed door myn beleid gekregen;
Myn raed, myn trou behulp, myn spaer-kunst boven dat
Heeft ons in huis gebragt al vry een grooten schat.
Wanneer het qualyk ging, gy hebt de sture vlagen,
Door mynen troost versterkt, te beter konnen dragen;
Ik gaf u goede moed, al was het onheil groot,
Ik was u over al een steunzel in den noot.
Wy hebben vreugd' gehad en dikmael blyde dagen,
En zyn dan over hand eens weder hard geslagen;
Wy hebben zoet en zuur te zamen uit gestaen,
Gelyk al in 't gemeen des werelds zaken gaen;
Wy hebben in 't verdriet ons deuren toe geslooten,
En weder t'zyner tyd ons zoete vreugd genooten;
Wat van den Hemel quam, dat was voor ons gemeen,
En even dat verbind de zielen onder een:
Dit is van eersten af het leven dat wy leiden,
Waerom zal nu ter tyd ons zoet gezelschap scheiden?
Wy zyn van over lang twee herten eens gezind,
Waerom dog haetje nu dat gy eens hebt bemind?

Den

Den ouden dag genaekt, en die is vol gebreken,
Myn ſchoonheid is gegaen, daar van men plag te ſpreken,
Myn Jeugt, myn friſſche blom, myn waerde Maegde krans,
Is lange zonder groen, en buiten alle glans.
Ik heb u vrucht gebracht nu aen de twintig Jaren,
Soo dat myn ingewand is moede van te baren,
Myn boezem is verdroogt, myn leden uit geput.
Waer toe, ellendig Wyf, ben ik op heden nut?
Waer zal ik henen gaen? word' ik van u verdreven,
Wat zal ik konnen doen? Hoe zal ik konnen leven?
Ik ben van nu voortaen tot reizen niet bequaem,
Eylaes! een oude Vrou is niemand aengenaem,
Heb ik my, 't uwer ſmaed, in luſten oit verloopen,
Ik wil het met 'er dood van ſtonden aen bekoopen?
Ik wil, na uwe Wet, my geven aen de pyn.
Ik wil ook even zelfs van u geſteenigt zyn.
Of heb ik iet gedaen, dat eenig quaed vermoeden,
Tot nadeel onzer trou, in u heeft konnen voeden;
Soo brengt hier aen den dag het droevig aerden vat, (a)
En vult dit gantſche lyf met vuil en bitter nat.
Ik weet 't voor gewis myn buik en zal niet zwellen,
Geen zeer, geen etter-buil en zal myn leden quellen,
Ik zal in voller eer, en met een gaven ſchoot,
En Vrou en Moeder zyn tot aen de bleeke dood.
Of heb ik door gekyf en vinnig tegenſpreken,
Of met een wrang gebaer, oit tegen u geſteken,
Soſchryft ook heden zelf een ſcheid brieft myner ſmaet,
En zend my buitens lands, zoo verr' de zonne gaet:
Of is u Jeugdig zaad in mynen ſchoot bedorven,
Dat gy niet vruchts genoeg van my en hebt verworven;
Soo kieſt u Bywyfs uit, zoo veel het u gelust,
En wat my dus belangt, en weeſt niet ongerust.
Ik zal het niet alleen, met ſtillen mond gehengen,
Maer zal, al wat ik mach, tot haer genoegen brengen;
Ik zal noit bange zien, noit qualyk zyn gezint,
Ja wil een dienſtmaegd zyn, van die gy meeſt bemint.
Maer in het tegendeel heb ik my zoo gedragen,
Dat niemant ſtof en heeft van my te mogen klagen.

(a) Num. 5. 17.

Ik heb u noit getergt tot eenig na gepeis,
Maer deftig in getoomt de tochten van het vleis.
Heb ik tot aller tyd. en met de gantſche leden,
Myn aengebooren aerd, myn luſten af geſneden;
Heb ik met alle kracht en met de gantſche ziel,
Gedurig na getracht al wat het u beviel;
Heb ik noch boven dat geheele twintig Jaren,
Myn lichaem uit geput met angſtig Kinder baren.
(Gelyk gy, waerde Man, en God die 't al door ziet,
Weet, dat al wat ik zeg, ten vollen is Geſchied)
Wel zeg dan nu een reis, waerom word' ik verſtooten,
En mag niet eene zyn van uwe bed-genoten;
Waerom word ik verjaegt, en dat tot myner ſchand,
Gebannen uit de ſtad, gedreven uit het land?
Ik bid u, wat ik mach, wilt myner doch erbermen,
En neigt een gunſtig oor tot myn verdrietig kermen,
Scheurt doch u weder-helft niet van u leden, af,
Die by u wenſcht te zyn tot in het duiſter graf
Och! na dat ik bemerk, gy laat u niet bewegen,
Maer blyft tot myn verzoek al even ongenegen,
Want ſchoon ik ben ontſtelt, ook boven alle maet,
'k En hoor niet eenen zucht, die uit u lippen gaet.
Zy gy van Jacobs ſtam, van Iſrael gebooren?
Zyt gy dat Heilig Volk uit alle vleeſch gebooren?
Zyt gy dat edel bloed dat God byzonder vreeſt?
Voelt gy in u gemoed de kracht van zynen Geeſt!
Neen; neen, gy zyt wel eer uit rotzen her genomen;
En hebt uit eenig beeſt u voedzel eerſt genomen;
Een leeu, of ander dier van noch een felder aerd,
Heeft u in 't nare woud, of op een klip gebaert:
Een beir heeft u gewis haer borſten laten zuigen,
Vermits u nortſche kop zich niet en weet te buigen:
Waar heeft men oit verſtaen van zoo een wreede daed,
Als hier in uwe ſtad op heden omme gaet?
Ik weet gy grond het werk op uwe ſtrenge Wetten,
En zegt dat zy van ouds een vreemde trou beletten:
Maer laet doch eens het oog van onze tyden gaen,
En let wat Iſrael voor dezen heeft gedaen:

Siet

Siet Samſon uwen Held, die mids, zyn groote krachten,
Sich dede, waar hy quam, gelyk een wonder achten,
Die op zyn ſtyven hals geheele poorten droeg,
En met een kake-been een gantſche Leger ſloeg;
Die Vorſt, die groote Man, heeft Philiſtynſche Vrouwen,
Gedurig nagejaagt en dikmaal willen trouwen,
En niemant heeft 't oit gerekent t' zyner ſchand,
Ook ſchoon al was hy zelfs een Rechter in het land.
Siet Sal'mon-boven dien ult Juda voort gekomen,
Die heeft uit Jericho een Wyf voor hem genomen;
Die ging met Rahab aan een wettig trou verbond,
Schoon dat haar eere zelfs al vry in twyffel ſtond.
Siet Boâs, lieve Vriend, een Man van groot vermogen,
Die heeft uit Moâb zaad zyn echte deel getoogen,
En dit noch even zelfs met kennis van de Wet,
En niemand van het volk en heeft 't hem belet.
Siet voorts de Prinçen aan, de wyſte van den lande,
Waar is oit vreemde trou geſtelt tot haar 'er ſchande?
Als maar een jonge Vrou zich na behooren droeg,
Geen menſch die haar verliet, of nit den huize joeg.
Is dit voor goet gekeurt, ook in u eigen palen,
Doen niemand van het volk en ſcheen te konnen dwalen,
Vermids des Heeren Woord, zyn rein en heilig Bond,
Noch in zyn volle kracht aan u verzegelt ſtond,
Te meer, na myn begryp, zoo mag het zyn geleden,
Na datje zyt verſtrooit in alle vreemde ſteden,
Na datje zyt vervoert in menig verre land,
Daar niemand oit een ſchyn van uwe Wetten vand.
Maar daar is ruimer ſtof tot ons ellendig klagen,
Wy zyn hier zonder trooſt en buiten alle Magen:
Mocht naar uw ſtrenge Wet ons trouwe niet beſtaan,
Waarom zyn wy geperſt van Huis te moeten gaan?
Waarom en zyn wy niet in Babylon gelaten,
Daar wy in ons gemak met eer en vrede zaten?
Waarom met groot gevaar zo verre wech geleid?
En waarom word het land ons heden op gezeid?
Ô Maagden! wie gy zyt, en alle jonge Vrouwen,
En wilt geen vreemdeling, geen balling immer trouwen;

Maer geeft u tot een Man ten vollen u bekend,
En die tot uwen aerd te vooren is gewend.
Al wat van buiten komt heeft veeltyds quade kuren,
Die gy, tot u verdriet, ten leſten zult bezuren.
Wilt gy tot uwen trooſt een onverbroken band,
En neemt geen vyzen kop uit eenig ander land.
Maer hoe, ellendig Wyf! waer gaen u loſſe zinnen?
U Man is die hy plach, hy zal hem laten winnen;
Hy is noit wreed geweeſt, maer van een zachten aerd,
Hy zal beleefder zyn wanneer hy is bedaert:
Hy zal na reden gaen, wie kan het anders peizen?
Hy zal my niet alleen in 't wilde laten reizen;
Hy zal nog heden doen dat my ten beſten dient,
Nu wat ik bidden mag, bedaert u, waerde Vriend.
Al ben ik nu ter tyd verandert door de Jaren,
En dat myn eerſte glants is heden weg gevaren,
Het is in u vermaek, in uwen dienſt geſchiet,
Verſmaed te dezer tyd myn oude dagen niet.
Of is myn droevig lot op heden zoo gelegen,
Dat ik, ellendig Wyf! u niet en kan bewegen;
En dat al wat ik oit u zoets heb aen gebracht,
Is, als een loſſen droom, verdweenen in der nacht?
Siet dan u Kinders aen, die ik, als vaſte banden,
Van ons gelukkig Huis, die ik als lieve panden,
Van ons gemeene trou, en u vermaard geſlagt?
Met pyn en groot verdriet u hebbe voort gebragt?
Waer zal ik arrem Wyf, en dit u zaed te gader,
Gaen doolen zonder Man, gaen doolen zonder Vader;
Gaen doolen zonder hulp in eenig verre Land,
Niet ſlechts tot onzen druk, maer ook tot uwer ſchand?
Sal ik met dezen hoop na Babel weder keeren?
En van het moedig Volk my laten over heeren?
Sal ik gedwongen zyn te gaen na myn geſlacht,
Dat ik om uwent wil voor dezen heb veracht,
Ik weet, eilaes! geen menſch en zal my daer ontfangen,
Al bid ik al het volk met tranen op de wangen;
Ik weet dat ieder een is tegen my gekant,
Vermids ik u verkoos, u gaf myn rechter hand,

U Gaf

U gaf myn echte trou. Een ieder is verbolgen,
Om dat ik haaren raad doen niet en wilde volgen,
Om dat ik was gezint met u te zyn gepaart,
Een man van Godes Volk, en niet van haren aard.
Wel zult gy nu ter tyd my van u konnen jagen!
Die u myn teere ziel, myn Jeugd heb opgedragen?
Die u wanneer ik was, een Maagd, een friſſen roos,
Die u tot myne trooſt, en tot myn hoeder koos?
Ik heb op u verzoek, myn Ouders, Vrienden, Neven,
En al wat my vermaak op aarden konde geven,
Ik heb om uwentwil veracht myn Vaderland,
En wora' ik nu vervreemt van uwe rechterhand?
Ach! ſchoon ik oud en zwak, tot ruſte was genegen,
En niet en was beluſt tot onbekende wegen,
Noch heb ik evenwel, (vermits het u beviel,
Na uwen zin gevoegt myn onvermoeide ziel,
Gy hebt my doen verſtaan, vermids de lange jaren,
Van Jacobs ballingſchap nu om gekomen waren,
En dat gy werd vermaant te keeren in het land,
Daar God al over lang u Vader hadt geplant:)
Gy hebt my doen verſtaan, dat Godes hoogſten zegen,
Voor ons in Canaân, niet elders was gelegen,
Dat in die ſchoone kuſt een machtig kooren groeit,
En dat het vleeſchſte deel van enkel honing vloit;
Daar gy van ſtonden aan zoud hebben groote ſtaten,
Daar uit ik by gevolg zou trekken groote baten,
En luiſter niet te min: Al wat de Man geſchiet,
Daar is dat ook het Wyf haar eere van geniet.
Ik hebbe my gevoegt, en na myn zwak vermoogen,
Ben ik, met u gevolg, uit Babylon getoogen:
Ik had hier op u woord, en dat met groote pyn.
Waar heb ik nu verdient om wech gejaagt te zyn,
Is dat het vruchtbaar land, vol allerhande luſten,
Daar ik eens met gemak in zoude mogen ruſten?
Is dit de groote vreugd ons dikmaal toe gezeid,
Daar mede gy wel eer myn zinnen hebt verleid?
Syn hier voor ons bereid, glants, eer en hooge ſtaten,
Daar op ik, ſlechte Vrou, myn zinnen heb verlaten?

Daar

Daar op ik ben verrukt, zoo verre van de ſtad.
Daar ik myn eigen huis en vaſte Magen had,
Eilaas elendig volk! wy zyn geheel bedrogen,
Ach! dat 'er is gezeid is al te maal geloogen;
Hier waſt geen honig-raad, maar niet als enkel gal,
Hier is geen zoete vreugd', maar druk en ongeval:
Wel hebt gy eenig zoet van myne Jeugd ontfangen?
Hebt gy oit luſt gehad in myn gebloosde wangen?
Heb ik u uit vermaak of vriendſchap aan gedaan
Sie nu in ware trou myn zwakke leden aan.
Siet op myn droeven ſtaat, en op u kleine dieren,
Die met een droef geſchrei u om de leden zwieren.
Siet op u eigen beeld, dat hun is in geprent,
Een teecken dat myn eer van niemant is geſchent.
Siet op u eigen vleeſch, de ſpruiten uwer lenden,
Kond gy 't onnozel bloed in ballingſchap verzenden?
Kond gy dit kleine rot. dat goed noch quaed en weet,
Doen lyden dat noit Kind in onze dagen leed;
Wilt gy myn ouden romp by u niet meer gedoogen,
'k En zoeke niet te zyn tot onluſt voor u oogen?
Wyſt my een hutjen aen. of in het nare woud,
Of daer een raauwe knecht u vette landen boud,
Ik ben de wereld zat, ik ben bereid te ſchuilen,
In hoolen zonder lucht, in onder aardſche kuilen:
Ik ben bereid te zyn daar noit een blyden dag,
Daar noit de gulde zon haar ſtralen ſchieten mag:
Ik zal daar met geduld de bleeke dood bezuren,
Myn tyd (hoe dat het ga) en kan niet lange duren:
Ik voel den ondergang van mynen zwakken aard,
Om dat ik, t'uwer eer, zoo dikmaal heb gebaert,
En by den ouden ſtatt van altyd Kind te dragen,
Komt noch de felle neep van deze nieuwe ſlagen:
Myn ziele gantſch bedrukt, in zoo een diep gequel,
Sal haaſt een einde zien van zoo een krank geſtel.
Doch als gy tyding krygt van myn ellendig ſterven,
Laat my dan, mag het zyn, een kleine gunſt verwerven,
Snyd ons (zoo 't u gevalt) u vriendſchap heden af,
Maar gunt my ſlechts alleen gemeenſchap in het graf:

Wy

Wy hebben van der Jeugd, en vry niet weinig Jaren,
Te zamen mogen zyn, te zamen mogen paren;
Wy hadden disch, en bed, en alle ding gemeen,
En laat doch na de dood myn lichaam niet alleen:
U Vaders, na den loop van dit ellendig leven,
Die hebben even staeg haer Wyven dat gegeven;
Het is een zoete gunst, na veelerlei verdriet.
Die voor haer lesten troost, een echte Vrou geniet:
Laat myeen dorren romp in uwen grave brengen,
En laas ons nietig stof zich daer te zamen mengen,
Soo word' ik in den kuil beneffens u geleid,
Dat my, door slim bedryf, op aarden word ontzeid,
Ik weet 't voor gewis, al ben ik schoon gestorven,
En dat myn nietig vleesch ten vollen is verdorven,
Dat ik noch even dan zal voelen groote vreugt,
Als gy ook na de dood tot my genaken meugt.
Ik bidden tot besluit, ik kan niet langer spreken,
Myn hert versmelt in rou, myn woorden blyven steken,
Ik bidd' ontzegt my niet, myn heer en waarde vriend!
Dat u niet schaden kan, en my tot ruste dient.
De Man op dit gesprek, die laet zyn oogen zygen,
Men zag hem menigmaal een ander wezen krygen;
Nu scheen hy koud te zyn, dan weder eens verhit,
Hy gaf een diepen zucht, en zei ten lesten dit:
Ey, laat doch eenmaal af, door u verdrietig spreken,
Aan my en u gelyk het innig hert te breken?
Wat u te dezer tyd, of iemand hier geschiet,
En is van myn beschik of van myn voorstel niet.
Ik wou (indien ik mocht) in u gezelschap leven,
Soo lang de goede God ons tyd zou willen geven;
Maar dit gestreng beleid is niet aan menschen vast,
Het komt van hooger hand, en 't is van God belast,
't En raakt u niet alleen; want alle vreemde Wyven,
Moet ieder van hem doen, en uit den huize dryven,
Dat is een vast besluit, daar niemand tegen kan;
Want al wat u gelykt is heden zonder Man;
De daad die wyst 't aen, het zyn gemeene plagen,
Die zoo vry zachter zyn, en beter om te dragen:

't Is

't Is zonder myn beleid, en buiten myne ſchuld,
Gy daarom weeſt getrooſt, en lyd 't met gedzld,
Eylaas! de droeve Vrou en kan geen trooſt verwerven,
Dies ziet men op een nieu haer bleeke mond verſterven,
Haar borſt is zonder geeſt, haar ader zonder ſlag,
Een ieder ziet haar aan als op haer leſten dag.
Daer zygt zy in het land, als van de dood bevangen,
Daer hangt het killig zweet op haar geſtrekte wangen,
Daer leidze zonder ſpraek, en ſcoon men haer gebied,
Sy doet geen oogen op en zept de leden niet.
Maer dezen onverlet, de ſtond die is gekomen,
De ſtond van haar verrek: Dies wordze wech genomen,
En op een kar geleid en uit de ſtad gebracht,
En onder dit gewoel zoo quam de zwarte nacht.
Doch waer dit zwakke rot ten leſten is gebleven,
En vind' ik in het Boek des Heeren niet beſchreeven,
En daerom zwyg ik ſtil, ſchoon iemand meer begaert,
En zegge maar alleen, dat my der Vrouwen deert.
Doch hier verſchynt een Man, door heilig vier gedreven,
Die heeft een grooten Held met eigen naem beſchreven,
Die heeft in ware daed zyn wezen voor geſtelt,
En op een vaſten grond zyn weeken afgetelt,
Die heeft van doen gezeid, dat Chriſtus moeſte ſterven,
En even voor het Volk het eeuwig heil verwerven:
Dat gantſch Jeruſalem moet komen tot een val,
En dat het Offer-werk een einde nemen zal.
God laat ſchier nimmermeer een harde ſlag gebeuren,
Waar door van hooger hand de groote Ryken ſcheuren,
Of hy zond aan het volk zyn booden vooren uit,
En maakt hen openbaar van waar de plage ſpruit.
O Goedheid van den Heer! De ſtad heeft vaſte muren,
Maar echter moet het volk den harden ſlag bezuren,
Daar word een ſtage kryg aan alle kant gevoert,
En daarom word het land gedurig om geroert.
Daer is geen Konings naem in Juda meer te vinden,
Meeſt al wat machtig was dat ging het zwaard verſlinden,
En dezen onverlet, al is de vyand ſterk,
Noch is 'er eenig heil ontrent de waare Kerk:

Te

Te midden in den woel van duizend sture baren,
Soo kan dat wakker Oog zyn klein getal bewaren,
't En sluimert nimmermeer maar houd gedurig wacht.
En tegens slimme list, en alle werelds macht.
Maer God heeft boven al de Bruid aan hem verbonden,
Als hy den Bruidegom op aarden heeft gezonden,
Als hy zyn eigen Zoon liet nemen onzen aard,
En dat te rechter stond een Maget heeft gebaart.

't IS tyd, is heden tyd, te komen tot de zaken,
Waar of van over lang de groote Vaders spraken:
De beelden zyn voor by, hier komt de ware daad,
Hier komt tot onzen troost, het Edel Vrouwen Zaad:
Hier komt dat noit en was, ô Godes uitverkooren!
Daelt neder, Wonder Kind, en word in my gebooren:
Ontbind myn logge ziel van dit ellendig vleisch!
Ten eind' ik u geheim mag zingen na den eisch.
De beeken van Parnas, en haar beroemde stroomen,
En zyn maer enkel waen, en niet als vyze droomen;
Gy schenkt ons heilig vocht, dat uit den Hemel vliet,
En zuivert ons gemoed van al dat wereld hiet;
Gy die een zondig mensch de zinnen kont verlichten,
Stort Geest in myn gemoed, en keest in myn gedichten:
Gy, maakt dit killig hert en dorre tong bequaem,
Te melden uwen lof, te roemen uwen Naam,

EEn Engel, afgedaalt door onbekende wegen,
Quam naer het Joodsche land ten lesten afgezegen,
Quam tot een jonge Maegd, den Hemel toe bereid,
En heeft haar over luid zyn boodschap aan gezeid.
Vriendinne, weest gegroet, u is des Heeren zegen,
U is zyn ryke gunst en eeuwig Heil verkregen;
Want onder al het volk dat naem van Vrouwen draegt,
Zyt gy, O reine blom! die Gode meest behaagt.
Gy zult een wonder Heil aan alle menschen geven,
Die eertyds zyn geweest, die noch op aarden leven,
Of namaals staan te zyn hier in het aardsche dal,
Gy zyt voor alle ding den Heere lief getal.

Met

Met dat de jonge Maegd den Engel hoorde spreeken,
Soo is haer eerste verw, haer schoone blos geweken;
Haer bloed is wech gerukt, tot aan haar innig hert:
Soo dat haer roode Mond gelyk een lely werd.
Sy wist niet wie 'er sprak, of wat hy wilde zeggen,
Sy gaet het gantsche stuk vry nader overleggen,
En t' wyl zy staat en weegt des Hemels diep beleid,
Soo heeft de Jongeling haar weder dit gezeid:
Legt af den kouden angst daer med' gy zyt bevangen,
En geeft een eersten glants aen u verbleikte wangen,
Gy zyt het, waerde Maegd, die van den Geest vervult,
Het edel Vrouwen Zaad ter wereld brengen zult.
Gy staat bevrucht te zyn en zult een zoone baren,
Belooft aan Godes Volk nu menig hondert jaren:
Gy zult een wonder Kind haest brengen aen den dag,
Vry meerder als een Vorst op aerden wezen mag.
Dit zult gy waerde Maegd, den naem van Jesus geven,
Die is hem over lang van Gode toe geschreven,
Hy zal een Koning zyn van Jacobs edel zaat,
Een Koning zonder tyd, een Koning zonder maat.
Hy zal den hoogen roem van Godes Zoone dragen,
Soo dat van zynen lof het aardryk zal gewagen.
Doch hoort hoe datje zult tot Moeder zyn gemaakt,
Schoon dat 'er noit een Man u leger heeft genaakt;
Des Heeren wonder kracht, de keest van alle zaken,
Die zal van heden af u Maegdom vruchtbaar maken?
Het leven aller ding, de dooder van den dood,
Sal door een stil geheim u zygen in den schoot,
En zuigen uwe borst. Wat kan 'er niet geschieden,
Als God wil eenig ding uit volle macht gebieden?
Geen schepzel in het land of 't hoort des Heeren stem,
En aller dingen aerd moet buigen onder hem.
De Jongeling besloot, en is van daar getoogen,
En met een snellen zwier ten Hemel op gevloogen,
Syn woord komt tot de daed. Siet daer een teere Maegd,
Die in haer reinen schoot den grooten Herder draagt.
Wat hoort men van de vrugt: wat hoort men grootedingen:
Een ongebooren Kind dat wort gevoelt te springen!

Dat

Dat groet hem, eer het was, dat is in hem verblyd;
Vermids door hem verſchynt de lang verwachte tyd.
Het was den droefſten dag, daar van de menſchen weten;
Als Adam van het fruit in Eden had gegeten
Het was den blydſten dag als Chriſtus needer quam,
En uit een waare Maagd zyn vleeſch en voedzel nam;
Het Kind, het wonder Kind, in doeken op gewonden,
Word in een ſlechten Stal van Herders uitgevonden;

Door Herders eerſt begroet, te midden in der nacht;
Eer dat 'er eenig menſch aan dezen Herder dacht.
De Wyze niet te min, een verre weg gekomen,
Die hebben in de lucht een ſterre waar genomen,
Een ſterre die hun eerſt de goede tyding zeid,
En die hun tot den ſtal als met 'er hand geleid.
Wat moet dit kleine Kind een groote Koning wezen,
Om wien een nieuwe ſterr' is aan de lucht gerezen?
Wat is het voor een Prins, die ons den Hemel zent?
Om wien een licht verſchynt, by niemand oit bekend?
Waar is zyn aanbegin van onbegreepe jaren?
Dat was al eer de zon, en eer de ſterre waren.

Hoe verr' is 't boven ons, en onzen zwakken aard,
Dat lang in wezen was eer dat het was gebaart!
De Geesten zyn verbaast, de Wereld is verwondert,
Hy weent hier als een Kind die in den Hemel dondert;
Hy geeft een droeve stem, gelyk als Moses plag,
Doen hy als vondeling onzeent den oever lag.
Hy die uit bange schrik den leger dede beven,
Als God aan Israël zyn Wetten dede geven:
Hy die des Hemels Throon als met een spanne mat,
Is by een teere Maagd in haren schoot gevat.
De Schepper van de ziel, de Vader van de geesten,
Die ligt hier by het vee, en onder dommie beesten.
En die aan Abrams zaad den Hemel schenken zal,
Die slaapt hier in een kribb', en in een rauwe stal:
Hy die ons vryheid geeft, die leid hier vast gebonden,
Hy die het al vervult, in doeken op gewonden:
Hy die het al bezit, ook dat oit oog en zag,
En vind niet een vertrek daar in hy rusten mag.
Het is van ouden tyd een wonder stuk bevonden,
Dat gantsch de wereld hangt als zonder vaste gronden,
En dat het grouzaam diep, de zon en bleeke maan,
Gedurig haren loop als op een regel gaan:
Maar dat en kan voortaan by niemand zeldzaam hieten,
(Schoon wy uit dit beleid vermaak en troost genieten)
Al wat ons wonder scheen, en is geen wonder meer.
Een Mensch baart haren God, een Maget haren Heer.
O Groot en diep geheim! O noit begrepen zaken!
Die geen vernuftig brein door reden kan genaken.
Men spreekt alsdoor eenwolk mensprekt'erduistervan
Vermids geen menschen hert de gronden peilen kan:
Kom ziet dit wonder stuk, al die op aarden leven,
Al die met reinen Geest tot Gode werd gedreven;
Kom ziet dit wonder aan, en dat met rype zin.
Kom ziet, het minste deel dat heeft een wonder in:
Een Maagd die vruchtbaar is, een Moeder noit beslapen,
Een Maagd die Moeder is van die haar heeft geschapen;
Een Kind wiens hooge macht tot aan den Hemel raakt,
En dat ook even zelfs zyn Moeder heeft gemaakt?

Een

Een Moeder die haar kind heeft dikmaal aan gebeden,
Eer zy het oit ontfing in haare teere leden;
Een kind dat grooter is, als oit de grootſte Man,
Te vooren is geweeſt of immer wezen kan.
Komt ziet de Maget aan, die nu zal Moeder hieten,
Om dat uit haren ſchoot des Hemels ſchatten vlieten:
Komt ziet de Moeder aan, en wat haar is geſchiet,
De vrucht, by haar gebaart en let haar Maagdom niet.
O Moeder weeſt gegroet! door u is ons gebooren,
Hy die voor alle tyd voor Heiland is gekooren,
Voor Heiland is verwagt. O Noit bevlekte Maagd!
Die Gode zwanger zyt, en zonder ſchande draagt.
't Is vry een wonder ſtuk, en boven alle reden,
Dat gy had binnen u des Heeren teere leden;
Doch dat is 't echter niet dat u gelukkig maakt,
Maar dat gy zynen Geeſt hebt in den Geeſt geſmaakt,
Gy droegt hem onder 't hert, die vreugd is u verkregen,
Gy droegt hem in het hert, dat is u meerder zegen.
Gy droegt hem als een menſch maar kend'hem als een God
Het leſte, waarde Maagd, dat is u beſte lot.
O Moeder weeſt verblyd, u Vrucht zal nimmer ſterven,
U Vrucht zal aan het Volk het eeuwig heil verwerven,
En God een Offer zyn, O Moeder weeſt gegroet,
Die wat ons voeden kan, aan uwen boezem voet.
Men heeft geen jonge Maagd ter wereld oit vernomen,
Die op een beter voet tot baren is gekomen,
Men weet geen jonge Vrou die banger heeft gezucht,
En ſlimmer is berooft van haar geminde Vrucht.
O Dag! O grooten dag! doen God is menſch gebooren,
Doen God ons weder gaf dat eertyds was verlooren,
Dat eertyds was vermiſt. O Dag! O grooten dag!
Dien Iſaac heeft gezien, ook doen hy niet en zag.
U gunſte, lieve God! die zal by ons volherden,
Vermids zyn eeuwig Woord is heden Vleeſch gewerden:
De Mensheid is volmaakt door uwe rechter hand,
De Godheid niet te min die blyft in hare ſtand.
De menſch werd boven al, de menſch die werd verheven,
Om dat het eeuwig Woord niet hoog en is gebleven;

De menſch die werd verhoogt tot vry en beter ſtaat,
Te vooren Adams volk, en nu des Heeren zaad.
God heeft den menſch gemaakt en na zyn evenbeelde,
Wanneer hy door het Woord de gantſche wereld teelde:
Maar nu is 't dat de menſch een meerder gunſte ſmaakt;
Want God word even zelfs dat hy eens heeft gemaakt.
De dwaling is voorby, de leugen weg genomen,
De klaarheid ons vertoont, de waarheid in gekomen,
De nacht die is voorgaan, het ligt ſchynt over al,
De menſch is vry gemaakt voor eeuwig ongeval.
Hy, die geen lichaam had, ontfangt ons zwakke leden,
Hy, Die nu Menſche word, is God van eeuwigheden,
Die niet en word gezien, niet aan en word getaſt,
Die is nu aan het vleeſch en aan het lichaam vaſt.
De dood die is gedood, om dat het eeuwig leven
De menſche is gejont, en in den Zoon gegeven,
De reden van den menſch die ſtaat op heden ſtil,
Nu God, gelyk een menſch, by menſchen woonen wil.
ô Wonder! Godes Zoon te hebben tot een Broeder,
En tot een vaſten trooſt, en tot een waren Hoeder,
En tot een trouwen Vriend, ja tot een echte Man,
Zoo dat de bleeke dood hier tegen niet en kan.
ô, 's Hemels diep geheim! ô Schat van eeuwigheden!
Die noit en is gevat door gronden van de reden:
ô Hoogſten ziele-trooſt ô diepſte herten wenſch!
God in het vleeſch gezien. als Zoone van den menſch.
Den achſten dag verſcheen, men ging het Kind beſnyden,
En ſchoon al is 't rein, het moet de pyne lyden:
En of het noit den geeſt tot heerſchen heeft geneigt,
Noch word het des betigt, en met 'er dood gedreigt!
Noch word de wreede Vorſt met yver zugt bewoogen,
En voelt door zoeten angſt zyn herſſens om getoogen,
Hy meint dat hem het Ryk in twyffel word geſtelt,
Indien hy niet en dood den nieu geboore Helt.
Daar word de Kinder-moord in haaſten aan gevangen,
Daar zag men al het volk met tranen op de wangen;
Daar word de Moeders bang tot in haar diepſte ziel,
Om dat haar kleine Jeugd het zwaard ten proye viel.

Daar

Daar komt een machtig heir ter poorten in gevallen,
En zend in grooten haast zyn wachten op de wallen:
Zyn ruiters in de ſtad. Siet daar een droeven tyd;
Geen Moeder is geruſt, geen Kind en is bevryd.

Hier wil een jonge Vrou het ſtuk met bidden rechten,
Daar woed een harder aard en ſtelt haar om te vechten.
En ginder is 'er een die bied de ruiters geld,
En acht dit beter vond als datze vinnig ſcheld;
Maar efter zonder baat Hier komt 'er een getreden,
Die dekt haar teer gewas, en bied haar eigen leden,
En ginder leid 'er een en kuſt haar doode vrucht,
En neigt haar met den mond ontrent zyn leſte zucht.
Een ander, gantſch verſchrikt van dit verdrietig ſtropen,
Is met een ſnelle vlucht ter poorten uit geloopen,
En gaf haar in het wou l; en ſchoon zy by ſter vreeſt,
Zy vind gedweeger aard, ook by een vinnig beeſt.
Maar Rachel gantſch ontzet om dit ellendig moorden,
Valt op den Koning uit met ongebonden woorden?
Zy wil geen leven meer, zy wenſcht te zyn gedood,
Zy toont een aardig Kind vermoord in haren ſchoot.

O Tyger! zeid het Wyf, mocht ik ontrent u komen,
U ware voor gewis het leven af genomen;
Geen tand en zou voor u, geen nagel zyn gespaard,
Ik sprong u in het licht, ik vloog u in den baard,
Ik viel u op het lyf, ik scheurd' u bolle wangen,
Ik bleef in u gezicht met al de vingers hangen,
Ik deede wat ik mocht, tot wraak van onze smert,
En zoo ik maar en kon ik beet u in het hert.
Wat heeft myn kindgedaan; een vreugd' vanallemenschen,
Het schoonste dat ik weet, of dat men konde wenschen;
Eilaas! 't onnoozel lam dat gaf een zoeten lag,
Juist doen het op het zwaard, en op den moorder zag;
Ik was 'er in verheugt, en hadde moed gekregen,
My docht het zoet gelaat dat zou den beul bewegen,
Maar neen, het was gemist, myn hoop was enkel waan,
Ach! eer dat ik zag op. zoo was de steek gedaan;
Daar legje nu vermoord, myn troost, myn uitverkooren.
Ach; waart gy noit geweest, of waar ik noit gebooren:
Daar legje nu verrast, en in het bloed gesmoort,
Myn zoet. myn eenig schaap, daar legje nu vermoort;
Daar leg je zonder stem, u bloet vloeit op de straten,
En ik, ellendig Wyf, ben eenig hier gelaten.
Wat kan ik anders doen als op myn borsten slaen?
Maar niemant, hoe ik zucht, en trekt zig myner aan.
Ach? waarom is het zwaart niet dieper in gesteken?
Zoo had 't van gelyk myn herte mogen breken,
Zoo had 't, nevens u, myn leven uitgestort,
En met den eigen steek myn bange pyn gekort.
Nu moet ik alle tyd, nu moet ik eeuwig treuren,
Om dat ik even zelfs dit hebbe zien gebeuren:
Al mochte nu myn tyd tot hondert jaren gaan,
Nog zal het droef gezicht in my verzegelt staan:
Dies ben ik gantsch bedacht (moest ik eens weder baren)
Dat ik, vermits het leet my heden weder varen,
Dat ik een bloedig kind zou brengen aan den dag,
En even zoo gestelt gelyk ik heden zag.
O Bloed hond, wie je zyt? ik houd 't voor een wonder,
Dat God niet af en komt, of zend een fellen donder.

Of

Of dat het aardryk zelfs den mond niet open doet.
En flokt u booswicht op, tot in den helschen gloet.
Ellendig Bethlehem? ach? had ik noit gedragen;
Soo had ik niet gesmaakt van uwe zware plagen.
O Sions lieve Jeugd? blyft liever ongepaart;
Ons Vorst en is niet waard dat iemand kinders baart:
Wat valt den Koning in, zyn ongetoomde benden,
Wat gaat den moorder aan, zyn rakkers hier te zenden?
Wat heeft de dweepery hem in den kop geprent?
Wat vreest hy voor een Kind dat geen bedrog en kent?
Ach? die zoo wyd gebied, dien alle menschen vieren,
En kan zyn wreden aart, zyn herte niet bestieren?
Syn eerzucht voert hem weg, en maakt hem dus verbaast.
Soo dat hy zonder slot, en gantsch uitzinnig raast,
Maar 't is om niet gewoelt, het Kind is weech genomen,
Dat hem de vreeze maakt, hy kan het niet bekomen,
Het is van hier verreist, het is in Godes hand,
En 't heeft tot zyn verblyf het vet Ægypten land;
En 't zal eens Koning zyn, een Konig aller Volken,
En plegen hooge macht tot boven in de wolken:
Dan zal Herodes zelfs als schuldig moeten staan,
En lyden daar de straf, van dat hier is gedaan.
Maar gy, O kleine Jeugd! die heden zyt gestorven,
Hebt in dit Heilig Kind een eeuwig Heil verworven:
Dat van ouds voorzeid, en moest alzoo geschien,
Men moest dit bloedig werk in onze vlekken zien.
Het treurig Bethlehem, en Rachel moeste klagen,
En, om Herodes waan zoo wreeden mooord verdragen:
En ziet, nu is de tyd tot dezer stond vervult,
Wel laat ons dit geweld dan lyden met gedult,
Noit mensch en was 't quaat, iet quaats te moeten lyden,
Maar quaad is 't quaad te doen, dat nodig is te myden
Ach? ons is nu ter tyd het lyden op geleid,
Soo dient dan onze geest daar toe te zyn bereid:
Dat van den Hemel komt moet ieder leeren dragen:
Wat Gode wel bevalt dat moet den mensch behagen:
Het is tot alle vleesch van alle tyd gezeid:
Wie sterft die werd gerukt, wie gaat die word geleid.

Gy zyt, ô kleine Jeugd! des Heeren bloed getuigen,
En zult een Hemels nat uit zyne volheid zuigen,
Gy hebt tot uwen loon het eeuwig Paradys,
En word aldaar gevoed met ongemeene ſpys:
Maar wy, ellendig volk, wy zyn verlaten Moeders,
Ons Koning is een beul wy zweven zonder hoeders,
Wy leven in de dood en in geſtage pyn,
ô Jeſu! Godes Zoon, wilt ons genadig zyn:
De tyd doet haren loop Herodes is geſtorven,
En heeft een duiſter graf voor zyn paleis verworven;
Hy blies in bangheid uit, zyn ongeruſte geeſt,
De dood die doet hem aan dat hy van Jeſus vreeſt;
Een ander kreeg het Ryk. Dit konde Joſeph weten,
Al is hy met de Maagd in Rama niet gezeten:
Hy trekt uit Pharos Ryk, en komt te Nazareth,
En heeft op Gods bevel zyn wooning daar gezet.
Het Kind dat zyn beroep nu aan begon te bieden,
Begaf hem van der Jeugd ontrent de wyſte lieden;
Daar is 't dat het ſpreekt en grooten dingen leert,
Soo dat geheel het volk tot hem de zinnen keert.
Hy, wiens gezicht alleen de Cherubynen wenſchen,
Word even ſtaag gezien ontrent de zwakke menſchen:
Hy is des werelds Heil en ware Mediçyn,
Men vind hem even ſtaag daar zieke Lieden zyn.
Wel op nu, logge ziel, laat ons wat hooger zweven,
Laat ons den Heiland zien in zyn gezegent leven:
't Is niet als enkel goed, ook van der jongheid aan,
Wat door hem is geſchied. en van hem is gedaan.
Hy nam de gronden weg van allerlei gebreken:
Een doove kreeg gehoor, een ſtomme leerde ſpreken,
Een blinde werd verligt, en was 'er iemand mank,
Die ging, op zyn bevel, en kreeg een vaſten gank.
En waar door helſche magt de bange lieden zugten,
Daar moet het vuil geſpook, en al de nikkers vlugten:
En waar hy ſlechts een hand aan iemant komt te ſlaan,
Daar jaagt hy uit het brein de vlagen van de Maan.
Niet een zoo vreemden quaal, die niet en wert verdreven,
De kraeke zyn gezond, de doode menſchen leven,

Het

Het lichaam nu ontzielt, en in het graf geſtrekt,
Dat word door hem alleen met woorden op gewekt,
Wanneer het hem gevalt, het zyn hem lichte zaken,
Van water uit de beek een hupzen wyn te maken:
En menig duizend man, door weinig brood geſpyſt,
Geeft oorzaak dat het volk den Grooten Schepper pryſt.
Hy weet den hollen ſtroom, hy weet de felle winden,
Hy weet de gramme zee met woorden in te binden,
Hy breidelt haar geweid, hy toomt het grouzaam diep,
En houd 't in den band, dat hy te vooren ſchiep.
Maar ſchoon hy veel genaakt ontrent de zwakkemenſche,
Die uit een bang gemoed gezonde leden wenſche,
Noch heeld' hy boven al de qualen van den geeſt,
En voed door zynen trooſt de droeve ziele meeſt.
Syn leere die betuigt van waer hy is geſprooten,
En wat hy van den Heer voor gaven heeft genooten.
Het zy dat hy begint, of wel zyn rede ſluit,
Hy wyſt zyn oorzaak aan, en drukt den Hemel uit.
Hy leert, met zachten geeſt een harden aart verſchoonen
Syn vyand gunſte doen; zyn haters liefde toonen:
Indien men werd vervolgt, te leven in geduld,
Indien men werd gedood, te lyden zonder ſchuld;
Door zucht van felle wraak noit aan te zyn gedreven,
Geen quaat om quaat te doen, of quaat voor quaat tegeven
God bidden als het volk met volle monde ſchelt,
En dien ook gunſtig zyn van wie men is gequelt:
Te dekken zynen diſch, niet voor de ryke lieden,
Maar hun, die noit haar gunſt u weder konnen bieden,
Te zoeken by den Heer, een onbegrepen ſchat,
Die noit geen roeſt verdorf, en noit geen mott' en at,
Zich met geen aardſche zorg in zyn gemoed te quellen,
Maar zyn benaude ziel in God geruſt te ſtellen,
Te waken even ſtaag hier in het aardſche dal,
Tot God te zyner tyd eens ruſte geven zal:
Het lid dat hinder doet in haaſten af te ſnyden.
Dat is geen lief gebrek in onzen geeſt te lyden;
Zyn licht te laten zien gelyk een zonneſchyn,
En alle vlyt te doen, om God gelyk te zyn.

Hy leert dat echte trouw moeſt vaſt en zeker blyven,
Ook dat men met het oog kan overſpel bedryven:
Dat treuren zalig is, en droefheid vreugde baart,
En dat een reine ziel na haren Schepper aard,
Dat zelden, die in bloed of rykdom is verheven,
Het Ryk dat eeuwig duurt van Gode werd gegeven,
Dat een die in het vleeſch zyn volle luſte ziet,
Schier noit na dezen tyd de ware vreugd geniet.
Dat God dient in den Geeſt te werden aan gebeden,
Niet juiſt op deze plaats, of op gezette ſteden.
Dat God ons hairen telt, ons droeve ſmerten ziet,
Dat God van boven zend al wat de menſch geſchiet.
Dat God te zyner tyd de dooden zal verwekken,
En uit de woeſte zee, en uit 'er aarden trekken:
En dat 'er is een plaats daar niemant noit en trouwt,
En daar men evenwel geſtage bruiloft houd.
Doch ſchoon het zuiver Lam is goedig zonder ende,
Noch is gelykewel zyn leven maar ellende,
Van zyn beginzel af tot aan zyn leſten dag,
Genoot hy noit geval, dat blydſchap heten mag.
Ontrent zyn eerſte Jeugd quam hem de duivel tergen,
En door een ſlim bedrog verkeerde ranken vergen;
Maar of hy ſchoon verwon den Prince van der nacht,
Straks werd hem nieuw verdriet by menſchen aangebracht.
Siet hoe op hem geſtaag de felle tongen ſchieten,
Hy moet een laſteraar, hy moet verleider hieten;
Hy word veel aan gezien als buiten zyn verſtand,
Of die met nieuwe leer beroerd' het Joodſche land.
Men vond 'er even ſtaag die hem noch harder quelden,
En voor een regten vraat, of voor een zuiper ſchelden;
Ja ziet, men vond het volk zoo buiten ſpoor geleid,
Dat Godes eigen Zoon een duivel word gezeid,
In "t korte waar, het oog van iemant word geſlagen,
Daar moet hy bitter leed; en zware laſten dragen;
Dorſt kommer, hongers nood, en allerlei verdriet;
En wat men voor gequel hier op der aarden ziet.
Noch is het niet genoeg: De Vuile laſter-monden,
Die wenſchen boven al hem vaſt te zien gebonden;

Sy

Sy plegen onder een gedurig boozen raad,
En komen op het leſt van woorden tot de daad.
Hy was in zeker Hof, waar digte boomen groeiden,
En daar, gelyk een ſtroom, zyn bange traanen vloeiden:
Het duiſter van het loof dat paſt een droeve ziel,
Op dat zy haren druk te beter onderhiel
Na dat hy zyn gebed met droefheid heeft geſproken,
En dat het bloedig zweet is kragtig uit gebrooken,
Zoo komt daar Judas aan, en door een loozen vond,
Begroet hy zynen Heer, en kuſt hem aan den mond.
Maar t'wyl hy bezig is ontrent zyn reine wangen,
Zoo werd dien eigen ſtond, des werelds heil gevangen,
Geknevelt, weg gerukt, en even met geweld,
Al eer de zonne ryſt, den Prieſter voor geſtelt.
Daar gaat 't zeldzaam toe men hoort 'er veel getuigen,
Die na de Rechters wil, haar looze reden buigen;
Daar draagt hem Godes Zoon, Juiſt op dien eigen voet,
Gelyk een tanger ſchaap ontrent den Scheerder doet.
Maar, ziet God even hier zyn wonders openbaren!
Want als de booze geeft, tot Judas in gevaren,
Hem tot verraad bewoog, zoo dat zyn dwaze ziel,
Van haren Schepper week, en tot den duivel viel.
Doen brak dit eigen werk de liſten van der ſlangen,
De gryper werd gevat, de vanger is gevangen:
Hy, die een ziele meind te brengen in het net,
Heeft al wat zielen heeft in beter ſtand gezet.
De vyand van den menſch, de Geeſten van der hellen,
Genegen uit 'er aard om ons te mogen quellen,
Die baanden als den wech, en leggen als den grond,
Waar door het zondig volk den hoogſten zegen vond.
Hier op Vlugt zyn gevolg De Herder is geſlagen,
De kudde werd verſtrooit. In alle ſtuure vlagen,
Tyd vriendſchap op de vlucht. Het werd 'er duiſter nacht.
Daar voorſpoed, daar geluk, niet als te vooren lacht.
Geen menſch is by den Heer van die hem eerſt beminden,
Zyn eigen maagſchap zelfs en is 'er niet te vinden,
Wie komt hem tot behulp? Eilaas! men vind 'er geen,
Hy treed in dit gevaar de bange pers alleen,

De

De lieve Jongeling, vervult met hoogen zegen,
Die in des Heeren schoot zoo dikmaal had gelegen,
Treed zynen Meester na, doch met een tragen voet,
Gelyk het veeltyds gaat wanneer men lyden moet.
En Cephas, die alleen niet schynt te wille beven,
Schoon hem de zwarte nacht, en al de nikkers dreven,
Die komt van achter aan, en doet hem als gelei,
Maar laat, uit enkel vrees, een ruimte tusschen bei,
De reste was gegaan. De schaar door hem genezen,
En is niet meer beluft by hem te mogen wezen.
Eylaas! hy staat alleen, en vind niet eenen vrient,
En daar is niet een mensch die hem tot voorsprak dient.
Het recht gaat buiten recht en tegen alle reden.
De waarheid lyd geweld, en Onschuld word bestreden,
En Eenvoud word beschimt. De slaven zonder eer,
Die trotzen haren God, en aller dingen Heer,
De rakkers, schendig volk, en schuim van alle boeven,
Bestaan uit enkel spot, zyn hoogen Geest te proeven;
Zy blinden hem het oog, en met een slim bedryf,
Zoo slaat het vuil gespuis op zyn gezegent lyf,
En straks, op ieder slag zoo gaat 'er iemant vragen,
Wie dat hem heeft geraakt, of met een vuist geslagen;
't Is over al geweld. Een Overpriesters knecht,
Pleegt moed wil over hem, te midden in het recht.
Maar niet alleen het rot van deze rouwe gasten.
Is beezig Godes Zoon in smaadheid aan te tasten:
Pilatus, 'zoo het scheen, af keerig van de wraak,
Sond hem den koning toe, alleen tot zyn vermaak.
Daar word het Lam bespot, en wederom gezonden,
Maar zuiver niet te-min en buiten schuld bevonden:
Dies keert hy daar hy was, gekleed in wit gewaat,
En toont ook even zoo een onbevlekten staat.
Maar wat is van het volk? hy die een wyl geleden,
Quam in de blyde stad, gelyk een Vorst, gereden,
Een Vorst, een deftig Held, die van den vyand komt,
En door het gantsche land verwinner werd genoemt,
Die acht men nu ter tyd onwaard te mogen leven,
Die werd nu van den beul met slagen aan gedreven,

Die

Die werd nu door het kruis ellendig onderdrukt,
En tot een wreede dood met schande weg gerukt,
Hy die wel eer verzelt met hondert duyzend menschen;
Hoort zich aan alle kant geluk en zegen wenschen,
Die gaat nu zonder hulp, bespot, gestraamt, bebloet,
Met toeroep, dat hy fluks als booswicht hangen moet.
Hy, voor wien al het volk haar kleders on langs spreiden,
En op het lastbaar dier, of op de wegen leiden,
Ziet nu zyn kleed gedeilt, en door het wreede rot,
Gehangen aan den steen, gewonnen door het lot.
Hy, die men voor een tyd als Koning wilde kroonen,
Om zyn verheven Geest, de deugd te mogen loonen,
Dien perst men nu een krans van doornen in het hooft,
En doet hem moorders pyn, die noit en heeft gerooft:
Daar is geen deel te zien van al zyn gantsche leden,
Daar, met bescheiden pyn, niet op en word gestreden:
Syn hooft gebuilt, door-boort, geslagen met een riet,
Zoo dat aan alle kant het bloed daar henen schiet.
Zyn rugge door geploegt met diep gestremde wonden,
Zyn mond vol enkel gal, zyn oogen toegebonden,
Zyn wangen vuil begaat, zyn handen vast geboeit,
Zyn ooren door geroep en leugen taal vermoeit:
Zyn hair door bloedig zweet in eenen klomp gebakken,
Zyn hals, te zeer bezwaart, doet hem ter neder zakken:
Zyn geest in diepen angst, vry meer als eenig Man
Voor dezen heeft gevoelt, of immer lyden kan.
Ontwaakt hier, myn gemoed, en zet eens uit de zinnen,
Al wat het ydel vleesch op aarden kan beminnen,
Verzamelt u vernuft, u brein, en gantsche kracht,
En al wat binnen u den grooter Herder wacht;
Laat hier u diepste merg met aandacht over werken,
Om, na den rechten eisch dit schouspel aan te merken;
Ziet uwen Schepper aan, en wat hy voor u lyd,
En legt het aan u hert, en dat voor alle tyd,
O Menschlaanziet den Mensch. Hy staathiervastgebonden.
Die ons uit liefde slaakt de banden van de zonden;
Hy staat hier gantsch mismaakt; hy staat geheel bevlekt,
Die Gode wel behaagt, en onze schanden dekt.

O Mensch!

6 Menſch! aan ziet den Menſch, Hy ſtaat met naakte leden,
Die ons uit gunſte ſchenkt een kleed van eeuwigheden;
Hy ſtaat hier overſtort met druk en ongeval,
Die eens te rechter tyd ons Trooſter wezen zal.
O Menſch! aanziet den Menſch. Dieeenszal Rechterwezen,
Als al wat menſch geleek zal komen op gerezen,
Die is hier voor het recht, maar tegen recht geſtelt;
En lyd dat over hem een vonnis word gevelt.
O Menſch! aanziet den Menſch. die uitzyn throongekomen
Ten goede van den menſch het vleeſch heeft aangenomen,
Gevoelt ons zwakken aard, maar leid hem weder af,
En word gelyk een Menſch gedooken in het graf.
O Menſch! aanziet den Menſch. aanzietmetdroeverherten,
De Man vol enkel leed, den Man van alle ſmerten:
Ey! denkt eens wat een brand de zonde wezen moet,
Die niet en word beluſt als in des Heeren bloed.
Maar Chriſtus gaat ter dood, en moet zyn kruice dragen,
En mids hem 't lyf bezwykt, zoo krygt hy felle ſlagen,
Hy is door al het leed tot aan de dood gebracht,
En noch werd hy geplaagt om zyn vervallen kracht.
Hoe dikmaal heeft de Geeſt, een langen tyd voor dezen,
De menſchen. Godes wil, in beelden aan gewezen?
Hoe dikmaal is het Lam als in een ſchim gezien,
Eer God in ware daad de zake liet geſchien.
De Zoon aan Abraham ten leſten noch gebooren,
In wien God aan het volk den zegen had gezwooren,
Die ging eens op den berg en droeg het offer-hout,
Hem tot zyn dood bereid, en op het lyf geſtout.
Maar 'hier komt nu ter tyd de ware Zoon getreden,
En torſt het droevig hout. op zyn vermoeide leden;
Hier is nu Iſaak als in den leſten nood,
Hier treed hy na den berg, om daar te zyn gedood.
Hier is het Heilig Lam dat Paaſſchen dede ſlagten,
Hier is het Hemels-brood dat al de zielen wagten;
Hier is de ware Rotz' geſlagen met den ſtaf;
Die veerdig open brak, en zuiver water gaf,
Hier is de Druiven tros die tuſſchen twee gedragen
Was aan den ouden tyd; en aan de nieuwe dagen,

Een

Een afbeeld van de Kerk: Het was een deftig pand,
Waar aan men kennen mocht het lang Beloofde Land.
De gulle Wyngaard rank vervult met enkel zegen,
Heeft Christus afgebeeld, tot ons behoud genegen:
Hy was, van alle tyd, hy was in Godes raad,
Hy was, eer hy ons was, het Edel Vrouwen Zaad:
Die voor ging, is het volk van Abraham geſprooten,
Dat uit den Druiven Rank zyn voedzel heeft genooten,
Die na quam is de Kerk die in den vollen tyd,
Zich in de Middelaar ten hoogſten heeft verblyd,
't En is van heden niet dat Chriſtus is geboren,
God heeft hem voor den tyd als Bruidegom gekooren,
Want eer het water liep, en eer het aardryk ſtond,
Zoo was in hem geveſt een eeuwig Trou-verbond.
Maar als het vinnig rot ten leſten is gekomen,
Daar veel het ſchuldig volk het leven werd genomen,
Word hem het lyfgeveld, en aan het kruis gehecht,
Genagelt, vaſt gemaakt, en in de lucht gerecht.
Ziet daar de ware Slang die menſchen kan genezen,
Van wiens verheven beeld in Moſe werd gelezen.
Al ſchiet den ouden draak in ons zyn helſch fenyn.
Hier is het tegen-gif en ware mediçyn.
Ziet daar het zuiver Lam, een beeke vol genade,
Ziet daar het hoogſte goed gerekent by de quade,
Ziet 't Hemels ſchoonſte Licht van alle glants berooft:
Ziet hier is nu geſchied dat noit en is gelooft:
Ach! wat een helſch bedryf! men gaat daar henen ſtellen;
Twee moorders grouzaam volk, als hem tot med'gezellen
Daar hangt hy tuſſchen bei, daar lyd het zuiver Lam,
Dat ons tot enkel vreugd hier in de wereld quam,
Hy die noit overlaſt aan iemant heeft bedreven,
Maar leide voor het volk de gronden van het leven,
Des Heeren zoetſte vreugd, zyn onbegrepen Woord,
Dat word hier, by gevolg, betigt van wreede moord.
Maar ſchoon hy is gedoemt, en aan het hout gehangen,
Hy nam des niet-te min de vangenis gevangen,
En ſchoon een wreden beul hem in de leden ſtak,
Noch was 't dat hy de macht van hel en duivel brak;

Al

Al leet hy voor den mens 't en heeft hem niet verdrooten,
Want hy vergoot zyn bloet voor die zyn bloed vergooten,
Hy bad wanneer hy leed, en bad ook voor het rot;
Dat in het lyden zelfs, zyn lyden heeft bespot,
God is bespout, beschimpt, gemartelt van de slagen,
De Godheid evenwel en heeft geen leed gedragen,
Die stond een weinig stil, maar hield haar eerste kracht;
En heeft haar opgewekt en in het licht gebracht,
't Is waar, dat hy, bedroeft en angstig boven maten,
Riep tot den Vader uit, *Waarom ben ik verlaten?*
Hy droeg den eigen stond, in zyn benaauwt gepeis;
De boosheid van den mens, de zwakheid van het vleis;
Maar keert doch eens het oir tot zyn verheven reden:
Gy zult benevens my het Paradys betreden,
Noch heden even zelfs, en deezen eigen dag;
En zeg of eenig Vorst het woord bereiken mag;
Waar heeft 'er oit een mensch op deze wys gesproken?
De duivels in getoomt, den afgrond opgebroken;
Waar heeft 'er oit een Prins zoo hoogen daad bestaan,
En aan een moorder zelfs den Hemel op gedaan?
God heeft in dit beleid de menschen willen toonen,
Dat hy, uit enkel gunst, de zonden wil verschoonen,
Dat hy, uit eigen aard, geen zondaar oit en haat;
Of in zyn droef bederf, of in den dood en laat.
Wel aan dan, zondig mensch, komt vaardig aan getreden,
Kom ziet hier Godes Zoon met uitgestrekte leden,
Kom ziet hier uwen God, die voor uw zonden sterf,
Die u den Hemel schenkt, en eeuwig heil verwerf.
Al wat hy als een Mensch op aarden heeft geleden,
Dat wil hy aan den mensch in volle maat besteden:
Godt is met ons verzoent, men word het hier gewaar,
Hy gunt den Hemel zelfs, ook aan een moordenaar.
Geen mensch en wort voortaan door offer van de rammen,
Geen zonden voor den Heer gezuivert door de vlammen,
Daar is een ander vier, en vry een reinder bloed,
Dat aan het zondig volk den Hemel open doet.
De Priester is het Woord, zyn Lichaam d'Offerhande,
Daar op, te zyner tyd, des Heeren toorne brende

Den

Den autaar is het kruis, zyn vleesch het offer werk,
Waar door hem God verzoent met zyn geminde Kerk.
Pilatus even zelfs die kan het ons betuigen,
Dat onder zyne macht de grootste machten buigen,
Hy gaf aen al het volk een klaar en vast bescheid,
Dat Christus waerdig is een Vorst te zyn gezeid.
God heeft het zoo gewilt en aen de Vorst geboden,
Dat hy den Heere schreef een Koning van de Joden;
En schoon hy word verzocht hier anders in te gaen,
Noch bleef hy vast gezet, en liet het op schrift staen.
Gods Zoon heeft onder dies den lesten snik gegeven,
En blies den aessem uit van dit ellendig leven:
Men zag tot in den dood de kracht van zyn gedult,
En dit besloot het werk: *Nu is het al vervult.*
Maar als des Heeren Geest zyn vryheid had verworven,
Soo bleek het met 'er daed wie dat 'er was gestorven:
Het schynt dat alle ding, dat ieder schepzel zucht,
En tegen zynen loop en uit de plaatze vlucht.
De groote wereld kloot die word geheel bewoogen,
Het licht, aen alle kant met duister over toogen,
De zonne trekt haer in, en toont geen stralen meer,
Om niet te moeten zien de dood van zynen Heer:
De steenen zyn beroert, de felle rotzen splyten,
Het schynt dat zy den mensch zyn harden aerd verwyten,
En, dat te geener tyd voor dezen is gebeurt,
De tempel word ontzet, en zynen voorhang scheurt:
De graven even zelfs, daer in de dooden lagen,
En konden, als het bleek, den grouwel niet verdragen,
Zy doen haer kamers op, en brengen aen den dag;
Den aard van beter volk, dat in het duister lag.
Wat mocht de zwarte poel, wat hel of duivel peizen,
Als hy de dooden zag uit hare wooning reizen?
Als hy, van een die sterft, vernam een hooger macht,
Als oit een levend' mensch in wezen heeft gebracht?
Gewis het nietig stof op dezen tyd verrezen,
Dat heeft zyn hooge macht ten vollen aen gewezen,
Dat heeft genoeg betuigt, en openbaer gezeid,
Dat hy de bleeke dood in banden heeft gelegd.

De ſchepzels al gelyk tot haren Vorſt genegen;
Die ziet men treurig zyn, die ziet men haer bewegen
Alleen de domme menſch die ſcheen te zyn verblyd;
Vermids zyn Schepper ſterft, en zyn Vertroofter lyd. (a)
Een Hopman daar ontrent, een leider van de bende,
Hoewel hy doen ter tyd den Heere niet en kende,
Word op dit vreemd gezicht geweldig omgeroert,
En met een grooten ſchrik als buiten hem gevoert:
De vrees die perſt hem af een onverwachte reden,
't Is (zeid hy) Godes Zoon die hier is overleden,
Hoe kan het anders zyn? De wereld ſtaat en drilt,
Onzeker of ze ſtaan dan of ze vallen wilt,
De Zon is wech gerukt en uit de lucht gedreven,
Onwillig aen het volk zyn licht voortaen te geven;
Dat edel ſchepzel treurt, en doet een rou kleed aen,
Vermids den Hoogen Vorſt word ſmaedheid aangedaen
De klippen zyn verbaeſt, en al de rotzen ſcheuren,
En dat noit eenig menſch op aerden zag gebeuren,
De ſteenen zyn ontzet en maken groot geſchal,
Het ſchynt dat al het land een afgrond worden zal:
Maar (dat te zwaarder angſt verwekt in onze leden)
De nacht, die ons verſchrikt, is buiten alle reden:
Daer is geen doffe maen, die tuſſchen ons gezicht,
Belet de gulde Zon van haer verſcheiden licht,
't En komt niet van den tyd, of door verdwaelde ſterren:
Dat wy te dezer ſtond den Hemel zien verwerren;
Men ziet in alle ding een ongewoonen ſtryd,
Vermids het leven ſterft, en dat de Schepper lyd:
Daer heeft noit eenig menſch den zwarten poel betreden,
Daer is noit machtig Vorſt op aerden overleden,
Wiens dood en ondergang de wereld heeft betreurt,
Gelyk voor ons gezicht op heden is gebeurt:
Soo haeſt als deze menſch is uit 'er tyd geſcheiden,
Sien wy zich alle ding tot droefheid toe bereiden,
Soo dat ons dezen grond dient vaſt te zyn geleid,
Dat God op heden ſterft, en uit de wereld ſcheid.

Doch

(a) Hy heeft de dood te niete gemaakt, en het leven in 't licht gebracht, 2 *Timoth.* 1: 10.

Doch schoon een raau zoldaet zyn herte voelt bewegen,
Noch is het Joodsche Volk den waren Herder tegen,
Den Raed gaet vreemd te werk, ja schynt al steke blind,
Schoon dat men met 'er daed de waerheid ondervind.
Maer wat een zeldzaem ding! hem word een wacht gegeven
Die alle schepzels wacht die op der aerden leven;
Doch wat vermag een wacht van tien of twintig man,
Daer al het hels gespuis niet tegen op en kan?
Schoon dat een donderslag met groote macht gedreven,
De stoutste van den hoop van angste dede beven?
Schoon dat een Engel quam gezegen uit de lucht;
En joeg, door hellen glans, de wachters op de vlucht;
Schoon dat het lichaem zelfs (nu stank gelooft te wezen)
Quam uit het duister graf geweldig op gerezen,
En schoon het menig mensch, ook op den klaren dag,
Selfs voelde met 'er hand, en met 'er oogen zag;—
Ja schoon hy met een Wolk ten Hemel op genomen,
Sit in des Hemels Throon, van waer hy is gekomen,
En dat het over al ten vollen is betuigt,
Dat onder zyne macht de Dood en Helle buigt,
Noch word 'er van den Raed aen ieder een bevoolen,
Te zeggen, dat het lyf by nachte was gestoolen:
Ô Blindheid van den mensch! die zynen Hoeder ziet,
En laet noch evenwel zyn oude ranken niet!
't Is maer een klein getal, dat God heeft uitgekooren,
Tot zyn bescheiden Volk, om niet te zyn verlooren;
't Is God, 't is God alleen die in den mensche werkt,
Dat hy des Heeren gunst, en zyn ellende merkt.
Soo gy dan middel zoekt om niet te zyn bedroogen,
Hy is de Waerheid zelfs die noit en heeft gelogen,
Zoo gy niet doolen wilt, hy is de rechte baen,
Die leert ons uit het vleesch, en na den Hemel gaen;
Soo gy de dood ontziet, hy is het eeuwig leven,
Die ons tot zeeker Heil de Vader heeft gegeven,
De Vader heeft bereid, de Vader heeft gejont;
En hem vast geteelt het eeuwig Trou verbond.
Hoe wonder, lieve God! hoe vreemd zyn uwe wegen?
Te midden in het kruis ontstaet ons hoogste zegen!

Een neder slachtig hert. een geest van zagten aard,
Is die u meest bevalt, en met den Hemel paert.
U Zoon, het zuiver Lam, die kan het ons betuigen,
Men zag hem staeg den geest in ootmoed neder buigen?
Men zag hem zonder pragt en echter niet te min;
Men zag 'er Majesteid, en glans, en luister in;
Een laeg en stil gemoed, een rein en zedig wezen,
Dat heeft in hem gewoont, en was van hem geprezen;
Al wat gemeenschap had met pracht en zotten waen,
Daer ging zyn reine ziel gedurig tegen aen.
En dezen onverlet, in zyn vernedert leven,
Zyn teikens even staeg van hooge macht gegeven:
Alwaar hy zonder eer, en als versteken lag,
Daar was het dat men glans en helle stralen zag.
Zyn Moeder was een Maagt niet achtbaar by de menschen,
Niet hoog in haar bedryf, gelyk de liede wenschen,
Zy woont bezyden af, en in een slegte vlek,
Een Engel evenwel bezoekt het klein vertrek;
Een Engel spreekt haar aan, en komt de Maget groeten,
En zeid dat haren naam de menschen vieren moeten,
En zeid dat zy in haar een kind ontfangen zal,
Wiens lof en hoogen roem zal klinken over al.
Doen hem zyn Moeder droeg men kan geen Vader wyzen,
En Joseph voelt een wrok in zyn gedagten ryzen.
Hy zag in droefheid aan dat uitverkoren pand,
En dacht om harent wilt te reizen uit het land.
Maar God belet zyn vlugt, en liet hem openbaren,
Wat aan de jonge Maagd van God is wedervaren,
En ziet! een Heilig Kind, dat in het duister lag,
Dat kent het zuiver Lam, eer het zyn Moeder zag,
Dat hiet hem wellekom, en schoon het is gebonden,
Noch heeft het evenwel een middel uit gevonden,
Om bly te mogen zyn: ô Wat een wonder ding!
Het huppelt eer het stond of oit op aarden ging,
't Is maar een slegte stal, daar in hy was gebooren,
Die plaats was evewel van hooger hand gekooren,
Daar quam een nieuwe ster, om zynent wil gemaakt,
Die, met een ryken glans, het schamel huis genaakt,

En

En leid de Wyzen daar; die brengen offerhande,
Van goud en edel kruid, gewas van haren lande;
En uit den Hemel zelfs daar quam een reine schaar,
Die maakt des Heeren wil de menschen openbaar.
Den achtsten dag verschynt, het Kind dat word besneden,
En voelt gestrenge pyn ontrent zyn teere leden,
Maar t'wyl hem dit gebeurt, zoo leert een Heilig Man,
Dat hy een zondig hert alleen besnyden kan.
Gods Zoon die werd gedoopt, en als het zou geschieden,
Soo word aan hem gedaan, gelyk aan slechte lieden,
Maar des al niet te min daar quam een helle stem,
Daar quam een reine Duif gezegen over hem.
God sprak tot al het volk schoon hem geen menschen zagen
Siet daar myn lieven Zoon, myn luft, en wel behagen,
Beschout hier, zondig volk, een Lam van reinen aart,
Terwyl een Mens hem wast heeft God hemreinverklaart.
Syn Jeugd is zonder glans; en gantsche dertig jaren,
Syn hem, als onbekend, in stilte wech gevaren.
Syn Vader scheen een Man die met den hamer wrocht,
En hy, die zyn behulp ook tot den handel brocht:
Noch kan hy lykewel, ook in zyn kindsche dagen,
De Leeraars even zelfs met reden ondervragen;
Te midden in de Kerk daar klinkt een helle stem,
En menig deftig Man verwondert over hem.
Eer hy zyn ampt begint, komt hem de duivel quellen,
En gaat hem op een berg, of op den Tempel stellen,
Als magtig over hem, maar naar een korten tyd,
Soo blyft de zwarte magt verwonnen in den stryd:
De Geesten, Godes Heir, die komen neder dalen,
Verlaten even zelfs des Hemels reine Zalen,
En staan tot zynen dienst, zoo dat een ieder ziet,
Wat eer hem even staag de groote Schepper bied;
Al die van zyn gevolg, zyn maar geringe lieden,
Maar konnen duivels zelfs door zyne magt gebieden.
't Zyn Vissers voor een deel, maar vissen door het Woort,
En hebben even staag de netten over boort.
Hy geeft de Machten eer, en wil hun tol betalen,
Maar laatze van de strand en uit de stromen halen,

Het ongeſtuimig meir, dat alle ding verſlind,
Daar is 't dat hy geld, en çyns tot ſchatting vind,
Hy geeft den Heer zyn recht? maar boven alle machten,
Soo doet hy wat 'er leeft op zyn geboden wachten;
En ſchoon een tollenaar van hem de ſchatting haalt,
Al wat hy geven moet dat heeft een viſch betaalt.
Hy leeft gelyk een menſch, hy laat hem dikmaal nooden;
Maar die zyn honger laſt verwekt hy van de dooden;
Als hy ter bruiloft gaat, hoe veel 'er gaſten zyn,
Noch is 'er nimmermeer gebrek aan goeden wyn.
Wanneer zyn tyd genaakt, om aan het kruis te ſterven,
Hy wil geen langer dag, geen vryen hals verwerven;
Al ried hem zyn gevolg, te blyven uit den nood,
Hy geeft hem lykewel gewillig aan de dood.
Een van zyn eigen volk gedreven door de quaden;
Beſtond een ſchendig ſtuk, en gaat zyn Heer verraden;
Maar hy ontdekt de liſt, en wat 'er is ontrent,
En toont dat hy den boef tot in de nieren kent.
Hy word op Judas kus van rakkers aan gegrepen,
Om hem naar Annas huis in 't duiſter weg te ſlepen;
Maar hy toont met 'er daad, indien hy maar en wou,
Dat hy fluks al het rot ter hellen dryven zou.
Ten leſten Chriſtus ſtertt; maar zon en mane treuren,
En gantſch het aardryk beeft, en ſchynt te willen ſcheuren
Doch t'wyl hy wort beweent, zoo blykt het dat hy leeft
Soo dat hy met zyn dood den dood verwonnen heeft.
O Wonderbaar geheim! wie hadden konnen wenſchen,
Dat God zich in der tyd zou voegen by de menſchen?
Sou komen in het vleeſch, en worden dat wy zyn,
En lyden aan het kruis een noit geleden pyn?
Sou even zynen Geeſt den Vader over geven,
Op dat wy zondig volk voor eeuwig zouden leven?
Sou dalen in het graf, en tot zyn hoogſten lof,
Zich wreeken aan de dood, en ryzen uit het ſtof;
Sou tot den Vader gaen, en uit de wereld ſcheiden,
En voor zyn lieve Bruid een plaatze toe bereiden?
Sou houde eeuwig feeſt in Godes hooge zaal?
O Wonders ieder deel! O Wonders al te maal!

Op

Op, op hier, zwak gemoed, laat ons in volle leden,
Laat ons gaan overzien door oogen van de reden,
Hoe na de vaste trou, in Eden was gemaakt,
Tot onzen Vrede-Vorst en zyne Bruid genaakt.
Laat ons, na rechten eisch, eens naarder over merken,
Des Heeren diep beleid in deze wonder werken.
Laat ons in stilheid zien hoe Godes Heilig Bond,
Ook eer het hier begon, by hem verzegelt stond.
De weg tot onzen val, en tot het eeuwig leven,
Door God ons in den Zoon, uit enkel jonst, gegeven,
Heeft wonder veel gemeens; zoo dat het is te zien,
Dat niemand by geval hier iet en zag geschien:
't Is in een Hof gebeurt, dat Adam ons de gronden,
Tot onheil heeft geleid, dat Adam eerst de zonden,
Door luit heeft uit gewrocht: dat Adam was gezeid,
Wat hem en zyn gemaal voor straf is op geleid,
Dat uit den Hemels zelfs een Engel is gekomen,
Die hem zyn blyden staat heeft vaardig af genomen,
Die met een vinnig zwaard hem uit den Hove dreef,
Soo dat het schoon prieel voor hem geslooten bleef.
't Is in een Hof gebeurt, dat Christus heel bevangen,
Met droefheid in den Geest, met duizend herte prangen,
Dat Christus voor den Heer ootmoedig neder zeeg,
En van zyn Vader-gunst gewisse teken kreeg,
Dat even uit de lucht een Engel is gezonden,
Een Engel is gezien, een Engel is gevonden,
Een Engel, tot behu'p van zyn vermoeide kracht,
Die hem gewissen troost van Gode neder bracht.
Maar weegt het onderscheid. Wat Adam had bedorven,
Heeft Christus wederom, tot onzen troost verworven:
En even op de wys dat eerst den mensche viel,
Soo quam 'er weder Heil voor zyn benaaude ziel.
Als Eva met de slang alleen bestont te spreken,
Soo is des Heeren gunst van haar en ons geweken,
Maar als een reine Maagd den goeden Engel sprak,
Verscheen hy die den slang den kop in stukken brak.
Als Eva door het ooft haar zinnen liet verleiden,
Doen is de zoete vreugd van alle vleesch gescheiden:

Maar als een beter Maagd is zuiver van de luſt,
Soo is ons herten leed ten vollen uit gebluſt.
Als Adam wil een God, of God gelyke ſchynen.
Al wat hy goeds bezat dat ging in haaſt verdwynen,
Maar door een zedig hert, een laag en ſtil gemoed,
Heeft ons het Lam herſtelt tot in het hoogſte goed.
Als Adam werd verzocht, de ſtryd is naau begonnen,
Eilaas! het krank geſtel dat is terſtond verwonnen;
Maar Godes Zoon, beproeft, ook uit dien eigen grond,
Verwind den helſchen draak en zyn door trapten mond
Als Adam heeft het oir ten quaden raad gegeven.
Soo word hy met verdriet uit Eden wech gedreven:
Maar Chriſtus, over al gehoorzaam tot der dood,
Bereid een eeuwig feeſt voor zyne bedgenoot.
Door luſten tot het fruit, en onvoorzigtig mallen,
Is Adam in den dood, en wy door hem gevallen:
Maar Chriſtus die het vleeſch en welluſt heeft veracht,
Heeft zyn geminde Bruid het leven aan gebracht.
Door hoogmoed viel den menſch, in luſten aan geſteken,
En is zoo van den Heer zyn hoogſte goed geweken:
Door ootmoed won het Lam, en door zyn bange pyn,
Is 't dat wy nietig vleeſch met God vereenigt zyn.
Door welluſt van den menſch zoo is het bond gebrooken,
En tegen alle vleeſch een vonnis uit geſprooken:
Door lyden van het Lam, door bloed, en ſellen ſtryd,
Is zyn geminde Bruid van alle druk bevryd.
Door houd heeftd' oude ſlang de menſchen eerſt bedroogen
En van het ſtuk geleid, en in de dood getoogen:
Door houd is 't dat ons God den zegen weder geeft;
Door houd verviel den menſch, door houd is 'tdathyleeft.
Het is een oude Wet, den echten Man gegeven,
Syn Ouders af te gaan, en met het Wyf te leven,
Syn goed, uit echte gunſt, te brengen in 't gemeen,
En met een woord gezeid, met haar te worden een.
Hier op heeft ook het Lam ten vollen acht genomen,
En is uit zynen throon van Gode neer gekomen,
Heeft in het vleeſch gewoont, den Hemel laten ſtaan
En om der menſchen wil zyn Vader af gegaan.

Noch

Noch heeft hy boven dat, die hem voor ouders waren,
Hier even in het vleesch, al mede laten varen,
Hy lietze bei gelyk vertrekken uit de Stad,
Terwyl hy in de Kerk, en by de Leeraers zat.
Siet dus heeft Godes Zoon, met wonder groot verlangen,
Als met een stagen arm zyn lieve Bruid omvangen,
Soo dat hy met zyn dood, die echte lieden scheid,
Syn liefd' en ware gunst niet af en heeft geleid.
Al wat ter wereld trout is los en ongebonden,
Als eene van de twee ter aarden is gevonden:
Maer Godes trou-verbond bequam eerst volle kracht,
Als Godes eigen Zoon ten grave werd gebracht.
Treed verder myn vernuft, hier is al meer te vinden,
Dat u, aan onzen God, in liefde kan verbinden:
Ei wat ik bidden mag en scheid niet uit het werk,
Als met een vollen smaak, en naer een diep gemerk,
Doen eerst het echte bed in Adam is begonnen,
Soo lag hy van den slaep, als van de dood, verwonnen,
Syn been wert hem ontdaen, zyn vleesch dat wert gewont
Eer hy zyn lieve Bruid aan hem verzegelt vond.
De stoffen tot het Wyf is uit de Man genomen,
En ziet! op deze wys is Eva voort gekomen
God had 't konnen doen, schoon Adam had gwaakt,
Maar neen, het leven zelfs is uit de dood gemaakt,
Juist op gelyken voet is Godes Heil verworven,
Als Christus voor den menfch op aarden is gestorven;
Syn lichaam diep gewond gaf uitgang aan de ziel,
Terwyl hem uit de borst het bloedig water viel.
Een slaap ja dood-sluipzelfs heeft hem den geest bevangen,
Doen hy was op gerecht, en aan het kruis gehangen,
En van het zuiver bloed, dat uit zyn leden quam,
Soo was 't dat zyne Bruid haar kracht en voedzel nam,
Het was een engen band, die God heeft uit gevonden,
Waar door het eerste paar te zamen was gebonden.
Het was een vaster knoop als in het aardsche dal;
Of heden is bekent, of immer wezen zal.
De Man die mocht te recht zyn Eva zuster noemen,
Vermids zy bei gelyk van eenen Vader roemen;

Sy was noch boven dien aan hem een echte Vrou,
Aan hem, door Godes hand, verzegelt in de trou:
Hy mocht haar niet-te-min zyn eigen dochter hieten,
Mids zy van'hem, door God, haer wezen quam genieten,
Siet daar, een grooten band, zy twee en zyn maar een,
Syn vleesch van eigen vleesch, en been van eigen been:
Daer is maer een verschil de Man heeft vaster leden,
Is vaster in het brein, en vaster in de reden,
Vermids hy is de Man, en zy van zwakken aard,
Ziet hoe dit eerste Volk te zamen is gepaart
Gaat nu eens, waarde ziel, in stilheid over wegen,
Hoe dat het met den Heer in dezen is gelegen:
Hy is nu door het vleesch, een Broeder van den Mensch,
En 't was zyns Vaders wil, en zyn volkomen wensch:
Hy is het eeuwig Woord, den grond van alle zaken,
Van dat 'er is geweest, en dat 'er is te maken:
Hy Vader van de Mensch, en tot een vaster werk,
Hy Man, en eenig Hooft, van zyn geminde Kerk.
Hy is met eigen wil uit zynen Throon gekomen,
En nam ons wezen aan, de zonden uit genomen:
Ziet daar, tot onzen trooft, het eenig onderscheid,
Dat God heeft tusschen ons en tusschen hem geleid.
O Band, die noit en breekt! die noit en werd ontbonden,
Daer nimmer onlust ryst of scheidbrief wert gezonden. (a)
Dat staeg de lieve Bruid een volle gunst geniet,
En nimmer Wedu vron, en noit verlaten hiet.
Hier kan geen aardsche trou by werden vergeleken:
Want die is in der daad een winkel van gebreken
Maar God is een met ons, en waarom dan getreurt?
Hy voelt het even zelfs al wat zyn Vrou gebeurt.
Daer is in dit Verbond gemeenschap aller zaken,
Die zonder onderscheid de twee geliefde raken,
Hy zeid met vollen mond, hy zeid de wereld aan,
Wat gy de myne doet, dat word aan my gedaan.
Door ziet des Heeren Boek, gy zult gedurig vinden,
Hoe na zich Godes Zoon met ons heeft willen binden;
Al

(a) *Nafeit hac conjunctio divortium. Ego in quit, de iis vitam aternam & nemo rapiet eas de manu mea*, Joh. 10 28.

Al wat de kunſte voegt, al wat te zamen waſt,
Dat word zyn Heilig Bond gedurig toe gepaſt.
Gaat draait voor eerſt het oog op deze wonder reden,
Het Woord noemt zich het Hooft, en ons zyn eigen Leden:
Ziet wat een diepe gunſt? wat eiſeht 'er iemand meer?
Ziet daer een Chriſten Menſch, een lichaam met den Heer.
Hoort iemand van een boom, van loof of takken ſpreken,
Het Lam en Godes Kerk die word 'er by geleken:
En wie 'er recht verſtaat hoe dat men boomen int,
Die leert hoe diep het Woort ons zwakken aart bemint.
De menſch heeft Godes Zoon met ſtagen lofte danken;
Hy is de Wyngaard-ſtok; en wy de teere Ranken: (a)
Hy is die ons verquikt met zap en groeizaam vocht,
En trekt' een teere loot tot boven in de locht.
Sweeft iemand met den Geeſt op vaſt geboude muren:
Die, onder een verheelt, veel hondert jaren duren,
Ook daer in ſchuilt een beeld van Godes vaſte trou,
De Zoon die noemt hem zelfs een hoekſteen van 't gebou:
Of zoo 'er iemand tracht om recht te mogen weten,
Hoe dat de zaken gaan, wanneer de menſchen eten,
En hoe het geen men nut vereenigt met het lyf,
Die leert ook even daar den grond van dit bedryf:
Het Lam, om zyn Verbond ons krachtig aan te wyzen,
Heeft met zyn eigen vleeſch de zyne willen ſpyzen,
Om zoo te doen verſtaen, dat ons het innig hert,
Dat ja de gantſche menſch met hem vereenigt werd.
Verloſſer zyt gedankt: de dood die is geſtorven,
Gy hebt door uwe pyn ons eeuwig Heil verworven,
Ons van de vloek bevryd. Jehova weeſt gegroet,
Dat ons den zegen bracht, dat is u zuiver bloed.
Gy hebt een ſtage ſmert op aarden willen lyden,
Gy hebt geen wrange ſmaad, of ſchanden willen myden,
Op dat in ons de dood, en allerhande pyn,
Om u vervloekte dood, gezegent mochte zyn.
Ik ben, O lieve God! vry meer aan u verbonden,
Vermids gy my geneeſt van al myn droeve zonden,
Als dat u hooge macht my ziel en lichaam ſchiep,
En in het leven bracht en in de wereld riep.

(a) Joh. 15: 1, 2.

Ik

Ik wierd' u Schepzel, Heer (des moet gy zyn geprezen,
Doen ik was enkel niet, en zonder eenig wezen;
Maar my is hooger gunst door uwen Geest geschiet,
Doen ik vernietigt was, en min als enkel niet.
Gy hebt my door een woord, bekleed met deze leden.
In myn borst geleid de gronden van de reden;
Maar dat myn waarde ziel is van den dood verlost,
Dat heeft u bange pyn, en 's herten bloed gekost.
Doen gy myn lichaam schiept, werd ik aan my gegeven.
Maar doen gy my genaast, ben ik in u gebleven.
Doen ik ontfangen werd, verkreeg ik vleesch en bloed,
Maar doen gy my ontfing, een onbegrepen goed.
ô Duizend, duizend maal! en duizenddaar en boven,
Gy zyt met hoogen eer van alle vleesch te loven,
Dat gy uit enkel gunst ons dorre zielen laaft,
Dan of gy aan den mensch een gantsche wereld gaaft
U gaven, door het volk, genooten op der aarden,
Die waren zonder vrucht, of van geringer waarden,
Indien gy boven al ons niet en had gejont,
Dat hoogste ziel-vermaak het eeuwig Trou verbond.
ô Lam O Godes Zoon! en God van eeuwigheden!
Die zoo verheven gunst liet dalen hier beneden,
Verzegelt dit geheim aan ons verslagen geest,
Die staag der slangen list en quade driften vreest,
Laat ons dog in het merg u Vader-gunst gevoelen,
Als tegen ons gemoed de quaden tochten woelen.
Als ons de wereld tergt, de duivel strikken leid,
Doch meest als onze ziel uit deze leden scheid.
Gy hebt u met het vleesch ten Hemel opgenomen,
Om ons ook in het vleesch aldaar te laaten komen.
Myn lichaam weest gerust, en troost u met gedult,
Nadien gy in het graf niet eeuwig blyven zult.
Gy hebt onnozel Lam, eens tranen willen gieten,
En liet het droevig nat op uwe wangen vlieten.
Doen u geminden Vrind lag in het duister graf,
En al een diepe neep in uwe zielen gaf
Hier uit besloot het volk (en vry niet zonder reden)
Dat gy hem liefde droeg, en dat in volle leden;

Want

Want als een deftig Man bedroefde tranen weend,
Soo word in zyn gemoed de liefde recht gemeent.
Maar nu hebt gy voor ons u 's herten bloed vergooten,
En 't is gelyk een ſtroom uit uwe borſt geſchooten.
ô, Wat is dateen gunſt! die gy den menſchen toont,
Die van zoo wreden dood u niet en hebt verſchoont!
Daar was noit Bruidegom op aarden oit te vinden,
Die met zoo diepen zugt zyn herten quam te binden,
Aan zyn verkooren lief, als God ons hoogſte goed,
Aan zyn geminde Kerk, aan onze zielen doet.
Hy zweeft ſtaag over haar, met wonder groot verlangen,
Gelyk een Jongeling met zoete min bevangen;
Geen ſtond, geen oogenblik, van al den gantſchen dag,
Dat hy van haar vertrekt, of elders wezen mag.
Schoon zy by wylen valt, hy kanze niet verlaten,
Schoon zy van hem verdwaalt, hy wilze nimmer haten,
Hy duldhaar zwakken aard, hy draagt haar zwaren laſt,
Hy blyft in haar gemoed met ſtile ketens vaſt.
En of zy menigmaal verlaat zyn reine wegen,
Noch is hy lykewel tot haare gunſt genegen;
Hy roept haar in den geeſt, hy klopt haar op de borſt,
Tot zy eens wederom van haren Schepper dorſt,
De ziel ook wederom en neemt geen vergenoegen,
En kan tot geen vermaak haar droeve zinnen voegen,
En vind geen rechte vreugd' in al des werelds luſt,
Tot zy, met God verzoent, in haren Schepper ruſt.
Schoon dat 'er eenig menſch ter eeren word verheven,
En dat hem machtig goed en ſchatten zyn gegeven,
Schoon hy een landſchap bouwt, ook met zyn eigen ploeg,
't En doet noch evenwél de zielen niet genoeg,
Schoon dat 'er iemand heerſcht tot 's werelds laaſte palen,
Soo dat in zyn bevang de gantſche zinnen dwalen,
De ziel gelykewel en vind haar niet verzaad,
Tot zy met volle drift tot haren Schepper gaat.
Gelyk het Zee-Compas gedurig plagt te zweven,
En aan het vlugtig ſtaal geen ruſt en werd gegeven,
Tot dat het regel recht zyn lieve ſterre ziet,
En uit haar ſchoonen glans als vollen luſt geniet.

Soo

Soo ſtaat het met de ziel; zy drilt van alle winden,
En weet geen vaſten trooſt op aarden oit te vinden;
Tot zy die groote Ster, dat Hoog en Heilig Licht,
Krygt binnen haar gemoed en onder haar gezicht.
Een die zich in de trou genegen is tegeven,
Word om zyn echte deel om eenig goed gedreven,
Of om een wakker oog, of om een rooden mond,
Of om een bly gelaat, dat heuſch en geeſtig ſtond;
Maar gy, ô zuiver Lam! komt uwe Bruid genaken
Niet om haar ſchoonheids wil, maaromhaerſchoontemaken
En (t'geen noch ſchoonder is) dat haar verçieren moet
Is u verbleikte mond, en u vergooten bloed.
U leden, zuiver Lam, verwond in alle deelen,
Zyn aan u, waarde Bruid, gelyk als Hals-juwelen;
Uit u mismaekt gelaat ontluikt haer ſchoone glans,
En u bebloede kroon, dat is haer maegde krans:
Een Bruid van onzen aard die ziet met groot verlangen,
Een friſſen Jongeling, en zyn gebloosde wangen,
Daar is haer ſtaeg gepeis, haer gantſche ziel ontrent;
Daer is 't dat zich haer oog gedurig henen wend;
Maer u verkooren Bruid die gaet haer ziel beſteden,
Aan u gebrooken lyf, en u gewonde leden;
Aan u geſtraemde rug, en door geſteken borſt,
Daer leſt zy haren brand, en laaft 'er haren dorſt.
Sy denkt meeſt alle tyd, hoe vaſt hy was gebonden
Sy waſcht haer in u bloed, door wandelt uwe wonden,
Sy blyft in dit gepeis tot midden in der nacht,
Vermids haer vierig hert van daer gezondheid wacht.
Als Chriſtus was genood daer twee gelieven trouden,
En door den echten band tot eene worden zouden,
Doen heeft hy kuilig vocht, dat in de beeken vloeit,
Gemaekt tot edel nat dat aen den wyngaert groeit;
Dat werd daer in de feeſt in volle maet geſchonken,
Ontfangen met vermaak, en vrolyk uit gedronken,
Soo dat men ſtraks vernam een ongewoone vreugd;
Want uit den wyn ontſtond een drift van nieuwe jeugd.
Wat zal des Hemels Vorſt na dezen eens bedenken.
Wat voor een diep vermaek aen zyn Geminde ſchenken,

Als

Als hy zyn eigen feeſt hier namaals vieren zal,
En roepen over hoop geheel het aardſche dal!
Als zyn gewenſte Bruid, ter eeren op genomen,
Sal voor hem zonder vlek en zonder rimpel komen,
Sal brengen voor den Heer een vrolyk aengezicht,
Geçiert met enkel glans, en met een eeuwig licht,
Dan zal ons beſte deel in haaſten weder komen,
En keeren in het Huis daer uit zy was genomen;
En 't vleeſch dat eertyds was een ſmiſſe van de pyn.
Sal dan gantſch buiten leed en zonder ſmerte zyn.
De Vrienden, door de dood zoo langen tyd verſcheiden,
Die zullen onder een, en met hen lieve beiden,
Dan paren op een nieu, en leven zonder ſtryd,
En niet gelyk het ging in haer bedroefden tyd.
O! Met hoe zoeten luſt, en wat een diep verlangen,
Sal dan het nien gebou zyn ouden gaſt ontfangen?
Al wat hun van het vleeſch en van de wereld heugt,
Sal hun maar ſtoffe zyn tot luſt van nieuwe deugd.
Dan zal ons beſte deel, de wel bedachte reden,
Noit door een dom gewoel haar palen overtreden:
Noit met het rein vernuft haar ſtellen in verſchil;
Want daer en zal geen luſt meer ſtryden met den wil,
Ontſluit u, myn gemoed, op zoo gewenſte zaken,
Op dat ik eenigzints dit Heil vermocht te ſmaken:
Ik bidde poogt een woord te brengen aan den dag
Dat ons in dit geheim wat dieper leiden mag:
Wel peiſt dat eenig menſch zyn wooning ziet verbranden
En doolt dan langen tyd in verr' gelegen landen,
Met droefheid overſtort: met kommer aan gedaan,
Vermids zyn beſte pand tot aſſchen is vergaan:
Peiſt vorder, dat hy komt, nu moede van het dwalen,
En vind hem wederom in zyn bekende palen,
En vind zyn voorig Huis, dat plat ter aarden lag.
Nu weder nieu gebout, zoo konſtig als het mag.
De zalen op een ry, geçiert in alle deelen,
De kamers vol tapyt, en koffers vol juweelen,
Den Huisraad wonder net, den Hof van nieu geplant,
In 't korte, gantſch het werk verzet in beter ſtant.

Peiſt,

Peist hoe dat hem de geest in vreugde zal ontluiken,
Als hy zyn oud vertrek eens weder zal gebruiken,
Niet als het eertyds was, gezonken in het stof,
Maar zoo het heden is, gelyk een Prinçen Hof.
Ziet dus (na myn begryp) zal haar de ziel bewegen,
Als zy vernemen zal des Heeren milden zegen,
Ontrent haar ouden romp, nu weder nieu gemaakt,
Daar van zy noit de lust voor dezen had gesmaakt.
Noch wil ik boven al de ziele vergelyken,
Met iemand die verreist in verre Koningryken,
(Of daar het edel goud in volle luister straalt,
Of daar men diamand of ryke peerels haalt;)
En als hy dan een schat van alle moye dingen,
Van keetens, edel tuig, van wonder schoone ringen,
Te zamen heeft gebragt, en keert dan wederom,
Soo is hy over al de Vrienden wellekom.
Syn Wyf in droeve zorg en zonder goed gelaten,
Omvangt hem met den arm te midden op de straten;
Sy vind haar geest verbaast van zoo een ryken glans,
En noemd hem even staag een perel van de Mans.
Haar kleed, te vooren schraal, dat word haar uit getoogen,
En zy word op geçiert als lieden van vermogen;
En waar men door het huis het ooge maar en slaat,
Daar vind men over al de kamer vol çieraad.
Het lyf noem ik het wyf. Hoe zal het stof verquikken?
Hoe zal het zynen stant in ander wezen schikken?
Wanneer het innig deel eens weder keeren zal,
Verçiert met enkel glants en buiten ongeval?
Myn tonge stamert wat, in deze groote zaken,
Maar kan den rechten grond in geenen deel genaken:
Ik zuchte, lieve God! en vry met ongedult,
Tot gy ons dit geheim eens kondig maken zult.
ô Wonder diepe vreugd, by niemand af gemeten,
Als ons inwendig deel van God alleen bezeten,
Zal vry zyn van het vleesch, en wat het vleesch verzint,
Zal vry zyn van het stof, en wat het stof bemint:
ô Jesu! ware bron van allerhande luiden,
Ook voor de doode zelfs die in der aarden ruisten,

War-

Wanneer komt eens de tyd, dat u dit wonder Al,
Als Koning hulde doen, als Rechter eeren zal?
Gy komt, gewis gy komt, daar zyn gezette ſtonden,
Waar aan van alle tyd de wereld is gebonden:
De wereld neemt een end, en wat 'er wereld hiet,
Buigt onder Godes hand, en onder u gebied.
Daar zal een hel trompet door al den Hemel klinken,
En doen aan alle pracht den hoogmoed neder zinken,
En doen het nietig vleeſch verryzen uit het graf,
En al wat aan den worm eens aas en voedzel gaf.
Waar is, ô bleeke dood! u felle ſtaal gebleven?
Het graf zal open gaan, het ſtof zal weder leven,
En noit en was 'er menſch zoo verr' tot niet verrot,
Of hy zal weder zyn, en kennen zynen God.
Siet hier is nu een dal vervult met dorre beenen,
Gantſch eigen aan de dood, gelyk de ſpotters meenen,
Maar neen al ſchynt 't ſtof, des egter niet te min,
Daar komt een verſche kracht, een nieu bewegen in,
Daar komt een ſnelle wind van boven af gedreven,
Die buldert op het veld, en doet trompetten leven;
Daar komt een jeugdig vleeſch gezegen op het been,
En ſchakelt op een nieu de leden over een.
De zee met haar gevolg, die zal haar dooden geven,
En zetten op het droog die in het water bleven;
Wat oit een groote viſch of ander dier verſlond,
Dat zal den jongſten dag hun rukken uit de mond;
Al wat 'er oit verging ontrent de dorre ſtranden,
Of lag gelyk als mis op wei of kooren landen;
Al wat 'er is, verteert door middel van het vier,
Of bloedig voedzel gaf aan eenig zeldzaam dier;
Al wat het ſtof bezat zal uit den grave ſtygen,
En wat 'er ziel ontfing zal weder adem krygen,
Sal groenen op een nieu, gelyk als jeugdig gras,
En komen in den ſtand gelyk het eertyds was.
De gantſche wereld klood die zal beſtaan te baren,
En brengen aan den dag al wat eens menſchen waren.

* Daar van de Prophet Ezechiel ſpreekt, kap. 37.

Hoe zeltzaam wilt er gaan, als gantsch het aartsche dal,
Juist als een zwanger Wyf, zich open geven zal!
Gelyk ons nietig vleesch, ontrent de leste stonden,
Wanneer het lichaam staat om haast te zyn ontbonden,
Send teikens van de dood, al eer het herte sluit,
Send boden, zoo het schynt, en posten vooren uit;
(Het oog zakt in het hooft, en word allengskens duister,
De roode lippen bleik, de wangen zonder luister;
De mont vol onguur schuim, de keel vol hees gezucht,
Tot dat de bange ziel ten lesten henen vlucht.)
Soo wil't hier namaals gaan, wanneer de tyden naken (a)
Dat God zal alle glans tot stof en asche maken,
Dan zal men in de lucht, en even boven dien,
Veel wonders in de Zee, en op der aarden zien:
De Zon, het machtig vat, en haar vergulde stralen,
Die zullen bloedig zyn, en zonder regel dwalen;
De Maan zal met een zak betrekken haar gezicht,
En toonen aan het volk een wezen zonder licht:
Het gantsche nacht-gheraad, de glinster-ryke sterren,
Die zullen duister zyn, en onder een verwerren,
En, t'wyl het angstig volk uit bange herten zucht,
Versmelten als een Was, en zygen uit de lucht.
De Winden aan gevoert door felle donderslagen,
Die zullen enkel schrik door al de wereld dragen:
De Zee, in haren loop, verlaten, van de Maan,
Sal met een vreemd gedruis de steile klippen slaan.
De vasten ommegang van dagen, maanden, jaren,
En zal geen winter meer, geen zomer openbaren.
Het zy men vreugde schept, of zware smerten lyd,
Het zal gedurig zyn, en buiten alle tyd.
De rotzen even zelfs, en hoog verheven wallen,
Die zullen over hoop, en plat ter aarden vallen,
En al wat magtig scheen, of diep gewortelt stond,
Sal los en vluchtig zyn, en zweven zonder grond.
De stonden van den tyd, die wy te vooren zagen,
Die worden over al geheten menschen dagen.

Maar

(a) Matth. 24: 10. Mar. 13; 24. Luc. 21: 25. Esai. 13: 10. Ezech. 32: 7.

Maar een die komen zal. die is des Heeren dag,
Die geen ellendig menſch voor zyne keuren mag.
Daar zal een hel trompet door al de wereld klinken,
En doen aan alle vleeſch den hoogmoed neder zinken,
Daar zal een ſtemme gaan door gantſch het aartſche dal,
Die in de grave zelfs een ieder hooren zal;
Ryſt op gy Doode ryſt, en hoort het oordeel vellen,
Dat u zal in de pyn of in de vreugde ſtellen;
De Rechter is bereid, de tyd die is vervult,
Dat gy verdiende ſtraf of loon ontfangen zult.

Hier op zal Godes Zoon, de Rechter aller volken;
Met glans en groote kracht verſchynen in de wolken,
En zitten in het Recht, en brengen aan den dag,
Wat oit verhoolen was, en in het duiſter lag,
Dan zal hy al het leed van zyn geminde wreken,
Dan zal hy alle magt en alle pragt verbreken.
De Dood, het bleeke ſpook, verzelt met nare pyn,
Die zal in dezen ſtryd de laatſte vyand zyn,
Dan zal een groote ſchaar die niet en is te tellen,
Dan zal een magtig heir zich voor den Rechter ſtellen:

De meester met de knecht, de ridder met de graaf,
De bouwer met den heer, de koning met den slaaf.
Dan zal zich alle vleesch voor zynen Schepper zetten,
Om daar gekeurt te zyn na Godes hooge wetten;
Om daar met eeuwig Heil door hem te zyn gekroont,
Of anders, na den eisch, van hem te zyn geloont,
Daar zal het wakker oog dat noit en heeft geslapen;
Gaan scheiden over al de bokken uit de schapen,
Gaan letten wie een wolf, en wie een herder was,
En wie de schapen at, en wie het vee genas.
Al wat 'er is bedacht, of in der daad bedreven,
Dat is in zynen boek ten nauwsten op geschreven;
Al wat in ieder mensch ontrent den boezem woelt;
Dat word in dit gericht als met 'er hand gevoelt,
Hier baat geen slim bedryf, geen veinze geen ontkennen,
Gelyk zich menigmaal de lieden hier gewennen:
Al stamert schoon de tong, al zwygt de bleeke mond,
De Geest die doet hem op tot aan de diepste grond.
Kom denkt nu, lieve ziel. wat is het eeuwig leven,
Dat God uit enkel gunst zyn kinders heeft te geven?
Wat is het bruiloftsfeest, dat God heeft toegezeid,
Dat God zyn waarde Bruid voor eeuwig heeft bereid?
Het is een stage vreugd', en volheid aller lusten,
Het is een diep vermaak, daar in de zielen rusten,
Het is een helder licht, een blyde zonneschyn,
Gezondheid zonder leed, een blydschap zonder pyn,
En leven zonder dood, en heden zonder morgen,
En eere zonder haat, en weelde zonder zorgen;
En vrede zonder twist, en welstand zonder nyd,
En liefde zonder vrees, en wezen zonder tyd;
Het is een eeuwig feest, dat niemand kan beschryven,
Daar noit een droef geval de vreugde kan verdryven,
Een onbegrepen Heil, daar in het ooge dwaalt,
En dat in 's menschen hert noit af en is gedaalt.
Gelukkig is de ziel. die eenmaal zal genieten,
De beeken van geluk, die in den Hemel vlieten:
Gelukkig is de mensch, die van de dood bevryd,
Syn God en eeuwig Heil zal loven t'aller tyd.

O Dag, O grooten dag! beginzel van het leven,
Wanneer ons laſtig klei zal in de hoogte zweven,
Wanneer de bleeke dood zal vluchten uit het veld,
Uit vreeze van te zien den onverwonnen Held.
O Dag! O groote Dag! als wy met reine leden,
Den Heere zullen zien, en voor den Schepper treden,
Als dit ellendig vleeſch, bevryd van ongeval,
Voor eeuwig zynen God ter eeren leven zal.
O Dag! O grooten dag! met blydſchap overgooten,
Wiens ſmaak oit menſchenhert voordezen heeft genooten,
Noit oog en heeft gezien. O Dag! O grooten dag!
De grootſte die 'er oit op aarden dagen mag.
O Bruiloft, hoogſte vreugd! O Wenſch van alle dingen!
Ik hoore (na my dunkt) den grooten Koning zingen,
Ik hoore Davids harp, ik hoore zoet geluit,
Ter eeren van het Lam, en zyn geminde Bruid.
O Vorſt! O Schoonſte Vorſt! uit menſchenzaadgeſprooten,
Met Godes eeuwig Heil en Zegen overgooten,
Gekroont in volle maat met hoog verheven eer,
Niet heden ſlechts alleen, maar ſtaag en immermeer,
Gy zult ons laten zien de volheid uwer feeſten,
En zult dan zyn de Geeſt van ons vernieude geeſten;
De Ziel van onze ziel, het al in ieder menſch,
Ons wezen, ons vermaak, ons vollen herten wenſch
Gelyk een vluchtig hert, aan alle kant gedreven,
Dat in de boſſchen zelf geen ruſt en werd gegeven, (a)
Een dorren adem blaaſt uit zyn verhitte borſt,
En zoekt een koele beek voor zyn benaauden dorſt;
Soo is 't dat myn gemoed, en al de zinnen hygen;
En met een bange zugt tot in den Hemel ſtygen,
Naar u, O ware Bron! O reine Water beek,
In wien ik even ſtaag myn droeve zinnen breek.
Op, op, ô defrig Held! onwinbaar in het ſtryden, (b)
Gord nu te dezer uur het zweerd aan uwer zyden,
Het zweerd, het magtig zweerd, het Koninglyk çieraad,
Een teiken aan het volk, van uwen hoogen ſtaat,

(a) Pſalm 42:1. (b) Pſalm 45:4 &c.

Gebruikt van heden af de krachten uwer ermen,
En wilt het zuiver recht, en ware trou beſchermen,
Op dat door u beleid, ten leſten mag geſchien,
Dat noit en is gedaan, en nimmer is gezien.
U pylen zyn geſcherpt, en na den eiſch geſlepen,
De vyand dient beſtookt, en aan te zyn gegrepen,
Al wie dat uwe macht zal willen tegen ſtaan,
Die zal u rechter hand geheel te morzel ſlaan,
U throon, o magtig Vorſt! die zal beſtendig blyven,
Vry 'anger als het zwerk zal om den Hemel dryven.
't Is billik uit 'er aard wat uwe magt gebied,
Soo dat het ſlim bedrog voor uwen ſcepter vlied.
Gy hebt het recht bemind, de reine trou geprezen,
Maar haat in tegendeel het boos en ſchendig wezen;
Dies heeft u God gezalfd, en meerder eer gejont.
Als iemand die zich oit in aard' of Hemel vond
U kleed, wanneer gy komt omtrent de jonge luiden,
Is niet als enkel myrrh', en reuk van zoete kruiden;
Soo dat het gantſche land van uwen zegen weet,
Als gy in volle glans uit uwe kamer treet.
Siet, onder u gevolg zyn Dochters aan te ſchouwen,
In hoogheid voort gebracht, en boven alle Vrouwen:
Die ſtaan tot uwen dienſt, met groote vlyt, bereid,
Verwondert in den glans van uwe Majeſteit.
Maar t'uwer rechter hand komt haar de Bruid vertoonen,
Die gy tot u Gemaal hebt eenmaal willen kroonen,
Met rein, met edel goud, dat al de wereld acht,
Om dat 't over zee van Ophir is gebracht.
Wel aan nu, ſchoone Maagd, u Staat die zal vergrooten,
Vergeet uw 's Vaders Huis, en uwe lands genooten,
En hangt den Koning aan, zoo wil de groote Vorſt,
U prenten als een beeld op zyn genegen borſt:
Soo wil het magtig volk van Tyrus u gedenken,
En uit haar ryke kuſt met edel tuig beſchenken,
Tot ſierſel uwer Jengd, en met een blyden zin,
U huide komen doen gelyk een Koningin,
Gy zyt, verkooren pand, in ſchoonheid uit gelezen,
En heerlyk in gelaat, en deftig in het wezen,

En

En wonder net geciert tot uwe Bruiloft feest:
Maar des al niet te-min noch schoonder in den Geest.
Men gaat u waarde Bruid, den Koning toe bereiden,
En al het Maagde-rot dat komt u daar geleiden,
Dat komt met groote vreugd, betreed het magtig Hof,
En queelt een nieuw gezang, gedicht tot uwen lof,
Prinçesse, weest gegroet, u takken zullen bloeyen,
En uit u reine stam daar zullen Vorsten groeyen.
Vriendinne schept een moet, de vrugt van uwen schoot,
Sal buigen onder haar de krachten van de dood-
Godinne, weest verheugt, men zal in alle velden,
Men zal tot allen tyd van uwen zegen melden,
En daar en is geen mensch in gantsch het aardsche dal,
Die niet met stagen lof u naam verheffen zal.
O Dag! O grooten dag! wilt in der haast verschynen,
Op dat door uwe glans de zonde mag verdwynen;
Op dat het nietig vleesch, dat in den grave lag,
Met onvermooiden vlyt den Schepper looven mag.
Dan zal de ware Kerk in voller maten leeren,
Hoe zy den Levens Vorst moet pryzen danken, eeren;
Hoe dat een reine ziel in haren God verblyd,
En hoe men Heilig roept, en dat voor alle tyd.
Dan zal aan Godes volk, aan Godes lieve scharen,
Het nieuw Jerusalem zyn luister openbaren:
Dan zal het open doen zyn ongemeten schat,
By geen vernuftig brein te vooren oit gevat:
Dan zal des Heeren licht in volle stralen schynen,
En al wat grouzaam is, van stonden aan verdwynen:
Geen helle diamand, of ander schoon juweel,
En toont in zynen glans het aller minste deel.
Wat is doch, waarde ziel, de luister dezes werelds?
De poorten van die stad die zyn van reine peerels,
En ieder is 'er een, (denkt wat het wezen moet,
Daar God op deze wys het stuk ons open doet!)
Haar gronden zyn saphier, thopaas en amathisten,
Daar in het aardsche dal noit menschen af en wisten;
Haar straten enkel goud, gelyk gezuivert glas,
Dat niemand heeft gezien, ook noit te vooren was,

En schoon óf in de stad geen tempel is te wyzen,
Men hoort 'er evenwel den Schepper eeuwig pryzen:
Het Lam dat leert het volk, en God die is de Kerk,
God is haar eeuwig Heil, haar eenig oog gemerk.
God zal het bruilofs kleed aan hare leden passen,
En van haar aangezicht de droeve tranen wassen:
God zal met Hemels daau volkracht en rechte keest,
Haar laven aan de ziel, en drenken aan den geest.
Hier schiet geen heete zon de kracht van hare stralen,
Hier laat geen koude maan haar dampen neder dalen;
Hier word geen licht gebruikt, als in het aardsche dal,
Haar fakkel is het Lam, en God verlicht 't al.
De nacht en haar gevolg bekleed met duisterheden,
En word 'er niet gezien, en word 'er niet geleden:
Wat vuil of grouzaam is, en heeft 'er geenen kans,
Hier woont een zuiver licht, en niet als enkel glans.
Hier komt een reine lucht met helle stralen schynen,
Het oud' en is niet meer, het eerste moet verdwynen,
Hier zal een nieuwe lucht, een ander wereld zyn,
Gezuivert van verdriet en alle droeve pyn:
Hier zal het ooge zien, wat al de zinnen wenschen,
Want God zal even zelfs hem voegen by de menschen,
En woonen by het volk. ô Noit begrepen zaak!
ô! waar de Schepper is, daar is alleen vermaak!
Hier komt een reine beek van Gode neder dalen,
Die spreit haar in de stad, en al de naaste palen,
Die voed in haren grond des levens schoonen boom,
Een cierzel van den Hof, en van den ryken stroom.
Hier is geen reden meer om eenig leed te zuchten:
Een ieder nieuwe maant, die geeft hier nieuwe vruchten,
Het blad is even zelfs gantsch heilzaam aan de mensch',
En schenkt voor droeve pyn geluk en herten wensch.
Hier is een rein vermaak, en staag een lustig wezen,
Hier alle vreugden keest, die zielen kan genezen,
Hier is het hoogste goed, hier is gestage rust,
Hier is volkomen troost en aller herten lust;
Hier is het rechte merg van Godes hooge werken,
Die geen vernuftig hoofd op aarde konde merken;

Hier is de rappe ziel in haar volkomen kracht,
En weet in volle maat dat noit en is gedacht:
Hier ziet men in het diep, dat noit en is gemeten,
Hier leert men uit de daad dat noit en is geweten,
Hier word 't op gedaan dat noit en is gekent,
En daar noit edel brein zyn spits en heeft gewent.
Hier ziet men met bescheid de gronden van der aarden,
De maan en haar gespan, de gulde zonnen paarden,
Hier ziet men wat de lucht en wat de zee beroert,
En wat dit wonder rad gedurig omme voert;
Hier kan een rappe ziel ten vollen onder vinden,
Het woonhuis van de sneeu, en van de koude winden,
En hoe dat in de lucht de blixem werd gebaart,
En hoe het zeldzaam vier in takken neder vaart,
Waar uit den hagel ryst, en hoe den koelen regen,
Komt uit een dikke wolk van boven af gezegen,
En waar den dageraad haar versche roozen plukt,
En hoe de zwarte nacht haar weder onderdrukt,
En waarom meer gezeid? de Schepper aller zaken,
Sal ons te zyner tyd den Hemel kondig maken,
Sal door zyn helle glants verklaren ons gezicht,
En storten in de ziel een onbegrepen licht.
Hou stil, ô zwakke pen! en laat de reste blyven,
In u en is geen kracht van dit geheim te schryven,
Stelt al het vorder uit, tot eens het wonder Al,
Hier namaals zich ontdoen en open geven zal
Hoe snelt my nu de geest om God te mogen naken!
Om God! te mogen zien, en God te mogen smaken!
O God! gy zyt alleen de troost van myn gemoed,
Myn hoop, myn toeverlaat myn schat en hoogste goed;
Myn diepste herte wensch. Wanneer doch zal het wezen.
Dat gy, uit enkel gunst, myn qualen zult genezen?
My roepen uit het vleesch, my stellen in den Geest,
My brengen daar geen dood of hel en word gevreest?
Gunt my doch, lieve God, dat ik u mag genieten,
Soo kan geen tegenspoed, geene pyne my verdrieten,
Soo kan geen aardsche vreugt verrukken myn gemoet.
Om dat myn innig hert van elders word gevoed:

Kom woont in deze ziel, zoo wil ik geenzints vragen,
Naar al dat iemand plag op aarden na te jagen,
Naar iet, dat ooit een Held, of magtig Koning wan,
Ja, wat den hemel zelfs voor zegen hebben kan.
In God is alle vreugd ter volheid op geslooten,
Wie heeft 'er buiten hem oit recht vermaak genooten?
Wie is 't die zonder God oit eenig goed ontfing?
Geeft u, aan my, ô Heer! en neemt my alle ding;
Komt oeffent dit gemoed. Send rykdom neemt mize weder;
Maakt ziek of maakt gezond, verheft of stort my neder;
Ik sta voor u bereid; Maar als gy komen zult;
Soo geeft my doch een hert gewapent met gedult.
En gy; ô zuiven Lam! die neder zyt gekomen;
Ons banden hebt geslaakt; ons smerte weg genomen;
In wiens verkooren schoot de Vader heeft geleid;
Al wat voor uwe Kerk dóór hem is toe bereid.
Gy hebt myn boozen aard; en myn verdiende plagen;
In u gezegent Lyf; in uwen Geest gedragen;
Gy hebt des Heeren wraak; tot in den diepsten gront;
Gy hebt in u gevoelt dat my te lyden stond.
ô Soen voor onze schuld! en borspronk van het leven,
Wat zal ik immermeer u weder konnen geven?
Wat zal myn zondig hert bit brengen aan den dag,
Dat u in eenig deel ten goede dienen mag?
Eylacen! niet een zier. Wy zyn onnutte knechten,
Die niet tot uwen dienst en weten uit te rechten,
Wy zyn maar enkel stof, en byster aards gezint,
Soo dat men niet als vleesch in onze zinnen vind.
En des al niet te-min zoo wil ik myn gedachten:
Myn hert, en innig merg, myn ziel en gantsche krachten,
Gaan schikken t'uwer eer, en zingen uwen lof,
Tot my de bleeke dood zal leggen in het stof.
'k En dien u, lieve God, niet als u schepzel zoude,
Niet als het my betaamt, of als ik heden woude,
Ik wilde beter doen, indien ik maar en kon,
En dat een hooger Geest, myn zwakheid overwon,
O Gy! die myn gemoed het willen hebt gegeven,
Maakt dat ik tot de daad mag werden aan gedreven,

Mag

Mag worden op gebeurt, door u verheven kragt,
Waar op myn innig merg met groot verlangen wagt:
Komt gy als Bruidegom, met onze ziele paren,
En wilt daar uwe kragt en zegen openbaren:
Komt drukt ons in den geest dat rein en Hemels Beeld.
Dat ons, na lange pyn, den nieuwen mensche teelt.
Ontsluit het innig Merg van uwen beste schatten,
Die noit, na rechten eisch, ons aardsche zinnen vatten,
Word een met onze ziel, omhelst u lieve Kerk,
En open uwe Bruid dat hoogste wonder werk,
Den boezem uwer gunst, den keest van alle zaken,
Die ons' ellendig volk alleen kan zalig maken,
Die ons den geest verquikt, ons drenkt met reine wyn,
En schenkt ons's Hemels vreugd daar wy op aarden zyn.
Gy kent myn krank gestel, het schepzel uwer handen,
Gy kent myn zwakken aard, en myn bedroefde banden,
Gy weet dat ik alleen maar stof en aschen ben,
En dat ik, ydel mensch, u wegen niet en ken.
Verligt myn doffen geest, en zuivert myn gedachten,
En geeft dat ik voortaen de wereld kan verachten,
Geeft dat ik anders doe als ik te vooren plag,
En even in het stof den Hemel voelen mag.
Wilt uit dit tranen dal dit nietig schepzel halen,
En laat het in het graf met vrede neder dalen,
Hy heeft genoeg geleeft die gy de jongste bied,
Dat hy tot zynen troost den hoogsten Trooster ziet,
Dat hy omhelzen mag den Heiland aller volken,
Om namaals hem te zien hier boven in de wolken,
Dat hy den Held beschout die met een volle kragt,
Heeft onder zyn gebied de Prince van der nagt.
Gy hebt met diep beleid, en met een groot vermoogen,
Gy hebt met huid en vleesch myn beenen overtoogen,
Myn ingewand bekleed, myn leden overdekt,
En banden over al en aaders uit gestrekt,
Gy hebt myn aard gekent, ook eer ik was begonnen,
Gy hebt myn weeke stof als kaaze laten ronnen,
Gy hebt door enkel gunst myn leden uit gewracht.
En, doen het u beviel, getoogen uit der nacht.

Gy

Gy hebt my Vrouwen melk, en voedzel laten ſmaken,
En zult in korten tyd my weder aarde maken,
Ik ben een dorren halm, een damp, een ydel kaf,
Ik helle lange tyd, ik zyge naar het graf,
Ik ben een nietig ding, nu dichte by 't verrotten,
Ik ben gelyk een kleed bevogten van de motten,
Ik ſnelle na den kuil, en na de laatſte reis,
En ga met grooten haaſt de wech van alle vleiſch.
Maar ſchoon ik dit gevoel, waarom zal ik verzagen?
Waarom myn angſtig hert hier overleggen knagen?
Ik weet het voor gewis, dat myn Verloſſer leeft,
En dat hy volle macht van alle zielen heeft.
Ik weet 't voor gewis, hy zal myn ſtof verwekken,
En met haar eigen huid myn leden overtrekken:
Ik weet, hy zal het rif, dat in het duiſter lag,
Eens ſtellen in het licht en brengen aan den dag.
Ik weet my zal geen dood of duivel weder houwen,
Van God, myn eenig Heil, met oogen aan te ſchouwen:
Ik weet ik zal hem zien ook in dit eigen vleiſch,
En 't Is my in den geeſt een wonder zoet gepeis.
En vreeſt niet, waarde ziel, wel haaſt te zyn ontbonden,
Gy zult dan zyn bevryd van alle ſnoode zonden,
Van 's duivels ſlim bedrog, van al zyn wreed gewelt,
Van al dat oit den menſch hier op der aarden quelt.
Gy zult in tegendeel den ſchepper aller dingen,
Gy zult des Heeren lof voor eeuwig mogen zingen;
Gy zult voor oogen zien een onbegrepen ſchat,
By geen vernuftig brein op aarden oit gevat.
Gods Zoon is even zelfs een offer voor de zouden,
Die heeft de zwarte nacht voor eeuwig in gebonden;
De gramſchap is geſtilt, het onrecht is gerecht,
Het handſchrift is te niet, en aan het kruis gehecht?
De ſchuld is af gedaan, de ſchande wech genomen,
De nacht die is voorby, het licht is in gekomen,
De ſtraffer is geſtraft, de dwinger overheert,
De droefheid is in vreugd, de ſmaad in lof verkeert:
De wanhoop is vertrooſt, de wraak die is gewrooken,
De ſtrikken zyn geſtrikt, de banden af gebrooken,

De

De zwakheid is gesterkt, de felheid is verzacht,
Daar is een helle glans gerezen in der nacht,
De tweedragt is verzoent, het onheil s genezen,
En al wat eertyds was dat heeft een ander wezen,
En met een woord gezeid, de dooder is gedood,
En 't aardryk word gespyst met enkel Hemels Brood.
Wel aan nu ware Troost van alle bange zielen,
Die zonder u behulp de dood ten proye velen,
Ontzondigt my den geest en zuivert dit gemoed,
Door u gewonde borst, en u vergooten bloed
Vergunt aan uwen knecht gemeenschap uwer gaven,
En wilt met Hemels dau myn dorstig herte laven;
Weest in dit woeste meir myn anker in den nood,
Myn blydschap in verdriet, myn leven in den dood.
Mensch-liever, Sondaars troost, pers treder Segenvegter,
Ziel Heelder, Maagde Kind, Hert Kenner, Wereld Regter,
Doods Dooder, Vrouwen Zaad Vrymaker, Zielen Rust,
Soen offer, God met ons, Hel Stoorder, Hemels Lust,
Geest storter, Werelds licht, Voor-bidder Wet vervulder,
Kruis-drager, Al in Al Door breker Smaadheids Dulder,
Hoek steen, Genaden Stoel, Dal Lely, Hemels Brood,
Eertzpriester, Levens Boom, Gods Eeuwig Tydgenood,
Israels ware Vorst, en Toevlucht aller menschen,
Die meer in u begrypt als alle menschen wenschen.
Begin van alle ding, en einde van 't Gebod
God mensch tot onzen troost, en aller menschen God.
*Kracht held, Raad, Vredevorst, Verlosser uwer Kerken,
Wilt door een reinen geest in ons gedurig werken,
Maakt, als de dood genaakt, ons herten onbeschroomt;
O Engel des Verbonds! ô Heere Jesu! koomt.

* Esai. 9: 5.

FINIS.

BLAD-

BLAD-WYZER

ABigael verbetert by David dat haren Man verkerft hadde Pag. 83
Abigael by David en Houwelyke genomen. 93
Adam en Eva werden in Houwelyk verzamelt. 12
Alle dieren onder Adams gebied. 20
Amsterdams trouwgeval. 156
Anthonius en Cleopatra. 585
Arke Noe. 563
Achsa een Dochter van Caleb tot een prys van overwinninge van Kiriat Sepher voor gestelt. 4[illegible]
Aspasia een Herderinne word geliefde van Cyrus. 233
Atalanta met loopen gewonnen. 58
BEschryvinge van de Scheppinge der wereld. 3
Beschryvinge van 't Paradys. 4, 23
Beschryvinge van de eerste by een komste van Adan en Eva. 1
Benjamyten ontschaken de Maagden te Scilo. 61
Bertrande bedrogen van haar Mans Camerade. 373
Bedriegery in 't stuk van Houwelyk 373
Beschryvinge van de woonplaats van den Slaap. 192
Bedrog van een Moor. 442
Blinde Mans liefde. 358
Boom des levens. 6
Boom des wetenschaps van goed en quaad. 7
Bocena Herderinne, word Koninginne. 292
Bruiloft van de eerste Voor-Ouders. 19
Bruid veranderd, of een ander in haar plaatze gebracht. 34
CAleb stelt zyn Dochter Achsa tot een prys van overwinninge. 45
Christi geboorte. 630
Crates werd gevryd van Hipparchia. 101
Crates ontdekt zyn eigen gebrek, als hy van Hipparchia gevryd werd. 102
Cupido en de Dood twisten, 493
DAnkzegginge aan God, over de Scheppinge van den mensch, en de d'instellinge des houwelyks. 46
Dansen te Scilo door Maagden-roof verstoort. 65
David neemt Abigael, Nadabs weduwe ten wyve. 93
Dienst voor een Vrouwe. 33
Dina geschoffiert. 576
Droom daar uit een Houwelyk ontstond. 191
Droomen, Dienaars van den Slaap, beschreven. 214

EEerste Soen. 20
Egmond krygt de Dochter van de Keizer Charle Magne ten Wyve. 272
Eigenschappen van den Saligmaker uit gedrukt door knoppelwoorden. 643
Emma, Dochter van den Keizer Charle Magne, verlieft op haar vaders Secretarius. 255
Engel Gabriel. 628
Eva gemaakt uit Adams Ribbe. 7

FRrans zeldzaam Trou geval. 364
GAuryn haalt een anders Vrouwe uit het graf uit voorige liefde. 537
Gebed en dankzegginge tot God den Zoone. 655
Gebreken onderlinge geopent tusschen nieu gehoude. 124
Gebrek genezen om een Houwelyk te vorderen. 150
Geschonden Lichaam, zonder toedrag van Geesten, breekt geen eerbaarheit. 190
Graf Houwelyk. 537
HEidens (zoo men die noemt) en manieren van leven 308
Heidinne met een Spaans Edelman getrout. 323
Heidens en hare Wetten beschreven. 312
Hemor. 573
Het Hofs leven en het Boere leven tegens malkander vergeleken. 325
Herders Trou bedrog. 429

Hippar-

Hipparchia een schoone Jongvrou, vryd Crates, een leelyken Bultenaar. 99
Hooge Lied Salomons. 596
Hollands Trou-bedrog. 415
Houwelyk tusschen een Spaans Edelman en een gemeine Herderinne. 318
Houwelyk van Koning Ulderik van Bohemen, met een Herderinne. 276
Houwelyk, gevordert door een genezinge van een gebrek. 150
Houwelyk door weigeren en dertig tegen spreken veroorzaakt. 190
Houwelyk van Adam en Eva. 3
Houwelyk van drien, te weten Jacob met Lea en Rachel. 27
Houwelyk van de Benjamyten met de Maagden van Silo. 61
Houwelyk van Crates en Hipparchia 95
Houwelyk veroorzaakt uit medelyden. 137
Houwelyk veroorzaakt door gevaar des levens. 139
Houwelyk door Vrouwe kracht te wege gebracht. 173
Houwelyk van een blinden Man. 355
Houwelyk van Martyn Guerre, van een ander onderkroopen. 365
Houwelyks schyn tusschen M. Anthonius en Cleopatra. 396
Houwelyk van Manassa en de Koninginne Sophonisba. 409
Houwelyk van Celadon en Cloris Herders Kinderen, hoe te wege gebracht, 249
Houwelyk van Rhodope met een Koning. 524
Houwelyk veroorzaakt door't tvlechten van een roozen krans. 463
Houwelyk door openbaar opveilen te wege gebracht. 528
Houwelyk tusschen de Saligmaker en zyn Gemeinte. 557
Houwelyk van Dina belet door haar Broeders wraak-zucht. 578
Houwelyk van de Babylonische Vrouwen, met de Kinderen Israels gescheiden. 617

JAbes verdorven, en vier honderd uit hare Maagden de Benjamyten tot Wyven geven. 61
Jacobs Houwelyk beschreven. 27
Jacob gaat af tegen Laban, om dat hem Lea in Rachels plaatze was toe gebracht. 36
Jongsten dag beschreven. 663

KErke Gods wonderlyk in de wereld geoeffent. 558
Kinder-moord te Bethlehem. 633
Klachte van een Moeder tegens de Kinder moord. 634
Kranssen en Teultus maken was eertyds een ambacht. 419

LAbans bedrog. 34
Labans verantwoording tegens Jacob. 38
Lea voor Rachel Jacob toe gebragt. 35
Leelyke en schoone in sommige Landen zonder onderscheidgetrout. 536
Lichaam alleen geschonden, breekt geen eerbaarheld. 190
Lyden Christi. 639
Liefde weent. 31
Liefde door droomen verwekt. 198
Liefde quaal, hoe ontdekt kan worden. 282

MAagden roof van de Benjamiten. 61
Maagden-roof by de hooge Machten des Lands toe gestaan. 63
Maagden-roof beschreven. 64
Maagdom ter preuve gestelt. 36
Maagde kracht. 174
Maget Maria. 628
Martyn Guerre. 371
Masaniffa neemt Sophonisba ten wyve, tot haar verderve. 409
Mildigheid van Cleopatra. 385
Moor en zyn bedrog. 438

NAbal door norsheid stelt zyn Huys in gevaar van bedorven te worden. 85

ODatis, Dochter van den grootvorst Omartes, door een droom ten Huwelyk gebragt 196
Of men twee op eenen tyd kan liefhebben. 181
Ongelyk Houwelyk van Crates en Hipparchia

parchia, ende nochtans eendrachtig. 95
Onlust midden in de lust verwekt. 157
Ontschakinge van twee Jongvrouwen by een Edelman. 173
Ooft geschenk, eigen aan de Liefde 111
Openinge van innerlyke gebreeken tusschen nieu Gehoude. 124
Othniels Houwelyk met Achsa. 43
Oude Mans Vryagie over den hekel gehaalt. 504
Overspel door een zonderling geval belet. 162
POëten zomwylen de Vrysters aangenaam, zonderling die geestig en blyaardig zyn. 482
QUistige mildigheid van Cleopatra. 372
RIdder spel te Prage aangestelt, door Koning Ulderik. 288
Rhodopis verzocht van Vryers van allerlei slag. 457
Roozen Kryg. 419
SChoonheid en is niet bequam tot Liefde, als welspreekentheid in Mans perzoonen. 95
Schoonheid bedorven om een Man te behagen. 166
Schoone Vrysters verkocht om geld. en op de lelyke geld toe gegeven. 530
Slangen, plagen Israels. 592
Spiegel voor alle jonge Dochters om op haar eere te letten. 432
Spook liefde. 216
TEikens van Liefde in jonge maagden. 35
Tooveresse, en tooverkunst, beschreven. 227
Trou-geval zonder exempel in Vrankryk gebeurt. 364
VAlk gebraden, veroorzaakt een Houwelyk. 136
Gevechten van de Land Vrysters met Cupido, en de uitkomste van den Kryg. 423
Vrienden van geringe gelegentheid vallen gemeenlyk moeyelyk de gene die in haren staat verhoogt zyn of door nydigheid, of door ontydig verzoek tot vorderinge. 302
Vrouwen van grooten en kleinen staat moeten beide even zeer de pyn van het kinderbaren bezuren. 579
Vrouwen in 't stuk van Liefde geweigert, ontbranden veeltyds in haar. 336
Vrouwen en Vrysters die Mans verzogt en gevryt hebben. 102
Vrou bedroogen, en een ander Man voor haar eigen in Huishoudinge aangenomen. 366
WEtten en manieren van leven van de loopers die men Heidens noemt. 319
wysheid spreekt, tot uitlegginge van de Tytelplaat. 249
Wonderbare in vallen. waar op Liefde gegrond werd. 192, 204.
YS ryden, en in 't Ys te breeken veroorzaakt een Houwelyk. 109

EINDE des BLADWYZERS.

t'AMSTERDAM,

By de Erve H: van der PUTTE, Boek en Papier-Verkoopers, op 't Water in de Loots Man.